

Holy Bible

Aionian Edition®

Ndəshigu'yar Fodəu Ənga Thlər Cama'yar
Marghi South Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Ndāshigu'yar Fodāu Ənga Thlār Cama'yar
Marghi South Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/12/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Initiative for the Translation and Development of African Languages, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Marghi South at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Marghi South at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matiwu	11
Luka	40
Yahwana	71
1 Kwaranthli	95
2 Kwaranthli	108
Galatiya	117
Afisa	122
Fəlipi	127
Kolosi	130
1 Tasalonika	133
2 Tasalonika	136
1 Timathlawusu	138
2 Timathlawusu	142
Tayitusu	145
Fəlimonu	147
Ibrani	148
Jamisu	158
1 Biturusu	162
2 Biturusu	166
1 Yahwana	169
2 Yahwana	173
3 Yahwana	174
Jiwudə	175
Mətakər	176

APPENDIX

Reader's Guide

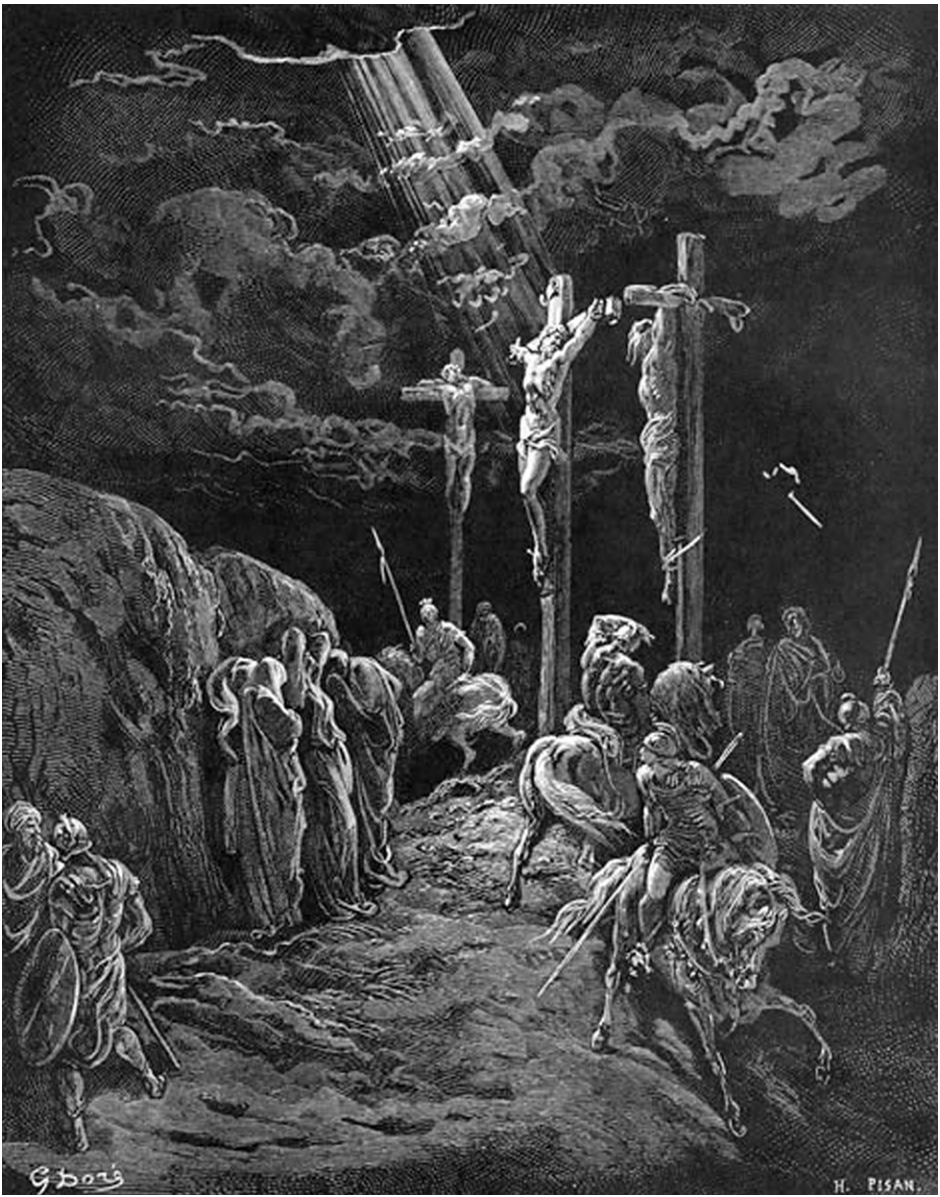
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

Ka Yesu na, “Tada, tɔfɛbiya nda, aya nanda sɛni sɛra nda vɛr mɛl mai.”

Ka nda dzɛgwa tɛtɛkɛna kar ha nyi wu lagur tɛdɛ shi'wu.

Luka 23:34

Matiwu

1 Ləkakadə tsətsəfə ar kəra Yesu Kərsiti zər Dawuda, kəra tsu zər Ibrahimu ngau. **2** Ibrahimu ngə yabiya Ishaku, kə Ishaku yabiya Yakubu, kə Yakubu yabiya Yahuda ənga zamə nyi'yar. **3** Yahuda tsu ngə yabiya Parisu ənga Zara, kəra mər nda ngə Tamaru. Parisu ngə yabiya Hesaruna, kə Hesaruna yabiya Aramu, **4** kə Aramu yabiya Aminadaβəu, kə Aminadaβəu yabiya Nashanu, kə Nashanu yabiya Salmonu. **5** Salmonu ngə yabiya Bu'aza, kəra mənyi ngə Rahapəu. Bu'aza ngə yabiya Obida, kəra mənyi ngə Ruthlu. Obida ngə yabiya Jesi, **6** ənga Jesi ngə yabiya təl Dawuda. Dawuda ngə yabiya Solomanu, kəra mənyi dədəmə mala Yuraya ngau. **7** Solomanu ngə yabiya Rahubwamu, kə Rahubwamu yabiya Abijanu, kə Abijanu yabiya Asa, **8** kə Asa yabiya Jahwashafatu, kə Jahwashafatu yabiya Jahwaramu, kə Jahwaramu yabiya Uziya. **9** Uziya ngə yabiya Jothlamu, kə Jothlamu yabiya Ahazu, kə Ahazu yabiya Hezikaya, **10** kə Hezikaya yabiya Manasa, kə Manasa yabiya Amonu, kə Amonu yabiya Josaya, **11** ənga Josaya ngə yabiya Jakoniya ənga zamə nyi'yar. Ar pəci kəra nji fa'ar nda a vu mafakur a vu 'yi'yir Babilanu. **12** Ayukudə nji fa'ar nda a vu Babilanu, kə Jakoniya yabiya Shaltiyalu, kə Shaltiyalu yabiya Zarubabelu, **13** kə Zarubabelu yabiya Abiyadu, kə Abiyadu yabiya Eliyakimu, kə Eliyakimu yabiya Azoru. **14** Azoru ngə yabiya Zadoku, kə Zadoku yabiya Akimu, kə Akimu yabiya Eludu, **15** kə Eludu yabiya Eliyaza, kə Eliyaza yabiya Matanu, kə Matanu yabiya Yakubu, **16** ənga Yakubu ngə yabiya Yusufu, saliya Maryamu, mala kəra yabiya Yesu, ndəra nju ngga ənga Kərsiti. **17** Abangə ngə patəkura zamana nyi'yar, dzəgwar Ibrahimu ba'anə Dawuda zaman kumo apə fodəu, dzəgwar Dawuda ba'anə mafakur wu 'yi'yir Babilanu zaman kumo apə fodəu, dzəgwar mafakur wu 'yi'yir Babilanu ba'anə shilər Kərsiti zaman kumo apə fodəu. **18** Kəja ənggəra nji ya Yesu Kərsiti. Mənyi kəra nju ngga ənga Maryamu a mbiyari alkawal nə hədzə ənga Yusufu. Ama kadivira nda hərdzau, ba nji thləwa nyi ənga hudə sara ara Mambəl Cicau. **19** Ara sal məmba nyi Yusufu ndə tsapə ngau ənga ətsu naju yiwu ja həna səli nyi wu pama nji mai, kə ji gwu dənga lagu kəra ja sən səya nyi dədəwa. **20** Ama tsu ju dənga sə kau, kə waladi Thlagə cabiya nyi kər wu shuni. Ji na anə nyi, “Yusufu zər Dawuda, a sara ga hivər hə Maryamu aga ja dā mala ngə mai, ara hudə

kəra ara ja sara ara Mambəl Cici nga nyi. **21** Ju nda yabiya zər sal, ba ga fiya nyi thləmə Yesu, aya ju nda mbədana nji gə nda sara ara bikər nda.” **22** Patəkura sə'yar kə darkər aga ja nyabiya səra Thlagə nana lagu miya nabi abər, **23** “Kwapəliyagə kəra gəra sən ndə sal, wu nda hər hudəu, ju nda yabiya zəsal, nju nda fiya nyi thləmə Emanuwelu,” kəra ca ngə, “Hyal ənga mən.” **24** Ənggəra Yusufu hya'ari sara wu ghanyi, kə ji məliya səra waladi Thlagə nar nyi ja məl, ca ngə, ba ji hər Maryamu aga mala nyi. **25** Ama nandə nggya ndə sal ənga mala mai, kəl ayukudə ji yabiya zər nyi. Ba Yusufu fiya nyi thləmə Yesu.

2 Ayukudə nji yabiya Yesu wu məlmə Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, ar pəcir təlkur nə Hirudusu, kə alenyi njir sən sau ar kəra shashilga sara wu Səbiyar Pəci shili wu Urshalima, ndə sa yiwa, **2** “Əmani ngə təl mafəliyangə nə njir Yahudiya kəra nji yabiya ka? Arya 'yi lari shashilga nyi wu Səbiyar Pəci, ca nga, 'yi shili aga 'ya sa dləwə nyi.” **3** Ənggəra təl Hirudusu nggari sə kau, kə hangəkəl nyi hya'ari, abangə tsu ngə patəkura njir Urshalima. **4** Kə ji nggari patər pubu dədəgal'yar ənga maləmə dlədə'yar, ji yiwa nda vira nju nda ya Kərsiti ari. **5** Ndə na anə nyi, “Wu məlmə Bayitalahami ngau, wu 'yi'yir Yahudi, ara abangə ngə səra nabi tsəfəri: **6** “Nagə Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, a'yi nagə nga ndiya ənga kushu wu pama njir sən təlkur nə Yahudi mai. Ara sara wu gə ngə vanyi ndər sən təlkur wu səbiya, ndəra wu nda tədəmwə anə nji dā njir Izirayila.” **7** Kə Hirudusu nggar njir sən sə kə dədəwa aga ja sənbiya kakalə pəci kəra ndə lari shashilga nyi. **8** Kə ji səwa nda a vu Bayitalahami, ji na, “Ma'ya mau hya vuwa zhigədəbiya dā ar kəra zər kə ənga hangəkəl. Ma hya nər nyi ri, hya sha shili hya sa nar dā, aga nayi tsu, ya sa ma'yi ya vuwa dləwə nyi.” **9** Ayukudə ndə nggari səra təl nana, ba ndə gwu lagu ndu ma'yi. Shashilga kəra ndə lari wu Səbiyar Pəci ta, **6** wu mwar nda ənga ndu nu nyi kəl ta ji sa ta'yi ar vira zəra nyi ari. **10** Ar pəci kəra ndə lari shashilga kau ba ndə nyau ənga hudə pipida gagadāu. **11** Ənggəra ndə vu kiya nyi ba ndə vuwa lar zər kau ənga mənyi Maryamu. Ndə vuwa bəliya undi wu mwa nyi, ndə dləwə nyi. Ənggau kə ndə pahəna mbələr nda, ba ndə nə nyi əndzau ənga burdi dədəgə kəra nju dəzau ba ənga burdi dza wu. **12** Ndə sha a ndu 'yi'yir nda vanyi lagu paməu, ara Hyal kughiya nda wu shuni a sara nda sha a ndəgya Hirudusu mai. **13**

Ayukuda ndə ma'yi, kə waladi Thlagə canə nyi kər anə Yusufu wu shuni, ji na, “Hya'ari, ga hər zər kau ənga mən̄yi hya nggwadənəkər ənga ja a vu 'yi'yir Masaru. Hya vuwa nggya a vuna, kəl yi nda nar hyi hya sha shili, ara Hirudusu a vər gal zərə nyi, ju yiwu ja tsəya nyi.” **14** Kə Yusufu hya'ari, ji həri zərə nyi ənga mən̄yi əvu'yi, ba ndə ma'yi a vu 'yi'yir Masaru. **15** Ji vuwa nggya a vuna kəl ta Hirudusu tau. Najakə tsu dərəkər aga nyabiya sərə Thlagə nana lagu miya nabi abər, “Sara wu Masaru nga yi nggar zər dā.” **16** Ənggərə Hirudusu nggari abər njir sən sə ka shanggər nyi ri kər, ba dəfuwa ja ndzə gagadāu. Ba ji səwa aga nja dlədləna patər wazha shili kərə wu Bayitalahami ənga 'yi'yi kərə zəwar nyi, mbari wazha fa məthlə ba'anə kərə a gya banga nda, kakalə ənga pəci kərə njir sən sə ta na anə nyi ar kərə yar zər ta. **17** Ar pəci kə nga nji nyabiya sərə nabi Irimiya nana, abər, **18** “Nji nggar dāhə wu Rama, a vər tiwi ənga hūdə ndzəndzə gagadāu, Rahila nga vər tiwi aya wazha nyi, ji tini mbiya dəfu ara ənggərə nji dləna wazha nyi.” **19** Ayukudā tər Hirudusu, kə waladi Thlagə canə nyi kər anə Yusufu wu shuni wu Masaru, ji na, **20** “Ga hya'ari, ga həri zər kau ənga mən̄yi ga sha ənga nda a vu 'yi'yir Izirayila, ara njira vər gal aga nda tsəya zər kau, a kudər nda.” **21** Kə ji hya'ari, ji həri zərə nyi dābə ənga mən̄yi ba ndə ma'yi a vu 'yi'yir Izirayila. **22** Ama ənggərə ji nggari abər Arkilayusu nga vər səm təlkur wu 'yi'yir Yahudi ar viya dən̄yi Hirudusu ba hivər mbari nyi ara vwau. Ənggərə nji kughiya nyi wu shuni, kə ji sha a vu 'yi'yir Galili. **23** Kə ji ma'yi ji vuwa nggya wu vanyi məlmə kərə nju ngga ənga Nazəratu, aga nja nyabiya sərə nabi'yar nana, abər, “Nju nda ngga nyi ndər Nazəratu.”

3 Ayukudā fa gangə tərabiya, ngə Yahwana ndər məl Bəbətizəma shili, ja vər tətəl̄na ndər Hyal ar tagə nə 'yi'yir Yahudi, **2** ju na, “Hya tubi, ara təlkur Hyal a dər̄i ləhəu.” **3** Naja ngə ndərə nabi Əshaya ndər ar kəri, ji na, “Dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwā nyi.’” **4** Ləgutə ha nə Yahwana ənga shisha dləgwam nga nji məliya. Sər mba sar nyi ca ngə takulagə ci. Sər səm nyi tsu ca ngə ndzəkwa ənga 'yimir cid̄i tagəu. **5** Njira ma'yi a ndəgya ja nji sara wu Urshalima ngau ənga patər 'yi'yir Yahudi ənga patəkura 'yi'yir dəl Urdənu. **6** Ndu nana bikər nda, kə ji məliya nda bəbətizəma wu dəl Urdənu. **7**

Ama ənggərə Yahwana lari njir Farisi ənga njir Sadusi gangəu, a vər shili aga ja sa məliya nda bəbətizəma, kə ji na anə nda, “Nahyi wazha mətsapa! Wa ngə kughiya hyi, aga hya hwi sara ara numa nə hūdə ndzəndzə Hyal kərə a vər shili ka? **8** Hya məl thlər kərə mənəhəu wu nggyabiyar hyi kərə wu cabiya abər a tubir hyi. **9** A sara hya fiya wu dəfuwa hyi tsu, abər, ‘Ibrahimu ngə dər'ya.’ Yu na anə hyi, abər Hyal a'yi ja ənga dənəma nə shabiya tsəka'yar kau, aga wazha anə Ibrahimu. **10** A fiyar nji hira kəm ar nggyilanga wu. Kalar wu kərə gərə pə wazha mənəhəu, nju nda gəmna nyi ba nja vakuwa nyi a gwu u'u. **11** “Nayau, ya vər məl bəbətizəma anə hyi ənga 'yimi kərə wu cabiya abər a tubir hyi. Ama ndərə wu ndiya dā ənga dəgaləu, wu shili wu yukudə dā, ndərə alaga bifi nyi nayi a'yi yi dā tsa'a aga ya hə mai. Ju sa məliya hyi bəbətizəma ənga Mambəl Cica u'u. **12** Cala pi nyi wu tsa ja nga nyi, ju pina uhi ba ja tsəkəna lara nyi ba ja dzəgwa fa'ana uhi a su tsam. Ama kufu ənga cacangə ba ja nggyina nda ənga u'u kərə gərə tau.” **13** Ar pəci kə ngə Yesu shili sara wu Galili, ji ma'yi a gwu dəl Urdənu aga Yahwana a gwa hər nyi bəbətizəma. **14** Ama Yahwana wu yiwu ja kari nyi, ju na, “Nayi kərə lari a dər̄i tsa'a ga hər dā bəbətizəma, abari nga gu sən shili ara ya?” **15** Ama kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Bəgə ja dā abangə kabangəkəu, kakalə nga nyi anə mən mənə məl abangəu, aga mənə nyabiya sərə tsa'a.” Ənggau, kə Yahwana hənggəri, ba ji hər nyi bəbətizəma. **16** Ənggərə Yahwana hər nyi bəbətizəma anə Yesu, kə ji biya sara wu 'yimiya nyi. Ar pəci ta, kə dəməlmə pahau, ba ji lari Mambəl Hyal a vər shida a papa mbəthla, ka sa ndzafau ar ja. **17** Kə dāhə sara dəməlmə na, “Najakə zər dā ngau, yu yiwu nyi, hūdā yi pipida ənga ja.”

4 Kə Mambəl Cici ləbiya Yesu a gwar tagəu, aga shatan a gwa dzəbiya nyi. **2** Ayukudā Yesu hər zəmətsini nə pida fodə kumunyi vu'yi ənga pəci, kə wubə mbari nyi. **3** Kə shatan shili ji sa na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga nar nyi anə tsəka'yar kau, aga nda sha aga macikəl.” **4** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, ‘A'yi ənga sər səm wacu ngə ndə wu nggya ənga pi mai, ama ənga kalar ndər kərə wu biya sara wu miya Hyal.’” **5** Kə shatan həri nyi a vu Urshalima məlmə cica u'u ba ji həri nyi a dar kərə ki Hyal a dar vira ndiya ənga dzəgəməu. **6** Kə ji na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga vəl a

gyiwu 'yi sara anggau, arya tsətsəfə nga nyi: “Ju səwa waladi nyi'yar aga nda bəlar ngau. Ndu səbiya ngə wu tsa nda ara ga sara dəgəri hiya gə ar tsəka.” 7 Kə Yesu na anə nyi, “Tsətsəfə nga nyi tsu, abər, ‘Ga sara dʒə Hyal Thlagə ngə mai!” 8 Kə shatan bəra həri nyi a dar kəra vanyi mə kəra dʒəgamə gagaɗau, kə ji canə nyi patəkura təkur nə duniya ənga kadakadarkur nda. 9 Kə ji na anə nyi, “Patəkura sə'yar kə yu nə ngau, ma gə bəliya dā undi ba ga dləwə dā.” 10 Kə Yesu na anə nyi, “Kwaya wu dʒər dā shatan! Arya tsətsəfə nga nyi: ‘Ga dləwə Hyal Thlagə ngau, ənga anə nyi zhizhi nyi nga ga məl thlər wacu.” 11 Ənggau, kə shatan piyari nyi, ba waladi'yar shili ndə sa dləwar nyi. 12 Ənggəra Yesu nggari abər a fuwar nji Yahwana wu fursəna, ba ji sha a vu Galili. 13 Ji piyari Nazəratu ba ji ma'yi a vuwa nggya wu məlmə Kafarnahumu, kəra a miya dəl, kəra wu kəla 'yi'yir Zabulanu ənga Nafətəli, 14 aga ja nyabiya səra nabi Əshaya nana: 15 “'Yi'yir Zabulanu ənga 'yi'yir Nafətəli, lagur gwu dəl, a biyar ya dəl Urdənu, ənga Galili nə nji kəra a'yi njir Yahudiya mai, 16 njira vər nggya wu kuthləu a lar nda mbəmbəl kəra dəgal gagaɗau. Njira a vər nggya ar 'yi'yi nə shangguda tə tsu mbəmbəl a shiliri anə nda.” 17 Mbari ar pəci ta, ngə Yesu dʒəguya tətəlna ndər Hyal, ju na, “Hya tubi ara təkur Hyal a dəri ləhəu.” 18 Ənggəra Yesu a vər tərabiya ar thlərpa dəl Galili, ba ji lari ndə ənga zamə nyi, Simanu kəra nju ngga ənga Biturusu ənga zamə nyi Andərawusu. Nda vər sə litagər nda a gwar dəl, ara nanda njir təm ngau. 19 Əngwar Yesu anə nda, “Anda mau, hya nu dā, aga ya shabiya hyi hya dā njir təm nji.” 20 Ənggərna, kə ndə piyari litagər nda ba ndə nu nyi. 21 Ənggəra ji bər dʒə a dumwa kushu, kə ji bəra lar vanyi ndə ənga zamə nyi tsu, nanda ngə Yakubu zər Zabadi ənga Yahwana zamə nyi. Wu kwambwal nga nda əkkə'yi dərnda Zabadi, nda vər bathlə litagər nda. Kə Yesu ngga nda. 22 Ənggərna, kə ndə piyari kwambwalər nda ba dərnda, ba ndə nu nyi. 23 Yesu bəbiya bəu wu patər 'yi'yir Galili, ja vər highiḃə wu umbwa dābə dʒə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kəra təkur Hyal. Ba ənga ja vər shiləgəbiya shiləgəu pampaməu, ənga gəra ngga pampaməu. 24 Ndər ar kəra ja tətəlnakər a ndu 'yi'yir Səriya patəu. Nji həri nyi a shili patər njira ənga shiləgə paməpaməu ənga njira wu bwaḃwatə gagaɗau ənga njira shatan fənggər nda bwaḃwatəu ənga njira sə tsatsa wu tə nda ənga njir təsəkənəu, ba ji shiləgəbiya nda. 25 Dlamir nji gangə sara wu 'yi'yi

Galili ənga tsu nji sara wu 'yi'yi Dikapulusu ənga sara wu Urshalima ənga 'yi'yir Yahudi, tsa'a a biya banga dəl nə Urdənu nu nyi.

5 Ənggəra Yesu lari dlamir nji, kə ji ma'yi a dar kəra mau, kə ji nda nggya gya. Ba zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja. 2 Kə ji dʒəguya highiḃəu, ju na, 3 “Barka anə njira tətəwa wu mambəl, ara təkur Hyal nər nda ngau. 4 Barka anə njira wu sə'yingu, ara nju nda pəli anə nda. 5 Barka anə njira tina kər, ara ndu nda fa'abiya ki ənga duniya. 6 Barka anə njira ənga wuḃəu ənga hilir nggya tsapəu, ara nju nda nyabiya nda. 7 Barka anə njira ənga təhucəu, arya nanda nju nda təhucə əgya nda. 8 Barka anə njira dəfuwa nda cicau, arya ndu nda lari Hyal. 9 Barka anə njira məl thlər aga nggya jaməu, arya nju nda ngga nda ənga wazha Hyal. 10 Barka anə njira nju dā nda arya məl səra tsapəu, ara təkur Hyal nər nda ngau. 11 “Barka anə hyi ma nji nggəl hyi, nji dā hyi ənga thla fati nə kurthləu ənga na patər sə dəmwa'yi ar kəra hyi arya yau. 12 Hya caguli ənga hya nggya ənga hucə pərtə ara hyu nda uya akkəri gangə a dəməlmau, arya abangə nga nji dā nabi'yar kəra tərabiya tsu. 13 “Nahyi ngə unau nə duniya. Ama ma unə cəbənəkər, abar nga ju sən shabiya kərnyi a shila? Tsu ja sən dā mənəhə mai, kəl ba nja vakana nyi a biya ba nja biya cicina nyi. 14 “Nahyi mbəmbəl nə duniya ngau. Məlmə kəra a dar madzigam a sən dəwanəkər mai. 15 Nja sən mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kida təm mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ba ja dʒəgwa mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau. 16 Abangə tsu, bəgə mbəmbələr hyi a mbəl a dumwar nji, aga nda lari mənəhəkura thlərər hyi ba nda dʒəgwa dləwə dər hyi kəra a dəməlmau. 17 “A sara hya dənga abər yi shili aga ya sa dazhina highiḃə nə dladə Musa ənga highiḃə nə nabi'yar mai. Nayi shili aga ya sa dazhina nda mai ama aga ya sa nyabiya nda. 18 Ya nar hyi jiri, divira dəməlmau ənga gyu'yi a sanəkər, alaga sə ənggər camwadi ba alaga sə kushu ənggər tsəfə tafəu, a'yi wu nda sa wu dladə nə Musa mai, kəl kalar sə nyabiya dʒau. 19 Kalar ndə kəra gəra bəlari pathlə wu kusha dladə'yar kau ənga ji highiḃə anə alenyi nji aga nda məl abangə ngau, nju nda ngga nda njira kushu wu təkur Hyal. Abangə tsu, kalar ndəra wu məl thlər ənga dladə'yar kau ənga ju highiḃə anə nji, ju nda dā dəgal wu təkur Hyal. 20 Ya nar hyi jiri, ma tsapəkur hyi a'yi ndiya nə njir Farisi ənga nə maləmə dladə'yar

mai, nahyi wu sən gwu təkur Hyal mai. **21** “A nggari hyi ənggəra nji na anə nji dədəmə, abər, ‘A sara hya tsa ndə mai ənga kalar ndəra tsəya ndau, nju nda məl numa anə nyi.’ **22** Ama yu na anə hyi, abər kalar ndəra dəfu ənga zamə nyi, nju nda məl numa anə nyi. Ətsu, kalar ndər na anə zamə nyi, ‘Sə nga gə mai,’ ba nja həri nyi a dumwar njir pathla. Ama kalar ndəra na anə zamə nyi ‘Nagə dza,’ a dər ja tsa’a aga gwu u’ur kətsa. (Geenna g1067) **23** “Agabangau, ma ga vər lə sə a dumwar Hyal ba gə dəngari abər hudə zamə ngə ndzəndzə nga nyi ənga gau, **24** ba ga fiya sər lə ngau, a dumwar Hyal kwatahəu. Ba ga ma’yi, ga nda basəwa ənga zamə ngau, ənggau, ba ga dzəgwa shili ga sa ləri sər lə ngau. **25** “Ma ndə wulana ngə a ndumwar pathla, hya basəwa ənga ja tsu hyar lagu, a’yi abangə mai, ba ja fuwa ngau a gu tsa ndər pathla, ba ndər pathla tsu a fuwa ngau a gu tsa dəgala ndər fursəna, ndər fursəna tsu ba ja fuwa ngau a gu fursəna. **26** Ya nar ngə jiri, nagə wu biya mai, kəl gə kina patər sərə nju nu ngau. **27** “A nggari hyi ənggəra nji na anə nda, abər, ‘A sara hya məl səsukur mai.’ **28** Ama sərə yu na anə hyi, ca ngə, ma ndə tsamə mala ənga dəfu nə cim məl səsukur ənga ja, ja səni abər, a pidar ja ənga ja wu dəfuwa ja. **29** Ma liya gə nə mazəm, wu səwa ngə aga ga məl bikau, ga təkudəbiya nyi, ba ga səna nyi. Kuji ga tini pathlə wu pama dza gau, a ndiya dza gə patə a gwu u’ur kətsa. (Geenna g1067) **30** Ma pəla gə nə mazəm, wu səwa ngə aga ga məl bikau, gəmna ba ga vakana nyi. Kuji ga tini pathlə wu pama gashal dza gau, a ndiya dza gə patə a gu u’ur kətsa. (Geenna g1067) **31** “A nar ndar nji tsu kadəu, abər, ‘Kalar ndəra kədləna mala nyi, a dər tsa’a sal ja nə nyi ləkakadə nə sakida kədlau.’ **32** Ama yu na anə hyi, kalar ndəra kədləna mala nyi, ma a’yi ara nji mbar nyi a vər dlənga sal mai, a səwa nyir ja aga ja məl səsukur. Ətsu, kalar ndəra həri mala kərə nji kədləna, a dər ja ndə səsü. **33** “Ətsu, a nggari hyi nji na anə nji dədəməu, abər, ‘A sara hya səm fəla ar kərə fati mai, ama hya nyabiya alkawal kərə hyi məliya nyi anə Thlagəu.’ **34** Ama yu na anə hyi, A sara hya səm fəla mai, alaga ənga dəməlməu ara vir nggya Hyal ngau, **35** alaga ənga duniya, ara vir fə hiya ja ngau, alaga ənga Urshalima, ara məlmə Təl dəgal ngau. **36** Ənga tsu a sara ga səm fəla ənga kərə gə mai, ara naga sən shabiya zəma shisha gau, ja sha aga pərtəu ənga alaga kiyakiyar mai. **37** Sərə hya kyaga na, ca ngə, ‘Angə’ ja də ‘Angə’ ənga ‘Awau’ ja də ‘Awau.’ Kalar sərə a biya banga kau, sara ara

shatan nga nyi shili. **38** “A nggari hyi ənggəra nji na anə nda dədəməu, ‘Li ar viya li, hir tsu ar viya hir.’ **39** Ama sərə yu na anə hyi, ca ngə, a sara hya ka ndə ja sara diya hyi mai. Ma ndə nə ngə tsəbalma ar balma mazəma gau, ba ga shabiya nyi zəma nyi tsu. **40** Ma vanyi ndə wu yiwu aga ja wulana ngau ənga ja həri ləgutə ngau, bəgə ja həri patə əkkə’yi sər bakə ngau. **41** Ma ndə ciwa ngə aga hya 6ə nə miyalu pathləu, ma’ya mau nə miyalu məthlə ənga ja. **42** Nə nyi anə ndəra kədiyau ara gau, ndəra shili tsu, ji sa yiwa məl ara gau, a sara ga ka anə nyi mai. **43** “A nggari hyi nji na anə nda, abər, ‘Ga yiwu zamə ngau, ba ga piyari dawa ngau.’ **44** Ama yu na anə hyi, hya yiwu dawar hyi ba hya kədi Hyal anə nda. **45** Məl abangə nga hyu nda də wazha dər hyi kərə a dəməlməu, ndəra vər səwa pəci ja mbəl ar kərə nji tsapəu ənga nji batal ənga tsu ja tədəya par sara a dəməlmə a gyar kərə nji tsapəu ənga nji dəmwə’yu. **46** Ma njira vər yiwu hyi nga hyu yiwu wacu, wəthləmə culi əkkəri kərə hyu nda uya? Alaga njir dləwu budə ma tsu, ndu məl abangau. **47** Ma tsu, zamər hyi nga hyu usa wacu, ya, mi ngə sərə hyi məliya pamə a mwara alenyi nja? Məna səni alaga njira a’yi njir Yahudiya mai, ndu məl abangau. **48** Hya nggya nyinyi cipəu, ənggər kərə Dər hyi kərə a dəməlmə nyinyi cipəu.

6 “Hya hangəkəl ara məl ‘thlərər hyi nə tsapəkər,’ ja sara də sərə nja ləri ənga li wacu. Ara ma hyi məl abangau, nahyi wu nda uya əkkəri ara Dər hyi kərə a dəməlmə mai. **2** “Agabangau, ma gu lə sə anə ndər gha, a sara ga hə’una mai, ənggəra kərə njir ngguta vi wu məl wu umbwa dəbə dzə’yar ənga ar lagu’yar aga nja fəliya nda. Ənga jiri nga yu na anə hyi, a uyar nda əkkəri nda cipəu. **3** Ama ma gu lə sau, a sara ga piyari pəla gə nə matsal ja sənbiya sərə pəla gə nə mazəm a vər məl mai, **4** aga lə sə ngau ja də ar dədəwa. Ba dəngə tsu, kərə wu ləri kalar sərə nju məl dədəwa patəu, ba ja sa nə ngə əkkəri. **5** “Ənga tsu, ma hyu ndər ənga Hyal, a sara hya də ənggər njir ngguta vi mai, njira wu yiwu kədi Hyal a’yi ta’yi wu umbwa dəbə dzə’yar ənga ar lagu’yar aga nja dəbəga lar nda. Ənga jiri nga yu na anə hyi, a uyar nda əkkəri nda cipəu. **6** Ama ma hyu kədi Hyal, hya ma’yi a gwu umbwa hya gwa hədiya miya nyi, ba hya dzəgwa ndər ənga dər hyi, ndəra nji gərə ləri. Ba dər hyi, kərə wu ləri sərə nja məl dədəwa, wu nda nə hyi əkkəri. **7** Ma hyu kədi Hyal, a sara hya ndər

gangə ɛnggər njira gərə sən Hyal mai, njira wu nggani abər ndər gangə ca ngə Hyal wu nggari. **8** A sara hya dfa ɛnggər nanda mai, ara Dər hyu sən sərə hyu ghari divira hya dzəgwa kədi nyi. **9** “Kəja, ɛnggərə hya ndər ɛnga Hyal: “Dər'ya kərə a dəmɛlmau, thləmə ngə ja nggya cicau, **10** tɛlkur ngau ja shili, sərə gu yiwu ta'yi ja dfa wu duniya, ɛnggər kərə nja vər mɛl a dəmɛlmau. **11** Dər 'ya sər səm nə əshina. **12** Təfəbiya 'ya bikər 'ya, ɛnggər kərə 'yi təfəbiya njira mɛliya 'ya bikau. **13** A sara ga hər 'ya a ndar vir dzə mai, ama ga kətiya 'ya ara shatan. Ara tɛlkur ɛnga dənama ɛnga kadakadarkur, nəngau ba'anuwa. Amina.’ **14** Ara ma hyi təfəbiya njira mɛliya hyi bikau, Dər hyi kərə a dəmɛlmə tsu wu sa təfəbiya hyi. **15** Ama ma nahyi a'yi təfəbiya njira mɛliya hyi bikə mai, abangə tsu, Dər hyi kərə a dəmɛlmə wu nda təfəbiya hyi bikər hyi mai. **16** “Ma hyu hə zəmətsini a sara hya hashi bama hyi ɛnggər kərə njir ngguta vi wu mɛl kə mai, ara ndu hashi bama nda aga ca anə nji abər wu zəmətsini nga nda. ɛnga jiri ya nar hyi a uyar nda akkərir nda cipəu. **17** Ama ma gu hə zəmətsini ga cina bama gau ɛnga ga bəsiya mal, **18** ara nja sara səni abər ga vər hə zəmətsini. Dəngə kərə a'yi ɛnga gau, ndərə tsu wu lari sərə nju mɛl dādəwa wu nda nə ngə akkəri. **19** “A sara hya tsəm gənna anə kərhyi wu duniya mai, vira kəthla ɛnga vuyavuya wu sən ndzana, vira tsu njir həl wu sən pəthləna ba nda vuwa fa'ari. **20** Ama hya tsəmiya anə kərhyi gənnar hyi a dəmɛlmau, vira kəthla ɛnga vuyavuya a sən ndzana mai, vira tsu njir həl wu sən pəthləna nda vuwa fa'ari mai. **21** Arya vira gənna ngə ari, əna ngə dəfuwa gə tsu. **22** “Li ca ngə mbəmbəl nə dzau. Ma liya gə mənəhəu, dza gə patə wu nyabiya dzə ɛnga mbəmbəl. **23** Ama ma liya gə a'yi jamə mai, patəkura dza gu tini mbəmbəlkur. Ma mbəmbələr dza gu kuthlə nga nyi, kadzangə abar ngə kiyakiyarkura kuthlə ka! **24** “Ndər sən mafakur anə thlagər ki pəməpəmə məthlə a'yi mai, ara ju nda yiwu vanyi ba ja piyari vanyi ɛnga ju nda həya kər anə vanyi ba ja didana vanyi. Nahya sən dafəri nu Hyal ɛnga gal gənna mai. **25** “Agabangau, yu na anə hyi, a sara hya ghədər kərhyi arya nggyabiyar ɛnga sərə hyu səm ɛnga sərə hyu sa mai, alaga ar kərə kar dza hyi tsu mai. Arya piya ndau, a'yi a ndiya sər səm wa, ɛnga dza ndə a'yi a ndiya sər ha wa? **26** Tsama mə 'yagə'yar gəyi, nandə wu thləka mai ɛnga nandə wu gəm mai ɛnga tsu nandə wu pə sə wu val mai, alaga abangau, dər hyi kərə a dəmɛlmə nga vər səmənə nda. Ya, a'yi

hyu ndiya nda ɛnga dudurkur wa? **27** Wa ngu pama hyi ara bəwakər nyi, ba ja sən cakəri saka pathləu a dar kərə piya ja? **28** “Ətsu mi ngə dfa hyu ghədər kərhyi ar kərə sər ha? Tsama mə jigwal wu gəyi, ɛnggərə ndu hau. Nandə wu mɛl thlər alaga shi pa'wa mai. **29** Agabangau, yu nar hyi, alaga təl Solomanu ɛnga kadakadarkur nyi a'yi saya har kari ɛnggər nər nda mai. **30** Ma abangə ngə Hyal wu har nyi kar anə jigwal wu a gwar tagəu, kərə a'yi nda əshina ama əzəgəu a fuwar nji a gu u'u, a'yi ju nda har hyi kar a ndiya nda wa? Nahyi njira ɛnga mbərsa kukushu. **31** Agabangau, hya sara ghədər kərhyi, hyu na, ‘Mi nga 'ya wu nda səmə' əndəga ‘Mi nga 'ya wu nda sa,' alaga ‘Mi nga 'ya wu nda ha?’ **32** Arya njir duniya ngu gal sə'yar kau. Dərhyi kərə a dəmɛlmau, wu səni abər hyu yiwu sə'yar kau. **33** Ama sə tanggərma, ca ngə hya gal tɛlkur Hyal ɛnga tsapəkur nyi ba ja nə hyi sə'yar kə patə tsu. **34** Agabangau, hya sara bəkər hyi arya sərə əzəgə mai, ara əzəgə wu shili ɛnga bəwabwatə nə kərnyi. Bəwabwatə nə kalar pəci tsə'a aga pəci ta nga nyi.

7 “A sara hya thla numa ar kərə nji mai, nji tsu a'yi ndu thla numa ar kərə hyi mai. **2** Arya culi thla numa kərə hyi mɛl anə nji, ca nga nju nda thla numa əni anə hyi. Cala təkə sə kərə hyi təkə sə əni anə nji, ca nga nju nda təkə sə əni anə hyi. **3** “Ara mi nga gu lari zər sar kərə wu liya zamə ngau, ama na ga sən tsamiya gwalang kərə ar liya gə kə maya? **4** Əndəga, abari nga ga sən na anə zamə ngau, abər, ‘Ta'yau, ya həbiya ngə zər sar kərə wu liya gau,’ ya, kəja gwalang ngə ar liya ga? **5** Nagə ndər ngguta vi, ga həbiya gwalang kərə wu liya gə kwatahəu, aga ga dafaga lari mənəhəu, ba ga sən həbiya zər sar kərə wu liya zamə ngə kau. **6** “A sara hya nə nyi anə hya sərə cici mai ɛnga a sara hya vakar nyi anə fəshiu tsəka nə gənna gangə mai, ca ngə tsəka wilwilu. Ara fəshiu wu nda cicina nda ba nda shabiya dzə nda uya hyi ɛnga shiləgəu. **7** “Hya dumwa ɛnga kədiyau, nju nə hyi. Hya dumwa ɛnga gal, hyu uya. Hya dumwa ɛnga tsatsa tsu, nju pəhəna hyi. **8** Ara kalar ndərə kədiyau, nju nə nyi, kalar ndərə gal, ju uya, ndərə tsa umbwa tsu, nju pəhəna nyi. **9** “Ndə a'yi wu pama hyi kərə ar viya tada, ma zər nyi kədi dafau ba ja nə nyi tsəka ya? **10** Əndəga ma zər nyi kədi kalfi, ba ja nə nyi pabə ya? **11** Ma nahyi, nji dədfəmwə'yi wu səni nə nyi anə wazhar hyi sə məmənəhəu, abari ngə Dərhyi kərə a dəmɛlma? Ju sa nə nyi sə məmənəhə anə njira wu kədi sə ara ja,

a ndiya nã dərhyi. 12 Kalar sərə hyu yiwu nja mäl anə hyi, nahyi tsu ca nga hya mäl anə nda, aya kə ca nga sərə highiḃə nã dladau ənga nabi'yar aga nyi. 13 “Hya gwu ki lagur miyar gwa kərə ciciḃəu, aya miyar gwa ndar vir sa balanḡə nga ja ənga lagur ndari tsu batṣə nga nyi, njir nu laguwa nyi tsu, gangə nga nda. 14 Ama miyar gwa nə uya pi, ciciḃə nga nyi. Ənga lagur gwa gwa tsu dzadzau nga nyi. Njir nu laguwa nyi a'yi nda gangə mai. 15 “Hya hangəkal ənga nabi fati'yar, kərə a vər shili əgya hyi a papa təmahəu, ama jirkura nyi ufwar vuwa nga nda. 16 Hyu nda sənbiya nda lagur sər mälə nda. A sən uya nji yayar wur inabi sara ar dza wur shikəḃi ya? Əndəga a sən uya nji yayar kanda sara ar dza wu shishikəḃi ya? 17 Abangə tsu, kalar wu mənəhəu, ju ya wazha mənəhəu, wu kərə gərə mənəhə tsu, ju ya wazha kərə gərə mənəhəu. 18 Wu kərə mənəhəu, a sən yabiya wazha kərə gərə mənəhə mai, abangə tsu, wu kərə gərə mənəhəu, a sən yabiya wazha mənəhə mai. 19 Kalar wu kərə gərə sən yabiya wazha mənəhəu, ba nja gəmna nyi ba nja vakuwa nyi a gwu u'u. 20 Agabangau, hyu nda sənbiya nda lagur sər mälə nda. 21 “A'yi kalar ndərə wu na anə ḃa, ‘Thlagəu, Thlagəu,’ ngu nda gwu təlkur Hyal mai, ama kəl ndərə wu mäl sərə Dəḃa kərə a dəməlmə wu yiwu. 22 Ar pəci ta, nji gangə nda na anə ḃa, ‘Thlagəu, Thlagəu! Na'ya a'yi tətəlna ndər Hyal wu thləmə ngə wa? A'yi 'yi kəḃləbiya shatan wu thləmə ngə wa? Ənga a'yi 'yi məlna sə dədəgur'yar gangə wu thləmə ngə wa?’ 23 Abangau, ama yu nda shadəwa nda, ‘Nayi wu səni hyi mai. Hya təkə ənga yau, nahyi njir mäl dəmwa'yikur!’ 24 “Agabangau, kalar ndərə nggari ndər ḃa kau, ba ji mäl thlər əni, ja nda ḃa ənggər ndə tsətsəl ndərə həriya ki nyi ar pathlara mau. 25 Ənggərə par təḃau, dlələmə nyau, yambadə sau, ba ji tsabər ki kau, ama naji dla mai, ara nji həriya nyi ar vi məmau. 26 Kalar ndərə nggari ndər ḃa kə tsu ba ji nggəl ara mäl thlər əni, ju nda ḃa ənggər ndə dza kərə həriya ki nyi ar vi məshi'wa. 27 Ənggərə par təḃau, dlələmə nyau, yambadə shili ka sa tsar ki kau, ba kiya nyi dla, dla nyi ma, dla dididi.” 28 Ənggərə Yesu kudəna nana sə'yar kau ba highiḃə nyi kə ḃa sə dədəgur anə dlamir nji. 29 Ara ji highiḃə anə nda ənga dənəma, a'yi ənggər nə maləmə dlədər nda'yar mai.

8 Ta Yesu shida sara dar ma nyi, ba nji gangə nu nyi. 2 Kə ndər pibi shili, ji sa ḃəliya undi a dumwa nyi, ji na, “Thlagəu, ma gu yiwu, gu sən məliya ḃa jaməu.” 3

Kə Yesu har tsi ka tsəkwar nyi, ji na, “A hənggər yau,” “Ga ḃa cicaul!” Ənggərna, ba pibiya nyi piyari nyi. 4 Kə Yesu na anə nyi, “Ga hangəkal ga sara na sə kə anə ndə mai. Ama ga ma'yi a ndəgya pubu ga nda canə nyi kərngau, ga dzəgwa kəbənə sau ənggərə dlədə Musa nana nja mäl aga ci dzau. Ga məliya abangə aga ga cabiya nyi anə nji abər a ḃar gə jaməu.” 5 Ənggərə Yesu vu Kafarnahumu, kə vanyi dəgalər soja nə Roma shili əgya ja, ju kəḃi dləwa dzə ara ja. 6 “Thlagəu,” ji na, “Ndər mäl thlər anə ḃa a yi pida nga ja a ndu ki, naja sən shabiya dzə mai, ḃwaḃwatə nga ja gwa gagadau.” 7 Kə Yesu na anə nyi, “Yi wu ma'yi, aga ya nda shiləgəbiya nyi.” 8 Kə dəgalər soja nə Roma shadəwa, ji na, “Thlagəu, nayi ḃa tsə'a aga ga shili wu ki ḃa mai, ama ga nana ndər wacu, ba ndər mäl thlər anə ḃa kə a ḃa jaməu. 9 Arya nayi ənga kərḃa ma əgya ndə dəgal nga yau, ənga tsu soja'yar a'yi kərə əgya kida yau, yu na anə ndə kau, ‘Ma'yi,’ ba ja ma'yi, anə vanyi ndə tsu yu na ‘Shili,’ ba ja shili. Ma yi na anə mafa ḃa, ‘Məliya abangau,’ ba ja məliya.” 10 Ənggərə Yesu nggar ndər kau, ba ḃa sə dədəgur anə nyi, ji shabiya dzau, ba ji na anə nji kərə a vər nu nyi, “Ya nar hyi, wu Izirayila nayi sayi uya ndərə ənga mbərsa ənga dənəma ənggər ndə kə mai. 11 Yu na anə hyi, abər gangə njir mbərsa wu nda shili sara wu səbiyar pəci ənga gwa tədə pəci ndu sa nggya ndu səm sər səm nə caguli ənga Ibrahimu ənga Ishaku ba Yakubu wu təlkur Hyal. 12 Ama nju sa vakuwa a gwu kuthlə nə kyakyaru njira a kyau nda ḃa nji Hyal, ama ba ndə nggəl, vira hyu nda tiwi ənga hyu ḃa hira hyi ari.” 13 Kə Yesu na anə dəgalər soja nə Roma, “Ma'yi, wu ḃa anə ngau, kakalə ənggərə gə mbərsa.” Ənggərna, kə ndər mäl thlər nyi ta ḃa jaməu. 14 Ənggərə Yesu vu ki Biturusu, kə ji thləwa miya mala Biturusu gəvəu a yi pida, gyangə a vər tə nyi. 15 Kə ji tsəkware pəla ja, kə gyanga nyi piyari nyi ba ji hya'ari ji məliya nda sər səm. 16 Ta wagə ḃa, nji gangə njira ənga mambəl dəmwa'yi wu dza nda nji shili ənga nda anə Yesu, kə ji kəḃləbiya mambəla nyi'yar ənga ndər nyi. Abangə tsu kə ji shiləgəbiya patər njira gərə ngga. 17 Ji mäl abangau, aga nyabiya sərə nabi əshaya nana, abər, “Ji həri sərə wu tə mən ənga ji fa'ari shiləgər mən.” 18 Ta Yesu lari dlamir nji gangə zəwar nyi, kə ji səwa nja tərabiya ənga ja a biyar ya ḃəl. 19 Kə vanyi maləmə nə dlədə shili, ji sa nar nyi, “Maləmə, yu nu ngau, kalar vira gu ma'yi a ndari.” 20 Kə Yesu shabiya nyi ji na, “Thlahu ənga ka'u nga nda, 'yagə'yar tsu kir nda

a'yi, ama zər ndau, vira ja fiya kəra ja ari a'yi mai.” 21 Vanyi zəmbəlma na anə nyi, “Thlagəu, ta'yi ya ma'yi ya nda hədəna dəda kwatahəu.” 22 Ama Yesu na anə nyi, “Nu da, piyari nji tətə nda hədəna nji tətər nda.” 23 Ənggəra ji gwu kwambwal, kə zəmbəlma nyi'yar nu nyi. 24 Fədəngəkər nda, kə majigwal ənga dənəma shili ar dəla nyi, ji sa kənggədər 'yimiya nyi, kəl ta 'yimiya nyi gwu kwambwala nyi, ama Yesu nə nyi wu ghanyi nga ja. 25 Kə ndə hya'ari ndə nda hya'ana nyi, ndu na anə nyi, “Thlagəu, kətiya mən, kəja mənəu sal!” 26 Ji shadəwa, “Nahyi njira ənga mbərsa kushu, ara mi nga hyu hivəra?” Kə ji hya'ari ji kughiya majigwala nyi dəbə ənga kənggədər dəla nyi, kə patəkura vi bəgə zəməu. 27 Ba sə kə də sə dədəgur anə nji kau, ndə yiwa, “Wathləmə culi najaka nda? Patə əkkə'yi majigwal ənga dəl wu gənggər nyi səli ka?” 28 Ənggəra ji shili arya dəl nə 'yi'yir nə Gadarasanu. Kə nji məthlə ənga mambəl dəmwa'yi shili sara wu hulili ndə sa thləwa nyi. Arya sər mələ nda, ndə də sərə nja hivər gagadəu, ka də ma tsu ndər yiwu nu lagu ta a'yi mai. 29 Ənggərna, kə nji kə gwu wau, ndu na, “Mi ngə dzau ngau ənga 'ya, nagə Zər Hyala? Əndəga gə shili aga ga sa nə 'ya bəwəwatə tsu pəcir 'ya gərə də ya?” 30 Ləhə a dzər vi ta, bəla fəshiu a'yi gəngəu kərə a vər bəla ar dza mau. 31 Mambəl dəmwa'yi'yar kə kədi Yesu, “Ma gu kədlə 'ya a biya, səwa 'ya a ndu fəshi'yar kau.” 32 Kə ji na anə nda, “Yau, ma'ya mau.” Kə ndə biya, kə ndə gwu fəsha nyi, kə fəgə fəsha nyi patə aga zəmə hya'ari ndə ma'yi, kə ndə gwa pau a gwar dəl, ba ndə kudər ar 'yimiya nyi. 33 Njir bəla fəsha nyi'yar hwinəkər, ta ndə vu hudə məlmau, ba ndə vuwa nar nyi anə nji sərə də patəu ənga sərə də ənga njira ənga mambəl dəmwa'yi kau. 34 Kə patəkura njir məlmə biya aga nda bə ənga Yesu. Ta ndə lari nyi, kə ndə kədi nyi aga ja piyari nda 'yi'yir nda.

9 Kə Yesu gwu kwambwal, kə ji tərəbiya a biyar ya dəl, ba ji ma'yi a ndu məlmə kərə ji hə a gwa. 2 Kə nji hər nyi vanyi ndə a shili a yi pida ar cadəu. Ənggəra Yesu lari mbərsar nda, kə ji na anə ndə təsəkənə kau, “A sara ga tal mai, zər də, a təfəbiya ngər yi bikə ngau.” 3 Ənggəra njir sən dladə nggar abəngau, kə ndə na anə kərnda, “Ndə kau, ju didə thləmə Hyal!” 4 Arya Yesu wu səni sərə nda vər dənga, kə ji na anə nda, “Ara mi nga hyu dənga dəmwa'yi wu dəfuwa hyi abənga? 5 Mani nga ndiya ənga bətsa? Nja na, ‘A təfəbiya ngər nji bikə ngau,’ əndəga, ‘Hya'ari ga

bə ya?” 6 Ama yu yiwu hya səni, abər Zər Ndə a'yi ja ənga dənəma nə təfəbiya bikə wu duniya.” Kə ji na anə ndər təsəkənə kau, “Hya'ari, ga hər i cadə ngau, ba ga ma'yi a ndu ki.” 7 Ba nda nyi hya'ari tsu, ba ji ma'yi a ndu ki nyi. 8 Ta dlamir nji lari abəngau, kə hivər mbəri nda, kə ndə dləvə Hyal kərə ləri culi najaka dənəma anə nji. 9 Ənggəra Yesu dumwa ənga bəu, kə ji lari vanyi ndə kərə nju ngga ənga Matiwu, ja vər nggya ar vir tsəm budəu. Kə Yesu na anə nyi, “Nu də.” Kə ji hya'ari ba ji nu nyi. 10 Ənggəra Yesu a vər səm sər səm wu ki Matiwu, kə njir tsəm budə gəngəu ənga “njir bikə” shili ndə sa səm sər səm ənga ja ba ənga zəmbəlma nyi'yar. 11 Ənggəra njir Farisi lari sə kau, ba ndə yiwa miya zəmbəlma nyi'yar, “Ara mi ngə mələmə hyu səm sau ənga njir tsəm budəu ba ənga ‘njir bikə ka?’” 12 Ənggəra Yesu nggari sə kau, kə ji na, “Nji jamə wu yiwu ligəta mai, kəl njira gərə ngga. 13 Ama ma'ya mau hya nda dənga tara mi ngə ndər kə a gəri, ‘Təhudə nga ya yiwu, a'yi sadaka mai.’ Ara nayi shili aga sa ngga nji tsapə mai, ama aga sa ngga njir bikəu.” 14 Kə zəmbəlma Yahwana 'yar shili ara Yesu, ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə də zəmbəlma Yahwana ənga nə Farisi wu hə zəmətsini ama nəngau, nəndə wu hə maya?” 15 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Bazhiya salkwanjili a sən hə zəmətsini ma tsu nda əkkə'yi ja ya? Nanda sən hə mai, ma tsu nda əkkə'yi ja. Pəci wu shili nja sa həna salkwanjili ara nda. Wu pəci ta nga nda dzəgwa hə zəmətsini. 16 “Ndər ndəbə zhab i hahal ənga məfəliyəngə a'yi mai. Ma ji məl abəngau, ba məfəliyəngə nga nyi a tana hahala nyi, ta nyi a dzəgwa ndiya nə dədəmə ənga dəmwa'yu. 17 Ətsu ndər puwa 'yimi inabi məfəliyəngə a gwu pəla hahal a'yi mai. Ma ji məl abəngau, ba 'yimir inabi məfəliyəngə kə a thlənakər ba ja pəthləna nyi, ba 'yimir inabi kə a pənəkər ba pəla ka ndzau. 'Yimir inabi məfəliyəngə kəl pəla məfəliyəngəu.” 18 Ənggəra Yesu a vər na sə'yar kau, kə ndə dəgal nə umbwa dəbə dzə njir Yahudiya shili, kə ji sa bəliya undi a dumwa nyi, kə ji na, “Kajəngəkəu, kwadə a təri, ama shili ga sa fər tsi ar ja, ba ja mbədəu.” 19 Kə Yesu hya'ari ənga zəmbəlma nyi'yar, ba ndə nu nyi. 20 Kə vanyi mala kərə məliya fa kumo apə məthlə a vər ndzəndzə mashi, shili lagu ya ja, kə ji sa tsəkwar i miya cira ləgutə Yesu. 21 Arya ja vər na wu dəfuwa ja, “Ma yi sən tsəkwar alaga miya cira ləgutə nyi, yu də jaməu.” 22 Ənggəra Yesu shabiya dzau, ba ji lari nyi, kə ji na, “A sara ga tal kwadə mai, mbərsa ngau, a məliya ngər yi

jamæu.” Ænggærna, ba ji ða jamæu. **23** Ta Yesu shili wu ki ndæ dagala nyi, kæ ji lari njir mbædi mbælau ænga nji tæzæwudæwudæu. **24** Kær kæ ji na, “Kwaya mau ænggau! Kwa kæ tæ mai, wu ghanyi nga ja.” Kæ ndæ nggushina nyi nggushi næ dida. **25** Ama ænggæra ji kædlæbiya nda a biya, kæ ji gwa ji gwa mbar tsa kwa nyi, kæ ji hya'ari a'yi nggya. **26** Ndær kæ tætlæna dzæ wu 'yi'ya nyi patæu. **27** Ænggæra Yesu a vær piyari vi ta, kæ nji læfæ mæthlæ ndu nu nyi, ndu ngga ænga dænama, “Tæhudæ ægya 'ya, zær Dawuda!” **28** Ænggæra Yesu vu vanyi ki, kæ læfa nyi'yar shili ægya ja, kæ ji yiwa nda, “A mbærsar hyi abær yu sæn mbædana hyi ya?” Ndæ shadæwa, “Ængæ, Thlagæu.” **29** Ænggau kæ ji tsækwar liya nda, ji na, “Bægæ ja ða anæ hyi ænggæra hyi mbærsa.” **30** Kæ liya nda pahau. Ænggæ tsu, kæ Yesu tæðar himiya nda, ji na, “A sara hya na sæ kæ anæ nji mai.” **31** Ama ndæ biya ndæ tætlæna ndæra nyi ba'amani wu 'yi'ya nyi. **32** Ænggæra nda vær ma'yi a biya, kæ nji shili anæ Yesu ænga vanyi ndæra mambæl dæmwa'yi kar nyi ara ndær. **33** Ænggæra ji kædlæbiya mambæl dæmwa'ya nyi a biya, ba ndæ mæga nyi mbar ndær. Kæ sæ kæ ða sæ dædægur anæ dæbær dlami, ndæ na, “Sæ a'yi ænggær kæ saya ða wu Izirayila nji lar mai.” **34** Ama njir Farisi nær nda, ndæ na, “Ænga dænama næ tæl shatan nga ju kædlæ wazha shatan kau.” **35** Ænggau, Yesu bæbiya bæu wu patær 'yi'yir Galili, ja vær highiðæ wu umbwa dæbæ dza'yar, ja vær tætlæna ndæshigu ar kæra tælkur Hyal. Ba ænga ja vær shilægæbiya kalar shilægæu ænga njira gæra ngga. **36** Ta ji lari nji gangæ dæbau, kæ ji tæhudæ ægya nda, ara nda vær lari dæwæwatæu, ba tsu dlæwa dzæ a'yi mai, ænggær tæmahæ kæra gæra ænga ndær bæla. **37** Kæ ji na anæ zæmbælma nyi'yar, “Sær fa'a a su ki gangæ nyi, ama njir mæl thlær kushu nga nda. **38** Agabangau, hya kædi thlagær fa, ja sæwa njir mæl thlær aga nda sa fa'a sæ a su ki.”

10 Kæ Yesu nggar zæmbælma nyi'yar kumo apæ mæthlæu. Kæ ji næ nda dænama aga nda kædlæbiya mambæl dæmwa'yu ænga nda shilægæbiya kalar culi shilægæu ænga nji gæra ngga. **2** Kæja thlæmær cama sæsæ kumo apæ mæthlæ 'yar kau. Tanggærma Simanu ndæra nju ngga ænga Biturusu ænga zamæ nyi Andærawusu ænga Yakubu zær Zabadi ænga zamæ nyi Yahwana **3** ænga Fælipæu ænga Bathlalomiyu ænga Toma ænga Matiwi ndær tsæm budau ænga Yakubu zær Alfawusu ænga Tidiyawusu **4** ænga Simanu ndær Kana'ana ba ænga Yahuda Isikarayoti ndæra thlæna hiya Yesu. **5**

Yesu sæwa cama sæsæ kumo apæ mæthlæu, ji na anæ nda, “A sara hya ndægya njira a'yi njir Yahudiya mai ænga ætsu a sara hya vu mælmæ njir Samariya mai. **6** Ama kæ hya ma'yi a ndægya njir Izirayila kæra ænggær tæmahæ sasa. **7** Hya ma'yi hya nda tætlæna nda ndær Hyal abær, ‘Tælkur Hyal a ðar læhæu.’ **8** Hya shilægæbiya njira gæra ngga ænga hya hya'ana nji tætau ænga hya shilægæbiya njir pibi aga nda ða cicau, ætsu hya kædlæbiya mambæl dæmwa'yi wu dza nji. Kurthlæ nga hyi dlæwuri ænga hya læri kurthlæ tsu. **9** Ma hyu ma'yi, a sara hya sæbæ gænna mai. **10** A sara hya sæbæ mbæl mai, alaga zabækwa lægutæu ænga giði ænga zæwa mai, ara ndær mæl thlær a kyaga uya ækkæri næ thlær nyi. **11** “Kalar mælmæ dædægælæu, alaga mælmæ kukushu kæra hyu nda gwa, hya galæri ndæ dæfu camæu aga hya nggya ænga ja ba'anæ pæci kæra hyu nda piyari viya nyi. **12** Ma hyu vu ki kau, hya usar nda. **13** Ma ki nji dæfu camæ ngau, hya kædi Hyal ja næ nda jamækur, ama ma kiya nyi a'yi ki nji mænahæ mai, bæga jamækur Hyal a sha shili ara hyi. **14** Kalar ndæra gæra dlæwur hyi ænga gæra sæya hyi himi, hya dlæðana bæbær kæra ar hiya hyi ma hyu biya sara wu kiya nyi ænga mælma nyi. **15** Ænga jiri, yu na anæ hyi, Hyal wu nda tæhudæ ægya njir Sodomu ænga njir Gwamwara a ndiya njir mælmæ kau, ar pæcir numa. **16** Kæja yu sæ hyi a biya ænggær tæmahæ kæra wu pama ufwar vuwa 'yar. Agabangæ hya nggya hahangæu ænga tsu hya nggya ænga ki'wakur. **17** “Hya hangækal ænga nji, ara ndu nda wulana hyi anæ njir pathla ænga ndu nda dægæ hyi ænga wudæ wu umbwa dæbæ dza'yar. **18** Arya yi tsu, ndu nda hær hyi a ndumwar nji nggungguræm ænga tæltæ'yar, aga hya nar nda ndæshigu mæсахæu ænga anæ njira a'yi njir Yahudiya mai. **19** Ar pæci kæra ndæ mbari hyi, a sara hya tal særa hyu nda na mai ænga ænggæra hyu nda na, ara Hyal wu nda næ hyi særa hyu nda na ar pæci ta. **20** Arya a'yi nahyi ngu nda ndær mai. Ama Mambæl Dær hyi ngu nda ndær lagur hyi. **21** “Zamæ wu nda læri zamæ nyi aga nja tsæya nyi. Tada tsu wu nda læri zær nyi. Abangæ tsu wazha ndu nda hya'ana hangækala njir yar nda, ba ja tækæri nja tsæya nda. **22** Nji patæ wu nda piyari shishir dza hyi aya yau. Ama ndæra cinapi ba'anæ kudiya, ju uya mbæda. **23** Kalar pæci kæra nji lær dæwæwatæ anæ hyi wu vanyi mælmæ, hya hwi a ndu mælmæ kæra a ndumwar hyi. Ænga jiri yu nar hyi, abær divira hyi bæbiya bæ patæ wu mælmæ Izirayila, Zær Ndu bæra shida. **24** “Zæmbælma a'yi a sæn ndiya mælæmæ nyi mai ænga tsu mafa a'yi a sæn ndiya thlagær ki nyi mai.

25 A ɗar tsa'a anə zəmbəlma ja ɗa ənggər maləmə nyi, mafa tsu ja ɗa ənggər thlagər ki nyi. Ma ndə ngga thlagər ki ənga Bilzabulu, abari nga ndu nda na ar kəra njir ki ka? 26 “Agabangau, a sara hya hivər nda mai, aya sə a'yi kəra ndu məl ɗɗəwə kəra gəra nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi ɗɗəwə kəra nji gəra nda sən mai. 27 Səra yu na anə hyi ɗɗəwə, hyu nda hə'una ar babal. Səra yi cici a gwu himiya hyi, hyu nda hə'una a dar dza'wu. 28 A sara hya hivər ndəra wu sən tsəya kumər dza hyi mai, ama naji wu sən tsəya mambələr hyi mai. Kəl hya hivər ndəra wu sən tsəya kumər dza hyi ənga mambələr hyu u'ur kətsa. (Geenna g1067) 29 A'yi nju ɗəlna wazha 'yagə məthlə ar kəra peni pathlə wa? Ya, zəma nda a'yi sən təɗə a gyiwu 'yi gəra ənga səni Dər hyi mai. 30 Shishir kəra hyi ma jijiga nga nda. 31 Agabangau, a sara hya hivər mai. A ndiyar hyi wazha 'yagə ənga mənəhə gagadau. 32 “Kalar ndəra hənggər abər naja nəɗa nga ja a dumwar nji, nayi tsu, yu nda hənggər abər nəɗa nga ja a dumwar Dəɗa kəra a ɗəməlmau. 33 Ama kalar ndəra kəpalna sən ɗa a dumwar nji, nayi tsu yu nda kəpalna səni nyi a dumwar Dəɗa kəra a ɗəməlmau. 34 “A sara hya nggani abər yi shili ənga nggya jamə wu duniya mai. A'yi aga nggya jamə nga yi shili mai, ama aga sa pa. 35 A shilir yi aga sa ɗabə “tada ənga zər nyi ar pa, zər kwa tsu ənga mənəyi, mala tsu ənga miya sal nyi. 36 Njir huɗa ki nyi tsu ngu nda ɗa dawa nyi.’ 37 “Kalar ndəra wu yiwu mənəyi alaga ɗənyi a ndiya ɗa, a'yi ja kyaga ɗa nəɗa mai. Ətsu kalar ndəra wu yiwu zər nyi alaga kwa nyi a ndiya ɗa, a'yi ja kyaga ɗa nəɗa mai. 38 Kalar ndəra gəra həri wu ɗladlakə nyi, ja dzəgwa nu ɗa, a'yi ja kyaga ɗa nəɗa mai. 39 Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja aya yau, ju nda uya. 40 “Kalar ndəra ɗləwuri hyi, a ɗləwuri ɗar ja, kalar ndəra ɗləwuri ɗa tsu, a ɗləwuri ja ndəra səwa ɗa. 41 Kalar ndəra ɗləwuri nabi ara naja nabi, ju nda uya akkəri nə nabi. Ətsu kalar ndəra ɗləwuri ndə tsapəu ara naja ndə tsapəu, ju nda uya akkəri nə ndə tsapəu. 42 Kalar ndəra ləri anə pathləu wu pama wazha yidəɗə kau, 'yimi shishi'wu kikiwa pathləu, aya naja ndər nu ɗa, ənga jiri yu nar hyi, a'yi ju nda tini akkəri nyi mai.”

11 Ayukudə Yesu kudəna highiɓə anə zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu, kə ji hya'ari sara ndəna, kə ji ma'yi ja vər highiɓau ənga tətəlna ndər Hyal wu məlmə njir Yahudiya. 2 Ar pəci kəra Yahwana tsu ja wu fursəna, kə ji nggari səra Kərsiti a vər məl,

kə ji səwa zəmbəlma nyi'yar a ndəgya ja 3 ndə nda yiwa, “Nagə ngə ndəra wu shili ta ya, əndəga 'ya səkə vanyi ndə pamə ya?” 4 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sha mau hya nda nar nyi anə Yahwana səra hyi ləri ənga hyi nggari. 5 Nji ləfə wu lar sau, nji kukurbə wu ɓau, njir pibi wu uya jaməkur, kulangə'yar tsu ndu nggar sau, nju hya'ana nji tətəu ənga nju tətəlna ndəshigu məsahə anə nji ɗɗəli. 6 Barka anə ndəra gəra təkəkər ənga mbərsa nyi ar kəra yau.” 7 Ayukudə njira Yahwana səwa ma'yi, kə Yesu dzəguya ndər anə nji ar kəra Yahwana, ji na, “Mi nga hyi gwa tsamə a gwar tagə ta? Hyi ma'yi a gwa tsamə sar dzədzəgaməu, kəra yambadə a vər kənggəɗə ya? 8 Ya, mi nga hyi ma'yi a gwa tsama? Ndəra har kar mənəhə ya? Awau, njir ha kar məmənəhəu, wu ki təl nga nda. 9 Kar ɗəm ya, mi nga hyi ma'yi a nda tsama? Nabi ya? Pakatu, yu nar hyi, ndəra ndiya nabi. 10 Naja ngə ndəra nji tsəfəri ar kəri abər, “Kəja yu səwa cama ɗa wu mwa ngau, ju nda fuwa sə wu lagu kadivira ga shili.’ 11 Jiri nga yu na anə hyi, wu pama njira mathləkə'yi ngə ya patəu, ndəra ndiya Yahwana ənga ɗəgal a'yi mai. Ama alaga abangau, ndəra ndiya ənga kushu wu təlkur Hyal a ndiya nyi ənga ɗəgaləu. 12 Mbari ar pəcir Yahwana ndər məl Bəbətizəma ba'anə kabəngəkau, təlkur Hyal a vər lar ɓwaɓwatə ara nji, njir lə ɓwaɓwatə kə ngu yiwu nda ɗləwuri ənga ɗənəma. 13 Arya patər ndər nabi'yar ənga ɗladə Musa a ndər nda ar kəra sə'yar kau, kadivira Yahwana dzəgwa shili. 14 Ənga tsu, ma hyu hənggər ənga səra ndə na, naja ngə lliya kəra ndə na wu nda shili. 15 Ndəra ənga himi nggar sau, bəgə ja nggari. 16 “Ya, ənga mi nga nja gəla nji kabəngəka? Abari nga nda? Nanda ənggər wazha kəra a vər nggya ar sugu, nda vər ngga kuvwar nda, ndu na: 17 “‘Yi mbidiya hyi mbəlau, kə hyi nggəl ara fəl. 'Yi thlə na nə tiwi, ba hyi nggəl ara ɗləwu.’ 18 Ta Yahwana shili, naji wu səm sər səm cumu mai ənga naji wu sa sə sasa mai, əngwar nda, ‘Naja ənga mambəl ɗəmwa'yu.’ 19 Zər Ndə shili ju səm, ənga ju sa, əngwar hyi, ‘Ndə suna nga ja, bazhiya njir tsəm budau ənga “njir bikau.” Alaga abangau, patər njira hənggəri ənga hahəngəkur nə Hyal, nda vər cabiya abər ənga jiri nga nyi.” 20 Kə Yesu kughiya kughi anə məlmə paməpamə kəra ji məlna badəgala sə ɗəɗəgur'yar a gwa, ara njir məlma nyi'yar a'yi ndə tubi mai. 21 “Sər təhudə anə ngau, Korazinu! Sər təhudə anə ngau, Bethlesaida! Maja abər sə ɗəɗəgur kəra nji məliya wu gau, nji məliya wu Taya ənga Sidonu, a tubir nda tsu kadə lagur hari

lægutə sə'yinggu ənga təwa bəbər wu kəra nda. **22** Ama yu na anə ngau, ar pəcir numa nə Hyal ju nda təhudə əgya Taya ənga Sidonu a ndiya ngau. **23** Nahyi tsu njir Kafarnahumu! Hya vər nggani abər nja nda fa'ar hyi a dāmalmə ya? Awau! Nahyi ma a gyiwu ka'u dāmwa'yi nga nju nda puwa hyi. Maja abər sə dədəgur kəra nji məliya wu hyi, nji məliya wu Sodomu, tsu nda a'yi ba'anə kabangkau. (Hadēs g86) **24** Ama yu na anə hyi, ar pəcir numa nə Hyal ju nda təhudə əgya Sodomu a ndiya hyi.” **25** Ar pəci kə ngə Yesu na, “Dədə, Thlagə kəra a dāmalmə ənga a gyiwu 'yi, a usa ngər yau, aya gə dəwana sə'yar kə anə nji hahangə ənga njir sən sau, ba gə dzəgwa cabiya nyi anə njira ənggər wazha yidəfəu. **26** Abangə nga nyi Tada, aya najakə ca ngə dā mənəhəu anə ngau. **27** “Dədə a nə dər sə patəu, ndər sən sənbiya tara wa ngə zəra nyi a'yi mai, kəl Dənyi wacu, abangə tsu ndər sən sənbiya tara wa ngə Tada nyi a'yi mai, kəl zər nyi ənga njira ju yiwu ja cabiya nda. **28** “Shila mau əgya yau, patə hyi njira ənga kar tədəbəu, nji həhədə, ba ya nə hyi bəlsar. **29** Dləwura mau danggal dā wu gyiwuliya hyi ənga hya highibəri ara yau, ara nayi ndə hangəkəl ənga ndəra wu həya kərngau, ba hya sa uya bəlsar anə dəfuwa hyi. **30** Ara danggal dā kakafə nga nyi, kar dā tsu a'yi tədəbə mai.”

12 Ar pəci ta, vanyi pəcir Bəlsar nə Yahudiya Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər tərabiya wu fa uhi. Nda vər bəu kə zəmbəlma nyi'yar kuratsiya kəra uhi. **2** Ənggəra njir Farisi lari abangau, kə ndə na anə nyi, “Lari gəyi, zəmbəlma ngə'yar nda vər məl sərə dladə kari nja məl pəcir bəlsar.” **3** Kə ji shadəwa nda, “A'yi hyi saya jigana sərə Dawuda ənga njir bə nyi məliya ar pəci kəra wuḃə mbar nda ta wa? **4** Ənggəra ji gwu ki Hyal, naja ənga njir bə nyi'yar, ənga ənggəra ndə gwa səmku macikəl cicau kəra nandu kyaga səm mai, kəl pubu'yar wacu. **5** Əndəga a'yi hyi saya jigana wu dladə Musa, ənggəra ar pəcir bəlsar pubu'yar bəlna sərə dladə na nja bəlari wu ki Hyal, lagur thla sə anə Hyal wa, ama a'yi dā bikə anə nda mai wa? **6** Yu na anə hyi ja, kəja ndəra wu ndiya ki Hyal ənga dəgal ənggau. **7** Ama, maja abər hyu sən sərə ndər kə cabiya, “Təhudə nga ya yiwu, a'yi sadaka mai, nahyi a'yi wu nə nyi bikə anə ndəra gərə ənga bikə mai. **8** Ara Zər Ndau Thlagə nga ja ar kəra pəcir bəlsar.” **9** Kə Yesu piyari viya nyi, ba ji ma'yi a gwu umbwa dafə dzə njir Yahudiya. **10** A vuna vanyi

ndə a'yi ənga tsi ndzəndzau. Ndu yiwu nda vazəya Yesu, ba ndə yiwa nyi, “A dər tsa'a nja shiləgəbiya ndə pəcir bəlsar ya?” **11** Kə ji na anə nda, “Ma dā ndə a'yi wu pama hyi kəra ənga təmahə pathləu, ba ji tədəu a gu ka'u pəcir bəlsar, thlagər təmahə kə a'yi ju həbiya nyi a biya wa? **12** Ya, kəja ndə a ndiya təmahə ənga mənəhə gagadəu. Agabangau, a dər tsa'a nja məl sərə mənəhə ar pəcir bəlsar.” **13** Kə ji na anə nda nyi, “Ndidəbiya tsa gə a dumwa ngau.” Aga zəmə kə ji ndidəbiya tsa ja a dumwa nyi, ba tsa ja dā jamə ənggər vanyi zəmə nyi ta. **14** Ama ba njir Farisi ma'yi a biya ndə biya mbiya miya lagu kəra nda sən tsəya Yesu. **15** Ənggəra Yesu sənbiya abangau, ba ji piyari viya nyi. Kə nji gangə nu nyi, ba ji shiləgəbiya nda patəu. **16** Ji tədər himiya nda ara nda sara na anə nji tara wa nga ja. **17** Ji məl sə'yar kə aga nyabiya sərə nabi əshaya nana ngau, abər: **18** “Kəja mafa dā kəra nayi ngə cadəbiya nyi, yu yiwu nyi ara ji pina hudə yau, yu nda nyana nyi ənga Mambəl dā, ənga ju nda hə'una abər yu nda numa nə jirkur anə nji patəu. **19** Naja a'yi wu nda pa ənga hya'a dahə mai, ənga ndər nda nggar dāha ja wu hudə giwa a'yi mai. **20** Naji wu nda bəlna sərə ləhə ja bəl mai, ənga pitəlla kəra a dər ləhə ja tau, naji wu nda tsəya mai, kəl ji lari abər jirkur a səmkuri təlkur. **21** Njir duniya wu nda fiya fərkər nda wu thləmə nyi.” **22** Kə ndə shili ənga vanyi ndər məga ləfə kəra nyinyau ənga mambəl dāmwa'yu. Kə Yesu shiləgəbiya nyi, kəl ta ju sən ndər ənga ju lar sau. **23** Ba dā sə dədəgur anə nji patəu, kə ndə na, “A'yi zər Dawuda ta ngə kə wa?” **24** Ama ənggəra njir Farisi nggari abangau, ba ndə na, “Ənga dənəma nə Bilzabulu tələr shatan ngə ndə kə wu kədlə mambəl dāmwa'yi a biya.” **25** Ta dā, Yesu wu sən sərə ndu dānga, kə ji na anə nda, “Kalar təlkur kəra təkəbiya dzə məthlə wu ta'yi mai, ənga kalar məlmə ənga ki kəra a'yi hənggər ənga kuvwa nyi mai, nanda a'yi wu sən ta'yi mai. **26** Ma Shatan ngu kədlə Shatan, ya, a təkəbiyar ja dzau. Ya, abari ngə təlkur nyi a sən ta'ya? **27** Ma ənga dənəma nə Bilzabulu nga yu kədlə mambəl dāmwa'yi'yar, kar zəmbəlmar hyi'yar tsu? Ənga mi nga ndu kədlə? Agabangau, nanda ngu nda məl numa anə hyi ar kəra sə'yar kau. **28** Ama ma dā ənga dənəma nə Hyal nga ya vər kədlə mambəl dāmwa'yi'yar kau, a dəri abər təlkur Hyal a shiliri anə hyi. **29** “Ənga jiri, ndər sən vu ki ndər dənəma ja vuwa fa'ana kar nyi a'yi mai, kəl tanggərma ji mbiya ndər dənəma kau. Ja dzəgwa sən fa'ar kar nyi. **30** “Ndəra gərə ənga yau,

dawa dā ngau, əŋga ndəra gəra a vər kaḃə əŋga yau, tətəlna nga ja vər tətəlna. **31** Agabangau, yu na anə hyi, kalar bikau əŋga ndər dida Hyal ju nda təfəbiya nyi anə nji. Ama ndəra ndər dida ar kəra Mambəl Cicau, naji wu uya təfəbiya dzə mai. **32** Ma ndəra ndər dida ar kəra Zər Ndau, nju nda təfəbiya nyi. Ama ndəra ndər nə dida ar kəra Mambəl Cicau, naji wu uya nja təfəbiya nyi mai, alaga kabangəkau əŋga zaman kəra a vər shili. (aiōn g165) **33** “Məliya wu mənəhəu ba yayar wa nyi a dā mənəhəu. Ga məliya wu dəmwa'yi tsu ba yayar wa nyi a dā dəmwa'yu, ara ar yayar wu nga nju tsamər wu. **34** Nahyi dāḃə mətəpa'yar, lagu mani nga hyi, nahyi njira dəmwa'yi a sən nana səra mənəha? Ara səra wu dāfu ca ngə miya wu nana. **35** Ndə mənəhəu, ju biya əŋga ndər mənəhəu sara ar vira ji dəwana ari, əŋga ndə dəmwa'yu, ju biya əŋga ndər dəmwa'yu sara ar vira ji dəwana nda ari. **36** Ama yu na anə hyi, ar pəcir numa kalar ndu nda ləri sakida ar kəra kalar ndər dididi kəra biya sara wu miya ja. **37** Ara ariya ndər kəra biya sara wu miya gau, nga nju nda məl numa anə ngau, tara nə pəlna ngau əŋga nə mbiya ngau.” **38** Kə alenyi maləmə dladə'yar əŋga njir Farisi na anə nyi, “Maləmə, 'yi wu yiwu ga məliya 'ya sə dədəgur kəra wu dā mətəmə sara ara gau.” **39** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Nji nə zaman kau, nji dəmwa'yu, nji gəra hivər Hyal. Ndu yiwu nda ləri mətəmə nə sə dədəgur. Ama mətəmə nə sə dədəgur a'yi kəra yu ca anə nda mai, kəl mətəmə ar kəra nabi Yunana. **40** Ara ənggəra Yunana məliya pida makər vu'yi əŋga puci wu ta kalfi dəgaləu, abangə ngə Zər Ndu nda məliya a gyiwu hudə 'yi'yi. **41** Ara ar pəcir numa, njir Niniva wu nda hya'ari əŋga njir zaman kau, ba nda canə nda abər nanda a'yi məliya səra kakalə mai, ariya nanda njir Niniva tubi ar pəcira Yunana tətəlna nda ndər Hyal. Ya, kəja ndəra ndiya Yunana a'yi ənggau. **42** Ar pəcir numa, kwatam Shiba wu nda hya'ari əŋga njir zaman kau, ja cabiya nda abər nanda a'yi məliya səra kakalə mai, ara ji hya'ari sara ar kudiyar duniya vira nadəu aga ja sa nggar ndər tsətsəlkur nə Təl Solomanu. Ya, kəja ndəra ndiya Solomanu a'yi ənggau. **43** “Ma nji kədləbiya mambəl dəmwa'yi a biya sara wu dza ndau, ma ji gal vir sə hədā katini, **44** ju sən na, ‘Ya bəra sha a ndu dza ndəra yi biya sara a gwa.’ Ma ji bəra sha shili, ba ji sa thləwa dzə kau, nji tsəkəbiya caməu, əŋga kalar sə wu lagu, **45** Ba ja bəra sha, ja nda fa'ari mambəl'yar paməpamə mədəfə kəra ndiya nyi əŋga shishikur, ba nda ma'yi a vu ja nda wuwa

nggya. Ba nggyabiya ndə kə nə yukudəu, a ndiya nə tanggərma əŋga dəmwa'yu. Abangə nga nyi wu nda dā anə nji zaman kau.” **46** Tsu ja vər ndər əkkə'yi dlamir nji, kəja mənəyi əŋga zamə nyi'yar shili a biya ndu yiwu nda ndər anə nyi. **47** Kə vanyi ndə na anə nyi, “Kəja məngau əŋga zamə ngə'yar a biya ndu yiwu nda ndər əŋga gau.” **48** Kə ji shadəwa nyi anə ndə kau, ji na, “Wa ngə mada, əŋga wa ngə zamədə'yar?” **49** Kə ji ca zəmbəlma nyi'yar əŋga tsa ja, ji na, “Kəja mada əŋga zamədə'yar. **50** Ara kalar ndəra wu məl thlər əŋga səra dədə kəra a dəməlmə wu yiwu, naja ngə zamə dā əŋga kwamə dā ba mada.”

13 Ar pəci ta Yesu biya sara wu ki, ji biya nggya ar miya dəl. **2** Dlamir nji gangə kaḃau ba ndə zəwari nyi, kəl ta ji nda gwu kwambwal ji gwa nggya gya, ba dlamir nji nggya nər nda a miya dəl. **3** Kə ji nar nda sə paməpamə lagu karapau, ji na, “Vanyi ndər zəwa ma'yi a gwar fa nyi, a gwa sə culi. **4** Ənggəra ja vər sə culi, kə alenyi pənəkər ar lagu. Kə 'yagə'yar shili ba ndə sa səmku nda. **5** Kə alenyi pənəkər ar vi cacathləu, vira 'yi'yi a'yi gangə mai. Ba ndə tsau aga zəməu, ara 'yi'yi kəra ar kəra nyi a'yi tədəḃə mai. **6** Ama ənggəra pəci dā kwakwadə gagadəu, ba ndə titi'wa ba ndə ul ara nggyilangə a'yi ara nda gagadə mai. **7** Kə alenyi tədə a gyiwu pama shikədi, ndə hə əŋga nda, ba shikədi kar nda ara pəli. **8** Alenyi culi tsu tədə a gyiwu 'yi kəra mənəhəu, ndə hau, ba ndə puwa li gangə gagadəu, alenyi gharu gharu, əŋga alenyi kwakumunyi kwakumunyi əŋga alenyi tsu makərkumunyi makərkumunyi. **9** Ndəra əŋga himi nggar sau, bəgə ja nggari.” **10** Kə zəmbəlma nə Yesu 'yar shili ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə dā gu ndər anə nda əŋga karapə'yar ka?” **11** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Sənbiya sə kəra dədəwa nə təlkur Hyal a nə hyir nji, ama a'yi anə nda mai. **12** Ndəra əŋga sau nju cakəri nyi, aga ja uya gangəu. Ama ndəra gəra əŋga sau, alaga kəra a'yi ara ja kushu nju bəra dləwuri. **13** Səra dā yu ndər anə nda əŋga karapau. “Aga ndu tsamə ama nandə wu tsambiya mai, ndu səhimi ama nandə wu nggari mai əŋga nandə wu nggabiya mai. **14** Lagu kə ngə ndər nabi Əshaya nyabiya dzə ar kəra nda abər, “‘Hyu nda dumwa əŋga ngga ama nahyi wu nggabiya mai, hyu nda tsamə ama nahyi wu tsambiya mai. **15** Ara dəfuwa nji kə a dər ḃaḃalu, himiya nda tsu wu nggar sə mai, əŋga ndə hadiya liya nda, ara nda sara lar sə əŋga liya nda, nda nggari əŋga himiya nda,

ənga nda nggabiya ənga dəfuwa nda, nda sha shili əgya yau, ya mbədana nda.' 16 Nahyi nər hyi, barka anə liya hyi ara ndu lar sau, ənga himiya hyi ara ndu nggar sau. 17 Yu nar hyi jiri, nabi'yar gangəu ənga nji cicau, a yiwur nda, nda lari sə'yar kə hyu lar kau, ama nandə lari mai. A yiwur nda, nda nggari sə'yar kə hya vər nggar kau, ama nandə nggari mai. 18 "Kəja sərə karapə ar kərə ndər sə culi kə cabiya: 19 Ma ndə nggar ndər nə təlkur Hyal ama naji nggabiya mai, ba Shatan a shili ja fa'abiya sərə ji nggari kə sara wu dəfuwa ja. Naja kə ngə cabiya culi kərə pənəkər ar lagu. 20 Kərə pənəkər ar vi cacathlə ətsu, naja ngə nju gəla ənga ndərə nggari ndər Hyal, ba ji dləwuri aga zəmə ənga huda pərtəu. 21 Ama ara naja a'yi ənga nggyilangə mai, ba ji səkar nə pəci kushu. Ənggərə bəwəfwətə shili anə nyi ariya ndər Hyal, ba ji sha a gyiwu yukudə ənga kusa. 22 Culi kərə nji sənə wu pama shikədi kə tsu, naja ngə nju gəla ənga ndərə nggari ndər Hyal, ama kə nggyabiya duniya ənga gal gənna kari ndərə nyi ara hau, kəl ta ji dā gərə ənga akkəri. (aiōn g165) 23 Culi kərə nji sənə ar 'yi'yi mənəhə kə tsu, naja nga nju gəla ənga ndərə nggari ndər Hyal ba ji nggabiya. Ju dā ənga akkəri, ju puwali, alenyi gharu gharu, ənga alenyi kwakumunyi kwakumunyi ənga alenyi tsu makərkumunyi makərkumunyi." 24 Yesu bərə nar nda vanyi karapau, ji na, "Kəja sərə nja sən gəlabiya təlkur Hyal əni, ənggər vanyi ndə kərə thləkana culi mənəhəu wu fa nyi. 25 Ama pəci kərə nju ghanyi, ba dawa nyi shili ka sa thləkana hyanggili wu fa nyi a ndu pama uhi, ba ji ma'yi sə nyi. 26 Ar pəci kərə uhi kərə nji thləkana kə hau, ndə məliya kər, ba hyanggili hya'ari tsu. 27 "Mafa nyi'yar shili ndə sa na anə nyi, 'Thlagər ki, a'yi culi mənəhə nga gə thləkana wu fa ngə wa? Ya, lagu mani ngə hyanggili'yar kə tsə ari ka?' 28 "Kə ji na anə nda, 'Dawa ngə məliya abangau.' Kə mafa'yar kə yiwa nyi, 'Ya, gu yiwu 'ya ma'yi 'ya gwa kukucina nda ya?' 29 "Ama kə ji shadəwa nda, 'Awau, ara a vər kuci hyanggila nyi, ba hya kucina dəfə ənga uhi. 30 Piyar nda mau nda hə gyapəu kəl pəcir fwahəu. Ar pəci ta yu nar nyi anə njir məl thlər. Tanggərma, nda dzəguya ənga hyanggila nyi'yar, nja kabiya nja nggyina nda. Ba nja dzəgwa gəmna uhi ba nja fa'ana a su tsamə.'" 31 Yesu bərə nar nda vanyi karapau, "Təlkur Hyal ənggər culi bəla nga nyi, kərə vanyi ndə həri ji thləkana wu fa nyi. 32 Naja nga ndiya patər culi ənga kushu, ama ma ji hau, ba ja ndiya patəkura wu kərə wu masəmə ənga dəgaləu, ba 'yagə'yar a liya kir

nda ar tsa nyi." 33 Yesu bərə nar nda vanyi karapau, ji na, "Təlkur Hyal ənggər thlələmə nga nyi, kərə mala həri ji gwadəbiya əpou tasa'wu təkə sə makər əni, ba ja dzəgwa thləthlə gagadəu." 34 Yesu nar nyi najaka ndər patə anə dəbər dلامي lagu karapau. Sə a'yi ji nar nda zəmə gərə ənga karapə mai. 35 Lagu kə nga ji nyabiya sərə nabi Əshaya nana abər, "Yu nda pəhəna miya, yu ndər ənga karapau, Yu nda cabiya nyi anə nji sərə dədəwa mbar dzəgwar duniya aga nda sənbiya." 36 Kə Yesu piyari dlamir nji, ji ma'yi a vu huda ki. Zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndə sa na anə nyi, "Nar 'ya sərə hyanggili wu fa uhi kə aga nyi." 37 Kə ji shadəwa nda, ji na, "Ndərə thləkana culi mənəhə naja ngə Zər Ndau. 38 Fa uhi kə ca ngə duniya, culi mənəhə ca ngə wazha nə təlkur Hyal. Hyanggili kau, ca ngə wazha Shatan. 39 Dawa kərə thləkana hyanggili kau, naja ngə Shatan ənga kərnyi. Pəcir fwahəu ca ngə kudiyar duniya. Njir gəm uhi nanda ngə waladi'yar. (aiōn g165) 40 "Ənggər kərə nju tsəmiya jigwal nja nggyina, abangə nga nyi wu nda dā pəcir kudiyar duniya. (aiōn g165) 41 Zər Ndu nda səwa waladi nyi'yar aga nda fa'abiya kalar sərə wu dla ənga bikau ənga njir məl sə dəmwa'yi sara wu təlkur nyi. 42 Nda dzəgwa vakuwa nda a gwu u'ur kətsa, a guna nda dzəgwa wau ənga də hira nda. 43 Ar pəci ta ngə njir məl thlər kərə tsapə wu nda mbəl ənggər pəci wu təlkur dərnda. Njira ənga himi nə nggar sau, ta'yi nda nggari. 44 "Təlkur Hyal ənggər bərba nga nyi kərə nji dəwana wu huda fa. Ta vanyi ndə nəri, ba ji bərə dəwana wayu. Ara ənggərə huda ji pida, ba ji ma'yi ji nda dəlna patər sərə ara ja, ba ji dzəgwa dəlbiya fa nyi. 45 "Ətsu, təlkur Hyal ənggər ndər dəlna sə nga nyi kərə a vər gal handəlkwa. 46 Ta ji thləwa kərə nju dəl ənga gənna gangəu, ba ji ma'yi ji nda dəlna patər sərə ara ja, ba ji sa dəlbiya. 47 "Ətsu wayu, təlkur Hyal ənggər litagə kərə nji fuwa a gwu dəl nga nyi kərə mbari culi kalfi paməpamə gangəu. 48 Ənggərə ji nyau ənga kalfi, kə njir təm həbiya a biya miya dəl. Kə ndə dzəgwa nggya gya ndə dəmbiya kalfi kərə mənəhəu ndə puwa a gu bəngə, ba ndə dzəgwa pəna dəmwa'ya nyi. 49 Abangə nga nyi wu nda dā ar pəcir kudiyar duniya. Waladi'yar wu nda shili nda sa təkəbiya nji dəmwa'yi ənga nji tsapəu. (aiōn g165) 50 Ba nja dzəgwa vakuwa nda a gwu u'ur kətsa, a guna nda dzəgwa wau ənga də hira nda. 51 "A nggabiya hyi sə'yar kə patə ya?" Yesu yiwar nda. "Angə," əngwar nda. 52 Kə ji na anə nda, "Agabangə kalar maləmə dladə kərə nji

highibər nyi sə ar kəra təlkur Hyal, ənggər thlagər ki nga ja kəra gwu umbwa nyi, ji gwa fa'abiya bərba mafəliyəngə ənga bərba hahal a biya.” 53 Ənggərə Yesu kudəna na karapə'yar kau, ba ji piyari vi ta. 54 Shilir Yesu wu məlmə nyi, ba ji dzəguya highibə anə nji wu umbwa dəbə dzə njir yahudiya. Ba da sə dədəgür anə nda, ndə na, “Əmani ngə ndə kə uya sənbiya sə ka, ənga dənəma nə məl sə dədəgür'yar ka?” 55 “A'yi zər ndər ta wu ta ngə wa? A'yi mənəy nga nju ngga ənga Maryamu ta wa? A'yi zamə nyi'yar ngə Yakubu ənga Yusufu ənga Simanu ba ənga Yahuda wa? 56 Kwamə nyi'yar a'yi nda əkkə'yi mən ənggə wa? Ya, sara mani nga ji uya patakura sə'yar ka?” 57 Ba huda nda ndzə ənga ja. Ama kə Yesu na anə nda, “Kəl wu məlmə nyi, ənga wu pama nji nyi, ba wu ki nyi nga nji gərə ha kəra nabi.” 58 Naji bərə məl sə dədəgür'yar gangə wu pama nda mai, ara ghar mbərsar nda.

14 Ar pəci kə ngə təl Hirudusu nggari ndər ar kəra Yesu. 2 Kə ji na anə njir məl thlər nyi, “Ndə kau, Yahwana ndər məl Bəbətizəma ngau, a hya'ari ja sara vir tau, ca ngə sərə də ji uya dənəma nə məl sə dədəgür'yar kau.” 3 Arya dədəməu Hirudusu mbari Yahwana, ba ji mbiya nyi, kə ji fuwa nyi wu fursəna arya Hirudiyasu, mala zamə nyi Fəlipəu. 4 Ara dədəməu Yahwana wu na anə Hirudusu abər a bəlnar ja dladau ara ji həri Hirudiyasu aga mala nyi.” 5 Hirudusu wu yiwu ja tsəya Yahwana, ama ju hivər ara nji, ara ndə hər Yahwana ar viya nabi. 6 Ar pəcir mini nə dəngari pəcir ya nə Hirudusu, ngə kwar Hirudiyasu fəl anə nji, ba fəl kə pina huda Hirudusu gagađau. 7 Arya kau, kə ji hər alkawal dəbə ənga səm fəla, abər, ju nə nyi kalar sərə ji yiwa ara ja. 8 Kə mənəy nar nyi sərə ja yiwa, kə ji na, “Nə də nji kəra Yahwana ndər məl Bəbətizəma ar pəli.” 9 Kə sə kə bwanə nyi kər gagađau, ama arya alkawal ənga səm fəla kəra ji həri, ənga məthləpi nyi'yar kəra a'yi ənga ja, naji wu yiwu ja kar nyi mai. 10 Kə ji səwa a vu fursəna aga nja vuwa thlana kəra Yahwana. 11 Ji shili əni ar pəli, ji sa nə nyi anə zər kwa nyi, kə ji nə nyi anə mənəy. 12 Kə zəmbəlma Yahwana 'yar shili ndə sa həri dza ja. Ba ndə nda hədəna. Kə ndə ma'yi ndə nda nar nyi anə Yesu. 13 Ənggərə Yesu nggari abəngau, ba ji hya'ari ji gwu kwambwal. Kə ji tərabiya a ndar vira nji a'yi ari mai aga ja nda nggya zhizhi nyi. Ama ənggərə dlamir nji nggari abəngau, ba ndə hya'ari sara wu məlmə pəməpamə ndə nu nyi ənga hi.

14 Ənggərə Yesu biya sara wu kwambwal, ba ji lari dlamir nji gangəu. Ənggau, ba ji təhudə əgya nda, ba ji shiləgəbiya njira gərə ngga wu pama nda. 15 Ənggərə wagə də, kə zəmbəlma nyi'yar shili ara ja, ndə na, “Vi kə nji a'yi a gwa mai, ənga tsu vi a dər dləru. Tətəlna nji kau, tara ba nda ma'yi a ndu huda giwa kəra zəwar vi kə nda dəlbiya sər səm anə kərnda, aga nda səmku.” 16 Kə Yesu na anə nda, “A'yi mbari kəl nda ma'yi mai, nə nda mə sə kəra nda dəbaga sən səm.” 17 Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Sə a'yi kəra tsa'a 'ya nə nda mai, kəl ləgu dəfə təfu ənga kalfi məthlə ngə a'yi wacu.” 18 Kə ji na, “Shila mə əni.” 19 Kə ji nar nyi anə nja nyi nda nggya gya ar sar. Ji həri ləgu dəfə təfu ənga kalfi məthla nyi, ba ji hya'anakər a dəməlməu, kə ji usaku anə Hyal, ba ji bəbələwa nda. Kə ji dzəgwa nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, nanda tsu, kə ndə təkəna nyi anə dlamir nji. 20 Patakura nda səm ndə nyau. Kə zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsəla kumo apə məthlə ənga sərə hiyau sara wu miya nda. 21 Njira səm sə kau, shili zhizhir nda nji dubu təfu ngau. Ama nji jiga mathləkə'yi ənga wazha mai. 22 Ənggərna, kə Yesu fuwa zəmbəlma nyi'yar a gwu kwambwal aga nda tərabiya wu mwa nyi a biyar ya dəl. Naja nə nyi, kə ji ta'yi wu yukudə aga ja səwa dlamir nju ləgu. 23 Ayukudə ji səwa dlamir nji ndə ma'yi, ba ji ma'yi sə nyi a dər kəra mau aga da ndər ənga Hyal. Ənggərə wagə də, tsu ja a dər kəra mə zhizhi nyi. 24 Ar pəci kau, kwambwal a gwar hada dəl nga nyi, kəja dləgwamər 'yimi wu tsatsa nyi ənga yambadə wu ka nyi ara bəu. 25 Ənggər saka makər nə vu'yi, kəja Yesu a vər bəu, a ndəgya nda a dər kəra 'yimi. 26 Ənggərə zəmbəlma nyi'yar lari nyi a vər bə a dər kəra 'yimi, ba hivər mbar nda gagađau. “Dəgür ngə canə mən kər,” əngwar nda, ba ndə mbar wau ara hivər. 27 Ama ənggərna kə Yesu nar nda, “Hya sara bəkər anə kərhyi mai! Nayi ngau. Hya sara hivər mai.” 28 Əngwar Biturusu anə nyi, “Thlagəu, ma nagə ngau, nar də ya ndara gau, a dər kəra 'yimi kau.” 29 “A ndau,” əngwar Yesu. Kə Biturusu biya sara wu kwambwal, ji mbar bə a ndəgya Yesu. 30 Ama ta ji lari yambadə a vər sə ənga dənəma, ba hivər mbari nyi, ba ji mbar gya cau. Kə ji wau, ju na, “Thlagəu, mbədana dāl!” 31 Aga zəmə kə Yesu həri nyi tsi, ba ji mbari nyi. Əngwar ja, “Nagə ndə tətəwa mbərsa, mi ngə də gə təkə kəra?” 32 Ənggərə ndə gwu kwambwala nyi, kə yambadə kə ta'yau. 33 Kə njira gwu kwambwal dləvə Yesu, ndu na, “Ənga jiri nagə Zər Hyal ngau.” 34

Ayukuda ndə tərabiya a biyar ya dəl, ba ndə gya wu məlmə Janisaratu. **35** Ta njir məlmə nyi tsaməri abər Yesu ngau, ba ndə səwa nja nar nyi anə njir 'yi'ya nyi patəu, aga nda shili ənga njira gərə ngga anə nyi. **36** Ndə sa kədi nyi aga nji gərə ngga nda tsəkwarī alaga miya cira ləgūtə nyi. Patəkura njira tsəkwar nyi, ba ndə dā jaməu.

15 Kə alenyi njir Farisi ənga mələm'yar nə dladəu, shili əgya Yesu sara wu Urshalima ndə sa yiwa nyi, **2** “Mi ngə dā zəmbəlma ngə'yar wu bəla kəbəkəwatəu nə njira nggurəm nə mələmə maya? Nandə wu ci tsi divira nda səm sər səm mai.” **3** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Mi ngə dā hyu bəlna sərə Hyal na nja bəlari, aga hya bəlari sərə əjir hyu na? **4** Ara Hyal nana wu ndər nyi, ‘Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau.’ Ənga tsu, ‘Ma ndərə nggəliya dənyi ənga mən̄yi kəl nja tsəya nyi.’ **5** Ama hyu highiḃəu, abər, ndu sən na anə dənyi ənga mən̄yi, ‘Kalar dləwa dzə kərə hya kyaga uya ara yau, a nə nyir yau anə Hyal,’ **6** naja a'yi a sən ‘gənggər nyi səli anə dənyi’ ətsu mai. Agabəngau, ba hyi məliya ndər Hyal dā sə kurthləu lagur sər cijir hyi. **7** Nahyi nji batal! Jiri nga nyi ənggərə nabi əshaya nana ndər ar kərə hyi abər, **8** “‘Nji kə ndu gənggər dā səli ənga miya nda wacu, ama dəfuwa nda a ma'yiri nadə ara yau. **9** Ndu dləwə dā ar cəcir miya nda, ndu highiḃəu lagu dladə kərə ndə ngə məliya, abər ca ngə ndər Hyal.’” **10** Kə Yesu ngga dlamir nji a shili wu dzə nyi, ji na anə nda, “Siya dā mə himi patə hyi, aga hya nggəbiya sə kau. **11** Sər səm kərə ndu fuwa a gwu miya ja a sən məliya ndə ‘dedeḃə’ wu mwar Hyal mai, ama sərə biya sara wu ndə ngu məliya ndə ‘dedeḃə’ wu mwar Hyal.” **12** Kə zəmbəlma'yar shili ara ja ndə sa yiwa nyi, “A sən̄i gə abər huḃa njir Farisi ndzəndzə nga nyi ənga gau, ənggərə ndə nggar ndər kə ya?” **13** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Kalar sə thləthləka kərə a'yi dədə kərə a dəməlmə ngə thləkana mai, ba nja kucina. **14** Piyari nda mau. Nanda ənggər nji ləfə ngau a vər tədəmwa anə alenyi nji ləfau. Patəkura nda, ndu pəpau a gu ka'u.” **15** Kə Biturusu na anə nyi, “Nar 'ya sərə karapə kə cabiya.” **16** Kə Yesu na, “Kar ya, tsu hyi dza ya?” **17** “A'yi hyu sən̄i abər sərə gwu miya ndau wu tərabiya a gyiwu ta ja, ba ja dzəgwa tərabiya a biya wa? **18** Ama sərə biya wu miya ndau, sara wu dəfuwa ja nga nyi wu biya. Ca ngu məliya ndə ‘dedeḃəu.’ **19** Ara sara wu dəfuwa ndə ngə dənga dəmwə'yi wu shili, sə ənggər tsa ndau ənga səsukur

ənga həl ənga sakida nə fati ənga ndza thləmər ndau. **20** Sə'yar kə ngu məliya ndə ja dā ‘gərə cicau,’ ama səm sər səm gərə ənga tsi cicau a sən məliya ndə ja dā ‘gərə cici’ mai.” **21** Kə Yesu piyari vi ta, ba ji ma'yi a vu 'yi'yir Taya ənga Sidonu. **22** A vuna kə mala kərə a'yi mala njir Yahudiya mai shili ara ja, ji na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya yau. Kəja mambəl dəmwə'yi a vər lə bwaḃwatə gagadə anə kwa dā.” **23** Ama sə a'yi kərə Yesu shadəwa nyi mai. Kə zəmbəlma nyi'yar shili ara ja ndə kədi nyi, ndə na, “Kədləna nyi ja ma'yi, ara kə ju nu mən ju ḃwanə mən kər kau.” **24** Kə ji shadəwa, ji na, “Hyal səwa dā a shili anə njir Izirayila kərə ənggər təmahə sasa wacu.” **25** Ama kə mala kə shili, ji sa bəliya undi wu mwa nyi, ji na, “Thlagəu, dləwar dā.” **26** Kə ji shadəwa, ji na, “A'yi dā tsa'a nja həri sər səm wazha nja vakana nyi anə hya'yar mai.” **27** Kə ji na, “Jiri nga nyi Thlagəu, ama alaga abəngau, hya'yar ndu səm sərə pəpənəkər sara wu miya wazha ma nda vər səm sau.” **28** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Mala, dəgal gagadə ngə mbərsa ngau. Bəgə sərə gu yiwu, ja dā.” Abəngau, kə kwa ta dā jamə ar pəci ta. **29** Sarar vi ta, kə Yesu ma'yi lagu dəl Galili. Kə ji ma'yi a dar kərə mau, kə ji dā nggya gya. **30** Dlamir nji gəngə shili əgya ja, ndu shili ənga nji pəməpamə gəngə kərə gərə ngga. Nanda ngə, nji təsəkənəu, ənga nji ləfau, ənga nji kukurbəu, ənga njir məga, ənga njir shiləgə pəməpamə gəngəu, ba ndə sa pina nda əgya hiya Yesu. Kə Yesu shiləgəbiya nda. **31** Kə sə kə dā sə dədəgur anə nji, ənggərə ndə nggar njir məga a vər ndər ənga ndə lari nji kukurbə dā jamə ənga nji təsəkənə a vər ḃau ba nji ləfau wu lar sau. Kə patəkura nda dləwə Hyal nə njir Izirayila. **32** Kə Yesu nggari zəmbəlma nyi'yar a shili ara ja, kə ji na anə nda, “Yi wu təhudə əgya nji kau, ara əshina pida makər nga nda ənga yau, nandə səm sə mai. Nayi wu yiwu ya səwa nda, nda ma'yi ənga wuḃə mai, nda sara nda shavər ar lagu.” **33** Kə zəmbəlma nyi'yar shadəwa, ndə na, “Əmani nga mən wu nda uya sər səmənə dlami kə ar tagə ka?” **34** “Ləgu dəfə yidəwa nga ara hya?” Yesu yiwa nda. Kə ndə shadəwa nyi, “Ləgu dəfə mədəfə ənga kalfi yidədə yidəwu.” **35** Kə ji nar nyi anə dlamir nji, nda nggya a gyiwu 'yi. **36** Kə ji həri ləgu dəfə mədəfə ənga kalfiya nyi. Ayukuda ji usaku Hyal, kə ji ḃəḃələwa, ba ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar. Nanda tsu, ba ndə tətəkənə nyi anə nji. **37** Patə nda ngə səm, ndə nyau. Ayukuda nyi zəmbəlma nyi'yar tsəm̄iya tsələ nyinyi mədəfau ənga sərə hiyau sara wu miya nda. **38** Njira

nji sëmæna ca ngə shili zhizhir nda nji dubu fodəu, nji jiga mathləkə'yi ənga wazha mai. **39** Ayukudə Yesu səwa dlamir nji nda ma'yi, kə ji gwu kwambwal, ba ji ma'yi a vu 'yi'yir Magadanu.

16 Kə njir Farisi ənga njir Sadusi shili əgya Yesu, aga nda sa dzəbiya nyi. Kə ndə na anə nyi, aga ja canə nda mətəsamə sə dədəgur sara dəməlmau, kəra wu cabiya abər sara ara Hyal nga ja. **2** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ma wagə də, ba hyi lari ndəla məlmə a dər dəzəu, ba hya na, ‘Vi wu sa də jamə əzəgəu.’ **3** Ma mudlə tsu, ma hyi lari ndəla məlmə dəzəu ənga zəgutu, ba hya na, ‘Əshina nə nyi nju nda tədə par.’ Nahyi, hyu sən təkəbiya paməpaməkura dlama, ama nahyi wu sən təkəbiya paməpaməkura sə dədəgur kəra wu dərəkər kabangəkə mai. **4** Njir nggyabiya kabangəkə nji dəmwa'yu, njira gəra nu Hyal wu yiwu nda lari sə dədəgur. Ama sə dədəgur a'yi nju nda ca anə nda mai, kəl nə nabi Yunana.” Kə Yesu piyari nda ba ji ma'yi. **5** Ənggəra zəmbəlma nyi'yar tərabiya a biyar ya dəl, ba ndə dəngari nandə həri macikəl mai. **6** Kə Yesu na anə nda, “Hya hangəkəl, ənga hya tsamə ar kəra thləlamə nə njir Farisi ənga njir Sadusi.” **7** Kə ndə thla wu pama nda, ndə na, “Ji na abəngau, ara kə mən gəra həri macikəl kə ngau.” **8** Ta Yesu sənbiya sərə ndu thla, kə ji na anə nda, “Nahyi njira ənga mbərsa kukushu, mi ngə də hyu ndər wu pama hyi abər ara kə hyi gəra həri macikəl kə nga? **9** Ba'anə kabangəkə nahyi nggabiya mai ya? A far hyi ənggəra yi səmæna nji dubu təfu ənga ləgu dəfə təfu ta ya? Ətsu a far hyi tara tsəla yidəu nga hyi nyana ənga sərə hiyau wu miya nji ta ya? **10** Əndəga a far hyi ənggəra yi səmæna nji dubu fodə ənga ləgu dəfə mədəfə ənga tara tsəla yidəu nga hyi nyana ənga sərə hiyau wu miya nji ta ya? **11** Mi ngə də nahyi nggabiya abər a'yi ar kəra macikəl nga ya vər ndər maya? Ama yi na anə hyi aga hya hangəkəl ənga thləlamə nə njir Farisi ənga njir Sadusi.” **12** Kə ndə nggabiya abər naja a'yi a vər ndər anə nda, aga nda hangəkəl ənga thləlamə nə ta macikəl mai, ama ar kəra highiḡə nə njir Farisi ənga njir Sadusi. **13** Ar pəci kəra Yesu shili wu 'yi'yir Kayisariya Fəlipi, kə ji yiwa zəmbəlma nyi'yar, ji na, “Wa nga nju na ənga ya, nayi Zər Nda?” **14** Kə ndə shadəwa nyi, “Alenyi nju na Yahwana ndər məl Bəbətizəma, ənga alenyi nji Iliya, ənga alenyi nji tsu Irimiya ənga zəmə wu pama nabi'yar.” **15** “Ama kar nahyi tsu, wa nga hyu na nga ya?” ji yiwa nda. **16**

Kə Simanu Biturusu shadəwa, ji na, “Nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal kəra ənga pi.” **17** Kə Yesu na anə nyi, “Ndər barka nga gau, Simanu zər Yunana, arya a'yi ndə ngə cabiya ngə sə kə mai, ama Dədə kəra a dəməlmau. **18** Yu na anə ngau, nagə Biturusu tsəka ngau, ar kəra tsəka kə nga yu hər dəbə dzə njir nu də, dəbə njira sərə ənga dənəma nə tau, a'yi a sən səm təlkur ar kəra nda mai. (Hadēs 986) **19** Yu nə ngə sər pahə miya ki nə təlkur Hyal. Ətsu kalar sərə gə mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau, ənga kalar sərə gə pəlna wu duniya pəpəl nga nyi a dəməlmə ətsu.” **20** Kə Yesu tədər himiya zəmbəlma nyi'yar abər nda sara na sə kə anə kalar ndə abər naja ngə Kərsiti mai. **21** Mbari ar pəci kə ngə Yesu dzəguya na anə zəmbəlma nyi'yar, abər kəl ji ma'yi a vu Urshalima. A vuna ju vuwa lar ḡwəḡwatə paməpaməu. Nji nggunggurəm nə məlmau, ənga pubu dədəgal'yar, ənga mələmə dladə'yar wu nda piyari nyi, ba nda tsəya nyi, ama ayukudə pida makəru, ba ja hya'ari ənga pi. **22** Kə Biturusu hər nyi a ndar batiti, ji nda kughiya nyi, ji na, “Wu də mai Thlagəu, Hyal a tsana sə ənggər kə a də ənga gau.” **23** Ama kə Yesu shabiya dzau, ji na anə Biturusu, “Təkə ənga yau, Shatan! A dər gə sər thlə hi anə də, ara dənga ngau ənggər nə nji nga nyi, a'yi nə Hyal mai.” **24** Kə Yesu nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Kalar ndəra wu yiwu ja nu də, kəl ja piyari yiwu kərnyi, ba ja həri wu dladlakə nyi, ba ja nu də. **25** Ara kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **26** Mi ngə akkəri kəra ndu uya ma nji nə nyi duniya patəu, ba ja tini piya ja? Əndəga mi ngə ndə a sən ləri ar viya piya ja? **27** Arya nayi Zər Nda, wu nda shili wu kadakadarkur nə Dədə ənga waladi də'yar. Yu sa məliya nyi numa anə patər njir duniya ar ləgu kəra ndə məl thlərər nda ari. **28** Yu nar hyi jirkura nyi, alenyi nji a'yi ənggau tata'yu, nandu nda tə mai, kəl ndə lar Zər Nda wu shili wu təlkur nyi.”

17 Ayukudə pida kwa, kə Yesu həri Biturusu ənga Yakubu ənga Yahwana zaməya Yakubu ba ji hər nda a ndar kəra vanyi mau kəra dzəgaməu, nanda zhizhir nda. **2** A ndəna, kə dza ja bəlana dzə wu mwar nda. Bama ja wu mbəl ənggər pəci ənga ləgutə nyi də pərtə pwahəu. **3** Kukuthlə kə nabi Iliya ənga nabi Musa shili nda vər ndər ənga Yesu. **4** Biturusu na anə Yesu, “Thlagəu, shilir mən ənggə kau, a dər mənəhəu. Ma gu yiwu, ya sən məliya kwapatə makər ənggau, pathlə anə ngau, pathlə anə Musa ənga pathlə anə

Iliya.” 5 Ma tsu ja vər ndər, kə mbəmbəl sara du dlama sa hadiya nda, kə nji nggari dāhəu sara du dlama wu na, “Naja kau, Zər Də ngau, yu yiwu nyi; huda yi pipida ənga ja gagadau. Hya səya nyi himil!” 6 Ənggəra zəmbəlma nyi'yar nggari abangau, ba hivər mbar nda, kə ndə uzhiya bama nda a gyiwu 'yi. 7 Ama kə Yesu shili ji sa tsəkwar nda, ji na “Hya'ara mau. A sara hya hivər mai.” 8 Ənggəra ndə hya'anakər, nandə bəra lar ndə mai kəl Yesu zhizhi nyi. 9 Ənggəra nda vər shida sara dar ma nyi, Yesu kughiya nda, ji na, “A sara hya na anə kalar ndə sə kə hyi lar kə mai, kəl ma Zər Ndə hya'ari sara vir tau.” 10 Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi, ndə na, “Ya ara mi ngə mələmə dladə'yar na abər kəl Iliya bəra shili tanggərma ka?” 11 Yesu shadəwa, ji na, “Pakatə Iliya wu shili, ju sa fuwa sə patə wu lagu. 12 Ama, yu nar hyi, abər, Iliya a shiliri tsu kadəu, ama nandə tsamə ri nyi mai, kəl ta ndə məliya nyi sərə ndu yiwu. Abangə tsu ngə Zər Ndau, wu nda lari bwaḃwatə wu tsa nda.” 13 Kə zəmbəlma nyi'yar nggabiya abər ja vər ndər anə nda ar kəra Yahwana ndər məl Bəḃətizəma. 14 Ənggəra ndə shili əgya daḃər dlami, ba vanyi ndə shili ara Yesu, kə ji sa uzḃau wu mwa nyi, ji na, 15 “Thlagəu, təhudə əgya zər dā kau. Sə tsatsa ngə wu tsa nyi, ənga tsu ju lar bwaḃwatə gagadau. Aga gangə nga ju tədə a gwu u'u, ənga tsu a gwu 'yimi. 16 Yi shili ənga ja anə zəmbəlma ngə'yar, ama nandə sən shiləgəbiya nyi mai.” 17 Yesu shadəwa nda, ji na, “Nahyi nji kabangəkau, nji gərə mbərsa, nji dəmwa'yu, ba'anuwə nga ya nggya ənga hya? Ba'anuwə nga ya səsə hya? Shila mau ənga zərə nyi anə dā.” 18 Kə Yesu kughiya mambəl dəmwa'ya nyi, ba ji biya sara wu dza zərə nyi. Ənggərna ba zərə nyi dā jaməu. 19 Kə zəmbəlma nə Yesu 'yar shila anə nyi ar dəwa ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə dā 'yi təwa ara kədləbiya mambəl dəmwa'yi ka?” 20 Kə Yesu shadəwa nda, “Arya mbərsar hyi kushu nga nyi. Ənga jiri yu na anə hyi, ma mbərsar hyi a'yi ənggər culi bəla, culi kəra ndiya ənga kushu wu culi patəu, hyu sən na anə mə kau, 'Hya'ari ənggau ga ma'yi a ndəna,' ətsu ba ja hya'ari, ba ja ma'yi. Agabangau, sər kar hyi kər a'yi mai.” 21 [Culi sə'yar kə a'yi wu biya abangə mai, kəl ənga kədi Hyal ba ənga hə zəmətsini.] 22 Ənggəra zəmbəlma nyi'yar shili ar vi zəmə wu 'yi'yir Galili, kə ji na anə nda, “Nji wu nda lər Zər Ndau a gwu tsa dawa nyi'yar, 23 ba nda tsəya nyi. Ar pəci makərkura nyi ba ja hya'ari ənga pi.” Ba sə kə fuwa zəmbəlma nyi'yar wu dənga sə gagadau. 24 Ənggəra Yesu ənga

zəmbəlma nyi'yar shili wu mələmə Kafarnahumu, njir tsəm budə nə umbwa Hyal thləwa Biturusu, kə ndə na anə nyi, “Mələmə hyi a'yi ju ki budə nə umbwa Hyal wa?” 25 “Angə, wu ki ja,” əngwar ja. Ənggəra Biturusu shili wu ki, Yesu ngə dzəguya ndər anə nyi tanggərma, ji na. “Simanu, mi nga gwu dənga? Sara ara wa ngə təl'yar nə duniya wu dləwu buda, sara ara wazhar nda əndəga sara ara alenyi nji ya?” 26 “Sara ara alenyi nji,” əngwar Biturusu. “Ma abangau, wazhar nda wu ki mai,” Yesu shadəwa nyi. 27 “Ama a sara mənə ndzana dəfuwa nda, ma'yi a gwu dəl ga gwa sə dliir, ba ga pahəna miya kalfi kəra gə mbar tanggərma, gu uya gənna kəra daḃaga kina budə ngau ənga nədā.”

18 Ar pəci ta ngə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndə sa yiwa nyi, “Wa nga ndiya ənga dəgal wu təlkur Hyala?” 2 Kə Yesu nggar vanyi zər kushu, kə ji sa ta'yina nyi wu mwar nji patəu. 3 Kə ji na anə nda, “Yu nar hyi jirkura nyi, kəl hyi shabiya dəfuwa hyi, hya dā ənggər wazha yidəḃəu, nahyi wu sən uya gwu təlkur Hyal mai. 4 Ama kalar ndəra həya kəra ja, ji shabiya kərnyi ənggər zər kushu kau, naja nga ndiya ənga dəgal wu təlkur Hyal. 5 “Kalar ndəra dləwuri zər kushu ənggər kə wu thləmə dā, nayi nga ji dləwuri. 6 Ama tsu, kalar ndəra məliya pathləu wu pama wazha yidəḃə kau, kəra hənggəri ənga yau ja thlər hi, wu ndiya anə ndə kə nja mbiya bəra ar fəlanga ja, ba nja vakuwa nyi a gwar dəl dəgal kəra dzəgaməu aga ja gya cau. 7 “Sər təhudə anə duniya ara ju məliya nja thlə hi! Sər thlə hi'yar kə a dəri kəl nda shili, ama sər təhudə anə njira sə'yar kə wu shili lagur nda. 8 Ma tsa gau əndəga hiya gə ngu fuwa ngə ga məliya bikau, kuji ga thlana ba ga vakana nyi nadəu. Wu ndiya anə ngə ga uya pi gərə kudəu ənga hi əndəga tsi papathləu a mwara nja vakuwa ngə a gwu u'ur kətsa gərə kudəu ənga tsi ba hiya gə gyapəu. (aiōnios g166) 9 Ma tsu liya gu fuwa ngu bikau, təkudəbiya ga vakana. A ndiya ənga mənəhəu anə ngau ga uya pi gərə kudəu ənga li zəməu, a ndiya nja vakuwa ngau a gwu u'ur kətsa ənga li məthləu. (Geenna g1067) 10 “Hya hangəkəl hya sara dida alaga pathləu wu pama wazha yidəḃə kau. Ara yu nar hyi abər waladir nda 'yar wu nggya cumu wu mwar Dədə kəra a dəməlmau. 11 [Arya Zər Ndə shili aga sa mbəda nji sasa.] 12 “Mi ngə dəngar hyi ar kəra ndər ka? Ma ndə ənga təmahə gharu, kə zəma nyi sanəkər, a'yi ju piyari ədləkumunyi apə ədlə kau, a gwar tagəu, ba ja ma'yi a nda gal pathlə kəra sa kə wa?

13 Maja nær nyi ri, jiri nga yu na anə hyi, ju nyabiya dzə ɔŋga caguli arya pathla təmahə kəra ji nær kə a ndiya ədləkumunyi apə ədlə ta gəra sa ta. 14 Abangə nga nyi tsu, dər hyi kəra a dəməlmau a'yi wu yiwu pathlə wu pama wazha yidəfə kə a sanəkər mai. 15 “Ma zamə ngə məliya ngə bikau, ma'yi ga nda thləwa nyi zhizhi nyi ba ga nar nyi bikə kəra ji məliya wu pama hyi məthlə hyi. Ma ji səya ngə himi, a shabiya nyir gau. 16 Ama ma naji səya ngə himi mai, nggari ndə pathlə alaga nji məthlə ba hya bəra nda thləwa nyi. Aga sərə gu na, nji məthlə alaga nji makəru wu hənggəri ɔni. 17 Ma ji nggəl ara səhimi nda tsu, ba hya hər nyi a ndəgya dəbə dzə njir nu. Ma naja a'yi səhimi nda tsu mai, ba hya hər nyi ar viya ndəra gəra səni Hyal alaga ndər bikə ndəra gəra tubi. 18 “Jiri nga yu na anə hyi, kalar sərə hyi mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau. Kalar sərə gə mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau, ɔnga kalar sərə gə pəlna wu duniya pəpəl nga nyi a dəməlmə ɔtsu. 19 “Yu bəra na anə hyi, kalar sərə nji məthlə alaga nji makər hənggəri ndu kədiyau wu duniya, dəfə kəra a dəməlmau wu nda məliya nda. 20 ɔnga hya səni abər kalar vira nji məthlə alaga makər kabə ari wu thləmə də, a'yi yu pama nda.” 21 Kə Biturusu shili ji sa yiwa Yesu, “Thlagəu, aga yidawu nga ya kyaga təfəbiya zamə də ma ji ndzana də huda ya? A də aga mədəfə ya?” 22 ɔngwar Yesu, “Awau, a'yi aga mədəfə mai, ama mədəfə mədəfau, ar vi mədəfəkumunyi. 23 “Agabangau, nju gəlabiya təlkur Hyal ɔnga vanyi təl kəra ngga mafa nyi'yar kəra ɔnga gənna nyi patə wu tsa nda aga nda nar nyi sərə wu tsa nda patəu. 24 ɔnggəra nja vər lə anə nyi sərə bau, kə nji shili ɔnga vanyi ndə kəra ɔnga məl gangə kəra ji gəra sən kina wu nggyabiya nyi. 25 Ta ji təwa ara kina gənna nyi, kə təl kə səwa aga nja dəlna sə nyi patəu, əkkə'yi mala nyi ba wazha nyi aga ja kina mələ nyi ɔni. 26 “Kə mafa kə uzgau wu mwar təl kau, ju kədi nyi, ‘Usi Alvari, təhudə ɔgya yau, yu kina ngə patəu.’ 27 Kə təl kə təhudə ɔgya ja, ba ji təfəbiya nyi məl kəra ju nu nyi patə ba ji ma'yi. 28 “Ta ji biya sara wu mwar təl ta, ba ji thləwa kuvwa nyi mafa kəra ju nu nyi məl nə gənna kushu. Ji mbar nyi ɔgya fəlangə nga ja, ji na, ‘Kina də məl də kabəngəkau.’ 29 “Kə kuvwa nyi mafa kə bəliya undi ju kədi nyi, ‘Təhudə ɔgya yau, yu kina ngə məl ngə patəu.’ 30 “Ama kə ndə kə nggəl ara nggar kədi nyi, kəl ta ji fuwa nyi wu fursəna kəl ma ji kina nyi məl nyi patəu. 31 Ta alenyi mafa'yar nggari abangau,

ba huda nda ndzə gagadəu. Kə ndə ma'yi ka nda nar nyi anə təl ta, sərə dərkər patəu. 32 “Kə təl kə nggar mafa nyi, ji na ‘Nagə mafa shishi,’ ‘Yi təfəbiya ngə məl kəra wu dza gə patəu, arya gə kədi də aga ya təfəbiya ngau. 33 A'yi də tsa'a ga təhudə ɔgya mafa kuvwa ngə wa, ɔnggər kəra yi təhudə ɔgya gə ta wa?’ 34 Kə sə kə ndzana huda təl kə gagadəu, kə ji səwa nja fuwa nyi a gwu fursəna aga nja nə nyi bwaḃwatəu, kəl ma ji kina gənna kəra ju nu nyi patəu. 35 “Abangə tsu ngə dəfə kəra a dəməlmau wu nda məl anə kalar ndəra wu pama hyi ma hyi gəra təfəbiya zamər hyi ɔnga kwamər hyi sara wu dəfuwa hyi.”

19 Yesu kudəna ndər kau, kə ji piyari Galili, ba ji ma'yi a ndu 'yi'yi Yahudi kəra a biyar ya dəl Urdənu. 2 Dlamir nji gangə nu nyi, ba ji shiləgəbiya njira ɔnga shilgə a ndəna. 3 ɔnggau, kə alenyi njir Farisi shili aga nda sa dzəbiya Yesu, ndə yiwa nyi, ndə na, “Dladə Musa na, abər a dər tsa'a anə ndə ja təkəbiya dzə ɔnga mala nyi ya?” 4 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yi hyi saya jigana wa, abər tanggərma Hyal kəra məliya nda, ‘Ji məliya nda sal ɔnga mala’ wa? 5 Kə ji bəra na, abər ‘Arya abangau, ndə sal wu piyari dənyi ɔnga mənny, nda də sə zəmə ɔnga mala nyi, nanda məthlə ndu də ar viya ndə zəməu.’ 6 Tsu nda a'yi nji paməpamə məthlə mai, ama kumər dzə zəməu. Agabangə sərə Hyal mbiya ndə a sara pəlna mai.” 7 Kə ndə na anə nyi, “Mi ngə də Musa nana a gu ləkakadə nyi, abər, a dər tsa'a sal ja nə nyi ləkakadə nə sakida kədlau anə mala 'ya?’” 8 Kə Yesu shadəwa nda, “Ara bəbalkura dəfuwa hyi ngə Musa səya hyi lagu, ama a'yi abangə ngə Hyal məliya tanggərma mai. 9 Yu na anə hyi, kalar ndəra kədləna mala nyi, ma a'yi ji mbari nyi a vər dlənga sal mai, kə ji bəra hər nyi vanyi mala, a dər ja ndə səsu.” 10 Kə zəmbəlma nyi'yar na, anə nyi, “Ma abangə nga nyi wu pama sal ɔnga mala Thlagəu, kuji kə ndə a nggya gəra hə mala.” 11 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yi patər nji ngu sən hənggəri ɔnga culi ndər kə mai, kəl njira Hyal dləwar nda. 12 Arya alenyi nji də məc'i'u sal ara nji yabiya nda abangau. Ama alenyi nji tsu, nji ngə məliya nda ndə də məc'i'u sal. ɔnga alenyi nji tsu ngə məliya kərnda məc'i'u sal arya ndu yiwu təlkur Hyal kəra wu dəfuwa nda. Kalar ndəra wu sən mbar najaka highibəu, bəgə ja dləwuri.” 13 Kə nji shili ɔnga wazha yidəfə anə Yesu aga ja sa fər tsa ja ar nda ɔnga ja kədi Hyal anə nda. Ama kə zəmbəlma nyi'yar kughiya njira

dla ənga wazha kau. **14** Ama kə Yesu nar nda, “Hya piyari wazha yicədə nda shili əgya yau, hya sara ka nda mai, ara təlkur Hyal nə culi nji kəra ənggər nanda ngau.” **15** Kə ji fər tsi nə barka ar nda, ba ji ma'yi. **16** Kə vanyi ndə shili ara Yesu, ji sa yiwa nyi, “Maləmə, mi ngə sə mənəhəu kəra ya kyaga məl aga ya uya pi gərə kudə?” (aiōnios g166) **17** “Kə Yesu na anə nyi, “Ara mi ngu yiwa dā ar kəra sə mənəha? Ndə mənəhə a'yi mai kəl Hyal wacu. Ma gu yiwu ga uya pi kəra gərə kudəu, kəl ga bəlari dladə'yar kau.” **18** Əngwar ja anə Yesu, “Dladə mana wu liyanya?” Kə Yesu na anə nyi, “Ga sara tsa ndə mai. Ga sara məl səsukur mai. Ga sara həl mai. Ga sara thla fati ar kəra ndə mai. **19** Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau. Ga dzəgwa yiwu kuvwa ngau ənggər kərngau.” **20** Kə zər baduwari ta na anə nyi, “A bələr yi sə'yar kə patə tsu yi zər kushu. Mi ngə sərə hya?” **21** Yesu nar nyi, “Ma gu yiwu ga dā ndə tsapəu, ga ma'yi ga nda dəlna patər sərə ara gau, ba ga təkəna gənna nyi anə nji dādali, gu uya akkəri a dəməlmau. Ba ga dzəgwa shili aga ga sa nu dā.” **22** Ənggərə ji nggari abəngau kə zər baduwari kə ndalər bama, kə ji ma'yi ənga hudə kyakyaru, ara naja ndər bərba gagadau. **23** Kə Yesu nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Yi wu nar hyi jiri, dzadzau nga nyi anə ndər gənna ja gwu təlkur Hyal. **24** Ətsu yu nar hyi abər a ndiya ənga bətsu anə dləgwam ja tərabiya wu liya libərə a mwara ndər gənna ja uya gwu təlkur Hyal.” **25** Ta zəmbəlma nyi'yar nggari abəngau, kə dā sə dədəgur anə nda, kə ndə na, “Ya, ma abəngau, wa ngu sən uya mbədə?” **26** Kə Yesu tsamə nda, ji na, “Anə ndau, sərə gərə sən dā ngau, ama anə Hyal bətsu. Ara kalar sau, sər dā ngau, anə Hyal.” **27** Kə Biturusu shadəwa, ji na, “Kəja 'ya piyari sə patə 'yi nu ngau, mi ngə sərə 'yi wu nda uya?” **28** Yesu shadəwa nda, ji na, “Yi wu nar hyi jirkura nyi, ar pəcir nggyabiya kəra wu nda shili, pəci kəra zər ndu sa nggya ar tsəkafə nə kadakadarkur nyi, nahyi njira wu nu dā patəu, nahyi ngu nda nggya ar tsəkafə nə təlkur kəra kumo apə məthləu, hyu məl numa anə miya umbwa njir Izirayila kumo apə məthləu. **29** Ənga tsu kalar ndəra piyari ki ənga zamə'yar, ənga kwamə'yar, ənga tada ənga ama ba əkkə'yi wazha ənga fa arya yau, ju nda uya a ndiya kau, gharu gharu ənga pi kəra gərə kudəu. (aiōnios g166) **30** Ama nji gangəu kəra tanggərma wu nda dā njir yukudə, ənga njir yukudə tsu ndu nda dā nji tanggərma.

20 “Təlkur Hyal ənggər ndəra ənga fa wu ngau. Vanyi pəci ji biya kadə mudlau, ji ma'yi a nda gal njir məl thlər anə nyi wu fa nyi. **2** Ta ndə dləwunggəri aga ja kina nda gənna pəkə nə ndə papathləu, ba ji səwa nda a gwar fa wa nyi. **3** “Ənggər saka ədlau nə mudlau, ba ji bəra biya, kə ji lari alenyi nji tata'yi ar hada sugu sə a'yi ndu məl mai. **4** Kə ji na anə nda, ‘Hya ma'yi tsu hya gwa məl thlər a gwar fa dā, ba ya nda sa kina hyi sərə tsa'a.’ Ba ndə ma'yi. **5** “Kə ji bəra biya ar pəci ta'yikər ənga saka makər nə wagəu, kə ji bəra fa'ari njir məl thlər. **6** Ənggər saka təfu nə wagəu, kə ji bəra biya, ba ji thləwa alenyi nji tata'yi kurthlə gərə a vər məl thlər. Kə ji yiwa nda, ji na, ‘Mi ngə dā hyi pəkə tata'yi kurthlə gərə məl sa?’ **7** “Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, ‘Arya ndə a'yi kəra hər 'ya aga məl thlər anə nyi əshina mai.’ ‘Kə ji nar nda, ‘Nahyi tsu ma'ya mau a gwar fa dā.’ **8** “Ta wagə dā, kə thlagər fa nar nyi anə ndər tsamə fa, ‘Nggar njir məl thlər kau, ga sa kina nda gənna məl thlərər nda, ga dzəguya ar njira shili əwagəu ba'anə njira shili əmudlau.’ **9** “Njira gwa saka təfu nə wagə shili, ba nji kina nda gənna nə pəkə papathləu. **10** Ta njira nji ngga tanggərma shili aga nja sa kina nda, ndu nggani abər nju nda kina nda a ndiya gənna nə pəkəu. Ama kə nji sa kina nda gənna pəkəu, kakalə ənga njira nji ngga əwagə ta. **11** Ta ndə dləwuri gənna nyi, ba ndə mbar jiga miya ar kəra thlagər fa, **12** ndu na, ‘Njira nji ngga əwagəu, njira məl thlər nə saka pathlə wacu, nga gə məliya 'ya kakaləu, na'ya kəra pəkəu dləm pəci ar pəci kwakwadə a vər məl thlər.’ **13** “Ama kə ji nar nyi anə zəma nda, ‘Bazhi, nayi diya ngə mai, a'yi yi kina ngə sərə mə thlana wa? Gənna nə pəkə ndə pathlə wa? **14** Dləwuri sərə nji kina ngau, ba ga ma'yi. Nayi ngə yiwu ya kina njira dla əwagəu kakalə ənga hyi njira shili əmudlau. **15** A'yi dā tsa'a ya məl sərə yu yiwu ya məl ənga gənna dā wa? Əndəga shishikur ngu tə ngau, arya nayi ənga tsi papahə ya?’ **16** “Abəngau, ngə nji nə tanggərma wu nda dā njir yukudə, ənga njir yukudə tsu ndu nda dā nji tanggərma.” **17** Ənggərə Yesu a vər ma'yi a du Urshalima ənga zəmbəlma nyi'yar, ba ji nggari nanda kumo apə məthlə a ndar batiti, ba ji na anə nda, **18** “Kəja ma'yi nga mənə du Urshalima. A vuna nju vuwa nə nyi Zər Nda a vu tsa maləmə dladə'yar, ba ənga pubu dədəgal'yar. Ndu vuwa thlana nyi numa nə tə a vuna. **19** A vuna ndu vuwa nə nyi nyi anə njira a'yi njir Yahudiya mai, ba nda dzəgwa didana nyi, ənga nda dəgə nyi ənga wudə, ətsu ba nda dzəgwa

dlakəya nyi ar wu dladlakau. Ayukudā pida makəru ba ja hya'ari ənga pi!" 20 Kə miya wazha Zabadi shili ara Yesu ənga wazha nyi, ji sa bəliya undi wu mwa nyi, ju kədi mayiwakur anə nda. 21 Kə ji na anə nyi, "Mi nga gu yiwa?" Kə ji nar nyi, "Ga məliya wazha dā'yar kau, pathləu ja nggya ar tsi mazəma gau ənga vanyi ar tsi matsala gau wu təlkur ngau." 22 "Nahyi wu sən sərə hyu yiwa mai," Yesu nar nda. "A sən nda təwari hyi culi bwaḃwatə kərə yu nda sa kə ya?" "Yu nda təwari," əngwar nda. 23 Ji na anə nda, "Ənga jiri hyu nda təwari bwaḃwatə kərə yu nda sa, ama nə nggya ar tsi mazəma yau ənga tsi matsala yau, a'yi nayi ngu nda lə anə nji mai. Najaka vi ngə dādə pabəri anə njira ji cadəbiya tsu əmudlau." 24 Ənggərə alenyi zəmbəlma nyi'yar kumo nggari sə kau, ba huḃa nda ndzə ənga nji kə ənga zama nyi. 25 Ama kə Yesu nggar nda shili ar vi zəməu, ji na, "Hyu səni njira nggurəm njira a'yi njir Yahudiya mai, wu səm təlkur ar kərə njir nda ənga njira nggurəmər nda wu ca dəgalkur anə njir nda tsu. 26 Ama a'yi abangə nga hyi mai. Kalar ndərə wu yiwu ja dā dəgal wu pama hyi, kəl ji dā ndər məl thlər anə hyi patəu. 27 Ətsu, kalar ndərə wu yiwu ja dā ndər tədəmwə anə hyi kəl ji dā mafar hyi. 28 Abangə tsu ngə Zər Ndə shili, a'yi aga nja sa məl thlər anə nyi mai, ama aga ja sa məl thlər anə nji, ba aga ja lər piya ja aga ja bəliya nji gangəu." 29 Ar pəci kərə Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar piyari Yariko, kə dlamir nji gangə nu nyi. 30 Kəja nji ləfə məthlə a vər nggya a miya lagu, ta ndə nggari abər Yesu nga vər tərəbiya, kə ndə səya wau, ndu na, "Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya 'ya!" 31 Kə dlamir nji kughiya nda, ndə na anə nda aga nda bəgau. Ama kə ndə bərə səya mala wau, ndə na, "Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya 'ya!" 32 Kə Yesu ta'yau, ji ngga nda, ji na, "Mi nga hyu yiwu ya məliya hya?" 33 Kə ndə shadəwa, ndə na, "Thlagəu," "yi wu yiwu 'ya lar sau." 34 Yesu təhudə əgya nda, ba ji tsəkwar liya nda. Ənggərna, ba liya nda pahau, ba ndə lar sau ba ndə nu nyi.

21 Ənggərə Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar vu məlmə Bethfaji, məlmə kərə ləhəu wu dzər Urshalima, kərə a dar kərə mə zaitunu. Kə Yesu səwa zəmbəlma nyi'yar məthləu, 2 kə ji na anə nda, "Ma'ya mau a vu zər məlmə kə a ndumwar hyi kau. Ənggərə hyi vwau, hyu vuwa thləwa vanyi kwara mbamba ar sə'yi, ənga zər nyi. Hya pəlna nda hya hər dā nda a shili. 3 Ma vanyi ndə yiwa hyi, mi nga hyu mələ, ba hya na

abər, 'Thlagə ngu yiwu ja məl thlər ənga nda,' ba ja piyari hyi, hya hər nda ənga kusa." 4 Sə kə dərəkər aga nyabiya sərə nabi nana, abər, 5 "Nar nya mau anə kwar Səhiyona, 'Lara mau, tələr hyu shili ara hyi. Naja ndərə ənga həkər, Kəja tələr hyi a vər shili, a'yi nggya a dar ya zər kwara.'" 6 Kə zəmbəlma nyi'yar ma'yi, ndə nda məlna ənggər kərə Yesu nar nda nda məl. 7 Kə ndə hər kwara nyi a shili ənga zər nyi, ndə fər ləgutər nda a dar nda aga Yesu a nggya a dari. 8 Dlamir nji gangəu səya ləgutər nda ar lagu aga ja bə ari. Alenyi nji tsu bələr hyali ndə səya a gyar lagu. 9 Dlamir nji kərə a dumwa nyi ənga kərə a gyiwu yukudə nyi mbar wau, ndu na, "Fal anə Zər Dawuda!" "Barka anə ndərə shili wu thləmər Thlagəu!" "Fal anə ndərə a dəməlmau vira ndiya ənga dzəgəməu!" 10 Ta Yesu vu Urshalima, kə hangəkala məlmə patə hya'ari, ndu dzəgwa yiwa, "Wa ngə ndə ka?" 11 Kə dlamir shadəwa, "Yesu ngau, nabi sara wu Nazəratu wu 'yi'yir Galili." 12 Kə Yesu vu ki Hyal ji vuwa kədləbiya njira vər dəl ənga dəlna sə a vuna patəu. Kə ji shashəbiya təmbəl kərə ndu bəbəla gənnar nda ari ənga nggəliyənggama nə njir dəlna mbəthla masar. 13 Ji na anə nda, abər, "Tsətsəfə nga nyi, "Nju ngga ki dā ənga vir kədi Hyal,' ama kəja hya shəbiyari ji dā vir dəwa njir dālagu." 14 Kə nji ləfau ənga nji kadal shili ara ja wu ki Hyal, kə ji shiləgəbiya nda. 15 Ama ta pubu dədəgal'yar ənga mələmə dladə'yar lari sə dədəgur kərə ji məliya, ənga wazha a vər wau wu ki Hyal, ndu na, "Fal anə Zər Dawuda," ba ndzana huḃa nda. 16 Ndə yiwa nyi, "Gə wu nggar sə kə wazha ka a vər na kə ya?" Əngwar Yesu anə nda, "A'yi hyi saya jigana wa, 'Nagə ngə hwathliya wazha ənga wazha mamanji aga nda fal ngə' wa?" 17 Kə ji piyari nda, ji ma'yi a biyar ya məlmə a biyu Bethlani, vira ji thlələbiya vu'yi ari. 18 Əmudlə kadəu, ənggərə Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar a vər sha a vu Urshalima, kə wuḃə mbar nyi. 19 Ta ji lari vanyi wur kanda a miya lagu, ba ji ma'yi a ndəgya wa nyi, ma ji nggani ju nda uya yaya a dari, ama sə a'yi mai, kəl hyali wacu. Kə ji shi'wuna wu kau, ji na, "Tsu nju bərə uya wazha a dar gə mai." Ənggərna, kə wu ta ulənəkər. (aiōn g165) 20 Ta zəmbəlma nyi'yar lari abangau, ba dā sə dədəgur anə nda. Kə ndə yiwa, "Abari ngə wur kanda kə ul kukusa ka?" 21 Əngwar Yesu anə nda, "Yu nar hyi jiri, ma hyi mbərsa ənga gərə təkəkər wu dəfuwa hyi, a'yi hyu məliya sərə dā ənga wur kanda kə wacu mai, ama hyu sən na anə mə kau, "Təsənəkər ga tədau a gwar dəl dəgaləu,' ba ja

da änggär ta. 22 Ma hyi mbärsa, kalar sära hyu kadi Hyal, hyu uya.” 23 Yesu gwu hudä ki Hyal, ma ja vör highifäu, kə pubu dädagäl'yar änga njira ngguräm shili ara ja. Ndə sa yiwa nyi, “Änga dänama wa nga gu mäl sä'yar ka? Wa ngə nə ngə dänama nə mäl sä'yar ka?” 24 Kə Yesu shadäwa, “Yi wu yiwa hyi sä pathläu tsu. Ma hyi shadäwa dä, yu nar hyi tara änga dänama wa nga yu mäl sä'yar kau. 25 Babätizäma nä Yahwana, sara mani nga nyi shila? Sara ara Hyal, ändəga sara ara ndau?” Kə ndə thla su pama nda, ndə na, “Ma mən na abör, 'Sara ara Hyal,' ba ja yiwa, 'Mi ngə dä nahyi hänggəri änga ja maya?’ 26 Ama ma mən na, 'Sara ara nji,' hivər a gwa, ärya kalar ndə a hänggər ri abör Yahwana nabi nga ja.” 27 Kə ndə shadäwa nyi anə Yesu, “Yu sänbäya mai.” Kə ji shadäwa nda, ji na, “Yi wu na anə hyi tsu mai, tara änga dänama wa nga yu mäl sä'yar kə mai.” 28 “Mi ngə dängär hyi ar kəra ndər ka? Vanyi ndə a'yi änga wazha shili mäthläu. Ji ngga zər tanggərma, ji na, 'Zədə, ma'yi a gwar fa əshina.’ 29 “Kə ji shadäwa anə dänäy, 'Näy wu gwa mai.' A säkari kushu, ba ji dänga sa gwa, ba ji ma'yi. 30 “Kə dərnda ngga vanyi zər kau, ba ji nar nyi sära ji na anə zər tanggərma ta. Kə ji shadäwa nyi, 'Yi wu ma'yi tada,' ama näji ma'yi mai. 31 “Wu pama wazha kə ya, wa ngə ndəra mäliya sära dərnda wu yiwu wa?” “Zər tanggərma kau,” ndə shadäwa. Kə Yesu na anə nda, “Änga jiri nga yu na anə hyi, njir tsäm budau änga zawar'yar wu nda gwu tälkur Hyal a mwara hyi. 32 Ärya Yahwana shili äga ja sa canə hyi lagu tsapə nä Hyal, ama nahyi hänggəri änga ja mai, ama njir tsäm budau änga zawar'yar hänggəri änga ja. Ayukudä hyi lari sä'yar kə patəu, kə hyi nggäl ara tubi änga mbärsa änga ja.” 33 “Nggara mau vanyi karapau. Vanyi thlagər fa a'yi kəra thläkana fa wur inabi. Ji zəwari fa kə wu masəmə, änga ji labiya ka'u nä bəci 'yimir wur inabi. Kə ji liya dza'wu nä bəla fa. Kə ji tətəkəna fa anə njir zəwa, ba ji ma'yi a nda gə ndau. 34 Ta päcir fa'a sä sara a gwa tagə dä, kə ji säwa mafa nyi'yar äga nda dləwuri nyi yayar wur inabi kəra njir dləwu fa tsəmiya nyi. 35 “Ta njir dləwu fa kə kəthləri mafa'yar kau, kə ndə dägə vanyi, ndə tsəya vanyi, nä makərəkura nyi tsu, ba ndə tsəya nyi änga tsəka vavaka. 36 Kə ji bəra säwa aleniy mafa'yar a ndiya nä tanggərma ta, ama kə njir dləwu fa mäliya nda tängə änggər ta. 37 Ayukudä kə patəu, kə ji na, 'Kabängəkau, ta'yi ya säwa zər dä, tara ba nda gənggər nyi säli.’ 38 “Ama ta ndə lari zəra nyi, kə ndə na wu pama nda,

'Kəja ndər fa'a ki nyi. Məna tsəya nyi, ba sä'r fa'a ki nyi kə patə a dä nər mən.’ 39 Kə ndə hər nyi, ndə vakana nyi a biyar ya masəmə, ba ndə tsəya nyi. 40 “Ya, ma thlagər fa kə shili, mi nga hyu nggani thlagər fa kau, wu sa mäl änga njir dləwu fa ka?” 41 Kə ndə shadäwa nyi, “Ju nda sana nji dämwa'yi hängəkäl kau, ba ja dzəgwa nä nyi fa kə anə aleniy njir ndzə fa paməu, njira wu nda nä nyi bamiyar nä nyi sära ndu uya wu fa kə patə ayukudä nji far sä a su ki.” 42 Kə Yesu yiwa nda, “A'yi hyi saya jigana wu ndər Hyal wa? “Tsəka kəra njir hər didana ca ngə dä tsəka bəlkər. Hyal ngə mäliya abangau, änga ja dä sä dädagur wu liya mən.” 43 “Agabangau, yu nar hyi, abör, tälkur Hyal nju sa hənə ara hyi, ba nja nä nyi anə njira wu nda mäl sära Hyal wu yiwu. 44 [Ndəra tädau a gyär tsəka kau, ju bəbəl, ama ndəra tsəka kə tädə a gyär ja, ju əya dzə huhutəu.]” 45 Ta pubu dädagäl'yar änga njir Farisi nggari karapə'yar kau, kə ndə səni, abör, ar kəra nda ngə Yesu wu ndər kau. 46 Ndu gal lagu kəra nda sən mbari nyi ari, ama kə hivər mbar nda ara dlamir nji, ara a hänggər nda, abör, Yesu nabi ngau.

22 Yesu bəra ndər anə nda änga karapə'yar, ji na, 2 “Tälkur Hyal änggər vanyi təl kəra pabəri nyi mini nä hə mala anə zər nyi nga nyi. 3 Ji säwa mafa nyi'yar äga nda nda nggari njira nji nggəya a shili wu mini kau, ama ba nda nggäl ara shili. 4 “Kə ji bəra säwa aleniy njir mäl thlər nyi'yar a nda nä njira ji nggəya, ji na, 'Nar nda mau, abör, sä a'yi kəra shiwängə mai, a fuwar yi sä patə wu lagu. A tsiyar yi gyal'yar änga thla paməpamə nggənggəthlau, sä'r səm tsu a tari. Shila mau, patə a shili wu mini kau.’ 5 “Ama nandə säya nyi himi mai. Kə kalar ndə ma'yi sä nyi a nda mäl sä'r kərny. Vanyi ndə ma'yi a gwar fa nyi, änga vanyi ndə tsu, a ndar sugu. 6 Kə aleniy nji mbar mafa nyi'yar, ba ndə dägə nda, kəl ta ndə tsəya nda. 7 Kə hudä təl kə ndzə gagadäu. Kə ji säwa soja nyi'yar äga nda nda sana njir tsa mafa nyi'yar kau, änga nda nggyina mälmər nda. 8 “Kə ji nar nyi anə mafa nyi'yar, 'Kəja päcir mini a shiliri, kəja njira yi nggəya a nggälər nda ara shili. 9 Ma'ya mau a ndu hudä giwa, kalar ndəra hyi thləwa hya nggar nyi a shili wu mini kau.’ 10 Kə mafa nyi'yar biya ndə ma'yi a ndu hudä giwa, ndə nda nggəya kalar ndəra ndə thləwa, nji dämwa'yi änga nji mənähəu a shili ar vir mini kau. Kə vi kə nyi cabəu änga mäthləpi kəra nji nggəya. 11 “Ar päci kəra təl shila tsamə mäthləpi kəra nji nggəya, kə

ji thlawa vanyi nda kera gora engga kar na mini ar dza ja. 12 Ka ji na ane nyi, 'Bazhi, lagu mani nga ga shili engga gora engga leguta na mini ar dza ga?' Ama sa a'yi kera nda nyi wu sen na mai. 13 "Ka tel nar nyi ane njir mel thlar nyi, 'Mbiya nya mau tsi dabu engga hi, ba hya vakana nyi a biya a biyu kuthlau, vira nju vuwa tiwi engga selam ba engga da hir!' 14 "Arya njira nji ngga gangau, ama nji dadama yidawu." 15 Ka njir Farisi biya mbiya miya lagu kera nda sen mbari Yesu lagur sera ju na. 16 Ka nde sawa zambelmar nda 'yar engga njira nju ngga nda njir nu Hirudusu. "Malame," engwar nda, "Yu seni naga nde jijiri ngau, engga gu highiba lagu Hyal kera jiri. Naga wu tazhira mai, arya patar nji kakala nga nda wu mwa ngau. 17 Nar 'ya ja, a dar tsa'a 'ya ki budau ane Kayisaru endaga awau?" 18 Ama ara Yesu wu sen danga damwa'yir nda, ka ji na, "Nahyi njir ngguta vi, ara mi nga hyu ngga labam ane da? 19 Cana da me ganna kera nju ki budu ani." Ka nde habiya nyi kwaaba, 20 ka ji yiwa nda, "Bama wa engga thlamar wa nga ar kwaaba ka?" 21 "Bama engga thlamar Kayisaru," engwar nda. "Ma abanga ja," engwar ja, "Hya na nyi ane Kayisaru sera na Kayisaru, ane Hyal tsu sera na Hyal." 22 Ta nde nggari abangau, ba da sa dadagur ane nda. Agabangau, ba nde piyari nyi ba nde ma'yi ser nda. 23 Tsu ar paci ta, njir Sadusi, njira na abar hya'ari sara vir tau a'yi mai shili ara Yesu, nde sa yiwa nyi. 24 "Malame," engwar nda, "Musa nar 'ya abar ma sal tau gora ya engga mala nyi, ba zama nyi a hari mala nyi ka aga ja yabiya nyi wazha a gwa. 25 Kabangaka wu pama 'ya, zama'yar a'yi madafau. Nda dagala nda har mala, ba ji te gora ya zar. Ka ji piyari mala ka ane zama nyi. 26 Abanga nga nyi da engga zama nyi na mathlakura nyi, engga na makarkura nyi, ba'ane na madafakura nyi kau. 27 Ayukuda nyi patau, ka mala nyi te tsu. 28 Ma nji hya'ari sara vir tau, mala wa nga ju nda da wu pama nda? Arya patakura nda a hari nyi ri nda aga mala." 29 Yesu shadewa nda, ji na, "Dengar hyi a'yi tsatsa'a mai ara nahyi wu sen sara tsatsafe wu ndar Hyal mai engga nahyi wu sen dnama na Hyal. 30 Ar pacir hya'ara vir tau, shili wu ha mala mai, mathlake'yi tsu nju la ane shili mai, ama ndu nda da enggar waladi'yar a damalmau. 31 Ar kera hya'ari sara vir tau a'yi hyi jigana sera Hyal nana ane hyi wa? Enggara nji tsafari abar, 32 'Nayi ngo Hyal na Ibrahimu, engga Hyal na Ishaku ba engga Hyal na Yakubu.' A'yi ja Hyal na nji teta mai ama Hyal na njira engga pi." 33 Enggara dlamir nji nggari

abangau, ba highiba nyi da sa dadagur ane nda. 34 Ta njir Farisi nggari abar Yesu a hadiyari miya njir Sadusi, ba njir Farisi kabiya dza ba nde shili agya Yesu. 35 Pathlau wu pama nda, ndara wu sen sa gagadau ar kera dladau, sa dza Yesu engga najaka yiwa sau. 36 "Malame, dladu mani nga ndiya patar dladu engga dagala?" 37 Yesu shadewa nyi, ji na, "Ga yiwu Hyal Thlagu ngau engga dafuwa ga papatau, engga piya ga papatau, ba engga danga ngo papatau." 38 Najaka ngo dladu na tanggarma, naja nga ndiya engga dagaleu. 39 Minu nyi enggar naja nga nyi, 'Ga yiwu tawul ngau enggar karngau.' 40 Patar dladau engga highiba na Nabi'yar ar dladu'yar ka mathla ka nga nde ta'au." 41 Ar paci kera njir Farisi dabaya dza ar vi zama, ka Yesu yiwa nda, 42 "Mi ngo dengar hyi ar kera Karsiti ya? Zar wa nga ja?" "Zar Dawuda," engwar nda. 43 Ka Yesu na ane nda, "Ya lagu mani ngo Dawuda wu ndar lagu Mambel, ju ngga nyi engga 'Thlaga'? Arya ji na, 44 "Thlagu na ane Thlagu da, "Nggya lagu mazama yau, kal yi fiya dawa ngau agya kida hiya gau." 45 Ma Dawuda ngga nyi engga 'Thlagau,' lagu mani nga ji bora da zar nya?" 46 Nde a'yi kera uya ser shadewa mai, mbari ar paci ta nde a'yi engga dafu yiwa nyi sa mai.

23 Ka Yesu nar nyi ane dlamir nji engga zambelma nyi'yar, 2 "Malame dladu'yar engga njir Farisi nanda ngo engga dnama na highiba dladu na Musa. 3 Agabanga hya nggya njir bala kalar sera ndu na. Ama hya sara mel sera ndu mel mai, arya nande wu balari sera ndu highiba mai. 4 Ndu mbiya kar tadebu kera dzadzau ara hau ba nda fer nyi ar papadla nji, ama nanda engga karnanda nande wu fa alaga zar tsa nda aga dlawa nda mai. 5 "Nde wu mel ser mala nda patu aga nja na. Ndu mba parki na fa ndar Hyal dlabu engga takulagau ba engga nggusari na ha agya falanga dzagamau. 6 "Ndu yiwu nja na nda vir nggya kadakadarkur wu mini, engga ser nggya kera ndiya engga manahau wu umbwa dabu dza'yar. 7 Ndu yiwu nja usa nda ar sugu, engga ndu yiwu tsu nja ngga nda engga 'Malame.' 8 "Ama nja kyaga ngga hyi engga 'Malame' mai, arya Malame zama nga ja ara hyi wacu, engga zama nga hyi patau. 9 Hya sara ngga ndar duniya engga 'Tada' mai, arya Tada zama nga ja ara hyi, naja ngo ndara a damalmau. 10 Otsu, nju kyaga ngga hyi engga 'Tarki' mai, arya Tarki zama nga ja ara hyi, naja ngo Karsiti. 11 Gau wur hyi, ja da enggar ndar mel thlar ane hyi. 12 Kalar ndara wu fa karnyi nju nda tina nyi, ama ndara tina karnyi tsu nju nda hana

nyi. 13 “Sər təhudə anə hyi maləmə dladə Musa 'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyi dari nyi lagur vu təlkur Hyal anə nji. Nahyi ənga kərhyi nahyi vu mai, ənga nahyi piyari nyi lagu tsu anə njira vər yiwu nda vu mai. 14 [Sər təhudə anə hyi maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, nahyi njir ngguta vi! Hyu mbətəbiya kar mathləkə'yi tsəl ənga hya dzəgwa məliya kədi Hyal tugu aga nja na. Agabangau, Hyal wu nda nə hyi bwaḃwatə gagadau.] 15 “Sər təhudə anə hyi maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyu ma'yi ba'a a biyar ya məlmə ənga a biyar ya dəl, aga hya kəzəya alaga zəmbəlma pathləu kəra wu nu hyi. Ama tsu ndəra hyi uya, ba hya məliya nyi fərkaferka a ndiya hyi, nahyi wazha u'ur kətsa. (Geenna g1067) 16 “Sər təhudə anə hyi, nji ləfə nə tədəmwa. Kə hyu na, ‘Ma ndəra səm fəla ənga ki Hyal, naji ndzana sə mai, ama ndəra səm fəla ənga əndzau nə ki Hyal, səm fəla nyi a mbar nyi ri.’ 17 Nji thləkələməu, nji ləfau! Mani nga ndiya ənga dəgala, əndzau əndəga Ki Hyal kəra məliya əndzə kə cica? 18 Hyə vər na tsu, ‘Ma ndəra səm fəla ənga bagadi nə nggyi sau, naji ndzana sə mai, ama ndəra səm fəla ənga səra nji ləri, səm fəla nyi a mbari nyi ri.’ 19 Nji ləfau! Mani nga ndiya? Səra nji ləri əndəga bagadi kəra məliya səra nji ləri kə cica? 20 Nggara mə ja, kalar ndəra səm fəla ənga bagadi nə Hyal, a səmkur ja fəla əni ba səra a dari patəu. 21 Kalar ndəra səm fəla ənga Ki Hyal tsu, a səmkur ja fəla əni ənga ndəra vər nggya a gwa. 22 Kalar ndəra səm fəla ənga dəməlmau, a səmkur ja fəla ənga tsəkafə Hyal ənga ndəra vər nggya a dari. 23 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyu həbiya nyi anə Hyal pathləu wu sə kumo nə kwanjadī, ənga nggajiji, ba culi kanggəranggahyiu. Ama kə hyi piyari dladə kəra ndiya ənga mənəhəu, ca ngə məl səra tsa'a, ba təhudəu, ba ta'yi ar jirkur. Hyu kyaga məl thlər ənga sə'yar kau, a'yi kəl hya piyari alenyi sə mai. 24 Nahyi njir tədəmwa ləfau, hyu tsəbiya favə wu 'yimi a sara hya tasiya, ama kəja hya dzəgwa tasiya ri dləgwaməu. 25 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyi cina dagərya cala ənga cala wu, ama hudə nyi nyinyi ənga dlərbau ənga kasali. 26 Nahyi Farisi nji ləfau! Hyə kyaga cina hudə cala ənga cala wu kwatahəu, kadivira ya nyi a dā camə tsu. 27 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Ənggər hu kəra nji pabəri ya nyi pərtə nga hyi, sara biya nju lari nyi gumaguma, ama a vu hudə nyi, nyinyi nga nyi ənga dəhi nji dīdiya

ənga kalar sə diyadiyaḃəu. 28 Lagu zəmə nga hyi, nju lari a biya ənggər nji tsapəu, ama a vu hudə hyi njir ngguta vi ənga njira gəra ḃəla ndər Hyal nga hyi. 29 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, nahyi njir ngguta vi! Hyi həriya nyi hu anə nabi'yar ənga hyi ḃathləya dza hu nji tsapəu. 30 Ənga hyu na, ‘Maja abər a'yi 'ya ar pəcir əjir 'ya, 'yi wu nda fuwa tsi wu pə mashi nə nabi'yar mai.’ 31 Lagu kə nga hyi cabiya abər nahyi ngə culi njira tsəya nabi'yar. 32 Hyə nyabiya tsəla bikə nə əjir hyi kəja! 33 “Nahyi pabə'yar! Wazha mətsapa! Lagu mani nga hyu nda kətiya kərhyi ara numa nə u'ur kətsa? (Geenna g1067) 34 Agabangau, yu səwa hyi nabi'yar ənga njir sən sau ba maləm'yar. Wu pama nda hyu nda tsəya, ənga hyu dlakəya alenyi njir nda ar wu dlədlakau. Alenyi nji tsu hyu nda dəgə nda ənga wudə wu umbwa dāḃə dza'yar, ənga hyu nə nda ḃwaḃwatə ənga hya kədləbiya nda sara wu məlmə paməpaməu. 35 Agabangau, a dar kəra hyi ngə mashi nji tsapəu patə kəra nji tsəya wu duniya, mbari ar mashi Habila ndə tsapəu ba'a shili ar mashi Zakariya zər Berikiya, ndəra hyi tsəya wu pama vi cici wu Ki Hyal ənga bagadi. 36 Yu nar hyi ənga jiri, numa nə sə'yar kə patəu wu dā ənga njir zaman əshina kau.” 37 “Əm, Urshalima, Urshalima! Ndə tsa nabi'yar, ənga ndər vavaka njira Hyal səwa ngə a shili ənga tsəka kəl ta gə dləna nda! Aga yidəu nga yu yiwu ya fəri tsa yi ar dza nji ngə pata, ənggər kəra miya təkə wu tsəm wazha nyi əgya ja, ama nahyi piyari dā mai! 38 Lara mə gəyi, kəja kir hyi a nggyari hudəfi. 39 Yu na anə hyi, tsu hyu ḃəra lari dā mai, kəl hyi nda na, ‘Barka anə ndəra wu shili wu thləmər Thlagəu.”

24 Kə Yesu piyari hudə ki Hyal ja vər ma'yi, kə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndu caca anə nyi həhər'yar nə ki Hyal. 2 “Hyu lari sə'yar kə patə ya?” ji shadəwa nda. “Yi wu nar hyi jirkura nyi, tsəka hər ki'yar kau, a'yi ənggau kəra gəra dlana mai, nju nda dlana nda papatəu, nju piyari tsəka zəmə ar kəra kuvwa nyi mai.” 3 Ma Yesu a vər nggya a dar mə zaitunu, kə zəmbəlma nyi'yar thləwa nyi zhizhir nda. Əngwar nda, “Nar 'ya, ənuwa ngə pəci kəra sə'yar kə wu nda dar kəra, ənga mi ngu nda dā mətsamə nə shili nga, ənga kudiyar najaka duniya?” (aiōn g165) 4 Yesu shadəwa nda, ji na, “Hyə nggya hya tsamə ənga hangəkəl nja sara nggutana hyi.” 5 Arya nji gangəu wu nda shili wu thləmə dā, ndu na ənga kərnda, “Nayi ngə Kərsiti,” ba nda nggutana nji gangəu. 6 Hyu nda

nggari ar kera papa engwa engwa ar kera papa, hangakalər hyi ja sara hya'ari mai. Kəl ma sə'yar kə nyabiya dzau, ama tsu kudər duniya nadəu. 7 'Yi'yi wu dlədə 'yi'yi, əngə təkur wu nda par təkur. Wubau əngə kənggədər 'yi'yi wu nda dərəkər ar vi paməpamə gangəu. 8 Sə'yar kə patə dzəgwar bwaḃwatə ngə wacu. 9 "Nji wu nda lər hyi aga nja nə hyi bwaḃwatə əngə tsu nja tsətsəya hyi. Nji patə wu nda piyari shishir dza hyi arya yau. 10 Ar pəci ta nji gangəu wu nda piyari mbərsar nda, əngə ndu nda thləna hiya kuvwar nda, ba tsu nda piyari shishir dza kuvwar nda. 11 Nabi fati'yar tsu wu nda shili, ba nda sa nggutana nji gangəu. 12 Arya dəmwa'yikur wu nda cakau, yiwukur nə badəgala nju nda da shishi'wu. 13 Ama ndəra cinapi ba'anə kudiyə, ju uya mbədau. 14 Ətsu ndəshigu nə təkur Hyal nju nda tətəlna ba'amani wu duniya, aga ja da sakida anə njir duniya patəu, kadivira kudiyar duniya wu shili. 15 "Ma hyi ləri sə zhizhigər wu ki Hyal kəra cicau, ənggər kəra nabi Daniyalu nana ta, bəgə ndər jiga ja nggabiya. 16 Bəgə njira vər nggya wu Yahudi nda hwi a du mau. 17 Ndəra a dar kəra umbwa, ja sara gya ja vu ki aga vuwa hə sə mai, ara ja sara sana pəci. 18 Ndəra a gwa tagə tsu, ja sara sha a su ki aga sa hə kar ha nyi mai. 19 Pəci ta wu nda da sər təhudə anə mathləkə'yi kəra əngə hudəu əngə kəra a vər lə u'wa ar pəci ta! 20 Hya kədi Hyal sə ka sara da pəcir fwahəu əngə alaga ar pəcir bəlsar. 21 Ar pəci ta bwaḃwatə wu nda da gagadəu kəra nji gəra saya dāhari mbari ar dzəgwar duniya, əngə tsu culiya nyi wu bəra nda dərəkər mai. 22 Maja a'yi Thlagə gənnə dzəgaməkura pəci kə mai, ndər uya mbədau a'yi mai. Ama arya nji cacadə nə Hyal, a gənnar ja dzəgaməkura pəci kau. 23 Ar pəci ta, ma nji nar hyi abər, 'Kəja Kərsiti ənggau!' alaga, 'Wata ja a ndənal' hya sara hənggəri əngə nda mai. 24 Arya Kərsiti nə fati əngə nabi'yar nə fati wu nda shili ndu sa məl sə dədəgur nə ngguta nji alaga nji cacadə nə Hyal ma, ma sən da nju nda nggutana nda. 25 Nggara mau ja, a nar hyir yi sə'yar kə tsu kadəu. 26 "Agabangau, ma vanyi ndə nar hyi, 'Wata ja a gwar tagəu,' hya sara biya səhimi nyi mai; alaga ji na anə hyi, 'Kəja ja ənggau ar vir mbəu,' hya sara hənggəri əni mai. 27 Arya shilər Zər Ndau, nju nda ləri patə ənggər kəra par wu səm sara wu səbiyar pəci ba nju ləri patə wu gwa tədə pəci. 28 Ma vira sə tətəu ari əna ngə kwadəgəu wu kabau. 29 "Ayukuda pəcir bwaḃwatə kə tərabiya shi'udəu, "Pəci wu nda vu kuthləu, ba hya wu nda nggəl ara mbəl shashilga wu nda tədəu sara

dəməlmau, əngə tsu dənəma'yar nə səḃə dəməlmau, wu nda kənggədər dzau." 30 "Ar pəci ta mətsamə nə Zər Ndau wu nda cabiya dzə a dəməlmau. Njir duniya papatəu wu nda gwu sə'yinggu. Ndu nda ləri Zər Ndau wu shida sara dəməlmau wu dləma əngə dənəma ba əngə kadakadarkur nyi gagadəu. 31 Ju nda səwa waladi nyi'yar əngə nja mbədīya madiya tələmə əngə dāhə ngga, ba nda dzəgwa kabīya nji cacadə nyi sara wu ndəla məlmə ba'a ndar vanyi. 32 "Highibəra mau sə sara ara wur kanda. Ma tsa nyi'yar dzəguya dlədəu əngə hyali wu thləu, hya səni abər biyargwa a shiliri. 33 Abangə tsu, ma hya lar sə'yar kə a dəri, hya nggya əngə səni abər pəci a dər ləhəu, ləhə ar yir hiya hyi. 34 Yu nar hyi jirkura nyi, najaka zamanəu, a'yi wu tərabiya mai, kəl sə'yar kə patə nyabiya dzau. 35 Dəməlmau əngə gyiwu 'yi wu nda tərabiya, ama ndər da nə nyi wu tədəu a gyiwu 'yi mai." 36 "Ndər səni pəci əngə saka kəra sə'yar kə wu dərəkər a'yi mai, alaga waladi'yar kəra a dəməlmau, əngə alaga Zəra nyi, ama kəl Tada zhizhi nyi. 37 Ənggər kəra dərəkər wu pəcir Nəhu, abangə nga nyi wu nda da ar pəcir shilər Zər Ndau. 38 Kadivira pəlimba sana duniya, nji kəl səm sər səm əngə sa sə sasa, ndu fa'a mathləkə'yi əngə ndu lə ku'yi anə shili, ba'anə shili ar pəci kəra Nəhu gwu kwambwal dəgal ta ari. 39 Fədəngəkər nda abər sə ənggər kə wu da, ya, kəja pəlimba a shiliri ka sa kwafəna nda. Tangə ənggər ta nga nyi wu nda da ar pəcir shilər Zər Ndau. 40 Ar pəci ta, shili məthlə a vər məl thlər ar fa, ba nja hər ndə pathləu ba nja piyari pathləu. 41 Ar pəci ta, mathləkə'yi məthlə a vər awau ar bəra, ba nja hər ndə pathləu ba nja piyari pathləu. 42 "Agabangau, hya tsamə əngə hangəkəl arya nahyi wu sənbiya tara pəci mani ngə Thlagə wu nda shili mai. 43 Nggabiya mau, maja abər thlagər ki wu səni pəci kəra ndər həl wu shili wu ki nyi, ju nggya lili'u, naji wu piyari ndər həl a sa pəthlə ki nyi mai. 44 Agabangau, kəl hya nggya papabau, arya nahyi wu səni tara ənuwa ngə Zər Ndau wu nda shili ari mai. 45 "Wa ngə mafa kəra tsa'a miya dəfuwa əngə ndər məl thlər kəra hahanga? Naja ngə ndə kəra tarki nyi wu fiya nyi dəgal ar kəra njir məl thlər nyi'yar, aga ja nə nda sər səm ar pəci kəra tsatsa'a. 46 Mafa kəra thlagər ki nyi shili ji sa thləwa nyi ja vər məl thlər nyi kakaləu, ju da əngə caguli. 47 Yu nar hyi jiri, tarki nyi wu nda fiya nyi dəgal ar kəra sə nyi patəu. 48 Ama ma ji da, mafa kəra dəmwa'yi ngau, ju nda na anə kərnyi, 'Kəja tarki da a nggyari ara shili kadəu.' 49 Ba

ji nggya aga daga njir mæl thlær kuvwa nyi'yar, ænga ju sëm ænga sa sə sasa ænga njir sa sə sasa. **50** Ma ji mæl abangau, tarki nyi wu nda shili kukuthlæu ar pæci kæra ji gæra nggani ju shili. **51** Tarki wu sa takasiya nyi ba ja səwa nja vakuwa nyi a vu pama njir ngguta vi, vira ndu vuwa nggya ndu tiwi ænga sæləm ba ænga də hir.”

25 Kə Yesu dumwa ænga ndær, ji na, “Ar pæci ta, nju nda gəla tælkur Hyal ænga ku'yi kumo kæra gæra sən ndə sal kæra hæri pitəllar nda, aga nda nda səkə shilær salkwanjili. **2** Təfu wu pama nda dza nga nda, ænga təfu wu pama nda tsu hahangə nga nda. **3** Dza nyi'yar kə hæri pitəllar nda gæra ænga mæl zəbəkwa wu pəla. **4** Hahanga nyi'yar hæri pitəllar nda ænga mæl zəbəkwa wu pəla. **5** Salkwanjila nyi a'yi shili kədə mai, kə ndə gwu ghanyi, kə ghanyi hənə nda patəu. **6** “Hathlær vu'yi, kə nji siya mala wau, abər, ‘Kəja salkwanjili a shiliri! Səbiya mau hya sa dləwuri nyi.’ **7** “Kə ku'ya nyi'yar patə hya'ari sara wu ghanyi, kə ndə mbəmbəwa u'u wu pitəllar nda. **8** Kə dza nyi'yar kə na anə ku'yi hahangə kau, ‘Dar 'ya mau, mælər hyi kə kukushu, kəja pitəllar 'ya a gwari wu tau.’ **9** “Əngwar ku'yi hahangə kə anə nda, ‘Awau, wu də tsa'a anə mən patə mai, səra hya mæl ca ngə hya ma'yi a biya ara njir dəlna mæl aga hya biya dəlbiya nər hyi.’ **10** “Ama ma tsu nda ar lagu a vər ma'yi a nda dəl mala nyi, ba salkwanjili shili. Ku'yi kæra pabəri kərndə ma'yi əkkə'yi ja a vwar vir mini nə hə dzau, kə nji hədiya miya kiya nyi. **11** “Ayukudə bəliya sar kushu kə alenyi ku'yi ta shili, ndu na, ‘Tarki! Tarki! Pəhənə 'ya miya ki!’ **12** “Ama ju nda shadəwa nda, ‘Nayi wu sənə hyi mai.’ **13** “Agabangau, hya nggya ænga hangəkəl aya nahyi wu sənə pæci ænga saka nə shili də mai.” **14** “Tælkur Hyal wu nda də ənggər ndəra wu nda ma'yi a nda gə ndə nədəu, kə ji ngga mafa mæl thlær nyi'yar, ba ji təkəya nda gənna nyi. **15** Ji nə nyi gənna dubu təfu anə vanyi ndau, anə vanyi ndau gənna dubu məthlə ænga gənna dubu pathləu tsu anə vanyi ndau. Anə kalar ndau, ba ji nə nyi səra tsa'a aga dənəma nyi. Kə ji dzəgwa ma'yi a nda gə ndau. **16** Ndəra nji nə nyi dubu təfu ma'yi ænga kusa ji nda shafəli ænga səra nji nə nyi, ba ji uya əkkəri dubu təfu a dar kəri. **17** Abangə tsu ndəra nji nə nyi dubu məthlə uya əkkəri dubu məthlə a dar kəra nə nyi. **18** “Ama ndəra nji nə nyi dubu pathləu ma'yi, ji nda labiya ka'u a gyiwu 'yi, ba ji dəwana gənna thlagər ki nyi a gwa. **19** “Ayukudə pida gangəu, kə thlagər ki mafa'yar kə

sha shili, ji sa yiwa aga nda nar nyi ənggəra ndə də ænga gənna kəra ji nə nda. **20** Ndəra dləwuri dubu təfu shili ænga dubu təfu a dar kəra nyi, ji sa na, ‘Thlagər ki, gə nə də dubu təfu, kəja a bəra uyari yi dubu təfu a dar kəri.’ **21** “Thlagər ki nyi shadəwa, ‘Usi mafa tsapəu ndər mæl thlær tsa'a miya dəfu! Gə mæl thlær ngə tsa'a miya dəfu ænga sə kushu kəra nji nə ngau, agabangau, yu nda fiya ngau, ar kəra sə gangəu. Shili ga nyabiya dzə ænga caguli ænga yau!’ **22** “Ndəra dləwuri dubu məthlə tsu shili, ji sa na, ‘Thlagər ki, gə nə də dubu məthləu, ya, kəja ya bəra uyari əkkəri dubu məthlə a dar kəri.’ **23** “Thlagər ki nyi shadəwa, ‘Usi mafa tsapəu ndər mæl thlær tsa'a miya dəfu! Gə mæl thlær ngə tsa'a miya dəfu ænga sə kushu kəra nji nə ngau, agabangau, yu nda fiya ngau, ar kəra sə gangəu. Shili ga nyabiya dzə ænga caguli ænga yau!’ **24** “Kə ndəra dləwuri dubu pathləu tsu shili, ji sa na, ‘Thlagər ki, a sənə yau abər nagə ndə dzadzau ngau, gu fa'a sau ar vira gə gəra thləkana, kəja nagau ndər yiwu sə kurthlə ngau. **25** Ca ngə məliya hivər mbar də ara mæl thlær ænga gənna ngau, ba yi labiya ka'u a gyiwu 'yi, ba yi dəwana a gwa. Kəja sə ngau tsu tsəka'a.’ **26** “Kə thlagər ki nyi shadəwa, ‘Nagə mafa dəmwa'yi hangəkəl ndə kukufəu! Əm, a sənə gə abər yu sən fa'a sau ar vira yi gəra thləkana ænga nayi ndər yiwu sə kurthlə ngə ya? **27** Ma abangə ja, gu kyaga nda hæri gənna də a dar vir fə gənna aga ma yi shili ənggər kau, yu sa uya əkkəri a dar kəri. **28** “Dləwura mau gənna dubu pathləu kəra ara ja kau, ba hya nə nyi anə ndəra ænga dubu kumou. **29** Arya ndəra ænga sau, nju cəkər nyi aga ja uya gangəu. Ndəra gəra ænga sə tsu, alaga səra a'yi ara ja kushu kau, ba nja bəra dləwuri ara ja. **30** Ba nja dzəgwa vakana mafa dididi kə a biya, a vu kuthləu vira ju nda tiwi ænga sæləm ba ja də hira ja gagađau.’ **31** “Ar pæci kəra Zər Ndau wu nda shida wu kadakadarkur nyi, ænga waladi'yar patə əkkə'yi ja, ju nda sa nggya ar tsəkafə nə kadakadarkur. **32** Nju nda sa kəbiya patər njir duniya wu mwa nyi, ba ja dzəgwa təkəbiya nji patə bwata məthlə ənggər kəra ndər bəla wu təkəbiya pama təmahə'yar ænga ku'yar. **33** Ba ja nda piya təmahə'yar lagu tsi mazəma ja ænga ku'yar lagu tsi matsala ja. **34** “Ba təl a dzəgwa na anə njira ar mazəma ja, ‘Shila mau nahyi njira Dəda fənggər hyi barka; hya dləwuri sər fa'a kir hyi, ca ngə tælkur Hyal kəra nji pabər hyi tsu kədə mudlau. **35** Arya dədəməu wuđau a vər tə də, ba hyi nə də sər səm. Hili a vər tə də, ba hyi nə də sər sa, ænga tsu məthləpi yau, ba hyi

hər də a vu kir hyi. 36 Turusu yau, ba hyi har də kar, kə yi də gərə ngga, ba hyi shiləgəbiya də. Nji fuwa də wu fursəna, ba hyi sa tular də.' 37 "Ba nji tsapə ka na anə nyi, 'Thlagəu, a nuwa nga 'yi lar ngə ənga wubau, ba 'yi nə ngə sər səma, ənga 'yi lar ngə ənga hili, ba 'yi nə ngə sərə ga sa ka? 38 Ba a nuwa nga 'yi lar ngə məthləpi, ba 'yi nggar ngau a vu kir 'ya, əndəga turusu, ba 'yi nə ngə sərə ga har ara? 39 Ənga ətsu a nuwa nga 'yi lar ngə gərə ngga ənga wu fursəna, ba 'yi sa tular nga?' 40 "Ba təl ka dzəgwa shadəwa nda, ja na, 'Jiri nga yu na anə hyi, kalar sərə hyi məliya nyi anə kusha zamədə'yar kau, anə də nga hyi məliya.' 41 "Ba təl ka dzəgwa na anə njira ar matsala ja, 'Kwaya mau a dzər də, nahyi nji shishi'wau, ma'ya mau a ndu u'ur kətsa kərə nji pabəri nyi anə Shatan ənga waladi nyi'yar. (aiōnios g166) 42 Arya wubau a vər tə də, nahyi nə də sər səm mai. Hili tsu a vər tə də, nahyi nə də sər sa mai. 43 Kə yi də məthləpi anə hyi, nahyi nggar də a vu kir hyi mai. Turusu yau, nahyi nə də kar ha mai. Ənga gərə ngga yau, ənga wu fursəna, nahyi sa tulari də mai.' 44 "Nanda tsu, ndə shadəwa nyi, 'Thlagəu, a nuwa nga 'yi lar ngə ənga wubau ənga hili a vər tə ngau, ənga məthləpi gau, ənga wu fursəna, ənga gərə ngga ba turusu, ama na'yi dləwari ngə maya?" 45 "Ba ja dzəgwa shadəwa nda, 'Yi wu nar hyi jirkura nyi, kalar sərə hyi gərə məliya nyi anə kusha zamədə'yar kau, anə də nga hyi nggəl ara məl.' 46 "Ba nda ma'yi a gwu bwaḡwatə gərə kudau, ama nji tsapəu nər nda a gwu pi gərə kudau." (aiōnios g166)

26 Ənggərə Yesu kudəna na patə sə'yar kau, kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, 2 "Hyu səni abər, lardur nə vəlna a hyiri pida məthlə ənga tsu nju nda sa ləri Zər Ndau aga nja dlakəya nyi." 3 Kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm nə məlmə kəbiya dzə patə ar pathla nə pubu kərə ndiya ənga dəgaləu, ndərə nju ngga ənga Kayafasu. 4 Ndə mba miya lagu kərə nda sən uya nda mbar Yesu ari dədəwa aga nda tsəya nyi. 5 Ama kə ndə na, "A'yi pəcir mini kə mai, ara ja sara hya'ana hangəkala nji." 6 Ma tsu Yesu wu Bethlani, wu ki Simanu ndərə dədəməu ndər pibi, 7 kə vanyi mala shili ənga pəla mal kisəu kərə nju dəl ənga gənna gangə gagaḡau. Mala kə shili ji sa pənggər nyi mala nyi a gyar kərə ja ar pəci kərə nda vər səm sər səm. 8 Ta zəmbəlma nyi'yar ləri abangau, kə huda nda ndzau, ndu na anə kərnda, "Wathləmə culi najaka wira sa? 9 Mal kau, nju sən dəlna ənga gənna gangəu, ba nja

dləwari nji tətə dənama ənga gənna nyi." 10 Arya Yesu wu sənbiya sərə ndu na, kə ji na anə nda, "Aga mi nga hyu ḡwanə nyi kər anə mala ka? A məliya dər ja sərə mənəhəu. 11 Nji tətə dənama a'yi nda əkkə'yi hyi parangəu, ama nayau a'yi yi əkkə'yi hyi parangə mai. 12 Mal kisə kə ji pənggər də kau, nə pabə dzə nə hadə də ngau. 13 Yu nar hyi jirkura nyi, kalar vira nju nda tətəlna ndəshigu kə ari wu duniya patəu, nju nda ndər ar kərə sə kə ji məliya kau, aga dəngari ənga ja." 14 Kə pathləu wu pama zəmbəlma nyi kumo apə məthləu, kərə nju ngga ənga Yahuda Isikarayoti ma'yi a ndəgya pubu dədəgal'yar, 15 ji nda yiwa nda, "Yidawu nga hyu kina də ma yi sən lər hyi nya?" Kə ndə jigəbiya gənna sulayi makərkumunyi 16 Mbari ar pəci kau, ngə Yahuda wu gal lagu kərə ja sən ləri Yesu ari. 17 Ar pəci nə tanggərma nə lardur nə macikəl gərə thləlamə, kə zəmbəlma nyi'yar shili ndə sa yiwa nyi, "Əmani nga gu yiwu 'ya pabəri ngə vir səm lardur nə vəlna ka?" 18 Kə ji shadəwa, ji na, "Ma'ya mau a vu huda məlmau, hyu vuwa thləwa vanyi ndə a vuna, ba hya nar nyi, 'Maləmə ngə na, abər, pəci nyi a dər ləhəu. Ju sa səm lardur nə vəlna əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar wu ki ngau." 19 Kə zəmbəlma nyi'yar məliya ənggərə ji nar nda ta, ba ndə pabəri vir səm lardur nə vəlna nyi. 20 Ənggərə wagə də, Yesu nggya aga ja səm sər səm əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu. 21 Ma tsu nda vər səm sər səm, kə Yesu na anə nda, "Jiri nga yu na anə hyi, pathləu wu pama hyu nda thləna hiya yau." 22 Kə dəfuwa nda ndzə gagaḡau, kalar ndu dzəgwa na anə nyi wu pama nda, "Ənga jiri, nayi ngə ya, Thlagəu?" 23 Kə Yesu shadəwa, "Ndə ka a vər fə tsi wu cala ənga yi kau, ngu nda thləna hiya yau. 24 Zər Ndau, wu tə ənggərə nji tsəfəri ar kərə ja, ama sər təhudə anə ndərə wu nda thləna hiya Zər Ndau. Wu ndiya anə ndə kau, kuji nji gərə ya nyi." 25 Kə Yahuda ndərə wu nda thləna hiya ja na, "Maləmə, ənga jiri nayi ngə ya?" Yesu shadəwa, ji na, "Angə, nagə ənga kərngə ma, a nabiya gau." 26 Tsu nda vər səm sər səm, kə Yesu həri macikəl, kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji ḡḡəḡəwə, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ju na, "Dləwura mau hya səm, naja kə kumər dza yi ngau." 27 Kə ji həri kyakiwa nə 'yimir wur inabi, kə ji lər usaku anə Hyal, kə ji nər nda, ju na, "Patəkura hyi, hya sa. 28 Najakə mashi də ngau nə nyəbiya alkawal mafəliyangə, kərə nju nda pəna aga təfəbiya bikə nə nji patəu. 29 Yu nar hyi, tsu yu ḡəra sa 'yimir yayar wur inabi mai, kəl pəci kərə

yu nda sa mafaliyangə ənga hyi wu təkur nə Dədə.”
30 Ayukudə ndə kučəna thlə na, kə ndə ma'yi a dar Mə nə wur Zaitunu. **31** Kə Yesu na anə nda, “Vu'yi əshina kau, patə hyi, hyu nda tətəlnəkər aya sərə wu nda də ənga yau. Ara tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə nə Hyal, abər, “‘Yi wu nda tsar kərə ndər bəla, ba bəla nə təmahəu a tətəlnəkər.’ **32** Ama ayukudə yi hya'ari sara vir tau, yu tərabiya wu mwar hyi a vu Galili.” **33** Əngwar Biturusu anə nyi, “Alaga nji patə hwinəkər ndə piyari ngau, nayi wu, piyari ngə nə də mai.” **34** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Yu nar ngə jirkura nyi Biturusu, əshina vu'yi kau, kadivira vəgəmə wu nda wau, gu kəpalna sən də ar kər ar kər makəru.” **35** Kə Biturusu bərə na, “Alaga nji tsəya də dərbə ənga gau, nayi wu kəpal səni ngə mai.” Kə patəkura alenyi zəmbəlma nyi'yar nana abangə tsu. **36** Kə Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma'yi a ndar vanyi vi kərə nju ngga ənga Gyatsimani, kə ji nda na anə nda, “Nggya mə nər hyi ənggau, yu ma'yi a ndu mwa ya nda kədi Hyal.” **37** Kə ji həri Biturusu ənga wazha Zabadi məthlə ənga ja, nanda ngə Yakubu ənga Yahwana, naja ənga hüdə kiyakiyar gagadau ənga bwaḃwatə ara sərə ja a gwa. **38** Kə ji na anə nda, “Hüdə ndzəndzə kərə ya gwa a sən tsəya də. Nahyi hya nggya lili'u hya bəla ənga yau.” **39** Ji bər dzə kushu, ba ji dla lagu bama a gyiwu 'yi, ja vər ndər ənga Hyal, ju na, “Tada, ma ja abər yiwu ca ngə uya, bəgə ga həna najaka bwaḃwatə ar kərə yau. Alaga abangau, a'yi sərə yu yiwu mai, ama sərə gu yiwu.” **40** Ba ji sha shili ara zəmbəlma nyi'yar, ba ji sa thləwa nda wu ghanyi. “Mi nga ma? A'yi hyu sən nggya nə bəla ənga yi alaga nə saka pathlə wa?” Ji yiwa Biturusu. **41** “Hya nggya ənga bəla ənga hya kədi Hyal ara hya sara tədau a gu dzau. Mambəl wu yiwu nə nyi, ama kumər dzə a təwari.” **42** Kə ji bərə ma'yi nə məthləkura nyi, ji nda ndər ənga Hyal, ji na, “Tada, Ma a'yi də tsə'a aga bwaḃwatə ka həna kər mai, ama kəl yi təwari, ta'yi sərə gu yiwu patə ja dərəkər.” **43** Ənggərə ji sha shili, kə ji bərə thləwa nda wu ghanyi, ara ghanyi tədəbəu ar liya nda. **44** Kə ji piyari nda, ba ji ma'yi sə nyi nə makərkura nyi, kə ji nda ndər ənga Hyal, ji bərə nana sə'yar ta. **45** Ji bərə sha shili əgya zəmbəlma nyi'yar, ba ji thləwa nda wu ghanyi, kə ji na anə nda, “Tsu hyu ghanyi ya, hyu bəlsar ya? Tsə'a abangə ja! Pəci a dəri nju nə nyi Zər Ndau a gwu tsa njir bikau. **46** Hya'ara mau, mənə ma'yi! Kəja ndər thlə hiya yi ta a shiliri!” **47** Tsu Yesu a vər ndər, kəja Yahuda, pathləu wu pama zəmbəlma nyi'yar kumo

apə məthləu, shili ənga nji gangəu ənga katsakər ba zəwa wu tsa nda. Njira pubu dədəgal'yar ənga njira nggurum nə məlmə səwa. **48** Ndər thlə hiya ja kau, a dəgar ndar ja mətsamə, “Ma ndərə yi bərpiya nyi, naja ngau, mbari nya mau.” **49** Ənggərə ji dla, ba ji ma'yi təwar a ndərə Yesu, kə Yahuda usar nyi, ji na, “Usi Mələmə,” kə ji bərpiya nyi. **50** Əngwar Yesu anə nyi, “Bazhi də, məliya sərə hə nga shili.” Kə nja nyi shili ndə sa mbari Yesu, kə ndə səbiya nyi bəḃalu. **51** Ənggərə ndə lari abangau, kə pathlə wu pama njir bə Yesu təsəbiya katsakər nyi, ba ji thləna himiya mafa pubu kərə ndiya ənga dəgal əni. **52** Əngwar Yesu anə nyi, “Shabiya katsakər ngau a vu ki nyi, aya kalar ndərə tsəbiya katsakər, katsakər ngu nda tsa nyi. **53** Hyu nggani abər a'yi yu sən ngga Dədə, ba ja səwa də alaga bwata waladi'yar kumo apə məthlə wa? **54** Ama lagu mani ngə sərə tsətsəfəu wu ləkakadə nə Hyal wu nyabiya dza, abər a'yi ji də lagu kə maya?” **55** Ar pəci ta, Yesu na anə dlamir nji, “Nayi ngə ndər tədəmwa anə njir gwadəvi ya, ənga hyi səbiya katsakər ənga zəwa aga hya sa mba də ya? Parangəu ya vər nggya əkkə'yi hyi wu ki Hyal ya vər highibəu, ama nahyi sayi mbar də mai. **56** Sə'yar kə də patə aga sərə nabi'yar tsəfəri a nyabiya dzau.” Kə patə zəmbəlma nyi'yar tətəlnə dzau ba ndə piyari nyi wu tsa nda. **57** Njira mbari Yesu həri nyi a ndərə Kayafasu dəgala Pubu, vira mələmə dladə'yar ənga njira nggurəm kabə ari. **58** Kə Biturusu nu nyi wu ndəl wu ndəl tsatsaləu, tsə'a vwar hüdə ki dəgala Pubu. Ji vuwa nggya əkkə'yi njir səkə ki aga ja lari ənggərə nju də ənga ja. **59** Pubu dədəgal'yar ənga patər njir zəwa a vər gal lagu kərə nda sən vazəya Yesu aga nda tsəya nyi. **60** Ama sə a'yi ndə uya mai, alaga kə nji gangəu shili ndu thlə sakida nə fati ar kərə Yesu. Ayukudə nyi patəu, kə alenyi nji məthlə biyar babal, **61** ndə na, “Sal kə na, abər, ‘Yu sən dlana ki Hyal kau, ba ya bərə həriya nyi wu pida makəru.’” **62** Pubu kərə ndiya ənga dəgal hya'ari a'yi ta'yau, ji na anə Yesu, “Mi ngə sə kə nja vər na a miya ndəla gə ka? Sə a'yi gu na a gəri wa?” **63** Ama kə Yesu nggya sə nyi diyu. Kə pubu kərə ndiya ənga dəgal na anə nyi, “Yi wu dərbər ngə ənga thləmər Hyal kərə a dəməlmau, nar 'ya ma nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal.” **64** Yesu shadəwa, “Angə, abangə nga nyi ənggər kərə gə na kau. Ama ta'yi ya nar hyi patə hyi, mbar kabangəkau, hyu sa lari Zər Ndau a vər nggya ar tsi mazəma ndə dəgal dənəma, a vər shida wu dlama sara dəməlmau.” **65** Kə pubu kərə ndiya ənga dəgal tana

lægutæ kærny ænga hudæ ndzændzau, ju na, “A nanar ja ndær næ deba Hyal! Sakida mi mænu bœra gala? Kæja hya nggari ndær dida vi nyi ænga kærhyi. 66 Mi nga hyu nggana?” “A dær tsa'a nja tsœya nyi,” ndæ shadœwa. 67 Kæ ndæ tæfuwa nyi tuli a vu bama ja, ænga alenyi nji tsu dædæguwa nyi tsi. Alenyi nji næ nyi tsi balma 68 ndu dzægwa na, “Ma nagæ ngæ nabi, nana 'ya, Kærsiti, tara wa ngæ dægær ngæ ka?” 69 Ar pæci kœra Biturusu a vœr nggya a biyar hudæ ki, kœ kwar ki kœ shili œgya ja, ji sa na anæ nyi, “Nagæ ma, nahyi ngæ shili œkkæ'yi Yesu ndær Galili.” 70 Ji kæpalna nyi wu mwar nda patœu, ji na, “Nayi wu sœni sœra gu na kœ mai.” 71 Ta ji ma'yi a biya miya kiya nyi, ba ji biya bœ ænga vanyi kwar ki, kœ kwa kœ lar nyi, kœ ji na anæ njira tata'yi a ndœna, “Ndæ kœ ma, nanda ngæ œkkæ'yi Yesu ndær Nazœratu.” 72 Ji bœra kæpalna nyi dabœ ænga sœm fœla, “Yi wu sœn ndæ kœ mail!” 73 Bœliya sar kushu, njira tata'yi a ndœna ndæ ma'yi a ndœgya Biturusu, ndæ nda nar nyi, “œnga jiri, pathlœ gu pama nda, ærya kiyara gau a nanar ndœla gau.” 74 Kœ ji mbari shi'wa kærny, ænga ji bœra sœm fœla anæ nda, abœr, “Yi wu sœn ndæ kœ mail” œnggœrna kœ vœgœmæ wau. 75 œnggau kœ Biturusu dœngari ndær kœra Yesu nar nyi, abœr, “Divira vœgœmæ a wau, gu kæpalna sœn dæ ar kœr ar kœr makœru.” Kœ ji hwi a biya, ji biya tiwi ænga sœlœm gagadau.

27 œmudlæ kacœu, kœ pubu dædægal'yar ænga njira nggurœm mœlmæ patœ mbiya miya tsu aga nda tsœya Yesu. 2 Ndæ dzœbiya nyi, ba ndæ ma'yi ænga ja, ndæ nda lœr nyi a ndu tsa gwamna Bilatusu. 3 Ta Yahuda, ndœra thlœna hiya Yesu, lari abœr a thlana nyir nji numæ nœ tœ anæ Yesu, ba ji tiwi ænga kærny, ba ji shabiya nda gœnnar nda, a nda nœ pubu dædægal'yar ænga njira nggurœm. 4 Ji na, “A mœliyar yi bikau, ærya yi thlœna hiya ndœra gœra ndzana sau.” Ndæ shadœwa nyi, “Mi dzawur 'ya ænga ka? A nœngæ ngæ dza'wu.” 5 Kœ Yahuda vakæ nggær nda gœnna nyi a gwu hudæ Ki Hyal, kœ ji ma'yi, ji nda hakœya kærny. 6 Pubu dædægal'yar dœmœri gœnna nyi, ndœ na, “A'yi dæ tsa'a nja bœra shabiya gœnna kœ a gu mbœl mai, ærya gœnna mashi ngau.” 7 Kœ ndœ mbiya miya aga nda dœlbiya babal, ar vira nju ngga ænga Babal nœ ndær Hœr Tœm. Aga ja dæ hulili anæ nji shishili. 8 Ca ngæ sœra dæ nju ngga vi kœ ænga 'Yi'yi Mashi ba'anæ œshina. 9 Lagu kœ ngæ sœra Nabi Irimiya nana nyabiya dzau, “Kœ ndæ fa'ari kwaœa thladla makœrkumunyi, gœnna kœra njir Izirayila thlana. 10 Kœ ndæ dœlbiya babal nœ ndær hœr

tœm œni, œnggœra Thlagœ nar dæ.” 11 Kœja Yesu ta'yi wu mwar gwamna, kœ gwamna yiwa nyi, “Nagæ ngæ tœl njir Yahudiya ya?” Kœ Yesu shadœwa nyi, “Nagæ ngæ na abangau.” 12 Ar pæci kœra pubu dædægal'yar ænga njira nggurœm a vœr nana ndær ar kœra ja, naji shadœwa anæ nda mai. 13 Kœ Bilatusu yiwa nyi, “A'yi gu nggari sakida kœra nda vœr na a miya ndœla gœ kœ wa?” 14 Ama kœ Yesu bœgœ sœ nyi diyu, sœ a'yi ji na alaga kushu ar kœra sœ kœ mai, ba sœ kœ nœ nyi dœnga anæ gwamna. 15 Ar pœcir mini nœ lardur nœ vœlna, gwamna a tsœliyar parangœu, ju sœya ndær fursœna pathlœu anæ dlamir nji, ndœra ndu yiwu. 16 Ar pæci ta vanyi ndær fursœna a'yi kœra nju sœni nyi patœ nju ngga nyi ænga Barabasus. 17 Ta dlamir kaœau, kœ Bilatusu yiwa nda, “Wa nga hyu yiwu ya sœya hya? Barabasus œndœga Yesu kœra nju ngga ænga Kœrsiti ya?” 18 Arya ju sœni abœr ærya shishikura nda nga ndœ mbari Yesu ndœ lœr nyi anæ nyi. 19 Ma tsu Bilatusu a vœr nggya ar tsœkafœ nyi, kœ mala nyi sœwa nyi cama, “Hœbiya tsa gau wu ndær ndœ gœra ænga vazœ kau, ærya yi lar bœwabœwœtœ pamœpamœ ærya ja œshina wu shuni.” 20 Ama kœ pubu dædægal'yar ænga njira nggurœm tsœtsœkuri dlamir nji aga nda na nja sœya nda Barabasus, ba nja tsœya Yesu. 21 Gwamna bœra yiwa nda, “Wa nga hyu yiwu ya sœya hyu pama nji mœthlœ ka?” œngwar nda, “Barabasul” 22 Kœ Bilatusu bœra yiwa nda, “Mi nga ya dzægwa mœl ænga Yesu kœra nju ngga ænga Kœrsiti ka?” œngwar nda, “Dlakœya nyi nji!” 23 Kœ Bilatusu na anæ nda, “Ærya mi ya? Mi ngæ bikœ nya?” Kœ ndœ bœra hya'ana dæhœ tsu, ndœ na, “Dlakœya nya mau.” 24 Ta Bilatusu lari abœr sœ a'yi ju sœn kari mai, kœl cakœ ngæ gwadœ vi wu cakau, kœ ji gœr 'yimi, ji cina tsa ja œni wu mwar nji, ji na, “Kœja tsa yau, kœja tsa yau, bikœ dæ a'yi wu mashi ndœ kœ mai, bikœr hyi ngau!” 25 Kœ patœkura nda shadœwa, ndœ na, “Ta'yi mashi nyi a nggya ar kœra 'ya ænga wazhar 'ya patœu.” 26 Kœ ji sœya nda Barabasus. Ayukudæ ji sœwa, nji nœ nyi wudæ anæ Yesu, kœ ji nœ nda nyi aga nda dlakœya nyi. 27 Sara œnggau, kœ soja'yar nœ gwamna hœr Yesu a vwar vira soja nggunggurœm'yar a nggya ari, ba ndœ kaœiya bwata soja'yar patœ ndœ zœwar nyi. 28 Ndæ zadœna nyi turusu ba ndœ dzægwa hari nyi kar dœzœu culi nœ tœlkur. 29 Kœ ndœ tsagu nyi dara shikœdi nœ tœlkur, kœ ndœ hœwa nyi a du kœra ja. Ndœ fuwa zœwa tœlkur wu tsa ja, ba ndœ dzægwa bœliya undi nœ didæ nyi, ndu na, “Alvari tœl, tœl nœ njir Yahudiya!” 30 Ndæ tœfœnggær nyi tuli, ba ndœ dlœwuri zœwa nœ tœlkur ta, ndæ dzægwa pœpœthlœwa

nyi zəwa nyi wu kəra ja. 31 Ayukudā ndə kudəna dida nyi abangau, kə ndə zəfəna ləgutə təlkur ta, ndə bəra har nyi nə nyi. Ndə dzəgwa ma'yi ənga ja a biya aga nda biya dlakəya nyi. 32 Ənggəra nda vər biya, ba ndə thləwa vanyi ndər Sayirini kəra nju ngga ənga Simanu, kə ndə ciwa nyi aga ja hə wu dladlakə nə Yesu. 33 Kə ndə shili ar vanyi vi kəra nju ngga ənga Gwalgwathla, ca ngə vir papangəkər. 34 A ndəna kə ndə nə nyi 'yimir wur inabi kəra nji gwadəbiya ənga madəwatəu aga ja sa, ama ta ji dahari, kə ji piyari sa. 35 Ta ndə dlakəya nyi, ba ndə dzəgwa tətəkəwa kar ha nyi lagur tədə shi'wu. 36 Ayukudā kau, ba ndə nggya nggashiu ndu bəla nyi a ndəna. 37 Adabanga kəra ja ndə tsəfəya sərə wu cabiya sərə ji ndzana: NDƏ KƏ NGƏ YESU, TƏLƏR NJIR YAHUDIYA. 38 Nji dlakəya nyi ənga njir dā lagu məthləu, pathləu ar tsi mazəma ja ənga pathləu tsu ar matsala ja. 39 Njira a vər tərabiya ndu ndər nə dida nyi, ndu kənggədə kəra nda ndu nggushi, ənga 40 ndu na, “Nagə ndəra na gu sən dlana ki Hyal, ba ga bəra həriya wu pəci makəru, ga mbədana kərngau! Ga shida sara dar wu kau, ma nagə Zər Hyal ngau!” 41 Abangə tsu ngə pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar ənga njira nggurəm wu ndər nə dida nyi. 42 Əngwar nda, “Ji mbədana nji, ama naji wu sən mbədana kərnyai mai! Naja ngə Təl nə njir Izirayila! Bəgə ja gya sara dar wu kə aga mənə lari, ba mənə hənggəri ənga ja. 43 Ji hənggəri ənga Hyal, bəgə Hyala nyi a kətiya nyi kabəngəkau, ma Hyala nyi wu yiwu, arya ju na, ‘Nayi Zər Hyal ngau.’” 44 Tangə ənggər ta, njir dā lagu kəra nji dlakəya ənga ja ta nyabiya nyi ənga nggəl. 45 Mbari ar pəci ta'yikər ba'anə saka makər nə wagə ngə kuthləu shida hadiya 'yi'ya nyi patəu. 46 A ndu wagəu ənggər saka makəru, Yesu hya'ana dāhəu ənga dənəma, ji na, “'Yiloyi, 'Yiloyi, lama sabakətani?’ Kəra cabiya, “Hyal dā, Hyal dā, mi ngə dā gə shabiya dā ya?” 47 Ta njira tata'yi a ndəna nggari abangau, kə ndə na, “Ja vər ngga Iliya.” 48 Ənggərna pathləu wu pama nda hwi ka nda həri sasa'wa. Ji ciwa a gu 'yimir wur inabi kəra mwamwalu, ji ciri a dar zəwa ba ji nə nyi aga ja sa. 49 Alenyi nji wu pama nda wu na, “Piyari nya mau, bəgə mənə lari tara Iliya wu sa mbədana nyi.” 50 Kə Yesu bəra hya'ana dāhə ənga dənəma, kə piya ja biya. 51 Ar pəci kə ngə kadəmbul nə hudā ki Hyal təwa dzə bwata məthləu, mbari a du kər ba a gyiwu ndəla nyi. Kə 'yi'yi kənggədər dzə ba mə ndəliya dzau. 52 Hu'yar papahənəkər, kə nji cicau kəra tau,

hya'ari ənga pi. 53 Ayukudā Yesu hya'ari sara vir tau, kə ndə ma'yi a vu hudā məlmə cicau, ba ndə vuwa canə nyi kər anə nji paməpamə gangəu. 54 Ənggəra soja kəra ndiya ənga dəgal ənga alenyi njir bəla hu Yesu lari ənggəra 'yi'yi kənggədər dzə ənga patəkura sərə darkər, ba hivər mbari nda gagadau, ndu na ənga dāhəu, “Pakatəu, ndə kau, Zər Hyal ngau!” 55 Mathləkə'yi gangəu sara wu Galili nu Yesu, ndu məl thlər anə nyi. Ndə ta'yi tsaləu ndu tsamə sərə wu dā. 56 Wu pama nda Maryamu Magədaliya a'yi ənga Maryamu məya Yakubu ənga Yusufu ba məya wazha Zabadi. 57 Ma ləhə waga dā, kəja vanyi ndər gənna a shiliri, thləmə nyi Yusufu ndər Arimatiya, ndəra naja ənga kərnyai ma ndər nu Yesu ngau. 58 Ji ma'yi a ndəra Bilatusu aga ja nda yiwari dza Yesu aga ja nda hadəna. Kə Bilatusu səwa aga nja nə nyi nyi. 59 Kə Yusufu həri dza Yesu, ba ji pədəwa wu sər hadə ndə cici caməu. 60 Kə ji nda fuwa nyi wu hu nyi kəra mafəliyəngə kəra ji gəmbiya wu mau. Kə ji uya madiya tsəka ba ji hadiya miya huwa nyi əni ba ji ma'yi sə nyi. 61 Kə Maryamu Magədaliya ənga vanyi Maryamu ta nggya bama ənga bama ənga huwa nyi. 62 Əzəgəkura nyi, pida pathləu ayukudā Pəcir Pabə Dzau, kə pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi ma'yi a ndəra Bilatusu. 63 Ndə na, “Maləmə, 'yu dəngari sərə ndər ngguta vi kə sara a vər na tsu ja ənga pi, abər, ‘Ayukudā pida makər, yu bəra hya'ari ənga pi.’” 64 Agabəngəu, ga səwa njir bəla hu aga nda bəla hu kə mənəhəu, kəl ayukudā pida makəru. Ma a'yi abangə mai, zəmbəlma nyi'yar wu sən sa hələr dza ja əvu'yi ba nda dzəgwa nar nyi anə nji abər a hya'ari ja sara vir tau. Najaka ngguta vi wu nda ndiya nə tanggərma ənga dididi.” 65 Əngwar Bilatusu anə nda, “Suwa mə njir bəla, aga nda nda bəlar miya huwa nyi mənəhəu ənggər kəra hyu sən mbari.” 66 Kə ndə ma'yi ndə nda bəlari huwa nyi mənəhəu, ndə fəri mətəsamə nə təlkur ar tsəka nyi ənga tsu ndə fiya soja'yar aga bəla viya nyi.

28 Ayukudā Pəcir Bəlsar nə (njir Yahudiya) tərabiya, əmudlə kadəu pəci nə tanggərma nə sugu, kə Maryamu Magədaliya nanda ənga vanyi Maryamu ma'yi a nda tsamə huwa nyi. 2 Səni a'yi mai kə məlmə kənggədəu, ara vanyi waladi nə Thlagə shida sara dəməlmau, ji sa ma'yi a dar huwa nyi, ji nda jahəna tsəka kəra nji hadiya miya huwa nyi əni, ba ji nggya ari. 3 Dza ja wu mbəl wilwilu ənga ləgutə ha nyi pərtə pwahəu ənggər əpur pa'wa. 4 Ənggəra njir bəla huwa nyi lari nyi, ba hivər mbari nda gagadau, ənga dza

nda wu tsədzau, kəra məliya ndə də ənggər nji tətəu. **5** Ama kə waladiya nji na anə mathləkə'ya nji, “Hya sara hivər mai, aya yu səni abər Yesu nga hya vər gal, ndəra nji dlakəya ta. **6** A'yi ja ənggə mai, a hya'ari ja ənggər kəra ji saya nana. Anda mau hya sa lari vira nji saya pina nji ari ta. **7** Ma'ya mau ənga kusa aga hya nda nar nji anə zəmbəlma nji'yar, ‘A hya'ari ja sara vir tau, ju ma'yi wu mwar hyi a vu Galili. A vuna hyu vuwa lari nji.’ Səra yi shili aga ya sa nar hyi ngau.” **8** Kə mathləkə'ya nji hya'ari ənga kusa, nyinyau ənga hivər ba hudə pərtə gagađau, ndə hwi a ndəra zəmbəlma nji'yar aga nda nda nar nda səra đarkər. **9** Kukuthlə kə Yesu thləwa nda, ba ji nar nda, “Usa mau.” Ndə shili əgya ja, ndə mbari hiya ja ba ndə gənggər nji səli. **10** Kə Yesu nar nda, “Hya sara hivər mai, ma'ya mau hya vuwa nar nji anə zaməda'yar nda ma'yi a vu Galili, a vuna nga ndu vuwa lar də.” **11** Ma tsu mathləkə'yi ta ar lagu, kə alenyi njir bəla hu ma'yi a ndu hudə məlmə ndə nda nar nji anə pubu dədəgal'yar səra đarkər patəu. **12** Ənggəra pubu dədəgal'yar bə əkkə'yi njira nggurəm ba ndə nggya ndə mbiya səra ndu məl, ba ndə nə nji madiya gənnə anə njir bəla huwa nji, **13** ndu na anə nda, “Hya nar nji anə nji, abər, ‘Zəmbəlma nji'yar ngə shili əvu'yi ba ndə sa hələr dza ja ma tsu 'ya wu ghanyi.’ **14** Ma ndər kə gwu himiya gwamna, 'yu nar nji ndər kəra wu pina hudə ja, ba 'ya həbiya hyi wu bwađwatəu.” **15** Kə soja'yar ta dləwuri gənnə nji, ba ndə məliya ənggəra nji dəgar nda. Kə najaka ndər tətəlna dzə wu pama njir Yahudiya patə ba'anə əshina. **16** Zəmbəlma nji'yar kumo a sər tangə ma'yi a dar mə nə Galili vira Yesu nar nda, aga nda ma'yi a dari. **17** Ta ndə lari nji, kə ndə dləvə nji, ama alenyi nji wu pama nda wu təkəkər ənga ja. **18** Kə Yesu shili əgya nda, ji sa na, “Dənəma a dəməlmau ənga kəra a gyiwu 'yi a nə đar nji. **19** Agabəngau, ma'ya mau, hya nda məliya njir duniya patə aga nda də zəmbəlma də, hya hər nda bəbətizəma wu thləmə Tada ənga Zər ba ənga Mambəl Cicau. **20** Hya highibər nda ənggəra ndu bəla sər bəla kəra yi nar hyi. Pakatə a'yi yi ənga hyi cumu ba'anə kudiyar duniya.” (aiōn g165)

Luka

1 Nji gangə də aga nda tsəfəri, sərə ndə nggari dārkər wu pama 'ya. **2** Ndə tsəfəri sərə 'yi nggari sara ara njira sə kə də wu liya nda tsu kadəu, ənga ndə tətəlna ndər Hyal tsu. **3** Tiyafulusu ndə dəgal, ənggərə yi tsambiya sə'yar kə patəu ənga hangəkəl, ca ngə də yi lari a dār tsa'a, ya tsəfəri ngə ənggərə sə'yar kə bəu, **4** aga ga sənbiya jirkura sə'yar kə ənggərə nji highibəri ngau. **5** Wu pəci kərə Hirudusu a vər səm təlkur nər 'yi'yir Yahudi, vanyi pubu a'yi kərə nja ngga ənga Zakariya. Naja pubu nə miya umbwa nə Abijanu. Thləmər mala nyi ca ngə Alisabatu, ənga ji biya sara wu culi gə Haruna. **6** Nanda gyapəu, ndə nggya mənəhəu wu mwar Hyal, ndə bəlari patəkura sərə Hyal na nja məl. **7** Ama nandə uya ya mai, ara Alisabatu ciri nga ja, ənga ətsu nji hahal nga nda gyapəu. **8** Vanyi pəci, Zakariya vər məl thlər nyi nə pubu a gwu ki Hyal, ənggərə pəcir nə miya umbwar nda shili. **9** Wu pəci kau, ənggərə sər ciji nə pubu cabiya, Zakariya nga nji cadəbiya, aga ja gu ki Hyal aga gwa nggyi sə kisəu. **10** Kabangəkə nji dadabəu kərə a biya, nda vər ndər anə Hyal wu pəci kə ja vər nggyi sə kisə kau. **11** Kukuthləu kə waladi Thlagə canə nyi kər, ji ta'yi lagu mazəma vir nggyi sə kisə kau. **12** Ənggərə Zakariya lari waladi kau, kə hivər mbari nyi gagadau. **13** Ama kə waladi kə na anə nyi, "Zakariya, a sara ga hivər mai! Hyal, a nggari kədi ngau, kabangəkəu, mala ngə Alisabatu wu nda yabiya ngə zər sal. Gu nda nə nyi thləmə Yahwana. **14** Ma nji yabiya nyi, gu nda də ənga dəfu cicau ənga hudə pipida gagadau, abangau ngə alenyi nji gangə tsu. **15** Zər kə ju nda də ndə dəgal wu mwar Hyal. Naji wu nda sa 'yimir wur inabi mai. Nju nda nyana nyi ənga Mambəl Cicau tsu ja wu ta mənəyi. **16** Naja ngu nda shabiya njir Izirayila gangəu a shili ara Hyal Thlagəri nda. **17** Ju tərabiya a dumwar Thlagəu, ju məl thlər nyi wu mambəl ənga dənəma ənggər nabi Iliya. Ju shili ənga nggya jamə wu pama tada'yar ənga wazhar nda. Ju nda shabiya njira kərə bəlari sərə tsa'a, aga nda də nji hangəkəl, lagu kə nga ju nda məliya nda tsa'a anə Thlagər nda." **18** Kə Zakariya na anə waladi, "Abari nga ya nda səni abər sə kə gə na kə wu nda də? Kəja nayi ndə hahal nga yau, mala də tsu abangə nga ja." **19** Waladi na, "Nayi ngə Jibrayilu, ya vər ta'yi wu mwar Hyal. Hyal ngə səwa də aga ya sa nar ngə ndər kə masahə gagadə kau. **20** Ama kəja ga nggəl ri ara hənggəri ənga ndər

kau, kərə wu nda də jiri ma pəci ka dəri. Agabangau, tsu gu ndər mai kəl ma sə kə a nyabiyar dzau." **21** Nji kərə a biya nda vər səkə biyar Zakariya, nda vər dənga mi ngə də ji bəliya sar a gwu ki Hyal abanga? **22** Pəci kərə ji nda biya tsu ju səni ndər mai, ənggau, ba ndə səni abər a lari ja sə dədəgur a gwu ki Hyal kau. Kə ji dumwa ənga ndər anə nda ənga tsi, ama naja səni ndər ənga miya ja mai. **23** Ənggərə pəcir thlər nyi kudəu, ba ji sha a ndu ki. **24** A'yi bəliya sar mai, kə mala nyi Alisabatu həri hudəu, kə ji mbunəkər nə hya təfu wu ki naji biya mai. **25** Alisabatu dzəgwa na, "Thlagə a məliya dər sə dəgal wu yukudə, ənga ji təhudə əgya yau, ji hənə sə səsəli kərə ar kərə yau wu pama nji." **26** Ənggərə Alisabatu məliya hya kwa ənga hudəu, kə Hyal sawa waladi Jibrayilu a ndu vanyi məlmə wu Galili nja ngga ənga Nazəratu. **27** Ji səwa nyi ənga ndəshigu məsahəu a ndara kwapəliyəgə kərə alkawal mbamba nə hə dzə a'yi wu pama nda ənga vanyi ndə kərə nja ngga ənga Yusufu, sara wu culi gə təl Dawuda. Thləmər kwapəliyəgə kə ca ngə Maryamu. **28** Ənggərə waladi kə shili əgya ja, kə ji na, "Nja vər usa ngau! Thlagə a'yi ja ənga gau, naja tsu a fənggər ngər ja barka." **29** Ənggərə Maryamu nggari usa dzə kau, kə sə kə bwanə nyi kər ba fuwa nyi wu dənga sə gagadau, ja vər dənga wa thləmə najaka usa dza. **30** Kə waladi kə na anə nyi, "Maryamu, a sara ga hivər mai, aya nagə a uyar gə mayiwakur ara Hyal. **31** "Kəja gu nda həri hudəu, gu yabiya zər sal, gu nda nə nyi thləmə Yesu. **32** Ju nda də ndə dəgaləu, ətsu nju nda ngga nyi ənga Zər Hyal dəgal gagadau. Hyal Thlagə wu nda nə nyi vir nggya nər təlkur nə əji nyi Dawuda. **33** Ju nda səm təlkur nyi ar kərə ki Yakubu ba'anəuwa, təlkur nyi tsu a'yi wu nda kudə mai!" (aiōn g165) **34** Kə Maryamu na anə waladi, "Abari ngə səka sən də, kəja nayi saya səni ndə sal maya?" **35** Kə waladi shadəwa nyi, ji na, "Mambəl Cicau wu nda gyər kərə gau, dənəma nə Hyal Kərə Di wu nda mbuya ngə tsu. Agabangə zər kə gu nda ya kau, nju nda na anə nyi ndə cicau, naja ngə Zər Hyal. **36** "Kəja Alisabatu kwamə ngau, kərə nji na, naji wu ya mai, kabangəkə hudə hya kwa ngə ara ja, wu hahalkur nyi kau, **37** ara sər kari nyi kər anə Hyal a'yi mai." **38** Əngwar Maryamu, "Nayau, mafa Hyal ngau, bəgə ja də anə də ənggərə gə na kau." Ənggau, kə waladi kə ma'yi sə nyi. **39** Ayukudə pəci kushu, kə Maryamu pabəri kərnyi, kə ji ma'yi ənga kusa, a ndu vanyi məlmə nər 'yi'yir Yahudi kərə wu pama mau. **40** Ənggərə ji shili wu məlmə kau, kə ji wu ki Zakariya, ji

vuwa usar Alisabatu. **41** Ænggæra Alisabatu nggari usa dzæ kau, kə zər kəra gwu ta Maryamu dā mumudəu, ænggau, kə Alisabatu nyau ænga Mambəl Cicau. **42** Kə ji hya'ana dāhəu ænga dənəma ji na, “Nagə ænga barka wu pama mathləkə'yi, Zər kəra gu nda ya kə tsu ænga barka nga ja! **43** Abari ngə mayiwakur kə səni shili anə dā, patə ækkə'yi miya Thlagə dā, a shili ægya ya? **44** Ænggæra yi nggari usa dzæ ngau, ngə zər kəra gwu ta yi dā mumudəu ara hudə pipida. **45** Ndər barka nga gau ara gə hænggəri abər sə kə Thlagə nana kə wu dā ænga jiri.” **46** Maryamu na, “Dəfuwa yau a vər fal Thlagəu. **47** Piya yi tsu a vər caguli ara Hyal ngə Ndər Mbədə dā, **48** ara ji dægari ænga yau, nayi kəra mafa nyi kəra a'yi vanyi sə mai! Mbari kabəngəkəu, patər nji wu nda ngga dā ænga ndər barka, **49** aya sə dədəgal'yar kə kəra Hyal ndə dənəma mēliya dā. Thləmə nyi ndə cici ngau! **50** Ciji ba'anə ciji ju nda təhudə ægya njira wu nə nyi dægalkur. **51** Ænga tsi nə dənəma nga ji mēliya sə dədəgal'yar! Ji tətəlna njir fəkər nda ænga sərə ndu fər kər əni wu dəfuwa nda. **52** A həyari ja tətəl'yar sara wu təlkur nda, ænga ji hya'ana nji dididī. **53** Ji nə nyi sər səm məsahəu anə njir wubəu, kə ji mēliya njir gənnə ndə ma'yi ænga tsi kurthləu. **54** Ji dləwari mafa nyi'yar njir Izirayila ænga ji dægari ji cabiya təhudə anə nji nyi, **55** ænggæra ji mēliya alkawal anə əjir mən Ibrahimu ænga culi nyi ba'anuwā!” (aiəŋ g165)

56 Maryamu nggya ænga Alisabatu ænggər hya makəru, kadivira ji dzəgwa sha a ndu ki gə nda. **57** Ænggæra pəcir ya nyi dā, kə Alisabatu yabiya zər nyi. **58** Təwul nyi ækkə'yi nji gə nda ndə nggari ænggæra Thlagə canə nyi təhudə dədəgal anə nyi, kə ndə dābər dzə ndu caguli ænga ja. **59** Ænggæra zər kə təkəri pida cisu, kə ndə shili aga nda sa thlana nyi pəlzha, ndu yiwu nda fiya nyi thləmə dənəni, Zakariya. **60** Ama kə miya zər na, “Awau! Nja nda ngga nyi ænga Yahwana.” **61** Ængwar nda anə nyi, “Wu culir hyi wa ngə ænga culi thləmə ka?” **62** Kə ndə yiwa dəya zər ænga tsi, thləmə kəra ja yiwu nja ngga zər kə əni. **63** Kə ji yiwa, nja nə nyi ləkakadau, kə ji tsəfəri, “Thləmə nyi Yahwana ngau.” Kə sə kə dā sə dədəgur anə njira a ndəna! **64** Ænggə ngə miya Zakariya pahənəkər, kə ji dzəguya ndər ænga fal Hyal. **65** Kə sə kə nə nyi hivər anə təwulər nda patəu. Njir 'yi'yir Yahudi njir nggya wu pama mau tətəlna sə kə dā kə ba'amani. **66** Kalar ndəra nggari sə kau, ba nə nyi dænga, ju na, “Mi ngə zər kə wu nda dā?” Ara a tsamər nji abər tsa Hyal a'yi ænga ja. **67** Ænggæra Mambəl Cicau shida ar kəra

Zakariya dəya Yahwana, kə ji dzəguya ndər kəra Hyal nə nyi, ji na, **68** “Barka anə Thlagəu, Hyal nər Izirayila! Ji shili aga sa dləwa nji gə nda, ja kətiya nda. **69** Ji nə mən ndər Mbədə nji ænga dənəma sara wu ki mafa nyi Dawuda. **70** Ænggər kəra ji mēliya alkawal tsu kafəu lagu miya nabi nyi'yar nə cicau. (aiəŋ g165) **71** Ju sa həbiya mən sara wu tsa njira vər ca dawakur anə mən, ænga patər njira gəra yiwu nda lari mənə cakau. **72** Ji məl abangə aga ja cabiya təhudə nyi anə əjir mən'yar, ænga ji dægari alkawal nyi nə cicau, **73** kəra ji mēliya dābə ænga səm fəla anə əjir mən Ibrahimu. **74** Ju nda həbiya mən sara ara dawar mən'yar, aga mənə dzəgwa nu nyi ænga jirkur gəra ænga hivər **75** wu cicikur ænga mənəhəkur wu mwar Hyal patər nggyabiyar mən. **76** Nagə tsu zər kau, nju nda ngga ngə ænga nabi nə Hyal kəra ndiya ænga dəgaləu. Gu nda tərabiya a dumwar Thlagəu, aga ga mēliya lagu nyi kakaləu. **77** Aga ga nə nyi anə nji gə nda sənbiya sə ar kəra mbədə lagur təfəbiya nda bikər nda, **78** ara gangəkura təhudə dzə nə Hyalər mən, ca ngə mbəmbəl nə mbədəu sara a dəməlmau wu nda shida, aga ja sa mbəl ar kəra mən, **79** ja mbəl a gyar kəra njira vər nggya wu kuthləu, ænga njira ægya kida shanggudi nə tau, aga ca lagur nggya jamə anə mən.” **80** Kə Yahwana hau, ji cakəri dzə wu mambəl. Ji nggya a gwa tagə kəl ta pəcir biya nyi ar babal anə njir Izirayila dā.

2 Wu pəci ta, təl Kayisaru Agustusu nər Roma hyabiya cama abər nja tsəfəri thləmə nji patə wu kida təlkur nyi. **2** Kə ngə jiga nji nə tanggərma kəra nji məl pəci kəra Kiriniyusu a vər səm Təlkur nyi wu 'yi'yir Səriya. **3** Nji patə ma'yi a ndu məlmər nda aga nja nda jigabiya nda. **4** Yusufu tsu ji piyari Nazəratu wu 'yi'yir Galili ji ma'yi a du Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, məlmə kəra nji ya təl Dawuda a gwa, ara naja culi zəmə ænga Dawuda. **5** Ji ma'yi ænga Maryamu kəra alkawal mbamba nə hə dzə a'yi wu pama nda, aga nja nda jigabiya nda. Wu pəci ta, Maryamu ænga hudə nga ja. **6** Ma tsu nda wu Bayitalahami, kə pəcir ya mbari nyi. **7** Kə ji yabiya zər nyi nə tanggərma, ji pədəwa nyi wu gumbwara, ji dzəgwa pina nyi wu nggaḃa, ara nandə uya umbwa wu ki dləwu məthləpi mai. **8** A biyar ya məlmə kau, njir ḃəla a'yi, kəra a vər pida a biyar babal uvu'yi, nda vər tsamə təmahər nda. **9** Kə waladi Thlagə canə nda kər, ænga kadakadarkur nə Thlagə mbəl a gyar kəra nda, kəra nə nda hivər gagaḃau. **10** Ængwar waladi anə nda, “Hya sara hivər mai! Arya

nayi ngə shili ənga ndəshigu mənəhə gagadau anə hyi, kəra wu nda məliya patər nji ndu nda da ənga hüdə pipida. **11** Əshina kau, wu məlmə gə Dawuda, a yabiya hyir nji ndər mbəda hyi, naja ngə Kərsiti Thlagəu! **12** Kəja sərə wu nda canə hyi nyi, hyu nda thləwa zər mamanji nji pədəwa wu gumbwara, nji pina nyi wu nggaḁa.” **13** A'yi nda ənga səni mai kə waladi'yar gangəu ənga waladi ta, sara a dəməlmau shida nda vər fal Hyal nda vər na, **14** “Kadakadarkur anə Hyal kəra a dəməlmau! Wu duniya bəgə hüdə pərtəu a da ara njira Hyal a vər nggar məsahəkur nda!” **15** Ənggərə waladi'yar piyari nda ndə ma'yi a dəməlmau, ca ngə njir bəla na anə kuvwar nda, abər, “Mən na ma'yi a vu Bayitalahami mən na vuwa tsamiya sə kə da kau, kəra Thlagə nar mən ar kəri kau.” **16** Ca nga ndə ma'yi ənga kusa, kə ndə vuwa thləwa Maryamu ənga Yusufu, ənga zər mamanji, kəra nji pina wu nggaḁa. **17** Ənggərə ndə lari nyi ba ndə tətəlna dahəu sərə waladi nar nda ar kəra zər kau. **18** Patəkura njira nggari ndər kau, ba da sə dədəgür anə nda sə kə njir bəla nar nda kau. **19** Ama kə Maryamu səbiya sə'yar kə patəu, ju dzəgwa dənga nda wu dəfuwa ja. **20** Njir bəla dzəgwa sha, nda vər thləna nər fal Hyal ənga dləvə nyi, ara sərə ndə nggari, ənga ndə lari. Ara patər sə da ənggərə waladi ta nar nda. **21** Ənggərə zərə nyi məliya pida cisu, ba nji thlana nyi pəlzha, ba nji fiya nyi thləmə Yesu, thləmə kəra waladi nə nyi kadivira nji dzəgwa hə hüdə nyi. **22** Kə pəci shili kəra Maryamu ənga Yusufu wu məl sərə dladə nə Musa nar nda nja məl aga nə nyi cicikur, ba ndə həri Yesu a vu Urshalima aga nda vuwa lər nyi anə Thlagəu. **23** Abangə nga nyi tsətsəfau wu dladə nə Thlagəu, abər, “Kalar zər sal kəra nji ya nə tanggərma, nju fiya nyi ja da nə cicau nə Thlagəu.” **24** Nanda tsu ndu thla sau, ənggərə dladə nə Thlagə cabiya, ənga mbəthla məthlə ənga wazha mbəthla masar məthləu. **25** Wu pəci kau, vanyi ndə a'yi a vər nggya wu Urshalima kəra nju ngga ənga Simiyanu. Naja ndə tsapəu, ndər gənggər nyi səli anə Hyal, naja vər səkə pəci kəra nju sa həbiya njir Izirayila wu ɔwaɔwatəu. Mambəl Cici tsu a vər nggya ənga ja. **26** Mambəl Cici cabiya nyi abər naji wu tə mai kəl ji lari Kərsiti kəra Thlagə məliya nyi alkawal. **27** Ənggərə Mambəl ləbiya nyi ba ji gwu vir pathla nə ki Hyal, ar pəci kəra njir ya Yesu həri nyi a shili wu ki Hyal aga nda məliya sərə dladə cabiya nja məl, **28** kə Simiyanu dləwuri zər kə wu tsa ja, kə ji usa Hyal ji na, abər, **29** “Kabangəkə Thlagəu, ləbiya mafa

ngə ja ma'yi ənga hüdə pərtəu, ənggərə gə məliya alkawal, **30** ariya liya yau a lari mbədə ngau, **31** mbədə kəra gə məliya a dumwar nji patəu. **32** Mbəmbəl kəra sa cabiya ngau anə njira a'yi njir Yahudiya mai, kəra tsu a sa cabiya kadakadarkur ngau anə nji ngau, njir Izirayila.” **33** Dəya zər ənga mənyi nda vər tsamə sə dədəgür sərə Simiyanu a vər na ar kəra ja. **34** Simiyanu fənggər nda barka, ji na anə Maryamu miya zər, “Hyal a cadəbiyari zər kau, aga ja da sər thlə hi anə nji ənga sər hya'ana alenyi nji gangəu wu Izirayila. Ja sa da ənggər sərə nja tsamə sə ari sara ara Hyal kəra nji gangəu a nda yiwu mai. **35** Agabangə sərə dədəwa wu dəfuwa nji a nda da ar babal. Najaka sau, a sa da kwakwadə anə ngau, ənggər hənggya nga nji tsaviya dəfuwa gə əni.” **36** Vanyi madedegəu a'yi nabi mala thləmə nyi Hanatu kwar Fanuwalu nər culi Ashiru. Ji nggya ənga sal nyi nə fa mədəfə wacu ənggərə ndə həri dzau. **37** Ba sal nyi kə tau. Kabangəkau, fa nyi cisu kumunyi apə fodə nga nyi. Naji sayi piyari ki Hyal mai, ja vər dləkər anə Hyal vu'yi ənga puci, ja vər ndər ənga Hyal ənga hə zəmətsini. **38** Kakalə wu pəci kau, kə mala kə gwa ja vər usa Hyal, naja tsu ji ndər ar kəra zər kə anə nji patəu, njira vər səkə Hyal ja sa nə nyi nggya jamə anə Urshalima. **39** Wu pəci kəra Yusufu ənga Maryamu kudəna sə'yar kə patəu, sərə dladə nə Thlagə na nja məl, ba ndə sha a vu məlmər nda Nazəratu wu Galili. **40** Zər kə hau, ənga dənama, nyinyau ənga tsətsəlkur. Təhüdə Hyal tsu a'yi ənga ja. **41** Kalar fa njir ya Yesu ndu vu Urshalima aga lardur nər vəlna nə njir Izirayila. **42** Ənggərə Yesu təkəri fa kumo apə məthləu ənga ya, ba ndə mai a ndu lardura nyi ənggərə ndə tsəliya. **43** Ayukuda lardur kudəu, ba ndə mbari lagu nda vər sha a ndu ki, ama ba ji ta'yi wu yukudə wu Urshalima, gərə ənga səni njir ya nyi. **44** Nanda tsu ndu nggani wu pama nji nga ja, agabangə kə ndə dumwa ənga ɓau nə pəkə pathləu. Ənggau, kə ndə dzəguya gal nyi a ndu pama njir nda ənga bazhir nda 'yar. **45** Ama nandə lari nyi mai. Agabangə kə ndə bəra sha a vu Urshalima aga nda vuwa gal nyi a vuna. **46** Pəci nə pida makərkura nyi ba ndə thləwa nyi a vər nggya a gwu vir pathla nə ki Hyal wu pama maləm'yar. Ja vər sə himi nda, ənga ja vər yiwa nda sə paməpaməu. **47** Patəkura njira nggari nyi ndə səbiya miya nda, ənggərə sənbiya sə nyi ənga shadəwa nyi da sə dədəgür anə nda. **48** Njir ya nyi ba da sə dədəgür anə nda ənggərə ndə lari nyi ənggau, kə mənyi na anə nyi, “Zər da ara mi nga gə məl anə 'ya abanga?

Nayi ənga dəngau anə 'yar dənga sau ara na'yi lari ngə mai." 49 Ji shadəwa nda, ji na, "Mi ngə də hyu gal də dəma? Nahyi a'yi səni abər a də tsa'a ya nggya wu ki dəda wa?" 50 Ama nandə səni səra ndər kə aga nyi mai. 51 Ba ji hya'ari ji nu nda, ndə sha vu Nazəratu ənga ja, ja vər dumwa ənga məl səra njir ya nyi a vər na anə nyi. Mənyi tsu ji səbiya sə'yar kə patəu, wu dəfuwa ja. 52 Yesu hau wu tsətsəlkur ənga wu nə kumər dzau, ba ənga mayiwakur sara ara Hyal ənga nji.

3 Wu fa nə kumo apə təfu wu təlkur nə Kayisaru Tiberiyasu, Buntusu Bilatusu ca ngə gwamna nər Yahudi, Hirudusu tsu ca ngə təl nər Galili, Fəlipəu zamə nyi ca ngə təl nər 'yi'yir Ituriya ənga Tarakunitusu, Lisaniyasu tsu təl Abilinis. 2 Anasu ənga Kayafasu nanda ngə pubu dədəgal'yar. Wu pəci ta tsu ngə ndər Hyal shili anə Yahwana zər Zakariya a gwar tagə mashi. 3 Kə Yahwana zəwuya patakura 'yi'yi kəra ar dza dəl Urdənu. Ja vər tətəlna ndər Hyal nə tubi anə nji, ja vər na, "Sha mau a shili wu lagu Hyal aga hya uya bəbətizəma, Hyal tsu ju sa təfəbiya hyi bikər hyi." 4 Ənggərə nabi Əshaya tsəfəri wu ləkakadə nə Hyal abər, ji na, "Dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, 'Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi. 5 Nja sa nyanyana kalar dagəu, kalar mə ənga gar nja həya a gya. Nju ta'yibiya lagu mbambal'yar, lagu dididi'yar tsu nju məliya mənəhəu. 6 Ənga patər ndapi wu nda lari mbədə nə Hyal.'" 7 Kə dlamir nji ma'yi a ndəra Yahwana aga nda uya bəbətizəma ara ja. Kə Yahwana nar nda, "Nahyi wazha mətəsa! Wa ngə kughiya hyi, aga hya hwi sara ara numa nə hudə ndzəndzə Hyal kəra a vər shili ka? 8 Hya məl thlər kəra mənəhəu wu nggyabiyar hyi kəra wu cabiya abər a tubir hyi. A sara hya fiya wu dəfuwa hyi tsu, abər, 'Ibrahimu ngə dər'ya.' Yu na anə hyi, abər Hyal a'yi ja ənga dənəma nə shabiya tsəka'yar kau, aga wazha anə Ibrahimu. 9 A fiyar nji hira kəm ar nggyilanga wu. Kalar wu kəra gərə pə wazha mənəhəu, nju nda gəmna nyi, ba nja vakuwa a gwu u'u." 10 Kə nji kə yiwa nyi, "Mi nga 'ya kyaga mələ?" 11 Yahwana shadəwa nda, ji na, "Abər kalar ndəra ənga ləgutə məthləu, ja nə nyi pathləu anə ndəra gərə əni, kalar ndəra ənga sər səm tsu ja məliya abəngau." 12 Njir tsəm budə tsu ndə shili aga ja məliya nda bəbətizəma, ndə yiwa nyi, ndə na, "Mələmə, mi nga 'ya mələ?" 13 Əngwar ja anə nda, "A sara hya

dləwu a ndiya səra nji na hya tsəm mai." 14 Abəngə tsu ngə alenyi soja'yar yiwa nyi, "Kər na'ya tsu, mi nga 'ya mələ?" Kə ji na anə nda, "A sara hya cənggər nyi anə nji aga nda nə hyi gənnə ənga dənəma mai, a sara hya thla fati ar kəra nji mai, hya mbiya dəfu ənga səra nji kina hyi əni." 15 Nji patə a vər səkə shilir Kərsiti, ndə lari Yahwana kə ndə dzəguya dənga wu dəfuwa nda tara Yahwana ngə Kərsiti kau. 16 Kə Yahwana shadəwa nda patəu, "Nayau, ya vər məl bəbətizəma anə hyi ənga 'yimi. Ama vanyi ndəra ndiya da ənga dənəma a vər shili, kəra alaga sər mba biği nyi nayi a'yi də tsa aga ya pəlna mai. Ju sa məliya hyi bəbətizəma ənga Məmbəl Cica ba ənga u'u. 17 Cala pi nyi wu tsa ja nga nyi, ju pina uhi ba ja batəna lar nyi ba ja dzəgwa fa'ana uhi a su tsəm. Kofu ənga cəcəngə ba ja nggyina nda ənga u'u kəra gərə tau." 18 Ənga dahə pəməpəmə gəngəu ngə Yahwana tətəlna ndəshigu məsahə anə nji. 19 Ama ənggərə Yahwana kughiya kughi anə gwamna Hirudusu kəra həri Hirudiyasu mala zamə nyi Fəlipəu ənga patakura alenyi sə dəmwa'yi kəra ji məliya. 20 Kə Hirudusu bəra cəkəri dəmwa'yikur nyi ba ji fuwa Yahwana wu fursəna. 21 Ayukudə ji kudəna məl bəbətizəma anə nji patəu, ba ji məliya nyi anə Yesu tsu, ənggərə Yesu a vər ndər ənga Hyal ba dəməlmə pahau, 22 kə Məmbəl Cici shida ar kəra ja a papa mbəthla. Kə dahə sara a dəməlmə na, "Nagə ngə zər də, yu yiwu ngəu, hudə yi pipida ənga gau." 23 Ar pəcira Yesu dzəguya thlər nyi nə highiəu, a təkər ja fa makər kumunyi wu duniya. Nji həri nyi abər naja zər Yusufu kəra zər Hali. 24 Hali zər Matata, Matata zər Lawi, Lawi zər Melci, Melci zər Yonna, Yonna zər Yusufu, 25 Yusufu zər Matatiyasu Matatiyasu zər Amosu, Amosu zər Nahumu, Nahumu zər Azaliya, Azaliya zər Nagayi, 26 Nagayi zər Maata, Maata zər Matatiyasu Matatiyasu zər Saminu, Saminu zər Joseku, Joseku zər Yahuda, 27 Yahuda zər Yuwana, Yuwana zər Resa, Resa zər Zarubabelu, Zarubabelu zər Shaltiyalu, Shaltiyalu zər Neri, 28 Neri zər Melci, Melci zər Adi, Adi zər Kusam, Kusam zər Elmoda, Elmoda zər Eri, 29 Eri zər Jashuwa, Jashuwa zər Elezar, Elezar zər Jarimu, Jarimu zər Matata, Matata zər Lawi, 30 Lawi zər Simiyanu, Simiyanu zər Yahuda, Yahuda zər Yusufu, Yusufu zər Janamu, Janamu zər Eliyakimu, 31 Eliyakimu zər Meliya, Meliya zər Meyinna, Meyinna zər Matathla, Matathla zər Nathlanu, Nathlanu zər Dawuda, 32 Dawuda zər Jesi, Jesi zər Obida, Obida zər Bu'aza, Bu'aza zər Salmonu, Salmonu zər Nashanu, 33

Nashanu zər Aminadaḅəu, Aminadaḅəu zər Aramu, Aramu zər Hesaruna, Hesaruna zər Parisu, Parisu zər Yahuda, **34** Yahuda zər Yakubu, Yakubu zər Ishaku, Ishaku zər Ibrahimu, Ibrahimu zər Tera, Tera zər Nahoru, **35** Nahoru zər Seragu, Seragu zər Riyu, Riyu zər Pelegə, Pelegə zər Eberu, Eberu zər Shila, **36** Shila zər Kayinanu, Kayinanu zər Arfashadu, Arfashadu zər Shemu, Shemu zər Nəhu, Nəhu zər Lameku, **37** Lameku zər Metusəla, Metusəla zər Enoku, Enoku zər Jaredu, Jaredu zər Mahalalelu, Mahalalelu zər Kenanu, **38** Kenanu zər Enoshu, Enoshu zər Shitu, Shitu zər Adamu, Adamu zər Hyal.

4 Yesu piyari dəl Urdənu nyinyau ənga Mambəl Cicau, Kə Mambəl Cici ləbiya Yesu a gwar tagəu, aga shatan a gwa dzəbiya nyi. **2** Ayukudə Yesu hər zəmətsini nə pida fodə kumunyi vu'yi ənga pəci, kə wuḅə mbari nyi. **3** Kə Shatan na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga nar nyi anə tsəka kau, aga ja sha aga macikəl.” **4** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, “‘A’yi ənga sər səm wacu ngə ndə wu nggya ənga pi mai.” **5** Kə Shatan hər nyi a dar vi kərə dzəgamə gagaḁau, ka canə nyi patəkura təlkur nə duniya, ənga sərə a gwa patə nə pəci kushu. **6** Kə ji na anə nyi, “Yi wu nə ngə dənəma təlkur ənga kadakadarkur sə'yar kə patəu, arya anə dər nji, yu səni nə nyi anə kalar ndəra yu yiwu tsu. **7** Ma gə nə dā dəgalkur, sə'yar kə patə wu dā nəngau.” **8** Yesu na anə nyi, “Tsətsəfə nga nyi abər, “‘Ga dləvə Hyal Thlagə ngau, ba tsu naja zhizhi nyi wacu nga ga məl sərə ja yiwu.” **9** Shatan bəra hər nyi a vu Urshalima, ba ji həri nyi a dar kərə ki Hyal a dar vira ndiya ənga dzəgaməu. Kə ji na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga vəl a gyiwu 'yi sara ənggau, **10** arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal, abər, “‘Ju səwa waladi nyi'yar aga nda bəlar ngau. **11** Ndu səbiya ngu tsa nda ara ga sara dəgəri hiya gə ar tsəka.” **12** Ama Yesu na nə nyi, “Tsətsəfə nga nyi abər, “‘Ga sara dzə Hyal Thlagə ngə mai.” **13** Ənggərə Shatan kudəna dzə nyi wu lagu paməpamə patəu, ba ji piyari nyi nə pəci kushu ju səkə vanyi pəci ənga ja. **14** Yesu sha a vu Galili, ənga dənəma nər Mambəl nga ja, ndər ar kərə ja a tətəlmar kər a ndu məlmə paməpamə patəu, **15** ja vər highibəu wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, nji patə a vər fal nyi. **16** Ənggau, kə ji ma'yi a vu Nazəratu, məlmə kərə ji hau a gwa. Pəcir Bəlsar, ba ji ma'yi a gwu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, ənggərə ji tsəliya. Ji hya'ari aga

jiga ndər Hyal. **17** Kə nji nə nyi ləkakadə nə Hyal nə tsəfə Nabi Əshaya. Kə ji pahəna ba ji uya vi kərə nji tsəfəya abər, **18** “Mambəl Thlagə a'yi ar kərə yau, kərə cadəbiya dā aga ya tətəlma ndər məsahəu anə njira ənga dənəma tətəwa. Ji səwa dā aga ya nar nyi anə njira wu fursəna pəcir pəl nda a dəri, nji ləfau nda sa lar sau, ba tsu ya pəlma nji mbamba. **19** Ji səwa dā aga ya nar nyi anə kalar ndau, abər, pəci kərə Thlagə nana ja sa canə nyi mənəhəkur nyi anə nji patə a shiliri.” **20** Ayukudə ji jigana, ba ji pədiya ləkakada nyi ba ji dzəgwa nə nyi anə ndər məl thlər wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, ba ji nggya gya. Patəkura njira a gwu umbwa daḅə dzə njir Yahudi kau, ba ndə pənggəri nyi li. **21** Kə ji na anə nda, “Ndər Hyal kə tsətsəfə kau, a nyabiyar dzə wu himiya hyi əshina.” **22** Patər njira ar vi ta nana ndər kərə mənəhəu ar kərə ja, ba bəra dā sə dədəgur anə nda ənga sərə wu biya sara wu miya ja, ndə dzəgwa yiwa, “Kar ndəngə ya, a'yi zər Yusuflu ta ngə wa?” **23** Kə Yesu na, “Anə nda a səni yau, hyu yiwu hya nar dā karapə kau, abər ‘Ligəta, mbədana kərngau.’ Məliya sə kərə 'yi nggari gə məliya wu Kafarnahumu, ənggau, wu məlmə ngə kə dəm.” **24** Ji bəra na anə nda, “Jirkura nyi, ca ngə nabi naja a'yi ndəra nji dləwuri wu məlmə nyi mai.” **25** “Ya nar hyi jiri, wu pəcir nabi Iliya mathləkə'yi təsəl a'yi gangəu wu 'yi'yir Izirayila, ənggərə Hyal hədiya məlməu, par a'yi mai nə fa makəru ənga hya kwa, wuḅəu a'yi wu 'yi'yi ta gagaḁau. **26** Ama Hyal a'yi səwa Iliya a ndəra zəma nda mai, ama a ndu məlmə Zarafatu wu 'yi'yir Sidonu, a ndəra mala təsəl kərə wu məlmə ta. **27** Wu pəcir nabi Elisha tsu, njir pibi a'yi gangəu wu 'yi'yir Izirayila, Zəma nda a'yi uya cicikur mai kəl Na'amanu ndər Suriya wacu.” **28** Ta njira wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi kə nggari ndər kau, ba ndzana huḁa nda gagaḁau. **29** Ndə hya'ari ndə tədəbiya nyi a biyar ya məlməu, ndə ma'yi ənga ja a dar kərə mau kərə ndə həriya məlmər nda a dəri, aga nda vakana nyi a gyiwu 'yi. **30** Kə Yesu biya wu pama nda, ba ji mbari lagu nyi ba ji mai sə nyi. **31** Abəngə tsu, kə Yesu sha shili wu Kafarnahumu, məlmə kərə wu 'yi'yir Galili, ar Pəcir Bəlsar, kə ji dumwa ənga highibəu, anə nji. **32** Kə highibə kə dā sə dədəgur anə nji patə ara ənggərə ndər nyi wu biya ənga dənəma. **33** Wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi kau, vanyi ndə a'yi ənga mambəl dəmwa'yu, ba ji hya'ana dāhəu ənga dənəma ji na, **34** “Wa yau! Yesu ndər Nazəratu, mi dzə ngə ənga 'ya? Kari gə shili aga ga sa kudəna 'ya ya? A səni ngə yau,

nagə ngə ndə cici nə Hyal!” 35 Əngwar Yesu anə nyi ənga dənəma, “Hadīya miya gau! Biya wu dza ja!” Kə mambəl dəmwə'yi kə mbilna ndə kau, a gyiwu 'yi wu dzəri nda patəu, kə ji biya sara wu dza ja gəra bəra uya nyi ənga shiləgəu. 36 Kə dā sə dədəgər anə nji patəu, ndə na wu pama nda, “Abari dur gə highibə ka? Ənga dəgalkur, ənga dənəma nga ja vər ndər anə mambəl dəmwə'yi'yar, ba nda biyal!” 37 Ənggə ngə ndər ar kəra Yesu tətəlnəkər a ndu məlmə patə wu 'yi'yi kau. 38 Yesu biya sara wu umbwa dabə dzə njir Yahudi, ji ma'yi a vu ki Simanu. Səlkuya Simanu a'yi ngga mai, gyangə nga vər tə nyi dədəgaləu. Kə ndə yiwa Yesu aga ja dləwari nyi. 39 Yesu ta'yi ar kəra ja, ji kughi anə gyangə kau, kə gyanga nyi biya ka piyari nyi. Fina dzə a'yi mai kə ji hya'ari ba ji məliya nda sər səm. 40 Ənggəra pəci wu gya tədau, kalar ndə kəra ndə gəra ngga ara ja, ndə shili əni anə Yesu, ba ji fəri nda tsi patəu, ba ndə dā jaməu. 41 Patər njira ənga mambəl dəmwə'yi wu dza nda ndu biya ndu wau anə nyi, ndu na, “Na gə ngə zər Hyal!” Kə Yesu kughi anə nda, ji kari nda ara ndər, ara ndu səni naja ngə Kərsiti. 42 Əmudləkura nyi, kə Yesu hya'ari ji ma'yi a biyar ya məlmau, a biyar vi kəra nji a'yi mai. Nji biya ga gal nyi ba ndə thləwa nyi, ndə dā aga nda kari nyi ara piyari məlmər nda. 43 Ama Yesu na anə nda, “A dər thlər dā ya ma'yi a ndu alenyi məlmə aga ya nda tətəlna ndəshigu məsəhəu nə təlkur Hyal anə alenyi nji tsu. Agabəngau, nga nji səwa dā a shili wu duniya.” 44 Ənggau, Yesu bəbiya bəu wu patər 'yi'yir Yahudi, ja vər highibə wu umbwa dabə dzə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kəra təlkur Hyal. Ba ənga ja vər shiləgəbiya kalar shiləgəu ənga njira gəra ngga.

5 Vanyi pəci a'yi Yesu ta'yi ar dza dəl nər Janisaratu, nji gangəu ndə cidə nyi ndu yiwu nda nggari ndər Hyal. 2 Kə ji lari kwambwal məthlə a biyar dza dəl kəra njir təm fiya ndə ma'yi a nda ci litagər nda. 3 Kə ji ma'yi a gwu kwambwal pathləu kəra nə Biturusu ngau, ji dzəgwa kədi nyi aga ja bəri nyi kushu sara miya dəl. Kə ji nggya a gwa ja vər highibə anə nji. 4 Ənggəra ji kudəna ndər, kə ji na anə Biturusu, “Ga bəra bəri kwambwal kau a gwar vi kəra dzəgaməu, ba hya səya litagər hyi'yar, aga hya tədəbiya kalfi.” 5 Əngwar Biturusu, “Thlagər ki, a pidari 'ya ghəmə a vər təm ama na'ya a'yi mbari sə mai. Ama 'yu səya litagər 'ya a gya, ma nagə ngə na.” 6 Ənggəra ndə səya litagər nda a gya, ba ndə mbari kalfi gangəu, kəl ta

litagər nda mbar thləthlau. 7 Ta ndə lari abəngau, ba ndə ngga bazhi təmər nda sara wu vanyi kwambwal ta aga nda sa dləwari nda. Ba ndə shili ndə sa nyanyana kwambwal'yar gyapə ənga kalfi. Ba kwambwalər nda mbar gya cau ara tədəbəu. 8 Ənggəra Biturusu lari sə kau, kə ji bəliya undi a dumwar Yesu, ji na, “Təkə ənga yau, Thlagəu! Nayi ndər bikə ngau!” 9 Ba sə kə dā sə dədəgər anə nyi ənga bazhi nyi'yar patəu, ara gangəkura kalfi kəra ndə mbari, 10 abəngə tsu ngə Yakubu ənga Yahwana, wazha Zabadi, bazhi məl thlər Biturusu 'yar. Əngwar Yesu anə Biturusu, “Ga sara hivər mai, mbari əshina, gu dā ndər təm nji ama a'yi kalfi mai.” 11 Kə ndə tədəbiya kwambwalər nda a biyar miya dəl, ba ndə piyari litagər nda, ba ndə nu nyi. 12 Ar pəci kəra Yesu wu vanyi məlmau, kə vanyi ndə kəra pibi səmku dənəma nyi shili ara ja. Ənggəra ji lari Yesu, kə ji dā ənga bama ja a gyiwu 'yi ja vər kədi nyi, ji na, “Thlagəu, ma gu yiwu, gu səni cina dā aga ya dā jaməu.” 13 Kə Yesu har tsi ka tsəkwar nyi, ji na anə nyi, “A hənggər yau, dā cicau.” Ənggərna, ba pibiya nyi piyari nyi. 14 Kə Yesu nar nyi ənga dāhəu, “Ga həngəkəl ga sara na sə kə anə ndə mai. Ama ga ma'yi a ndəgya pubu ga nda canə nyi kərngau, ga dzəgwa kəbəna sau ənggəra dladə Musa nana nja məl aga ci dzau. Ga məliya abəngə aga ga cabiya nyi anə nji abər a dər gə jaməu.” 15 Ama alaga abəngau, kəl dumwa ənga cakau, ngə ndər ar kəra Yesu wu cakau. Nji gangə tsu a vər shili əgya ja aga nda nggari highibə nyi ba ji shiləgəbiya nda sara ara shiləgər nda paməpaməu. 16 Ama Yesu, ju ma'yi a biyar ya məlmə a biyar vi kəra nji a'yi mai aga ja ndər ənga Hyal. 17 Vanyi pəci ənggəra ja vər dumwa ənga highibəu, njir Farisi ənga məlmə dladə sara wu məlmə paməpamə nər 'yi'yir Galili, ənga 'yi'yir Yahudi ənga 'yi'yir Urshalima, a vər nggya əna. Dənəma nə Thlagə a'yi ənga ja, aga shiləgəbiya nji kəra gəra ngga. 18 Kə alenyi nji shili ənga ndə təsəkənu, nda vər hə ar sər pida. Ndu yiwu nda həri nyi a vu ki, aga nda vuwa pina nyi wu mwar Yesu. 19 Ənggəra ndə gal lagu katini ara gangəkura nji, ba ndə ma'yi a dər kəra umbwa ndə dā pahəna ba ndə dzəgwa fuwa nyi a gya lagu kəra umbwa a gyiwu hada dlami, kakalə wu mwar Yesu. 20 Ənggəra Yesu lari mbərsar nda, kə ji na, “Bazhi, a tədəbiya ngər nji bikə ngau.” 21 Njir Farisi ənga məlmə dladə'yar nda vər dənga wu pama nda, “Wa ngə ndə kə wu ndər dəmwə'yi ar kəra Hyal ka? Wa ngu səni tədəbiya bika, a'yi kəl Hyal zhizhi nyi

wa?" 22 Ənggəra Yesu wu sənbiya sərə ndu dənga, kə ji na anə nda, "Mi ngə də hyu dənga sə'yar kə wu dəfuwa hya?" 23 Mani nga ndiya ənga bətsa? Nja na, 'A təfəbiya ngər nji bikə ngau,' əndəga, 'Hya'ari ga bə ya'?" 24 Ama yu yiwu hya səni, abər Zər Ndə a'yi ja ənga dənəma nər təfəbiya bikau wu duniya." Kə ji na anə ndər təsəkənu, "Yu na anə ngau, hya'ari, ga hər sər pida ngau ga ma'yi a ndu ki." 25 Ənggau, kə ji hya'ari ənga kusa wu mwar nji patəu, kə ji hər sərə ja vər pida ar ta, ba ji ma'yi a vu ki ja vər fal Hyal. 26 Ba sə də sə dədəgur anə nda patəu. Ba ndə dzəgwa nə nyi dləvə anə Hyal. Kə hivər mbəri nda gagađau, ndu na, "A ləri 'ya sə dədəgur əshina." 27 Ayukudə kau, Yesu ma'yi a biya, kə ji ləri ndər tsəm budau kərə nja ngga ənga Lawi a vər nggya ar vi tsəm budə nyi. Əngwar Yesu anə nyi, "Nu də." 28 Kə Lawi hya'ari, ji piyari sərə ja vər məl patəu, ba ji nu nyi. 29 Ayukudə nyi, kə Lawi məliya sər səm nər mini wu ki nyi, kə ji nggari Yesu ar viya məthləpi dəgal, njir tsəm budə gangəu ənga alənyi məthləpi'yar nda vər səm sər səm ar vi zəməu. 30 Kə njir Farisi ənga maləmə dladə'yar kərə mbərsar nda zəmə ndə dzəguya jiga miya anə zəmbəlma nyi'yar, "Mi ngə də hyu səm hyu sa ənga njir tsəm budə ənga njir bika?" 31 Əngwar Yesu anə nda, "A'yi nji jamə ngu yiwu ligəta mai, ama nji kərə gərə ngga. 32 Nayi a'yi dla aga sa ngga nji cici mai ama njir bikau, aga nda tubi nda bələri nggyar nda." 33 Ndə na anə nyi, "Zəmbəlma nə Yahwana ndu hə zəmətsini ar kər ar kər ənga ndu ndər ənga Hyal, abangə tsu ngə zəmbəlma nə njir Farisi, ama nəngau ndu səm ənga sa parəngəu." 34 Kə Yesu na anə nda, "Abər a səni kari nji bazhiya salkwanjili sər səm ma tsu nda ənga ja ya? 35 Ama pəci wu shili kərə nju sa həna salkwanjili kə ara nda. Ar pəci ta ndu nda hə zəmətsini." 36 Kə ji nar nda najaka karapau, ji na, "Ndər tar zhaḃi thləbəu ar mafəliyəngə nga nyi, aga ja dzəgwa ndəbəya ndəbə əni ar hahala nyi mai. Ma ji məl abəngau, a ndzanar ja zhaḃi mafəliyəngə kau, ənga tsu ndəbə kau, wu də dididi. 37 Ətsu ndər puwa 'yimir inabi mafəliyəngə a gu pəla hahal a'yi mai. Ma ji məl abəngau, ba 'yimir inabi mafəliyəngə kau, a thlənakər, ba ja pəthləna nyi, ba 'yimir inabi kau, a pənəkər ba pəla ka ndzau. 38 'Yimir inabi mafəliyəngə a gu pəla mafəliyəngə nga nja pau. 39 Ətsu ndər nda yiwu sa 'yimir inabi mafəliyəngə a'yi ayukudə ji tuwari hahala nyi mai. Ju nda na, 'Hahala nyi nga ndiya ənga məsəhəu."

6 Vanyi pəcir 'Bəlsar nə Yahudiya, Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər tərabiya wu fa uhi. Nda vər bau, kə zəmbəlma nyi'yar kuratsiya kərə uhi. 2 Ənggəra njir Farisi ləri abəngau, kə ndə na anə nyi, "Ləri gəyi, ara mi nga hyu məl sərə dladə kari nja məl pəcir bəlsar ra?" 3 Yesu shadəwa nda, "A'yi hyi saya jigana sərə Dawuda ənga njir bə nyi məliya ar pəci kərə wuḃə mbar nda ta wa? 4 Ənggəra Dawuda gwu ki Hyal, naja ənga njir bə nyi'yar, ənga ənggərə ndə gwa səmku macikəl cicau kərə nandu kyaga səm mai, kəl pubu'yar wacu." 5 Kə Yesu na anə nda, "Zər Nda Thləgə nga ja ar kərə pəcir 'Bəlsar." 6 Ar vanyi pəcir 'Bəlsar nə njir Yahudiya tsu, kə Yesu ma'yi a gwu umbwa dəbə də njir Yahudiya ja vər highiḃau. Wu umbwa ta vanyi ndə a'yi kərə ənga tsi mazəma ja ndzəndzau. 7 Njir Farisi ənga maləmə dladə'yar a vər gal lagu kərə nda səni vazəya Yesu, ndə pənggəri nyi li, nda vər tsəmə tara ju məliya ndə kə jamə ar pəcir 'Bəlsar. 8 Ama Yesu wu səni sərə ndu dənga, kə ji na anə ndə kə ənga tsi ndzəndzə kau, "Hya'ari ga ta'yi wu mwar nji patəu." Kə ji hya'ari, kə ji ta'yi əna. 9 Ənggau, kə Yesu na anə nda, "Yi wu yiwa hyi, mi ngə tsa'a nja məl pəcir 'Bəlsar ra? Sə mənəhəu, əndəga sə dəmwə'yu? Nja mbədəna, əndəga nja tsəya?" 10 Ji tsəmə a ndu pama nda patəu, kə ji dzəgwa na anə ndə kau, "Ndiḃəbiya tsa gə a dumwa ngau." Aga zəmə kə ji ndiḃəbiya tsa ja a dumwa nyi, ba tsa ja də jamə ənggar vanyi zəma nyi ta. 11 Ama kə huḃa nda ndzə gagađau, kə ndə dzəgwa na anə kərndə, "Mi nga mənə səni məl ənga Yesa?" 12 Vanyi pəci, Yesu hya'ari ba ji ma'yi a du mau, aga ja da ndər ənga Hyal a dənə. Ji da pida ghəmə ja vər ndər ənga Hyal. 13 Ənggərə vi sa kudəu, kə ji nggari zəmbəlma nyi'yar a shili wu də nyi, kə ji dzəgwa dəmbiye kumo apə məthlə sərə wu pama nda, kərə ji ngga ənga cama səsə'yar. Kəja thləmər nda, 14 Simanu kərə ji nə nyi thləmə Biturusu, ənga zamə nyi Andərawusu, ənga Yakubu, ənga Yahwana, ənga Fəlipəu, ənga Bathləlomiye, 15 ənga Matiwu, ənga Toma, ənga Yakubu zər Alfawusu, ənga Simanu ndərə nju na ndə məlmə nyi, 16 ənga Yahuda zər Yakubu, ənga tsu Yahuda Isikarayoti ndərə dəlna Yesu anə dawa nyi'yar. 17 Ji ma'yi ənga zəmbəlma nyi'yar a gyiwu 'yi, kə ndə thləwa babalər vi, ba ndə ta'yi əna ənga zəmbəlma nyi'yar gangəu, ənga nji gangə gagađau sərə wu Yahudi, ənga Urshalima, ənga 'yi'yir Taya ənga Sidonu njira ənga kir nda a miya dəl dəgaləu, 18 njira shili aga nda nggar highiḃə nyi ənga

nja shilagəbiya nda sara ara shilagər nda paməpaməu. Njira ənga mambəl dəmwə'yi'yar wu lə ɓwəɓwatə anə nda, nanda tsu ndə uya jaməkur, **19** ənga nji gangəu a vər məl lagu kəra nda səni tsəkwar nyi, ara dənama kəra wu biya sara wu dza ja vər shilagəbiya nda patəu. **20** Ja vər tsamə zəmbəlma nyi'yar, kə ji na, “Barka anə hyi nahyi nji kəra gərə sau, təlkur Hyal a dar nər hyi. **21** Barka anə hyi njira ənga wuɓau kabangəkau, nju nda nyana hyi. Barka anə hyi njira vər tiwi kabangəkau, hyu nda nggushi. **22** Barka anə hyi ma nji gərə yiwu hyi, nda həbiya hyi a biya, ənga nda nggəl hyi, ba ənga nda ndzana thləmər hyi, arya Zər Nda.” **23** “Abangə ngə əjir nda məl anə nabi'yar kəra tərabiya. Ga caguli ənga ga nggya ənga huda pərtəu, ara gu nda uya akkəri gangə a dāməlmau.” **24** “Ama kawa anə hyi nahyi bərba, arya a dləwuri hyi nər hyi məsəhəkur kabangəkau. **25** Kawa anə hyi, nahyi kəra nyinyau kabangəkau, hyu nda nggya ənga wuɓau. Kawa anə hyi nahyi kəra a vər nggushi kabangəkau, hyu nda da ənga huda ndzəndzau hya ɓəra tiwi. **26** Kawa anə hyi ma nji patə a vər fal hyi, abangau nga ndə məl anə nabi fati'yar.” **27** “Ama ya nar hyi, nahyi kəra wu nggari ndər da, hya canə nyi yiwukur anə dawar hyi, hya məl mənəhəkur anə njira gərə yiwu hyi. **28** Fənggər nyi barka anə njira wu shi'wa hyi, hya ndər anə Hyal arya njira wu lə ɓwəɓwatə anə hyi. **29** Ma ndə nə ngə dəgau ari balma gau, shabiya nyi vanyi balma tsu. Ma ndə mbəliya nggamndə ngau, ga sara ka ləgutə ha kəra vuwa gwa anə nyi mai. **30** Nə nyi anə kalar ndəra kədi ara gau, ma tsu ndə mbəliya sə ngau ga sara yiwa ja shabiya ngə a shili mai. **31** Səra hyu yiwu nja məl anə hyi, nahyi tsu ca nga hya məl anə nda. **32** “Ma njira vər yiwu hyi nga hyu yiwu wacu, wathləmə culi akkəri kəra hyu nda uya? Alaga njir dləwu budə ma tsu, ndu məl abangau. **33** Ma gu ca mənəhəkur anə njira wu ca mənəhəkur anə ngau, mi nga ju cakəri nga? Əkkə'yi njir bikə ma ndu məl abangau. **34** Ma gə nə nyi məl anə njira gu səni ndu nda kina ngau, mi nga ju cakəri nga? Alaga njir bikə ndu lə məl anə njir bikə kuvwar nda ənga səni ndu nda kina patəu. **35** Ama ga ca yiwukur anə dawa ngau, ga məl mənəhəkur anə nda, ga nə nda məl ənga səni abər nandə wu nda kina ngə mai. Məl abangə wu məliya hyu uya nubwa gangəu, ənga hyu sa da ənggər wazha Hyal kəra a dāməlmau, arya naja ənga təhudəu, anə nji kəra səni na usi ənga nji dāmwa'yu. **36** Ga nggya ənga təhudə ənggər kəra

dəngau kəra a dāməlmau ənga təhudəu.” **37** “A sara hya thla numa ar kəra nji mai, nji tsu a'yi ndu thla numa ar kəra hyi mai. A sara hya lə vazə anə ndə mai, nji tsu ndu nda lə vazə anə hyi mai. Təfəbiya mə nji, Hyal tsu ju nda təfəbiya hyi. **38** Hya lə sau, nahyi ma ba nja nə hyi sau, cala təkə sə nyinyi tsuyu, nja cicina a gya, nja ɓəra favədiya, ja dzəgwa pəpau a gyar dza nyi, nja dzəgwa puwa ngau a gyar dza gau, arya a dar cala təkə sə kəra hyi təkə sə əni anə nji, ca nga nju nda təkə sə əni anə hyi.” **39** Kə ji ɓəra nar nda najaka karapau, “Ndə ləfau a səni ləbiya ndə ləfə ya? Ma ndə məl abangau, nanda gyapəu, a'yi ndu nda tədau a gyiwu ka'u wa? **40** Ndəra nju highiɓə anə nyi, a'yi ju ndiya maləmə nyi mai, ama kalar ndəra nji highiɓəri nyi mənəhəu, ju səni da ənggər maləmə nyi. **41** “Ara mi nga gu lari zər sar kəra wu liya zamə ngau, ama na ga sən tsamiya gwalang kəra ar liya gə kə maya? **42** Abari nga ga sən na anə zamə ngau, abər, zamə da, ‘Ta'yau, ya həbiya ngə zər sar kəra wu liya gau,’ ya, kəja gwalang ngə ar liya ga? Nagə ndər ngguta vi, ga həbiya gwalang kəra ar liya gə kwatahəu, aga ga daɓaga lari mənəhəu, ba ga sən həbiya zər sar kəra wu liya zamə ngə kau. **43** “Abangə tsu, kalar wu mənəhəu, ju ya wazha mənəhəu, wu kəra gərə mənəhə tsu, ju ya wazha kəra gərə mənəhəu. Wu kəra mənəhəu, a sən yabiya wazha kəra gərə mənəhə mai, abangə tsu, wu kəra gərə mənəhəu, a sən yabiya wazha mənəhə mai. **44** Ar yaya nyi nga nju tsamə ri wu. Nja səni dām bəla ar wur shikədi mai, alaga ndərma ar hudi mai. **45** Ndə mənəhəu, ju biya ənga ndər mənəhəu sara ar vira ji dəwana ari, ənga ndə dāmwa'yu, ju biya ənga ndər dāmwa'yu sara ar vira ji dəwana nda ari.” **46** “Ara mi nga hyu ngga da, ‘Thlagəu, Thlagəu,’ ama kə hyi nggəl ara məl sərə yu na anə hya? **47** Kalar ndəra shili ara yau, ba ji səya himi anə sərə yu na, ənga ju məl thlər əni, yu nda nar hyi sərə ju pa. **48** Naja ənggər ndər hər ki, kəra labiya ka'u dzəgamə a gyiwu 'yi, kə ji dzəguya hər ənga fəhi hər ar pathlara mau. Ənggara dəl nyau, kə 'yimi tsəɓəri ki ta, ama naja a'yi səni kənggədər nyi mai arya nji fər hiya nyi ar pathlara mau. **49** Ama ndəra wu nggari ndər da, ama naja a'yi wu məl thlər əni mai, kakalə nga ja ənga ndər hər ki ar vi kəra nji gərə labiya ka'u nə fə hiya həra nyi. Ənggara dəl nyau, kə 'yimi tsəɓəri ki kau, kə ki kə dla, dla nyi tsu dāmwa'yi gagadəu.”

7 Ænggæra Yesu kudæna na sæ'yar kə patə anə nji, ba ji ma'yi a vu Kafarnahumu. **2** A vuna, kə ja vanyi dægæləri soja nə Roma kəra mafa nyi a'yi gəra ngga gagadau, kəra a vər gal lagur tau. Soja dægæl nə Roma kau, ja vər yiwu mafa nyi kə gagadau. **3** Ænggæra ji nggar ndər ar kəra Yesu, ba ji səwa alenyi nji nggunggurəm nə Yahudiya aga nda kədi nyi ja shili, ja sa mbədana mafa nyi kau. **4** Nji nggunggurəm'yar kə ma'yi a ndəra Yesu ndə nda kədi nyi gagadau, nda vər na, “Ndə kau, ndə mənəhəu ngau, kakalə nga nyi ga dləwari nyi. **5** Nda nyi a yiwu ja njir 'ya, ba ənga ji həriya 'ya umbwa daḃə dzau.” **6** Ba Yesu ma'yi ənga nda. Ænggæra ji shili ləhəu wu dzəri ki nyi, kə dægæləri soja nə Roma hyabiya bazhi nyi'yar aga nda nar nyi anə Yesu, “Thlagəu, ga sara hədana kərngau aga yi mai, arya nayi a'yi da tsa'a ga shili wu ki da mai. **7** Ca ngə məliya nayi a'yi səni shili əgya gə mai, ama ga nana ndər sə nyi, ba zər dā uya jaməkur. **8** Arya nayi ənga kərdā ma əgya ndə dægæl nga yau, ənga tsu soja'yar a'yi kəra əgya kida yau, yu na anə ndə kau, 'Ma'yi,' ba ja ma'yi, anə vanyi ndə tsu yu na 'Shili,' ba ja shili. Ma yi na anə mafa dā, 'Məliya abangau,' ba ja məliya.” **9** Ænggæra Yesu nggar ndər kau, ba dā sə dədəgur anə nyi, ji shabiya dzau, ji na, anə nji kəra a vər nu nyi, “Ya nar hyi, wu Izirayila nayi sayi uya ndəra ənga mbərsa ənga dənəma ənggər ndə kə mai.” **10** Ænggæra njira ji sawa kə sha shili wu ki, ba ndə thləwa mafa nə dægælər soja Roma ta a dəri jaməu. **11** Wu yukudā pəci kushu, kə Yesu ma'yi a vu məlmə kəra nja ngga ənga Nayin, zəmbəlma nyi'yar əkkə'yi nji gangəu ma'yi ənga ja. **12** Ænggæra ndə shili ləhəu wu dzəri miyar gwa nə məlma nyi, kəja alenyi nja vər səbiya ənga zər tətəu kəra naja ngə zəmə ara mənyi kəra mənyi ya, sal nyi tsu a təri. Nji gangəu, sara wu məlmə ta, nda vər lə nyi. **13** Ænggæra Thlagə ləri mala kau, ba ji təhudə əgya ja, ba ji na anə nyi, “Ga sara tiwi mai.” **14** Kə ji ma'yi ji nda tsəkwar ləkəgau ndə tətə kau, ba njira vər hə nyi kə ta'yau. Kə Yesu na, “Zər baduwari, Yu na anə ngau hya'ari!” **15** Kə ndə tətə kə hya'ari, ba ji nggya gya ji dzəgwa ndər. Ba Yesu dzəgwa lər nyi anə mənyi. **16** Kə hivər mbari nda patəu, ba ndə fal Hyal, nda vər na, “Jiri vanyi nabi dægæl a shiliri wu pama mən, Hyal a shiliri aga ja sa dləwari nji gə nda.” **17** Sə kə Yesu məliya kə tətəlnəkər wu Yahudi ənga 'yi'yi kəra zəwar nyi. **18** Ænggæra zəmbəlma'yar nə Yahwana ndər məl Bəbətizəma nar nyi sə'yar kə patəu, ba ji nggari məthlə wu pama nda, **19** ji səwa nda

a ndəgya Thlagəu, aga nda nda yiwar nyi abər, “Nagə nga vər shili kə ya, əndəga 'ya fiya li aga vanyi ndə ya?” **20** Ænggæra njira nji səwa shili əgya Yesu, kə ndə na nə nyi, “Yahwana ndər məl Bəbətizəma ngə səwa 'ya aga 'ya yiwar ngau, 'Nagə nga vər shili kə əndəga 'ya fiya li aga vanyi ndə ya?” **21** Kakalə ar pəci ta, ngə Yesu mbədana nji gangəu kəra gəra ngga ənga shiləgə paməpaməu, ənga njira ənga mambəl dəmwa'yi'yar. Yesu məliya nji ləfə'yar tsu ndə ləri sau. **22** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sha mau hya nda nar nyi anə Yahwana sərə hyi ləri ənga hyi nggari. Nji ləfə wu lar sau, nji kukurbə wu ḃau, njir pibi wu uya jaməkur, kuləngə'yar tsu ndu nggar sau, nju hya'ana nji tətəu ənga nju tətəlna ndəshigu məsahə anə nji dādali. **23** Barka anə ndəra gəra təkəkər ənga mbərsa nyi ar kəra yau.” **24** Ayukudā njira Yahwana səwa ma'yi, kə Yesu dzəguya ndər anə nji ar kəra Yahwana, ji na, “Mi nga hyi gwa tsamə a gwar tagə ta? Hyi ma'yi a gwa tsamə sar dzədzəgaməu, kəra yambadə a vər kənggədə ya? **25** Ya, mi nga hyi ma'yi a gwa tsama? Ndəra har kar mənəhə ya? Awau, njir ha kar məmənəhəu, wu ki təl nga nda. **26** Kar dəm ya, mi nga hyi ma'yi a nda tsama? Nabi ya? Pakatu, yu nar hyi, ndəra ndiya nabi. **27** Ar kəra Yahwana ngə ndər Hyal kəra tsətsəfə na, “Kəja yu səwa cama dā wu mwə ngau, ju nda fuwa sə wu lagu kadivira ga shili.” **28** “Ya nar hyi, wu pama njira mathləkə'yi ngə ya patəu, ndəra ndiya Yahwana ənga dægæl a'yi mai. Ama alaga abangau, ndəra ndiya ənga kushu wu təlkur Hyal a ndiya nyi ənga dəgaləu.” **29** Patər njira nggari ndər kau, əkkə'yi njir tsəm budau, dləwunggəri abər lagu Hyal ca ngə lagu kəra kakaləu, arya Yahwana ngə məliya nda bəbətizəma. **30** Ama njir Farisi ənga maləmə sənbiya dladə Musa 'yar nggəl ara dləwu sərə Hyal wu yiwu ənga nda, ənga ndə nggəl ara Yahwana sara məliya nda bəbətizəma. **31** Yesu dumwa ənga ndər ji na, “Ya, ənga mi nga nja gəla nji kabəngəka? Abari nga nda? **32** Nanda ənggər wazha kəra a vər nggya ar sugu, nda vər ngga kuvwar nda, ndu na: “‘Ya vər mbidə mbəlau anə hyi, kə hyi nggəl ara fəl, 'yi thlə na nə tiwi ba hyi nggəl ara dləwu.’ **33** “Yahwana ndər məl Bəbətizəma shili ja vər səm sər səm mai, naja tsu a'yi a vər sa 'yimi nər wur inabi ənggæra nji tsəliya mai, ‘Ama əngwar hyi naja ənga mambəl dəmwa'yu!’ **34** Zər Ndə shili ju səm, ənga ju sa, əngwar hyi, ‘Ndər suna nga ja, bazhiya njir tsəm budau ənga njir bikaul’ **35** Alaga abangau, patər njira hənggəri ənga hahəngəkər nə Hyal, nda vər cabiya

abər ənga jiri nga nyi.” 36 Vanyi ndər Farisi nggari Yesu a nda səm sər səm a ndu ki nyi, ba Yesu nda, ji nda nggya aga səm sər səm. 37 Wu məlmə kau, vanyi mala a'yi ja vər məl zawarkur, kə ji nggari abər Yesu a vər səm sər səm wu ki ndər Farisi kau, kə ji shili ənga vanyi bəlari kushu kərə ənga mal kərə wu shuni kisəu, kərə nju dəl ənga kwaḃa gangəu. 38 Ji shili kə ji sa ta'yi wu yukudə Yesu, ar dza hiya ja, ja vər tiwi. Ta sələm nyi pau a gyar hiya ja, ba ji dzəgwa kəkədəna hiya ja ənga shishir kərə ja, kə ji dzəgwa dumwa ənga bərpə nyi nə yiwukur, ba ji bəsiya nda ənga mal shuni məsahəu kau. 39 Ənggərə ndər Farisi kə wu tsamə sərə mala ka a vər məl kau, kə ji na wu dəfuwa ja, “Maja abər ndə kə nabi ngau, a kyaga səni ja tara wa ngə mala ka a vər tsukwa nyi kau. Ja kyaga səni abər mala kə ndər bikə ngau.” 40 Yesu na anə ndər Farisi kau, “Simanu, a'yi yi ənga sər na anə ngau.” Kə Simanu na, “Nar də, mələmə.” 41 Yesu na, “Vanyi ndu nu nji məthlə məl, ndə pathləu, gənna kərə nja kyaga ki ndər məl thlər əni wu pəkau, nə fa pathlə ənga reta, ndə məthləkura nyi tsu, gənna nə pəkə nə ndər məl thlər kərə ja kyaga uya wu pida təfu kumunyi. 42 Ənggərə ndə tini kina, ba ji yafəna nda gyapəu. Ya, wu tsamə ngau, wa nga kyaga ndiya ənga yiwu nyi wu pama nda?” 43 Simanu na anə nyi, “Wu lari də, ndə kə nji yafəna nyi gənna gangə kau.” Ba Yesu na anə nyi, “Ənghəng, a nabiyar gə kakaləu.” 44 Kə ji shabiya dza ji tsamə mala ta, ba ji na anə Simanu, “A lari gə mala kə ya? Yi shili wu ki ngau, nagə a'yi nə də 'yimi aga ya cina hiya yi əni mai, ama kə ji cina hiya yi ənga sələm nyi, ji kəkədəna ənga shishir kərə ja. 45 Nagə dləwuri də ənga bərpə dza mai, ama ənggərə ji shili wu ki kau, naja a'yi ta'yi ənga bərpə hiya yi ənga miya ja mai. 46 Nagə a'yi bəsiya mal ar kərə yi mai, ama kə ji bəsiya mal shuni kisə kau, ar hiya yau. 47 Agabəngau, ya nar ngau, bikə nyi kərə gangə kau, a təfəbiya nyir nji arya ji cabiya yiwukur gangə gagadau. Ama ndərə nji təfəbiya nyi bikə kushu, yiwukur nyi kushu nga nyi tsu.” 48 Əngwar Yesu anə mala kau, “A təfəbiya ənggər nji bikə ngau.” 49 Njira a vər səm sər səm ənga ja ar vi kau, dzəgwa na anə kuvwar nda, “Wa ngə ndə kə a səni təfəbiya bikə ka?” 50 Əngwar Yesu anə mala ta, “Mbərsa ngau, a mbədəna ngə ri, ma'yi sə ənga hudə pərtəu.”

8 A səkari kushu, Yesu a vər ḃau a ndu məlmə dədəgal ənga məlmə kukushu ja vər tətəlna ndər məsahə

nə təlkur Hyal. Zəmbəlna nyi'yar kumo apə məthlə a'yi nda ənga ja, 2 ənga alenyi mathləkə'yi kərə nji kədləbiya mambəl dəmwə'yi sara wu dza nda ənga njira ji shiləgəbiya nda. Wu pama nda mala a'yi kərə nja ngga ənga Maryamu Magədəliya kərə mambəl dəmwə'yi paməpamə mədəfə biya sara wu dza ja, 3 ənga Yuwana mala Kuza, ndə dəgal wu ki Hirudusu ənga Suzana, ənga alenyi mathləkə'yi gangəu kərə a vər məl thlər anə nda ənga gənnar nda. 4 Ənggərə nji gangə sara wu məlmə paməpamə tsəmiya dzau, aga nda nggari Yesu, kə ji nar nda najaka karapau. 5 “Ndər zəwa a'yi kərə ma'yi a gwa thləka culi a gwar fa nyi. Ja vər uci culi kə alenyi tədau ar lagu, kə nji cicina nda ənga hyi, ba 'yagə'yar tsu səmku nda. 6 Alenyi culi tədau a gyar vi kərə məmau, ənggərə ndə tsau, ba ndə ul ara ləsə a'yi ar vi ta mai. 7 Kə alenyi tədau, a gyiwu pama shikədi, ndə hə ənga nda, ba shikədi kar nda ara pəli. 8 Alenyi culi tsu tədau, a gyiwu 'yi kərə mənahəu, ndə hau, ba ndə puwa li gangə gagadau.” Ənggərə Yesu kudəna ndər kau, ba ji hya'ana dahəu, ji na abər, “Ndərə ənga himi ngga sau, bəgə ja nggari.” 9 Zəmbəlna nyi'yar yiwa nyi tara mi ngə najaka karapə cabiya. 10 Ji na, “A yiwur nji hya sənbiya sərə dədəwa nə təlkur Hyal, ama anə alenyi nji, yu ndər ənga karapə anə nda, aga, “Alaga ndu tsamə ama nanda wu lari mai, alaga ndu ngga ama nanda wu nggabiya mai.” 11 “Kəja sərə karapə kə cabiya. Culi ca ngə ndər Hyal. 12 Kərə tədau ar lagu ca ngə cabiya nji kərə wu nggar ndər Hyal, ama ba Shatan a shili ja sa həbiya ndər kə sara wu dəfuwa nda ara nda sara mbərsa nda uya mbədau. 13 Culi kərə tədau a gyar vir məmau, nanda ənggər njira wu nggar ndər kau, ndu dləwuri ənga hudə pərtəu ama nanda a'yi ənga nggilang mai, ndə mbərsa nə pəci kushu, ənggərə ḃwaḃwatə shili, ba ndə piyari nu. 14 Culi kərə tədau a gyiwu shikədi, ca ngə cabiya njira nggari, ama ənggərə ndə dumwa ənga nu, kə dənga nər sər duniya, ənga gal gənna, ənga yiwu məsahəkur kar nda ara pəli. 15 Culi kərə tədau, a gyar 'yi'yi mənahəu ca ngə njira nggari ndər kau, ndə dləwuri ənga hudə zəmə ndə səbiya ndə səsə'wuri kəl ta ndə piya wazha.” 16 “Nja sən mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kida təm ənga təmbəl mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ba ja dzəgwa mbəl anə kalar ndə kərə a vu ki kau. 17 “Arya kalar sə a'yi kərə ndu məl dədəwa kərə gərə nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dədəwa kərə nji gərə nda sən mai. 18 “Hyə nggya ənga hangəkəl ənga sərə hyu

ngga, ara ndəra ənga sau, nju nda sa cakəri nyi, ama ndəra gəra ənga sau, səra ji nggani a'yi ara ja kau, nju sa dləwuri." 19 Ənggau, miya Yesu ənga zamə nyi'yar ma'yi a ndəgya ja, ama nandə uya ndə thləwa nyi mai, ara gangəkura nji. 20 Kə vanyi ndə nar nyi anə Yesu, abər, "Kəja məngau ənga zamə ngə'yar a biya ndu yiwu nda ndər ənga gau." 21 Əngwar Yesu anə njira a ndə patəu, "Njira wu nggar ndər Hyal, ba ndə məl thlər əni, nanda ngə mada ənga zaməda'yar." 22 Vanyi pəci Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar gwu kwambwal, ba ji na anə nda, "Məna ma'yi a biyar ya dəl." Kə ndə mbar lagu ndu ma'yi. 23 Ənggəra nda vər ma'yi ba ji ghanyi. Kukuthləu, kə majigwal shili ənga dənəma ja vər sə a shili ar 'yimi, ənggau, ba ndə də tətəwulu ara ənggəra 'yimi gwu kwambwalər nda. 24 Zəmbəlma nyi'yar, hyabiya Yesu wu ghanyi, ndə na, "Thlagər ki! Thlagər ki! Kəja mənə sal!" Yesu hya'ari kə ji kughiya majigwal ənga 'yimi kəra a vər thləkau, ba ndə bəgə zəməu. 25 Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, "Əmani ngə mbərsar hya?" Kə hivər mbar nda gagađau, ndə na wu pama nda, "Wathləmə culi najaka nda? Patə əkkə'yi majigwal ənga dəl wu gənggər nyi səli ka?" 26 Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər ma'yi wu kwambwal ar 'yimi, ba ndə dla wu 'yi'yi nə Garasina, kəra a biyar ya dəl Galili. 27 Ənggəra Yesu a vər gya sara du kwambwal, kə ji thləwa ndər məlmə kə kəra ənga mambəl dəmwə'yu. Ndə kə a bəliyar ja sar ja vər bə turusu, ənga naji wu nggya wu ki mai, kəl wu hulili nga ju nggya cumu. 28 Ənggəra ji lari Yesu, ba ji hya'ana dāhə ənga dənəma, ba ji dla wu mwa nyi ju wau ju na, "Yesu zər Hyal Kəra Di, mi dzau ngə ənga 'ya? Ya vər kədi ngau, ga sara nə də bwađwatə mail?" 29 Ji na abəngau, ara Yesu a kughi ri anə mambəl kau, aga nda biya sara wu ja. Arya pəci gangə mambəl dəmwə'yi kə wu mbilna nyi a gyiwu 'yi. Vanyi pəci nju mbar nyi ar gangə ama ba ja thləthləna ganga nyi, əkkə'yi ja səwa nyi a gwa tagəu. 30 Yesu yiwar nyi, "Wa thləmə nga?" Kə ji na, "Dlami," ara mambəl dəmwə'yi kə gangə nga nda wu ja. 31 Kə ndə kədi nyi ar kər ar kər a sara ja kədləbiya nda a gyiwu ka'u gəra kudə mai. (Abyssos g12) 32 Ləhə a dzər vi ta, bəla fəshiu a'yi gangəu kəra a vər bəla ar dza mau. Mambəl dəmwə'yi'yar kə kədi Yesu, "Səwa 'ya a ndu fəshi'yar kau, piyar 'ya aga 'ya gwu nda." Ji piyari nda, kə mambəl dəmwə'yi'yar kə biya ndə gwu fəshiu. 33 Bəla fəshiu kə a kar nda dubu məthləu, ndə hya'ari ənga hwi a gwar dəl a guna kə 'yimi kudəna nda

patəu. 34 Ənggəra njir bəla fəshi'yar lari səra dārkər, ba ndə ma'yi ənga hwi a vu məlmə dədagal ənga kukusha nyi aga nda vuwa nar nyi anə nji. 35 Kə nji kə biya aga nda biya lari sə kə də kau. Ənggəra ndə thləwa vi kəra Yesu ari, ba ndə lari ndə ta mambəl dəmwə'yi biya sara wu dza ja vər nggya ləhə wu dzər Yesu, ənga ləgutə ar dza ja wu hangəkal nyi. Kə hivər mbari nda papatəu. 36 Njira a'yi ar vi ta pəci kəra sə kə də wu liya nda, dumwa ənga na anə nji ənggəra ndə kə uya jaməkur. 37 Ənggau, patər njira wu 'yi'yir Garasina kədi Yesu aga ja piyari məlmər nda ara hivər a mbar ndari gagađau. Kə Yesu gwu kwambwala nyi, ba ji ma'yi sə nyi. 38 Kə ndə kə nji kədləbiya mambəl dəmwə'yu, sara wu dza ja kə kədi Yesu, ji na, "Usi piyari də ma ma'yi ənga gau, aga ya də ndər nu ngau." Ama kə Yesu nggəl, ji na anə nyi, 39 "Sha a ndu ki, ga nda nar nda sə kə Hyal məliya ngə kau." Kə ndə kə ma'yi a vu hudə məlməu, ja vər na anə nji səra Yesu məliya nyi. 40 Ənggəra Yesu sha shili sara ndəna, kə nji gangə shili ndə dləwuri nyi, ara nda vər səkə shili nyi. 41 Kəja vanyi ndə thləmə nyi Yayirusu, naja ndə dagal wu umbwa dabə dzə njir Yahudiya, ji shili ji sa bəliya undi wu mwar Yesu, ja vər kədi nyi aga ja shili wu ki nyi, 42 arya kwa nyi kəra zəməu, zər fa kumo apə məthləu, a lagur tau. Ənggəra Yesu mbar lagu, nji gangə a vər nu nyi ndu cidə nyi lagu mazəm ənga lagu matsal. 43 Vanyi mala a'yi a ndəna kəra məliya fa kumo apə məthləu, ja vər ndzəndzə mashi. Mala kə a lari bwađwatə ənga jirkur wu tsa njir kundzəgə paməpamə gangəu, ama kəra a'yi dləwari nyi mai. 44 Ji shili wu pama nju yukudə Yesu, kə ji sa tsəkwar miya ləgutə nyi, ənggau, ba ndzəndzə mashi kə ta'iau. 45 Əngwar Yesu, "Wa ngə tsəkwar də ka?" Kalar ndu na, "Nayi ngə mai." Kə Biturusu na, "Mələmə dəgal, nji gangə ngə zəwar ngə nda vər jajahə ngau." 46 Ama kə Yesu na anə nyi, "Vanyi ndə a tsəkwar də ri, arya dənəma a biyari sara wu dza yau." 47 Ənggəra mala kə lari naja sən dəwanakər mai, kə ji sha shili ja vər tsədza, ji bəliya undi a gyiwu mwar Yesu. Kə ji nar nyi wu mwar nji patəu, səra də ji tsəkwar nyi, ənga ənggəra ji uya jaməkur aga zəməu. 48 Kə ji na anə nyi, "Kwa də, mbərsa ngau, a məliya ngə ri jaməu, ma'yi wu jaməkur." 49 Tsu ja gəra kudəna ndər, kəja cama sara wu ki Yayirusu ndər bəla umbwa dabə dzə njir Yahudiya, a shiliri, ja vər na anə Yayirusu, abər, "A sara ga bəra nə nyi bwađwatə anə mələmə mai, arya kwa ngə a təri." 50 Ənggəra Yesu nggari ndər kau,

kə ji na anə Yayirusu, “Ga sara hivər mai, ga mbərsa wacu ju hya'ari.” 51 Ənggəra ndə shili wu ki nyi, naja a'yi piyari nja vu ki ənga ja mai, kəl Biturusu ənga Yahwana ənga Yakubu ba dəya kwa ənga mənəyi. 52 Patəkura njira a vu ki kau, kəl tiwi nga nda vər tiwi, nda vər wau wu dərbə kwa nyi. Kə Yesu na anə nda, “Hya sara tiwi mai, kwa kə naji tə mai, ghanyi nga ja a gwa!” 53 Kə ndə nggushi nə dida ndau, ara ndu səni abər kwa nyi a təri. 54 Yesu mbari tsa ja ji hya'ana dahəu, ji na, “Zər kwa, hya'ari!” 55 Kə piya ja bəra sha shili wu ja, kə ji hya'ari jaməu, kə Yesu nar nda, nə nya mə sər səm. 56 Kə njir ya nyi mbari miya nda, nda vər tsamə sə dədəgür, ama kə Yesu tədar himiya nda abər nda sara na sə kə da kə anə nji mai.

9 Ayukudə Yesu nggar zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə a shili ar vi zəməu, kə ji nə nda dənəma nər kədlə mambəl dəmwa'yi'yar ənga tsu nda shiləgəbiya njira gərə ngga, 2 ənga ji hyabiya nda, aga nda ma'yi nda nda tətəlna ndər məsahəu ar kərə təlkur Hyal ənga shiləgəbiya nji gərə ngga. 3 Ji na anə nda, “Hya sara hə sə aga bə kə mai, hya sara səbə alaga zəwa mai, alaga mbəl, alaga sər səm, alaga kwaḃa mai. Ətsu hya sara hə alaga ləgutə a ndiya kərə ar dza hyi mai. 4 Wu kalar ki kərə nji dləwuri hyi a gwa, hya nggya əna ba'anə pəci kərə hyu nda piyari məlmə kau. 5 Kalar vi kərə nji nggəl ara dləwu hyi, ma hyu biya hyu ma'yi, hya dlədəna bəbər kərə ar hya hyi, aga ja dā sər sakida ar kərə nda.” 6 Kə ndə hya'ari ndə ma'yi a ndu məlmə paməpamə nda vər tətəlna ndər məsahəu, nda vər shiləgəbiya njira ənga shiləgə paməpamə'yar ar kalar vi. 7 Ənggəra Hirudusu ndər səm təlkur ar kərə Galili nggari sərə a vər dā, kə ji gwu dənga sə gagadəu, ara alenyi nji na, abər, Yahwana ndər məl Bəbətizəma ngə hya'ari sara vir tau. 8 Alenyi nja vər na, abər, nabi İliya ngə bəra sha shili. Alenyi nji tsu a vər na, abər, zəma nabi nə dədəmə ngə bəra hya'ari. 9 Kə Hirudusu na, “Yahwana, nə nyi, a səwa ri yi nja thlana kərə ja, kar wa ngə ndə kə yu nggari sə paməpamə ar kərə ja ka?” Kə ji dzəgwa məl ənggəra ja səni lari nyi. 10 Ənggəra cama səse nyi'yar kə sha shili, kə ndə nar nyi anə Yesu sərə ndə məliya patəu. Kə Yesu hər nda, nanda zhizhir nda ndə ma'yi a ndu vanyi məlmə nja ngga ənga Bethlesaida. 11 Ənggəra nji nggari abər a ndəna nga ja, kə ndə nu nyi a ndəna. Ji dləwuri nda ənga hudə zəməu, ji dzəgwa ndər anə nda ar kərə təlkur Hyal, kə ji shiləgəbiya njira gərə ngga. 12 Ma ləhə pəci wu gya tədəu, kə nanda kumo apə

məthlə kə shili ara ja ndə na, “Ara nji a'yi ar vi kə mai, nar nda, nda ma'yi a ndu məlmə paməpamə aga nda uya sər səm ənga vir pida.” 13 Ama, kə Yesu na anə nda, “Nahyi, nər nda mə sərə nda səmku.” Kə ndə na anə nyi, “Patər sərə a'yi a ndiya lugu dəfə təfu ənga kalfi məthlə mai. Kəl na'ya nga ma'yi 'ya nda dəlbiya sər səm anə nji kə patəu.” 14 Arya shili zhizhir nda ma a kar nda dubu təfu. Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nar nyi anə nji kə nda nggya gya wu bwata təfu kumunyi təfu kumunyi.” 15 Kə zəmbəlma nyi'yar məliya ənggəra ji na, ndə məliya nji kə nggya gya. 16 Ənggau, kə Yesu həri lugu dəfə təfu ənga kalfi məthlə ta, kə ji hya'anəkər a dəməlməu, ji usar Hyal, ji dzəgwa kakadləwa nda, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, aga nda tətəkəna anə nji patəu. 17 Patəkura nda səm ndə nyau. Kə zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsələ kumo apə məthlə ənga sərə hiyau sara wu miya nda. 18 Vanyi pəci Yesu ja vər ndər ənga Hyal zhizhi nyi, kə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja. Kə ji yiwa nda ji na, “Wa nga nju na ənga ya?” 19 Kə zəmbəlma nyi'yar na, “Alenyi nju na abər, nagə ngə Yahwana ndər məl Bəbətizəma, əngwar alenyi nji nagə ngə nabi İliya. Abangə tsu, alenyi nja vər na, abər, pathləu, wu pama nabi dədəm'yar ta ngə bəra sha shili ənga pi.” 20 Kə Yesu na anə nda, “Ama anə hyi tsu, wa nga ya?” Kə Biturusu na, “Nagə ngə Kərsiti nə Hyal.” 21 Ənggau, kə Yesu tədar himiya nda abər nda sara na sə kə anə kalar ndə mai. 22 Kə ji bəra nar nda, abər, “A dər tsa'a zər nda lar dwaḃwatə paməpaməu. Nji nggunggürəm nə məlməu, ənga pubu dədəgal'yar, ənga mələmə dladə'yar wu nda piyari nyi, ba nda tsəya nyi, ama ayukudə pida makəru, ba ji hya'ari sara vir tau.” 23 Kə ji dzəgwa nar nda patəu, “Kalar ndəra wu yiwu ja nu dā, kəl ja piyari yiwu kərnyi, ba ja həri wu dladlakə nyi kalar pəci, ba ja nu dā. 24 Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gərə yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. 25 Mi ngə nubwa kərə ndu uya, ma ji uya duniya patə ama kə ji tini piya ja? Sə a'yi mai! 26 Ma ndəra səli dā sakida dā ənga ndər dā, Zər Ndu nda sa səli ara ja, ar pəci kərə ju shili wu kadakadarkur nyi, ənga dəgalkur nə dənyi, ənga nə waladi'yar kərə cicau. 27 Yu nar hyi jirkura nyi, alenyi nji a'yi ənggau tata'yu, nandu nda tə mai, kəl ndə lari təlkur Hyal.” 28 Ayukudə pida cisu, ənggəra Yesu nana ndər kau, kə ji nggari Biturusu, ənga Yahwana, ənga Yakubu, ba ndə ma'yi a dar kərə mau aga da ndər ənga Hyal. 29 Ənggəra ja vər ndər ənga Hyal, kə nggyar bama ja

bəlar dzau, ənga ləgutə ha nyi dā pərtə pwahəu ja səm ndu li. **30** Kukuthləu, kəja nji məthləu, a vər ndər ənga ja. Nji məthlə kə nanda ngə nabi Musa ənga nabi Iliya. **31** Ndə dla wu kadakadarkur, nda vər ndər ənga Yesu ənggəra ju nda nyabiya sərə Hyal na ar kərə tə nyi a vu Urshalima. **32** Biturusu ənga bazhi bə nyi'yar wu ghanyi nga nda. Ənggəra ndə hya'ari wu ghanyi kə ndə lar kadakadarkur nə Yesu ənga nji məthlə kərə ənga ja kau. **33** Ənggəra nji məthlə kə wu piyari Yesu, Biturusu na anə Yesu, “Tarki, shilir mən ənggə kau, a dər mənəhəu. Ma gu yiwu, ya sən məliya kwapatə makər ənggau, pathlə anə ngau, pathlə anə Musa ənga pathlə anə Iliya.” Ara ju səni sərə ja vər na mai. **34** Tsu ja gərə hadiya miya ja, kə dlama hadiya nda. Ənggəra dlama hadiya nda, kə hivər mbari zəmbəlma nyi'yar. **35** Ənggau, kə dāhə hya'ari sara du dlama ja vər na, “Najakə Zər dā ngau, nayi ngə cadəbiya nyi. Hya səya nyi himi.” **36** Ənggəra dāhə kə bəgau, ba nji lari Yesu zhizhi nyi. Zəmbəlma nyi'yar dzəgwa hadiya miya nda zəməu. Wu pida'yar kau, nandə nar nyi anə nji sə kə ndə lari kə mai. **37** Ənggəra vi sa kudau, Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar makər kə shida sara dər mə ta. Ənggau, kə dābər dlamir nji gangə thləwa nda. **38** Kə ndə pathləu, wu dābə dlamir nji kə ngga ənga dāhə dəgal, ji na, “Mələmə! Yu kədi ngau, dləwar zər dā kau, naja ngə zər zəmə ara yi wacu! **39** Kəja, mambəl dəmwa'yi nga vər dwanə nyi kər, ju səni məliya nyi ja wau dədəgal gərə vanyi sə uya nyi. Mambəl kə a səni mbilna nyi a gyiwu 'yi ja tsədau ja dzəgwa pə mubo wu miya ja. Naja a'yi wu piyari nyi mai, kəl ji uya nyi ənga shiləgə gagadau. **40** Yi kədi zəmbəlma ngə'yar aga nda kədləbiya nyi a biya, ama nandə səni mbari mai.” **41** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Nahyi nji kabangəkau, nji gərə mbərsa, nji dəmwa'yu, ba'anuwə nga ya nggya ənga hya? Ba'anuwə nga ya səsə hya? Shila mau ənga zərə nyi anə dā.” **42** Ənggəra zər kə a vər shili, kə mambəl kə mbilna nyi a gyiwu 'yi, ja vər tsədau ənga dənəma. Kə Yesu kughiya mambəl kau, ba ji məliya zərə nyi jaməu, ba ji dzəgwa nə nyi zərə nyi anə dənyi. **43** Patəkura njira ar vi ta mbari miya nda, nda vər tsamə sə dədəgur nə Hyal. Tsu nja vər tsamə sə dədəgur kərə Yesu a vər məl kau, kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, **44** “Hya səya himi hya nggar sərə yu nda na anə hyi kau. Nju nda lər Zər Ndau, anə dawa nyi'yar.” **45** Ama zəmbəlma nyi'yar a'yi nggabiya sərə ju ndər ar kəri kə mai, nji dəwana ara nda, nda sara sənbiya. Nanda tsu kə hivər kari nda ara yiwa

nyi. **46** Kə kəpal hya'ari wu pama zəmbəlma nyi'yar abər tara wa nga ndiya ənga dəgal wu pama nda. **47** Yesu a səni biyari sərə ndu dənga, kə ji həri zər kushu, kə ji ta'yina nyi a dzər nyi, **48** kə ji na anə nda, “Kalar ndəra dləwuri zər kə aya thləmə dā, a dləwuri dər ja, ətsu ma ndəra dləwur dā ri a dləwuri ja ndəra səwa dā. Agabəngau, ndəra nji didana wu pama hyi, naja nga ndiya ənga dəgalkur.” **49** Kə Yahwana na, “Ndə dəgal, 'yi lari vanyi ndə a vər kədlə mambəl dəmwa'yi wu thləmə ngau, kə 'yi kari nyi ara naja a'yi ənga 'ya mai.” **50** Yesu shadəwa, ji na, “Hya sara ka nyi mai, ma ndə a'yi cabiya hyi dawakur mai, nər hyi nga ja.” **51** Ənggəra pəci dā ləhə anə Yesu aga ja sha a dəməlmau, kə ji fuwa kər ja vər ma'yi a vu Urshalima. **52** Kə ji səwa njira ju sau, aga nda ma'yi wu mwə nyi, nanda tsu, kə ndə vu vanyi məlmə nə Samariya, aga nda vuwa fuwa alenyi sə wu lagu. **53** Ama kə njir məlmə kə nggəl ara dləwu nyi, ara vu Urshalima nga ja vər ma'yi. **54** Ənggəra zəmbəlma nyi'yar Yakubu ənga Yahwana lari abəngau, ba ndə na anə nyi, “Thlagəu, gu yiwu 'ya ngga u'u sara a dəməlmə aga ja nggyina nda ya?” **55** Ama kə Yesu shabiya dzau, ba ji kughə anə nda! **56** Kə ndə dzəgwa ma'yi a ndu vanyi məlməu. **57** Ma tsu nda wu lagu, kə vanyi ndə na anə Yesu, “Thlagəu, yu nu ngau kalar vi kərə gu ma'yi a ndari.” **58** Kə Yesu shabiya nyi ji na, “Thlahu ənga ka'u nga nda, 'yagə'yar tsu kir nda a'yi, ama zər ndau, vira ja fiya kərə ja ari a'yi mai.” **59** Anə vanyi ndə tsu kə ji na, “Nu dā.” Ama kə ndə kə na, “Thlagəu, piyari dā ya ma'yi ya nda hadəna dədə kwatahəu.” **60** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Bəgə nji tətə nda hadəna ndə tətər nda. Ama nagau, ga ma'yi ga nda tətəlna ndər təlkur Hyal.” **61** Vanyi ndə tsu ji na, “Thlagəu, yu nu ngau, ama ga piyari dā kwatahəu, ya ma'yi ya nda nar nyi anə nji gə 'ya abər ma'yi nga yau.” **62** Yesu shadəwa nyi, “Kalar ndəra fəri tsa ja ar kul zəwa thla, ba ji bəra tsamə gyiwu yukudu, naji dā tsa'a aga gwu təlkur Hyal mai.”

10 Wu yukudə kau, Thlagə bəra dəmbiya alenyi zəmbəlma nyi mədəfəkumunyi apə məthləu, ji səwa nda məməthləu, aga nda ma'yi a dūmwə nyi a ndu patər məlmə pəməpəmə ənga alenyi vi'yar kərə naja ənga kərnyə ju nda vuwa gwa. **2** Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, “Sər fa'a a su ki gangə nyi, ama njir məl thlər kushu nga nda. Agabəngau, hya kədi thlagər fa, ja səwa njir məl thlər aga nda sa fa'a sə a su ki.” **3**

Ma'ya mau, kəja ya vər sə hyi a biya ənggər təmahə wu pama ufwar vwa'yar. **4** A sara hya hə pərki mai alaga mbəl alaga biḡi, a sara hya usa nji ar lagu ma hya vər ma'yi mai. **5** “Kalar ki kəra hyi vuwa gwa, hya dzəguya na, abər, ‘Jaməkur anə hyu ki kau!’ **6** Ma ndə jamə a'yi a vu ki kau, bəgə usa dzər hyi nə jaməkur kau, ja nggya ənga ja, ma tsu a'yi mai, bəgə usa dzər hyi nə jaməkur kau, ja sha shili anə hyi. **7** Hya nggya wu ki ta, kalar sərə nji nə hyi hya səm hya sa, arya a dər tsa'a nja kina ndər məl thlər gənna thlər nyi. A sara hya bə sara wu ki a ndu vanyi ki mai. **8** “Kalar məlmə kəra hyi vuwa gwa, ma nja dləwuri hyiri, kalar sərə nji hər hyi a shili hya səm. **9** Hya shiləgəbiya njira gərə ngga kəra wu məlmə ta, hya bəra na anə nja nyi, abər, ‘Təlkur Hyal a shiliri ləhə wu dzər hyi.’ **10** Ama kalar məlmə kəra hyi vuwa gwa, nji a'yi dləwuri hyi mai, hya ma'yi a ndar lagu dədəgələu, hya dzəgwa na, **11** ‘Alaga bəbər məlmər hyi kəra mbari hya 'ya kau, 'yi wu dlədəna hyi sər hyi aga ja də sər sakida ar kəra hyi. Ama hya səni ja, abər Təlkur Hyal a shiliri ləhəu!’ **12** Ya vər na anə hyi pəcir kudiyi nə duniya, Hyal a nda təhudə əgya Sodomu a mwa ara məlmə kau. **13** “Sər təhudə anə ngau, Korazinul! Sər təhudə anə ngau, Bethlesaida! Maja abər sə dədəgər kəra nji məliya wu gau, nji məliya wu Taya ənga Sidonu, a tubir nda tsu kadə lagur hari ləgutə sə'yinggu ənga təwa bəbər wu kəra nda. **14** Wu pəcir numa Hyal wu sa təhudə əgya njir Taya ənga njir Sidonu a ndiya hyi. **15** Nahyi tsu njir Kafarnahumul! Hya vər nggani abər nja nda fa'ar hyi a dəməlmə ya? Awau! Nahyi ma a gyiwu ka'u dəmwa'yi nga nju nda puwa hyi. (Hadēs g86) **16** “Kalar ndəra səya hyi himi, nayi nga ji nggari, kalar ndəra piyari hyi tsu nayi nga ji piyari. Ama ndəra piyari də tsu a piyari ja ndəra səwa dā.” **17** Zəmbəlma nyi'yar mədəfəkumunyi apə məthlə kə sha shili ənga caguli, nda vər na, “Thlagəu, patə əkkə'yi mambəl dəmwa'yi'yar nda vər məl thlər ənga sərə 'yi wu na wu thləmə ngau.” **18** Ca ngə Yesu shadəwa nda, ji na, “A lari yi shatan tədə sərə dəməlmə ənggər səm nə par. **19** Nggara mau! Anə hyir yi dənəma hya bə ar kəra pabə'yar əkkə'yi ədi'yar, nahyi tsu hya səm təlkur ar kəra patər dənəma nə dawar hyi, sər uya hyi a'yi tsu mai. **20** Agabangə, hya sara caguli arya mambəl dəmwa'yi'yar səya hyi himi mai, ama hya caguli arya thləmə hyi a'yi tsətsəfə a dəməlməu.” **21** Ar pəci kau, Yesu nyinyau ənga hudə pərtə sara ara Mambəl Cicau, ji na, “Dədə, Thlagə kəra a dəməlmə ənga a gyiwu

'yi, a usa ngər yau, arya gə dəwana sə'yar kə anə nji hahangə ənga njir sən sau, ba gə dzəgwa cabiya nyi anə njira ənggər wazha yidədəu. Abangə nga nyi, Tada arya naja kə ca ngə də mənəhəu anə ngau.” **22** “Dədə anə dər sə patəu, ndər sən sənbiya tara wa ngə zərə nyi a'yi mai, kəl Dənyi wacu, abangə tsu ndər sən sənbiya tara wa ngə Tada nyi a'yi mai, kəl zər nyi ənga njira ju yiwu ja cabiya nda.” **23** Ba ji shabiya dza a ndəra zəmbəlma nyi'yar, ji na anə nda zhizhir nda, “Barka anə hyi ara hyi lari sə'yar kə hyu lari kau. **24** Ya nar hyi nabi'yar gangəu, ənga təltə'yar a yiwur nda, nda lari sə'yar kə hyu lar kau, ama nandə lari mai. A yiwur nda, nda nggari sə'yar kə hya vər nggar kau, ama nandə nggari mai.” **25** Vanyi pəci, kə mələmə sənbiya dlədəu, hya'ari, ju yiwu ja dzəbiya Yesu. Kə ji yiwa nyi, ji na, “Mi nga ya məl aga ya uya pi gərə kuda?” (aiōnios g166) **26** Ca ngə Yesu na anə nyi, “Mi nga nji tsəfəri wu dlədə nə Musa? Lagu mani nga gu jiga?” **27** Əngwar ja, “Ga yiwu Hyal Thlagə ngau ənga dəfuwa gə papatəu, ənga piya gə papatəu, ba ənga dənga ngə papatəu. Məthləkura nyi, ga yiwu təwul ngau, ənggər kəra gu yiwu kərngau.” **28** Əngwar Yesu anə nyi, “A nabiyar gə kakaləu, ma gə məl abangəu, ba ga uya pi.” **29** Ndə kau, ju yiwu ja cabiya abər naja, ju səni sau. Əngwar ja, “Kar ndangə, wa ngə təwul dā ka?” **30** Ca ngə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Vanyi ndə, hya'ari wu Urshalima ja vər ma'yi a gyiwu Yariko, kə ji tədə wu tsa njir dā lagu. Kə ndə zədəna zhaḡi nyi, ba ndə dəgə nyi, ndə piyari nyi ləha dzər tau. **31** Wu lagu ta, pubu a vər tərabiya, ənggəra ji lari ndə kau, ba ji sha, ji tərabiya sə nyi ar dza lagu. **32** Bəliya sar kushu, ba ndər Lawi dla ar lagu ta tsu, kə ji ta'yau, ji tsamiya nyi, ba ji mbar lagu ji ma'yi sə nyi. **33** Bəra bəliya sar kushu, kəja ndər Samariya (njira njir Izirayila didana) a vər bə nyi, ta ji lar ndə kau, ba ji ta'yau..... Kə ji ləngudiyi ləhə ja tau, kə ji təhudə əgya ja. **34** .Kə ji puwa a gu mbəlgə nyi 'yimi. r wur inabi, ənga mal, ba ji pədiya mbəlgə nyi ənga takulagəu, ji dzəgwa fəri nyi a dər ya kwara nyi, kə ji həri nyi a shili wu vanyi ki dləwu məthləpi, ji sa shiləgə nyi. **35** Ayukudə pida pathləu, əngwar ja anə thlagər. ki nə dləwu məthləpi kau, ‘Kəja kwaḡa tsa'a ga ki ndər məl thlər nə pəkə məthləu, ga dumwa ənga tsamə nyi, yu ma'yi, ma sərə gə tsəya adabanga kau, ma yi bəra sha shili, ba ya sa kina ngau.” **36** Kə Yesu bəra yiwa nyi, ji na, “Wu pama nji makər kau, wa ngə cabiya abər naja ngə təwul ndə ka?” **37** Əngwar ja, “Ndə kə cabiya nyi yiwukur kau.”

Kə Yesu na anə nyi, “Ma'yi ga nda məl abangə tsu.” **38** Ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar, a vər dumwa ənga ɓau, ba nda vu vanyi məlmə kəra vanyi mala nja ngga ənga Marthla dləwuri nyi a vu ki nyi. **39** Mala kau, kwamə nyi a'yi kəra nja ngga ənga Maryamu, naja ji nggya a gyiwu 'yi ləha dzər Thlagəu, ja vər sə himi sərə ju na. **40** Ama Marthla nə nyi, məl thlər sər səm ngə həna dənga nyi. Kə ji ma'yi a ndəra Yesu ji nda na anə nyi, “Thlagəu, a'yi ga lari ənggəra kwamə da piyari da, ya vər məl thlər kə patə zhizhi da wa? Usi nar nyi ja shili, aga ja sa dləwari da.” **41** Ama kə Thlagə shadəwa nyi, “Marthla, Marthla, hangəkala ga, a hya'ari, kə ji həna dənga ngau, a dar sə gangəu, **42** ama sə zəmə wacu ca ngə mənəhəu, Maryamu nə nyi a cadəbiyari ja, agabəngau, ndər səni mbəliya ara ja a'yi mai.”

11 Vanyi pəci Yesu a vər kədi Hyal ar vanyi vi. Ənggəra ji kudəna, kə pathlə wu pama zəmbəlma nyi'yar na anə nyi, “Thlagəu, highibəri 'ya ənggəra 'ya kədi Hyal, ənggər kəra Yahwana highibəri nyi anə zəmbəlma nyi'yar kə tsu.” **2** Ba ji na anə nda, “Ma hyu kədi Hyal, hya na, “Dər'ya, thləmə ngə ja nggya cicau, təkur ngau ja shili. **3** Dər 'ya sər səm nə əshina, ənga nə kalar pəci. **4** Təfəbiya 'ya bikər 'ya, ənggər kəra 'yi təfəbiya njira məliya 'ya bikau. Təfəbiya nyi anə kalar ndəra məliya 'ya bikau. A sara ga hər 'ya a ndar vir dzə mai.” **5** Yesu bəra na anə zəmbəlma nyi'yar, “Ma da abər pathla hyi ənga bazhi, ji shili əgya ja hathlər vu'yi, ji na anə nyi, 'Bazhi da, ndzəbiya da sər səm. **6** Kəja vanyi bazhi da kəra hya'ari sarar vi nadə shili əgya yi kabəngəkau. Nayi tsu, sər səm kəra ya səni nə nyi a'yi mai.’ **7** Ma da bazhi kəra ji nda gal ndzə ara ja kə shadəwa sara gu mbwa ji na, ‘A sara ga ɓwanə da kər mai. Kabəngəkau, a hadiyar 'ya miya dəvau, nayi ənga wazha da patə a yi pida nga 'ya. Na ya bəra səni hya'ari aga ya nə ngə vanyi sə mai.’ **8** Ya nar hyi, alaga naja gəra hya'ari ji nə nyi sau, aya nanda bazhi, ju hya'ari ja nə nyi kalar sərə ju yiwu aya bazhi nyi kə a'yi səli ənga kədi kəra ji məl mai. **9** “Ya vər na anə hyi, hya dumwa ənga kədiyau, nju nə hyi. Hya dumwa ənga gal, hyu uya. Hya dumwa ənga tsatsa tsu, nju pahəna hyi. **10** Ara kalar ndəra kədiyau, nju nə nyi, kalar ndəra gal, ju uya, ndəra tsa umbwa tsu, nju pahəna nyi. **11** Ndə a'yi wu pama hyi kəra ar viya tada, ma zər nyi kədi kalfi, ba ja nə nyi pabə ya? **12** Əndəga ma ji yiwa hihi,

ba nja nə nyi ədi ya? **13** Ma nahyi, nji dədəmwə'yi wu səni nə nyi anə wazhar hyi sə məmənəhəu, abari ngə Dərhyi kəra a dəməlma? Ju sa nə nyi Mambəl Cicau anə njira wu kədi ara ja.” **14** Vanyi pəci Yesu kədləbiya mambəl dəmwa'yi sara wu dza ndə məga. Ənggəra mambəl kə biya, ba nda nyi mbar ndər, sə kə da sə dədəgur anə dābər nji. **15** Ama alenyi nji na, “Ənghəng! Ndə kau, Bilzabulu ngə nə nyi dənəma kədlə mambəl dəmwa'yi'yar kau, a biya.” **16** Alenyi nji dzəbiya Yesu, ndə na anə nyi, “Məliya sə dədəgur kəra cabiya abər Hyal ngə səwa ngau.” **17** Ama Yesu wu sən dəngar nda, kə ji na anə nda, “Kalar təkur kəra təkəbiya dzə məthlə wu ta'yi mai, ənga kalar məlmə ənga ki kəra a'yi hənggər ənga kuvwa nyi mai, nanda a'yi wu sən ta'yi mai. **18** Ma tsu shatan təkəbiya dzə paməpamə məthləu, abar ngə təkur nyi wu sən ta'ya? Ya na abəngau ara ənggəra hyi hər abər ənga dənəma nər Bilzabulu nga ya vər kədlə mambəl dəmwa'yi'yar. **19** Kabəngəkau, Ma ənga dənəma nə Bilzabulu nga yu kədlə mambəl dəmwa'yi'yar, kar zəmbəlmar hyi'yar tsu? Ənga mi nga ndu kədlə? Agabəngau, nanda ngu nda məl numa anə hyi ar kəra sə'yar kau. **20** Ama madə ənga dənəma nə Hyal nga ya vər kədlə mambəl dəmwa'yi'yar kau, a dər abər təkur Hyal a shiliri anə hyi.” **21** “Ma ndəra ənga dənəma pabəri kərnyi ənga kar pa, ja vər bəla ki nyi, kar ki nyi wu nggya jaməkur. **22** Ama ma ndəra ndiya nyi ənga dənəma hər nyi pa a shili, ba ji sa ndiya dənəma nyi, ju sən fa'ari kalar sər pa kəra ju fər kər əni, ba ja dzəgwa tətəkəna kar nyi kau, əkkə'yi kari ki nyi kəra ji mbəliya kau. **23** “Ndəra gəra ənga yau, dawa da ngau, ənga ndəra gəra vər kabə ənga yau, tətəlna nga ja vər tətəlna. **24** “Ma nji kədləbiya mambəl dəmwa'yi a biya sara wu dza ndau, ma ji gal vir sə hədā katini, ju sən na, ‘Ya bəra sha a ndu dza ndəra yi biya sara a gwa.’ **25** Ma ji bəra sha shili, ba ji sa thləwa dzə kau, nji tsəkəbiya caməu, ənga kalar sə wu lagu, **26** ba ja bəra sha, ja nda fa'ari mambəl'yar paməpamə mədəfə kəra ndiya nyi ənga shishikur, ba nda ma'yi a vu ja nda vuwa nggya. Ba nggyabiya ndə kə nə yukudəu, a ndiya nə tanggərma ənga dəmwa'yu.” **27** Ənggəra Yesu a vər na sə'yar kau, vanyi mala wu pama nji, hya'ana dāhəu, ji na, “Hyal ja fənggər nyi barka anə mala kəra yabiya ngau, ənga ji hər ngau.” **28** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Barka a ndiya anə njira vər nggar ndər Hyal, ndə bəlari.” **29** Ənggəra njira vər shili əgya Yesu cakau, kə ji na, “Nji kabəngəkau, nji dəmwa'yi ngau. Ndu

gal aga ya cabiya nda matsamə dədəgür, ama vanyi matsamə dədəgür kəra ya ca anə nda a'yi mai, kəl nə Yunana, **30** ənggərə Yunana də sə dədəgür anə njir Niniva, abangə tsu ngə Zər Ndu nda da anə nji kabangəkau. **31** Ar pəcir numa, Kwatam Shiba wu nda sa hya'ari ənga nji kabangəkau, ba ja cabiya nda abər nanda a'yi məliya kakalə mai, arya ji hya'ari sarar kudiyar duniya aga ja sa səhimi highiḃə nə tsətsəlkur nə Solomanu. Kəja ndəra ndiya Solomanu a'yi ənggau. **32** Ara ar pəcir numa, njir Niniva wu nda hya'ari ənga njir zaman kau, ba nda canə nda abər nanda a'yi məliya sərə kakalə mai, arya nanda njir Niniva tubi ar pəcira Yunana tətəlna nda ndər Hyal. Ya, kəja ndəra ndiya Yunana a'yi ənggau. **33** “Nja sən mbəhiya pitəlla ba nja mbuya əgya kida təm mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ar vi kəra ja sən mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau. **34** Li ca ngə mbəmbəl nə dzau. Ma liya gə mənəhəu, dza gə patə wu nyabiya dzə ənga mbəmbəl. Ama ma liya gau a'yi jamə mai, patər dza gə tsu wu nda nyabiya dzə ənga kuthləu. **35** Ga tsamə ga lari abər mbəmbəl kəra wu gau a'yi kuthləu mai. **36** Ma patər dza gə a'yi nyinyau ənga mbəmbəl, vi a'yi kəra ənga kuthlə mai, ba ja cabiya mbəmbəlkur patəu, ənggər mbəmbəl nə pitəlla a vər ca mbəmbəlkur nyi.” **37** Ənggərə Yesu kudəna ndər, ba vanyi ndər Farisi nggar nyi a ndu ki nyi, aga nda nda səm sər səm. Kə ji ma'yi, ji nggya ar vi səm sər səm. **38** Ama ənggərə ndər Farisi lari Yesu a'yi cina tsi, ji dzəgwa səm sər səm mai, ba də sə dədəgür anə nyi. **39** Kə Thlagə na anə nyi, “Nahyi njir Farisi, hyu sən cina ya cala miya ha ənga cala, ama dəfuwa hyi nyinyi nga nyi ənga dlərbə ba dəmwa'yikur. **40** Nahyi nji dza, a'yi Hyal ngə məliya sərə ar babal ənga sərə gwu hudə nyi wa? **41** Maja abər hyu ləri sərə ara hyu cala anə nji tətə dənəma kalar sə wu də cici anə hyi.” **42** “Sər təhudə anə hyi njir Farisi arya hyu həbiya pathlə wu sə kumo anə Hyal alaga wu sə kukushu kəra hyu uya patə ənggər sukwar hyali ənga sə kisəu. Ama kə hyi dzəgwa piyari nu sərə tsa'a hya məl ənga yiwu Hyal. Sə'yar kə nga hya kyaga məl a'yi hya piyari alenyi sə mai.” **43** “Kawa mau, njir Farisi arya hya vər yiwu nja nə hyi vir gya tsapəu wu umbwa dəḃə dzə njir Yahudiya, ənga tsu nja usa hyi ar sugu. **44** Kawa anə hyi njir Farisi arya a dər hyi ənggər hu kəra dədəwa nja vər ḃə a dar ara gərə ənga sənkur.” **45** Kə pathlə wu pama maləmə highiḃə nə dladə Musa na anə Yesu, “Maləmə ma gu na sə'yar kə abangau, na'ya ma a nggəliya 'yar gau.” **46** Yesu

shadəwa, ji na, “Kawa anə hyi, nahyi maləmə highiḃə nə dladə nə Musa, arya nahyi fənggər nyi anə nji sə tədəḃəu kəra də dzadzau nda hau, ama nahyi ənga kərhyi a sən həri alaga zər tsa hyi zəmə aga dləwa nda əni mai. **47** Sər təhudə anə hyi, arya hyi həriya hu mənəhə nə nabi'yar kəra əjir hyi 'yar ngə tsəya nda. **48** Agabangau, a cabiyari abər a hənggər hyi ənga sərə əjir 'yar məliya abər kakalə nga nyi. Nanda ngə tsəya nabi'yar ba hyi hərna hur nda. **49** Ara kə ngə Hyal wu tsətsəlkur nyi nana, abər, ‘Yi wu nda səwa nda nabi'yar ənga cama səsə'yar. Ndu nda tsəya alenyi nju pama nda ənga nji ndu nda nə ḃwaḃwatə gagadau.’ **50** Agabangau, nju nda məliya nyi numa anə njir zaman kau, arya culi nabi'yar kəra ndə dləna mbar dzəgwar duniya ba'anə kabangəkau, **51** mbari ar mashir Habila, ba shili ar nə Zakariya ndəra nji tsəya wu pama vir thla sə ənga vi cici nə ki Hyal. Yu na anə hyi, nju nda məlna nyi numa anə nji zaman kau, arya sə'yar kə patəu. **52** “Sər təhudə, anə hyi maləmə highiḃə nə dladə Musa arya hyi dana lagu kəra nja səni Hyal ari, nahyi ənga kərhyi, nahyi gwa mai, ənga nahyi piyari njir yiwu gwa nda gwa tsu mai.” **53** Ənggərə Yesu piyari viya nyi, kə maləmə dladə'yar əkkə'yi njir Farisi dzəgwa dumwa ənga cidə nyi ndu tsətsəbwar ənga yiwa sə paməpamə gangəu. **54** Ndu gal lagu kəra nda uya nda vazəya nyi lagur sərə ju na.

12 Ar pəci ta nji gangə kabau, kəl ta gangəkura nda cakə ndə dzəgwa jajahə Kərnda aga nda lari Yesu. Kə Yesu dzəguya na anə zəmbəlma nyi'yar tanggərma, abər, “Hya hangəkəl ənga thləlam nə njir Farisi, kəra cabiya ənggərə ndu ngguta nji. **2** Kalar sə a'yi kəra ndu məl dədəwa kəra gərə nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dədəwa kəra nji gərə nda sən mai. **3** Agabangau, kalar sərə hyi nana dədəwa, nju nda nggari ar babal. Ətsu, sərə hyi nana a vu himiya ndə zəmə a gu ndəlməbwa kəra hahadəu, nju nda hə'una sara dar kəra umbwa.” **4** “Nahyi bazhi də'yar, yu na anə hyi, hya sara hivər njira wu sən tsəya kumər dzau, ama ayukudə nyi, sə a'yi ndu ḃəra sən məliya tsu mai. **5** Ama yu nar hyi ndəra hya hivər nyi. Hya hivər Hyal, ndəra ayukudə ji tsəya ngau, ju ḃəra sən vakuwa ngə a gwu u'ur kətsa. Jiri nga yu na anə hyi, naja nga hya kyaga hivər nyi! (Geenna g1067) **6** “A'yi nju dəlna wazha 'yagə məthlə ar kəra peni pathlə wa? Alaga abangau, Hyal a'yi fa'ari ənga zəmə nda mai. **7** Ənga jiri, shishir kəra hyi ma jijiga nga nda. Agabangau, a sara hya hivər mai. A

ndiyar hyi wazha 'yagə əŋga mənəhə gagadau. 8 “Yi wu na anə hyi ətsu, kalar ndəra hənggər abər naja nəda nga ja a dumwar nji, nayi tsu, yu nda hənggər abər nəda nga ja a dumwar waladi'yar nə Hyal. 9 Ama ndəra piyari da wu mwar nji, nayi tsu wu nda piyari nyi wu mwar waladi'yar nə Hyal. 10 “Kalar ndəra ndər nə dida Zər Ndau, nju nda təfəbiya nyi, ama kalar ndəra ndər nə dida Mambəl Cicau, nju nda təfəbiya nyi mai. 11 “Ma nji həri hyi a ndumwar njir umbwa dābə dzau, əŋga a ndumwar njir pathla, əŋga tsu njira nggurəm nə məlmau, hya sara dəŋga ənggəra hyu nda həbiya kərhyi mai, əŋga səra hyu nda na mai, 12 arya Mambəl Cici wu nda highiḃər hyi səra hyu nda na ar pəci ta.” 13 Kə vanyi ndə sara wu pama nji na anə Yesu, “Maləmə, nar nyi anə zamə da ja nə da sər fa'a ki da kəra dər'ya tə ji piyari 'ya.” 14 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Nagau! Wa ngə məliya da ndər numa, əŋga ndər təkə səra dər hyi tə ji piyari hya?” 15 Kə ji dumwa əŋga ndər anə nji, ji na, “Hya tsərpər kərhyi, hya nggya əŋga hangəkal ara suna sər duniya a sara mbar hyi, arya gangəkura sər duniya a'yi ca ngə uya pi mai.” 16 Kə ji nar nda vanyi karapau, abər, “Vanyi ndər gənna saya da, kəra uya barka sə zəzəwa gangə gagadau. 17 Kə ji mbar dəŋga wu dəfuwa ja, ji na, ‘Kəja vir fiya sə zəzəwa da a'yi mai. Mi nga ya məl kabangəka?’ 18 “Kə ji na anə kərny, ‘Ənghəŋ! A səni yi səra ya məl. Ya tətəlna tsam'yar kau, ba ya dzəgwa həriya nggunggurəma nyi, kəra səni həri sə zəzəwa da əŋga alenyi kar da. 19 Ya dzəgwa nar nyi anə kərda, “Nagau!” Kəja gə əŋga sə zəzəwa gangəu, kəra ga sən məl thlər əni nə fa gangəu. Ga ḃəliya sar, ga səm, ga sa, ga dzəgwa caguli.” 20 Ama kə Hyal na anə nyi, “Nagə ndə dza! Əshina vu'yi kau, nga yu dləwuri piya gau. Ya dzəgwa lari tara wa ngu nda səm sə'yar kə gə tsəmiya anə kər ngə kau.” 21 Yesu kudəna ndər kau, əŋga na, “Abangə nga nyi wu nda da anə kalar ndəra tsəmiya sər duniya anə kərny, ama wu mwar Hyal naja a'yi ndər gənna mai.” 22 Kə Yesu na anə zambəlna nyi'yar, “Agabangau, yu na anə hyi, a sara hya ghədər kərhyi arya nggyabiyar əŋga səra hyu səm əŋga səra hyu sa mai, alaga ar kəra kar dza hyi tsu mai. Arya piya ndau, a'yi a ndiya sər səm wa, əŋga dza ndə a'yi a ndiya sər ha wa? 23 Arya pi a ndiya sər səm, dzə tsu a ndiya sər ha. 24 Tsama mə 'yagə'yar gəyi, nandə wu thləka mai əŋga nandə wu gəm mai əŋga tsu nandə wu pə sə wu val mai, alaga abangau, dər hyi kəra a dəməlmə nga vər səmənə nda. Ya, a'yi hyu

ndiya nda əŋga dudurkur wa? 25 Wa ngu pama hyi ara ḃwakər nyi, ba ja sən cakəri saka pathləu a dar kəra piya ja? 26 Ma nahyi a'yi a sən məliya sə kushu ənggər kə mai, mi ngə da hyu ḃwakər əŋga alenyi sa? 27 Tsama mə jigwal wu gəyi, ənggəra ndu hau. Nandə wu məl thlər alaga shi pa'wa mai. Agabangau, yu nar hyi, alaga təl Solomanu əŋga kadakadarkur nyi a'yi saya har kari ənggər nər nda mai. 28 Ma abangə ngə Hyal wu har nyi kar anə jigwal wu a gwar tagəu, kəra a'yi nda əshina ama əzəgəu a fuwar nji a gu u'u, a'yi ju nda har hyi kar a ndiya nda wa? Nahyi njira əŋga mbərsa kukushu. 29 “Hya sara ghədər kərhyi, hyu na, ‘Mi nga 'ya wu nda səma əŋga mi nga 'ya wu nda sa,’ alaga ‘Mi nga 'ya wu nda ha mai.’ 30 Arya njir duniya njira gəra sən Hyal ngu gal sə'yar kau. Dərhyi kəra a dəməlmə wu səni abər hyu yiwu sə'yar kau. 31 Ama sə tanggərma, ca ngə hya gal təlkur Hyal əŋga tsapəkur nyi ba ja nə hyi sə'yar kə patə tsu. 32 “Nahyi kəra kukushu njir nu da əŋga jiri, a sara hya hivər mai, arya dər hyu yiwu ja nə hyi təlkur nyi. 33 Hya dəlna səra a'yi ara hyi patəu, hya nə nyi gənna nyi anə nji tətə dənəma. Aga hya uya anə kərhyi gənna a dəməlməu, vira kəthla əŋga vuyavuya a sən ndzana mai, vira tsu njir həl wu sən pəthləna nda vuwa fa'ari mai 34 Arya vira gənna ngə ari, əna ngə dəfuwa gə tsu. 35 “Hya tsərpər kərhyi, hya nggya əŋga fər kər, əŋga pitəllar hyi mbəmbau. 36 Hya da ənggər mafa'yar kəra a vər səkə shilir thlagər kir nda sara wu mini nə hə dzau, aga ma ji shili, ji sa tsa miya dəvau, ba nda nggari nda pahəna nyi əŋga kusa. 37 Wu nda da sər caguli anə mafa'yar kə ma thlagər kir nda shili ji thləwa nda lili'u. Jiri nga yu na anə hyi, ju nda zədəna ləgutə dəgal kəra ar dza ja, ja dzəgwa həri nyi sər səm a nda nə mafa'yar kau, ba ja dzəgwa na anə nda nggya mau, hya səm sər səm. 38 Barka anə mafa'yar kə kəra thlagər kir nda thləwa nda lili'u ar kalar pəci kəra ji shili tara hathlər vu'yi əŋga tara mudlə kadəu, nda vər sə nyi. 39 Nggyabiya mau, ma ja abər thlagər ki wu səni pəci kəra ndər həl wu shili wu ki nyi, ju nggya lili'u, naji wu piyari ndər həl a sa pəthlə ki nyi mai. 40 Agabangau, kəl hya nggya papabau, arya nahyi wu səni tara ənuwa ngə Zər Ndau wu nda shili ari mai.” 41 Kə Biturusu na, “Thlagəu, karapə kau, ar kəra 'ya nga nyi, əndəga ar kəra patər nji ya?” 42 Kə Thlagə shadəwa nyi, ji na, “Wa ngə ndər məl thlər kəra nji fər kər əŋga ja əŋga ndə hahanga? Naja ngə ndə kəra tarki nyi fiya nyi dəgal ar kəra njir məl thlər nyi'yar,

aga ja nə nda sər səm ar pəci kəra tsatsa'a? **43** Mafa kəra thlagər ki nyi shili ji sa thləwa nyi ja vər məl thlər nyi kakaləu, ju da ənga caguli. **44** Yu nar hyi jiri, tarki nyi wu nda fiya nyi dəgal ar kəra sə nyi patəu. **45** Ama ma ji da, ndər məl thlər kəra dəmwə'yi ngau, ju nda na anə kərnyī, 'Kəja tarki da a nggyari ara shili kadəu.' Ba ji nggya aga dəgə njir məl thlər kuvwa nyi'yar ənga ju səm ənga sa sə sasa ənga njir sa sə sasa. **46** Ma ji məl abangau, tarki nyi wu nda shili kukuthləu ar pəci kəra ji gəra nggani ju shili. Tarki wu sa takasiya nyi ba ja səwa nja vakuwa nyi a vu pama njir ngguta vi, vira ndu vuwa nggya ndu tiwi ənga sələm ba ənga də hir." **47** "Mafa kəra wu səni sərə wu hufda thlagər ki nyi, ama kə ji nggəl ara tsərpəri kərnyī ənga naja a'yi məl sərə ju yiwu mai, nju nda sa dəgə nyi gagadəu. **48** Ama mafa kəra gəra səni sərə thlagər ki nyi wu yiwu ja məl, ba ji məliya sərə tsa'a nja dəgə nyi, nju nda dəgə nyi kushu. Kalar ndəra nji nə nyi sə gangəu, nju nda gal sə gangə ara ja. Ma ndəra tsu nji nə nyi sə gangə gagadəu, nju nda gal sə gangə gagadə sara ara ja. **49** "U'u nga yi dla əni wu duniya. Cimə da kabangəkau, a mbəbiyar nji u'uwa nyi! **50** A'yi yi ənga bəbətizəma nə bəwəwəta kəra nja məl anə da, hangəkəl da a hya'ari kəl ma nji məliya da. **51** Hyu nggani abər nggya jamə nga yi shili əni anə duniya ya? Əman de! Yu nar hyi, təkə dzə nga yi shili əni. **52** Mbar kabangəkau, wu ki zəməu, nji təfu wu nda təkəbiya dzə paməpamə məthləu, nji makər ar kəra nji məthləu, nji məthlə tsu ar kəra nji makəru. **53** Tada a'yi ənga zər mai, zər tsu a'yi ənga dənyi mai. Ama a'yi ənga kwa nyi mai, kwa tsu a'yi ənga mənəyi mai. Miya sal a'yi ənga kwanjili nyi mai, kwanjili tsu a'yi ənga miya sal nyi mai." **54** Yesu bəra na anə nji, "Ma hyi lari dlama hya'ari sara gyiwu Gwa Tədə Pəci, ba hya na, 'Nda tədə par nga nji,' ba par a tədəu. **55** Ma tsu hyi nggari yambadə a vər sə sara wu lagu Də Fwəhəu, ba hya na, 'Wu nda da kwəwədəu,' ba ja da abangau. **56** Njir ngguta vi! Hyu səni tsamər sərə wu duniya ənga a dəməlməu, ama nahyi a sən tsamə ri sərə nggyabiya kabangəkə ar kəri mai." **57** "Mi ngə da nahyi ənga kərhyi a səni tsamiya sərə mənəhəu hya məl maya? **58** Ma ndə wulana ngau a mwar pathla, hya basəwa ənga ja tsu hyar lagu, a'yi abangə mai, ba ja fuwa ngau a gu tsa ndər pathla ba ndər pathla tsu a fuwa ngau a gu tsa dəgala ndər fursəna, ndər fursəna tsu ba ja fuwa ngau a gu fursəna. **59** Ya nar

ngə jiri, nagə wu biya mai, kəl gə kina patər sərə nju nu ngau."

13 Kakalə ar pəci kau, alenyi nji a'yi kəra əna, ndə nar nyi anə Yesu ar kəra njir Galili kəra Bilatusu na nja dləna nda ar pəcir nggudə sə anə Hyal nda, kəl ta mashir nda dəbər dzə ənga mashi sərə nda vir thla anə Hyalər nda. **2** Yesu shadəwa nda, ji na, "Kə hyi nggani njir Galili kə nji tsəya kə nga ndiya patər njir Galili ənga bikə ya? **3** Ya nar hyi, Awau! Ma nahyi a'yi tubi sara ara bikər hyi mai, patəkura hyi, hyu nda kudəna ənggər nanda. **4** Əndəga, hyu nggani nji kumo apə cisu kə umbwa dzəgamə dla a gyar kəra nda wu Səliwamu, ba ndə tə kau, nanda nga ndiya patər njir Urshalima ənga bikə ya? **5** Ya nar hyi, Awau! Ma nahyi tsu a'yi tubi mai, nahyi ma hyu nda sanəkər ənggər nanda." **6** Kə Yesu nar nda karapə kau, "Vanyi ndə a'yi ənga wur bəla wu fa nyi. Kə ji shili aga ja sa uya yaya nyi, ama naji uya alaga zəmə mai. **7** Kə ji nar nyi anə ndər səkə fa kau, 'Tsamiya gəyi, fa makər əshina nga ya vər shili aga ya sa uya wazha ar wur bəla kau, ama nayi saya uya mai. Gəmma nyi! Ara mi nga nja piyari nyi ja nyana vi kurthla?' **8** "Ama kə ndər səkə fa na anə nyi, 'Ndə dəgal, cakəri nyi nji fa pathləu, yu nda labiya dza nyi, ya pər nyi gwaḃa. **9** Ma ji səni pə wazha wu fa kau, jaməu! Ma naja a'yi sən pə wazha tsu mai ba ga dzəgwa gəmma nyi.'" **10** Vanyi pəci, Yesu ja vər highiḃə wu vanyi umbwa dəḃə dzə njir Yahudiya pəcir Bəlsar, **11** kəja vanyi mala kəra mambəl dəmwə'yi nə nyi shiləgə nə fa kumo apə cisu, ji nggəya nyi naja sən ta'yi pir mai. **12** Ənggəra Yesu lari nyi kə ji ngga nyi ji na, "Mala, a mbədana ngə ri nji ara shiləgə ngau." **13** Ba ji fəri tsa ja ar ja, ənggau, ba ji ta'yi pir, kə ji fal Hyal. **14** Kə hufda ndə dəgal nə umbwa dəḃə dzə njir Yahudiya ndzə ənga Yesu ara ji məliya mala kə jamə pəcir Bəlsar. Kə ji na anə njira əna, "Pəci kwa a'yi nə məl thlər, hya shili wu pəci'yar kə nja sa mbədana hyi, ama a'yi pəcir Bəlsar mai." **15** Ama kə Thlagə na anə nyi, "Nahyi njir ngguta nji! A'yi hyu pəlna thlar hyi alaga kwarar hyi, hya ma'yi ənga nda a ndar vir sa 'yimi ar pəcir Bəlsar wa? **16** Mala kau, kwar Ibrahimu, kəra shatan mbiya nyi nə fa kumo apə cisu, a'yi da tsa'a nja mbədana nyi wu pəcir Bəlsar wa?" **17** Kə səli mbari patər dawa nyi'yar, ara ndər kau. Ama caguli ənga hufdə pipida nga ara alenyi nji ara sə dədəgur kəra ja vər məl kau. **18** Əngwar Yesu, "Abari ngə təlkur Hyala? Ənga mi nga nja kyaga kakalə nya?

19 Naja änggär culi bëla nga nyi, këra vanyi ndë hëri ji thlëkana wu masëmë nyi. Ji hau, ba ji dë wu këra 'yagë'yar liya kir nda dë dagwa." 20 Kë Yesu bëra yiwa, "Änga mi nga ya sën gëla tëlkur Hyala? 21 Tëlkur Hyal änggär thlëlamë nga nyi, këra mala hëri ji gwadëbiya ëpou tasa'wu tækë së makër ëni, ba ja dzëgwa thlëthlë gagadëu." 22 Änggëra Yesu mbar lagu ja vër ma'yi a vu Urshalima, ba ji vu alenyi mëlmë nggunggurëm änga mëlmë kukushu pamëpamëu, ja vër highiëbë anë nji. 23 Kë vanyi ndë yiwa nyi, ji na, "Thlagëu, nji kushu wacu ngu nda uya mbädë ya?" Yesu na anë nda, 24 "Hya nërdzau aga hya gwa lagu miyar gwa këra cicië në tëlkur Hyal, ärya nji gangë wu nda yiwu nda gwa, ama nanda sën gwa mai. 25 Ma thlagër ki hya'ari ji hadiya miya ki nyi, hyu nda ta'yi a biya, hyu tsa hyu këdiyau, hyu na, 'Thlagër ki, pahëna 'ya miya ki.' Ama ju nda shadëwa nda, 'Nayi wu sëni hyi mai änga vi këra hyi dla sara ndari.' 26 Hya dzëgwa na ja, 'Namën ngë sëm änga sa ëkkë'yi gë ta, änga tsu a highiëbër gu mëlmër 'ya.' 27 Ama ju bëra na ja, 'Nayi wu sëni vi këra hyi dla sara ndar mai. Kwaya më wu dzë dë, nahyi nji dëmwä'yi hangëkal!' 28 Ar pëci këra hyu nda lari Ibrahimu, änga Ishaku, änga Yakubu, änga patër nabi'yar wu tëlkur Hyal, ama nahyi nër hyi a këdlëna hyir nji, änggau, nga hyu nda tiwi änga hyu dë hira hyi. 29 Nju nda shili sara wu lagu Sëbiyar pëci, änga Gwa tädë pëci, änga Gya vuya, änga Dë Fwahëu, ndu sa nggya në sëm sër sëm në mini wu tëlkur Hyal. 30 Ar pëci ta, alenyi njira wu yukudë ndu nda sha a dumwa, nji në tanggërma wu nda dë njir yukudë, änga njir yukudë tsu ndu nda dë nji tanggërma." 31 Ar pëci kë ngë alenyi njir Farisi shili ägya Yesu ndë na anë nyi, "Hya'ari ga kwaya änggau, ärya Hirudusu ju yiwu ja tsëya ngau." 32 Kë ji na anë nda, "Hya nar nyi anë hya tagë kë abër, ëshina yu këdlë mambël dëmwä'yu, ya bëra shilëgëbiya nji, äzëgë ma abangau, cabëcikë zëgëu, nga yu sa kudëna thlër dë. 33 Ama yu dumwa änga bë ëshina, äzëgëu, änga cabëcikë zëgëu, ärya a'yi dë tsa'a anë nabi ja të a biyar ya Urshalima mai. 34 "Urshalima, Urshalima! Ndër tsa nabi'yar, änga ndër vavaka njira Hyal sëwa ngë a shili änga tsëka kël ta gë dlëna nda! Aga yidëu nga yu yiwu ya fëri tsa yi ar dza nji ngë pata, änggär këra miya tëka wu tsëm wazha nyi ägya ja, ama nahyi piyari dë mai! 35 Kë ja nju nda piyari hyi kir hyi dzafu! Yu na anë hyi tsu, nahyi tsu bëra lar dë mai, kël pëci këra hyu nda na, 'Ndër barka ngë ndëra dla wu thlëmër Thlagëu!'"

14 Vanyi pëcir Bëlsar, änggëra Yesu ma'yi a nda sëm sër sëm wu ki ndë dëgal nër Farisi, nji gangëu pënggëri nyi li. 2 Kë vanyi ndë këra änga hyi änga tsi fifi shili ägya Yesu. 3 Kë Yesu yiwa mëlmë dladë'yar änga njir Farisi, ji na, "A dër tsa'a nja shilëgëbiya ndë ar pëcir Bëlsar, ändëga awau?" 4 Ama kë ndë nggya zëmëu. Änggau, kë Yesu fër tsa ja ar ndë kau, kë ji shilëgëbiya nyi, ji dzëgwa na anë nyi ja ma'yi së nyi. 5 Änggë ngë Yesu dzëgwa yiwa nda, ji na, "Mi nga hyu mël ma kwara ändëga thlar hyi tädë a gu mëla pëcir Bëlsar, a'yi hyu hëbiya nyi a biya änga kusa wa?" 6 Kë ndë tini sëra nda na ar këra yiwa së kau. 7 Änggëra Yesu lari wu pama alenyi nji këra nji ngga aga sëm sër sëm a vër gal vir nggya nji dädëgal anë Kërnda, kë Yesu nar nda najaka karapau, 8 "Ma nji ngga ngau a ndar vir hë dzau, a sara ga nda hë vir nggya nji dädëgal tanggërma mai, ara ma vanyi a nggar nji ndëra ndiya ngë änga dëgalëu. 9 Naja ndëra ngga hyi gyapëu, ju sën na anë ngau, 'Hya'ari, ga në nyi vir nggya anë ndë kau.' Änggau, sël i wu mbari ngau, ara gu sha a gyar vir nggya këra a gya banga ta. 10 Ama ma nji ngga ngau a ndar vir mini, ma gë shili, ga gal vi këra a biyar ya nji këra gëra nji në nyi dëgalkur ba ga nggya ëna, aga ma ndë kë ngga ngë kë shili, ju sëni na anë ngau, 'A ndau änggau, bazhi dë, ga nggya ar vi këra nji fiya nyi anë nji dädëgal kau.' Kë ngu nda mëliya alenyi nji këra nji ngga hyi ëkkë'yi nda, nda në ngë dëgalkur. 11 Ärya ndëra hëri kërnyi ar viya së tsapëu ba nja tina nyi a gya, ama ndëra tina kërnyi a gya, ba nja hëri nyi adabanga nji." 12 Kë Yesu na anë ndë kë ngga nyi kau, "Ma gë ngga nji aga sa sëm sër sëm, änga shili wu mini, ga sara ngga bazhi ngë'yar, änga zamë ngë'yar, änga nji gë hyi, änga tëwul ngë'yar njira änga gënnä waci mai, aga vanyi pëci nanda ma nda ngga ngë tsu. Agabangë ndu sën kina ngë sëra gë mëliya nda. 13 Ama ma gu ngga nji aga mini, ngga nji tëtë dënama, änga nji kukurbëu, änga nji tsëkënnu änga lëfë'yar. 14 Lagu kë nga gu uya barka, ara nandë wu sën kina ngë sëra gë mëliya nda mai. Hyal änga kërnyi ngu nda kina ngau, ar pëci këra njir mël thlër mënahëu, änga jirkur wu nda hya'ari sarar vir tau." 15 Änggëra ndë nggari së kau, kë pathlë wu pama njira vir nggya änga Yesu ar vir sëm sër sëm na anë nyi, "Ndër barka ngë ndëra wu nda sëm sër sëm nër mini nër tëlkur Hyal." 16 Kë Yesu na anë nyi, "Vanyi ndë saya dë këra wu yiwu ja tsëmiya nji aga sëm sër sëm nër mini dëgalëu, kë ji nggari nji

gangäu. 17 Ənggəra pəcir mini kə də, kə ji səwa mafa nyi aga ja ma'yi ja nda nar nyi anə nji kəra ji ngga, 'Anda mau, aya a fuwar nji kalar sau wu lagu!' 18 Ama kə patəkura nda dzəgwa na səra da nanda a'yi səni shili mai. Ndə tanggərma na, 'Dzəgwa dəlbiya fa nga yau, a dər tsa'a ya mai ya nda lari. Usi məliya da mba dəfu.' 19 Kə vanyi ndə na, 'Dzəgwa dəlbiya nga yi thla zəwa paməpamə təfu, ar lagu nga yi kabangəkə aga ya nda dzəguya thlər nga nda, yu kədi ngau, nə də lagu.' 20 Kə vanyi ndə bəra na, 'Dzəgwa hə mala nga yau, agabangə na ya səni uya lagu shili mai.' 21 "Kə mafa kə sha shili ji sa nar nyi anə thlagəri ki nyi sə'yar kə ndə na kau. Kə hu da thlagəri ki nyi ndzə gagađau, ji dzəgwa na anə mafa nyi, 'Ma'yi a ndu məlmə'yar kau kukusa, ga nu lagu dəgal ənga lagu kushu ga nggari da nji tətə dənama, ənga nji kukurbəu, ənga ləfə'yar, ənga nji tətə dzau, ga shili ənga nda ənggau.' 22 Ənggərma, mafa nyi a shiliri ji na, 'Thlagəu, səra gə na patə a məliya ri nji, ama tsu vi gangəu kəra gəra nyau.' 23 Kə thlagəri ki bəra nar nyi anə mafa nyi, 'Bəra ma'yi a biyar ya məlmə a ndar lagu dəgal'yar ənga kusha nyi ga nggari kalar ndəra gə lari aga ki da sa nyau. 24 Ya nar hyi, alaga zəma njira nji ngga tanggərma ta a nda uya nda dər sə kə nji məliya aga mini kə mai.'" 25 Vanyi pəci nji gangəu a vər nu Yesu, kə ji shabiya dzə ji na anə nda, 26 "Kalar ndəra shili aga ja nu da, ma naja a'yi cabiya da yiwukur a ndiya anə dənyi, ənga mənyi, ənga mala nyi, ənga wazha nyi, ənga zamə nyi'yar ənga kwamə nyi'yar, əkkə'yi piya ja ənga kərnyai mai, naja səni da zəmbəlma da mai. 27 Kalar ndəra gəra həri wu dladlakə nyi, ja dzəgwa nu da, a'yi ja kyaga da nədə mai. 28 "Kəja karapə, ma zəma hyu yiwu ja həriya umbwa dzəgamə a dəməlməu, a'yi ju nggya kwatahəu, ja tsambiya səra həri kə wu mbari, aga ja tsamiya tara səra ara ja a səni kudəna həra nyi wa? 29 Ma naja a'yi məl abangə mai, ma həri kə ta'yi wu lagura ghar gənna, patər njira wu nda tərabiya wu lagu ta ndu nda nggushi nyi, 30 nda dzəgwa na, 'Lari ndə kə ji dzəguya həri ama naji səni kudəna mai.' 31 "Abangə tsu ma təl kəra ənga njir pa nyi dubu kumou, ju yiwu ja hə pa a nda nə təl kəra ənga njir pa nyi dubu məthlə kumunyi, a'yi ju nggya kwatahəu, ja tsamiya tara dənama nə pana nji kə a'yi ara ja wa? 32 Ma ji lari abər naja səni mbari mai, tsu nda nədə ju səwa njir sə nyi'yar aga nda basəwa nda nggya jaməu. 33 Abangau nga nyi tsu ma ndəra a'yi piyari səra ara ja patə mai, naja səni da zəmbəlma

da mai." 34 "Unau sə məsahəu ngau, Ama ma unə cabənəkər, abar nga ju sən shabiya kərnyai a shila? 35 Tsu ja sən da mənəhə mai, alaga aga gwaḃa, kəl ba nja pəna wacu. Ndəra ənga himi ngga, ja nggari."

15 Ənggəra njir tsəm budau ənga alenyi "njir bikau"

A vər shili aga nda ngga highiḃə nə Yesu, 2 kə njir Farisi ənga mələmə dladə'yar dzəguya jiga miya nda vər na, "Lari gəyi! Ndə kə a shabiya ri ja kərnyai bazhiya njir bikau, əkkə'yi sər səm nga ju səm ənga nda." 3 Kə Yesu nar nda najaka karapau: 4 "Nja na zəma hyi ənga təmahəu gharu, kə zəma nyi sanəkər, a'yi ju piyari ədləkumunyi apə ədlau ar vir bəlari nda, ja ma'yi a nda gal kəra sa kə wa? 5 Maja nər nyi ri, hu da ja wu pida, ja dzəgwa fəri nyi ar papadla ja, 6 ja həri nyi a ndu ki, ja dzəgwa ngga bazhi nyi'yar ənga njira ju nggya ənga nda, ju na anə nda, 'Dləwa da mau ənga caguli ara a nər yau təmahəu da ta sa ta!' 7 Ya vər na anə hyi, abangau nga nju caguli a dəməlməu ma ndə zəmə tubi, a ndiya nji cicau ədləkumunyi apə ədlau, kəra gəra bəra yiwu tubi." 8 "Nja na tsu, mala ənga kwaḃa nyi kumou, kə zəma nyi sa, mi nga hyu nggani ju nda məla? A'yi ju mbəbiya u'u wu pitəlla ja dzəgwa tsəkəbiya ki kə ənga hangəkəl kəl ji nər wa? 9 Maja nər kwaḃa kau, ju ngga bazhi nyi'yar ənga təwul nyi'yar, ju na, 'Dləwa da mau ənga caguli, ara a nər yau kwaḃa da kəra sa ta.' 10 Abangə tsu yu nar hyi, sər caguli ngau anə waladi'yar nə Hyal ma ndə zəmə ndər bikau tubi." 11 Kə Yesu dumwa ənga ndər ji na, "Vanyi ndə a'yi dədəməu kəra ənga wazha məthləu. 12 Zər kəra kushu wu pama nda na anə dərnda, 'Tada, nə da nji kabangəkə səra wu da nə da ma ga təri.' Kə dənyi təkəya nda sər fa ki. 13 Ayukudə pida kushu, kə zər kə fa'ari səra dər nə nyi patəu, ba ji piyari ki. Kə ji ma'yi a ndu vanyi məlmə kəra a biyar ya 'yi'yir nda. A ndəna kə ji tsəya səra ara ja patə a ndu nggya nə pəpəltəkur. 14 Ayukudə a tsiyari ja səra ara ja patəu, kə wuḃau dəmwə'yi gagađau shili wu məlmə kau, naja tsu a gwar ja wu ḃwabwatə ara tsu sə nyi a'yi mai. 15 Kə ji ma'yi a nda gal sər məl ara ndər məlmə kau, kə ndə kə səwa nyi a nda ḃəla fəshiu nyi. 16 Ju gal sər səm fəshiu kə aga ja səmku, ama ndər nə nyi a'yi mai. 17 Ənggəra ji shili wu hangəkəl nyi, kə ji na, 'Kəja njir məl thlər anə dədə a vər tətəl ənga sər səm, nayau ətsu a vir tau ənga wuḃau ənggau! 18 Yu hya'ari yu sha a ndara dədə ya nda nar nyi, "Tada, a məliya ri yau bikau anə Hyal, ənga anə ngau. 19

Nayi bəra da tsa'a nja bəra ngga da ənga zər ngə mai. Fiya da ya da ənggər pathləu wu pama njir məl thlər ngau.” 20 Kə ji hya'ari ji ma'yi a ndara dənyi. “Ma tsu ja nadəu, kə dənyi tsamə ri nyi. Kə dənyi təhudə əgya ja, ji dzəgwa hya'ari ənga hwi, ji nda mbari zər nyi, ji dzəgwa mbunggər nyi dzau. 21 Kə zər nyi na, “Tada, a məliya ri yi bikau anə Hyal ənga anə ngau. Nayi bəra da tsa'a nja bəra ngga da ənga zər ngə mai.” 22 Ama kə dənyi nggari mafa nyi'yar, ji na, ‘Ənga kusal Shila mau ənga ləgutə mənəhəu, hya har nyi. Har nya mau shishi'wu ənga bi'bi, 23 nja bəra dla ənga thla nggənggəthlə ta aga nja tsəya, aga mənə səm, mənə caguli. 24 Arya zər da kə dādəmə tətə nga ja ama kabangəkə a dər ja a'yi ənga pi. Dədəmə sasa nga ja, ama kabangəkə a nər nyir nji.’ Kə ndə gu caguli gagađau. 25 “Wu pəci kabangəkəu, zər dəgal nyi kəra ma'yi a gwa tagəu, a vər si nga ja. Ənggəra ji dā ləhəu, ba ji nggari nja vər tsa kangga, ənga nja vər fəl. 26 Kə ji nggari mafa ki kau, ji yiwa nyi sərə a vər dā.” 27 “Kə mafa kə na, ‘Məshikər ngə ta ngə shili, ca ngə dər hyi məliya nji tsəya thla nggənggəthlə ta ara zamə ngau sha shili wu ki jaməu.” 28 “Ama kə hu dā zamə nyi kə ndzə gagađau, kə ji nggəl ara vu ki. Kə dərnda biya ji biya səsəkuya nyi kər aga ja vu ki. 29 Ama kə ji shadəwa nyi anə dənyi ji na, ‘Lari gəyi, wu patər fa'yar kau, ya vər məl thlər ənggər mafa, nayi saya nggəl ara məl sərə gə na mai, alaga abangau, nagə saya mbari alaga zər ku aga ya ngga bazhir 'wa dā'yar aga 'ya tsəya 'ya səm mai! 30 Ama ənggəra zər ngə kə sha shili, ndəra ma'yi ka nda tsəya gənnə ngau wu səsukur, kə gə dzəgwa tsəya nyi thla ta kəra ndiya ənga nggənggəthləu.’ 31 Kə dənyi na anə nyi, ‘Zər dā, alaga nuwa nga gə ənga yau, patər sərə ara yau, nə ngə ngau. 32 A dər tsa'a mənə caguli ənga hudə pipida, ara zamə ngə kə a təri, kə ji bəra sha shili ənga pi, ndə sasa nga ja, ama kabangəkə a nər nyir nji.”

16 Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nji sayi məliya vanyi ndər bərba kəra nə nyi kari nyi anə ndər dləwa nyi aga ja tsamə anə nyi. Wu yukudə nyi, kə nji shili ənga dāhəu anə nyi ənggəra ndər dləwa nyi a vər ndza kari nyi. 2 Kə thlagəri ki kə ngga ndər dləwa nyi, ji na anə nyi, ‘Mi nga ya vər nggari ar kəra gə ka? Shili ga nar dā ar kəra sərə gə məlna, ara tsu gu nda nggya ndər dləwa dā mai.’ 3 Kə ndər dləwa nyi kə na wu dəfuwa ja, ‘Thlagəri ki dā wu nda kədlə na dā wu thlər, mi ya dzəgwa mələ? Kəja na ya səni zəwa

mai, səli tsu wu tə dā ara kədiyau. 4 Ənghəng! A səni yi sərə ya məl, aga nja nda dləwuri dā a vu kir nda, ma ji kədlə na dā wu thlər dā.’ 5 “Kə ji ngga patər njira thlagəri ki nyi a vər nu nda məl. Ji yiwa ndə tanggərma ji na, ‘Yidəu ngə thlagəri ki dā a vər nu nga?’ 6 Ji na, ‘Təm nər mal gharu.’ “Kə ndər dləwa nyi kə na, ‘Həri ləkakadə ngau, ənga kusa, ga tsəfəri təm təfu kumunyi.’ 7 Kə ji nar nyi anə vanyi ndau, ‘Kari nagə tsu, yidəu nga nju nu nga?’ Naja tsu kə ji na, ‘Kayiwa uhi gharu ngau.’ Ndər dləwa nyi kə na, ‘Həri ləkakadə ngau, ga məliya ja dā buhu cisu kumunyi.’ 8 “Kə thlagəri ki ndər dləwa kəra gəra jirkur kə faliya nyi ara ji cabiya tsətsəlkur. Arya njir najaka pəci, a səni məl thlər ənga tsətsəlkur nda a ndiya njir lagu mbəmbəl.” (aiōn q165) 9 Yesu dumwa ji na, “Ya vər na anə hyi, hya məl thlər ənga gənnar hyi aga hya uya bazhi anə kərhyi. Lagu kə ngə ma thlər gənnar hyi a ta'yi ri, nju sa dləwuri hyi a vu ki nə kəra gəra kudəu. (aiōnios q166) 10 Ma ndəra nju sən fiyafə ənga ja wu sə kushu, nju sən fiyafə ənga ja wu sə dəgal tsu. Ma ndə kəra nji gəra sən fiyafə ənga ja wu sə kushu, nju sən fiyafə ənga ja wu sə dəgal tsu mai. 11 Ma nahyi a'yi məl thlər kəra tsa'a miya dəfu ənga gənnə nə duniya mai, wa ngə nda fər kər ənga hyi ja nə hyi gənnə nə jirkura? 12 Ma tsu nahyi a'yi məl thlər tsa'a miya dəfu ənga gənnə ndə mai, wa nga nda nə hyi nər hya gənnə?” 13 “Ndər sən mafakur anə thlagər ki paməpamə məthlə a'yi mai, ara ju nda yiwu vanyi ba ja piyari vanyi ənga ju nda həya kər anə vanyi ba ja didəna vanyi. Nahya sən dəbəri nu Hyal ənga gal gənnə mai.” 14 Njir Farisi njir yiwu gənnə ngau, ənggəra ndə nggari sərə Yesu na ba ndə tsərauna nyi. 15 Ama kə Yesu na anə nda, “Nahyi ngə njir yiwu hya canə nyi anə nji abər nji cici nga hyi. Ama Hyal ju səni dəfuwa hyi. Sərə nju lə dəgalkur anə nda, nanda ngə dididi wu mwar Hyal.” 16 “Kəl ta Yahwana ndər məl Bəbətizəma shili, highibə nə dladə nə lagu Musa ənga nə nabi'yar ca ngə ənga nju məl thlər əni. Ama dzəguya ənga Yahwana ndər məl Bəbətizəma, ənggəra nji tətəlna ndəshigu məsahəu nə təlkur Hyal, kalar ndau a vər gal lagu aga ja dā a gwa. 17 Dəməlmau ənga gyu'yi a səni sanakər, a ndiya sə ənggər camwadi wu ndər zəmə sara wu dladə nə lagu Musa a tədau a gyu'yi. 18 Ndəra kədləna mala nyi, kə ji hər vanyi mala, ndər dlənga mala ngau. Ənga tsu sal kəra həri mala kəra sal nyi kədləna ndər dlənga mala nga ja.” 19 “Vanyi ndər gənnə a'yi kəra wu ha kari nə gənnə

gangəu paməpaməu, əŋga ju səm sər səm məsahəu kalar pəci. **20** A biya miya ki nyi, vanyi ndər kədi a'yi kərə nja ngga əŋga Liyazaru, əŋga dza ja patə əŋga mbəlgəu. Nju shili əŋga ja, nja sa pina nyi əna kalar pəci. **21** Naja tsu əŋga hufə pipida ma ji səni uya alaga sərə tādau sara dar vir səm sər səm nə ndər gənnə kau, patə əkkə'yi hya wu sa nadə mbəlgə nyi kau.” **22** “Pəci shili ba ndər kədi kə tau, kə waladi'yar həri nyi ka nda fiya nyi ar vir nggya mənəhəu əŋga Ibrahimu. Ətsu ba ndər gənnə kə tau ba nji hadəna nyi. **23** Ji thləwa kərnyu wu u'ur kətsa, ja vər sa bwaḃwatəu. Ənggəra ji hya'anəkər a dəməlmau, kə ji lari Ibrahimu nadə nanda əŋga Liyazaru. (Hadēs 986) **24** Kə ji ngga nyi, ji na, ‘Tada Ibrahimu, təhudə əgya yau, ga səwa Liyazaru aga ja fuwa zər tsa ja a gwu 'yimi aga ja fəri ar kyara yau ya nggari shishi'wu, arya ya vir lari bwaḃwatə wu u'u kaul’ **25** “Ama kə Ibrahimu na, ‘Zər dā, ga dəŋgari ja, pəci kərə gu duniya, nagə əŋga sə mənəhəu papatəu, ama Liyazaru nə nyi a lari ja bwaḃwatəu. Ama kabəŋəkə pəcir nggari məsahəkur nyi ngau, ama nagau wu bwaḃwatə nga ngau. **26** Kə ma mai, wu pama 'ya əkkə'yi hyi ka'u dəgal əŋga dzəgamə a'yi, kərə nji məliya ara nja sara vəlna sara ndara hyi a shili ngau, alaga sara ngau a ndara hyi.’ **27** Kə ndər gənnə kə na, ‘Tada, ma abəŋə ja, yu kədi ngau, səwa nyi a ndu ki dədə, **28** arya zamədə'yar a'yi təfu, ja ma'yi ja nda kughiya nda, a sara nda bəra shili ngə ətsu, a shili wu bwaḃwatəu.’ **29** “Ibrahimu shadəwa nyi, ‘Zamə ngə'yar a'yi nda əŋga highiḃə nə Musa əŋga tsəfə nə nabi'yar, nda sə himi sərə ndu na.’ **30** Kə ndər gənnə shadəwa nyi, ji na, ‘Awau, tada Ibrahimu, ma ndə hya'ari sara vir tau ji sha ndara nda, ndu tubi.’ **31** Ama kə Ibrahimu na, ‘Ma tsu nanda a'yi nggari highiḃə Musa əŋga tsəfə nabi'yar kə mai, alaga vanyi ndə hya'ari sara vir tau, nanda sa sə himi anə nyi mai.”

17 Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Sərə wu dābaga məliya nji nda məliya bikau a'yi cumu. Ama sər təhudə anə ndərə ju shili lagu nyi. **2** Kuji anə nyi, nja mbiya bəra ar fəlanga ja, ba nja vakuwa nyi a gwar dəl dəgal a ndiya ja məliya zəmə wu wazha yididə'yar kə njir nu dā məliya bikau. **3** Hya tsamə sərə hya məl ja. “Ma zamə ngau məliya ngə bikau, ga kughiya nyi, ma ji na a tubir yau, təfəbiya nyi. **4** Ma ji məliya ngə bikau paməpamə mədəfə wu pəkə pathləu, kə ji bəra sha shili ja vər na, ‘A məliya ngə ri yi bikau yafa dā,’ ba ga

təfəbiya nyi.” **5** Kə cama səsə'yar kə na anə Thlagəu, “Cəkəri mbərsar 'ya ja dā əŋga dənəma!” **6** Kə Thlagə shadəwa nda, ji na, “Ma mbərsa hyi a'yi ənggər culi bəla, gu səni na anə wu dəgal kau, ‘Kucina kər ənggau ga ciya kər a gu tsadau,’ ju nda məl sərə gə na.” **7** “Ma mafa ngə si sara a gwar vi zəwa əŋga sara vir bəla, gu nda na anə nyi, ‘Usi əŋga si! A ndau ga nggya, ga səm sər səm ya?’ **8** Awau, ngu nda na anə nyi, ‘Məliya dā sər səm nə wagəu kwatahəu, ga dzəgwa tsərpəri kərngau ba ga həri dā a shili ya səm ya sa, kadivira ga dzəgwa səm ga sa nə ngau’ **9** Gu nda na usi anə mafa ngau ara ji məliya sərə tsa'a ja məl ya? **10** Abəŋə nga hyi tsu, ma hya məliya ri sərə thlagər kir hyi nar hyi hya məl, hyu nda na, ‘Na'ya mafa ngə wacu. A məliya ri 'ya sərə nju yiwu 'ya məl.’” **11** Ənggəra Yesu mbəri lagu ja vər ma'yi a vu Urshalima, ndə dzəgwa bəu wu kəl kərə wu pama Samariya əŋga Galili. **12** Ənggəra ja vər vu məlmau, kə njir pibi kumo thləwa nyi. Ndə ta'yi tuwara tsaləu, **13** ndə dzəgwa ngga əŋga dahəu dəgaləu, “Yesu ndə dəgaləu! Ga təhudə əgya 'yal!” **14** Ənggəra Yesu lari nda, kə ji na anə nda, “Ma 'ya mau hya nda canə nyi kərhyi anə pubu.” Kə ndə ma'yi, ar lagu ba ndə dā jaməu. **15** Pathlə wu pama nda, lari abər a dər ja jaməu, kə ji sha shili, ja vər fal Hyal əŋga dāhəu dənəma gagaḃau. **16** Ji bəliya undi a dumwar Yesu, ja vər usa nyi. Naja tsu ndər Samariya ngau ndərə nji didana. **17** Kə Yesu yiwa, “A'yi nji kumo nga nji məliya jamə wa? Əmani ngə alenyi nji adlə ka? **18** Mi ngə dā kəl məthləpi kə ngə sha shili ja sa cabiya usaku nyi anə Hyala?” **19** Yesu dzəgwa na anə nyi, “Hya'ari ga ma'yi sə ngau, mbərsa ngau a məliya ngər jaməu.” **20** Alenyi njir Farisi yiwa Yesu pəci kərə təlkur Hyal wu nda shili, kə ji na anə nda, “Shiliri təlkur Hyal a'yi əŋga li əŋga nju nda tsamiya mai, **21** ndər nda na tsu, ‘Kəja ja,’ əŋga ‘Wa ta ja,’ a'yi mai, arya təlkur Hyal wu pama hyi nga ja.” **22** Kə Yesu dzəgwa na anə zəmbəlma nyi'yar, “Pəci a vər shili kərə gu nda yiwu ga lari zəma pəci nə Zər Nda, ama na ga nda lari mai. **23** Nju nda na anə hyi, ‘Wa ta ja a ndəna,’ əŋga tsu ‘Kəja ja ənggau.’ Ama hya sara ma'yi hya nda tsamə nyi mai. **24** Ənggər səm nə par kərə wu cabiya mbəl nyi ar kudiyar məlmə ba'anə vanyi kudiyar məlmə kərə kalar ndau wu lari, abəŋə shiliri Zər Nda wu nda dā. **25** Ama tanggərma kəl ji lari bwaḃwatə gagaḃau kwatahəu əŋga tsu nji kabəŋəkə nda piyari nyi. **26** Ənggəra ji dā ar pəcir Nəhu, abəŋə nga nyi wu nda dā ar pəcir shilər Zər Nda. **27** Nji nggya kəl səm sər

səm əŋga sa sə sasa, ndu fa'a mathləkə'yi əŋga ndu lə ku'yi anə shili, ba'anə shili ar pəci kəra Nəhu gwu kwambwal dəgal ta ari. Kəl ta dəl shida ba ji kudəna nji patəu. **28** “Abangə nga nyi dā tsu ar pəcir Lotu. Nji kəl səm, əŋga sa, ndu dəl əŋga dəlna, alenyi nji kəl thləka sə paməpamə əŋga hər ki. **29** Ama pəci kəra Lotu piyari Sodomu, kə u'u əŋga hakil u'u shida sara dəməlməu ba ji dləna nda patəu. **30** “Tangə ənggər ta nga nyi wu nda dā ar pəcir shilər Zər Ndau. **31** Ar pəci ta, ndəra a dar kəra umbwa, ja sara gya ja vu ki aga vuwa hə sə mai, ara ja sara sana pəci.” “Ndəra a gwa tagə tsu, ja sara sha a su ki aga sa hə kar ha nyi mai. **32** Hya dəngari sərə dā əŋga mala Lotu! **33** Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **34** Yu nar hyi ja, pəci kəra sə kə wu nda dā, nji məthlə a vər pida ar sər pida zəmə ba nja həri zəmə ba nja piyari vanyi. **35** Mathləkə'yi məthlə a vər au ar bəra, ba nja həri zəmə ba nja piyari vanyi.” **37** Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi, ndə na, “Thlagəu, əman na?” Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ma vi kəra sə tətə ari əna ngə kwadəgəu wu dafəu.”

18 Yesu nar nyi najaka karapə anə zəmbəlma nyi'yar aga ja highibəri nda aga nda dumwa əŋga ndər anə Hyal parangə, a sara nda hədā mai. **2** Ji na, “Wu vanyi məlmə vanyi ndər pathla a'yi kəra gəra hivər Hyal əŋga kəra gəra tal nji. **3** Wu məlmə kə vanyi malatasal a'yi kəra a vər shili parangə əgya ndər pathla ja vər kədi nyi ju na, ‘Dləwari dā ga nə dā sərə tsa'a aga nə dā a dumwar dawa dā.’ **4** Tanggərma ba ji nggəl, ama wu yukudə kə ji na wu dəfuwa ja, ‘Alaga kə a'yi yu hivər Hyal mai, nayi tsu wu tal nji mai, **5** ama ara ənggəra mala kə bwanə dā kər əŋga shili ar kər ar kər, yu nə nyi sərə ju yiwu kau, a sara gangəkura shili nyi kə a nda nə dā hədāl!” **6** Kə Thlagə na, “Nggara mə ja sərə ndər pathla kəra gəra jirkur kə na! **7** Kə hyi nggani, Hyal a yiwu nda nə nyi sərə tsa'a anə nji nyi kəra ji dəmbiya kəra wu tiwi anə nyi vu'yi əŋga puci sərə ndu kədi wa? Naja 'yi wu nda dləwari nda əŋga kusa wa? **8** Yu na anə hyi, ju nda nə nda sə tsa'a kəra ndu kədi kukusa. Ama ma Zər Ndau wu nda sha shili, wu sa thləwa ja njir mbərsa wu duniya kə ya?” **9** Yesu na najaka karapə anə njira həri Kərnda abər nji tsapəu nga nda, nda dzəgwa didəna alenyi nji. **10** Ji na, “Nji sayi məliya nji məthlə kəra ma'yi a gwu ki Hyal aga nda gwa ndər əŋga Hyal. Pathlə wu pama nda ndər Farisi, əŋga vanyi ndə kə ndər tsəm budau.

11 “Kə ndər Farisi hya'ari ji ta'yau, ji dzəguya ndər anə Hyal ja vər na, ‘Hyal, a usa ngə ri yau ara nayau a'yi ənggər alenyi nji mai, njir həl, njir dlərbau, nji səsü. Nayi tsu a'yi ənggər ndər dləwu budə kə mai. **12** Yu hə zəmətsini məthlə wu sugu, yu həbiya pathləu wu sə kumo patə kəra yi uya.’ **13** “Ama kə ndər dləwu budə kə ta'yu nadəu, naja a'yi dā tsa'a ja hya'ana liya ja a dəməlmə mai, kə ji cabiya tətəwakur nyi, ja vər na, ‘Hyal, təhudə əgya yau, nayi ndər bikaul!” **14** Yesu na, “Yi wu na nə hyi, ndər tsəm budau, ji sha a ndu ki nyi gəra bikau wu mwar Hyal, a'yi ənggər ndər Farisi mai. Arya kalar ndəra həri kərny, nju nda həya nyi. Ama ndəra həya kərny, nju nda hya'ana nyi.” **15** Alenyi nji shili əŋga wazha aga Yesu a fənggər nda barka. Ənggəra zəmbəlma nyi'yar lari abangau, ba ndə tsa ar kəra nda. **16** Ama kə Yesu ngga wazha, ji na, “Piyara mau wazha yidəfə nda shili əgya yau. Hya sara ka nda mai. Arya, təlkur Hyal anə nji ənggər nanda nga nyi. **17** Əŋga jiri yu na anə hyi, kəmir ndəra gəra dləwuri təlkur Hyal ənggəra zər kushu wu dləwu, naji wu sən vwagwa mai.” **18** Vanyi ndər təcəmwə nə Yahudiya yiwa Yesu ji na, “Mələmə, ndə mənəhəu, mi nga ya məl ya uya pi gəra kuda?” (aiōnios g166) **19** Kə Yesu na anə nyi, “Ara mi gu ngga dā ndə mənəha? Ndə mənəhə a'yi mai kəl Hyal wacu. **20** A səni gau sərə dlədau cabiya, ‘Ga sara tsa ndə mai. Ga sara məl səsukur mai. Ga sara həl mai. Ga sara thla fati ar kəra ndə mai. Ga sara dlərbə ndə mai. Ga gənggər nyi səli anə dəngə əŋga məngau.” **21** Kə zər baduwari ta na anə nyi, “A bəlar yi sə'yar kə patə tsu yi zər kushu. Mi ngə sərə hya?” **22** Yesu nar nyi, “Sə zəm wacu ngə hyau anə ngau, ma gu yiwu ga dā ndə tsapəu, ga ma'yi ga nda dəlna patər sərə ara gau, ba ga təkəna gənnə nyi anə nji dafəli, gu uya akkəri a dəməlməu. Ba ga dzəgwa shili aga ga sa nu dā.” **23** Ənggəra ji nggari abangau kə zər baduwari kə ndələr bama, kə ji ma'yi əŋga hudə ndzəndzau, ara naja ndər bərba gagađau. **24** Ənggəra Yesu lari dəfuwa ja a ndzə ri, kə ji na, “Wu nda dā dzadzau gagađau anə njir gənnə nda gwu təlkur Hyal! **25** Arya wu nda dā batə anə dləgwam ja tərabiya wu liya libəra, a ndiya ndər gənnə ja vu təlkur Hyal.” **26** Njira nggari ndər kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Ma abangə nga nyi, wa ngu sən uya mbəda?” **27** Yesu na, “Sərə gəra sən dā ngau, anə ndau, ama anə Hyal batsu.” **28** Kə Biturusu shadəwa, ji na, “Kəja 'ya piyari sə patə 'yi nu ngau.” **29** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Wu sən yau abangə, yu nar hyi jirkura nyi tsu,

kalar ndəra piyari ki ənga zamə'yar, ənga kwamə'yar, ənga tada ənga ama ba əkkə'yi wazha ənga fa arya təlkur Hyal 30 ju nda uya gangəu a adabanga sə'yar kə ji piyari ənggau wu duniya kau, wu duniya kəra wu shili kə tsu pi kəra kudau." (aiōn q165, aiōnios q166) 31 Kə Yesu həri zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə a ndar batiti, ji na anə nda, "Kəja, mən wu mai a vu Urshalima, vi kəra sərə nabi'yar tsəfəri ar kəra Zər Nda u wu nda nyabiya dzau. 32 Nju nda ləri nyi anə njira a'yi njir Yahudiya mai, aga nda didana nyi, nda nə nyi bwaḡwatau, nda dzəgwa təfəri nyi tuli. 33 Ndu nda dægə nyi ənga wuḡa, nda tsəya nyi, ama pida makərkura nyi ba ja hya'ari sara vir tau." 34 Ama zəmbəlma nyi'yar nggabiya sə kə Yesu na kə mai. Dəḡəwa ngə sərə ndər kə cabiya anə nda, ca ngə ḡa nandə səni nggabiya mai. 35 Ənggəra Yesu dla ləhəu wu dzəri Yariko, kə ja ndə ləfau a vər nggya ar thlər pa lagu, ja kədiyau. 36 Ənggəra ji nggari nji gangəu a vər tərabiya, kə ji yiwa sau ji na, "Mi nga vər ḡa?" 37 Kə ndə na anə nyi, abər, "Yesu ndər Nazəratu nga vər tərabiya." 38 Kə ji hya'ana ḡahəu ji na, "Yesu! Zər Dawuda! Təhudə əgya yau!" 39 Njira a dumwa ndə kughi anə nyi aga ja həḡiya miya ja. Ama kə ji bəra hya'ana ḡahəu gagaḡau ja vər na, "Na gə, Zər Dawuda, təhudə əgya yau!" 40 Kə Yesu ta'yau, ji na, "Shila mau ənga ja ənggau." Ənggəra ji shili ləhəu, Yesu yiwa nyi, 41 "Mi nga gu yiwu ya məliya nga?" Kə ləfə kə shadəwa, ji na, "Thlagəu, ya yiwu ya lari sau." 42 Yesu na anə nyi, "Lari sau! Mbərsa ngau a pahənari liya gau." 43 Aga zəmə kə liya ja lari sau, kə ji nu Yesu, ja vər dləvə Hyal. Ənggəra nji lari sə kə ḡa kau, kə ndə patə fal Hyal.

19 Yesu vu Yariko, ja vər tərabiya wu hu ḡa məlma nyi, 2 kə ja vanyi ndə dægəl nə njir tsəm budau, kəra nja ngga ənga Zakka. Naja tsu ndər gənnə, 3 ji ḡa aga ja lari tara wa ngə Yesu, ama naji səni lari nyi mai ara naja ndə tashu, ənga tsu nji gangə gagaḡau. 4 Agabangə kə ji ma'yi a dumwa ənga hwi, kə ji thləwa wu bəla kə ji dagwa, aga ja lari nyi, arya Yesu wu nda tərabiya lagu ta. 5 Ənggəra Yesu thləwa vi ta, kə ji hya'anəkər a dəməlmau ji na, "Zakka, kusa ga shida! əshina yu ḡa məthləpi wu ki ngau." 6 Zakka gya ənga kusa, ji dləwuri nyi ənga huḡə pipida. 7 Ənggəra nji lari abangau, kə ndə mbari ngwungwuni, nda vər na, "Kəja! Wu ki ndər bikə nga ji ḡa məthləpi." 8 Kə Zakka hya'ari a'yi ta'yau, ji na anə Thlagəu, "Nggari, ndə

dəgal, yu təkəya sərə ara yau bwata məthləu, ba ya təkəna pathla nyi anə nji tətə ḡanama. Patəkura njira nyi dlərbəri, yu nda shabiya nda sər nda aga fəḡəu." 9 Kə Yesu na anə nyi, "əshina ma, mbəḡau a shiliri wu ki kau, naja ma culi Ibrahimu ngau. 10 Arya Zər Nda u ji shili aga sa gal nji sasa, ənga ja sa canə nda lagur mbəḡau." 11 Tsu nda vər sə himi sə'yar kau, kə Yesu dumwa ənga na vanyi karapə anə nda, ara a ḡar ləhəu wu dzəri Urshalima, ənga nja vər ḡənga abər təlkur Hyal wu cabiya dzə aga zəməu. 12 Kə ji na anə nda, "Nji sayi məliya vanyi ndə dægəl kəra ma'yi a ndu vanyi məlmə nadə aga nja fiya nyi təl ja dzəgwa sha shili. 13 Kadivira ja mai, ji ngga kumo wu pama mafa nyi'yar, ji nə nda pam papathlə ji dzəgwa na anə nda, 'Shafəli mau əni kəl yi sha shili.' 14 Njir məlmə nyi wu yiwu nyi mai. Agabangau, kə ndə sawa cama ayukuda ji mai a ndu məlmə ta abər, 'Na'yu yiwu ndə kə ja ḡa təl ar kəra 'ya mai.' 15 "Kə nji fiya ndə kə təl, ji dzəgwa sha shili wu ki. Ənggəra ji shili kə ji səwa nja nggari nyi mafa nyi'yar ta, aga ja səni nubwa kəra ndə uya ar kəra sərə ji nə nda. 16 Ndə tanggərma shili ji na, 'Thlagəu, a uyari yau nubwa pam kumo a dar kəra pam pathləu ta gə nə ḡa ta.' 17 Kə thlagəri ki kə na anə nyi, 'Usi mafa tsapəu ndər məl thlər tsa'a miya ḡəful! Gə məl thlər ngau, tsa'a miya ḡəful ənga sə kushu kəra nji nə ngau, yu məliya ga səm təlkur ar kəra məlmə paməpamə kumou.' 18 Mafa nə məthləkura nyi shili ji na, 'Thlagəu, a uyari yau nubwa pamə təfu a dar kəra pamə zəmə ta gə nə ḡa ta.' 19 Thlagər ki nyi shadəwa anə ndə kau, 'Gə wu səm təlkur ar kəra məlmə paməpamə təfu.' 20 "Kə vanyi mafa shili ji na, 'Thlagəu, kə ja pamə zəmə ngau. Yi pəḡiya wu kukuzhal, yi ḡəwana. 21 Ara yu hivər ngau, arya na gə ndə dzadzau ngau. Kəja ga fa sərə kəra nə gau, gu gəm tsu sərə gə kəra thləka na.' 22 Kə ji na anə nyi, 'Nagə mafa ḡəmwə'yi hangəkəl, yu məliya ngə numa ənga sərə biya sara wu miya gau! Əngwar gau nayi ndəra nji kəra səni hangəkəl nyi, ndər fa sə nji kurthləu ənga yiwu gəm ar vi kəra yi kəra thləka na. 23 Tsa'a nga nyi, ama mi ngə ḡa nagə fiya gənnə ḡa ar vi fə gənnə maya, aga ma'yi shili ya uya akkəri ar kəri mai ya?' 24 "Kə ji na anə nji ta ta'yi əkkə'yi ja, 'Dləwura mau gənnə dubu pathləu kəra ara ja kau, ba hya nə nyi anə ndəra ənga dubu kumou.' 25 Ama kə ndə shadəwa nyi, ndə na, 'Thlagəu, pamə kumo nga ara ja.' 26 Ji shadəwa, ji na, 'Yi wu nar hyi, ndəra a'yi ənga sau nju nda cakəri

nyi. Ndëra këra a'yi ënga sau, alaga së kushu këra a'yi ara ja nju nda dlëwuri. 27 Njira dawa dë kau, nji këra gëra yiwu ya dë tël ar këra nda kau, fa'ari nda mau a shili nja tsëya nda wu mwa dë.” 28 Ænggëra ji nana abangau, kë ji dumwa a vu Urshalima. 29 Ænggëra Yesu ënga zëmbëlma nyi'yar vu mëlme Bethfaji ënga Bethlani, mëlme këra lëhëu wu dzër Urshalima, këra a dar këra më zaitunu. Kë Yesu sëwa zëmbëlma nyi'yar mëthlëu, 30 Ji na anë nda, “Ma'ya mau a vu zër mëlme kë a ndumwar hyi kau, ënggëra hyi vwau, hyu vuwa thlëwa zër kwara mbamba ar së'yi, këra nji gëra saya dari, hya pëlma nyi hya hër dë a shili. 31 Ma nji yiwa hyi, ‘Mi ngë dë hyu mël abanga?’ Kël ba hya na, ‘Thlagë ngu yiwu ja mël thlër ëni.’” 32 Njira nji sëwa, ndë ma'yi, kë ndë thlëwa kalar sau ënggëra Yesu nar nda ta. 33 Nda vër pël nyi ja, kë thlagëri kwara nyi na anë nda, “Aga mi nga hyu pël nya?” 34 Kë ndë na, “Thlagë ngu yiwu ja mël thlër ëni.” 35 Kë ndë hëri nyi a shila në Yesu. Ænggëra ndë fër lëgutër nda a dar kwara nyi, kë ndë dlëwari Yesu ndë fëri nyi a dar ya kwara nyi. 36 Ænggëra ja vër bëu, kë nji dzëgwa sëya lëgutër nda a gyar lagu. 37 Ænggëra ji shili lëhëu wu dzëri Urshalima, më tsa ga vi këra lagu sa gya ar dza gar në wur Zaitunu, kë dëbër zëmbëlma nyi'yar gangëu dëbau nda vër usa Hyal, nda vër fal nyi tsu ënga dëhëu ënga dënama aya së dëdëgur pamëpamë kara ndë lari. 38 Nda vër na! “Barka a nggyar anë tël këra wu dëa wu thlëmër Thlagëu! Jamëkur a nggyari a dëmëlmau, ënga kadakadarkur anë Hyal!” 39 Kë aleniyi njir Farisi këra wu pama nda na anë nyi, “Mëlme, ga kughi anë zëmbëlma ngë'yar nda nggya zëmëu!” 40 Ji shadëwa nda, ji na, “Ya nar hyi,” “alaga ndë bëgau, tsëka 'yar kë ënga kër nda ndu wau.” 41 Ænggëra ji shili lëhëu gaga dëu, ji tsamiya vu Urshalima, kë ji tiwi anë nyi. 42 Ji na, “Kara nggërau, ma ja hyi nda sëni sëra wu në hyi nggya jamëu! Ama kë ja a dër dëdëwa ara hyi. 43 Pëci a vër shili këra dawar hyu nda zëwar hyu masëmë nda dzëgwa pa ënga hyi. Sojar nda ngu nda zëwar hyi. 44 Ndu nda hëradlëna ngau ënga nja dlëna njira a gwa patëu. Nandë wu nda piyari tsëka zëmë ar këra kuvwa nyi mai. Së'yar kë wu nda dë ënga hyi ara nahyi a'yi sënbiya abër Hyal shili aga mbëdë hyi mai.” 45 Kë Yesu vu ki Hyal ji vuwa këdlëbiya njira vër dël ënga dëlma së a vuna patëu, 46 ji na anë nda, “Tsëtsafë nga nyi, “Nju ngga ki dë ënga vir këdi Hyal,’ ama këja hya shabiyari ji dë vir dëwa njir dëlagu.” 47 Parangë ja vër highibëu wu ki Hyal. Ama pubu

dëdëgal'yar, ënga mëlme dladë'yar, ënga nji dëdëgal në mëlme ndu gal lagu këra nda dëbaga tsëya nyi ari. 48 Ama nandë uya lagu këra nda sëni tsëya nyi mai, ara ndër nyi a uyari vi wu dëfuwa nji, ënga nandë wu yiwu ndër zëmë a tëdau a gyiwu 'yi mai.

20 Vanyi pëci Yesu gwu ki Hyal ja vër highibëu, ja vër tëtëlma ndëshigu mësahëu anë nji, kë pubu dëdëgal'yar, mëlme dladë'yar ënga njira nggurëm shili ara ja. Ndë sa yiwa nyi, 2 “Ænga dënama wa nga gu mël së'yar kë? Wa ngë në ngë dënama në mël së'yar kë?” 3 Yesu shadëwa nda, ji na, “Nayi ma yu yiwari hyi. Nar dë mau, 4 dënama këra Yahwana mël bëtëtizëmë ëni, Hyal ngë në nyi ëndëga ndau?” 5 Kë ndë ndër wu pama nda, ndë na, “Ma mën na, ‘Sara ara Hyal nga nyi dëa,’ ju nda na, ‘Mi ngë dë nahyi hënggëri ënga ja mai ya?’ 6 Ma tsu mën na, ‘Sara ara nji,’ gangëkura nji kë ndu nda vavaka mën ënga tsëka, aya patëkura nda a hënggëri abër Yahwana nabi nga ja.” 7 Agabangë kë ndë na anë nyi, “Na'ya sëni vi këra dënama nyi dëa sara ri mai.” 8 Kë Yesu na anë nda, “Nayi ma, nayi wu na anë hyi, tara ënga dënama wa nga yu mël së'yar kë mai.” 9 Kë Yesu nar nyi najaka karapë anë nji, ji na, “Nggara mau vanyi karapau, Vanyi thlagër fa a'yi këra thlëkana fa wur inabi. Ji zëwari fa kë wu masëmë, ënga ji labiya ka'u në bëci 'yimir wur inabi. Kë ji liya dza'wu në bëla fa. Kë ji tëtëkëna fa anë njir zëwa, ba ji ma'yi a nda gë ndau. 10 Ænggëra pëcir fwahëu dë, kë ji sëwa mafa nyi a nda në njira hë fa, aga ja dlëwuri nyi akkëri nyi në inabi sara wu fa wur inabi nyi. Ama kë njira hëri fa kë dëgëna mafa kau, ka dzëgwa sëwa nyi ënga tsi kurthlëu. 11 Kë ji bëra sëwa vanyi mafa nyi, ama kë ndë bëra dëgëna nyi ka hëna sëli nyi, ndë dzëgwa shabiya nyi ënga tsi kurthlëu. 12 Kë ji bëra sëwa mafa në makërkura nyi, kë ndë uya nyi ënga mbëlgu, ndë vakana nyi a biya. 13 “Kabangëkau, ndë kë thlagëri fa inabi kë na, ‘Mi nga ya mël? Yu sëwa zër dë kë zëmë kë yu yiwu kau, tara ba nda gënggër nyi sëli.’ 14 “Ama ënggëra njir hë fa kë lari nyi, kë ndë na wu pama nda, ënghëng! ‘Këja ndër fa'a ki nyi. Mëna tsëya nyi, ba sër fa'a ki nyi kë patë a dë nër mën.’ 15 Kë ndë tsëya nyi ka vakana nyi a biyar ya kër ki. “Kabangëkau, mi nga hyu nggani thlagëri fa kë wu nda mël ënga njir hë fa kë? 16 Ju nda shili ja sa dlëna patër njir hë fa kau, ba ja dzëgwa në nyi fa anë nji pamë tsu.” Ænggëra nji kë nggari abangau kë ndë na, “Hyal ja tsanal!” 17 Ama kë Yesu

tsamə nda kə ji yiwa, “Mi ngə sə kə cabiya wu ndər Hyal kəra tsətsəfa?” “Tsəka kəra njir hər didana ca ngə dā tsəka bəlkər.” 18 Kalar ndəra tādau a gyar tsəka kau, ju bəbəl, ama ndəra tsəka kə tādə a gyar ja, ju əya dzə huhutəu.” 19 Ənggau ngə maləmə dladə'yar ənga pubu dādəgal'yar ndu yiwu nda mbari Yesu, aya ndə sənbiya abər karapə kə ji lə kə ar kəra nda nga nyi, ama kə hivər mbar nda ara dlamir nji. 20 Kə ndə dzəgwa gal lagu, ndə kina alenyi nji aga nda dā ənggər nji tsapəu, nji jiri. Ndə dzəgwa səwa nda a ndəgya Yesu aga nda ngə ya nyi ləbam ənga sərə ndu yiwa nyi, aga nda uya nda nə nyi Yesu anə ndər pathla kəra ənga dənəma nər 'yi'yir Roma. 21 Nji kə nji səwa kə na anə Yesu, “Maləmə, 'yi wu səni abər ndər ngau ənga highifə ngau jiri nga nyi, 'yi wu səni tsu na gu ca paməpaməkur mai, ama gu highifə sərə jiri nə lagu Hyal anə nji patəu. 22 Wu dənga ngau, a dər tsa'a 'ya ki budau anə təl Kayisaru əndəga awau?” 23 Ama Yesu a sənbiya tsətsəlkur nda, kə ji na anə nda, 24 “Canə dā mau kwaḃa. Bama wa ənga thləmər wa nga ri ka?” 25 Ndə shadəwa nyi, “Nə Təl Kayisaru ngau.” Kə ji nar nda, “Ma abangau, hya nə nyi anə təl Kayisaru sərə nə nyi, ba hya nə nyi anə Hyal sərə nə Hyal.” 26 Ənggau kə ndə tini mbari nyi ənga ndər wu mwar nji. Kə ndə nggya zəməu, ara shadəwa nyi dā sə dādəgur anə nda. 27 Kəja alenyi njir Sadusi, njira na abər hya'ari sara vir tau a'yi mai, ndə dla əgya Yesu, ndə na, 28 “Maləmə, Musa tsəfəri 'ya najaka dladau abər, ‘Ma ndə tau ji piyari mala nyi kəra gərə wazha, a kyau zamə nyi a həri mala kə aga ja uya wazha anə zamə nyi.’ 29 Nji sayi məliya alenyi nji nanda mādəfau, nanda patə zamə nga nda. Kə dəgala nda həri mala ba ji tau kəra yabiya zər. 30 Kə nə məthləkura nyi həri mala kau. 31 Nə makərkura nyi abangau. Kə dā patəkura nda mādəfə həri mala kau, ama ba ndə tə patə gərə ya ənga mala kau. 32 Wu yukudə nyi, mala kə ma ba ji tau. 33 Kabəngəkə ya, pəcir hya'ari sara vir tau, mala wa nga ju nda dā? Arya patəkura nda a həri nyi ri nda aga mala.” 34 Yesu na anə nda, “Nji kabəngəkə kəl hə dzə nga ndu hau wu paməu, (aiōn g165) 35 ama njira wu nda dā tsa'a aga hya'ari sara vir tau nga ndu vu təlkur Hyal wu pəci ta, nandə wu hə dzə mai. (aiōn g165) 36 Ndu nda dā ənggər waladi'yar, nandə wu bəra tə mai. Ndu nda dā wazha Hyal ara a hya'ari nda sara vir tau. 37 Musa ənga kərnyi a cabiyari ar babal abər njira tau ndu nda hya'ari ənga pi. Wu ndər ar kəra kədləl kəra mbari u'u, ji ndər ar kəra Thlagə abər naja ngə, ‘Hyal

nə Ibrahimu ənga Ishaku ənga nə Yakubu.’ 38 Naja a'yi Hyal nə nji tətə mai ama nə njira ənga pi. Anə nyi kalar ndau ənga pi nga ja.” 39 Kə alenyi maləmə dladə'yar ndə ndər ndə na, “Maləmə, a nabiya gə kakaləu!” 40 Ənggau nandə bəra uya dənəma nə yiwa nyi vanyi sə mai. 41 Yesu yiwa nda ji na, “Abari nga nju səni na abər Kərsiti zər Dawuda? 42 Dawuda ənga kərnyi na wu ləkakadə nə Zabura: “‘Thlagə na anə Thlagə dā, Nggya lagu mazəma yau, 43 kəl yi fiya dawa ngau əgya kida hiya gau.” 44 Dawuda ji na anə Kərsiti ‘Thlagəu.’ Ya abari nga ja səni na anə nyi zər nya?” 45 Ənggərə nji patə a vər sə himi nyi, kə ji nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar abər, 46 “Hya hangəkəl ənga maləmə dladə'yar. Ndu yiwu nda bəu wu pama nji wu kar ha nggunggurəm ənga nja dzəgwa usa nda ar sugu. Ndu yiwu tsu nja nə nda vir nggya tsapə wu umbwa daḃə dzə njir Yahudiya, ənga vir nggya nə kadakadarkur ar vir mini. 47 Nanda ngə njir səm kari nə mathləkə'yi təsəl, nda dzəgwa ndər ənga Hyal tugu aga nja lari abər a'yi nda. Jiri, nanda ngu nda lari bəwəwatə gagadau a ndiya nji patəu.”

21 Yesu hya'anəkər kə ji lari alenyi njir gənna a vər fə gənnar nda a gwu cala tsəm sau a gwu ki Hyal. 2 Kə ji lari vanyi malatəsəl kəra sə nyi a'yi mai ji shili ənga kwaḃa nyi məthlə kə ji puwa a gwu cala. 3 Kə Yesu na, “Jiri, nga yu na anə hyi,” “sərə mala tətə dənəma kə fuwa, a ndiya nə nji kə patəu. 4 Arya patəkura nda ndə fuwa sara wu gangəkura nda əni, ama naja ənga tukur kəra ja əni, kə ji fuwa sərə ju nggya aga nyi patəu.” 5 Alenyi zəmbəlma nyi'yar dzəguya ndər ar kəra ki Hyal, ənga culi tsəka mənəhəu kəra nji həri əni, ənga sər bəthlə umbwa məmənəhə kəra nji nə nyi anə Hyal. Ama kə Yesu na, 6 “Ma aga sə'yar kə hyu tsamə kau, pəci wu shili nahyi wu nda thləwa tsəka zəmə ar kəra kuvwa nyi mai, kalar zəma nyi nju nda vakana a gyiwu 'yi.” 7 Ndə yiwa nyi, “Maləmə,” nar 'ya, “ənuwa ngə pəci kəra sə'yar kə wu nda dər kəra, ənga mi ngu nda dā mətəsamə nə shili nga, ənga kudiyar najaka duniya?” 8 Kə ji shadəwa nda, “Hya nggya hya tsamə ənga hangəkəl nja sara nggutana hyi. Arya nji gangəu wu nda shili wu thləmə dā, ndu na ənga kərndə, ‘Nayi ngə Kərsiti,’ ənga, ‘Pəci a dər ləhəu.’ Hya sara nu nda mai. 9 Hya sara hivər mai, ma hyi nggari ar kəra papa ənga ndər əngwa əngwa ar kəra papa, hangəkələr hyi ja sara hya'ari mai. Kəl ma sə'yar kə nyabiya dzau,

ama tsu kudār duniya nadāu.” 10 Ji dumwa əŋga na, “Yi'yi wu dlədə 'yi'yi, əŋga təlkur wu nda par təlkur. 11 Wuḅau əŋga kəŋggədər 'yi'yi wu nda darkər ar vi paməpamə gangəu, əŋga shiləgə'yar paməpamə ar kalar vi paməpaməu. Nju nda lari sər lə hivər əŋga sər dədəgur'yar sara dəməlmau. 12 “Ama kadivira sə'yar kə da, nju nda mbari hyi nja nə hyi ḅwaḅwatəu. Nju həri hyi a ndu umbwa daḅə dʒə njir Yahudiya aga nja thlana hyi numa, nja ḅəra fuwa hyu fursəna. Nju həri hyi a dumwar təl'yar əŋga nji dədəgal nə məlmə ariya thləmə da aga nda ḅəra thlana hyi numa. 13 Sə'yar kə ngu nda nə hyi lagu nə tətəlna ndəshigu məsahəu ar kəra yau. 14 Agabəŋgə hya fər kər əni tsu kadəu abər nahyi wu nda ḅwakər əŋggəra hyu nda həbiya kərhyi mai. 15 Ariya yu nda nə hyi sər na əŋga sənbiya aga alaga zəma dawar hyi a səni nda shabiya ndər hyi əŋga kəpalna səra hyu na mai. 16 Əkkə'yi dər hyi, əŋga zaməri hyi, əŋga nji gə hyi, əŋga bazhir hi'yar wu nda ləri hyi anə nji, əŋga nju nda tsəya alenyi nju pama hyi. 17 Patəkura nju nda yiwu shishir dza hyi mai ariya thləmə da. 18 Ama shishir kəra hyi zəmə wu nda sa mai. 19 Ma hyu səni cinapi hyu uya mbədəu. 20 “Ma hyi lari soja'yar zəwar Urshalima, hya səni abər pəcir kudə nyi a dər ləhəu. 21 Kə njira wu 'yi'yir Yahudi, nda hwi a du mau. Njira wu hu da məlmə nda biya, njira a biyar ya məlmə nda sara vu hu da məlmə mai. 22 Ariya pəci kə pəcir pathla ngau, a dər tsa'a nja nyabiya səra tsətsəfau wu ndər Hyal. 23 Sər təhudə anə mathləkə'yi kəra əŋga hudəu əŋga kəra a vər lə u'wa ar pəci ta! Ara ḅwaḅwatə dəmwa'yi wu nda vu 'yi'yi kau, ətsu hudə ndzəndzə nə Hyal wu nda gya ar kəra nji kau. 24 Nju nda tsəya alenyi nja vər pa, nju nda mbari alenyi nji nja ma'yi əŋga nda a ndu mafakur a ndu alenyi 'yi'yi. Njira a'yi njir Yahudiya mai ndu nda səmku Urshalima, kəl pəcir nda nyabiya dzau.” 25 “Nji wu nda lari sə paməpamə nə lə hivər ar pəci, əŋga hya, əŋga shashilga. Wu duniya tsu nju nda gwu ḅwaḅwatə əŋga hivər ara par 'yimi ar tsadau. 26 Nju nda shavər ara hivər əŋggəra nda vər dəŋga ar kəra səra a vər shili wu duniya, ariya pəci, hya əŋga shashilga'yar nju nda kəŋggədər nda. 27 Wu pəci ta nju lari Zər Ndau ju shili wu dlama əŋga dənama əŋga kadakadarkur. 28 Ma sə'yar kə a dzəguyar da, hya hya'ari hya ta'yau əŋga jirkur hyi ara pəcir mbədər hyi a dər ləhəu.” 29 Kə ji nar nda najaka karapau, “Tsamiya mau wur ḅəla əŋga alenyi wu'yar. 30 Ma nda dzəguya thlə hyali, nahyi əŋga kərhyi, hya səni abər

biyargwa a shiliri. 31 Abəŋgə tsu, ma hya lar sə'yar kə a dər, hya nggya əŋga səni abər təlkur Hyal a dər ləhəu.” 32 “Yu nar hyi jirkura nyi, najaka zamanəu, a'yi wu tərabiya mai, kəl sə'yar kə patə nyabiya dzau. 33 Dəməlmau əŋga gyiwu 'yi wu nda tərabiya, ama ndər da nə nyi wu tədəu a gyiwu 'yi mai.” 34 “Hya hangəkəl əŋga kərhyi. Hya sara piyari səm əŋga sa sə sasa, əŋga ḅwaḅwatə nə nggya biya duniya ja sara həna hangəkələr hyi mai. A sara pəci kə a shili ar kəra hyi əŋga kəra sənkur hyi 35 əŋggər ləbam. Ara wu nda shili ar kəra nji patə kəra wu duniya pəci ta. 36 Hya nggya əŋga fər kər, hya ndər əŋga Hyal parəŋgə aga hya uya dənama nə tərabiya wu sə'yar kə nda da kə aga ja daḅaga da hya ta'yau wu mwar Zər Ndau.” 37 Kalar pəci, Yesu a vər dumwa əŋga highiḅau wu ki Hyal, ama ma wagəu da ba ja ma'yi a ndar vi kəra nja ngga əŋga Gar mə Zaitunu ba ja pida a dənə. 38 Kadə kalar mudlə nji patə tsu ndu shili əgya ja nda sa sə himi nyi wu ki Hyal.

22 Pəcir məl lardur nər njir Yahudiya əŋga macikəl kəra gəra thləlam, kəra nja ngga əŋga lardur vəlna a dər ləhəu, 2 kabəŋgəkə pubu dədəgal'yar əŋga maləmə dladə'yar nda vər gal lagu əŋga dabar kəra nda daḅaga tsəya Yesu, ama hivər a vər tə nda ara nji. 3 Kə Shatan gwu dəfuwa Yahuda, kəra nja ngga əŋga Isikarayoti pathləu wu pama zəmbəlma nyi kumo apə məthləu. 4 Kə Yahuda ma'yi a ndəgya pubu dədəgal'yar əŋga dəgal njir ḅəla ki Hyal aga ja nda nar nda əŋggəra ju səni pəlna nyi pəzhi anə Yesu. 5 Kə da sər caguli anə nda, ndə həŋggəri ndu nə nyi gəŋna. 6 Yahuda tsu a həŋggəri ja əŋga səra ndə na, ja vər gal lagu mənəhəu kəra ja səni pəlna nyi pəzhi anə Yesu kəra ja gəra səni. 7 Kə pəcir lardur nər macikəl kəra gəra thləlam shili, kəra da ca ngə pəcir thla gamə nər lardur nər vəlna. 8 Yesu səwa Biturusu əŋga Yahwana, ja vər na, “Ma'yi mau hya nda məliya mən vir səm sər səm nə vəlna aga mənə səm.” 9 Kə ndə yiwa nyi ndə na, “Əmani nga gu yiwu 'ya pabəra?” 10 Ji na anə nda, “Əŋggəra hyu vu hu da məlmau, ndə sal a vər hə təm əŋga 'yimi wu thləwa hyi. Nu nya mau a ndu ki kəra ju nda vuwa gwa. 11 Hya nar nyi anə thlagər ki kau, ‘Maləmə' ya ngə səwa 'ya aga 'ya nar ngau, “Əmani ngə umbwa dləwu məthləpi kəra nayi əŋga zəmbəlma da'yar wu nda səm sər səm nər vəlbiya a gwa?”” 12 Ju nda canə hyi umbwa kəra a dər kəra umbwa kəra dəgal kəra nja məliya ri. Əŋggau hya

maliya kalar sau, aga sëm sër sëm.” 13 Kë ndë ma'yi ndë nda thlëwa kalar sau änggëra Yesu nar nda ta, kë ndë dzägwa maliya vir sëm sër sëm nër lardur në vëlina. 14 Änggëra pëci dë, kë Yesu änga cama sësë nyi'yar nggya aga nda sëm sër sëm. 15 Kë ji na anë nda, “A yiwur yau gagadau aga ya sëm lardur nër vëlbiya kë änga hyi kadivira ya dzägwa lar bwaëwatëu! 16 Arya yu nar hyi, nayi tsu bëra sëm së kë änga hyi mai kël ma jirkura nyi nyabiya dzë wu tëlkur Hyal.” 17 Kë ji hëri kyakiwa, kë ji usari Hyal ji na, “Hëra mau hya tækëya wu pama hyi. 18 Ya vër na anë hyi abër, tsu yu bëra sa 'yimir yayar wur inabi mai, kël ma tëlkur Hyal shili.” 19 Abangau, kë ji hëri macikël, kë ji lër usaku anë Hyal, ba ji bëbëlëwa, kë ji në nyi anë zëmbëlma nyi'yar, ju na, “Dlëwura mau hya sëm, naja kë kumër dza yi ngau, hya mël abangau aga dëngari änga yau.” 20 Abangë tsu, ayukudä sër sëm në wagëu, kë ji hëri kyakiwa ta, ji na, “Kyakiwa kë ca ngë alkawal mbamba mafëliyangë këra Hyal maliya änga mashi dë këra nju nda pëna aya hyi. 21 Ama këja tsa ndëra wu nda thlëna hiyau wu cala änga yau! 22 Zër Ndau wu nda tau änggëra Hyal nana, ama sër tëhudë anë ndë kë pëlina nyi pëzhi kau!” 23 Kë zëmbëlma nyi'yar dzëguya yiwa wu pama nda, tara wa ngu nda mël së kau. 24 Abangau kë këpal hya'ari wu pama zëmbëlma nyi'yar abër tara wa ngu dëgal wu pama nda. 25 Yesu na anë nda, “Tël'yar nër duniya vër cina njira ägya kidä nda, änga tsu njira wu sëm dëgalkur wu na abër nanda ngë, 'Njir dlëwa nji.’ 26 Ama ja sara dë abangau wu pama hyi mai. Ndëra dëgal wu pama hyi ja dë änggër ndëra ndiyya änga kushu, ndër sëm tëlkur tsu ja dë änggër ndër mël thlër. 27 Wa nga ndiyya änga dëgala, ndëra nggya vër sëm sër sëm ändëga ndëra hëri sër sëm a shili? A'yi ndëra vër sëm wa? Ama nayau wu pama hyi änggër ndër mël thlër anë hyi. 28 “Nahyi ngë njira nggya änga yau wu patër bwaëwatë këra yi lari. 29 Änggëra dëdä cadëbiyya dë aga ya sëm tëlkur, abangë nga ya vër në hyi tsu, 30 abangë nga hyu nda sëm, hya sa änga yu tëlkur dë. Ätsu hyu nda nggya ar vir sëm tëlkur, hya dzägwa sëm tëlkur ar këra culi kumo apë mëthlë në Izirayila. 31 “Simanu, Simanu, Shatan a dlëwuri ja dënama aga ja dzëbiyya hyi patëu, ja tækëbiyya hyi änga yau änggëra ndër zëwa wu tækë uhi änga cacangë. 32 Ama a kädë ri yi Hyal anë ngau, Simanu, a sara mbërsa ngau a tëwa mai. Ayukudä ma ga sha ara shili ägya yau, ga sa cakëri nyi dënama anë zamë ngë'yar.” 33 Simanu shadëwa, ji na,

“Thlagëu, a pabëri yi kërda aga ya ma'yi a vu fursëna nga gau, alaga të ma.” 34 Yesu shadëwa, “Biturusu, yu nar ngau, kadivira vëgëm nda wau äshina ävu'yi, gu nda na, na ga sënë dë mai ar kër ar kër makëru!” 35 Kë Yesu yiwa nda, “Änggëra yi sëwa hyi gëra pëрки, gëra mbala änga ðifi, a tini ri hyi së ya?” ängwar nda, “Awau.” 36 Kë ji dzägwa na anë nda, “Ama kabangëkau, ma gë änga pëрки, ga hëri, änga mbël bë tsu, ma tsu katsakër a'yi ara ngë mai, dëlina lëgutë ha ngau ga dëlbiyya zamë äni. 37 Yu nar hyi abër së kë tsëtsëfë kë abër, 'Nji jigabiyya nyi wu pama njir bikau,' ya nar hyi a dër kakalë së'yar kë nda nyabiyya dzë ar këra yau. Jiri, patër sëra tsëtsëfau ar këra yau a vër nyabiyya dzë samëu.” 38 Zëmbëlma nyi'yar na, “Thlagëu, tsamiyya, kë ja katsakër mëthlëu.” Yesu na, “Tsa'a abangau.” 39 Yesu piyyari vi ta ji ma'yi a ndu më zaitunu änggëra ji tsëliyya, kë zëmbëlma nyi'yar nu nyi. 40 Änggëra ndë thlëwa vi ta, kë ji na anë nda, “Hya kädë Hyal hya sara tädau a gu dzau.” 41 Kë ji bëna dzë tsalëu sara wu dzëri nda, ji bëlbiyya undi ju kädë Hyal, 42 “Tada, ma gu yiwu, hëna dë bwaëwatë kau, ama a'yi sëra yu yiwu mai, ama sëra gu yiwu bägë ja dë.” 43 Kë waladi sara dëmëlmau shida ägya ja, ja vër fë dëfu anë nyi. 44 Änggëra Yesu wu bwaëwatë gagadau, kë ji dumwa änga kädë Hyal änga jirkur, ka dzägwa dë vitëku këra a vër biyya sara wu dza ja änggër mashi nga vër tädau a gyiwu 'yi. 45 Yesu hya'ari sara a vër kädë Hyal, ji sha a ndëra zëmbëlma nyi'yar, ba ji thlëwa nda wu ghany, ara hëhëdäkura nda änga hudë ndzëndzau. 46 Ji yiwa nda, “Mi ngë dë hyu ghanya? Hyara mau, hya kädë Hyal, hya sara tädau a gu dzau.” 47 Tsu ja vër ndër kë dlamir nji shili, Yahuda, pathlëu wu pama kumo apë mëthlëu, naja ngë dumwa anë nda. Ji shili ägya Yesu aga ja bërpë nyi, 48 ama kë Yesu yiwa nyi, “Yahuda, änga bërpë dzë nga ga pël pëzhi anë Zër Ndë ya?” 49 Änggëra njir nu Yesu lari sækë a vër yiwu ja dë kau, kë ndë na, “Thlagëu, 'ya mël thlër änga katsakër 'ya ya?” 50 Pathlë wu pama zëmbëlma nyi'yar thlëna himi në mazëma në mafa në pubu këra ndiyya änga dëgal änga katsakër. 51 Ama kë Yesu shadëwa, “Tsa'a abangau!” Kë ji tsëkwari himiyya ndë kë ba ji maliyya nyi jamëu. 52 Yesu ndër anë pubu dädëgal'yar, änga dëgal në bëla ki Hyal änga nji dädëgal në mëlmau, njira dla aga mba nyi. Ji na, “Nayi ngë ndër tädëmwä anë njir gwadëvi ya, änga hyi sëbiyya katsakër änga zëwa aga hya sa mba dë ya? 53 Parangëu ya vër nggya äkkë'yi hyu Ki Hyal ya vër highiëbau, ama nahyi sayi mbar dë mai.

Sə'yar kə də patə aga sərə nabi'yar tsəfəri a nyabiya dzau." 54 Ndə mbari Yesu ndə ma'yi ənga ja a vu ki pubu kərə ndiye ənga dəgaləu. Biturusu nu nyi ama nadə wu yukudə nyi. 55 Alenyi nji mbəbiya u'u ar hada vir thla sau, nda vər daha u'u, kə Biturusu shili ji sa nggya wu pama nda. 56 Kə mafa zər kwa lari nyi a vər nggya wu pama nda a miya u'u. Kə ji tsamə du liya ja, kə ji na, "Ndə kə tsu ənga Yesu nga ja." 57 Ama kə ji kəpalna. Əngwar ja, "Mala, nayi wu səni nyi mai." 58 Bəliya sar kushu kə vanyi ndə lari nyi ji na, "Na ngə ma pathləu wu pama nda." Kə Biturusu shadəwa, ji na, "Ndau, nayi əkkə'yi ja mai." 59 Ayukuda ənggər saka pathləu kə vanyi ndə hya'ana dāhə ji na, "Gərə kəpal a gwa ndə kə ma nanda ngau, aya naja ndər Galili." 60 Biturusu shadəwa nyi, "Ndau, nayi wu səni sərə gu ndər ar kəri kə mai!" Ənggərə ja tsu a vər ndər, kə vөгəwə wau. 61 Kə Thlagə shabiya dzə ja vər tsamə Biturusu gərə həna li. Ənggau kə Biturusu dəngari ndər kərə Yesu nar nyi, abər, "Divira vөгəwə a wau, gu kəpalna sən də ar kər ar kər makəru." Kə ji hwi a biya, ji biya tiwi ənga sələm gagadəu. 62 Kə ji ma'yi a biya ji biya tiwi gagadəu. 63 Njira nji fiya aga bəla Yesu ndə dzəgwa nggushi nə dida nyi ənga ndə dəgə nyi. 64 Ndə mbiya liya ja nda dzəgwa yiwa nyi, "Nar 'ya, tara wa ngu dəgə ngə kau?" 65 Ndə bərə nar nyi alenyi ndər pamapamə nə dida nyi. 66 Ənggərə vi kudəu, nji dədəgal nə məlmau, ənga pubu dədəgal'yar ənga mələmə dladə'yar ndə kabəu, nji dzəgwa həri Yesu a shili wu mwar nda. 67 Ndə na anə nyi, "Ma nagə ngə Kərsiti, nar 'ya." Yesu shadəwa nda, "Ma yi nar hyi, nahyi wu nda hənggəri də mai, 68 ma tsu yi nda yiwari hyi, nahyi wu nda shadəwa də mai. 69 Ama mbari kabangəkəu, Zər Ndau wu nda nggya ar tsi mazəm nə Hyal kərə ənga dənəma." 70 Patəu nda ndə yiwa nyi, "Abər nagə ngə zər Hyal ya?" Ji shadəwa, ji na, "A nabiya hyi kakaləu, nayi ngəu." 71 Kə ndə dzəgwa naja, "Sakida mani nga mən bərə gala? A nggari mən sərə wu miya ja ənga kərnyi."

23 Patəkura nji dədəgal nə mələmə Yahudiya ləbiya Yesu a ndəgya Bilatusu. 2 Kə ndə dzəgwa gəm nyi nda vər na, "Na'yi thləwa ndə kə ja vər yiwu ja sana njir 'ya, ənga ja vər na anə nda nda sərə ki budəu anə Kayisaru mai. Əngwar ja naja ngə Kərsiti, kərə təl." 3 Kə Bilatusu yiwa nyi, ji na, "Nagə ngə təl nə njir Yahudiya ya?" Yesu na anə nyi, "Ənggərə gə na kau." 4 Kə Bilatusu nar nyi anə pubu dədəgal'yar ənga dlamir

nji abər, "Nayi nə də, nayi thləwa ndə kə məliya sə dəmwə'yi mai." 5 Ndə cidə nyi ənga ndər nda vər na abər, "Ənga highibə nyi nga ji hya'ana hangəkəla nju 'yi'yir Yahudi. Ji dzəguya sə kə wu Galili, kə ja tsu a shiliri ja ənggau." 6 Ənggərə Bilatusu nggari abəngəu, kə ji yiwa nda, ji na, "Naja ndər Galili ya?" 7 Ənggərə ji nggari abər Yesu sərə wu vi kərə Hirudusu a vər səm təlkur ar kəri nga ji dla, kə ji səwa nyi a ndərə Hirudusu, aya wu pəci ta naja Hirudusu ma wu Urshalima nga ja. 8 Ənggərə Hirudusu lari Yesu kə hu də ja pida, aya a səkəri ja vər gal lagu kərə ja lari Yesu, aya a nggari ja sə ar kərə Yesu, ju cim Yesu a məliya nyi sə dədəgur. 9 Hirudusu yiwa nyi yiwa sau paməpamə gangəu, ama Yesu shadəwa nyi mai. 10 Kə pubu dədəgal'yar ənga mələmə dladə'yar shili a dūmwə nda vər fa hya ja ənga ndər dəmwə'yu. 11 Hirudusu ənga soja nyi'yar ndə didəna Yesu, ndə nggəl nyi, kə ndə har nyi nggəməndə dəgaləu, ndə dzəgwa bərə shabiya nyi a ndərə Bilatusu. 12 Ar pəci kə ngə Hirudusu ənga Bilatusu dzəgwa də bazhi, aya dədəməu dawa nga nda. 13 Bilatusu nggari pubu dədəgal'yar ənga nji dədəgal nə mələmə ənga nji patəu, 14 ba ji na anə nda, "Hi həri də ndə kə a shili, abər ja vər hya hangəkəla nji. Kabangəkə a yubiya nyir yau wu dzəri hyi patəu, ama nayi thləwa sə kə hyu vazə nyi əni kə mai. 15 Abəngə tsu ngə Hirudusu. Ca ngə də ji bərə shabiya nyi a shila nə mən. A cabiyari sə a'yi ndə kə məliya kərə də tsa'a nja tsəya nyi mai. 16 Agabəngə yu nda nə nyi wudə ba ya səya nyi." 17 Kabangəkəu, wu lardur nə vəlbiya kau, a dər tsa'a anə Bilatusu, ja səya nda ndər fursəna pathlə kərə ndu yiwu. 18 Ama patəkura nda hya'ana dāhə aga zəmə ndə na, "Ma'ya mau, ənga ja, hya səya 'ya Barabasul!" 19 (Nji mbiya Barabasu wu fursəna aya hya hangəkəla nji ənga tsa ndəu.) 20 Bilatusu bərə ndər anə nda, aya ju yiwu ja səya Yesu. 21 Ama kə ndə nggya kəl hya dāhəu, "Dlakəya nyi nji! Dlakəya nyi nji!" 22 Bilatusu bərə ndər anə nda nə makəkura nyi, "Ara mi ya? Wa thləmə sə dəmwə'yi kərə ndə kə məliya? Nayi nə də, nayi thləwa nyi ənga bikəu kərə də tsa'a nja tsəya nyi mai. Yu səwa nja nə nyi wudə, ba nja səya nyi." 23 Ama kə ndə ta'yi nər nda abər kəl nji dlakəya nyi. Wu yukudu ba ndə ndiye dənəma nyi. 24 Kə Bilatusu məliya ənggərə ndu yiwu. 25 Kə ji səya nda ndə kə ndu yiwu kau, ndərə nji fuwa wu fursəna aya hya hangəkəla nji ənga tsa ndəu. Kə ji nə nda Yesu aga nda məl sərə ndu yiwu ənga ja. 26 Ənggərə soja'yar a vər

ma'yi ənga Yesu, Kə ndə ɓau ənga vanyi ndau nja ngga ənga Simanu, ndər Sayirini, ja vər si sara wu miya tagəu. Ndə ta'yina nyi, ndə fəri nyi wu dladlakau ar kəra ja, ji dzəgwa nu Yesu əni wu yukudu. 27 Nji gangə gagaɗau a vər nu nyi, wu pama nda alenyi mathləkə'yi a'yi kəra a vər tiwi, nda vər wau ar kəra ja. 28 Kə Yesu shabiya dzə a nda kəra nda, ji na, “Mathləkə'yi nə Urshalima! A sara hya tiwi ar kəra yi mai, ama hya tiwi ar kəra kərhyi ənga wazhar hyi. 29 Arya pəci a vər shili kəra nju sa na, ‘Sər caguli ngau anə mathləkə'yi ciri, njira gərə vər ya, ənga njira gərə sayi mbiya wazha Kərnda wu yi.’ 30 A sa ɗa wu pəci kau, “‘Nji wu nda na anə mau, “Dla mau a gyər kəra 'ya!’” Ənga anə gar'yar, “Mbuya 'ya!’” 31 “Ma nji məl abangau anə wu nyanyaɓəu, abari nga nyi wu nda ɗa anə wu u'ula?” 32 Nji ɗəmwə'yi məthlə nji ləbiya nda tsu aga nja tsəya nda ənga Yesu. 33 Ənggərə ndə shili ar vi kəra nja ngga ənga “papəngəkər,” kə nji dlakəya nyi a ndəna, ənga nji ɗəmwə'yi məthlə ta, pathləu lagu mazəma ja ənga pathləu lagu matsala ja. 34 Kə Yesu na, “Tada, təfəbiya nda, arya nanda səni sərə nda vər məl mai.” Kə ndə dzəgwa tətəkəna kar ha nyi wu lagur təɗə shi'wu. 35 Nji gangəu ta'yi nda vər tsamə ənggərə nji ɗədəgal a vər ɗiɗa nyi, nda vər na, “Ji mbəɗana alenyi nji, kabəngəkə ja mbəɗana kərnyi, ma naja ngə Kərsiti kəra Hyal ɗaɗəbiya.” 36 Soja'yar tsu ndə ɗiɗana nyi lagur nə nyi 'yimir wur inabi kəra ɗar mwamwalu. 37 Nda vər na anə nyi, “Ma nagə ngə təl nə Yahudiya, ga mbəɗana kərngau!” 38 Adabanga ja ndə tsəfəri vanyi tsəfə kəra na, “NDƏ KƏ NGƏ TƏL NƏ NJIR YAHUDIYA.” 39 Pathlə wu pama nji ɗəmwə'yi kəra nji dlakəya ənga ja na ndər ɗiɗiɗi anə nyi, “A'yi nagə ngə Kərsiti ndəngə wa? Mbəɗana kərngau ənga 'ya!’” 40 Ama kə nə məthləkura nyi kughi anə kuvwa nyi ji na, “A'yi gu hivər Hyal wa? Na ngə kəra nji thlana hyi numa zəmə ənga ja. 41 Nama nər ma, tsa'a ngə sərə nja vər məl anə ma ara sərə mə məliya. Ama ndə kə nə nyi, mi ngə bikə nya?” 42 Kə ji na, “Yesu, ga ɗəngari ɗa ma gə vu təlkur ngau!” 43 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ya nar ngau jirkura nyi, əshina gu nda nggya ənga yau a du zarna.” 44 Ma pəci ta'yikər, kə kuthləu haɗiya patəkura 'yi'yi, ba'a ndu saka makər nə wagəu, 45 ara ənggərə pəci nggəl ara mbəl. Kadəmbul kəra a gwu ki Hyal təwa kər paməpamə məthləu. 46 Yesu hya'ana ɗahəu ənga ɗənəma ji na, “Tada, a vu pəla gə nga yi fiya piya yau.” Ənggərə ji nana abəngau, ba ji səna pi nə tau. 47 Ənggərə soja ɗəgal kəra a ndəna wu pəci kə

lari sə kə ɗa kau, kə ji fal Hyal ja vər na, “Pakatəu, ndə kə ndə gərə bikə ngau.” 48 Ənggərə njira ɗaɓau aga tsamə sə tsatsamə, lari sə kə ɗarkər kau, kə ndə sha a ndu ki nda vər thlə nggərau ara huɗə ndzəndzau. 49 Patəkura njira səni Yesu, ənga mathləkə'yi kəra nu nyi sara wu 'yi'yi Galili, ndə ta'yi tsaləu nda vər tsamə nyi. 50 Kabəngəkəu, vanyi ndau a'yi kəra nja ngga ənga Yusufu, naja pathləu wu pama nji ɗədəgal nə njir Yahudiya, naja ndə mənəhəu ənga ndə jiri, 51 naja tsu a'yi hənggəri ənga sərə nji mbiya ənga sərə nji məl mai. Ji shili sara wu məlmə Arimatiya wu 'yi'yir Yahudiya. Naja tsu ja vər səkə shilir təlkur Hyal. 52 Kə ji ma'yi a ndara Bilatusu aga ja nda kədi nja nə nyi dza Yesu. 53 Kə ji həya dza ja nyi sara ɗar wu, ji pəɗiya wu pa'wa, ji dzəgwa fuwa nyi a gu hu kəra nji labiya a vu mau, hu kə nji sayi haɗəna ndau a gwa mai. 54 Pəcir fə sau wu lagu ngau, a hyiri kushu nja vu pəcir Bəlsar. 55 Mathləkə'yi kəra nu Yesu sara wu Galili ma'yi ənga Yusufu aga nda lari hu kau, ənga ənggərə nju nda fə dza Yesu. 56 Ndə dzəgwa sha a ndu ki, ndə nda uya sə kisəu ənga mal ɓəsau. Kə ndə səbiya haɗa pəcir Bəlsar, ənggərə dladə nə lagu Musa nar nda.

24 Umudlə kaɗəu pəci tanggərma nə sugu mathləkə'yi ja nyi hya'ari ndə həri sə kisəu kəra ndə məliya, ndə ma'yi əni a ndar hu. 2 Kə ndə thləwa a jahənari nji tsəka kəra a miya huwa nyi. 3 Ndə gu hu kau, ama nandə lari dza Thlagə Yesu mai. 4 Ma tsu nda vər ɗənga səkə ɗa kau, kukuthlə kə ja nji məthlə tata'yu ləhəu wu dzəri nda, wu kari pər tə pwahəu a vər mbəl. 5 Nyinyau ənga hivər, kə mathləkə'yi kə uzəu ənga kəra nda a gyiwu 'yi. Kə nja nyi na anə nda, “Ara mi nga hya gal ndəra ənga pi wu pama nji tətə? 6 A'yi ja ngə mai, a hya'ari ja. Hya ɗəngari sərə ji na anə hyi tsu ja ənga hyu Galili. 7 Ji na, ‘Pakatə nə nyi nju nə nyi Zər Ndu a ndu tsa njir bikau, ndu dlakəya nyi, pəcir pida makəkura nyi ju hya'ari ənga pi.’” 8 Ənggau kə ndə ɗəngari sərə ji na. 9 Ənggərə ndə sha shili sara ndər huwa nyi, kə ndə nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar kumo a sərtəngə ta ənga alenyi nji sə'yar kə ɗa kə patəu. 10 Mathləkə'yi kəra na sə'yar kə anə cama sə sə'yar kau, nanda ngə, Maryamu Magəɗaliya ənga Yuwana, ənga Maryamu miya Yakubu, ənga alenyi mathləkə'yi kəra nda əni. 11 Ama nandə hənggəri sərə mathləkə'yi kə na mai, ara ma ndu nggani jiri a'yi wu ndər kə mai. 12 Ama kə Biturusu, hya'ari maɗu ənga hwi a ndar huwa nyi, ji nda uzəu, ji tsəmbiya hu ɗa

huwa nyi, kɛl pa'wa kɛra nji pɛdiya nyi a gwa ca ngɔ ba'a ar dza huwa nyi. Kɛ ji sha a ndu ki ja vɛr dɛnga sɛ dɛdɛgur kɛ dɛ kau. **13** Pɛci ta tsu njir nu Yesu a'yi mɛthlɛ kɛra a vɛr ma'yi a ndu mɛlmɛ kɛra nja ngga ɔnga Imawusu, kɛra naɔɔkura nyi wu dɛ miyal mɛɔɔfɛ sara wu Urshalima. **14** Nda vɛr ndɛr wu pama nda ar kɛra sɛ'yar kɛ darkɛr kau. **15** ɔnggɛra nda vɛr ndɛr wu pamɛ nda nda vɛr thla sɛmana, kɛ Yesu ɔnga kɛrnyi lɛhɛn nda, ja vɛr bɛ ɔnga nda, **16** a lari nyir nda, ama nandɛ tsamɛ ri nyi mai. **17** Kɛ ji na anɛ nda, “Wa thlɛmɛ najaka sɛmana hya vɛr thla wu pama hya, hya vɛr bɛ?” Kɛ ndɛ ta'yi zɛmɛu, ɔnga hudɛ ndzɛndzau. **18** Pathlɛ wu pama nda, kɛra nja ngga ɔnga Kɛliyopasu, yiwa nyi, ji na, “Na gɛ mɛthlɛpi wu Urshalima, kɛra na ngɛ sɛnbiya sɛra dɛrkɛr wu pida'yar kɛ mai ya?” **19** Kɛ ji na anɛ nda, “Sɛr mi 'yar ara?” Kɛ ndɛ na anɛ nyi, “Sɛra dɛ ɔnga Yesu ndɛr Nazɛratu. Naja nabi, kɛra ɔnga dɛnama wu sɛra ju na ɔnga mɛl wu mwar Hyal ɔnga nji patɛu, **20** kɛ pubu dɛdɛgal'yar ɔnga nji dɛdɛgal nɛr mɛn lɛri nyi aga nja tsɛya nyi, kɛ ndɛ dzɛgwa dlakɛya nyi ar wu dladlakau. **21** Dɛdɛmɛ 'yi wu nggani abɛr naja ngu sa mbɛɔɔana njir Izirayil! Ama kɛ ja ɛshina ngɛ pida makɛrkura nyi ɔnggɛra sɛ kɛ darkɛr. **22** Kɛl kɛ zhizhi nyi mai, alenyi mathlɛkɛ'yi kɛra wu pama 'ya nar 'ya sɛ dɛdɛgur. Ara ndɛ ma'yi a ndar huwa nyi ɛmudlɛ kadɛu, **23** ama nandɛ thlɛwa dza ja wu hu mai, kɛ ndɛ sha shili, ndɛ nar 'ya, abɛr ndɛ lari waladi kɛra na anɛ 'ya abɛr ɔnga pi nga ja. **24** Alenyi nju pama 'ya ndɛ ma'yi a ndar hu ndɛ nda lari abangɛ nga nyi ɔnggɛra mathlɛkɛ'yi ta na, ama nanda ɔnga Kɛrnda nandɛ lari nyi mai.” **25** Kɛ Yesu na anɛ nda, “ɔm, nahyi nji kɛra gɛra ɔnga dɛnga, a'yi bɛtsɛ anɛ hyi hya hɛnggɛri ɔnga sɛra nabi'yar nana mai! **26** A mbari anɛ Kɛrsiti ja sa bwaɔwatɛ'yar kau, ja dzɛgwa gu kadakadarkur nyi, a'yi abangɛ wa?” **27** Kɛ ji cabiya nda sɛra tsɛtsɛfɛ nɛ ndɛr Hyal na ar kɛra ja, mbari ar highiɔ Musa ba'anɛ tsɛfɛri nabi'yar patɛu. **28** ɔnggɛra ndɛ dla lɛhɛu wu dzɛri mɛlmɛ kɛra nda vɛr ma'yi a vuwa gwa, kɛ Yesu mɛl ɔnggɛr tɛrabiya a ndumwar nda, **29** ama kɛ ndɛ cidɛ nyi nda vɛr na, “Nggya ɔnga 'ya, ara wagɛu a dɛri, kɛ ja pɛci a gya tɛdɛri.” Kɛ ji nu nda ji nda nggya ɔnga nda. **30** ɔnggɛra ndɛ nggya aga sɛm sɛr sɛm, kɛ ji hɛri macikɛl ba ji fɛnggɛr barka, kɛ ji bɛbɛlɛwa ba ji tɛkɛna nda. **31** ɔnggau kɛ liya nda pahau, ndɛ tsamɛ ri nyi. Ama kɛ ji sanakɛr wu liya nda. **32** Ndɛ na anɛ kuvwar nda, “Dɛm ya, hu dɛ mɛn a'yi nyinyau ɔnga caguli ar pɛci kɛra ja vɛr ndɛr

anɛ mɛn ar lagu wa, ɔnggɛra ja vɛr cabiya mɛn sɛra tsɛtsɛfau wu ndɛr Hyal wa?” **33** Kɛ ndɛ hya'ari ɔnga kusa ndɛ sha a vu Urshalima. Ndɛ thlɛwa nanda kumo a sɛrtangɛ ta ɛkkɛ'yi alenyi nji a vu na, **34** kɛ ndɛ nar nda, kadzangɛ, “Thlagɛ a hya'ari! A canɛ nyi ja kɛrnyi anɛ Biturusu!” **35** ɔnga tsu nanda mɛthlɛ kɛ nar nda sɛra dɛ ɔnga nda wu lagu ɔnga ɔnggɛra ndɛ tsamɛ ri Yesu ayukuda ji bɛbɛlɛwa nda macikɛl. **36** Tsu nda vɛr ndɛr ar kɛra sɛ kau, kukuthlɛ kɛja Yesu ta'yu wu pama nda, kɛ ji na anɛ nda, “Jamɛkur ja nggya ɔnga hyi.” **37** Ama kɛ ndɛ gɛrahɛ nda vɛr tsɛdzau, ma ndɛ nggani dɛgur ngɛ canɛ nda kɛr. **38** Kɛ ji na anɛ nda, “Mi ngɛ dɛ hyi gɛrahɛ abanga, ɔnga hyu nggya ɔnga tɛkakɛr wu dɛfuwa hya? **39** Tsamiya mau tsa yau ɔnga hya yau aga hya lari, nayi ɔnga kɛrɔɔa ngau. Tsɛkwar dɛ mau, aga hya sɛni abɛr dɛgur a'yi ɔnga kum ɔnga dɛhi, ɔnggɛr kɛ hya vɛr lari dɛ kɛ mai.” **40** Ayukuda ji nana abangau, kɛ ji canɛ nda tsa ja ɔnga hya ja. **41** Tsu nda vɛr caguli ara sɛ dɛdɛgur kɛ dɛ kau, ama tsu nda ɔnga tɛkakɛr wu dɛfuwa nda, kɛ ji na anɛ nda, “Sɛr sɛm a'yi ara hyi nga nyi ya?” **42** Kɛ ndɛ nɛ nyi kalfi kukubwa. **43** Kɛ ji dlɛwuri ji sɛmku, nanda kɛl tsamɛ nyi. **44** Ji na anɛ nda, “Sɛ'yar kɛ ngɛ sɛra yi ndɛr anɛ hyi ar kɛri pɛci kɛra yi tsu ɔnga hyi, abɛr a mbari nja nyabiya sɛra nji tsɛfɛri ar kɛra yau wu dladɛ nɛ lagu Musa, ɔnga tsɛfɛ nɛ nabi'yar ɔnga Zabura tsu.” **45** Kɛ ji mɛliya ndɛ sɛnbiya sɛra tsɛtsɛfau wu ndɛr Hyal, **46** Ji nar nda, “Abangɛ nga nyi tsɛtsɛfau, abɛr a dɛr tsa'a anɛ Kɛrsiti ja lari bwaɔwatɛu, pɛci makɛrkura nyi ba ja hya'ari sara vir tau. **47** ɔtsu wu thlɛmɛ nyi nga nju nda tɛtɛlna ndɛr Hyal anɛ njir duniya patɛ aga nda tubi nda uya tɛfɛbiya bikɛr nda. Nju nda dzɛguya sɛ kɛ wu Urshalima. **48** Nahyi ngɛ sakida sɛ'yar kau. **49** Kɛja, yu nda sɛwa hyi sɛra dɛdɛ mɛliya hyi alkawal abɛr ju sɛwa. Ama hya sɛkɛ wu mɛlmɛ kwatahɛu, kɛl nji nɛ hyi dɛnama sara dɛmɛlmau.” **50** Kɛ ji hɛbiya nda a biyar ya mɛlmau, ndɛ ma'yi ba a vu Bethlani. A ndɛna, ji hya'ana tsa ja dɛmɛlmau kɛ ji fɛnggɛr nda barka. **51** ɔnggɛra ja vɛr fɛ barka anɛ nda, kɛ ji tɛkɛbiya dzɛ ɔnga nda, ji ma'yi a dɛmɛlmau. **52** Nanda tsu ndɛ dzɛgwa dlɛvɛ nyi, ndɛ sha a vu Urshalima, nyinyau ɔnga hudɛ pɛrtɛu gagadɛu. **53** Ndu shili parangɛ tsu wu ki Hyal nda vɛr fal Hyal.

Yahwana

1 Kadivira Hyal dzæguya duniya ndər a'yi, ndər kə ənga Hyal nga ja, ənga tsu ndər kə Hyal ngau. **2** A'yi ja ənga Hyal kadivira ja dzæguya duniya. **3** Lagu nyi ngə Hyal məliya sə patəu, ma a'yi ənga ja mai, sə a'yi kəra Hyal məliya wu səra ji məlna mai. **4** Wu ja ngə pi, najaka pi tsu ca ngə mbəmbəl nə nji. **5** Mbəmbəla nyi a vər mbəl wu kuthləu, ama kuthla nyi a'yi a sən ciya mbəmbəla nyi mai. **6** Vanyi ndə a'yi kəra Hyal səwa, thləmə nyi ca ngə Yahwana. **7** Ji shili ar viya sakida ar kəra mbəmbəl kau, aga patər nju nda mbərsa ənga ja lagu nyi. **8** Naja ənga kərnyi ngə mbəmbəl kə mai, ama ji shili ar viya sakida ar kəra mbəmbəla nyi. **9** Mbəmbəl kəra jiri, kəra wu nə nyi mbəmbəlkur anə kalar ndə a vər shili wu duniya. **10** Ji shili wu duniya kəra naja ngə məliya ənga kərnyi, ama alaga abangau, njir duniya a'yi sənbiya nyi mai. **11** Ji shili aga 'yi'yi kəra nə nyi, ama nji nyi a'yi dləwuri nyi mai. **12** Ama anə patər njira dləwuri nyi, njira mbərsa ənga thləmə nyi, anə ndar ja dənama nə dā wazha Hyal. **13** A'yi wazha yaya wu ndəkur mai, alaga lagur cim nə ndəkur mai, ənga alaga lagur dənga nə salkur mai, ama yaya sara ara Hyal. **14** Ndər kau, ba ji dā ndapi, ba ji nggya wu pama mən. Na'ya tsu lari kadakadarkur nyi, kadakadarkur nə Zər Zəmə pathlə sara ara Tada, kəra nyinyau ənga mayiwakur ba ənga jirkur. **15** Yahwana ngə lər sakida ar kəra ja, ji hya'ana dāhəu, ji na, “Naja kə ngə ndəra yi ndər ar kəra ja ar pəci kəra yi na, ‘Ndəra wu shili wu yukudə dā, naja ndiya dā, ara a'yi ja kadivira nji ya dā.’” **16** Sara wu nyinyikur nə mayiwakur nyi nga mən uya barka, ju lə mayiwakur nyi ar kər ar kər. **17** Arya dladə shili lagu tsa Musa, ama mayiwakur ənga jirkur shili lagu Yesu Kərsiti. **18** Ndə a'yi kəra saya fər li ar Hyal mai, ama kəl Zər Hyal Zəmə pathləu, kəra a vər nggya ənga Tada, a cabiya mənər ja Hyal. **19** Kəja sakida kəra Yahwana ləri ar pəci kəra njira nggurəm nə Yahudiya sara wu Urshalima səwa pubu'yar ənga njir Lawi aga nda yiwabiya tara wa nga ja. **20** Naji nggəl ara nar nda jiri mai, ama ji nana ar babal abər, “Nayi ngə Kərsiti mai.” **21** Kə ndə yiwa nyi ndə na, “Ya, wa nga ga? Nagə ngə Iliya ya?” Kə ji shadəwa nda, ji na, “Awau, nayi ngə mai.” Əngwar nda, “Ya, nagə ngə nabiya nyi ya?” Kə ji shadəwa, “Awau.” **22** Ayukudə nyi patəu, kə ndə na, “Wa nga ga? Nar 'ya səra 'ya sha 'ya nda nar nyi anə njira səwa 'ya. Mi nga

gu na ar kəra kər nga?” **23** Kə Yahwana shadəwa nda lagu ndər nabi Əshaya, ji na, “Nayi ngə dāhə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi.’” **24** Kə alenyi njir Farisi, njira nji səwa **25** yiwa nyi, “Ma nagə a'yi Kərsiti mai, ənga nagə a'yi Iliya mai, ba nagə tsu a'yi nabiya nyi mai, mi ngə dā gu məl babətizəma?” **26** Əngwar Yahwana, “Nayau, ya vər məl babətizəma anə hyi ənga 'yimi. Ama vanyi ndəra ndiya dā ənga dənama a vər shili, kəra alaga sər mba biḡi nyi nayi a'yi dā tsa aga ya pəlna mai. **27** Ju sa məliya hyi babətizəma ənga Mambəl Cicau ba ənga u'u.” **28** Sə'yar kə patə darkər wu Bethlani, a biyar ya dəl Urdənu, vira Yahwana a vər məl babətizəma ari. **29** Əzəgakura nyi ba Yahwana ləri Yesu a vər shili lagu nyi, kə ji na, “Kəja, Zər Gamə nə Hyal, kəra həna bikə nə njir duniya! **30** Ndə kə nga ya vər ndər ar kəri ta, ta yi na, abər ‘Ndə a'yi a vər shili ayukudə dā, ama naja dəgal a ndiya dā ara tsu dādəmə a'yi ja kadivira nja ya dā.’” **31** Nayi ənga kərda sayi səni nyi mai, ama yi shili, yi sa məl babətizəma ənga 'yimi anə nji aga ya cabiya nyi anə njir Izirayila.” **32** Kə Yahwana ləri najaka sakida abər, “Yi ləri Mambəl a vər shida sara dəməlmau, a papa mbəthla, ji sa ndzafau a dar kəra ja. **33** Nayi ənga kərda yu səni nyi mai, ama kəl ta ndəra səwa dā aga sa məl babətizəma ənga 'yimi nar dā abər, ‘Ndəra gə ləri Mambəl ndzafau ar ja, naja ngu nda məl babətizəma anə nji ənga Mambəl Cicau.’” **34** Nayi tsu a lar yi səkə nyabiya dzə ar kəra ja, ca ngə dā yi ləri sakida abər ndə kau, Zər Hyal ngau.” **35** Əzəgakura nyi Yahwana ənga nji məthlə sara wu pama zəmbəlma nyi'yar ar vi ta wayu. **36** Kə Yahwana ləri Yesu ja vər tərabiya, kə ji na, “Lara mau, Zər Gamə nə Hyal!” **37** Ənggəra zəmbəlma'yar kə məthlə nggari səra Yahwana na, kə ndə nu Yesu. **38** Ta Yesu shabiya dzau, ba ji ləri nda nda a vər nu nyi, kə ji yiwa nda, “Mi nga hyu gala?” Əngwar nda, “Rabi” kəra cabiya Mələmə ngau, “Əmani nga gu nggya?” **39** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Anda mau hya sa ləri.” A ndu saka fodə nə wagəu, kə ndə ma'yi ndə nda ləri viya nyi, ba ndə həna pəkə ənga ja. **40** Andərawusu, zaməya Simanu Biturusu, a'yi ja pathlə wu pama nji məthlə kəra nu Yesu ayukudə Yahwana nana ndər ar kəra Yesu. **41** Sə tanggərma kəra Andərawusu məliya ca ngə, ji ma'yi ji nda thləwa zamə nyi Simanu, ba ji nar nyi, “A nər 'ya Ndə Cacadau” ndəra nju ngga ənga Kərsiti. **42** Kə ji shili ənga Simanu a shili ara

Yesu. Yesu tsamə nyi, ba ji na, “Nagə ngə Simanu zər Yahwana. Nju nda ngga ngau ənga Kefasu,” kəra ma nji shabiya ca ngə Biturusu. **43** Əzəgəkura nyi tsu kə Yesu biya ju ma'yi a vu Galili. Kə ji thləwa Fəlipəu, kə ji na anə nyi, “Nu də.” **44** Fəlipəu sara wu Bethlesaida nga ja, məlmər Andərawusu ənga Biturusu. **45** Fəlipəu ma'yi ji nda thləwa Nathlaniyalu, kə ji na anə nyi, “A nər 'ya ndəra Musa tsəfəri sər ar kəri wu ləkakadə nə dladau ənga nabi'yar tsu tsəfəri, naja ngə Yesu ndər Nazəratu, zər Yusufu.” **46** Kə Nathlaniyalu yiwa ji na, “Sə tsapəu a sən biya sara wu Nazəratu ya?” “A ndə ga sa lari ənga kərngau,” əngwar Fəlipəu. **47** Ta Yesu lari Nathlaniyalu a vər shili ara ja, kə ji na ar kəra ja, “Lara mau ndər Izirayila nə jijiri, ndəra gərə ənga nggyabiya fafati.” **48** Kə Nathlaniyalu yiwa ji na anə Yesu, “Lagu mani nga gə sən də?” Əngwar Yesu, “Ar pəci kəra gə əgya kida wur martəndəm ta nga yi lar ngau, kadivira Fəlipəu dzəgwa ngga ngau.” **49** Kə Nathlaniyalu na, “Maləmə, nagə ngə Zər Hyal; nagə ngə Təl nə njir Izirayila!” **50** Yesu nar nyi anə Nathlaniyalu, “Gə mbərsa ara yi nar ngə abər yi lar ngə ar pəci kəra gə əgya kida wur martəndəm ta ya? Jiri, gu nda lari sərə a ndiya kau.” **51** Kə Yesu bəra nar nyi, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, hyu nda lari dəməlmə a pahəri, waladi'yar nə Hyal a vər di ənga gya ar kəra Zər Ndau.”

2 Ar pəci nə makərkura nyi, mini nə hə dzə a'yi wu məlmə Kana nə 'yi'yir Galili. Miya Yesu a'yi ja a ndəna. **2** Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma nji nggəya nda a shili ar vir mini kau. **3** Ənggərə 'yimir wur inabi kudəu, kə miya Yesu na anə nyi, “Yimir wur inabir nda a kudəri.” **4** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ama, mi ngə nər mən wu sə ka? Pəci də ma a'yi də kwatahə mai.” **5** Kə miya Yesu nar nyi anə njir təkə sər səm, “Nahya mau, kalar sərə ji na anə hyi, ca nga hya məl.” **6** Ləha dzər viya nyi ha tsəka a'yi kwa, kəra njir Yahudiya wu kəbə kwatə ci dzə əni, ənggər kəra mbərsar nda cabiya. Kalar ha nyi wu sən həri əgwa kwa kwa ənga 'yimi. **7** Kə Yesu nar nyi anə njir təkə sər səm, “Nyanyana mə ha'yar kə patə ənga 'yimi.” Ba ndə nyanyana nda ba ar miya. **8** Kə ji na anə nda, “Kabangəkau, gəri nya mau a nda nə tsahwa'a.” Kə ndə gəri ndə hər nyi a nda. **9** Ta tsahwa'a dāhari 'yimi hyalagə kəra sha aga 'yimir wur inabi, naji sənbiya vira nji uya nyi sara ar mai, ama njir təkə sər səm wu səni. Kə tsahwa'a nggar salkwanjili a ndumwar sau, **10**

kə ji na anə nyi, “Kalar ndu shili ənga 'yimir wur inabi kəra ndiya ənga məsahəu tsu kadəu, ayukudə ndə sa, ndə nyau, ba nja shili ənga kəra cacabəu, ama, nə ngə kau, pamə nga nyi ara nji, gə piyari kəra məsahəu kəl kabangəkau!” **11** Najakə ngə sə dədəgur nə tanggərma kəra Yesu məliya, ji məliya sə kə wu məlmə Kana nə Galili. Najakə ngə cabiya kadakadarkur nyi, ənga ji məliya zəmbəlma nyi'yar mbərsa ənga ja. **12** Ayukudə kə ngə Yesu ənga mənyi ənga zamə nyi'yar ba ənga zəmbəlma nyi'yar ma'yi a gyiwu Kafarnahumu. A gyina, ndə səkari nə pida diyawu. **13** Ta pəcir lardur vəlna nə njir Yahudiya də ləhəu, kə Yesu ma'yi a du Urshalima. **14** Wu hudə ki Hyal, ba ji thləwa nja vər dəlna thla, ənga təmahəu ənga mbəthla'yar aga sadaka, ba ji thləwa alenyi nji tsu nda vər bəla bəla gənnar nda. **15** Kə Yesu ləmiya kurpə sara wu əpa, ba ji kədləbiya nda patə sara wu Ki Hyal. Ji kədləbiya təmahə əkkə'yi thla, ba ji shashabiya təmbəl bəla bəla gənnar nda a dəməlməu, ənga ji tətəlna gənnar nda. **16** Kə Yesu nar nyi anə njira vər dəlna mbəthla'yar kau, “Fa'abiya mau sə'yar kə ənggau! Hya sara shabiya ki dədə aga sugu mai.” **17** Ənggərə sə kə dərəkər, kə zəmbəlma nyi'yar dəngari sərə tsətsəfau, wu ləkakadə nə Hyal abər, “Hudə hamə nə ki Hyal a vər mbə də ənggər u'u.” **18** Kə njira nggurəm nə Yahudiya yiwa Yesu, ndə na, “Ya, mi ngə sə dədəgur kəra gu sən məliya, kəra wu cabiya 'ya abər a'yi gə ənga dənəma nə məliya sə'yar ka?” **19** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Hya dlana ki Hyal kau, ba ya sa hya'ana wu pida makəru.” **20** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Nji həri fa fodə kumunyi apə kwa a vər hər ki Hyal kau, ya, abari nga gu sən hya'ana nyi wu pida makər ka?” **21** Ama ki Hyal kəra Yesu wu ndər ar kəri kau, dza ja ngau. **22** Ayukudə Yesu hya'ari sara vir tau, kə zəmbəlma nyi'yar dəngari sə kə Yesu nar nda kau. Kə ndə dzəgwa mbərsa ənga sərə tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal ənga sərə Yesu nana. **23** Ar pəci kəra Yesu wu lardur nə vəlna wu Urshalima, nji gangəu mbərsa ənga ja arya sə dədəgur kəra ndu lari ji məl. **24** Ama Yesu a'yi fiyafə ənga nda mai, ara ju sənbiya nji patəu. **25** Naja a'yi wu yiwu nja lər sakida ar kəra nji anə nyi mai, arya ju sən sərə wu dəfuwa ndapi.

3 Saya də vanyi ndər Farisi a'yi kəra nja ngga ənga Nikodimosu, naja pathlə wu pama njira nggurəm nə Yahudiya. **2** Ji shili əgya Yesu uvu'yi, ji sa na, “Maləmə, 'yi wu səni abər nagə maləmə ngau, sara ara Hyal, arya ndər sən məliya sə'yar kə ga vər məl kə

a'yi mai, kəl ndəra Hyal ənga ja.” 3 Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Yi wu nar ngau jirkura nyi, ndər sən gwu təlkur Hyal a'yi mai kəl ma nji bəra yabiya nyi nə məthləkura nyi.” 4 Kə Nikodimosu yiwa nyi, ji na, “Lagu mani nga nja bəra sən yabiya ndəra a halər ka? Ja bəra sən sha a vu hudə mənəyi aga nja bəra yabiya nyi nə məthləkura nyi ya?” 5 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Jiri nga yu na anə ngau, ndər sən gwu təlkur Hyal a'yi mai, kəl nji bəra yabiya nyi nə 'yimi ənga nə Mambəl. 6 Səra ndapi yabiya ndə ngau, ama səra Mambəl yabiya tsu mambəl ngau. 7 Ja sara da sə dədəgur anə ngə mai, ara yi na, abər, ‘Kəl nji bəra yabiya ngə nə məthləkura nyi.’ 8 Yambadə wu sə a ndar vira ju yiwu. Gu nggari ənggəra ju sau, ama nagə wu sən nana vira ji hya'ari sara ari ənga vira ju ma'yi a ndar tsu mai. Abangə nga nyi tsu ənga ndəra nji yabiya nyi wu Mambəl.” 9 Kə Nikodimosu yiwa Yesu, ji na, “Abari ngə səkə wu sən da?” 10 Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ya, nagə maləmə dəgal ngau wu Izirayila, ama nagə wu nggabiya sə'yar kə mai ya? 11 Jiri nga yu na anə ngau, 'yi wu ndər ar kəra səra 'yi wu səni, ənga 'yi wu lər sakida ar kəra səra 'yi lari, ama alaga abangau nahyi a'yi dləwuri sakidar 'ya kə mai. 12 Ma yu ndər anə hyi ar kəra səra wu duniya, nahyi mbərsa əni mai, abari nga hyu sən nda mbərsa ma yi ndər anə hyi ar kəra səra a dəməlmə? 13 Ndə a'yi kəra saya ma'yi a dəməlmə mai, kəl naja Zər Ndə kəra shida sara dənə. 14 Ənggər kəra Musa har pabau a dar wu tagə mashi ta, abangə tsu kəl nji hya'ana Zər Ndau a dar wu, 15 aga kalar ndəra mbərsa ənga ja wu uya pi gərə kudəu.” (aiōnios g166) 16 “Arya Hyal ca yiwukur anə njir duniya gagađau, ca ngə da ji ləri Zər nyi zəmə pir, aga kalar ndəra hənggəri ənga ja, naji wu tə mai, ama ju uya pi gərə kudəu. (aiōnios g166) 17 Arya Hyal a'yi səwa Zər nyi a shida wu duniya aga ja sa mələna nyi numa anə duniya mai, ama aga njir duniya a uya mbəđau lagu nyi. 18 Kalar ndəra mbərsa ənga Zər Hyal, numa a'yi wu səm nyi mai. Ama kalar ndəra a'yi mbərsa ənga ja mai, numa a səmku nyi ri tsu kadə ara naji mbərsa ənga thləmər Zər Hyal kəra zəmə pir mai. 19 Kəja səra ju nda məl numa ar kəri, mbəmbəl shili wu duniya, ama njir duniya wu yiwu kuthləu a ndiya mbəmbəl ara sər mələ nda dəmwa'yu. 20 Kalar njira wu məl sə dəmwa'yu, shishir dza nda wu yiwu mbəmbəl mai, ara hivər sər mələ nda a biyar babal. 21 Ama njir məl səra tsa'a ndu shili ar vi mbəmbəl, aga nja lari ar babal abər səra ndu məl

səra Hyal wu yiwu ngau.” 22 Ayukudə kau, kə Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar ma'yi a ndar 'yi'yir Yahudiya. A ndəna ji nda bəliya sar kushu, ju məl bəbətizəma anə nji. 23 Yahwana nə nyi tsu ja vər məl bəbətizəma anə nju məlmə Ayinanu kəra ləhəu wu dzər məlmə Salimu, ara 'yimi a'yi gangəu a ndəna. Nji kəl shili nga ndu shili ju məl bəbətizəma anə nda. 24 (Səkə dərəkər kadivira nji fuwa Yahwana wu fursəna.) 25 Kə zəmbəlma'yar nə Yahwana gu kəpal ənga vanyi ndər Yahudiya ar kəra ci dzə kəra dladə nana nja məl. 26 Ndə shili əgya Yahwana, ndə sa na anə nyi, “Maləmə, ndə ta ənga gə a biyar ya dəl Urdənu ta, ndə ta gə ləri sakida ar kər ta, kəja ja vər məl bəbətizəma anə nji ənga patər nja vər sha shili ara ja.” 27 Kə Yahwana shadəwa nda, ji na, “Ndər sən dləwuri sə a'yi mai, kəl səra Hyal na nyi. 28 Nahyi ənga kərhyi ngə sakida da arya yi na anə hyi, ‘Nayi ngə Kərsiti mai, ama Hyal səwa da wu mwa nyi.’ 29 Ar pəcir hə dzau, kwanjili nə sal kwanjili ngau. Bazhiya sal kwanjili kəra shili ar vir hə dzə kau, kəl səkə nga ja, aga ja nggari dāha sal kwanjili. Ju nyi ənga hudə pipida ma ji nggari sal kwanjili a vər ndər. Lagu kə tsu ngə hudə pipida da a nyabiyar dzau. 30 A dəri tsa'a ja cakau, nayi tsu ya gənna dzau. 31 “Ndəra shida sara a dəməlməu, naja nga adabanga nji patəu. Patər njira wu duniya nə duniya ngau, ənga ndu ndər ar kəra sər duniya. Ndəra shida sara a dəməlməu, naja nga adabanga nji patəu. 32 Ju ləri sakida səra ji ləri ənga ji nggari, alaga abangau, ndə a'yi kəra mbərsa ənga sakida nyi mai. 33 Ama kalar ndəra dləwuri sakida nyi a cabiyari abər Hyal ndə jijiri ngau. 34 Ara ndəra Hyal səwa, ndər Hyal nga ju na, arya Hyal nə nyi Mambəl nyi nyinyau. 35 Tada wu yiwu Zər nyi, ba ji fuwa patər sə wu tsa ja. 36 Kalar ndəra mbərsa ənga Zəra nyi a'yi ja ənga pi gərə kudəu. Ndəra gərə bəla səra Zəra nyi nana, naji wu uya pi mai, ama Hyal wu dəfu ənga ja.” (aiōnios g166)

4 Njir Farisi nggari abər Yesu a vər dumwa ənga uya nji, ənga məl bəbətizəma anə zəmbəlma gangəu a ndiya Yahwana. 2 Kwalaga kə a'yi Yesu ənga kərnyi nga vər məl bəbətizəma kə mai, ama zəmbəlma nyi'yar ngau. 3 Ənggəra Yesu nggari abangau, kə ji piyari 'yi'yir Yahudi ba ji bəra sha a vu 'yi'yir Galili. 4 Kabangəkə a mbari kəl Yesu ja tərabiya wu Samariya. 5 Kə ji dla wu vanyi məlmə wu 'yi'yir Samariya kəra nja ngga ənga Sayika. Vi kau, ləha nga nyi a dzər vira Yakubu na nyi anə zər nyi Yusufu. 6 Ar vi kau, mələ

nə Yakubu a'yi. Ar pəci kəra Yesu hədə ənga bau, ba ji bəliya sar a miya mələ nyi. Səkə darkər ənggər saka kumo apə məthlə nə puci. 7 Kə vanyi mala nə Samariya shila gwa mələ. Kə Yesu na anə nyi, “Usi, gər da 'yimi ya təwari.” 8 (Zəmbəlma nyi'yar tsu a ma'yir nda a vu hudā məlmə aga nda vuwa dəl sər səm.) 9 Kə mala Samariya kə na anə Yesu, “Abari nagə ndər Yahudiya a sən yiwa 'yimi ara ya, nayi mala Samariya?” (Ara sə a'yi kəra wu dəbəri ndər Yahudiya ənga ndər Samariya mai.) 10 Əngwar Yesu, “Maja abər gu səni sə kurthlə nə Hyal kəra ju lau, ənga ndəra na anə ngau, ‘Gər da 'yimi ya təwari,’ gu sən yiwa nyi, ba ja nə ngə 'yimi nər lə pi.” 11 Kə mala kə na, “Maləmə, kəja sər gə 'yimi a'yi ara gə mai, ya, kəja mələ kə dzəgamə nga nyi, lagu mani nga gu sən gər da 'yimi lə pi kə? 12 Dəm ya, naga ndiya dər'ya Yakubu, ndəra labiya 'ya mələ kə ya? Naja ənga kərnyī ma, ji sa 'yimi sara a gwa, ənga wazha nyi ba ma'wi nyi'yar.” 13 Yesu na, “Kalar ndəra sa 'yimi kau, hili wu bəra nda tə nyi wayu. 14 Ama ndəra sa 'yimi kəra yu lə kau, naji wu bəra nggar hili mai ba'anuwa. 'Yimi kəra yu lə kau, wu nda da wu ja ənggər mandəli 'yimi kəra wu huluh sara wu dza ja kəra wu nə nyi pi gəra kudau.” (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Əngwar mala kau, “Maləmə, nə da 'yimi kau, ara ya sara bəra nggari hili, ənga ya bəra shili ənggau ya sa gə 'yimi.” 16 Kə Yesu na, “Ma'yi ga nda shili ənga sal ngau.” 17 Əngwar ja, “Sal a'yi ara yi mai.” Əngwar Yesu anə nyi, “A nabiya gə jiri ənggəra gə na abər, ‘Sal a'yi ara yi mai.’ 18 Arya jirkura nyi ca ngə a hər gə shili paməpamə təfu, ənga ndə kə gə əni kabangəkə kə sal ngə mai, a nabiya gə jiri.” 19 Əngwar ja, “Ndə dəgaləu, maya nggani nagə nabi ngau. 20 Əjir 'ya dləvə Hyal ar mə kau. Ama əngwar hyi njir Yahudiya wu Urshalima ngə vira nja kyaga dləvə Hyal.” 21 Kə Yesu na, “Mala, mbərsa ənga sərə yu na kau, arya pəci a vər shili kəra nji tsu wu nda dləvə Tada ar mə kə mai, alaga wu Urshalima mai. 22 Nahyi njir Samariya nahyi wu səni ndəra hyu dləvə mai, na'ya 'yi wu səni ndəra 'yi wu dləvəu, ara mbəda shili sara ara njir Yahudiya. 23 Ama pəci a vər shili, pəca nyi ma a shiliri, kəra njir dləvə Tada ənga jiri wu nda dləvə nyi wu mambəl ba ənga jirkur, ara Tada wu gal culi nji kə nga dləvə nyi. 24 Hyal Mambəl ngau, njir dləvə nyi kəl nda dləvə nyi wu mambəl ba ənga wu jirkur tsu.” 25 Mala kə na, “A sən yi abər Ndə Cacadau a vər shili ndəra nju ngga nyi ənga Kərsiti. Ma ji shili ju sa cabiya 'ya patər sau.” 26 Yesu na, “Nayi

ndəra vər ndər anə ngau nayi ngau.” 27 Ar pəci kə ngə zəmbəlma nyi'yar sha shili, ba da sə dədagur anə nda ənggəra ndə thləwa nyi ja vər ndər ənga mala. Ama ndər sən yiwa, “Mi nga ga gal ənga mala kə?” Ənga ndər sən na anə nyi, “Mi ngə da gu ndər ənga ja?” a'yi tsu mai. 28 Kə mala kə piyari təm gwa mələ nyi, ba ji ma'yi a vu hudā məlməu, ji vuwa nar nyi anə nji, 29 “Shila mau, hya sa lari ndəra nar da sərə yi saya məlna patəu. Abər naja ngə Kərsiti ya?” 30 Kə nji bibiya sara wu hudā məlməu, kə ndə shili əgya Yesu. 31 Ar pəci kə ngə zəmbəlma nyi'yar a vər kədi Yesu, “Maləmə, səm sau.” 32 Ama kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sər səm a'yi ara yi kəra yu sən səm ama nahyi wu sən mai.” 33 Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa kərnda, ndə na, “Abər vanyi ndə dəbaga shili ənga sər səm anə nyi ya?” 34 Ama kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sər səm da ca ngə ya məl sərə ndəra səwa da wu yiwu ənga ya nyabiya thlər nyi cipəu. 35 Hyu na abər, ‘A hyiri hya fodə aga fwaha da.’ Ama yu na anə hyi, hya pahəna liya hyi mənəhəu aga hya tsamə vu hudā fa, ara a nər nda patə tsa'a aga gəm kabangəkəu. 36 Ndər gəm fa wu uya akkəri nyi, ənga ju kabiya sə zəzəwa nyi, ca ngə cabiya njira ju kabiya aga nda uya pi gəra kudau. Lagu kə ngə njir thləka ənga njir gəm sər fa ndu nyabiya dzə ənga hudə pipida aga zəməu. (aiōnios g166) 37 Ənggə ngə karapə kə nyabiya dzə ənga jirkur, ‘Vanyi ndə thlər nyi ca ngə thləka, vanyi ndə tsu thlər nyi ca ngə gəm.’ 38 Yi səwa hyi aga hya gəm sərə hyi gəra lari bəwəwəta a vər thləka. Alenyi nji a lar nda bəwəwəta, nahyi tsu a uyar hyi akkəri nə thlər bəwəwəta nda.” 39 Njir Samariya gangəu sara wu məlmə kə mbərsa ənga Yesu arya ndər mala kə kəra ji na, “Ji nar da patər sərə yi saya məliya.” 40 Ənggəra njir Samariya shili əgya Yesu, kə ndə sa kədi nyi ja nggya əkkə'yi nda, ba ji nggya əkkə'yi nda nə pida məthləu. 41 Nji gangə tsu bəra mbərsa ənga Yesu arya sərə ji nar nda. 42 Kə njir Samariya dzəgwə na anə mala kau, “Kabangəkəu, a hənggər 'ya jiri, a'yi ara sərə gə na waci mai, ama ara na'ya ma a nggar 'ya sərə ji na ənga kər'ya, ənga a dləwənggəri 'ya ndə kə naja ngə ndər mbəda duniya.” 43 Ayukudə pida məthləu, kə Yesu piyari 'yi'yir Samariya ji ma'yi a vu 'yi'yir Galili. 44 (Arya Yesu ənga kərnyī a nanari abər, “Nabi a'yi wu uya hakər wu məlmə nyi mai.”) 45 Ar pəci kəra ji vu Galili, kə njir Galili dləwuri nyi ənga hudə zəmə ara nanda ənga kərnda a lari nda sərə Yesu məlna a vu Urshalima ar pəcir lardur nə vəlna

kæra nanda ma a vur nda. **46** Kæ Yesu bœra sha a vu Kana wu Galili, vira ji shabiya 'yimi a ndu 'yimir wur inabi. A ndœna vanyi ndœ dœgal nœ ki tœl a'yi kœra zœr nyi gœra ngga a vu Kafarnahumu. **47** Œnggœra ndœ kœ nggari abœr Yesu a dlari wu Galili sara wu Yahudi, kœ ji ma'yi a ndœgya ja, ji nda kœdi nyi aga ja shili wu ki nyi, ja sa mbœdana zœr nyi kœra citœu a miya tau. **48** Kœ Yesu shadœwa nyi, ji na, "Kœl ta hyi lari mœtsamœ œnga sœ dœdœgur ara yau, ca ngœ dœ hyi mbœrsa." **49** Kœ ndœ dœgal nœ ki tœl ta na anœ Yesu, "Ndœ dœgalœu, shili ma ma'yi a ndu ki dœ ara zœr dœ ka sara tau." **50** Kœ Yesu na anœ nyi, "Ma'yi sœ ngau, zœr ngœ kœ wu tœ mai." Ndœ kœ tsu, ba ji mbœrsa œnga sœra Yesu na anœ nyi, ba ji ma'yi sœ nyi. **51** Tsu ja ar lagu ja vœr ma'yi a ndu ki, ba ji bœ œnga njir mœl thlœr nyi ar lagu, kœ ndœ na anœ nyi, "Zœr ngœ ta a dœri jamœu." **52** Kœ ji yiwa nda pœci kœra sœ kœ darkœr. Œngwar nda anœ nyi, "Na, œnggœr saka pathlœ nœ puci ngœ gyangœ kœ siya nyi." **53** Kœ dœya zœr kœ tsamœ ri abœr ar pœci kœ ngœ Yesu na anœ nyi, "Ma'yi sœ ngau, zœr ngœ kœ wu tœ mai." Kœ ndœ kœ œnga njir ki nyi mbœrsa œnga Yesu. **54** Najakœ ngœ sœ dœdœgur nœ mœthlœkura nyi kœra Yesu mœliya ayukudœ ji piyari Yahudi ji shili wu Galili.

5 Ayukudœ kau, kœ Yesu ma'yi a du Urshalima aga mini nœ njir Yahudiya. **2** A du Urshalima tsu, vanyi dœl fa'a a'yi kœra nji zœwuya œnga sœ œnggœr dza'wu pamœpamœ tœfu. Nju ngga fa'a kœ œnga miya njir Yahudiya, Bethlesaida. Dœl fa'a kœ lœhœ nga nyi a dzœr miya ki kœra nju ngga œnga Miya Ki Tœmahœu. **3** Œgya kida dza'wu'yar kœ ngœ nji gœra ngga, œnga nji lœfau, œnga nji kadal ba œnga nji tœsœkœnu gangœu wu pida. **4** [Ndœ wu sœ kau aga nja gwazhiri 'yimiya nyi. Arya ga pœci ga pœci ngœ waladi nœ Thlagœ wu shida ja sa gwazhiri 'yimi kau. Ndœra a gwa tanggœrma, ba ja uya jamœkur sara ara shilœgœ nyi.] **5** Œnggœ tsu vanyi ndœ a'yi kœra mœliya fa makœrkumunyi apœ cisu œnga tœsœkœnu. **6** Ta Yesu lari nyi a'yi pida, œnga tsu ju sœni abœr ndœ kœ a bœliyar sar œnga tœsœkœnu kau, kœ Yesu na anœ nyi, "Gu yiwu ga dœ jamœ ya?" **7** Kœ ndœ tœsœkœnu kœ na, "Ndœ dœgalœu, nayi a'yi œnga ndœr dlœwa dœ ma nji gwazhiri 'yimiya nyi mai. Ma yi mœl abœr aga ya sœn gwa ba vanyi nda gwa a mwa ara yau." **8** Kœ Yesu na anœ nyi, "Hya'ari ga hœri buci ngau, ba ga bœ ga ma'yi." **9** Aga zœmœ ba nda nyi dœ jamœu, kœ ji hœri buci nyi ba ji bœu. Sœ kœ darkœr ar pœcir bœlsar nœ njir Yahudiya. **10** Agabangau, kœ njira nggurœm nœ Yahudiya nar nyi anœ ndœ kœra nji mœliya jamœ

kau, "œshina pœcir bœlsar ngau, naga kyaga mœl thlœr mai, dlœdœr mœna kar ngœ ri ara hœ buci ngau." **11** Kœ ndœ kœ shadœwa nda, ji na, "Ndœra mœliya dœ jamœ ngœ na anœ dœ, 'Hœri buci ngau ga bœu." **12** Kœ ndœ yiwa nyi, ndœ na, "Wa ngœ ndœ kœ na anœ ngau, ga hœr buci ngau, ga bœ ka?" **13** Ndœ kœ nji shilœgœbiya kœ wu sœni tara wa ngœ mœliya nyi jamœ kœ mai, arya Yesu a ma'yiri a vu pama dlamir nji kœra a ndœna. **14** Ayukudœ pœci kushu, ba Yesu thlœwa nyi wu ki Hyal, ba ji na anœ nyi, "Lari, a dœr gœ jamœu. Ga piyari mœl bikau ara sœ dœmwa'yi a ndiya kœ a sara dœ œnga gau." **15** Kœ ndœ kœ ma'yi ji nda nar nyi anœ njira nggurœm nœ Yahudiya abœr Yesu ngœ mœliya nyi jamœu. **16** Ara abangau, ba ndœ dzœguya ndœr papatagœ anœ Yesu, ara ju mœl sœ'yar kœ Pœcir Bœlsar. **17** Kœ Yesu na anœ nda, "Dœdœ a vœr mœl thlœr nyi ba'anœ kabangœkau, nayi tsu ya vœr mœl thlœr." **18** Arya ndœr kau, ngœ njir Yahudiya wu gal lagu kœra nda tsœya nyi ari. Œngwar nda, "A'yi wacu ara ji bœlna sœra dlœdœ na ar kœra Pœcir Bœlsar mai, ama ara ju ngga Hyal ar viya dœnyi, lagu ta nga ju gœla kœrnyi kakalœ œnga Hyal." **19** Kœ Yesu shadœwa nda, ji na, "œnga jiri nga yu na anœ hyi, sœ a'yi kœra Zœr wu sœn mœliya œnga kœrnyi mai, sœra ji lari Dœnyi a vœr mœl, ca nga ju mœl. Ara kalar sœra Dœnyi a vœr mœl, ca ngœ Zœr wu mœl tsu. **20** Ara Tada wu yiwu Zœra nyi, ca nga ju canœ nyi kalar sœra ju mœl œnga kœrnyi. Ba tsu ju canœ nyi sœra ndiya sœ œnggœr kœ aga ja dœ sœ dœdœgur anœ hyi. **21** Œnggœr kœra Tada sœn hya'ana nji tœtœ ja nœ nda pi, abangœ tsu Zœr wu sœn nœ nyi pi anœ kalar ndœra ju yiwu. **22** Tada wu mœl numa anœ nji mai, ara a nœ nyir ja dœnama nœ mœl numa anœ Zœr nyi, **23** aga patœr nji nda nœ nyi dœgalkur anœ Zœra nyi, œnggœra ndu lœ dœgalkur anœ Tada. Kalar ndœra gœra nœ nyi dœgalkur anœ Zœra nyi, naja a'yi nœ nyi dœgalkur anœ Dœnyi kœra sœwa nyi mai. **24** "œnga jiri nga yu na anœ hyi, kalar ndœra wu nggar ndœr dœ, kœ ji mbœrsa œnga ndœra sœwa dœ, a'yi ja œnga pi gœra kudœu. Nju nda mœl numa anœ nyi mai, ama a tœrabiyaar ja sara wu tau, a ndu pi. (aiœnios g166) **25** œnga jiri nga yu na anœ hyi, pœci a vœr shili, pœca nyi ma a shiliri, kœra nji tœtœ wu nda nggar dœha Zœr Hyal, njira nggari ndu nda dœ a'yi œnga pi. **26** Œnggœr kœra Tada dœ thlagœr pi, abangœ tsu nga ji nœ nyi dœnama anœ Zœra nyi aga ja dœ thlagœr pi. **27** œnga tsu ji nœ nyi dœnama nœ mœl numa anœ kalar ndœu ara naja Zœr Ndœu. **28** Ndœr kœ a sara dœ sœ dœdœgur anœ hyi mai, ara pœca vœr shili kœra patœr njira a gu hu wu nda nggar dœha ja, **29**

ba nda biya. Njira mēliya sē mēnahēu ndu hya'ari ēnga pi gēra kudāu, ama njira mēliya sē dēmwa'yi ndu hya'ari ba nja mēliya nda numa. **30** Sē a'yi kēra yu sēn mēliya ar kērdā mai. Yu thla numa ēnggēr kēra Hyal wu na anē dā. Agabangau, numa dā kakalē nga nyi, arya a'yi sēra yu yiwu nga yu mēl mai, ama sēra ndēra sēwa dā wu yiwu. **31** “Ma yi lēri sakida ar kēra kērdā, sakida kē a'yi dlēdlēwu mai. **32** Ama vanyi ndē pamēu a'yi kēra wu lē sakida ar kēra yau, a sēn yi abēr sakida nyi jijiri nga nyi. **33** “Hyi sēwa nyi nji anē Yahwana, naja, ba ji lēr hyi sakida kēra jiri. **34** Alaga abangau, a'yi yu nggya aga sakida nē ndapi mai. Ama yi nar hyi abangau aga hya uya mbēdau. **35** Yahwana ēnggēr pitēlla mbēmbēl nga ja kēra lēri mbēmbēl nyi, nahyi tsu, kē hyi caguli nē mbēmbēl nyi nē pēci kushu. **36** “Ama a'yi yau ēnga sakida kēra ndiya kēra Yahwana lēri ar kēra yau. Sē kēra ya vēr mēl kau, sē ngau kēra dēdā nē dā aga ya mēl ēnga ja vēr lē sakida ar kēra yau, abēr dēdā ngē sēwa dā. **37** Dēdā tsu, ndēra sēwa dā, nga vēr lē sakida ar kēra yau. Nahyi saya nggar dāha ja mai, ēnga tsu nahyi saya lari nyi ēnga li tara wa nga ja mai. **38** Ndēr nyi tsu wu nggya wu dēfuwa hyi mai, arya nahyi mbērsa ēnga ndēra ji sēwa mai. **39** Nahyi kēl dumwa ēnga jiga sēra tsētēsfau wu lēkakadē Hyal, ara hyu nggani a gwa nga hyu uya pi gēra kudāu. Najaka sē kēra nji tsēfēri wu lēkakadē Hyal kau, nanda ngu lēr sakida ar kēra yau. (aiōnios g166) **40** Ama alaga abangau, kē hyi nggēl ara shili ēgya yi aga hya sa uya pi. **41** “Nayi wu gal fal sara ara nji mai, **42** ama yu sēni hyi. A'yi hyi ēnga yiwu Hyal a vu dēfuwa hyi mai. **43** Nayau, yi shili wu thlēmēr dēdā, ama nahyi dlēwur dā mai, ama ma vanyi ndē shili wu thlēmēr kērnyi ba hya sa dlēwuri nyi. **44** Abari nga hyu sēn mbērsa ma hyu dlēwu fal ara kuvwar hya, ama nahyi wu gal lagur dlēwu fal sara ara Hyal zēmē pir maya? **45** A sara hya dēnga abēr yu nda wula hyi ara Tada mai. Ndēr wula hyi a'yi, naja ngē Musa, ndēra hyu fē dēfu ju nda dlēwar hyi. **46** Maja abēr hyi mbērsa ēnga Musa, a hēnggēr hyi jiri ēnga yau, arya Musa tsēfēri ar kēra yau. **47** Ama ma nahyi a'yi mbērsa ēnga sēra ji tsēfēri mai, abari nga hyu sēn mbērsa ēnga sēra yu na?”

6 Ayukudā pēci kushu, kē Yesu tērabiya nadē a biyar ya dēl Galili (najakē ngē dēl Tiberiyasu). **2** ēnggau, dlamir nji gangēu wu nu nyi arya sē dēdēgur kēra ndē lari ji mēliya anē nji gēra ngga, ēnggēra ji shilēgēbiya nda. **3** Kē Yesu ma'yi a dar kēra mau, a ndēna ji da

nggya ēkkē'yi zēmbēlma nyi'yar. **4** Ar pēci kē lardur nē vēlna nē njir Yahudiya a dāri lēhēu. **5** ēnggēra Yesu hya'anakēr ba ji lari dlamir nji gangēu a vēr shili ēgya ja, kē ji nar nyi anē Fēlipēu, “ēmani nga mēna sēn dēlbiya sēr sēm kēra wu sēn sēmēna nji ka?” **6** Yesu yiwa sē kē ara Fēlipēu, aga ja dzēbiya nyi, arya naja ēnga kērnyi ju sēn sēra ju nda mēl. **7** Kē Fēlipēu shadēwa nyi, ji na, “Alaga gēnna nē ki ndēr mēl thlēr nē zādā fa a sēn dēlbiya sēra nji ka sēn fuwa wu miya nda mai!” **8** Kē pathlē wu pama zēmbēlma Yesu kēra nju ngga ēnga Andērāwusu, zamēya Simanu Biturusu, na anē Yesu, **9** “Kēja vanyi zēr kushu ēnggau ēnga macikēl lugu dēfē tēfu ēnga kalfi mēthlēu. Ama mi ngē sēra ju sēn mēliya anē nji gangē ka?” **10** Kē Yesu na anē zēmbēlma nyi'yar, “Nar nya mau anē nji nda nggya gya.” Ar vi kē sar a'yi gangēu. Kē nji patē nggya gya, gangēkura shili zhizhir nda a kari dubu tēfu. **11** Kē Yesu hēri macikēla nyi, kē ji usaku Hyal, ba ji tētēkēya nyi anē njira a'yi nggya gya pātēr sēra ndu yiwu. Abangē tsu nga ji mēliya ēnga kalfiya nyi. **12** Ayukudā ndē sēm ndē nyau, kē ji nar nyi anē zēmbēlma nyi'yar, “Tsēmīya mau kalar sēra hiyau ara sē a sara wir.” **13** Kē zēmbēlma nyi'yar tsētēsēmīya kalar sēra hiyau wu miya nda, ba ndē nyanyana tsēla kumo apē mēthlēu sara wu macikēl lugu tēfu ta. **14** ēnggēra dlamir nji lari sē dēdēgur kēra Yesu mēliya, kē ndē na, “Gēra ēnga kēpal, ndē ngē nabi kēra duniya wu sēkē shili nyi ta.” **15** Ta Yesu lari ndu sha lagu fē nyi aga tēlēr nda, ba ji gwadēna nda, ba ji ma'yi sē nyi a du mau. **16** ēnggēra wagē dā, kē zēmbēlma Yesu 'yar ma'yi a gwu dēl. **17** Kē ndē gwa gwu kwambwal aga nda tērabiya a vu Kafarnahumu. Ar pēci kēra nda a vir ma'yi, kē vi dā zēgutu, ama tsu Yesu gēra shili ēgya nda. **18** Kē dēl dzēguya kēnggēdē gagadāu ara culi yambadē kēra a vēr sau ēnga dēnama. **19** Ayukudā ndē bār bāu a dā nē miyal makēru, kukuthlē ba ndē lari Yesu a vēr shili ēgya kwambwalēr nda, ja vēr bāu ar kēra 'yimi, ba sēkē gērahēya nda gagadāu. **20** Ama kē Yesu na anē nda, “Nayi ngau, hya sara hivēr mai.” **21** ēnggau kē ndē hēnggēri aga nda dlēwuri nyi a gwu kwambwalēr nda. ēnggērna kē kwambwalēr nda thlēwa miya dēl vira nda a vēr nu a ndari. **22** ēnggēra vi sa kudāu, kē dlamir nji kēra hiyau a biyar ya dēl tsamē ri abēr kwambwal zēmē kēra hiyau ca ngē zēmbēlma Yesu 'yar ma'yi a gwa, ama kē ndē tsamē ri abēr Yesu a'yi ma'yi ēkkē'yi nda mai. **23** Kē alenyi kwambwal'yar shili sara wu Tiberiyasu, ndē sa

ta'yi ləhəu ar vira Thlagə səməna nji ənga macikəl kəra ji fənggəri nyi barka. **24** Ta nji lari abər Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar a'yi ar vi ta mai, ba ndə gu kwambwal'yar, ndə ma'yi a vu Kafarnahumu aga vuwa gal Yesu a vuna. **25** Ənggərə ndə biya thləwa nyi a biyar ya dəl, kə ndə na anə nyi, “Maləmə, ənuwa nga gə shili ənga?” **26** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, hyu gal dā a'yi ara sə dədəgür kəra hyi lari yi məliya mai, ama arya macikəl ta hyi səm hyi nyi əni ta. **27** Hya sara hədə a vər gal sər səm kəra wu sən dzə mai, ama hya məl thlər nə gal sər səm kəra gərə sən dzau, ənga tsu ju ləri pi kəra gərə kudau. Naja kə ngə sər səm kəra Zər Nda, wu sən nər hyi. Arya naja Zər Nda ngə Hyal Tada nə nyi dənəma nə məl abangau.” (aiōnios g166) **28** Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Mi ngə sərə Hyal wu yiwu 'ya məla?” **29** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Kəja sərə Hyal wu yiwu hya məl, hya mbərsa ənga ndərə ji səwa.” **30** Kə ndə yiwa nyi, “Mi ngə sə dədəgür mətsamə kəra gu sən məliya aga 'ya dābaga lari ba 'ya hənggəri ənga ga? Mi nga gu sən məliya? **31** Əjir 'ya səm sərə nju ngga ənga mana a gwa tagəu, ənggər kəra tsətsəfau abər, 'ji nə nda sər səm sara dəməlmə aga nda səm.” **32** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, a'yi Musa ngə nə hyi sər səm sara dəməlmə mai, ama dədə ngə nər hyi sər səm nə jijiri sara dəməlməu. **33** Arya sər səm nə jiri nə Hyal ca ngə ndərə shida sara dəməlmə ju lə pi anə duniya.” **34** Əngwar nda anə nyi, “Maləmə, mbar kabəngəkə ga dumwa ənga lə culi najaka sər səm anə 'ya.” **35** Kə Yesu nar nda, “Nayi ngə macikəl nə pi. Kalar ndərə shili əgya yau, naja tsu bəra nggari wubu mai, ənga kalar ndərə hənggəri ənga yau, naji wu bəra nggari hili mai. **36** Ama ənggərə yi nar hyi ta, a lar dər hyi, ama alaga abangau nahyi hənggəri ənga yi mai. **37** Patər njira Tada nə dā, ndu shili ara yau, ənga kalar ndərə shili ara yau, nayi wu kədlə nyi mai. **38** Arya yi shida sara dəməlməu, a'yi aga ya sa məl sərə yu yiwu mai, ama sərə ndərə səwa dā wu yiwu. **39** Sərə ndərə səwa dā wu yiwu, ca ngə alaga ndə zəmə a sara sa wu tsa yau, wu njira ji nə dā mai, ama aga ya hya'ana nda sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya. **40** Arya sərə Dədə wu yiwu ngau, ca ngə kalar ndərə fər li ar Zər, ənga ji hənggəri ənga Zərə nyi, ju uya pi gərə kudau, ənga tsu yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya.” (aiōnios g166) **41** Kə njir Yahudiya dzəguya ngwungwuni wu pamə ar kəra Yesu ara ji na, “Nayi ngə macikəl kəra shida sara dəməlməu.” **42**

Kə ndə na, “A'yi Yesu ngə wa? Zər Yusufu, ndərə 'yi wu səni dənyi ənga mənəyi ta wa? Ya, abari nga ju na abər, 'Yi shida sara dəməlmə?” **43** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Piyara mau ngwungwuni wu pama hyi. **44** Ndər sən shili əgya yi a'yi mai, kəl ma Tada kəra səwa dā tədər nyi a shili, nayi tsu yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya. **45** Nji tsəfəri wu ləkakadə nə nabi'yar abər, 'Patəkura nda Hyal ngu nda highibə anə nda.' Kalar ndərə səya nyi himi anə Tada ənga ji highibər sə ara ja, ju shili əgya yau. **46** Ndə a'yi kəra saya lari Tada mai, kəl ndərə hya'ari sara ara Hyal, naja ngə ndərə saya lar Tada. **47** Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndərə mbərsa a'yi ja ənga pi gərə kudau. (aiōnios g166) **48** Nayi ngə macikəl nə pi. **49** Əjiya əjir hyi səm sərə nju ngga ənga mana wu tagəu, ama ba ndə bəra tau. **50** Ama kəja macikəl kəra shida sara dəməlməu, kalar ndərə səmku naji wu tə mai. **51** Nayi ngə macikəl nə pi kəra shida sara dəməlməu. Kalar ndərə səm najaka macikəl, ju nggya ənga pi nə ba'anəwa. Najaka macikəl kumər dza yi ngau, kəra yu ləri aga duniya a uya pi.” (aiōn g165) **52** Kə njir Yahudiya gu kəpal gagađau wu pama nda, ndu na, “Abari ngə ndə ka sən nə mən kumər dza ja aga mənə səmə?” **53** Əngwar Yesu anə nda, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, kəl ma hyi səm kumər dza Zər Nda ənga hyi təwari mashi nyi, nahyi a'yi ənga pi wu hyi mai. **54** Kalar ndərə səmku kumər dza yau ənga ji təwari mashi dā, a'yi ja ənga pi gərə kudau, ənga yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya. (aiōnios g166) **55** Kumər dza yi dəfə jijiri ngau, ənga mashi dā sər sa jijiri ngau. **56** Kalar ndərə səmku kumər dza yau ənga ju sa mashi dā, ju nggya wu yau ənga nayi tsu wu ja. **57** Ənggər kəra Tada mbəmbəđau səwa dā, arya ja nga yi tsu ənga pi, agabəngə kalar ndərə fiya dā aga sər səm nyi, ju nda dā a'yi ənga pi ba'anəwa arya yau. **58** Najakə ngə macikəl kəra shida sara dəməlmə a'yi ənggər kəra əjiya əjir hyi'yar səm mai. Əjiya əjir hyi ndə səm sərə nju ngga ənga mana ba ndə tau, ama kalar ndərə wu səm najaka macikəl, a'yi ja ənga pi gərə kudau.” (aiōn g165) **59** Yesu nana sə'yar kə patə ar pəci kəra ja vər highibəu wu umbwa dābə dzə njir Yahudiya wu Kafarnahumu. **60** Ənggərə ndə nggari abangau, kə gangəu wu pama zəmbəlma nyi'yar na, “Dzadzau ngə highibə kau, wa ngu sən dləwuri najaka sa?” **61** Yesu ara ju səni wu dəfuwa ja abər zəmbəlma nyi'yar a vər ngwungwuni ar kəra highibə kau, kə ji na anə nda, “Highibə kə ndzana huđə hyi ya? **62**

Ya, abari nga hyu nda nggari wu dāfuwa hyi ma hyi lari Zər Ndau a vər sha a dar vira ja dādēma? **63** Mambəl ngu lə pi, sə a'yi kəra kumər dzə aga nyi mai. Ndər kəra yi nar hyi kau, nə Mambəl ngau, ba ənga nə pi tsu. **64** Ama alaga abangau, nji a'yi kəra gəra hənggəri.” Ara tsu kadəu, Yesu wu səni wu pama nda njira gəra hənggəri ənga ndəra wu nda thləna hya ja. **65** Kə Yesu dumwa ji na anə nda, “Ca ngə sərə dā yi na anə hyi abər ndər sən shili əgya yau, a'yi mai, kəl ma Dədə nə nda lagu.” **66** Ayukudā highibə kau, kə zəmbəlma nyi'yar gangəu sha ara bəra nu nyi. **67** Kə Yesu yiwa zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə kau, “Nahyi ma hyu yiwu hya sha ara nu dā ya?” **68** Kə Simanu Biturusu shadəwa nyi, ji na, “Thlagəu, a ndəra wa nga 'ya sən ma'ya? Nagə ngə ndəra ənga ndər nə lə pi gəra kudau. (aiōnios g166) **69** A hənggəri 'ya ənga a sən 'ya abər nagə ngə ndə Cici nə Hyal.” **70** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “A'yi yi cadəbiya hyi kumo apə məthlə wa? Ama pathlə wu pama hyi shatan ngau.” **71** Ju ndər kə ar kəra Yahuda zər Simanu Isikarayoti, ara naja ngu nda thləna hya ja, kwalaga kə, pathlə ja wu pama nanda kə kumo apə məthlə kau.

7 Ayukudā kau, ngə Yesu bəra bəbiya bau wu 'yi'yir Galili, ara naji wu yiwu ja ma'yi a vu Yahudi mai, ara njir Yahudiya kəra a vuna wu gal lagur tsa nyi. **2** Ama ar pəci kəra mini nə nggya wu kwapatə nə njir Yahudiya dār ləhəu, **3** kə zaməya Yesu 'yar na anə nyi, “A dār tsa'a ga piyari vi kə ga ma'yi a vu Yahudi, aga zəmbəlma ngə'yar kəra a vuna nda lari sə dədəgur'yar kəra gu məl. **4** Ndə a'yi kəra wu yiwu nja sənbiya nyi, ba ja nggya ar dəwa mai. Ta dā gu məl sə dədəgur'yar kau, ga cabiya kərngau anə njir duniya.” **5** Arya alaga zamə nyi'yar ənga kərnda a'yi hənggəri ənga ja mai. **6** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Pəcir vu dā a'yi dā kwatahə mai, ama anə hyi kalar pəci a sən vu hyi. **7** Njir duniya wu piyari shishir dza hyi mai, ama nayi nga ndə piyari shishir dza yau, ara yu nar nda sər mələ nda dəmwa'yi nga nyi. **8** Nahyi, ma'ya mau a ndar vir mini kau. Nayi nədā nayi wu ma'yi kwatahə mai, ara pəci dā a'yi nyabiya dzə mai.” **9** Ayukudā Yesu nar nda abangau, ba ji bəra səkari wu 'yi'yir Galili. **10** Ama ayukudā zamə nyi'yar ma'yi a ndar vir mini, kə Yesu ma'yi tsu ama ar dəwa a'yi ar babal mai. **11** Njir Yahudiya kəl gal nyi ar vir miniya nyi, ndu yiwa, ndu na, “Əmani nga ja?” **12** Ar vir mini kau, nji kəl ndər wu pamə ar kəra Yesu ar dəwa. Əngwar alenyi nji,

“Ndə mənahə nga ja.” Əngwar alenyi nji tsu, “Ndər ngguta vi nga ja.” **13** Ama ndər sən ndər ar kəra Yesu ar babal a'yi mai, ara ndu hivər njira nggurəm nə njir Yahudiya. **14** Ta nja vuri wu hathlə mini, kə Yesu ma'yi a gwu Ki Hyal, ji gwa mbar highibəu. **15** Kə sə kə dā sə dədəgur anə njir Yahudiya, ba ndə yiwa, “Lagu mani ngə ndə kə highibər sə'yar ka, ya, kəja naji uya highibə maya?” **16** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sə'yar kə ya vər highibə kau, a'yi nə kərda ngə mai, ama nə ndəra səwa dā ngau. **17** Kalar ndəra wu yiwu ja məl sərə Hyal wu yiwu, ju nda sənbiya abər highibə dā sara ara Hyal nga nyi shili, ama a'yi nə kərda mai. **18** Njira wu ndər aga kərnda, thləmə nga ndu gal anə kərnda. Ama kalar ndəra wu ndər aga shili ənga dləvau anə ndəra səwa nyi, ndə jiri nga ja. Sə fati a'yi wu ja mai. **19** A'yi Musa ngə nə hyi dladə wa? Ama alaga ndə zəmə a'yi wu pama hyi kəra a vər bəlari mai. Mi ngə dā hyu gal tsa dā?” **20** Əngwar nja nyi anə nyi, “Mambəl dəmwa'yi pahəna liya gə ya? Wa ngu gal tsa nga?” **21** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Nayau, yi məliya hyi sə dədəgur zəmə wacu, ya kəja hangəkala hyi a hya'ari. **22** Musa nə hyi dladəu ar kəra thla pəlzha (alaga kə a'yi naja ngə dzəguya mai, ama əjir hyi 'yar ngau). Kwalaga abangau kəja hya bəlmar dladə nyi lagur thla pəlzha anə zər Pəcir Bəlsar. **23** Kabangəkau, a lar hyi abər a dar tsa'a nja thlana nyi pəlzha anə zər pəcir Bəlsar aga nja nyabiya dladə Musa ar kəra thla pəlzha. Ya, ara mi ngə dā hyu dāfu ənga yi ara yi shiləgəbiya ndə valam pəcir Bəlsar ara? **24** Hya piyari məl numa ga li ga li, ama hya məl numa kəra kakaləu.” **25** Ar pəci kə ngə njir Urshalima wu yiwa kərnda, “A'yi ndə kə nga nju gal aga tsa ta wa, əndəga? **26** Ya kəja ja ənggau ju ndər ar babal, ya nandə wu na sə anə nyi mai. Njira nggurəmər nda ya, əndəga, a hənggəri nda abər naja ngə Kərsiti ya? **27** Ama naja nə nyi mən wu səni vira ji shili sara ari, ama ar pəci kəra Kərsiti nə jiri wu nggura shili, ndər səni vira ju hya'ari sara ari a'yi mai.” **28** Yesu tsu ja vər highibə wu ki Hyal, kə ji hya'ana dāhəu, ji na, “Jijiri, hyu sən dā ənga vira yi hya'ari sara ari ya? Nayi shili ar kərda mai, ama ndəra səwa dā, ndə jijiri ngau, ama nahyi wu səni nyi mai. **29** Ama nayi yiwu səni nyi ara nayi sara ara ja nga yau ənga naja ngə səwa dā.” **30** Ənggəra Yesu nana ndər kau, kə ndə gal lagu kəra nda sən mbar nyi. Ama ndə a'yi kəra tsəkwari nyi mai, ara pəci nyi a'yi dā kwatahə mai. **31** Alaga abangau, nji gangəu wu pama nda hənggəri ənga ja. Əngwar

alenyi nju pama nda, “Ma Kərsiti shili ya, ju sən sa məliya sə dədəgər a ndiya kəra ndə kə a vər məl kə ya?” **32** Ta njir Farisi nggari nja vər ndər tsətsəka'a ar kəra Yesu, ba pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi səwa gaga nə Ki Hyal aga nda nda mbar Yesu. **33** Kə Yesu nar nda, abər, “Pəcira ya dābaga nggya əkkə'yi hyi a hyiri kushu, ba ya dzəgwa sha a ndəgya ndəra səwa dā a shili. **34** Hyu nda gal dā, ama nahyi wu sən nər dā mai, ənga vira yu ma'yi a ndari nahyi wu sən ma'yi a ndəna mai.” **35** Kə njir Yahudiya na wu pama nda, “Nəma ngə ndə kə wu yiwu ja ma'ya, kəra mən gəra nda lari nyi ka? Ju yiwu ja ma'yi a ndar 'yi'yi njir Gərikəu vira njir Yahudiya tətəlnəkər a ndar ya? Aga tara ba ja nda highibə anə nda ya? **36** Mi ngə dənga nyi ənga ndər ka, 'Hyu nda gal dā, ama nahyi wu nər dā mai,' ənga 'Vira yu nda ma'yi a ndari, nahyi wu sən shili ari maya'?” **37** Ar jomər ndəla pəcir mini, kəra naja ngə pəci kəra ndiya ənga dəgaləu, Yesu hya'ari ji hya'ana dāhəu, ji na, “Ma ndəra wu nggari hili, bəgə ja shili ja sa təwari 'yimi ara yau. **38** Kalar ndəra hənggəri ənga yau, ənggər kəra nji tsəfəri wu ləkakadə Hyal, abər sara wu ta ja ngə mandəli 'yimir pi wu nda ndəla.” **39** Ar pəci kəra ja vər ndər ar kəra mandəli nə lə pi kau, Mambəl Cici nga ja vər ndər ar kəri, Mambəl Cici kəra njira mbərsa wu nda dləwuri. Ar pəci kə Mambəl Cici a'yi shili kwatahə mai ara tsu kadakadarkur Yesu gəra cabiya dzau. **40** Ənggəra nji nggari ndər Yesu, ba alenyi nji na, “Jijiri ndə kə naja ngə nabi ta mənə vir səkə ta.” **41** Alenyi nji tsu wu na, “Ndə kə naja ngə Kərsiti.” Əngwar alenyi nji tsu, “Lagu mani ngə Kərsiti a sən shili sara wu Galili ya? **42** Ləkakadə Hyal kəra tsətsəfə a'yi nar mən abər Kərsiti wu nda biya sara wu culi gə Dawuda wa? Ənga a'yi ji nar mən abər sara wu məlmə Bayitalahami nga ju biya, məlmə kəra Dawuda nggya a gwa gwa wa?” **43** Kə miya nja nyi təkəbiya dzə ərya Yesu. **44** Alenyi nji ma ndu yiwu nda mbar nyi, ama ndə a'yi fər tsi ar dza ja mai. **45** Ayukudə nyi, kə njir bəla ki Hyal sha a ndəgya pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi, njira səwa nda, ka yiwa nda, ndə na, “Mi ngə dā nahyi shili ənga ja maya?” **46** Kə njir bəla ki Hyal shadəwa nda, ndə na, “Ndə a'yi kəra saya ndərbiya ndər ənggər ndə kə mai!” **47** Kə njir Farisi nar nyi anə njir bəla ki Hyal, “Patə əkkə'yi nahyi tsu nga ji nggutana kə ya? **48** A lar hyi njira nggurəm ənga njir Farisi kəra hənggəri ənga ja ya? Awau! **49** Ama dābər nji kəra gəra sən sə ar kəra dladə Musa, Hyal a shi'wuna ndar ja.” **50** Nikodimosu,

ndəra shili əgya Yesu tsu kadəu ənga tsu pathlə ja wu pama nda, yiwa, **51** “Mi ngə dladər mən na, a'yi kəl nji nggari wu miya ndəra nju vazau, səra ji məliya divira nja dzəgwa məlna nyi numa wa?” **52** Əngwar nda anə nyi, “Nagə ma ndər Galili ya? Tsambiya a vu ləkakadə nə Hyal, ba ga lari abər nabi a'yi kəra dla sara wu Galili mai.” **53** Kə kalar ndə ma'yi a ndu ki nyi.

8 Yesu ma'yi a dar mə nə wur Zayitunu. **2** Kadə əmudlau kə Yesu bəra ma'yi a gwu ki Hyal. Nji gangə kabəu a shili ara ja. A guna ba ji gwa uya vir nggya, ji dzəgwa highibə anə nji. **3** Kə məlmə dladə'yar ənga njir Farisi shili ənga mala kəra nji mbari nyi a vər məl səsukur. Ndə sa ta'yina nyi wu hada nda. **4** Kə ndə na anə Yesu, “Məlmə, mala kau, 'yi mbar nyi a vər məl səsukur. **5** Wu dladəu, Musa nar 'ya, abər 'ya tsəya culi mala kə ənga tsəka vavaka. Mi nga gə na nə nga?” **6** Ndu məl thlər ənga najaka yiwa sə aga nda nggəya nyi ləbam. Ndu yiwu aga nda uya lagu kəra nda sən vazəya nyi ari. Ama kə Yesu uzha gya, ba ji mbari tsəfə sə ənga tsa ja a gyiwu 'yi. **7** Ənggəra ndə dumwa ənga yiwa Yesu, ba ji hya'ari ji na anə nda, “Ma ndə a'yi kəra gəra ənga bikau wu pama hyi, bəgə ja dzəguya vaka nyi ənga tsəka.” **8** Kə Yesu bəra uzha gya, ba ji bəra dumwa ənga tsəfə sə a gyiwu 'yi. **9** Ənggəra ndə nggari abəngau, ba ndə dzəguya ma'yi zəmə zəməu, mbari ar njira nggurəm ba'anə nji kukushu. Ənggau, ba ndə piyari Yesu zhizhi nyi ənga mala kə ta'yu wu mwa nyi a ndəna. **10** Kə Yesu hya'ari a'yi ta'yau, kə ji yiwa nyi, ji na, “Mala, əmani nga nda? Ndə a'yi kəra məliya ngə numa wa?” **11** Kə ji shadəwa nyi, ji na, “Məlmə ndə a'yi mai.” Kə Yesu na anə nyi, “Alaga nayi ma sə a'yi yu na anə ngə mai. Ma'yi sə ngau, ama ga sara dumwa ənga məl bikə mai.” **12** Ar pəci kəra Yesu bəra ndər anə nja nyi, kə ji na, “Nayi ngə mbəmbəl nə duniya. Kalar ndəra wu nu dā, naji wu bə wu kuthlə mai, ama ju uya mbəmbəl nə pi.” **13** Kə njir Farisi nar nyi anə Yesu, “Gə wu lə sakida ar kəra kərngau, sakida ngau a sən dā ənga jiri mai.” **14** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Alaga yi lər sakida ar kəra kərdə, sakida dā jiri nga nyi, ara yu səni vira yi hya'ari sara ndari ənga vira yu ma'yi a ndari. Ama nahyi wu səni vira yi shili sara ndari ənga vira yu ma'yi a ndari mai. **15** Numar hyi nə ndəndəkur, ama nə dā a'yi abəngə mai. **16** Ama alaga yu məl numa, numa dā jiri nga nyi, ara nayi a'yi zhizhi dā mai, ama ndəra səwa dā a'yi ja ənga yau. **17** Əngwar dladər hyi,

ma nji mæthlæ lər sakida ar kəra sau, sa nyi a dāri jiri. 18 Yu lə sakida ar kəra kərdā. Dədə kəra səwa dā tsu naja ngə nə mæthlækura nyi.” 19 Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Əmani ngə dənga?” Əngwar Yesu anə nda, “Nahyu sən dā ənga Dədə mai, maja abər hyu sən dā, a sənər hyi Dədə tsu.” 20 Yesu nana ndər kə ar pəci kəra ja vər highiḃau a vu ki Hyal ləhəu ar vir dəwa gənnə kəra nji tsəmiya ari. Ndə a'yi kəra mbari nyi tsu mai ara pəci nyi a'yi dā kwatahə mai. 21 Kə Yesu bəra na anə nda, “Kəja yu ma'yi sə dā, ənga hyu nda gal dā, ba hya tə wu bikər hyi. Vira yu ma'yi a ndari, nahyi wu sən ndari mai.” 22 Ba sə kə məliya njira nggurəm nə Yahudiya wu yiwa kərnda, “Ju nda tsəya kərnyi ya? Ca ngə məliya ju na, ‘Vira yu ma'yi a ndari nahyi wu sən nda mai kə ya?’” 23 Ama kə Yesu bəra dumwa, ji na, “Nahyi sara gyiwu 'yi ngau, nayi tsu sara a dəməlmau. Nahyi nə duniya ngau, ama nayi a'yi nə duniya mai. 24 Ca ngə sərə dā yi na anə hyi, hyu nda tə wu bikər hyi. Ara ma nahyi a'yi hənggəri ənga sərə yi na ar kəra kərdā kə mai, ənga jiri hyu nda tə wu bikər hyi.” 25 Kə ndə yiwa nyi, “Wa nga ga?” Əngwar Yesu anə nda, “Kakalə ənggər kəra yi nar hyi tsu kadə ta.” 26 Sə a'yi gangəu kəra yu sən na ar kəra hyi nə məl numa. Yu nar nyi anə nji sərə ndəra səwa dā wu na anə dā zhizhi nyi, ənga tsu sərə ju na jiri nga nyi. 27 Nandə nggabiya abər ar kəra Dənyi nga ju ndər anə nda mai. 28 Ca ngə sərə məliya Yesu nar nda, abər, “Ar pəci kəra hyu nda hari Zər Ndau a di, ar pəci ta nga hyu nda nggabiya abər nayi ndəra yu na, nayi ngau. Nayi tsu yu məl sə kərdā mai, ama yu highiḃə sərə Dədə highiḃər dā. 29 Ndəra səwa dā a'yi ja ənga yau, naji piyari dā zhizhi dā mai, ara cumu yu məl sərə wu pina huḃa ja.” 30 Ar pəci kəra Yesu nana sə'yar kau, nji gangəu hənggəri ənga ja. 31 Kə Yesu nar nyi anə njir Yahudiya kəra hənggəri ənga ja, “Ma hyi dumwa ənga səḃə highiḃə dā ənga jiri, nahyi ngə zəmbəlna dā'yar nə jijiri. 32 Hyu nda sənbiya jiri, jira nyi tsu wu nda pəlna hyi.” 33 Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Na'ya culi gə Ibrahimu ngau, na'ya sara vər dā mafa ndə mai. Ya, mi ngə dā gu na, ba nja pəlna 'ya?” 34 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Jijiri nga yu na anə hyi, kalar ndər məl bikau, mafa bikə nga ja. 35 Mafa a'yi wu sən dā zər ki parangə mai, ama zər kəra nji ya wu ki, zər kiya nyi nga ja ba'anuwa. (aiōn g165) 36 Ma sən dā ba Zəra nyi pəlna hyi, a dər hyi pəpəl ənga jiri. 37 Wu sən yi abər nahyi culi gə Ibrahimu ngau, ama kəja hyu gal lagur tsa dā, ara vir fiya ndər dā a'yi wu

dəfuwa hyi mai. 38 Yu na anə hyi sərə yi lari ara Dədə, ama nahyi, hyu məl sərə hyi nggari ara dərhyi.” 39 Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Ibrahimu ngə dər'ya.” Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Maja abər wazha Ibrahimu nga hyi, a mələr hyi sərə Ibrahimu məlna. 40 Nayi ndə ngau, ndər na sərə jiri kəra yu nggari sara ara Hyal, ama kəja hyu yiwu hya tsəya dā. Ya, kəja Ibrahimu a'yi məl culi sə ənggər kə mai. 41 Sərə dərhyi məlna ca nga hya vər məl.” Ama kə njir Yahudiya na, “Na'ya a'yi wazha mandzagwa mai, tada kəra ara 'ya Hyal nga kərnyi wacu.” 42 Əngwar Yesu anə nda, “Maja abər Hyal ngə dərhyi, hyu cabiya dā yiwukur, ara yi shili sara ara Hyal. Ya kəja yi ənggau, nayi shili ar kərdā mai, ama naja ngə səwa dā. 43 Ara mi nga hyi gərə nggabiya ndər dā? Ara nahyi a'yi wu nggari sərə yu na mai. 44 Nahyi nə dərhyi shatan ngau, ənga hyu yiwu hya məl sərə dərhyi wu yiwu. Tsu mudlau naja ndər tsa ndə nga ja, ənga naji wu səḃə jiri mai, ariya jiri a'yi wu ja mai. Ar pəci kəra ji thlar fati, miya gə nda nga ji nana, ara naja ndər thla fati ngau, ənga dəya fati. 45 Ama ara ma yi nar hyi jiri, nahyi wu hənggəri ənga yi mai! 46 Wu pama hyi ya, wa ndəra wu sən vazəya dā ənga bika? Ma yi nar hyi jiri, mi ngu dā nahyi wu hənggəri ənga yi maya? 47 Kalar ndəra nə Hyal ngau, ju səhimi sərə Hyal wu na. Sərə dā nahyi wu səhimi nyi mai, ara nahyi a'yi nə Hyal mai.” 48 Njir Yahudiya shadəwa nyi, ndə na, “A'yi jiri ənga 'ya, ənggərə 'yi na abər nagə ndər Samariya kəra nyinyau ənga mambəl dəmwa'yi wa?” 49 Əngwar Yesu anə nda, “Nayi a'yi yi ənga mambəl dəmwa'yi mai. Yu ha kəra Dədə, ama nahyi wu ha kəra yi mai. 50 Nayi ngu gal fal anə kərdā mai, ama ndə a'yi kəra wu gal anə dā, naja ngə ndər məl numa. 51 Jijiri ənga yu na anə hyi, ma ndəra səḃiya ndər dā, naji wu tə mai.” (aiōn g165) 52 Ar kəra ndər kau, əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Kabəngəkə ja, a sən 'ya abər nagə a'yi gə ənga mambəl dəmwa'yu! Ibrahimu ənga kərnyi a təri ja ba nabi'yar paməpamə tsu, ama əngwar gau, ‘Kalar ndəra wu hənggəri ənga ndər dā naji wu tə mai.’ (aiōn g165) 53 Naga ndiya dər'ya Ibrahimu ya? Naja ma a tər ja ənga tsu abəngau ngə nabi'yar. Ma gə nggani wa nga ga?” 54 Əngwar Yesu, “Ma yu lə kadakadarkur anə kərdā, kadakadarkur dā a'yi ar viya vanyi sə mai. Dədə, kəra hyu na abər Hyalər hyi ngau, naja ngu lə kadakadarkur anə dā. 55 Kwalaga kə nahyi wu sən nyi mai kau, nayau, yu sən nyi. Ma yi na, nayi wu sən nyi mai, a dər yi ndər thla fati ənggər nahyi. Ama nayau,

yu sən niy ənga yu bəlar ndər niy. **56** Dərhyi İbrahimu a cagulir ja gagađau aga ja lari pəci dā, a lar ja ənga huda pipida gagađau.” **57** Əngwar njir Yahudiya anə niy, “Nagə ndəra gəra kar fa təfukumunyi, gu na abər a lar gə İbrahimu ya?” **58** Əngwar Yesu, “Jijiri nga yu na anə hyi, kadivira nja ya İbrahimu a'yi yau.” **59** Ənggəra ndə nggar ndər kau, ba ndə dədaməri tsəka ndu yiwu nda vavakəya niy, ama kə Yesu gwadənakər. Ba ji biya sara wu ki Hyal.

9 Ənggəra Yesu a vər tərabiya, kə ji lari vanyi ndə kəra nji yabiya niy ləfau. **2** Kə zəmbəlma niy'yar yiwa niy, “Maləmə, bikə wa ngə məliya nji yabiya ndə kə ləfa? Bikə niy əndəga nə njir ya niy ya?” **3** Kə Yesu şadəwa nda, “A'yi bikə niy mai ənga a'yi bikə njir ya niy tsu mai, ama sə kə dərəkər aga dənəma nə Hyal a cabiya kər wu nggyabiya niy. **4** A dəri tsa'a mənə dumwa ənga məl thlər nə ndəra səwa dā, ma tsu puci, ara vu'yi wu shili, kəra ndə a'yi kəra sən məl thlər mai. **5** Ma tsu yi a'yi wu duniya, nayi ngə mbəmbəl nə duniya.” **6** Ayukuda ji nana abəngau, kə ji təfər tuli a gyiwu 'yi, ba ji dzəguri 'yi'ya niy, ba ji təbəri, ji bəsiya ar liya nda niy. **7** Əngwar ja anə nda niy, “Ma'yi ga gwa cina bama gau a gu fa'a Səliwamu.” (Ca ngə Səsau). Kə ndə kə ma'yi ji gwa cina bama ja, kə ji sha shili ju lar sau. **8** Kə təwul niy'yar ənga njira tsəliya lari niy a vər kədi dədaməu, na, “A'yi ndə kə ngu nggya ənggau, ju kədi ta wa?” **9** Əngwar alenyi nji, “Naja ngau.” Əngwar alenyi nji tsu, “Awau, ndər pa niy ngau.” Ama, naja ənga kərnyi dumwa ənga na, “Nayi ngau pakatəul!” **10** Kə ndə yiwa niy, ndə na, “Ya, lagu mani ngə liya gə kə paha?” **11** Əngwar ja, “Ndə kə nju ngga ənga Yesu kau, ngə dzəgur 'yi'yi ənga tuli, kə ji bəsiya ar liya yau. Kə ji na anə dā, 'Ma'yi a gu fa'a Səliwamu ga gwa cina bama gau.' Ba yi ma'yi, yi gwa cina bama, ba yi lar sau.” **12** Əngwar nda anə niy, “Əmani ngə ndə ka?” Əngwar ja, “Nayi wu səni mai.” **13** Kə ndə həri ndəra nji yabiya ləfə ta a ndəra njir Farisi. **14** Arya pəcir Bəlsar ngə Yesu təfər tuli kəra ji dzəgur 'yi'yi əni, kə ji pəhəna liya ndə kau. **15** Agabəngau, kə njir Farisi tsu yiwa niy, lagu kəra ji uya, ju lar sau. Əngwar ja anə nda, “Ji bəsiya tsəkwabə kəra ji dzəguri ar liya yau. Yi ma'yi yi gwa cina bama yau, ba yi lar sau.” **16** Əngwar alenyi njir Farisi, “Ndə kə a'yi sara ara Hyal mai, ari naji wu bəla pəcir Bəlsar mai.” Ama alenyi nju na, “Abəri ngə ndər bikau a sən məliya najaka sə dədagura?” Kə ndə təkəbiya dzau. **17** Kə ndə bəra şabiya dzə a ndəgya

ndə ləfə ta, ndə na, “Mi səra gu na ar kəra ndə ka, kəja liya gə nga ji pəhəna?” Əngwar nda niy, “Naja nabi ngau.” **18** Njira nggurəm nə Yahudiya, a'yi hənggəri abər ndə kə dədamə ləfə nga ja mai, kəl ta ndə səwa nja nggar nda njir ya niy. **19** Ndə sa yiwa nda, “Zər hyi ngə ndə kə ya? Naja nga hyi na nji ya niy ləfə ta ya? Ya, lagu mani nga ju lar sə kabəngəkə ka?” **20** Əngwar njir ya niy anə nda, “Yi wu səni abər zər 'ya ngau, ləfə nga nji ya niy. **21** Ama ənggəra ju lar sə kabəngəkəu, ənga tara wa ngə pəhəna liya ja, na'yu səni mai. Yiwa nya mau, fa niy a kari aga ja ndər ənga kərnyi.” **22** Njir ya niy ndər abəngau ara hivər njira nggurəm nə Yahudiya, ara ndə mbiya miya abər kalar ndəra hənggəri abər Yesu ngə Kərsiti, ba nja kədləbiya niy sara wu vir dābə dzə njir Yahudiya. **23** Ca ngə səra dā njir ya niy na, “Fa niy a kari, hya yiwa niy.” **24** Kə ndə bəra ngga ndəra nji yabiya ləfau nə məthləkura niy, ndə na anə niy, “Nana səra jiri wu mwar Hyal. Na'ya 'yi wu səni abər ndə kau, ndər bikə ngau.” **25** Kə ji şadəwa, ji na, “Tara ndər bikə nga ja ənga ndər bikə nga ja mai, nayi wu səni mai. Səra yu səni ca ngə dədamə ləfə nga yau, ama kabəngəkə yu lar sau.” **26** Kə ndə bəra yiwa niy, ndə na, “Mi nga ji məliya ngə? Lagu mani nga ji pəhəna liya ga?” **27** Kə ji şadəwa nda, ji na, “A nar hyir yi tsu kəfəu, ama nahyi səhimi mai. Mi ngə dā hyu bəra yiwa dā? Hyu yiwu hya dā zəmbəlma niy'yar ətsu ya?” **28** Kə ndə nggənggəl na niy, ndə na, “Nagə ngə zəmbəlma niy sə ngau, ama na'ya zəmbəlma Musa nga 'ya. **29** Wu sən 'ya abər Hyal ndər ənga Musa, ama ndə kau, na'yu səni vira ji shili sara ndari mai.” **30** Kə ji şadəwa nda, ji na, “Kəja mə sə dədagur ja! Nahyi səni vira ji shili sara ndari mai, ama kəja ja pəhənər liya yau! **31** Namən wu səni abər Hyal a'yi wu nggəri kədi nə njir bikə mai. Ama ju səhimi kədi nə njira wu dləvə niy ənga ndu məl səra ju yiwu nda məl. **32** Mbar dzəgwar duniya, ndə a'yi kəra saya nggəri abər nji pəhəna liya ndəra nji ya niy ləfə mai. (aion g165) **33** Ma ndə kə a'yi sara ara Hyal mai, sə a'yi ju sən maliya mai.” **34** Kə ndə şadəwa niy, ndə na, “Nagə ndəra nji yabiya wu bikau, gu yiwu ga highibəu anə 'ya?” Ba ndə kədləbiya niy a biya sara wu umbwa dābə dzə njir Yahudiya. **35** Yesu nggəri abər ndə kədləbiya nda niy a biya. Ba ji thləwa niy, ji yiwa niy, “A hənggər gə ənga Zər Ndə ya?” **36** Əngwar nda niy anə niy, “Wa nga ja, Maləmə? Nar dā aga ya hənggər ənga ja.” **37** Kə Yesu şadəwa niy, “A lar nyir gau, naja nga vər ndər ənga gə kau.” **38** Kə ndə kə na,

“Thlagəu, a hənggər yau,” ba ji dləvə nyi. **39** Əngwar Yesu anə nyi, “Aga numa nga yi shili wu duniya, aga njira ləfau nda lar sau ənga njira wu nggani ndu lar sə tsu nda da ləfau.” **40** Ənggərə alenyi njir Farisi kərə ənga ja nggari abəngau, kə ndə na anə nyi, “Mi? Gu yiwu ga na abər na'ya ma, nji ləfə ya?” **41** Əngwar Yesu anə nda, “Maja abər ləfə nga hyi wacu, nahyi a'yi ənga bikə mai. Ama ta hyi na abər hyu lar sau, ca ngə da bikər hyi a nggyari ənga hyi.

10 “Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndərə a'yi vu dləma lagu miyar gwa nyi mai, ama ji vu lagu ya dləma, naja ndər həl ngau ənga ndər da lagu. **2** Ndərə vu lagu miyar gwa nə dləma, naja ngə ndər bəla təmahəu. **3** Ndər bəla dləma wu pahəna nyi miyar gwa nə dləma, ba ja vwau. Təmahə tsu ndu səya nyi himi. Ju ngga təmahə nyi ənga thləməndə, ba ja ləbiya nda a biya. **4** Ayukudə ji fa'abiya təmahə nyi a biya patəu, ba ja ma'yi a dumwar nda, ba təmahə nyi a nu nyi ara ndu sən dāha ja. **5** Ama nandə wu nu məthləpi mai, kəl ma, nda hwi ara ja, ara nandə wu sən dāha məthləpi mai.” **6** Yesu nar nda najaka karapau, ama nandə nggabiya sərə ju na anə nda mai. **7** Agabəngau, kə Yesu bərə na anə nda, “Yi wu nar hyi jirkura nyi, nayi ngə miya lagu vu dləma təmahəu. **8** Patər njira dila divira yi shili, njir həl ənga njir da lagu ngau, ama təmahə a'yi səya nda himi mai. **9** Nayi ngə miya lagu vu dləma, kalar ndərə vu lagu da ju uya mbədau. Ju vwau ənga ju biya, ba ja biya uya vir səm sər səm. **10** Ndər həl wu shili wacu aga sa həl ənga sa tsa ba aga sa ndza sau. Ama nayi yi shili aga nda uya pi, pi kərə nyinyi gagađau. **11** “Nayi ngə ndər bəla kərə mənəhəu. Ndər bəla kərə mənəhəu wu lər piya ja arya təmahə nyi. **12** Ndərə nji həri aga bəla, naja a'yi thlagər təmahə mai. Ma ji ləri ufwar vuwa a vər shili, ba ja hwinakər ja piyari nda. Ba ufwar vuwa kakəthlər təmahəu ba ja tətəlna kərə nda. **13** Ndərə nji hər kau, ju hwinakər ara təmahə a'yi nə nyi mai, ənga tsu dza'wu nyi a'yi ənga nda mai. **14** “Nayi ngə ndər bəla kərə mənəhəu, yu sən təmahə da ənga təmahə da wu sən da tsu. **15** Kakalə ənggər kərə Dəda wu sən da, nayi tsu yu sən Dəda. Nayi tsu yu ləri piya yau, arya təmahə da. **16** A'yi yi ənga alenyi təmahə kərə a'yi nda wu dləma kə mai. Kəl ya shili ənga nda tsu. Nanda ma ndu nda səhimi sərə yu na, ənga ndu da tsəkə'yi zəməu ənga ndər bəla zəmə pir. **17** Sərə da Dəda wu yiwu da ngau, ara yu lər piya yau, aga ya bərə shabiya nyi a shili wayu. **18** Ndər sən həbiya piya yi a'yi mai, kəl nayi nga sən

lər sə da. Dənəma nə ləri ənga shabiya nyi a shili a'yi ara yau. Dladə kərə Dəda ləri anə da ngau.” **19** Arya ndər kə ngə njir Yahudiya bərə təkəbiya dzə wayu. **20** Nji gangəu wu pama nda wu na, abər, “Naja ənga mambəl dəmwə'yu, ənga ju thləkau. Mi ngə da hyu səya nyi himiya?” **21** Ama əngwar alenyi nji, “Ndər kə a'yi ndər nə ndərə ənga mambəl dəmwə'yi ngə mai. Ndərə ənga mambəl dəmwə'yi a sən pahəna liya ndə ləfə ya?” **22** Kə pəcir mini nə fə barka ar kərə Ki Hyal shili, a vu Urshalima. Ar pəcir fwahəu ngə səkə dərəkər. **23** A gwu Ki Hyal kau, Yesu a vər bəbəu ar vira nju ngga ənga dalabəgəu nə Solomanu. **24** Kə njir Yahudiya kərə zəwari nyi na, “Ba'anuwə nga gu piyari 'ya wu kuthla? Ma nagə ngə Kərsiti nar 'ya ar babal.” **25** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A nar hyir yau, ama nahyi hənggər nə mai. Sə dədəgər kərə ya vər məl wu thləməndə Dəda nga vər ndər ar kərə yau. **26** Ama nahyi hənggər əni mai ara nahyi a'yi hyi təmahə da mai. **27** Təmahə da ndu səhimi dāha yau. Yu sən nda ənga ndu nu da. **28** Yu nə nda pi gərə kudəu, ənga nandə wu sa mai. Ndər sən mbəliya nda sara wu tsa yi a'yi tsu mai. (aīōn g165, aīōnios g166) **29** Dəda kərə nə da nda a ndiyar kalar ndə ənga dəgaləu. Ndər sən mbəliya nda sara wu tsa ja a'yi mai. **30** Nayi ənga Dəda nji zəmə nga 'ya.” **31** Kə njir Yahudiya bərə fa'ari tsəkə aga nda tsəya nyi ənga tsəkə vavaka. **32** Kə Yesu na anə nda, “A canə hyir yi sə dədəgər gangə gagađau sara ara Dəda, arya mani wu pama nda nga hyu gal tsa da ənga tsəkə vavaka ka?” **33** Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Na'yu gal tsa ngau ənga tsəkə vavaka arya sə mənəhəu kərə gə məlna kə mai, ama arya ndər nə dida Hyal kərə gu na. Nagə ndə ngə wacu, ama gu yiwu ga kakalər kərgəu ənga Hyal.” **34** Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yi tsətsəfə nga nyi wu dladər hyi, abər Hyal na, 'Nayi na, nahyi hyal'yar ngə' wa? **35** Wu sən mən abər ndər tsətsəfə nə Hyal wu thla fati mai. Ma Thlagə na abər njira dləwuri ndər nyi 'hyal'yar nga nda,' **36** ara mi nga hyu da da abər yi ndər nə dida Hyal, arya yi na, 'Zər Hyal nga ya'? Nayi ndərə Tada cadəbiya, aga ja səwa da a shili wu duniya. **37** Ma a'yi sərə Dəda wu məl nga yu məl mai, hya sara hənggəri ənga yi mai. **38** Ama ma sərə Dəda wu məl nga yu məl, alaga nahyi gərə hənggəri ənga yau, hya hənggəri ənga sə dədəgər kərə yu məl. Lagu kau, nga hyu səni ənga nggabiya abər Dəda wu yau ənga nayi wu Dəda.” **39** Kə ndə bərə nərđzau aga nda mbar Yesu, ama kə ji mbəliya dzə sara wu tsa nda. **40** Kə Yesu bərə sha a

biyar ya dæl Urdænu, a biyar vira Yahwana dzæguya mæl babætizæma ari. A ndæna nga ji nda nggya. **41** Kæ nji gangæu nu nyi a shili. Kæ ndæ dumwa ænga na, “Alaga kæ Yahwana a'yi saya mæliya sæ dædægur kæ mai kau, ama kalar særa ji nana ar kæra ndæ kæ jiri nga nyi patæu.” **42** Ar vi kæ tsu ngæ nji gangæ hænggæri ænga Yesu.

11 Vanyi ndæ a'yi kæra nja ngga ænga Liyazaru kæra dæ gæra ngga. Naja sara wu mælmæ Bethlani, mælmæ gæ Maryamu ænga kwamæ nyi Marthla. **2** Maryamu kau, kæra zamæ nyi Liyazaru gæra ngga kau, naja ngæ saya pænggær nyi mal kisæ anæ Thlagæ ænga ji bæsiya hya ja ænga shishir kæra ja. **3** Kæ kwamæ nyi'yar sæwa nyi cama anæ Yesu, ndæ na, “Thlagæu, ndæ ta gu yiwu ta a'yi ngga mai.” **4** Ænggæra Yesu nggari abangau, ba ji na, “Shilægæ kæ wu tsæya nyi mai, ama aga ja shili ænga kadakadarkur anæ Hyal ænga anæ Zær nyi.” **5** Ara yiwu dzæ a'yi ara Yesu anæ Maryamu ænga Marthla ba zamær nda Liyazaru. **6** Ama alaga abangau ta ji nggari abær Liyazaru a'yi ngga mai, kæ ji bæra nggya næ pida mæthlæ ar vi ta. **7** Kæ ji dzægwa na anæ zæmbælma nyi'yar, “Bægæ mænæ bæra sha a vu 'yi'yar Yahudi.” **8** Kæ zæmbælma nyi'yar na anæ nyi, “Malæmæ, a'yi bæliya sar mai ngæ njir Yahudiya wu gal nda tsi ngau ænga tsæka vavaka, ya, ga bæra yiwu ga sha a vuna tsu ya?” **9** Kæ Yesu shadæwa nda, “A'yi saka kumo apæ mæthlæ ngu pækæ wa? Ndæ a sæn thlær hi æpuci ma ju bæ mai, ara ju lar sæ camæ ara mbæmbæl næ pæci. **10** Kæl ma ji bæ ævu'yi nga ju thlær hi, ara mbæmbæl a'yi mai.” **11** Ayukudæ Yesu nana ndær'yar kau, ba ji dumwa ji na, “Bazhir mæn Liyazaru a gwari wu ghanyi, ama ma'yi nga yi aga ya nda hyabiya nyi sara wu ghanyi.” **12** Ængwar zæmbælma nyi'yar anæ nyi, “Thlagæu, ma ju ghanyi, ju nda dæ jamæu.” **13** Særa Yesu wu na abær Liyazaru a tæri, ama ma zæmbælma nyi'yar wu nggani ghanyi næ bælsar nga ja a gwa. **14** Kæ ji dzægwa nar nda ar babal, abær, “Liyazaru a tæri. **15** Nyinyi nga yi ænga hudæ pipida a'yi yi a ndæna mai, aga hya mbærsa. Ama bægæ mænæ ma'yi a ndægya ja.” **16** Kæ Toma, ndæra nju ngga ænga bili, nar nyi anæ alenyi zæmbælma'yar, “Bægæ mænæ ma'yi mænæ vuwa tæ ænga ja.” **17** Ænggæra Yesu shili, ba ji sa nggari abær Liyazaru a pidar ja fodæ wu hu. **18** Bethlani læhæ nga ja wu dzær Urshalima, a'yi kari miyal mæthlæ mai. **19** Njir Yahudiya gangæu ngæ shili aga nda sa pælna pæli anæ Marthla ænga kwamæ nyi Maryamu a'ya tær zamær nda Liyazaru. **20** Ænggæra

Marthla nggari abær Yesu a vær shili, ba ji ma'yi, ji biya dlæwuri nyi, ama Maryamu næ nyi, ba ji nggya wu ki. **21** Kæ Marthla nar nyi anæ Yesu, “Thlagæu, ma ja abær gæ nda dæ a'yi ænggau, zamæ dæ a'yi tæ mai. **22** Alaga kabangækau, yu sæni, abær, Hyal wu sæn næ ngau særa gu kædi ara ja.” **23** Ængwar Yesu anæ nyi, “Zamæ ngau wu bæra hya'ari.” **24** “Angæ,” kæ Marthla shadæwa nyi, “A sæn yi ju nda hya'ari ma nji tætau, wu nda hya'ari ar kudiyar duniya.” **25** Ængwar Yesu anæ nyi, “Nayi ngæ hya'ari sara vir tau ænga nayi ngæ pi. Kalar ndæra hænggæri ænga yau, ju bæra dæ a'yi ænga pi alaga ji tau. **26** Ndæra a'yi ænga pi wu yau, ænga ji hænggæri ænga yau, naji wu tæ mai. Marthla, a hænggæri gæ abangæ ya?” (aïðn g165) **27** Marthla shadæwa nyi, ji na, “Angæ, Thlagæu, a hænggæri yi abær nagæ ngæ Kærsiti, Zær Hyal kara a vær shili wu duniya.” **28** Ayukudæ ji nana abangau, ba ji ma'yi a vu ki, ji vuwa nggar kwamæ nyi Maryamu, ji na anæ nyi ar dæwa, “Kæja Malæmæ a biya ja vær yiwu ngau.” **29** Ænggæra Maryamu nggari abangau, ba ji hya'ari ænga kusa, ji ma'yi a ndæra ja. **30** Ar pæci kau, tsu Yesu gæra vu hudæ mælmæu, tsu ja ar vira Marthla thlæwa nyi ar ta. **31** Ænggæra njir Yahudiya kæra a vu ki ænga Maryamu ndu fæ dæfu anæ nyi lari ænggæra ji biya ænga kusa, ba ndæ nu nyi a biya ma ndu nggani ndar hu nga ja aga nda tiwi a ndæna. **32** Ænggæra Maryamu biya thlæwa vira Yesu ari, ba ji dla wu mwa nyi, ji na, “Thlagæu, ma ja abær gæ nda dæ a'yi ænggau, zamæ dæ a'yi tæ mai.” **33** Ænggæra Yesu lari nyi a vær tiwi ænga njir Yahudiya kæra shili ænga ja vær tiwi tsu, kæ sæ kæ tæ Yesu wu dæfuwa ja gagadæu. **34** Ængwar ja, “Æmani, nga hyi hadæna nya?” Ængwar nda anæ nyi, “Thlagæu, a ndæ ga sa lari.” **35** Kæ Yesu pænæ sælæm. **36** Agabangau, kæ njir Yahudiya na, “Lara mau ænggæra ju yiwu nyi!” **37** Ama kæ alenyi nju pama nda na, “Naja ndæra pahæna liya ndæ læfæ ta, a'yi ja ænga dænæma næ kar nyi ara tæ wa?” **38** Kæ sæ kæ dæ tædæbæ anæ Yesu wu dæfuwa ja, kæ ji bær dzæ a ndar huwa nyi. Hu kau, thlæl ngau a vu mau, kæra nji hadiya miya nyi ænga tsæka dægælæu. **39** Ængwar Yesu, “Hænæ mæ tsæka kau.” Ængwar Marthla kwamiya ndæ tæta anæ nyi, “Ama Thlagæu, kabangækæ ju shuni kærakæramæu ara a mæliyar ja pida fodæ wu hu kau.” **40** Kæ Yesu na anæ nyi, “A'yi yi nar ngau abær ma gæ mbærsa, gu lari kadakadarkur næ Hyal wa?” **41** Kæ ndæ hænæ tsæka nyi. Kæ Yesu tsamæ dæmælmæu, kæ ji na, “Tada, yu usaku ngau ara a nggar dær gau. **42** Wu sæn yi abær gu nggar dæ cumu, ama yi na abangau aga

nji kə tata'yi wu dzə dā kau, nda hənggəri abər naga ngə səwa dā.” 43 Ənggəra ji nana abangau, kə Yesu hya'ana dahəu, ji ngga, “Liyazaru, 6a səbiya!” 44 Kə ndə tətə nyi səbiya, tsa ja ənga hya ja mbamba ənga pa'wa hadə ndau, ba pa'wa kəra zəwar bama ja. Kə Yesu na anə nda, “Pəlna nya mau, ja ma'yi sə nyi.” 45 Arya sə kə dā kau, njir Yahudiya gangəu kəra shili əgya Maryamu lari sə kə Yesu məlna kau, ba ndə fuwa mbərsar nda wu ja. 46 Ama kə alenyi nju pama nda ma'yi a ndəgya njir Farisi, ndə nda nar nda sərə Yesu məliya. 47 Agabangau, kə pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi nggəya dafə nə njir pathla. Əngwar nda, “Mi nga mənə vər mələ? Kəja ndə kau, kəl dumwa nga məl sə dədəgur paməpamə gangəu. 48 Ma mən piyari nyi ji dumwa abangau, kalar ndau, wu nda hənggəri ənga ja. Njir Roma a dzəgwa shili nda sa mbəliya ki Hyalər mən ənga 'yi'yir mən.” 49 Ama kə pathlə wu pama nda, ndəra nja ngga ənga Kayafasu, ndəra naja ngə pubu kəra ndiya ənga dəgal wu fa ta, ndər, ji na, “Nahyu sən sərə hyu ndər ar kəri mai. 50 A dəri tsa'a vanyi nda tə arya nji patəu, ara nji patə a sara sanakər, a'yi hyi nggabiya abangə wa?” 51 Ndər kau, Kayafasu a'yi nana ənga yiwu kərnyī mai, ama ar viya pubu kəra ndiya ənga dəgal wu fa ta nga ji nana sərə mambəl cabiya nyi abər Yesu wu nda tə arya njir Yahudiya, 52 ənga a'yi arya njir Yahudiya wacu mai, ama aga ja kəbiya wazha Hyal kəra tətəlnakər a ndu duniya, aga nda dā nji zəməu. 53 Mbar ar pəci ta nga ndu gal lagu kəra nda sən tsəya Yesu. 54 Agabangau, tsu Yesu wu 6au ar babal wu pama njir Yahudiya mai. Ba ji biya ji ma'yi a ndar vira ləhəu wu dzər tagə mashi, a ndu vanyi zər məlmə kəra nju ngga ənga Ifrayimu, a ndəna ndə nggya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar. 55 Ənggəra mini nə lardur nə vəlbiya a dəri ləhəu, kə nji gangəu hya'ari sara wu məlmə yidəfə a du Urshalima aga nda vuwa cina dzə ənggəra dladə nana kadivira lardur vəlna. 56 A vuna, ndə dumwa ənga gal Yesu, tata'yi nda a vu ki Hyal, ndu yiyiwa kərnda, ndu na, “Mi nga hyu nggana? Ju shili wu mini kə ya?” 57 Kabangəkau, pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi a fiyar nda ndər anə nji abər kalar ndəra lari Yesu, nja nar nda ənga kusa aga nda mbar nyi.

12 Mini nə lardur vəlbiya a hyiri pida kwa, ngə Yesu shili wu Bethlani, məlmə kəra Liyazaru a gwa, ndəra Yesu hya'ana sara vir tə ta. 2 Ənggau, nji məliya nyi sər səm nə wagəu. Marthla ngə təkə sər səm kau, Liyazaru pathlə ja wu pama njira vər səm ənga ja. 3 Kə

Maryamu həri pəla nə mal kisə kəra nji məl sara wu nardu, kəra nju dəl ənga gənna gangəu. Ji sa pər nyi ar hya Yesu, kə ji bəsiya nyi ənga shishir kəra ja. Kə ki kəra nda a gwa nyi ənga shuni burdi kau. 4 Ama kə pathlə sara wu pama zəmbəlma nyi'yar kəra nju ngga ənga Yahuda Isikarayoti, ndəra wu nda sa thləna hya ja, na, 5 “Mi ngə dā nji a'yi dəlna burdi kə ənga gənna gangə (gənna nə pəkə nə nji gharu makəru) nja nə nyi gənna nyi anə nji dādali maya?” 6 Yahuda na najaka ndər a'yi ara ju yiwu nji dādali mai, ama ara naja ndər həl ngau. Naja ngə ndər səbə pərki nə gənna, ənga ju dləwar kərnyī ənga sərə a gwa. 7 Kə Yesu na, “Piyari nya mau, ji fiya burdi kə aga pəcir hadə dā. 8 A'yi hyi əkkə'yi nji dādali cumu, ama a'yi hyi ənga yi cumu mai.” 9 A'yi bəliya sar mai, kə dlamir njir Yahudiya nəri abər Yesu a ndəna, ba ndə shili. Shilir nda a'yi aga nda lar Yesu wacu mai, ama aga nda lari Liyazaru, ndəra ji hya'ana sara vir tə ta. 10 Kə pubu dədəgal'yar gal lagu kəra nda sən tsəya Liyazaru ətsu. 11 Ara arya sərə dā ənga Liyazaru ngə njir Yahudiya gangəu shabiya nda yi, ba ndə hənggəri ənga Yesu. 12 Əzəgəkura nyi kə dlamir nji gangəu kəra dla wu mini kə nggari abər Yesu a mbar lagu a vu Urshalima. 13 Ənggau, kə ndə bələr hyali hyifa ndə ma'yi a biya dləwu nyi, ndu wau ndu na, “Fal a dəri anə Hyal!” “Barka anə ndəra dla wu thləmər Thlagəu!” “Barka anə tələr njir Izirayila!” 14 Ta Yesu uya zər kwara, ba ji dari, ənggəra nji tsəfəri abər, 15 “Ga sara hivər mai, nagə culi Səhiyona. Kəja tələr hyi a vər shili, a'yi nggya a dar ya zər kwara.” 16 Tanggərma zəmbəlma nyi'yar a'yi nggabiya sə'yar kə kwatahə mai. Ama ayukudə kadakadarkur nə Yesu nyabiya dzə nga ndə dəngari abər tsətsəfə ngə sə'yar kə ar kəra ja, ənga kalar sərə nji məl anə nyi aga nyabiya sərə tsətsəfə nga nyi. 17 Njira a'yi ənga ja, ar pəci kəra ji ngga Liyazaru sara wu hu ta, ənga ji hya'ana nyi sara a vir tə ta, kə ndə dumwa ənga tətəlna sərə Yesu məliya. 18 Ca ngə sərə dā, nji gangəu, ndə biya ndə biya thləwa nyi ara ndə nggari sə dədəgur kəra Yesu məlna. 19 Kə njir Farisi na anə kuvwar nda, “Lara mau, namən səmku təlkur mai, alaga kushu, kəja patər duniya a shari ndu nu nyi!” 20 Wu pama njira shili aga mini kau, alenyi nji a'yi kəra njir Gərikə ngau. 21 Ndə shili ara Fəlipəu, ndər Bethlesaida wu Galili, ndə sa yiwa nyi, “Maləmə, 'yi wu yiwu 'ya lar Yesu.” 22 Kə Fəlipəu ma'yi ji nda nar nyi anə Andərawusu, nanda məthlə kə ndə ma'yi ndə nda nar nyi anə Yesu. 23 Kə Yesu shadəwa nda, ji

na, “Päci a däri kera nja kyaga leri kadakadarkur anə Zər Nda. 24 Ənga jiri nga yu na anə hyi, ma culi uhi a'yi tədə a gyiwu 'yi ji diya mai, ju nggya kəl naja. Ama ma ji diya, ju puwa li, ba ja hə kər dəgaləu. 25 Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja wu duniya kau aya yau, ju nda uya pi gəra kudəu. (aiōnios g166) 26 Kalar ndəra wu məl thlər anə də, kəl ja nu də ənga jirkur. Vira ya ri a ndəna ngə ndər məl thlər anə də tsu. Dədə wu nda nə nyi dəgalkur anə ndəra wu məl thlər anə də. 27 “Kabangəkəu, kəja tədəbə ngə dəfuwa yau. Ya, mi nga ya sən na? Ya na, ‘Tada, kətiya də ara päci kə ya?’ Awau, aga culi päci kə nga yi shili ar päci kau. 28 Tada, nə nyi kadakadarkur anə thləmə ngəu.” Kə dəhəu shida sara dəməlməu, “A nə nyir yi kadakadarkur anə thləmə də, ənga yu bəra nə nyi kadakadarkur wayu.” 29 Ənggəra njira tata'yi a ndəna nggar dəhə kau, kə ndə na, “Dlədə ngəu.” Əngwar alenyi nji, “Waladi ngəu, ngə ndər anə nyi.” 30 Kə Yesu na anə nda, “Dəhə kə shili aga hyi nga nyi, ama a'yi aga yi mai. 31 Kabangəkə ngə päcir numa anə duniya, kabangəkə nga nju kədləbiya ndər səm təlkur ar kəra duniya a biya. 32 Ama nayau, ayukudə nji hər də sara gyiwu 'yi a dəməlməu, yu nda nggar nji a shili ara kərdə.” 33 Yesu nana abəngəu aga ja cabiya culi tə kəra ju nda tau. 34 Kə dlamir nji nar nyi anə Yesu, “‘Yi nggəbiya wu dlədə abər Kərsiti wu də ənga pi ba'anəuwa. Ya, mi ngə də gu na, ‘Kəl nji hər Zər Nda a diya?’ Wa ngə Zər Ndə ka?” (aiōn g165) 35 Kə Yesu shadəwa nda, “Mbəmbəl kə wu nda nggya ənga hyi nə päci kushu wacu. Ba mau ənga mbəmbəl kəra a'yi ara hyi, kadivira kuthla shili. Kalar ndəra wu bəu wu kuthləu naji wu sən vira ju ma'yi a ndari mai. 36 Ma mbəmbəl kə a'yi tsu ənga hyi, hya fuwa mbərsar hyu mbəmbəla nyi, aga hya də wazha mbəmbəl.” Ayukudə ji kudəna ndər kau, ba ji ma'yi, ji nda mbunəkər ara nda. 37 Alaga ayukudə sə dədəgər pəməpəmə kəra Yesu mələna wu mwar nda, nandə mbərsa ənga ja mai. 38 Najakə dərkər aga ja nyabiya səra nabi əshaya nana, “Thlagəu, wa ngə hənggəri ənga səra mən nana, ənga anə wa, ngə dənəma nə Thlagə cabiya dza?” 39 Ca ngə məliya nandə sən mbərsa mai, ənggər kəra nabi əshaya nana ar vanyi vi, abər, 40 “Ji məliya nda ndə də ləfau, “Ji məliya dəfuwa nda də bəbalu, Ara nda sara ləri sə ənga liya nda, ənga nda nggəbiya ənga dəfuwa nda, kəra wu sən shabiya nda a shili ara yau, aga ya shiləgəbiya nda.” 41 Nabi əshaya nana abəngəu, ara ji ləri kadakadarkur nə Yesu kəra wu nda cabiya

dəu, ənga ji ndər ar kəra ja. 42 Alaga abəngə ma, nji gangəu mbərsa ənga Yesu, patə əkkə'yi alenyi njira nggurəm nə Yahudiya. Ama nandə sən biyar babal mai, ara hivər njir Farisi nda sara kədləbiya nda sara wu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya. 43 Ara ndu yiwu fal sara wu miya nji a ndiya sara wu miya Hyal. 44 Kə Yesu hya'ana dəhəu ji na, “Kalar ndəra mbərsa ənga yau, ənga yi nga ji mbərsa waci mai, ama ənga ndəra səwa də. 45 Kalar ndəra wu lar də, ju ləri ndəra səwa də. 46 Yi shili wu duniya ənggər mbəmbəl, aga kalar ndəra hənggəri ənga yau, tsu ju nggya wu kuthləu mai. 47 “Kalar ndəra nggəri highibə də, ama naji bəlari mai, a'yi nayi ngu nda məl numa anə nyi mai. Ara nayi a'yi shili aga sa məl numa anə duniya mai, ama aga duniya uya mbədəu lagu də. 48 Ndəra piyari də, ji nggəl ara dləwu ndər də, a'yi ja ənga ndəra wu nda məl numa anə nyi. Ndər də, kəra yi nana, naja ngu nda məl numa anə nyi ar päcir kudiyar duniya. 49 Səra yu na a'yi sə kərdə mai, ama Dədə ndəra səwa də, naja ngə nar də səra ya na ənga ndər kəra yu ndər. 50 Yu səni abər ndər nyi ngu shili ənga pi gəra kudəu. Agabəngə səra yu na, səra Dədə nar də ya na ngəu.” (aiōnios g166)

13 Päcir mini nə lardur nə Vələna a shiliri ləhəu ənga Yesu ənga kəryi a sənbiyari abər päci nyi a dəri ləhəu aga ja sha a dara dənyi. Yesu a cabiyar ja yiwukur nyi anə nji nyi wu duniya, kəl ta ji cabiya nda yiwukur nyi ba'anə kudiyar piya ja. 2 Ar päci kəra Yesu əkkə'yi zəmbəlmə nyi'yar a vər səm sər səm nə wagəu, shatan a fuwari wu dəfuwa Yahuda Isikarayoti zər Simanu aga ja thləna hya Yesu. 3 Yesu wu səni abər Tada a fuwari kalar sə wu tsa ja, ənga ju səni abər sara dəgya Hyal nga ja, ənga tsu a dəgya Hyal nga ju bəra nda sha. 4 Ar päci kəra nda vər səm sər səm, kə Yesu hya'ari ji zədəna ləgutə nyi, ba ji həri sər bakə nyi, ba ji mbiya ar sara ja. 5 Ayukudə kau, kə ji puwa 'yimi a gwu cala ba ji dzəguya ci hiya zəmbəlmə nyi'yar əni. Ju də də hiya nda ənga sər bakə kəra ji mbiya wu sara ja. 6 Kə Yesu shili əgya Simanu Biturusu, kə Biturusu na anə nyi, “Thlagəu, nagə ngu ci hiya yi ya?” 7 Əngwar Yesu anə nyi, “Nagəu nggəbiya səra yu məl kabangəkə mai, ama gu nda nggəbiya a ndu mwa.” 8 Əngwar Biturusu anə nyi, “Awau, nagə wu ci hi anə də ndəngə mai.” Kə Yesu shadəwa nyi, “Ma nayi a'yi cina hya gə mai, nagə a'yi nə də mai.” (aiōn g165) 9 Əngwar Biturusu anə nyi, “Thlagəu, ma abəngə ja, a'yi hiya yi nga ga ci waci mai, ama ga dəbəri ənga

tsa yau ba kera yau!" 10 Əngwar Yesu anə nyi, "Ndəra a pərnar pər, a dər ja cicau, kəl ci hi nga ju yiwu wacu ara dza ja patə cici nga nyi. Nahyi cici nga hyi, ama a'yi patakura hyi mai." 11 Ara ju səni ndəra wu nda thləna hiya ja. Ca ngə də, ji na, "A'yi papatakura hyi ngə cici mai." 12 Ayukuda ji cina hiya nda patəu, kə ji har ləgutə nyi, ba ji bəra sha a ndar vir nggya nyi. Kə ji yiwa nda, ji na, "A nggabiyar hyi sərə yi məliya hyi kə ya?" 13 Hyu ngga də Maləmə ənga Thlagəu, kakalə nga nyi, ara ca ngə sərə ya ga nyi. 14 Ma nayi kərə Maləmə hyi ənga Thlagər hyi cina hiya hyi, a kyau nahyi ma hya kyaga cina hiya kuvwar hyi. 15 A cabiya hyir yi sərə hya kyaga məl, nahyi tsu hya nu hiya yau. 16 Jiri nga yu na anə hyi, mafa a'yi a sən ndiya tarki nyi mai, ənga ndəra nji sau ənga cama a'yi a sən ndiya ndəra sə nyi mai. 17 Ma hya sənbiyar najaka jiri, abari ngə cacagulikura hyu nda də ma hyi məl thlər əni ya! 18 "Ar kərə hyi patə nga yu ndər mai. Wu sən yi njira yi cadəbiya. Ama yi cadəbiya hyi aga ndər Hyal kərə tsətsəfau a nyabiya dzau, kərə na, 'Ndəra vər səm sər səm də ngu gal lagur thlə hiya yau.' 19 Nayi ngu na sə'yar kə kadivira ji dərəkər, aga ma ji nda dərəkər hya səni abər nayi ngə Kərsiti. 20 Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra dləwuri ndəra yi səwa, nayi nga ji dləwuri. Kalar ndəra dləwuri də tsu, ndəra səwa də nga ji dləwuri." 21 Ayukuda Yesu nana ndər kau, kə sə kə bwanə nyi kər wu dəfuwa ja gagađau. Kə ji cabiya nda ar babal abər, "Ənga jiri pathlə wu pama hyu nda thləna hiya yau." 22 Kə zəmbəlma nyi'yar mbar tsatsamə kərnda, ara nandə wu səni tara wa nga ju ndər ar kəri kə mai. 23 Pathlə wu pama zəmbəlma kərə Yesu wu yiwu gagađau, nggashi ja ar thlərpa ja. 24 Kə Simanu Biturusu guthlar nyi aga ja yiwabiya nda Yesu, "Wa nga ju ndər ar kəri ka?" 25 Naja kərə ləha ar dzər nyi uzhiya kər ju yiwa Yesu, "Thlagəu, wa nga ja?" 26 Kə Yesu shadəwa, "Ndəra yi kadlər macikəl, yi fuwa a gwu cala, ba yi nə nyi, naja ngau." Kə Yesu kadləri macikəl ba ji fuwa a gwu cala ba ji nə nyi anə Yahuda zər Simanu Isikarayoti. 27 Ənggəra Yahuda dləwuri macikəla nyi, ba shatan gu ja. Kə Yesu na anə nyi, "Sərə gu yiwu ga məl, məl ənga kusa." 28 Ama wu pama nanda patə kərə a vər səm sər səm, ndə a'yi kərə sənbiya sərə də Yesu na ndər kə anə nyi mai. 29 Ta ndu səni abər naja ngə ənga mbəl gənnar nda, ma ndu nggani abər sərə Yesu na anə nyi, ca ngə, ja ma'yi ja nda dəlbiya nda sərə ndu yiwu aga mini. Ma a'yi abangə tsu mai, ja nə nyi anə nji dədəli sərə a'yi. 30

Yahuda tsu, ənggəra ji dləwuri macikəla nyi, ba ji biya ma'yi. Ar pəci kau, vu'yi a dəri. 31 Ayukuda Yahuda ma'yi a biya, kə Yesu na, "Kabangəkau, nga nju nda nə nyi kadakadarkur anə Zər Nda, ənga Hyal ənga kərnyu wu nda uya kadakadarkur arya ja. 32 Ma Hyal uya kadakadarkur lagu Zər nyi, Hyal ənga kərnyu ngu nda nə nyi kadakadarkur tsu anə Zər nyi ənga kusa." 33 Əngwar ja anə nda, "Wazha də, nə pəci kushu nga yi əkkə'yi hyi wacu. Hyu nda gal də, ama ənggəra yi nar nyi anə njira nggurəm nə Yahudiya, abangə nga yu na anə hyi kabangəkau, abər, 'Vira yu ma'yi a ndari, nahyi wu sən ndəna mai.' 34 "Dladə mafəliyangə nga yu lə anə hyi, ca ngə, hya yiwu kərhyi. Ənggər kərə yi yiwu hyi, abangə nga hya yiwu kuvwar hyi. 35 Lagu kau, ngə nji patə wu nda səni abər nahyi zəmbəlma də nga hyi, ma hyu yiwu kuvwar hyi." 36 Simanu Biturusu yiwa nyi, "Thlagəu, nəma nga ga?" Yesu shadəwa nyi, "Vira yu ma'yi a ndari, ngə wu sən nu də kabangəkə mai, ama gu nda nu də a səkar kushu." 37 Əngwar Biturusu anə nyi, "Thlagəu, mi ngə də nayi wu sən nu ngə kabangəkə maya? Yu sən ləri piya yau, arya gau." 38 Kə Yesu shadəwa, ji na, "Gə wu sən ləri piya gau arya ya? Yu nar ngə jirkura nyi, kadivira vəgəmə a wau əshina, gu nda kəpalna sən də, ar kər ar kər makəru."

14 "A sara huda hya ndzə mai. Hya hənggəri ənga Hyal, ba hya hənggəri ənga yi tsu. 2 Wu ki dədə vir nggya a'yi gangəu. Ma a'yi nda də abangə mai, yu nda nar hyi. Ma'yi nga ya a ndəna aga ya da pabər hyi vi. 3 Ma ya ma'yiri yi da pabər hyi vi, yu sha shida aga ya sa fa'ari hyi a ndəgya yau, aga vira ya ri, əna nga hyu nggya. 4 Vira yu ma'yi a ndari, hyu sən lagur ndəna." 5 Kə Toma na anə Yesu, "Thlagəu, na'yu sən vira gu ma'yi a ndar kə mai, ya abari nga 'yi wu səni laguwa nya?" 6 Yesu shadəwa nyi, ji na, "Nayi ngə lagu, nayi ngə jiri ənga nayi pi. Ndər sən shili əgya Tada a'yi mai, kəl lagu də. 7 Maja abər hyu sən də, hyu sən Dədə tsu. Ama mbar kabangəkə hyu nda səni nyi ənga hyu nda ləri nyi." 8 Kə Fəlipəu na, "Thlagəu, canə 'ya Tada, ba huda 'ya pida." 9 Yesu shadəwa nyi, "Fəlipəu, pəci kə yi həri ənga hyi kau, ba'anə kabangəkə ngə wu sən də mai ya? Kalar ndəra lar də a lar ja Tada. Abar nga gu sən na, 'Canə 'ya Tada ka?' 10 Nahyi a'yi hənggəri abər nayi wu Tada, ənga Tada wu yi wa? Ndər kərə yu na anə hyi, nə kərda ngə mai. Ama Tada kərə a vər nggya wu yi nga vər məl thlər

nyi. 11 Hya hänggäri änga yau, abär nayi wu Tada änga Tada wu yau, a'yi abangä mai hya hänggäri änga yi ärya sê dädägur pamäpamä gangä kera yi mälna. 12 Jiri nga yu na anä hyi, kalar ndära hänggäri änga yau, ju mäliya thlär kera yu mäl tsu. Ju nda mäliya thlär kera ndiya kera yi mäl, ara yu ma'yi a dägäy Tada. 13 Änga yu nda mäliya kalar sära hyu kädiyau wu thlömä dä, äga ja dla änga kadakadarkur anä Tada lagu Zär. 14 Kalar sära hyu kädi wu thlömä dä, yu mäliya hyi. 15 “Maja hyu yiwu dä, hyu bëlari dladä dä. 16 Ba ya dzägwa kädi Tada, äga ja säwa hyi vanyi ndär dläwa dzä kera wu nggya änga hyi ba'anüwa. (aiön g165) 17 Naja ngä Mambël nä jiri, kera a vër cabiya jirkur ar kera Hyal. Duniya wu sän dläwuri nyi mai, ara nandä wu lari nyi mai änga nandä wu sänbiya nyi mai. Ama nahyi när hyi, hyu sänbiya nyi, ara a'yi ja änga hyi ba änga wu däfuwa hyi. 18 Nayi wu piyari hyi änggär mäsetä mai, yu sha shili ägya hyi. 19 Ayukudä päci kushu, njir duniya wu bëra nda lar dä mai, ama nahyi, hyu nda lar dä. Ara a'yi yi änga pi, nahyi ma, hyu dä änga pi. 20 Ar päci ta nga hyu nda sänbiya abär nayi wu Däda, nahyi wu yau änga nayi wu hyi. 21 Kalar ndära dläwuri dladä dä, ba ji bëlari, naja ngä ndära wu yiwu dä. Ndära wu yiwu dä tsu, Däda wu nda cabiya nyi yiwukur, nayi tsu yiwu nda yiwu nyi änga yu cabiya kerdä anä nyi.” 22 Kä Yahuda (a'yi Isikarayoti mai) na anä nyi, “Ama Thlagäu, abar nga ga sän canä 'ya kër, ama a'yi anä njir duniya patä maya?” 23 Kä Yesu shadäwa nyi, ji na, “Kalar ndära wu yiwu dä, ju bëlari highibä dä. Däda tsu ju nda yiwu nyi, ba 'ya shili 'ya sa nggya wu ja. 24 Kalar ndära gära yiwu dä, naji wu bëlari highibä dä mai. Ndär kera hyu nggari yu na, nä dä ngä mai, ama nä Däda ndära säwa dä ngau. 25 “Patä sä'yar kau, yi nar hyi tsu yi änga hyi. 26 Ama ndär dläwa dzau, Mambël Cicau, kera Däda wu nda säwa wu thlömä dä, ju nda highibär hyi patär sau, änga ju nda dängar hyi patär sära yi saya na anä hyi. 27 “Yu piyari hyi änga hudä pärtäu. Hudä pärtä dä nga yu nä hyi. A'yi änggär kera njir duniya wu lä nga yu lä mai. A sara hya hivär mai, änga hya sara piyari hudä hyi a ndzä änga hangäkala hyi a hya'ari mai. 28 “A nggar hyi änggära yi na, abär, 'Ma'yi nga yau, yu bëra sha shili.' Ma jiri nga hyu yiwu dä, hya caguli, ara yu ma'yi a dara Tada, ärya Tada a ndiya dä änga dägäläu. 29 Yi nar hyi abangau tsu ji gära dä, äga ma ji darkär hya däbaga hänggäri. 30 Tsu yu bëra nda ndär anä hyi gangä mai, ara ndära vër säm tälkur ar kera duniya

wu shili. Naja a'yi änga dänama ar kera yi mai. 31 Ya vër mäl patär sära Tada na ya mäl, äga njir duniya a säni abär yu yiwu Tada. Shili a mau, mäna piyari vi kau.”

15 “Nayi ngä wur ndärma nä jijiri, Däda ngä thlagär fa. 2 Kalar tsa wu kera gära pä wazha ba däda thlana nyi. Ama kalar tsa wu kera wu pä wazha, ba däda tsatsa'wuna nyi äga ja bëra pä wazha gangäu. 3 Kabangäkä cici nga hyi, ärya ndär dä kera yi nar hyi. 4 Hya nggya wu yau, nayi tsu wu hyi. Tsa wu a'yi a sän pä wazha ar kärnyi mai, käl ma ji nggya ar mamar wu. Abangä tsu nahya ma a'yi hya sän pä wazha ar kärhyi mai, käl ma hyi nggya wu yau. 5 “Nayi ngä wur ndärma, nahyi ngä tsa nyi'yar. Kalar ndära nggya wu yau änga nayi wu ja, ju pä wazha gangäu. Ma a'yi wu yi nga hyi mai, sä a'yi hyu sän mäliya mai. 6 Kalar ndära a'yi wu nggya wu yi mai, kakalä nga ja änga tsa wu kera nji thlana, ba ji ulänakär. Nju sän tsämiya nda, ba nja puwa a gwu u'u, ba nja nggyina nda. 7 Ma hyi nggya wu yau, änga ndär dä nggya wu hyi tsu, hyu sän yiwa dä kalar sära hyu cim ba Hyal a nä hyi. 8 Sära wu shili änga kadakadarkur anä Däda, ca ngä hya pä wazha gangäu. Lagu kä nga hyu cabiya abär nahyi zämbälma dä ngau. 9 “Änggär kera Däda cabiya dä yiwukur, abangä nga yi cabiya hyi yiwukur tsu. Nahyi tsu hya nggya wu yiwukur dä. 10 Ma hyi bëlar dladä dä, hyu nggya wu yiwukur dä, änggär kera yi bëlar dladä Däda, ba yi nggya wu yiwukur nyi tsu. 11 Yi na anä hyi abangau äga caguli dä a nggya wu hyi, änga äga cagulir hyi a nyabiya dzau. 12 Dladä dä ca ngä, hya yiwu kärhyi, änggär kera yi cabiya hyi yiwukur. 13 Yiwukur kera a ndiya patäu, ca ngä nda lär piya ja ärya bazhi nyi'yar. 14 Nahyi bazhi dä ngä'yar, ma hyi bëlar dladä dä. 15 Tsu yu bëra nggya hyi änga mafa mai, ara mafa a'yi wu sän sära tarki nyi wu mäl mai. Ama yu nggya hyi änga bazhi, ara yi canä hyi patär sära yi nggari ara Däda. 16 Nahyi ngä cadäbiya dä mai, ama nayi ngä cadäbiya hyi, änga yi säwa hyi äga hya nda pä wazha kera wu nggya ba'anüwa. Ba Däda dzägwa nä hyi kalar sära hyu kädiyau wu thlömä dä. 17 Käja, dladä kera yi nä hyi, hya yiwu kuvwar hyi. 18 “Ma njir duniya piyari shishir dza hyi, hya säni abär nayi nga ndä piyari shishir dza nyi tanggärma. 19 Maja abär nä njir duniya nga hyi, njir duniya a cabiya hyiri yiwukur. Ama ara kä nahyi a'yi nä duniya mai, änga nayi ngä cadäbiya hyi sara wu duniya, ca ngä mäliya

njir duniya piyari shishir dza hyi. **20** Hya dɛngari ndɛr kɛra yi saya na anɛ hyi, abɛr, ‘Mafa a sɛn ndiya tarki nyi mai.’ Ma ndɛ nɛ dɛ ɔwɛɔwatɛu, ndu nda nɛ hyi ɔwɛɔwatɛ tsu. Ma ndɛ mɛl thlɛr ɛnga highiɔɔ dɛ, ndu nda mɛl thlɛr ɛnga nɛr hyi tsu. **21** Ndu nda mɛl sɛ'yar patɛ anɛ hyi abangau, arya thlɛmɛ dɛ, ara nandɛ wu sɛni ndɛra sɛwa dɛ mai. **22** Ma abɛr a'yi yi shili, yi sa ndɛr anɛ nda mai, nanda a'yi njir bikɛ mai. Ama kabangɛkɛ, sɛ a'yi ndu uya nda na arya bikɛr nda mai. **23** Kalar ndɛra piyari shishir dza yau, a piyari ja nɛ Dɛdɛ tsu. **24** Maja abɛr a'yi yi mɛliya wu pama nda sɛra ndɛ a'yi saya mɛliya mai, nandɛ wu dɛ njir bikɛ mai. Ama kabangɛkau, a lar nda sɛ dɛdɛgɛr kɛra yi mɛlna, ama alaga abangau, kɛ ndɛ piyari shishir dza yau ɛnga nɛ Dɛdɛ tsu. **25** Ama sɛ kɛ dɛrkɛr aga ja nyabiya sɛra tsɛtsɛfɛ wu dladɛr nda, abɛr, ‘Ndɛ piyari shishir dza yi gɛra ɛnga sɛra yi ndzana.’ **26** “Yi wu nda sɛwa hyi ndɛr dlɛwa dzɛ sara dara Tada. Naja ngɛ Mambɛl jiri kɛra shida sara dara Tada, ju nda sa lɛr sakida ar kɛra yau. **27** Nahyi ma, hyu nda lɛr sakida ar kɛra yau, ara tsu tanggɛrma ɛnga yi nga hyi.

16 “Yi nar hyi sɛ'yar kɛ patɛu, ara hya sara pɛna mbɛrsar hyi. **2** Ndu nda kɛdlɛbiya hyi sara wu umbwa dɛɔɔ dzɛ njir Yahudiya. Pɛca vɛr shili ma, kɛra ma ndɛ tsɛya hyi, ba nda nggani abɛr thlɛr Hyal nga nda vɛr mɛl. **3** Ndu nda mɛl culi sɛ'yar kau, ara nandɛ wu sɛn Tada mai ɛnga nandɛ wu sɛn dɛ mai. **4** Ama yi nar hyi sɛ'yar kau, aga ma ndɛ dɛrkɛr, hya dɛɔaga dɛngari abɛr a nar hyir yau. “Nayi nar hyi sɛ'yar kɛ tsu kadɛ mai, ara tsu yi ɛkka'yi hyi.” **5** “Kabangɛkau, ma'yi nga yi a dɛgya ndɛra sɛwa dɛ, ama wu pama hyi ndɛ a'yi yiwar dɛ, ‘Nɛma nga gu ma'ya?’ **6** Arya yi nar hyi sɛ'yar kau, kɛja hya nyabiyar dzɛ ɛnga hudɛ ndzɛndzau. **7** Ama ya nar hyi jirkura nyi, nahyi ngu dɛhar mɛsahɛkura ma'yi dɛ kau. Ma nayi a'yi ma'yi mai, ndɛr dlɛwa dzɛ kau, wu shili mai. Ama ma yi ma'yi, yu nda sɛwa hyi nyi a shili ara hyi. **8** Ar pɛci kɛra ndɛr dlɛwa dzɛ kɛ shili, ju sa cabiya nyi anɛ njir duniya abɛr dɛngar nda ar kɛra bikau, ɛnga tsapɛkur ɛnga numa a'yi kakalɛ mai. **9** Dɛngar nda ar kɛra bikau, a'yi kakalɛ mai ara nandɛ hɛnggɛri ɛnga yi mai. **10** Dɛngar nda ar kɛra tsapɛkur, a'yi kakalɛ mai ara ma'yi nga yi a dɛgya Dɛdɛ, vira tsu hyu ɔɛra nda lar dɛ mai. **11** Dɛngar nda ar kɛra numa, a'yi kakalɛ mai ara a mɛlnar nji numa anɛ ndɛr sɛm tɛlkur ar kɛra duniya. **12** “A'yi yi ɛnga sɛr na gangɛ kɛra hiyau ya

kyaga nar hyi kabangɛkau, ama nahya sɛn sɛsɛ'wuri nda kwatahɛ mai. **13** Ama ar pɛci kɛra Mambɛl nɛ jiri shili, ju sa lɛbiya hyi a ndu sɛra jiri patɛu. Naji wu ndɛr wu dɛnamar kɛrnyi mai, sɛra ji nggari nga ju na, ɛnga ju nda nar hyi ar kɛra sɛra a vɛr shili. **14** Ju nda shili ɛnga kadakadarkur anɛ dɛ, lagur nar hyi patɛr sɛra ji nggari ara yau. **15** Patɛr sɛra nɛ Dɛdɛ, nɛ dɛ ngau. Ca ngɛ sɛra dɛ yi na, abɛr Mambɛl wu nda dlɛwuri sɛra ara yau, ba ja nɛ hyi. **16** “Ayukudɛ pida kushu nahyi wu ɔɛra lar dɛ mai, ayukudɛ pida kushu wayu ba hya ɔɛra lar dɛ.” **17** ɛngwar alenyi zɛmbɛlma nyi'yar anɛ kuvwar nda, “Mi nga ju dɛnga ɛnga ndɛr ka, ‘Ayukudɛ pida kushu nahyi wu ɔɛra lar dɛ mai, ɛnga ayukudɛ pida kushu ba hya ɔɛra lar dɛ wayu ka?’ ɛnga tsu mi ngɛ dɛnga nyi ɛnga ji na, ‘Ara ma'yi nga yi a dɛgya Dɛdɛ ka?’” **18** Ndɛ dumwa ɛnga yiwa kɛrnda, “Mi ngɛ dɛnga nyi ɛnga ‘ayukudɛ pida kushu ka?’ Namɛn a'yi nggabiya sɛ kɛ ju na kɛ mai.” **19** Yesu tsambiya abɛr zɛmbɛlma nyi'yar ndu yiwu nda yiwa nyi ar kɛra sɛ kau, kɛ ji na anɛ nda, “Hyu yiwa kɛrhyi ar kɛra sɛra yi na, abɛr, ‘Ayukudɛ pida kushu tsu hyu lar dɛ mai, ɛnga ayukudɛ pida kushu ba hya ɔɛra lar dɛ wayu kɛ’ ya? **20** Jiri nga yu na anɛ hyi, hyu nda tiwi, hya pɛ sɛlɛm, ama njir duniya kɛl caguli nga ndu caguli. Hyu nda ndzɛ hudɛ gagaɔau, ama ndzɛ hudɛr hyu nda sha aga hudɛ pipida. **21** Ma mala ar tsɛkar ya, ɔwɛɔwatɛ nga ja a gwa ara pɛci nyi a dɛari. Ama ma zar a biyari, ba ja fa'ari ɛnga ɔwɛɔwatɛ kɛra ji a gwa, ara hudɛ pipida nɛ zɛr kɛra shili wu duniya. **22** Abangɛ ngɛ nga nyi ɛnga hyi. Kabangɛkau, pɛcir ndzɛ hudɛr hyi ngau, ama yu ɔɛra nda lar hyi wayu, ba hudɛ hyi a dzɛgwa pida. Hudɛ pipidar hyi tsu, ndɛr sɛn dlɛwuri ara hyi a'yi mai. **23** Ar pɛci ta, tsu hyu yiwa sɛ ara yi mai. Yu nar hyi jiri, Dɛdɛ wu nda nɛ hyi kalar sɛra hyi yiwa wu thlɛmɛ dɛ. **24** Ba'anɛ kabangɛkau, sɛ a'yi kɛra hyi yiwa wu thlɛmɛ dɛ mai. Yiwa mau, ba nja nɛ hyi, aga hudɛ pipidar hyi a nyabiya dzau. **25** “Yi ndɛr anɛ hyi ɛnga karapɛ aga ya nar hyi sɛ'yar kau, ama pɛci wu shili tsu yu nda ndɛr ɛnga karapɛ mai ama yu ndɛr ar kɛra Dɛdɛ ar babal. **26** Wu pɛci ta, hyu nda kɛdi sɛ wu thlɛmɛ dɛ. Nahyi ngu nda kɛdi Dɛdɛ ɛnga kɛrhyi a'yi nayi nga kɛdi anɛ hyi mai. **27** Ara Dɛdɛ ɛnga kɛrnyi wu yiwu hyi ara hyi cabiya dɛ yiwu dzɛ ɛnga hyi hɛnggɛri naja ngɛ sɛwa dɛ a shili. **28** Yi shili wu duniya sara ara Tada, kabangɛkɛ piyari nga yi duniya, ya ɔɛra sha a dɛgya Tada.” **29** Kɛ zɛmbɛlma nyi'yar na anɛ nyi, “ɛnghɛng! Kabangɛkau, nga gu

ndər ar babal gəra ənga karapau. **30** Kabangəkau, nga 'yi wu səni abər sə a'yi dədəwa anə ngə mai. Gu sən nar nyi anə ndau, sərə ju yiwu ja yiwa ngau. Kau, a məliya ri 'yi hənggəri, ənga jiri sara ara Hyal nga gau.” **31** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Kabangəkau, a hənggəri hyi ənga nyi ya?” **32** Pəca vər shili, kəja a dəri, kəra kalar ndu nda tətəlnəkər, ba kalar ndə a hwinəkər a vu ki nyi, ba hya piyari dā zhizhi dā. Ama alaga abangau, a'yi yi zhizhi dā jijiri mai, ara Tada a'yi ja ənga yau. **33** “Yi wu na sə'yar kə anə hyi ara wu yi nga hyu uya hüdə pərtəu. Wu duniya kə hyu nda lar bəwəwətau, ama hya səsə'wuri ara a səmkur yi təlkur ar kəra duniya.”

17 Ayukudə Yesu nana ndər'yar kau, kə ji hya'anəkər a dəməlmə ji kədi Hyal, ji na, “Tada, pəci a dəri. Ga nə nyi kadakadarkur anə Zər ngau, aga naja tsu ja shili ənga kadakadarkur anə ngau. **2** Ara gə nə nyi dənəma anə Zər ngau ar kəra nji patəu, aga ja lər pi gəra kudəu anə patər njira gə nə nyi. (aiōnios g166) **3** Pi gəra kudəu, ca ngə nja sən ngau, nagə kəra Hyal nə jijiri wacu, ənga Yesu Kərsiti, ndərə gə səwa a shili. (aiōnios g166) **4** Yi dla ənga kadakadarkur anə ngau wu duniya lagur məlna thlər kəra gə nə dā aga ya məl. **5** Kabangəkau, Tada, nə dā kadakadarkur kabangəkə wu mwa ngau, culi kadakadarkur kəra a'yi yi əni ənga gə ta kadivira duniya dərəkər. **6** “A cabiya ngər yi abər wa nga ga anə njira gə nə dā wu duniya. Njira dədəmə nə ngə nga nda, ama ba gə nə dā nda, nanda tsu a bəlar nda ndər ngau. **7** Kabangəkau, wu sən nda abər kalar sərə a'yi ara yau, sara ara gə nga nyi. **8** Ara kalar ndər kəra gə nar dā, a nar ndar yau, ba ndə dləwuri. Ənga jiri ndu səni abər sara ara gə nga yau, ənga a hənggər nda abər nagə ngə səwa dā. **9** Ya vər kədiyau, arya nda. Nayau, a'yi a vər kədiyau, arya duniya patə mai, ama arya njira gə nə dā, ara nə ngə nga nda. **10** Patər njira ara yau, nə ngə ngau, ənga tsu patər njira ara gau nə dā ngau. A uyar yi kadakadarkur lagur nda. **11** Kabangəkau, ya vər sha a da ara gau, ara pəcir nggya dā wu duniya a kudəri, ama nanda, tsu nda wu duniya. Tada, Ndə Cicau, ga kətiya nda ənga dənəmar thləmə ngau, thləmə ngau kəra gə nə dā, aga nda dā zəmə ənggər kəra ma ənga gau. **12** Ar pəci kəra yi tsu ənga nda, yi kətiya lagur dənəmar thləmə ngau, thləmə ngau kəra gə nə dā. A bəlar ndar yau, ndə a'yi kəra sa wu pama nda mai, kəl ndə sasa ta aga ndər Hyal a nyabiya dzau. **13** “Kabangəkau, kəja ya vər sha

a da ara gau, ama yu na sə'yar kə tsu yu duniya aga njir nu dā nda nyabiya dzə ənga caguli wu dəfuwa nda. **14** A nə ndar yi cama ngau, ba njir duniya piyari shishir dza nda, ara nanda a'yi nə duniya mai, ənggər kə nayau, a'yi yi nə duniya mai. **15** Nayi kədiyau, aga ga fa'abiya nda sara wu duniya mai, ama aga ga kətiya nda ara ndə dəmwa'yi kau. **16** Nanda a'yi nə duniya mai, ənggər kə nayi a'yi yi nə duniya mai kau. **17** Ga cina nda lagur jiri, ndər ngau jiri ngau. **18** Ənggər kəra gə səwa dā a shili wu duniya, abangə nga yi səwa nda a ndu duniya tsu. **19** Arya nda nga yi lər kərdə, aga thlər cici kau, aga nanda tsu nda dā cicau lagu jirkur. **20** “Kədi dā a'yi anə nda waci mai, ama anə kalar njira wu nda hənggəri ənga yi lagur camar nda. **21** Tada, kədi dā, bəgə nda dā zəməu, ənggər kəra ma ənga gau. Bəgə nda dā zəmə wu ma, aga njir duniya a səni abər nagə ngə səwa dā. **22** A nə ndar yi kadakadarkur kəra gə nə dā, aga nda dā zəmə ənggər kəra ma zəməu. **23** Yu nda nggya wu nda, ənga nagə tsu wu yau, aga nda dā zəmə ənga jiri. Lagu kə ngə njir duniya wu nda səni abər nagə ngə səwa dā, ənga nda səni gu yiwu nda ənggər kəra gu yiwu dā. **24** “Tada, cim dā, ca ngə njira gə nə dā, nda nggya ənga yi ar vira ya ri. Yu cim nda lari kadakadarkur dā, kadakadarkur kəra gə nə dā arya gu yiwu dā kadivira gə məliya duniya. **25** Tada, ndə tsapəu, njir duniya wu səni ngə mai, ama nayau, yu sən ngau ənga nanda nər nda, ndu səni abər nagə ngə səwa dā. **26** A cabiya ngər yi anə nda ənga yu nda dūmwa ənga ca ngau anə nda. Lagu kə ngə yiwu kəra gu yiwu dā wu nda nggya wu nda ar babal, ənga nayi ənga kərdə wu nda nggya wu nda.”

18 Ayukudə Yesu kudəna kədi Hyal, ba ji tərabiya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar a biyar ya dagə Kiduronu. A biyar ya dagə kau, vanyi masəmə a'yi, ba Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma'yi a wuwa gwa. **2** Yahuda, zəmbəlma Yesu kəra thləna hiya ja wu sən vi kau, ara Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar wu yidaga dābə dzə a gwa. **3** Kə Yahuda shili wu masəmə kau, ji dūmwa ji ca lagu anə bwata soja'yar, ənga njir bəla ki Hyal kəra pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi səwa. Ndə shili ənga u'ur təsə ba pitəlla ənga kar pa. **4** Yesu, ara ju səni sərə wu nda dā ənga ja, ba ji biya, ji biya yiwa nda, “Wa nga hyu gala?” **5** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Yesu ndə sara wu Nazəratu.” Əngwar Yesu anə nda, “Nayi ngau.” Yahuda ndərə thləna hiya Yesu a'yi ja tata'yi əkkə'yi nda. **6** Ənggərə Yesu na, “Nayi

ngau,” ba ndə sha də ndəl də ndəl, ba ndə dlanakər a gyiwu 'yi. 7 Kə Yesu bəra yiwa nda, ji na, “Wa nga hyu gala?” Əngwar nda, “Yesu ndər Nazəratu.” 8 Əngwar Yesu anə nda, “A nar hyir yi abər nayi ngau. Ma nayi nga hyu gal, hya piyari nji kau, nda ma'yi.” 9 Səkə dərəkə aga ja nyabiya ndər kərə ji nana, “Nayi a'yi tini alaga ndə zəmə wu njira gə nə də mai.” 10 Simanu Biturusu ndəra a'yi ənga katsakər ara ja, ba ji tsəbiya katsakər nyi, ba ji thlana himi mazəma mafa nə pubu kərə ndiya ənga dəgaləu. Thləmər mafa kə ca ngə Malkusu. 11 Kə Yesu nar nyi anə Biturusu, “Shabiya katsakər ngau a gwu ki nyi. A'yi kyau ya təwari sara wu kyakiwa nə bwaḃwata kərə dədə nə də kə wa?” 12 Kə bwata soja'yar ta ənga dəgalər nda, dḃə ənga njir bəla ki Hyal mbar Yesu, ba ndə mbiya nyi. 13 Tanggərma, ba ndə hər nyi a ndəgya Anasu, ara naja səlku sal nə Kayafasu. Wu fa ta, Kayafasu ngə pubu kərə ndiya ənga dəgaləu. 14 Kayafasu ngə lər sawara anə njira nggurəm nə Yahudiya abər a dəri tsa'a ndə zəmə a tə aya nji. 15 Kə Simanu Biturusu ənga pathlə wu pama zəmbəlma nə Yesu ndu nu Yesu wu ndəl wu ndəl. Ara pubu kərə ndiya ənga dəgal wu səni najaka zəmbəlma nə Yesu, ba ji piyari nyi aga ja vu hudə ki nə pubu kərə ndiya ənga dəgal ənga Yesu. 16 Ama Biturusu nə nyi ba ji ta'yi a biya miya ki, a biya. Kə zəmbəlma kərə pubu kərə ndiya ənga dəgal kə wu səni kau, biya ji biya ndər anə kwa kərə a vər bəla miya ki, ba ji vu ənga Biturusu. 17 Kə kwa bəla miya kiya nyi, na anə Biturusu, “Nagə ma, pathlə gau wu pama zəmbəlma nyi, əndəga?” Kə ji shadəwa, ji na, “Awau, nayi a gwa mai.” 18 Ara shishi'wu kərə vi, agabangə kə mafa'yar əkkə'yi njir bəla ki Hyal mbəbiya u'u tata'yi nda, ndu dāha. Biturusu tsu a'yi ja wu pama nda ta'yu ju dāha u'u. 19 Kə pubu kərə ndiya ənga dəgal yiwa miya Yesu ar kərə zəmbəlma nyi'yar ənga highiḃə nyi. 20 Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ndər dā, ar babal nga yi na anə nji patəu, yi highiḃə wu umbwa dḃə dzə njir Yahudiya ənga wu ki Hyal vira dḃə nə njir Yahudiya ari ar babal. Sə a'yi kara yi na dḃəwə mai. 21 Mi ngə dā gu yiwa miya ya? Yiwa miya njira nggar sərə yi na. A nggəbiyar nda sərə yi nana.” 22 Ənggərə Yesu nana abangau, kə vanyi ndər bəla ki Hyal kərə ləha dzər nyi nə nyi tsəbalma, əngwar ja anə nyi, “Abangə nga nju ndər anə pubu kərə ndiya ənga dəgal ya?” 23 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ma yi nana sərə a'yi tsa'a mai ba ga cabiya dā, ama ma yi nana sərə tsa'a, mi ngə dā gə dḃə dā?” 24 Kə Anasu səwa nyi mbamba

a ndəgya Kayafasu ndəra naja ngə pubu kərə ndiya ənga dəgaləu. 25 Ma tsu Simanu Biturusu ta'yi ar vi ta, ja vər dāha u'u, kə nji yiwa nyi, “Nagə ma pathlə gu pama zəmbəlma nyi ya, əndəga?” Kə ji kəpalna, ji na, “Nayi a gwa mai.” 26 Pathlə wu pama mafa nə pubu kərə ndiya ənga dəgaləu, kərə zaməya ndə ta Biturusu thlana himiya ja ta, ka na anə nyi, “Mi nga gu na ka? A'yi gə pathlə wu pama njira yi lari nyi ənga ja wu masəmə ta wa?” 27 Kə Biturusu bəra kəpalna, ənggərna kə vḃəmə wau. 28 Əmudlə kadə kə njira nggurəm nə Yahudiya ləbiya Yesu sara wu ki Kayafasu a ndar pathla nə gwamna nə Roma. Kə ndə nggəl ara vu pathla nyi ara nda sara dā diyadiyabəu ba ja kar nda ara səm lardur nə vəlna. 29 Agabangau, kə Bilatusu biya thləwa nda a biya, ba ji yiwa, “Mi ngə vazə kərə hyi shili əni a miya ndəla ndə ka?” 30 Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Maja abər ndə kau, a'yi ndə vavazə mai, na'yu shili ənga ja ənggə mai.” 31 Əngwar Bilatusu anə nda, “Hər nya mau hya nda mēliya nyi numa ar kərhyi ənggərə dladər hyi nana.” Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Nji a'yi nə 'ya dənama nə thla numa nə tə anə ndə mai.” 32 Səkə dərəkə aga ja nyabiya sərə Yesu nana ar kərə culi tə kərə ju nda tau. 33 Kə Bilatusu sha a vu pathla, kə ji ngga Yesu, ji yiwa nyi, “Dəm ya, nagə ngə təl nə njir Yahudiya ya?” 34 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Sara ara gau ngə ndər kə hya'ari ya, əndəga nji ngə ndər anə ngau ar kərə yi ya?” 35 Əngwar Bilatusu anə nyi, “Ndər Yahudiya yi ya? A'yi nji gə hyi ənga pubu dḃədḃəgal'yar ngə shili ənga gə ənggə wa? Mi gə mēliya?” 36 Yesu shadəwa nyi, “Təlkur dā, a'yi ənggər nə duniya mai. Maja abər təlkur dā ənggər nə duniya, njir məl thlər dā ndu pa ba nda kar njir Yahudiya ara mbar dā. Ama pakatəu, təlkur dā sara ar vi pamə nga nyi.” 37 Əngwar Bilatusu anə nyi, “Dəm ya, təl nga gə ya?” Kə Yesu shadəwa, ji na, “Kakalə nga nyi, ənggər kərə gə na, təl nga yau. Sərə dā nji yabiya dā, ənga sərə yi shili wu duniya aga nyi, aga ya nana sərə jiri. Kalar ndəra wu yiwu jiri, ju sə himi sərə yu na.” 38 Bilatusu yiwa miya Yesu, ji na, “Mi ngə jira nya?” Kə Bilatusu bəra biya a biya əgya njir Yahudiya, ji biya na anə nda, “Nayi thləwa nyi ənga vazə mai. 39 Ama a dəri sər cijir hyi aga ya səya hyi ndər fursəna pathlə wu lardur vəlna kau. Hyu yiwu ya səya hyi 'Tələr njir Yahudiya' ya?” 40 Kə ndə bəra shadəwa nyi, ndu wau ndu na, “Awau, naja mai. Səya 'ya Barabasus.” (Ama ja hya səni, Barabasus ndər dālagu ngau.)

19 Kə Bilatusu səwa nji nə nyi wuda anə Yesu. 2

Kə soja'yar məliya dara shikədi nə təlkur ba ndə har nyi anə Yesu. Kə ndə har nyi ləgutə tuwara dəzəu kərə ənggər nə təlkur. 3 Ndə shili əgya ja, ar kər ar kər ndu na anə nyi, “Əngə barka ngau, ciwar, tələr njir Yahudiya!” Ba ndə nə nyi tsəbalma. 4 Kə Bilatusu bəra biya a biya əgya njir Yahudiya, ji biya na anə nda, “Kəja yu biya əngə ja, ara yu yiwu hya səni abər nayi thləwa nyi əngə vazə mai.” 5 Ənggərə Yesu biya əngə dara təlkur nə shikədi a dar kərə ja əngə ləgutə tuwara dəzəu, kə Bilatusu na anə nda, “Kəja nda nyi!” 6 Ta pubu dədəgal'yar əngə njir bəla ki Hyal lari nyi, ba ndə hya'ana dəhəu, ndu na, “Dlakəya nyi! Dlakəya nyi!” Ama kə Bilatusu shadəwa nda, ji na, “Hər nya mau hya nda dlakəya nyi sər hyi, arya nayi lari bikə nyi mai.” 7 Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Dladər 'ya a'yi, kərə na a dər tsa'a nja dlakəya ndə kau, ja tau, ara ji hər kərnyar ar viya Zər Hyal.” 8 Ənggərə Bilatusu nggar ndər kau, ba hivər nyi cakau. 9 Ba ji bəra sha a vu hudə pathla, ji vuwa yiwa Yesu, ji na, “Sara mani ngə gə shila?” Ama Yesu a'yi shadəwa nyi mai. 10 Agabəngau, əngwar Bilatusu anə nyi, “Gə nggəl ara ndər anə dā ya? A'yi gu səni abər a'yi yi əngə dənəma nə səya ngau, əngə nə dlakəya ngə wə?” 11 Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Dənəma kərə a'yi ara gə ar kərə yau, dənəma kərə Hyal nəngə ngə wacu. Agabəngau, ndərə fuwa dā wu tsa gə ngə ndiyan gə əngə bikau.” 12 Ar kərə ndər kə ngə Bilatusu wu yiwu ja səya Yesu, ama kə njir Yahudiya hya'ana dəhəu ndu na, “Ma gə səya nyi ji ma'yi, nagə a'yi bazhiya Kayisaru mai. Kalar ndərə wu yiwu ja məliya kərnyar ar viya təl, dawa Kayisaru ngə ja.” 13 Ənggərə Bilatusu nggari ndər kau, ba ji həbiya Yesu a biya, ji biya nggya ar sər nggya nə pathla ar vira nji pədləya əngə tsəka. Kərə nju ngga əngə miya njir Yahudiya Gabathla. 14 Pəci kau, pəci ta'yi kər, pəci kərə nju fə sə wu lagu nju vu sugu nə lardur nə vəlbiya. Əngwar Bilatusu anə njir Yahudiya, “Kəja mə tələr hyi!” 15 Ama kə ndə hya'ana dəhəu ndu na, “Tsəya nyi! Tsəya nyi! Dlakəya nyi!” Kə Bilatusu yiwa nda, ji na, “Ya dlakəya hyi tələr hyi ya?” Kə pubu dədəgal'yar shadəwa, ndə na, “Vanyi təl a'yi ara 'ya mai, kəl təl Kayisaru.” 16 Agabəngau, kə Bilatusu həri Yesu ji nər nyi anə njir Yahudiya aga nda dlakəya nyi. Kə soja'yar ma'yi əngə Yesu. 17 Yesu biya sara wu hudə məlmə ja vər hə wu dladlakə nyi a ndar vira nja ngga əngə vir papəngəkər. Əngə miya njir Yahudiya nju ngga viya nyi əngə Gwalgwathla. 18 Ar vi kə ngə nji

dlakəya Yesu, əngə nji məthləu, pathlə lagu mazəma ja, əngə vanyi ndə lagu matsala ja. 19 Bilatusu tsəfər sau, ba ji pathləri ar wu dladlakau. Kəja səra ji tsəfəri, “Yesu ndər Nazəratu, Tələr njir Yahudiya.” 20 Ara ji dlakəya Yesu ləhəu wu dzər məlmau, ba məliya njir Yahudiya gangəu jigana səra nji tsəfəri kau. Səra ji tsəfəri, ji tsəfəri wu miya njir Yahudiya, əngə miya njir Roma ba əngə miya njir Gərikəu. 21 Kə pubu dədəgal'yar nə njir Yahudiya nar nyi anə Bilatusu, “Ga sara tsəfə Tələr Njir Yahudiya mai, ama ga na, əngwar ndə kau, naja əngwa ngə Tələr njir Yahudiya.” 22 Əngwar Bilatusu anə nda, “Səra yi tsəfəri a tsəfər yau.” 23 Ayukudə soja'yar kə dlakəya Yesu, ba ndə fa'ari kar ha nyi, ndə təkəya bwata fəfəu, kə kalar soja həri bwata pathləu. Ndə bəra həri ləgutə dzəgamə nyi kərə a'yi nji mbə mai, ama tsa ngə nji tsa mbəri a du kər ba'a a gyiwu ndəl. 24 Kə ndə na wu pama nda, “Məna sara ta ləgutə kə mai, ama məna tədə shi'wu a miya ndəla nyi məna lari ndərə wu səmku.” Sə'yar kə darkər aga ja nyabiya səra tsətsəfəu wu ləkakadə nə Hyal kərə na abər, “Ndə təkəya kar ha dā wu pama nda, ndə tədə shi'wu ar kərə ləgutə ha dā.” Ya kəja səra soja'yar kə məliya ngau. 25 Tata'yi ləha dzər wu dladlakə nə Yesu, ca ngə mənəy əngə kwamə nyi əngə Maryamu mala Kəliyopasu ba Maryamu Magədaliya. 26 Ənggərə Yesu lari mənəy a ndəna əngə zəmbəlmə kərə ju yiwu ta tata'yi ləha dzər nyi, kə ji na anə mənəy, “Ama, kəja zər ngau.” 27 Əngwar ja anə zəmbəlmə kau, “Kəja mə ngau.” Ənggə ngə zəmbəlmə kə hər nyi a ndu ki nyi. 28 Yesu, ayukudə ji sənbiya abər kalar sə a kudəri, aga səra tsətsəfəu a nyabiya dzau, kə ji na, “Hili wu tə dā.” 29 Ar pəci kau, bəlari a'yi əna kərə nyinyau əngə 'yimi mwamwalu. Kə ndə ciwa sasa'u a gwu 'yimi mwamwala nyi, ba ndə ciri ar zəwa ba ndə fuwa a du miya Yesu. 30 Ənggərə ji təwari, əngwar Yesu “A kudəri.” Ayukudə kə ba ji uzhiya kər, ba ji tau. 31 Pəci kau, pəcir fə sə wu lagu nə pəcir Bəlsar ngau, əngə əzəgəkura nyi tsu pəcir Bəlsar kərə pamə ara alənyar ngau. Agabəngau, njir Yahudiya a'yi wu yiwu nda piyar dza nda a dar wu dladlakə ar pəci ta mai. Ba ndə yiwa Bilatusu aga ja piyar nda, nda bəbəlna hiya nda aga kusar tər nda, ba ndə həya dza nda sara dar wu dladlakər nda, ba ji nə nda lagu. 32 Kə soja'yar shili ndə sa bəbəlna hiya ndə tanggərma kərə nji dlakəya əngə Yesu, ba ndə məliya nyi anə ndə nə məthləkura nyi tsu. 33 Ama ənggərə ndə shili əgya Yesu, nandə bəbəlna hiya ja mai, ara divira nda shili a

tər ja. **34** Kə pathləu, wu pama soja'yar kə tsaviya Yesu ar thlərpa ja əŋga katsakər, ba mashi daḃə əŋga 'yimi ndzəndzə sara a gwa. **35** Ndəra səkə dā wu liya ja, ngə lər sakida kau, sakida nyi jiri nga nyi. Naja əŋga kərnyi wu səni abər sərə ju na, jiri nga nyi, əŋga ji ləri sakida kau, aga nahyi tsu hya həŋggəri. **36** Sə'yar kə ɖarkər aga nyabiya sərə tsətsəfau wu ləkakadə Hyal, “Alaga dəhiya ja zəməu, nju ɓəlna mai.” **37** Vanyi ndər Hyal kərə tsətsəfə na, “Ndə wu nda tsamə ndəra ndə tsaviya.” **38** A yukudə, kə Yusufu ndər Arimatiya naja ma zəmbəlma Yesu ngau, ama ar dəwa, ara hivər njira nggurəm nə Yahudiya. Ji sa yiwa Bilatusu aga ja nə nyi dza Yesu, kə ji nə nyi. **39** Yusufu ma'yi əŋga Nikodimosu, ndəra sə a'yi shili əgya Yesu uvu'yi ta. Nikodimosu ma'yi əŋga muru gwagwadau əŋga alosu kərə sə kisə ar viya tsələ pathləu. **40** Kə nanda kə məthlə kau, ma'yi ka nda həri, kə ndə pədiya dza Yesu wu sər hadə ndau, daḃə əŋga sə kisə kau, əŋggərə njir Yahudiya wu hadə ndau. **41** Ləha dzər vira nji dlakəya nyi ar kau, vanyi fa wu a'yi. Wu fa wu kau, hu mafəliyangə a'yi kərə nji gərə sə a'yi hadəna ndə a gwa. **42** Ta dā pəcir fə sə wu lagu nə njir Yahudiya ngau, ba tsu huwa nyi ləhə nga nyi, ba ndə hadəna dza Yesu wu huwa nyi.

20 Kadə əmudlau, ma tsu vi dlədlərəu, ar pəci nə tanggərma nə sugu, kə Maryamu Magədaliya ma'yi a nda tsamə huwa nyi. Ma ji nda ba ji ləri kəja nja jahənar tsəka hadə miya huwa nyi. **2** Kə ji sha əŋga hwi a ndəgya Simanu Biturusu əŋga vanyi zəmbəlma kərə Yesu wu yiwu ta. Kə ji na anə nda, “A hər nji dza Thlagə sara wu huwa nyi, kəja na'ya səni vira nji fiya nyi ari mai.” **3** Kə Biturusu əŋga vanyi zəmbəlma ta biya ndə mbar lagu ndar huwa nyi. **4** Gyapə nda mbar hwi, ama kə vanyi zəmbəlma ta ndiya Biturusu əŋga hwi a ndar huwa nyi. **5** Ji nda uzhiya dzau, ju tsamə gwu huda huwa nyi, ba ji ləri kar hadə ndau a gwu huwa nyi, ama naji gwu huwa nyi mai. **6** Kə Simanu Biturusu ndəra a gyiwu yukudə nyi shili a miya huwa nyi, ba ji tərabiya a gwu huwa nyi, ba ji gwa ləri kar hadə ndau a guna. **7** Kə ji ɓəra ləri zhaḃi kərə nji mbuya bama Yesu əni a gwu huwa nyi pəpədau lagu batiti. **8** Kə zəmbəlma ta shili a miya huwa nyi a ndiya Biturusu ta ma'yi a gwu huwa nyi tsu. Əŋggərə ji gwa ləri ba ji həŋggəri abər jiri nga nyi. **9** Ba'anə kabangəkə nanda a'yi nggabiya sərə tsətsəfau wu ləkakadə abər kəl Yesu hya'ari sara vir tə

mai. **10** Kə zəmbəlma'yar kə sha a ndu ki. **11** Maryamu nə nyi ta'yi a miya huwa nyi ja vər tiwi. Tsu ja vər tiwi, ba ji uzha, ju tsamə gwu huda huwa nyi. **12** Maja vər tsamə, ba ji ləri waladi'yar məthlə wu kar pərtə ngganggashiu ar vira nji pina dza Yesu ar ta. Waladi pathlə a vər nggya a dar vir kərə ja əŋga vanyi tsu a gyar vir hiya ja. **13** Kə waladiya nyi'yar yiwa nyi ndə na, “Mala, mi ngə dā gwu tiwi ya?” Əngwar ja, “A hənər nda Thlagə dā sara əŋggau, ya, nayi wu səni vira ndə hənə nyi a ndar mai.” **14** Əŋggərə ji kudəna na abangau, ba ji shabiya dzau, ba ji ləri Yesu ta'yi a ndəna, ama naji tsamə ri abər Yesu ngə mai. **15** Kə Yesu yiwa nyi, ji na, “Mala, mi ngə dā gwu tiwi ya? Wa nga gu gala?” Ma ju nggani abər ndər məl thlər wu fa wu ta ngau, əngwar ja anə nyi, “Maləmə, ma nagə ngə hər nyi sara əŋggau, nar dā vira gə fiya nyi ari, aga ya nda hər nyi.” **16** Kə Yesu ngga nyi, ji na, “Maryamu.” Ji shabiya dzə a ndara ja, ji na əŋga miya njir Yahudiya, “Rabwani!” (Kərə ca ngə Maləmə.) **17** Əngwar Yesu anə nyi, “Ga sara mba dā mai, ara tsu yi gərə sha a da ara Tada kwatahəu. Ama ga ma'yi a ndara zaməda'yar ga nda nar nda, sha nga yi a dara Dəda əŋga Dərhyi, ba a dəgya Hyal dā əŋga Hyalər hyi.” **18** Kə Maryamu Magədaliya ma'yi, ji nda nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “A lar yi Thlagəul!” Kə ji nar nda sərə Yesu nar nyi. **19** Əwagəu pəci tanggərma nə sugu, ar pəci kərə zəmbəlma'yar nə Yesu kaḃau ar vi zəməu. Ndə hadiya miya ki ara hivər njira nggurəm nə Yahudiya. Ma tsu nda a vuna, kəja Yesu ta'yu wu hada nda, ji na, “Jaməkər ja nggya əŋga hyi.” **20** Ayukudə ji nana ndər kau, kə ji canə nda tsa ja əŋga thlərpa ja. Kə zəmbəlma nyi'yar nyabiya dzə əŋga huda pipida ara ndə ləri Thlagəu. **21** Kə Yesu ɓəra na anə nda, “Jaməkər ja nggya əŋga hyi! Əŋggər kərə Tada səwa dā, abangau əŋga yu sə hyi.” **22** Əŋggərə ji nana abangau, ba ji səna pi a nda gərə nda, ji na, “Dləwara mau Mambəl Cicau. **23** Kalar ndəra hyi təfəbiya nyi bikə nyi a təfəbiya nyir nji bikə nyi, abangə tsu, kalar ndəra hyi nggəl ara təfəbiya nyi bikə nyi a nggyari abangau.” **24** Toma (ndəra nju ngga əŋga bili), pathlə wu pama nda kumo apə məthləu, a'yi ja ma Yesu shili ara zəmbəlma nyi'yar mai. **25** Kə alenyi zəmbəlma'yar kə na anə nyi, “A lar 'ya Thlagəul!” Ama əngwar Toma anə nda, “Ma nayi a'yi ləri məcavədi nə kusa ar tsa ja mai, əŋga yi fuwa tsa yi a vu vira kusa ar ta mai, əŋga yi fuwa tsa yi a vu thlərpa ja mai, nayi wu həŋggəri əni mai.” **26** Ayukudə sugu pathlə ətsu, zəmbəlma

nyi'yar b̄ara ts̄amiya dz̄a wu ki, ar p̄aci k̄a Toma a'yi ja ̄akk̄a'yi nda. Miya ki d̄ad̄al nga nyi, ama k̄a Yesu shili ji sa ta'yi wu pama nda ji na, “Jam̄akur ja nggya ̄anga hyi.” 27 K̄a ji na an̄a Toma, “F̄ar ku'yir tsa ḡa ̄anggau, ga ts̄amiya tsa yau. H̄ar tsa gau ga fiya a vu thl̄arpa yau. Piyari t̄ak̄ak̄ar ga d̄a nd̄ara ̄anga mb̄arsa.” 28 ̄Angwar Toma an̄a nyi, “Thlaḡa d̄a ̄anga Hyal d̄a!” 29 Yesu shad̄awa nyi, “Ara ḡa lar d̄a nga ḡa h̄angḡari ya? Njir barka nḡa njira ḡara lar d̄a ama k̄a nd̄a h̄angḡari ̄anga yau.” 30 Yesu m̄aliya s̄a d̄ad̄agur'yar pam̄apam̄a ganḡau wu liya z̄amb̄elma nyi'yar, k̄ara nji a'yi ts̄af̄ari wu l̄akakad̄a k̄a mai. 31 Ama nji ts̄af̄ari najakau, aga hya h̄angḡari ab̄ar Yesu nḡa K̄arsiti, Z̄ar Hyal, ̄anga tsu aga ja d̄a lagur mb̄arsa ba hya uya pi lagur thl̄am̄a nyi.

21 Ayukud̄a s̄a'yar kau, k̄a Yesu b̄ara can̄a nyi k̄ar an̄a z̄amb̄elma nyi'yar ar miya d̄al Tiberiyasu. K̄aja ̄angḡara ji dark̄ar. 2 Simanu Biturusu ̄anga Toma (nd̄ara nju ngga ̄anga bili) ̄anga Nathlaniyalu sara wu m̄alm̄a Kana wu Galili ̄anga wazha Zabadi ̄anga alenyi z̄amb̄elma m̄athl̄a nḡa a nd̄ana. 3 ̄Angwar Biturusu an̄a nda, “Ma'yi nga ya nda t̄am̄.” ̄Angwar alenyi nji kau, “Na'ya ma 'yi wu ma'yi ̄anga gau.” K̄a nd̄a biya nd̄a biya gwu kwambwal ba nd̄a ma'yi. Ama p̄aci ta vu'yi s̄a a'yi nd̄a mbar mai. 4 Kad̄a mudl̄a ̄angḡara vi kud̄au, k̄aja Yesu ta'yi a miya d̄al, ama z̄amb̄elma nyi'yar tsam̄ ri ab̄ar naja nḡa mai. 5 K̄a Yesu na an̄a nda, “Bazhi d̄a'yar, a'yi hyi ̄anga kalfi wa?” ̄Angwar nda an̄a nyi, “Awau.” 6 K̄a Yesu na an̄a nda, “Vakuwa m̄a litaḡar hyi a ndar lagu maz̄ama kwambwal kau, ba hya uya nda.” Ta nd̄a m̄aliya ̄angḡara ji na, ba nd̄a mbar kalfi ganḡa gagad̄au, k̄ara d̄a dzadzau an̄a nda, nda t̄ad̄abiya a du kwambwala nyi. 7 K̄a z̄amb̄elma ta Yesu wu yiwu ta na an̄a Biturusu, “Thlaḡa ngau!” ̄Angḡara Simanu Biturusu nggari nd̄ar kau, ab̄ar, “Thlaḡa ngau,” k̄a ji h̄ari l̄agut̄a nyi ji hari ara d̄ad̄am̄au turs̄e nga ja. K̄a ji dz̄agwa v̄al a gwu 'yimiya nyi. 8 Alenyi z̄amb̄elma nyi'yar ma'yi a ndar dza d̄al a gwu kwambwal̄ar nda, nda a v̄ar t̄at̄ad̄a litaḡar nda nyinyau ̄anga kalfi. Ar p̄aci ta nanda a'yi nad̄a sara miya d̄al mai. Pama nda wu d̄a ̄angḡar hyi gharu mak̄aru. 9 ̄Angḡara nd̄a biya a miya d̄al, ba nd̄a thl̄awa ̄avunyi mb̄amb̄a ̄anga u'u ̄anga kalfi a dari ba ̄anga macik̄al tsu. 10 ̄Angwar Yesu an̄a nda, “Ḡari a mau kalfi k̄ara hyi mbari a shili ̄anggau.” 11 K̄a Simanu Biturusu ma'yi a dar kwambwal, ju t̄ad̄a litaḡau a biya miya d̄al. Litaḡa k̄a nyinyi nga nyi ̄anga

kalfi nggunggur̄am gharu ̄anga t̄afu kumunyi ap̄a mak̄aru. Ama alaga k̄a litaga nyi nyinyi ̄anga kalfi, a'yi tanak̄ar mai. 12 K̄a Yesu na an̄a nda, “Shili a mau hya sa s̄am s̄ar s̄am n̄a mudlau.” Wu pama z̄amb̄elma nyi'yar nd̄a a'yi k̄ara cinapi ji yiwa nyi, ji na, ab̄ar, “Wa nga ga” mai, ara ndu s̄ani ab̄ar Thlaḡa ngau. 13 Ba Yesu hya'ari ji h̄ari macik̄ala nyi, ba ji n̄a nda ̄anga kalfiya nyi tsu. 14 Najak̄a nḡa n̄a mak̄arkura nyi, ̄angḡara Yesu can̄a k̄ar an̄a z̄amb̄elma nyi'yar ayukud̄a ji hya'ari sara vir tau. 15 ̄Angḡara nd̄a kud̄ana s̄am s̄ar s̄am n̄a mudlau, k̄a Yesu nar nyi an̄a Simanu Biturusu, “Simanu z̄ar Yahwana, ̄anga jiri nga gu yiwu d̄a a ndiya s̄a'yar k̄a ya?” K̄a Biturusu shad̄awa nyi, ji na, “Anḡa, Thlaḡau, gu s̄ani yu yiwu ngau.” ̄Angwar Yesu an̄a nyi, “S̄am̄ana wazha t̄amah̄a d̄a'yar kau.” 16 K̄a Yesu b̄ara na an̄a nyi, “Simanu z̄ar Yahwana, ̄anga jiri nga gu yiwu d̄a ya?” K̄a ji shad̄awa, ji na, “Anḡa, Thlaḡau, gu s̄ani ab̄ar yu yiwu ngau.” ̄Angwar Yesu an̄a nyi, “B̄ela t̄amah̄a d̄a'yar.” 17 Yesu b̄ara na an̄a nyi n̄a mak̄arkura nyi, “Simanu z̄ar Yahwana, gu yiwu d̄a ya?” Ba s̄a k̄a ndzana hud̄a Biturusu a'ya Yesu yiwa nyi ar k̄ar ar k̄ar mak̄aru, “̄anga jiri gu yiwu d̄a ya?” ̄Angwar ja an̄a nyi, “Thlaḡau, gu s̄an s̄a pat̄au. Gu s̄ani ab̄ar yu yiwu ngau.” ̄Angwar Yesu an̄a nyi, “S̄am̄ana t̄amah̄a d̄a'yar. 18 Jiri nga yu na an̄a ngau, p̄aci k̄ara ḡa tsu z̄ar, naḡa ngu ha kar an̄a k̄arngau, ba ga ma'yi a ndar vira gu yiwu. Ama ma ḡa nda hal, gu nda ha tsi an̄a nji aga nda har nḡa kar ba nda dz̄agwa h̄ar ngau a ndar vira ḡa gara yiwu.” 19 Yesu nana abangau aga cabiya culi t̄a k̄ara Biturusu wu nda tau, k̄ara wu dla ̄anga kadakadarkur an̄a Hyal. K̄a ji na an̄a nyi, “Nu d̄a.” 20 Biturusu shabiya dz̄a ji tsam̄ gyiwu yukud̄u, ba ji lari z̄amb̄elma ta Yesu wu yiwu ta a v̄ar nu nda. Najak̄a nḡa z̄amb̄elma ta tagh̄ar dz̄a ar dza Yesu p̄aci k̄ara nda a v̄ar s̄am s̄ar s̄am n̄a lardur n̄a v̄alna ̄anga ji na an̄a Yesu, “Thlaḡau, wa ngu nda thl̄ana hiya ga?” 21 ̄Angḡara Biturusu lari nyi, k̄a ji yiwa Yesu, ji na, “Thlaḡau, kar nd̄a k̄a tsu, mi nḡa n̄a nya?” 22 K̄a Yesu shad̄awa nyi, “Ma yu yiwu ja d̄a a'yi ̄anga pi k̄al yi sha shili, mi nḡa dzau nga? Naḡa, k̄al ga nu d̄a?” 23 Agabangau, k̄a nd̄ar k̄a t̄at̄aln̄ak̄ar wu pama njir nu Yesu, ab̄ar z̄amb̄elma k̄a wu t̄a mai. Ama Yesu a'yi na abanḡa mai. S̄ara ji na ca nḡa, “Ma yu yiwu ja nggya ̄anga pi k̄al yi shili, mi nḡa dzau nga?” 24 Najak̄a nḡa z̄amb̄elma k̄ara l̄ari sakida ar k̄ara s̄a'yar k̄a pat̄au, ̄anga ji ts̄af̄ar nda. M̄an wu s̄ani ab̄ar sakida nyi jiri nga nyi. 25 Ama alenyi s̄a pam̄apam̄a ganḡa a'yi k̄ara

Yesu mөлнa. Maja abər nji tsəfəri patər sərə ji mөлнa,
duniya əngə kərnyi a sən həri ləkakadа nyi mai.

1 Kwaranthli

1 Cama tsətsəfə sara ara Bulusu, ndəra Hyal ngga aga ja da cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwu hudə nə Hyal, ənga zamər mən Sosithlanisu, 2 a nda nə dabə dzə njir nu kəra a vu Kwaranthli, njira nji ngga aga nda da nji cici wu Kərsiti Yesu, ənga njira nji thləbiya wu Kərsiti Yesu, dabə ənga kalar nji kəra ar kalar vi kəra wu ngga thləmər Thlagə Yesu Kərsitir mən, Thlagər nda ənga Thlagər mən. 3 Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. 4 Parangə nga ya vər lə usaku anə Hyal arya hyi, arya mayiwakur nji kəra ji lər hyi wu Kərsiti Yesu. 5 Arya wu ja a dər hyi njir bərba wu kalar sau, kalar sərə hyu na ənga kalar sənbiya sər hyi. 6 Arya najaka bərbakur, a cabiyari abər, kalar sakida kəra 'yi ləri arya Kərsiti jiri nga nyi. 7 Agabangau, nahyu ghari sə lələ nə Mambəl mai, ənggər kəra hya vər nggyar tsatsam lagu nə səkə shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti kəra wu nda cabiya dzau. 8 Yesu wu nda səbiya ngə aga ga da nənau ba'anə shili ar jomə ndəl, aga ga da ndə gərə vazau ar pəcir shidar Thlagər mən Yesu Kərsiti. 9 Hyal, naja ndəra ngga hyi a shili wu nggya nə dabə dzə ənga zər nyi Yesu Kərsiti Thlagər mən, naja ndə tsa'a miya dəfu ngau. 10 Ya vər kədi hyi wazha ama wu thləmər Thlagər mən Yesu Kərsiti, hya sara ca paməpaməkur mai, ama hya dlunggəri ənga kuvwar hyi, aga miya hyi ənga dəngar hyi a da zəməu. 11 Yu na anə hyi abangə wazha ama, arya alenyi nji sara wu ki Kəlowusu nar da abər hyu pəpa wu pamə. 12 Sərə yu na, ca ngə alenyi nji wu pama hyu na, “Nayi nəda yu nu Bulusu,” alenyi nju na, “Nayi nəda yu nu Apolusu,” alenyi nji tsu ndu na, “Nayi nəda yu nu Kefasu,” ənga alenyi nji tsu ndu na, “Na'ya nər 'ya 'yu nu Kərsiti.” 13 Karya, Kərsiti a təkəbiyar dzə ya? Əndəga nji dlakəya Bulusu arya hyi ya? Əndəga nji hər hyi bəbətizəma wu thləmər Bulusu ya? 14 Yu usaku anə Hyal, ara a'yi nayi ngə hə bəbətizəma anə ndaliya hyi mai, kəl anə njir ki Kərispusu ənga Gayisu. 15 Kabangəkau, ndər sən na abər yi hər nyi bəbətizəma wu thləmə da a'yi mai. 16 Jiri, a bəra dəngar yi vanyi sau, abər a hər nyir yi bəbətizəma anə njir ki Sətifanusu. Ayukuda nyi tsu nayi bəra dəngari ndəra yi bəra hər nyi bəbətizəma mai. 17 Ara Kərsiti a'yi səwa da aga ya hə bəbətizəma anə nji mai, ama aga ya tətəlna ndəshigu nyi, a'yi ənga ndər nə

hahangəkur ndəndəkur da mai, a sara dənəma nə wu dladlakə nə Kərsiti a da sə tətəwa. 18 Arya cama nə ndər nə mbədau lagu wu dladlakau, dzakur ngau anə njira sasa, ama anə mən njira uya mbədau, dənəma nə Hyal ngau. 19 Arya tsətsəfə nga nyi, “Yu nda sana hahangəkur nə nji hahangəu, ənga sənbiya sə nə njir sən sə tsu, yu nda məliya wu da sə kurthləu.” 20 Əmani ngə nji hahanga? Əmani ngə njir sənbiya sa? Ənga əmani ngə njir jigadəma? Hyal a'yi məliya hahangəkur nə njir duniya da aga dzakur wa? (aīōn gl165) 21 Arya Hyal lagu hahangəkur nyi nga ji məliya njir duniya gərə sənbiya nyi lagu hahangəkurər nda. Ama ba ji məliya lagu dzakur nə tətəlna ndər Hyal ca ngə njira hənggəri uya mbədau. 22 Njir Yahudiya wu gal lar sə dədəgur, njir Gərikəu nər nda, ndu gal hahangəkur. 23 Ama na'ya 'yu tətəlna ndər Kərsiti ndəra nji dlakəya, kəra da sər thlə hi anə njir Yahudiya, ənga sə dzakur anə njira a'yi njir Yahudiya mai. 24 Ama anə nji kəra Hyal ngga, tara njir Yahudiya ənga tara njir Gərikəu, Kərsiti ca ngə dənəma nə Hyal ənga hahangəkur nə Hyal. 25 Ara dzakur nə Hyal a ndiya hahangəkur nə ndau, kukufəkur nə Hyal tsu a ndiya nənəkur nə ndau. 26 Wazha ama, hya dəngari sərə hyi aga nyi ar pəcira nji ngga hyi, aga hya da njir nu, a'yi patakura hyi ngə nji hahangə lagur sənbiya sə nə ndəndəkur mai, a'yi patakura hyi ngə njira ənga dənəma mai, ənga a'yi patakura hyi ngə yirma mai. 27 Ama Hyal ngə həbiya sə dzakur nə duniya aga ja həna səli nə nji hahangəu. Ənga ji həbiya kukufəkur nə duniya aga ja həna səli njira nənau. 28 Ji həbiya sərə nji didana wu duniya ənga sərə gərə ar viya vanyi sə wu duniya aga nda ndzana sərə dədur. 29 Hyal məliya abangə aga nja sara bwadzə wu mwa nyi. 30 Ama Hyal ngə hər hyi a shili wu Kərsiti Yesu, ənga Hyal a məliyari Kərsiti da hahangəkur nər mən. Lagu nyi nga mən da nji tsapəu, nji cici nyi ənga njira ji bəliya. 31 Agabangau, ənggər kəra ja tsətsəfəu, “Ta'yi njir bwadzau nda bwadzə ənga Thlagəu.”

2 Ənggərə yi shili əgya hyi wazha ama, aga ya sa nar hyi ar kəra jirkur nə sə dədəwa nə Hyal, nayi a'yi shili ənga ca sənbiya ndər ənga madiya hahangəkur mai. 2 Ara yi həri wu dəfuwa yau, abər vanyi sə a'yi yu sən ar pəcira yi əkkə'yi hyi mai, kəl Yesu Kərsiti ənga dlakəkur nyi. 3 Tanggərma shili da əgya hyi, yi shili wu kukufəkur da ənga hivər ba ənga tsədə gagadau. 4 Cama da ənga tətəlna ndər Hyal da a'yi ənga shakər

ba hahangækur næ ndændækur dā mai, ama ænga thlær kæra cabiya dænama Mambæl. 5 Sæ kæ darkær aga mbærsar hyi a sara tæghær dzau ar kæra hahangækur næ nji mai, ama kæl ar kæra dænama næ Hyal. 6 Alaga abangau, 'yu ndær, ndær næ hahangækur anæ njira a hæri wu mbærsar nda, ama a'yi culi hahangækur næ zaman æshina kæ mai, ænga tsu a'yi culi hahangækur tæltæl'yar kæra wu sa tærabiya næ zaman kæ mai. (aiōn g165) 7 Ama 'yu ndær ar kæra hahangækur næ Hyal kæra dædæwa kæra nji dæwana, hahangækur næ Hyal kæra ji pæpædlæya kadivira dzægwar duniya, aga ja dā særa wu shili ænga kadakadarkur anæ mæn. (aiōn g165) 8 Ndæ a'yi wu pama njir sæm tælkur næ zaman æshina kæ kæra nggabiya sæ kæ mai. Maja abær ndæ nggabiya, nanda a'yi dlakæya Thlagæ ndæ kadakadarkur mai. (aiōn g165) 9 Ama ænggær kæra ja tsætsefau, abær, “Særa Hyal pabæri anæ njir yiwu nyi ndæ a'yi kæra saya lari mai, ndæ a'yi tsu kæra saya nggar mai, ænga tsu ndæ a'yi kæra saya dængabiya mai,” 10 ama Hyal a cabiya mæn ri sæ'yar kæ lagu Mambæl. Arya Mambæl nga vær walbiya kalar sau, patæ ækkæ'yi særa dædæwa wu nggabiya sæ Hyal. 11 Ara wa ngæ ndæra wu sæni særa ndæ wu dænga ma a'yi kæl mambæl kæra wu ja waci maya? Abangæ tsu ndæ a'yi kæra wu sænbiya særa Hyal wu dænga mai, kæl Mambæl kæra wu Hyal wacu. 12 Namæn a'yi dlæwuri mambæl næ duniya mai, ama Mambæl kæra shida sara dara Hyal, aga mæna nggabiya læ sæ lælau næ Hyal kæra nji næ mæn kurthlæu. 13 Ca ngæ særa 'yu ndær ar kæri, a'yi særa nji highiæbær 'ya lagu hahangækur næ ndapi mai, ama særa shili lagu Mambæl, kæra wu cabiya jirkur næ Mambæl anæ njira wu Mambæl. 14 Ndæra gæra wu Mambæl, naju sæn dlæwuri sæ'yar kæra sara ara Mambæl Hyal mai, arya dzakur nga nyi anæ nyi, ænga naju sæn nggabiya mai, arya lagu Mambæl nga nju nggabiya wacu. 15 Ndæra wu Mambæl, ju sæn mæl numa ar kæra kalar sau, ama naja ænga kærnyy a'yi nju sæn mæl numa anæ nyi mai. 16 Ænggær kæra lækakadæ nana, abær, “Wa ngu sænbiya dænga næ Thlagæ tara ba ja sæn highiæbæ sæ anæ nya?” Ama a'yi mæn ænga dænga næ Kærsiti.

3 Wazha ama, nayi a'yi sæn ndær anæ hyi ænggær anæ njira wu Mambæl Hyal mai, ama ænggær anæ njir duniya, njira tsu nda ænggær wazha yidædæu, wu lagu nu Kærsiti. 2 Nayi nga vær sæmæna hyi ænga u'wa ænggær wazha mamanji, a'yi ænga dæfæ mai, arya tsu hyi gæra næbiya dzau. Ænga jiri, ba'anæ kabangækau, tsu hyi gæra næbiya dzau. 3 Ba'anæ kabangækau tsu

hyi ænggær njir duniya. Ma tsu hyu ca shishikur, ænga hyu pæpa wu pamæu, a'yi tsu hyi ænggær njir duniya wa? 4 Ara ma vanyi ndæ na, “Nayi næ Bulusu ngau,” vanyi ndæ tsu, “Nayi næ Apolusu ngau,” a'yi tsu hyi ænggær njir duniya wa? 5 Dæmya, wa ngæ Apolusa? Wa ngæ Bulusa? A'yi njir mæl thlær Hyal nga 'ya waci wa, njira lagur nda nga hyi hænggæri ænga Kærsiti wa? A'yi kalar ndæ wu pama 'ya ngu mæl særa Hyal næ nyi aga ja mæl wa? 6 Nayi ngæ thlækana culi, Apolusu ngæ pær nda 'yimi, ama Hyal ngæ mæliya nda ndæ hau. 7 Mbar ar ndær thlæka ænga ndær læ 'yimi, patæ nda, sæ a'yi nda aga nyi mai, ama kæl Hyal, ndæra mæliya ndæ hau. 8 Ndær thlæka ænga ndær læ 'yimi raragæ nga nda wu mwar Hyal, kalar ndæ wu pama nda wu sa uya ækkæri nyi kakalæ ænga særa ji mæliya. 9 Ara næ'ya bazhi mæl thlær Hyal ngau, nahyi tsu ngæ fa Hyal, ænga særa Hyal ngæ hæriya. 10 Lagu mayiwakur kæra Hyal næ dā, a fiyar yi hiya hær ar viya ndær hær kæra mænahæu, ænga vanyi ndæ pamæ tsu a dzægwa hær a dar kæra nyi. Ama kæ kalar ndæ ja tsam ænga hangækæl ænggæra ju hær a dari. 11 Ara vanyi ndær fiya hiya hær pamæ a ndiya kæra yi fiya kæ a'yi mai, naja ngæ Yesu Kærsiti. 12 Alenyi nji ndæ hær a dar kæra nyi ænga ændzau, ænga thladla, ba ænga tsæka dæduru. Alenyi nji tsu ndæ hær a dar kæra nyi ænga wu, ænga sar, ba ænga 'yi'yi dzædzægwa. 13 Thlærær nda patæu wu nda cabiya dzæ ar babal ar pæcir shidar Thlagæu. Thlær kau, wu nda næbiya dzæ wu u'u kæra wu nda cabiya tara abari ngæ mænahækura thlær kæra ndæ mæliya. 14 Ma thlæra nyi uya mbædæu sara wu miya u'u, ju nda uya ækkæri. 15 Ma ndæra thlær nyi nggyinækær wu u'wa nyi, ju nda uya asar, ama naja ju uya mbædæu, ama mbædæ nyi wu dā ænggær ndæra biya sara wu miya u'u. 16 Nahyi a'yi hyu sæni abær ar viya Ki Hyal nga hyi wa? Ænga nahyi a'yi hyu sæni abær Mambæl Hyal a vær nggya wu hyi wa? 17 Kalar ndæra ndzana Ki Hyal, Hyal wu nda ndzana nyi, arya Ki Hyal sæ cici ngau, ænga nahyi ngæ Ki Hyal kau. 18 Ndæ ja sara ngguta kærnyy mai. Ma ndæ wu pama hyi nggani abær hahangæ nga ja wu nggyabiya zaman næ kabangækau, bægæ ja fiya kærnyy ar viya ndæ dza aga ja dzægwa dā ænga hahangækur. (aiōn g165) 19 Arya hahangækur næ duniya kau, ar viya dzakur ngau wu mwar Hyal. Ænggær kæra ja tsætsefau, “Ju sæn mbar nji hahangæ wu kwadashimar nda.” 20 Ænga tsu ænggær kæra tsætsefau wu lækakadæ næ Hyal, abær, “Thlagæ wu sæni abær, dænga næ nji hahangæ dzakur ngau wu mwar Hyal.” 21 Agabangau, ndæ a sara bwadzæ ænga ndæ

mai! Arya kalar sɛ nɛr hyi ngau, **22** alaga Bulusu, alaga Apolusu, alaga Kefasu, alaga duniya, alaga pi, alaga tau, alaga sɛra ɛshina ɛnga sɛra a vɛr shili, patɛ nɛr hyi ngau, **23** ɛnga nahyi tsu nɛ Kɛrsiti ngau, Kɛrsiti tsu nɛ Hyal ngau.

4 Nji a kyaga hɛr'ya ar viya njir mɛl thlɛr nɛ Kɛrsiti, njira Hyal nɛ nda tɛtɛlna ndɛr Hyal kɛra dɛdɛwa. **2** Kabangɛkau, kalar njira nji nɛ nda sɛr mɛl, nda dɛ njir mɛl thlɛr tsa'a miya dɛfu. **3** Anɛ dɛ, a'yi dɛ sɛr tal ma hyi mɛliya dɛ numa mai, ɛnga alaga alenyi njir mɛl numa anɛ dɛ mai. ɛnga jiri alaga nayi a'yi yu mɛl numa anɛ kɛrda mai. **4** Nayi sɛnibiya sɛra yi ndzana mai, ama alaga abangau, a'yi cabiya abɛr vazɛ dɛ a'yi mai. Thlagɛ ɛnga kɛrnyi ngu mɛl numa anɛ dɛ. **5** Agabangau, a sara hya mɛl numa anɛ nji tsu pɛcir numar nda gɛra dɛ mai. Hya sɛkɛ pɛci kɛra Thlagɛu nda sha shili. Ju nda cabiya ar babal sɛra nda mɛlna dɛdɛwa ɛnga ja cabiya sɛra nda a vɛr dɛnga wu dɛfuwa nda. Ar pɛci ta ngɛ kalar nda wu nda dlɛwuri fal nyi ara Hyal tsatsa'a aga sɛra nda nyi mɛliya. **6** Kabangɛkau, wazha ama, sɛ kɛ yu na kau, a mɛliyar 'ya ar kɛra kɛr'ya nayi ɛnga Apolusu aga tara ba ja dlɛwar hyi. Lagu kɛ nga hyu sɛn highiɛri ara 'ya sɛra lɛkakadɛ nana, abɛr, “Hya sara mɛl thlɛr a biya abanga sɛra tsɛtsɛfɛ kɛ mai.” A sara nda wu pama hyi a bɛwadzɛ ɛnga vanyi nda a ndiya vanyi nda wu pama 'ya mai. **7** Wa ngɛ mɛliya gɛ dɛ pamɛ a ndiya vanyi nda? Mi ngɛ sɛra ara gau, kɛra a'yi nji ngɛ nɛ ngɛ maya? Ma nji ngɛ nɛ ngau, ya, ara mi nga gɛ mɛliya ji dɛ sɛr bɛwadza? **8** Kabangɛkau, a uyar hyi kalar sɛra hyu yiwu. A dɛari hyi njir bɛrba njir gɛnna! Gɛra ɛnga 'ya a dɛr hyi tɛl! ɛnggɛra yu cim, a dɛari hyi tɛl ɛnga jiri, aga mɛna dabaga sɛm tɛlkur kɛ ɛnga hyi patɛu! **9** Ara wu dɛnga dɛ, Hyal a fiya 'ya ri, na'ya cama sɛsau, ɛnggɛr njira a gyu ndɛla nji ɛnga dididi, njira nji thlana nda numa nɛ tau. Kɛja 'ya a dɛari aga sɛr nggushi wu mwar duniya ɛnga wu mwar waladi'yar ɛnga nji patɛu. **10** Arya Kɛrsiti a dɛr 'ya dza, ama nahyi nji hahangɛ nga hyi wu Kɛrsiti! Nji kukufu nga 'ya, ama nahyi nji nɛnau! Nahyi nju gɛnggɛr hyi sɛli, ama na'ya nju ganggɛr 'ya sɛli mai! **11** Shili ar pɛci kɛ ɛshina ɛnga wuɛ ba ɛnga hili nga 'ya, kar hahal nga ar dza 'ya, ɛnga nja vɛr lɛ bɛwabwatɛ anɛ 'ya, na'ya nji gɛra ɛnga ki ngau. **12** 'Ya vɛr mɛl thlɛr gagadɛu ɛnga tsa 'ya. Ar pɛcira nji shi'wa 'ya, ba 'ya shabiya ɛnga lɛ barka. Ma nji takasɛ 'ya, ba 'ya sɛsɛ'wuri. **13** Ma

nju ndɛr nɛ ndza thlɛmɛr 'ya ba 'ya shadɛwa ɛnga hangɛkal. Ba'anɛ shilar kabangɛkau, a dɛari 'ya sɛra nja pɛna ar dzɛgau, ɛnga wu mwar njir duniya kɛ 'yi dɛ dzɛgau. **14** Nayi a'yi a vɛr tsɛfɛ sa'yar kau, aga ya hɛna sɛlir hyi mai, ama aga ya tɛdar himiya hyi, nahyi wazha kɛra yu yiwu gagadɛu. **15** Alaga a'yi hyi ɛnga njir highiɛbɛ gangɛ anɛ hyi wu Kɛrsiti, ama a'yi hyi ɛnga tada'yar gangɛ mai, arya wu Kɛrsiti Yesu nga yi dɛ ar viya tada ar kɛra hyi lagu nɛ ndashigu. **16** Agabangau, yu kɛdi hyi aga hya fa'abiya hiya yau. **17** Arya kɛ nga yi sɛwa hyi Timathlawusu, zɛr dɛ kɛra yu yiwu, naja ndɛra wu mɛl thlɛr Thlagɛu tsa'a miya dɛfu. Ju sa dɛngar hyi ar kɛra nggyabiya dɛ wu Kɛrsiti Yesu, kɛra shili kakalɛ ɛnga sɛra ya vɛr highiɛbɛ ar kalar vira yi ndari ɛnga wu kalar dabɛ dzɛ njir nu. **18** Alenyi nji wu pama hyi a dɛr njir bɛwadzau, ɛnggɛr tsu yu bɛra sha shili ara hyi mai. **19** Ama yu bɛra sha shili ara hyi kajangɛkau, ma Hyal mɛliya, ba ya dzɛgwa nggabiya a'yi kɛl ndɛr nɛ nji bɛbal kɛr kɛ waci mai, ama tara wathlɛm culi dɛnana kɛra a'yi ara nda. **20** Ara tɛlkur Hyal a'yi sɛra nju na ɛnga miya nga nyi waci mai, ama sɛra nju mɛl ɛnga dɛnana ngau. **21** Mi ngɛ sɛra hyu cim a dɛ? Ya shili ɛnga wuda ɛndɛga ya shili ɛnga yiwukur, ɛndɛga ɛnga hudɛ shishi'wu nɛ mambɛl ya?

5 Nji nar dɛ, abɛr, sɛsukur a'yi wu pama hyi, culi kɛra a ndiya kɛra njira gɛra sɛn Hyal a vɛr mɛl. Kɛra tɛkɛri nda wu pama hyi wu pida ɛnga mala dɛnyi. **2** Kɛja hyu bɛwadzau, ama sɛr nggɛrau ngau anɛ hyi. Sɛra tsa'a hya mɛl ca ngɛ hya hɛbiya ndɛr mɛl sɛ abangau sara wu pama dabɛ dzɛr hyi. **3** Alaga kɛ a'yi yi ɛkkɛ'yi hyi wu kumɛr dzɛ kɛ mai, ama a'yi yi ɛnga hyi wu mambɛl. A thlana nyir yi numa anɛ ndɛr mɛl najaka huda sau wu thlɛmɛr Thlagɛr mɛn Yesu, ɛnggɛr a'yi yi ɛkkɛ'yi hyi kabangɛkau. **4** Ar pɛcira hyu dabau, ɛnga a'yi yi ɛkkɛ'yi hyi wu mambɛl, ɛnga dɛnana nɛ Thlagɛr mɛn Yesu a'yi ɛna, **5** hya lɛr culi nda kɛ anɛ shatan aga kumɛr dzɛ nɛ bikau a tau, ba mambɛl nyi a uya mbɛdau ar pɛcir shidar Thlagɛu. **6** Bɛwadzɛr hyi a'yi sɛ mɛnahɛ ngɛ mai. A'yi hyu sɛni abɛr thlɛlamɛ kushu ca ngu thlɛthlɛna lɛgu dɛfɛ wa? **7** Hya hɛbiya bikɛ kɛra ɛnggɛr thlɛlamɛ hahal sara wu hyi, aga hya dɛ nji mafɛliyangɛ kɛra ɛnggɛr macikɛl gɛra thlɛlamɛ, ɛnggɛr kɛra hyi kau. Arya Kɛrsiti, gamɛ nɛ lardur vɛlna, ca nga nji hɛna sadaka ɛnga ja arya mɛn. **8** Agabangau, ta'yi mɛna

gu lardur mæn, a'yi ænga thlælāmē hahal mai, ca ngə sə ænggər səbē ndə wu dəfu ænga shishikur, ama nə macikəl gəra thlælāmē, ca ngə sə ænggər nggya nə cicikur ænga jirkur. 9 A tsəfər hyir yi wu cama tsətsəfə də abər a sara hya dabə kər ænga nji səsū mai. 10 Ama nayi a'yi a vər ndər ar kəra nji səsū nə duniya kə mai, alaga njir suna ænga alaga njir dlərbau, ba njir nu katəu. Ma ar kəra nda nga ya vər ndər kau, a dāri kəl ba hya piyari duniya aga hya təkəbiya dzə ænga nda. 11 Ama kabangəkau, ya vər tsəfə anə hyi abər, a sara hya dabə kər ænga ndər ngga kərnyi ndər nu, ama ndə səsū nga ja mai, alaga ndər suna, alaga ndər nu katəu, alaga ndər də nji, alaga ndər sa padlau, ænga alaga ndər həl. Ənga culi ndə kau, hya sara səm alaga sər səm ænga ja mai. 12 Mi ngə nə də aga ya thla numa anə njira a'yi njir nu maya? A'yi anə njir nu nga hya kyaga məl numa wa? 13 Hyal ngu nda məl numa anə njira a'yi njir nu mai. “Hya kədləbiya ndər məl sə dəmwa'yi kau, wu pama hyi.”

6 Ma ndaliya hyi a'yi ænga sər kəpal wu dəfuwa ja ænga kuvwa nyi, ja sara hə nda nyi a dumwar njira gəra sən Hyal mai, ama a dumwar nji cici gə Hyal wa? 2 Əndəga a'yi hyu sənī abər nahyi nji cici gə Hyal ngu nda məl numa anə njir duniya wa? Ma nahyi ngu nda məl numa anə njir duniya, a'yi hyu sən məlna numa ar kəra sə kukushu'yar kə wa? 3 Dəm ya, a'yi hyu sənī abər namən ngu nda məl numa anə waladi'yar wa? Ka dzəgwa də sər nggyabiya nə duniya kə nga ndiya ya? 4 Agabangau, ma a'yi hyi ænga kəpal ar kəra sə'yar kau, mi ngə də hyu ma'yi a dumwar njira gəra təkəri nda də vanyi sə wu mwar dabə dzə njir nu wa? 5 Yi na abangau, aga ja də sə səsəli anə hyi. Abari nga ja sən də abər ndə a'yi wu pama hyi kəra hahangə, kəra wu sən məlna numa wu pama njir nu mai ka? 6 Ama ba də, hyu hə kuvwar hyi a ndumwar njir pathla, njira a'yi njir nu mai. 7 Alaga ænggəra hyu hə kuvwar hyi a ndumwar njir pathla, a cabiyari abər a dər hyi nji dladla. A'yi kuji hya də nji vavazə wa? A'yi kuji hya də ænggər njira nji diya wa? 8 Ama kəja nahyi ngə dzəgwa də njir vazə nji, ænga hyi də njir diya nji, ænga tsu kəja hyu məl abangau anə zamər hyi. 9 Nahyi a'yi wu sənī abər nji shishi wu uya gwu təlkur Hyal mai wa? Hya sara ngguta kərhyi mai, aya nji səsū ænga njir nu katəu, ænga njir dlənga mala ænga sal ndau, ænga shili kəra wu pida ænga shili kuvwar nda, 10 ænga njir həl, ænga njir suna, ba ænga njir sa

padlau, ænga njir na ndau, ba ænga njir kwadashima, nandu uya gwu təlkur Hyal mai. 11 Abangə ngə alenyi nji wu pama hyi saya də, ama a cina hyir nji, ænga a thləna hyir nji. Kə hyi də njira nji məliya nda nji tsapəu, wu thləmər Thlagər mən Yesu Kərsiti ænga lagur Mambəl Hyalər mən. 12 A sən məl yi kalar sau, ama a'yi kalar sə ngə ænga dləwa dzə anə də mai. A sən məl yi kalar sau, ama a'yi yu də mafa anə kalar sə mai. 13 Nji məliya dəfau aga gwu ta, ta tsu aga pə dəfau, ama patəkura nda Hyal wu nda sana nda. Nji a'yi məliya dzə aga səsukur mai, ama anə Thlagəu, ænga Thlagə tsu anə dzau. 14 Hyal hya'ana Thlagəu sara vir tau lagu dənama nyi, abangə tsu nga ju nda hya'ana mən sara vir tau. 15 Nahyi a'yi wu sənī abər dza hyi gashagashal nə Kərsiti ngə wa? Ya, abari nga hyu dzəgwa hər dza Kərsiti hya dabəya ænga nə zawar ka? Wu kyaga də mai! 16 A'yi hyu sənbiya abər kalar ndəra dabər kərnyi ænga zawar a dər nda dzə zəmə wa? Arya tsətsəfə nga nyi abər, “Nji məthlə kau, ndu də dzə zəməu.” 17 Ama kalar ndəra dabər kərnyi ænga Thlagəu, a dər nda nji zəmə wu mambəl. 18 Hya hwi sara ara nggyabiya nə səsukur. Arya kalar bikə kəra ndu məl a biyar ya kumər dza ja nga nyi, ama kalar ndəra məliya bikə nə səsukur, a məliyar ja bikə anə kumər dza ja. 19 A'yi hyu sənī abər dza hyi Ki nə Mambəl Cici ngə wa? Mambəl kəra wu hyi, ara Hyal nga hyi dləwuri. Nahyi a'yi nə kərhyi nga hyi mai, 20 a dəlbiya hyir nji ænga madiya sau. Agabangau, hya gənggər nyi səli anə Hyal ænga dza hyi.

7 Ar kəra səra hyi sayi tsəfər də tsu kadə ta, wu də mənəhəu ma ndə sən nggya gəra hə mala. 2 Ama ta də səsukur a nyabiyyar dzə wu hyi, ta'yi kalar ndə a hər mala nyi, kalar mala tsu ja hər sal nyi. 3 Kalar sal ja nyabiya salkur nyi wu dza mala nyi, mala tsu ja məl abangə anə sal nyi. 4 Mala a'yi naja ngu gəla dza ja mai, ama sal nyi. Abangə tsu, sal a'yi naja ngu gəla dza ja mai, ama mala nyi. 5 Hya sara ka kərhyi anə kərhyi mai, kəl ma hyi lari a dər tsa'a anə gyapəkura hyi nə pəci kushu, kəra hyu yiwi hya kədi Hyal. Alaga abangə tsu ma, hya sara səkəri nə pəci gangə mai, a sara Shatan a uya lagur dzə hyi, ma ndaliya hyi gəra sən səsə'wuri. 6 Sə kə yi na kə patə sawara ngau, a'yi səra mbari kəl nja məl mai. 7 Yu cim abər patər nji nda də ænggər kəra yi kau, ama tsu kalar ndə a'yi ænga sə lələ kəra Hyal nə nyi, ndə kə ænga nənya sə lələu, ndə ta tsu ænga nənyi. 8 Ama yi na anə njira gəra

hər sal əngə njira gərə hər mala ba əngə mathləkə'yi təsal, wu ndiya əngə mənəhəu anə nda, ma ndə sən nggya sər nda ənggər kərə yi kau. **9** Ama ma nda nyi a'yi wu sən kəkəya kərnyı mai, wu ndiya anə nyi ja hər sal alaga ja hər mala, ara ja sara tau əngə cim mala alaga sal. **10** Kəja sər bəla anə hyi nahyi njira hərdəu, a'yi sara ara yi mai, ama sara ara Thlagəu. Mala a sara təkəbiya dze əngə sal nyi mai. **11** Ama ma ji təkəbiya dzau, ta'yi ja nggya sə nyi gərə hə sal, ma a'yi abangə mai, ta'yi ja bəra sha a ndəgya sal nyi ta. Sal tsu ja sara kədləna mala nyi mai. **12** Anə nji kərə hyau, (Yi na, a'yi əngwar Thlagə mai), ma ndər nu a'yi əngə mala kərə gərə ndər nu, ya, mala nyi wu yiwu nda nggya sər nda, a sara sala nyi a kədlə nyi mai, bəgə nda nggya sər nda. **13** Ma mala kərə ndər nu tsu, a'yi əngə sal kərə gərə ndər nu, ya sala nyi wu yiwu nda nggya abangau, mala nyi a sara təkəbiya dze əngə ja mai, ama nda nggya sər nda. **14** Arya sal gərə ndər nu kau, a dərı ja cıcau lagu mala nyi. Abangə tsu ngə mala kərə gərə ndər nu, a dər ja cıcau lagu sal nyi. Ma a'yi abangə mai wazhar nda wu dər nji gərə cıcau, ama a'ya abangau a dər nda nji cıcau. **15** Ama ma ndərə gərə ndər nu wu yiwu ja təkəbiya dze əngə mala alaga sal, ta'yi ja dər, ndə a'yi ar sə'yi hədzə kə mai, a'ya Hyal ngə ngga mənə vu nggya wu hüdə pərtə nyi. **16** Nagə mala, wa sənə, ma gə məl abangau, tara ba ga shabiya sal ngau a shili wu mbədə? Alaga nagə sal tsu ma gə məl abangau, wa sənə, tara ba ga shabiya mala ngau a shili wu mbədə? **17** Kalar ndaliya hyi ja dumwa əngə nggya wu kalar nggyabiya kərə Hyal fuwa nyi a gwa, ja dər ənggər kərə ja parangə kadivira Hyal ngga nyi ta. Ca ngə sər bəla kərə yu nə nyi anə patər dabə dze njir nu. **18** Nja na, ma ndə a'yi kərə nji thlana nyi pəlzhə kadivira ja dər ndər nu, ja sara shabiya pəlzhə nyi ənggər ndərə nji gərə thlana nyi pəlzhə mai. Ətsu ndərə dər ndər nu ama a'yi nji thlana nyi pəlzhə mai, tsu ja bəra thla pəlzhə mai. **19** Ndərə nji thla nyi pəlzhə əngə ndərə nji gərə thla nyi pəlzhə a'yi ca ngə sə mai. Sərə ndiya patəu ca ngə bələri dladə Hyal. **20** Yau, kalar ndə ja nggya ənggər kərə ja kadivira Hyal ngga nyi. **21** Nagə mafa ar pəcira Hyal ngga ngə ya? A sara ga bəwakər anə kərngə mai. Ama ma lagu a'yi kərə ga sən bəliya kərngau, ba ga bəliya. **22** Ama kalar ndərə Thlagə ngga kərə mafa ngə ja, ma ji dər ndər nu, a dər ja kambər ndau wu Thlagəu. Ma tsu kambər ndə ngə ja, kadivira ji dər ndər nu, a dər ja mafa nə Kərsiti. **23** Əngə madiya sə ngə nji

dəlbiya hyi, a sara hya bəra mbiya kərhyi wu mafakur mai. **24** Nahyi zamə dər əngə kwamə dər'yar, kalar ndə ja nggya ənggər kərə ja kadivira Hyal ngga nyi, ba ja nggya aga ja. **25** Ar kərə wazha kwamathləkə'yi kərə gərə sən ndə sal, sər bəla a'yi kərə sara ara Hyal kərə ya nə hyi mai. Ama Hyal lagu təhudə nyi, ndərə məliya dər yi dər ndərə nju fiyafə əni, ca ngə yu dzəgwa dəgabiya hyi dəngə dər. **26** Arya culi nggyabiya kərə nji a gwa kabangəkəu, yu nggani, a ndiya anə ndə ja nggya sə nyi abangau. **27** Ndərə a hərdəu, bəgə ja nggya sə nyi. Ma tsu nagə a'yi hər mala alaga sal mai, a ndiya ga nggya sə ngə abangau. **28** Ma nagə ndə hər mala, a'yi bikə mai. Ma nagə zəkəwamalagə hər sal, a'yi bikə mai. Patə abangau, njira hərdəu pəcı kə əshina ndu gu nggyabiya nə dzadzəukur, ca ngə sərə yu yiwu ya həbiya hyi sara gwa. **29** Sərə ya vər na kau, ca ngə, nahyi wazha ama, pəcı a hyiri kushu. Mbar kabangəkəu, bəgə njira əngə mathləkə'yi nda nggya ənggər mathləkə'yi a'yi ara nda mai. **30** Njira vər sə'yinggu, nda dər ənggər a'yi nda vər sə'yinggu mai. Njira vər cəguli tsu, nda dər ənggər njira vər tiwi. Njira vər dəl sau, nda dər ənggər njira gərə sau. **31** Njir sən məl thlər əngə sər duniya, nda sara fə kərə nda a gu gwa mai. Ara duniya kərə mən wu sənı kau, a vər tərabiya. **32** Yu yiwu hya dər əngə kər papal ar kərə nggyabiya duniya. Ndərə gərə hər mala alaga sal ja vər dəngə ənggərə ja sən pına hüdə Thlagəu. **33** Ama ndərə əngə mala a'yi ja əngə kər papal mai, ara ju gal lagura ja sən uya sər duniya aga ja pına hüdə mala nyi. **34** Ənggau ju dər əngə kər məməthləu. Əngə tsu mala kərə gərə əngə sal alaga kərə gərə saya sən ndə sal, əngə papalkur kər, ju sən ləri kərnyı cıcau anə Thlagəu wu kumər dzau əngə wu mambəl. Ama mala kərə hər sal, ju gu dəngə sə ənggərə ja sən pına hüdə sal nyi əngə ja uya sər duniya. **35** Ya vər na abangau aga ja dər dləwa hyi, a'yi aga ya gatsənə far hyi mai, ama aga hya uya nggya papalkər kərə hya sən nu Thlagəu gərə əngə təkə kər. **36** Ma ndərə nggani abər a'yi ju məl sərə tsa'a anə mala mbamba nyi mai, ma cim nə sal kə dər gagadəu, ba sala nyi ləri ja kyaga hər mala nyi, ja məl sərə tsatsa'a anə nyi. Naja a'yi məliya bikə mai, ba ja hər mala nyi. **37** Ama ma nda nyi a həri wu dəfuwa ja aga ja nggya sə nyi abangau, ama ndə a'yi ciwa nyi aga ja nggya abangə mai, əngə ju sən kəkəya kərnyı, əngə ji mbiya wu dəfuwa ja naju hə nyi mai, ndə kə tsu a məliyar ja sərə tsatsa'a. **38** Agabangau, ma ndərə hər zəkəwamalagə anə kərnyı,

a mæliyar ja sə mənəhəu. Ama ndəra wu sən mbiya dəfu, ba ji piyari hə mala, naja nga ndiya. **39** Mala əgyakida sal nyi nga ja wu nggyabiya nyi ma sala nyi ənga pi. Ama ma sal nyi tau, ju sən hər vanyi sal kəra ju yiwu, ama sala nyi a də ndər nu Hyal. **40** Ama wu tsamə də, wu də tsa'a ma ji sən nggya sə nyi abangau. Yu nggani tsu wu Mambəl Hyal nga yu ndər kau.

8 Yu yiwu ya ndər anə hyi ar kəra sər səm kəra nji thlana nyi anə katəu. A'yi mən patə ənga sənbiya sə gadau. Sən sər mən kau, ca ngə hana kəra mən, ama yiwukur ca ngə mbiya mən bəbal wu mbərsa. **2** Kalar ndəra nggani abər a sənbiyar ja sau, alaga abangau, naji sənbiya səra ja kyaga səni mai. **3** Ama ndəra vər yiwu Hyal naja ngə ndəra Hyal wu səni. **4** Ma mən ndər ar kəra səm sər səm kəra nji thlana nyi anə katəu, a sənər mən abər katə a'yi ja ar viya vanyi sə mai. A sənər mən tsu abər vanyi hyal a'yi mai kəl Hyal, arya Hyal zəmə nga ja. **5** Alaga kə nju na, hyal hyal'yar a'yi nda gangəu, kəra a dəməlmau ənga kəra a gyu'yi, ənga tsu thlagə thlagə'yar a'yi nda gangəu, **6** patə abangau, mənəu sənbiya Hyal zəmə nga ja. Naja ngə Tada, ndəra duniya patəu shili sara dara ja, kəra namən ma a vər nggya aga ja, Thlagə tsu zəmə nga ja, ca ngə Yesu Kərsiti, lagu nyi ngə patər sə shili, ənga lagu nyi nga mənə vər nggya. **7** A'yi patər nji nga vər sən najaka sə mai. Alenyi nji a tsəliyar nda dza ənga nggya katəu, ma ndə səm səra nji thla nyi anə katəu, ndu nggani abər nu hyal nga nda a gwa, dəngar nda kəra tətəwa ngə fuwa nda wu səli. **8** Dəfau a sən hər mən a shili wu mwar Hyal mai. Ma mən səm, a sən dləwar mən mai, ma mən piyari, sə a'yi kəra ja sən cakər mən mai. **9** Ta'yi hya nggya ənga bəla, a sara kambəkürər hyi kau, ja sara də sər thlə hi anə nji tətəwa mai. **10** Ara ma ndəra tətəwa wu dənga lar nga vər səm sər səm kəra nji thlana anə katəu, nagə ndəra wu sənbiya sau, a'yi gu tsətsəkür nyi, ba ja səm səra nji thlana nyi anə katə wa? **11** Arya sənbiya sə ngə kau, ba zamə ngə kəra tətəwa wu dənga ndəra Kərsiti tə arya ja, ba ja dla. **12** Ma gə məliya nyi bikə anə zamə ngə'yar, lagur tsətsəkür nda aga nda məl səra dəngar nda gəra mbar nda məl, a məliyar gə bikə anə Kərsiti. **13** Ma də abər səm kum nga sən məliya ba zamə də a thlər hi, a ndiya anə də ya nggya gəra səm kum, a sara ya fuwa zamə də ja thlər hi. (aiōn g165)

9 A'yi yi kambər ndə wa? A'yi yi cama səsə wa? A'yi nayi ənga kərdə ngə lari Thlagər mən Yesu ənga

liya yi wa? A'yi arya thlər də nga hyi də njir nu Thlagə wa? **2** Ma a'yi yi də cama səsə anə alenyi nji mai, ama anə hyi cama səsə nga yau, arya nahyi ənga kərhyi sakida nga hyi abər cama səsə nə Thlagə nga yau. **3** Kəja shadəwa də anə njira vər kəpal dənəma nə təkür də. **4** A'yi 'ya kyaga uya sər səm ənga sər sa wa? **5** A'yi 'yi də tsa'a aga 'ya bə əkkə'yi mathləkə'yir 'ya kəra njir nu ənggər kəra alenyi cama səsə'yar ənga zəmiya Thlagə 'yar ba Kefasu a vər məl wa? **6** Əndəga kəl nayi ənga Barnabasu nga kyaga məl səra wu sən səmənə 'ya ya? **7** Wa thləmə culi soja kəra a miya pa nga bəra səmənə kər nya? Wa thləmə ndər zəwa kəra a'yi sən səm səra ji zəwa maya? Wa thləmə ndər bəla kəra a'yi ja sən uya u'wa thla kəra ja vər bəla maya? **8** Ndər də kə ya, wu ndəndəkür nga yu na ya? Əndəga hyu nggani abər dladə nə Musa a'yi na abangə maya? **9** Arya dladə Musa a nanari abər, “Ga sara mba njuwəngə wu miya thla zəwa ndal ədla ma ja vər məl thlər dəgə uhi ar lar mai.” Hyu nggani thla zəwa ndal ədla ngə Hyal a vər dənga ma ju na abangə kə ya? **10** A'yi ar kəra mən nga ja vər ndər ənga hangə wa? Angə, aga mən nga nji tsəfəri, aga ndəra vər zəwa fa ənga ndəra vər fa'a sə asi aga gyapə nda nda uya fər kər nə uya akkəri nə sə zəzəwa. **11** Ta a dəri a thləkanar 'ya culi nə mambəl wu hyi, a'yi 'ya kyaga fa'a sər səm sara ara hyi wa? **12** Ma hya vər dləwa alenyi njira vər tətəlna ndər Hyal anə hyi, a'yi 'ya kyaga uya dləwa dza ara hyi a ndiya nda wa? Ama na'yi na kəl hya məl abangau anə 'ya mai. Arya a ndiya anə 'ya, 'ya səsə'wuri kalar sau, a sara 'ya shili ənga sər da lagu anə Ndəshigu nə Kərsiti. **13** A'yi hyu səni abər ya kalar ndəra vər məl thlər wu Ki Hyal ju uya sər səm nyi wu lər sə kəra nji tsəmiya wu Ki Hyal kə wa? Ənga a'yi njira vər məl thlər ar bagadi tsu, nda vər uya sər səmər nda wu səra nju thla ar bagadi kə tsu wa? **14** Abangə nga nyi tsu, Hyal nana abər kalar ndəra vər tətəlna ndəshigu ja uya dləwa dzau sara ara njira vər səm barka ndəshigwa nyi. **15** Wu patəkura nyi nayi saya ta'yi ar kəra səra kyaga yi mai. A'yi ya vər ndər kau abər aga nja məl anə də abangə mai. Nə jirkura nyi a ndiya anə də ya tau a mwara ya tini bəwadzə nə tətəlna ndəshigu kau, **16** alaga kə tətəlna ndəshigu a'yi də sər bəwadzə anə də mai. Arya Hyal ngə tsəkür də aga ya məl. Sər təhufəu anə də ma a'yi yi tətəlna ndəshigu mai. **17** Ma sə kə ya vər məl kau, wu dənəmar kərdə nga ja, ya kyaga yiwu gal nja kina də. Ama ma sə kə ya vər məl kau, wu dənəma kərdə

nga nyi mai, Hyal ənga kərn̄yi ngə n̄a d̄a sər m̄əl. **18** Mi ngə akkəri d̄a ja? Lagu kərə yu uya aga ya tətəl̄na ndəshigu gərə dləwu gənn̄a a gwa, ca ngə akkəri d̄a. Ca ngə sərə d̄a, a'yi ya vər yiwa sərə tsa'a aga yi mai. **19** Alaga kə kambər kərda nga yau, a'yi yi əgya kida ndə mai, ama yi məliya kərda mafa anə nji patəu aga ya shabiya nji gangə a shili ara Kərsiti. **20** Ma yi wu pama njir Yahudiya ba ya d̄a ənggər njir Yahudiya aga ya shabiya nda shili wu Kərsiti. Ma yi əkkə'yi njira vər nu dləd̄ə njir Yahudiya ba ya nggya əgya kida dləd̄ə nda alaga kə a'yi yi əgya kida dləd̄ə mai. Ya vər m̄əl abangau aga ya həbiya njira əgya kida dləda u a shili ara Kərsiti. **21** Ma ya vər nggya əkkə'yi njira gərə sən̄i Hyal njira gərə nu dləd̄ə n̄ə njir Yahudiya, nayi tsu ba ya d̄a ənggər njira gərə vər nu dləda u, ama wu patəkura nyi, nayu shini nyi yi anə dləd̄ə Hyal mai, ya vər bəlari dləd̄ə Kərsiti, aga ya tədər nda a shili ara Kərsiti. **22** Ma yi əkkə'yi njira tətəwa ba ya d̄a ənggər njira tətəwa, aga ya sən̄ shabiya nji tətəwa a shili wu Kərsiti. A d̄ar yi kalar sau anə kalar nji aga ya shabiya alenyi nji a shili wu mbəd̄əu alaga abari. **23** Patər sərə ya vər m̄əl kau, aga ya tətəl̄na ndəshigu nga nyi ba aga ya dzəgwa jigəwa dzau wu barka nyi. **24** A'yi hyu sən̄i abər njira vər hwi pəpəra gangə nga nda, ama kəl ndə zəm̄ə ngu nda uya səmku təl̄kur wa? Pəpəra m̄ə mənəhəu aga uya səmku təl̄kur. **25** Kalar njir pəpəra ndu hwathliya dza nda mənəhəu. Ndə hwathliya dza nda kau, aga nda uya akkəri kərə gərə səkari. Ama namən nər mən, mən̄u m̄əl aga mən̄a uya akkəri kərə wu nggya ba'an̄uwa. **26** Ya vər hwi d̄a a'yi ənggər ndə kərə gərə jigadəma mai. Kwakwadzə d̄a a'yi ənga yambəd̄ə nga ya vər m̄əl mai. **27** Ama ya vər hwathl̄ə dza yau ənggər kərə njir gwa hwi pəpəra wu m̄əl, aga ya gəliya kərda. A sara ja d̄a ayukud̄a yi tətəl̄na ndər Hyal ba ya nda tini uya akkəri d̄a.

10 Hya sara fari ənga nggyar əjir mən̄ kərə saya d̄a a gwar tagə mashi ta mai, wazha ama. Patəkura nda ndə b̄au əgya kida dlama kərə a vər ca lagu anə nda, ənga patəkura nda tsu ndə b̄au kə ndə tərabiya a gwar tsadau. **2** Wu dlama ənga wu tsadau nga nji hər nda bəbətizəma aga nda d̄a njir nu Musa. **3** Patəkura nda, ndə səm sər səm culi zəm sara dagə Hyal, **4** ənga patə nda tsu ngə sa 'yimi culi zəm sara dagə Hyal. Ndə sa 'yimi kau, sara wu m̄ə kərə a vər ma'yi əkkə'yi nda, m̄ə sara dagə Hyal kərə ca ngə Kərsiti. **5** Alaga abangau, hud̄a Hyal a'yi pipida ənga badəgala nda

mai, ca ngə sərə d̄a ji dlədləna nda zərbə a gwar tagə mashi. **6** Sə'yar kə d̄arkər aga tədər himiya mən, a sara mən̄a caguli aga m̄əl sə dəmwa'yi mai ənggər kərə ndə m̄əl ta. **7** A sara hya d̄a njir nu katəu, ənggər kərə alenyi nji wu pama nda m̄əl ta mai. Ənggər kərə ləkakad̄ə nana, abər, "Ndə caguli, ndə gu mini, ənga ba ndə gu fəl n̄ə səsukur." **8** A sara mən̄a m̄əl səsukur ənggər kərə alenyi nji saya m̄əl ta mai, kərə shili ənga asar tau, kərə dləna nji dubu m̄əthl̄əkumun̄yi apə makər̄u wu pəci pathl̄əu. **9** A sara mən̄a fuwa Thlagəu wu dzə mai, ənggər kərə alenyi nji fuwa nyi wu dzau, kərə məliya pabə ngganggaləna nda kə ndə tau. **10** A sara mən̄a jijiga miya ənggər kərə alenyi nji m̄əl ta mai, ndə jijiga miya ba waladi tau shida ka sa dlədləna nda. **11** Sə'yar kə d̄arkər anə nda aga ja d̄a sər highib̄au. Nji tsəfəya nda aga ja tədər himiya mən, namən njira vər nggya ləhəu wu shilir jomə n̄ə zaman. (aiōn g165) **12** Agabangau, ma gə nggani abər a ta'yir gə bəbalu, ga hangəkəl ga sara dla. **13** Dzə a'yi kərə gə gu gwa, kərə pamə a mwara kərə nju tərabiya a gwa mai. Arya Hyal ndərə tsa'a miya d̄əfu ngau, ju piyari dzəbiya dzau kərə wu ndiya dən̄ama ngə mai. Ma gə gu dzəbiya dzau, ju canə ngə lagur biya aga ba ga səsə'wuri. **14** Agabangau, nahyi bazhir 'wa d̄a 'yar, hya hwi ara nu katəu. **15** Ya vər ndər anə hyi, nahyi njir jigadəma. Dəngabiya m̄ə sə anə kərhyi mənəhəu, tara sə kə ya vər na kau jijiri nga ja. **16** Ma mən̄ sa wu kyakiwa n̄ə barka, kərə mən̄ wu kədi Hyal aga ja fənggər barka ar kəri, a'yi mən̄ dāb̄əya dzau wu mashi Kərsiti kə wa? Ənga ma mən̄ bəbələwa macikəl n̄ə Thlagəu kə mən̄ səmku, a'yi mən̄ dāb̄əya dzau wu dza Kərsiti kə wa? **17** Ta d̄a macikəl kə zəm̄ə nga ja, namən kərə gangəu, a d̄ar mən̄ dzə zəm̄ə tsu, arya patəkura mən, a səmər mən̄ sara wu macikəl kau. **18** Hya dəngabiya sə ar kərə njir Izirayila. Ar pəcira ndə səm sər səm kərə nji thlana ar bagadi kau, sad̄aka kə a'yi məliya nda ndə d̄a njir m̄əl sə zəm̄ə wa? **19** Mi nga yu yiwu ya na? Abər sərə nji thlana nyi anə katə a'yi ja ar viya vanyi sə ya? Əndəga katə ənga kərnyi a'yi ja ar viya vanyi sə ya? **20** Awau, alaga kushu, ya vər na abər sərə nji thlana nyi anə katəu, n̄ə mambəl dəmwa'yi ngau, a'yi n̄ə Hyal ngə mai. Agabangau, yu yiwu hya d̄a njir nu mambəl dəmwa'yi mai. **21** Nagə wu sən̄ sa sara wu kyakiwa n̄ə Thlagəu, ba ga bəra sa sara wu kyakiwa n̄ə mambəl dəmwa'yi mai. Nagə wu sən̄ səm sara wu sər səm n̄ə Thlagəu, ba ga bəra səm sara wu sər səm n̄ə mambəl dəmwa'yi mai. **22** Mən̄ wu

yiwu mæna hya'a par maðækur anə Thlagə ya? Hyu nggani abər hyu ndiya nyi ənga dənama ya? **23** Alenyi nji wu pama hyu na, abər, “A piyari mənər nji mæna mæl kalar sau,” ama a'yi kalar sə ngə ənga dləwa dzə mai. “A piyari mənər nji mæna mæl kalar sau,” ama a'yi kalar sə nga sən cakər ndə mai. **24** Ga sara gal kəl sərə tsa'a anə kərngə mai, ama sərə tsa'a anə kuvwa ngə tsu. **25** A sən səm gə kalar kum kəra gə uya ar sugu ənga kər papal, a'yi kəl gə yiwabiya tara sara mani nga nyi shili mai. **26** Arya ndər Hyal na, “Duniya kau, nə Thlagə ngau ənga kalar sərə a gwa.” **27** Ma ndəra a'yi ndər nu mai ngga ngau aga səm sər səm, kə gə hənggəri, ga səm kalar sərə ji fiya a mwə ngau, a'yi kəl gə yiwabiya sə a gwa mai, ara ga sara də ənga gərə kər papal. **28** Ama ma vanyi ndə nar ngau, abər, “Sər səm kə anə katə nga nji thlana,” ga sara səm mai, arya dənga ndəra na sə kau anə hyi ənga tsu aga ja də ənga kər papal. **29** Sərə ya vər na kau, ca ngə nggya kər papal nə vanyi ndə kau, a'yi nə ngə mai. Ara mi ngə kambækur də a sən kar nggya kər papal anə nda? **30** Ma yi dləwuri sər səm wu usaku anə Hyal kə yi səmku, ara mi nga hyu bəra vazə də? **31** Agabangau, kalar sərə hyu mæl alaga səm ənga sa, hya mæl aga kadakadarkur nə Hyal. **32** Ga sara də sər thlə hi anə ndə mai, tara njir Yahudiya alaga njira a'yi njir Yahudiya mai ənga alaga dəbə dzə njir nu. **33** Nayi ənga kərda ya vər mæl kalar sau aga ya pina huða kalar ndau. A'yi sərə wu pina huða kərda mai, ama sərə mənəhəu anə nji gangəu, aga nji nda uya mbəðau.

11 Fa'abiya mə hiya yau ənggər kəra yi fa'abiya hiya Kərsiti. **2** Ya vər fal hyi arya nahyi fari də mai, ənga hya vər nu sərə yi highiḃər hyi patəu, ənggər kəra yi highiḃər hyi. **3** Ama sə a'yi kəra yu yiwu hya səni. Ndəra dəgal ar kəra kalar sal ca ngə Kərsiti, ndəra dəgal ar kəra mala tsu ca ngə sal nyi, ənga ndəra dəgal ar kəra Kərsiti ca ngə Hyal. **4** Kalar sal kəra a vər kədi Hyal ənga na ndərhaha ənga kəra ja zazaðau, a didənar ja kəra ja. **5** Ənga kalar mala kəra a vər kədi Hyal ənga na ndərhaha ənga kəra ja papahau, a didənar ja kəra ja, kakal ənggər a sənər ja shishir kəra ja. **6** Ma mala a'yi mbəna kəra ja mai, kəl ba ja sənə shishir kəra ja. Ama ma də sə səsəli anə nyi ma ji sənə shishir kəra ja kau, ya ba ja zadər kəra ja. **7** Sal ja sara zadəri kəra ja mai, arya sal shanggudə Hyal ngau ənga naja nga vər cabiya kadakadarkur nə Hyal. Mala tsu ju cabiya kadakadarkur sal. **8** Arya ndə sal nə

tənggərma a'yi ji biya sara wu mala mai, ama mala ngə biya sara wu ndə sal. **9** Sal a'yi nji mæl nyi anə mala mai, ama mala nji məliya nyi anə sal. **10** Arya kau, mala ja zadər kəra ja, kəra wu cabiya anə waladi ənga nji abər əgya kida sal nga ja. **11** Wu Thlagəu, mala a'yi ja ar kənyi mai, sal tsu a'yi ja ar kənyi mai. **12** Ənggər kəra mala tənggərma biya sara wu ndə sal, sal tsu mala ngə yabiya nyi, ama patər nji sara wu Hyal ənga ndə biya. **13** Hya tsəmbiya, a dər tsa'a anə mala ja kədi Hyal ənga kəra ja papahə ya? **14** A'yi hyu sənbiya abər ma ndə sal piyari shishir kəra ja tuməu, a dər sə səsəli anə nyi wa? **15** A'yi piyari shishi tumə ar kər ca ngə wu shili ənga kadakadarkur anə mala wa? Arya a nə ndar nji shishi tuməu, aga ja də sər zadə kər anə nda. **16** Ma ndəra kəpal abər sə kə a'yi də tsa'a anə nyi mai, ya nar nyi abər vanyi highiḃə a'yi kəra 'yu səni a ndiya kə mai, abəngə nga nyi anə patər dəbə dzə njir nu tsu. **17** Wu highiḃə kəra yu lə anə hyi kau, sə a'yi ya sən faliya hyi ar kəri mai, arya ma hyu dəbə dzau a'yi aga mənəhəkur mai, ama aga dəmwə'yikur nga nyi. **18** Sə tənggərma, ya vər nggari abər ma hyu dəbəu ar viya dəbə dzə njir nu, paməpaməkur a'yi wu pama hyi. Ndəra nyi tsu, ənggər jiri a'yi a gwa kukushu. **19** Jijiri kəl paməpaməkur a də wu pama hyi kabəngəkəu, aga nja sənbiya njira Hyal dləwuri wu pama hyi. **20** Ma hyi dəbəu aga sər səm Thlagəu, a'yi sər səm Thlagə nə jijiri nga hyu səm mai. **21** Arya alenyi nji wu hyi ndu caguli aga səm nər nda sər səm, gərə nga səkə alenyi nji. Arya kau, ba alenyi nji a sha a ndu ki ənga wuḃəu ama alenyi nji tsu nyinyau, nyi ənggər ənga padlau. **22** Mi ngə abəngə ja, ki a'yi ara hyi kəra hyu səm ənga sa a gwa wa? Əndəga hyu yiwu hya didəna dəbə dzə njir nu Hyal ənga hya hənə səli njira gərə sə ara nda ya? Mi nga ya sən na ja? Abər aga ya faliya hyi abər hyi məliya sə mənəhə ya? Yu fal hyi alaga kushu mai. **23** Sərə yi dləwuri ara Thlagə ənga kənyi ca nga yi nər hyi kau, əvu'yi kəra nji pələnə nyi pəzhi, kə Thlagə Yesu həri macikəl, **24** kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji dəbələwə, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ji na, “Najakau, kumur dza yi ngau, kəra nji ləri aga hyi, mələ mau abəngəu, aga hya dəngari ənga yau.” **25** Abəngə tsu nga ji həri kyakiwa 'yimir wur inabi, ayukudə sər səm nə wagəu, kə ji na, “Kyakiwa kau, naja ngə alkawal mbamba mafəliyəngə kəra Hyal mbiya ənga mashi də. Mələ mau abəngəu, kalar pəcira hyu sa sara wu kyakiwa kau, hya sa, aga hya dəngari ənga yau.” **26**

Kalar pəcira hyu sëm macikəl kau, ənga hyu sa sara wu kyakiwa kau, hya vər hə'una tər Thlagəu, kəl ji bəra sha a shili. **27** Kalar ndəra səmku macikəl ənga sa sara wu kyakiwa wu lagu kəra gəra shili ənga gənggər nyi sili anə Thlagəu, a məliyar ja bikə anə dzə ənga mashi Thlagəu. **28** Ca ngə sərə dā kəl ndə a tsambiya kərnyī mənəhəu kadivira ja dzəgwa səm macikəl ənga sa sara wu kyakiwa. **29** Ma nangə ndə kəra səm ənga sa, ma a'yi gə ndəra hakəra dza Kərsiti mai, a səmkur gau ənga sahur gə numa nə Hyal anə kərngau. **30** Ca ngə sərə dā nji gangəu wu pama hyi dā kukufəu ənga nji gangəu wu pama hyi uya shilgəu, ənga alenyi nji tsu tənəkər. **31** Ama ma mən tsambiya kərmən ənga jiri, tsu vanyi numa wu bəra dā ar kəra mən mai. **32** Ma Thlagə nga vər məl numa anə mən, namən tsu mən wu uya hwathlau, a sara nja nda thlana mən numa əkkə'yi njir duniya. **33** Nahyi wazha ama, ma hyu dābau aga hya səm sər səm nə Thlagəu, bəgə hya səkəbiya kərhyi. **34** Ma wuḃə a vər tə ngau, ga səm sər səm a ndu ki kwatahəu, a sara dāḃə dzər hyi ja shili ənga numa a dā gəra hyi. Ma yi sha shili, ba ya sa dāgəbiya hyi alenyi sə kəra hyau, sər məl.

12 Ar kəra lə sə lələ nə Mambəl Cici ja, wazha ama, yu yiwu hya nggya ənga fədəngəkər mai. **2** Hyu səni ar pəcira hyi gəra njir nu Hyal, pəci gangəu, nji nggutana hyi aga hya cana lagu nə jijiri aga hya nu katə kəra gəra ənga pi. **3** Agabangau, yu yiwu hya səni abər, ma ndəra na abər, “Yesu ndə shishi'wu ngau,” nda nyi a'yi wu ndər lagu Mambəl Hyal mai. Ətsu ma ndəra na abər, “Yesu Thlagə ngau,” lagu Mambəl Cici ngə ndə ka vər ndər. **4** Lə sə lələ paməpamə gangə a'yi, ama Mambəl zəmə kə ngu lau. **5** Thlər Hyal paməpamə gangə a'yi tsu, ama anə Thlagə zəmə nga nju məl. **6** Ənga thlər məl paməpamə a'yi gangə tsu, ama Hyal zəmə kə ngu lə dənama anə nda patəu. **7** Lə sə lələ nə Mambəl nga nji nə nyi anə kalar ndə aga mənə uya sərə mənəhəu a gwagwa. **8** Anə vanyi ndə nji nə nyi lagu Mambəla nyi highiḃə nə hahangəkur, ənga anə vanyi ndə tsu, lagu Mambəla nyi nga nji nə nyi highiḃə nə sənbiya sau, **9** ənga anə vanyi ndau, mbərsa lagu Mambəl kau, ənga anə vanyi ndə tsu, lə sə lələ nə shiləgəbiya ndə lagu Mambəla nyi, **10** ənga anə vanyi ndə tsu, dənama məl sə dədəgur, ənga anə vanyi ndə tsu, na ndərɬaha, ənga anə vanyi ndau, sənbiya paməpaməkur nə mambəl'yar, ənga anə vanyi ndə tsu, ndər ənga dāhə miya paməpaməu, ənga anə

vanyi ndə tsu, shabiya ndər dāhə miya paməpaməu. **11** Patə sə'yar kau, Mambəl zəmə kə nga vər lau anə kalar ndau, tsatsa'a ənggər kəra ju yiwu. **12** Ənggər kəra dzə zəmə ngau, ənga gashal gashal gangəu, alaga kə gashal gashal a'yi gangə ama dzə zəmə nga nda. Abangə tsu nga nyi wu Kərsiti. **13** Ara nji məliya mən bəḃətizəma patə lagu Mambəl zəməu, a vu dzə zəməu, alaga njir Yahudiya, ənga njira a'yi njir Yahudiya mai, alaga mafa'yar ənga kambər nji, patəkura mənə dləwuri mən Mambəl zəmə kau. **14** Dzə a'yi gashal zəmə mai, ama gashal gashal gangəu. **15** Ma hi sən na, “Arya nayi a'yi tsi mai, a'yi yi gashala dzə mai,” a'yi a sən məliya nyi ja dā pamə ara dzə mai. **16** Ma himi sən na tsu, “Arya nayi a'yi li mai, a'yi yi gashala dzə mai,” a'yi a sən məliya nyi ja dā pamə ara dzə mai. **17** Maja bər dzə dā patə li, lagu mani nga mən wu nggar sa? Maja bər dzə dā patə himi, lagu mani nga mən wu thlar sa? **18** Nggara mə ja, Hyal ngə pədləya gashal aga dzau, kalara nda ənggər kəra ju yiwu. **19** Maja bər dzə gashal zəmə ngau, əmani ngə dzə wu dzəgwa dā? **20** Ama jijiri gashal gashal a'yi gangəu, ama dzə zəmə pathlə nga ja. **21** Li a'yi wu sən na anə tsi, abər “Dzau dā a'yi ənga gə mai!” Ənga tsu kər a'yi wu sən na anə hi abər, “Dzau dā a'yi ənga hyi mai!” **22** Abangə nga nyi mai, gashal gashal kəra hyu nggani nanda ngə kukufə kau, sə a'yi nja sən məl gəra ənga nda mai. **23** Gashal gashal kəra mən wu həri a'yi nda ənga kadakadarkur gagadə mai, nanda nga mən wu har nda zhaḃi mənəhəu. Abangə tsu, gashal gashal kəra nja kyaga lari ar babal mai, ca nga mənə shir mənəhəu, **24** ama gashal gashal kəra ar babal, nji a'yi wu shi nda mai. Ama Hyal ənga kərnyī ngə dāḃəri gashal gashal'yar kə patə abangau, aga kalar gashal gashal kəra gəra ənga kadakadarkur nda uya. **25** Hyal ngə məliya abangau, ara paməpaməkur a sara dā wu dzau, aga kalar gashal gashal nda dləwar kərnda wu lagu zəməu. **26** Ma gashal zəmə gu ḃwaḃwatəu, patər gashal gashal ngə gu ḃwaḃwatə kə əkkə'yi ja. Ma gashal zəmə uya wahau, patər gashal gashal nga caguli əni. **27** Nahyi, dza Kərsiti ngau, ənga kalar ndə wu pama hyi ar viya gashal ngau. **28** Hyal ənga kərnyī a cadəbiyar ja nji wu dāḃə dzə njir nu, tanggərma ca ngə, cama səsə'yar, məthləkura nyi ca ngə, nabi'yar, nə makəkura nyi ca ngə maləm'yar, ənga njir məl sə dədəgur, ənga njir shiləgəbiya nji, ənga njir dləwa nji, ənga njir tədəmwə, ənga njir ndər ənga dāhə miya paməpamə'yar. **29** Patər nji ngə cama səsə'yar ya?

Patər nji ngə nabī'yar ya? Patər nji ngə maləm'yar ya? Patər nji ngu sən məl sə dədəgür ya? **30** Patər nji ngu sən uya lər sə nə shiləgəbiya nji ya? Patər nji ngu sən ndər ənga dāhə miya paməpamə'yar ya? Patər nji ngu sən shabiya ndər dāhə miya paməpamə ya? **31** Ama sər cim ca ngə ga uya lə sə lələ kəra ndiya. Nayi tsu yu nda cabiya hyi lagu kəra ndiya patəu.

13 Ma yu ndər ənga dāhə miya nji ənga dāhə miya waladi, ama yiwudzə a'yi ara yi mai, nayi ənggər tatəngə kəra nju tsa ngau, alaga kangga kəra wu tiwi ngau. **2** Ma yu sən na ndər'haha ənga yu sənbiya sə ar kəra patər sərə dədəwa ənga patər sənbiya sau, ba ma yi ənga mbərsa kəra wu sən jahəna mau, ama yiwudzə a'yi ara yi mai, sə kurthlə nga yau. **3** Ma yi təkəna kalar sərə ara yau anə nji dāfali, ənga ma yi lər kərda aga nja ngyina dā ənga u'u, ma yiwudzə a'yi ara yi mai, akkəri a'yi kəra yu uya a gwagwa mai. **4** Yiwudzau ca ngə mba dəfu ənga ki'wakur. Yiwudzau, a'yi ənga dā shishi mai, ənga ɓwadzə mai, ba ənga hakər mai. **5** Yiwudzə a'yi ənga kuləngəkür mai, ba ənga yiwu kərnyī mai, ənga ndzə hūdə kusakusa mai, ənga səbə ndu dəfu mai. **6** Yiwudzau, a'yi wu caguli wu dēmwa'yikür mai, ama ju caguli wu jirkür. **7** Yiwudzə wu nggya cimu ənga capi, cimu nga ju hänggəri ənga nji, cimu nga ja ənga fər kər, cimu nga ja ənga səsə'wu sau. **8** Yiwudzau, wu nggya ba'anuwā. Nder'haha nən̄yi, ju səkəri mai, ənga ndər ənga dāhə miya paməpaməu tsu, ju tərabiya, ənga sənbiya sə tsu, ju kudau. **9** Sən sər mən a'yi nyabiya dzə mai ənga ndər'hahar mən tsu, a'yi nyabiya dzə mai. **10** Ama ar pəcira sərə gərə nyau, nyabiya dzau, patər sərə gərə nyau, wu kwaya ar lagu. **11** Ar pəcira yi zər, yu ndər zəzər, dənga dā ənggər nə zər, jigadəma dā ənggər nə zər kushu. Ama ta yi hau, ba yi pənə kalar sə nə zər kür. **12** Kabangəkau, mən wu tsamə sə lələfuru, ənggər kəra mən wu tsamə sə a gwar 'yimi, ama mən wu nda lari sə wu bama ənga bama camə gagadəu. Kabangəkau, sən sə dā gashal gashal nga nyi, ama yu nda sənbiya sə ar babal, ənggər kəra Hyal wu sənbiya dā. **13** Sə makər kəra wu nda nggya ba'anuwā, ca ngə mbərsa, ənga fər kər ba yiwudzau, ama kəra ndiya nda patəu, ca ngə yiwudzau.

14 Ta'yi wubə yiwudzau, a dā cimər hyi, ənga hya dā tsu njir cim sə lələ nə Mambəl Cica, nja na ma hya cim sən ndər'haha. **2** Arya ma ndərə vər ndər ənga dāhə miya paməpaməu, nda nyi a vər ndər

ənga Hyal, ama a'yi anə ndə mai. Ndə a'yi kəra a vər nggari sərə ju na kə mai. Arya sərə ja vər na patəu sə ngau kəra ar dəwa, ja vər na sə dədəwa lagu mambəl nyi. **3** Ama ndərə vər na ndər'haha, anə nji nga ja vər ndər aga ja nənə nda, ənga ja tsətsəkür nda, ba ja səsəkuya nda. **4** Ndərə wu ndər ənga vanyi dāhə miya paməpaməu, kərnyī nga ju la. Ama ndər ndər'haha, fixed dābə dzə njir nu nga ju la. **5** Cimə dā ca ngə aga patəkura hyi hya ndər ənga vanyi dāhə miya paməpaməu, ama yu ndiya ənga yiwu hya na ndər'haha. Ndərə wu ndər'haha nga ndiya ndərə wu ndər ənga dāhə miya paməpaməu, kəl ma vanyi ndə a'yi kəra wu sən shabiya aga dābə dzə njir nu patə a nggabiya. **6** Wazha ama, ma yi shili ara hyi, kə yi sa ndər ənga dāhə miya paməpaməu, abari nga ya sən dləwar hya, kəl ma ya sən cabiya hyi mətəkər, alaga sənbiya sau, alaga na ndər'haha alaga highibə wa? **7** Alaga sə mbimbidau əkkə'yi sə tsatsa kəra gərə ənga pi ənggər mbələ'wu ənga səmbəl, abari nga nju sən nggabiya dāha nda, a'yi kəl nji təkəbiya paməpamə dāha sərə ndu na wa? **8** Ma ndər mbidə tələmə pa a'yi mbidiya ənggər kəra nju mbidə nə biyar pa mai, wa ngu sənī abər gwa pa nga nja? **9** Abangə nga nyi, ma sərə gu na wu vanyi miya kəra nji gərə nggabiya, abar nga nju sən sənbiya sərə gu na? A ndərər gə nə kurthlau. **10** Ndər nə miya paməpamə a'yi gangə wu duniya, kəra gərə ənga valar dzə a'yi mai. **11** Ma a'yi ya vər nggari miya kəra ga vər na mai, ba ya dā məthləpi anə ngau, nagə tsu məthləpi anə dā. **12** Ənggər kə nga nyi ar kəra hyi. Ta dā hya vər cim lə sə nə Mambəl, sərə tsa'a ca ngə hya nərdzə aga hya hə wu lə sə lələ kəra wu həna dābə dzə njir nu. **13** Agabangau, ma ndə ndər ənga dāhə miya paməpaməu, ja kədi Hyal ja uya dabar nə shabiya. **14** Ma yi kədi Hyal wu dāhə miya paməpaməu, mambəl dā ngu kədi Hyal, ama dənga dā a'yi ənga dləwa dzə mai. **15** Mi nga ya kyaga mələ? Yu kədi Hyal ənga mambəl dā ənga tsu yu kədi Hyal ənga dənga dā. Yu thlə na ənga mambəl dā ənga tsu yu thlə na ənga dənga dā. **16** Ma ga vər usaku anə Hyal wu mambəl ya, abar ngə ndərə vər səhimi ngə a sən nggabiya ja na, "Amina" aga ja dləwubiya sərə gu na wu lə usaku ngau, ma naja a'yi sən nggabiya maya? **17** Wu sən dā abər a lər gə usaku anə Hyal, ya, lagu mani ngə ndərə vər nggar ngə wu uya cakər dza? **18** Usaku anə Hyal, ara a ndərər yau ənga dāhə miya paməpamə a ndiya hyi patəu. **19** Patə abangau, wu dābə dzə njir nu a ndiya anə dā ya nabiya ndər kəra

nju nggabiya batsu yidau, a da tufu a mwara ya ndärna ndär dubu kumou änga ndär dähä miya pamäpamäu. **20** Wazha ama hya sara dänga sē änggär wazha mai. Wu dämwa'yikur, hya da änggär wazha yidädu, ama wu dängar hyi hya da nji nggungguräm. **21** Tsätsäfa nga nyi wu läkakadä Hyal abär, “Yu nda ndär anä nji da lagur miya nji pamäpamäu, änga miya mäthläpi nga yu ndär anä nji kau, alaga kē nanda wu nda sähimi da mai,” ängwar Thlagäu. **22** Hya säni ja, ndär änga dähä miya pamäpamä ja, mätsamä ngau, a'yi anä njir nu mai ama anä njira gära njir nu. Ndärhaha nänyi anä njir nu nga nyi, a'yi anä njira gära njir nu mai. **23** Karya, ma patär dabä dzä njir nu käbiya dzau, kē kalar ndä dzäguya ndär änga dähä miya pamäpamäu, ma njira gära nggabiya, alaga njira gära njir nu sa thläwa hyi ya, a'yi hyu nggani ndu tsamä hyi änggär nji bäbäla kər wa? **24** Ama ma ndärhaha nga hyi patä a vər na, ma njira gära njir nu, alaga njira gära nggabiya ngä shili, kalar sära ji nggari, a'yi wu tsaviya nyi wu dāfuwa ja ba ja dzägwa da ndä vavazä wa? **25** Ma ndära nggar ndär kau, ba sē dädäwa nä dāfuwa ja pahäbiya dzau, a biyar babal, ba ja dzägwa bäliya undi ju dlävä Hyal, ba ja na, “Jiri, Hyal a'yi ja wu pama hyi.” **26** Mi ngä sära a'yi ja wazha ama? Ma hyi dabäya dzä ar mwa zämäu, alenyi nji a'yi nda änga na miya fal Hyal, vanyi ndä änga nä highibäu, vanyi ndä änga sän sē mätakär, vanyi ndä tsu änga dähä miya pamäpamäu, vanyi ndä änga shäbiya dähä miya pamäpamäu. Patä sä'yar kau, nja mäl äga cakä dzä dabä dzä njir nu. **27** Ma hyu ndär änga dähä miya pamäpamäu, a sara nda ndiya nji mäthlä alaga nji makär mai, nda ndär ndä zämä ayukudä ndä zämäu, käl vanyi ndä tsu ja shäbiya. **28** Ama ma ndä a'yi kərə wu säni shäbiya mai, bägä nda nyi a nggya diyiwu wu dabä dzä njir nu, ja ndär anä kərnyi änga Hyal. **29** Ma nju ndärhaha, nji mäthlä alaga nji makär nga ndär, ta'yi alenyi nji ka säya himi äga nda walbiya sära ndu na mänähäu. **30** Ma Hyal canä nyi mätakär anä vanyi ndära a'yi nggya, ndära vər ndär tanggärma kē ja bägau. **31** Ara patäkura hyi a sän na ndärhaha vanyi ndä ayukudä vanyi ndau, äga kalar ndä a highibär sau änga ja uya tsätsäku dāfu. **32** Njir ndärhaha ndu sän käkäya kərnda. **33** Arya Hyal a'yi Hyal nä dliya kər ngä mai. Hyal nä nggya jamä ngau. Abängä tsu wu dabä dzä nji cici gä Hyal patäu, **34** mathläkə'yi nda nggya diyiwu wu dabä dzä njir nu, ärya nji a'yi nä nda lagur ndär a ndäna mai, käl nda da njir ngga sära nji nana,

änggär kərə dlädä Musa nana. **35** Ma sä a'yi kərə nda yiwu nda säni, ba nda yiwari ära shili a ndu ki, ärya sä säsäli ngä anä ndä mala ja ndär wu pama dabä dzä njir nu. **36** Hyu nggani abär ära hyi ngä ndär Hyal dzäguya dzä ya? Abär anä hyi wacu nga nji shili äni ya? **37** Ma gu nggani abär nagä nabi nga gau, änga nyinyi nga gau wu mambäl, gu kyaga säni abär sä kē ya vər tsäfa kau, sər bäla ngau, sara ära Thlagäu änga kərnyi. **38** Ma a'yi ji hänggäri änga sä kē mai, nju nda hänggäri änga ja tsu mai. **39** Nahyi wazha ama ta'yi hya da njir cim ndärhaha, ama hya sara ka nji ära ndär änga miya pamäpamä mai. **40** Ta'yi nja mäl kalar sä änggära ja tsä'a nja mäl wu lagu nyi tsu.

15 Kabängäkə tsu wazha ama, yu yiwu ya dängari hyi ar kərə ndäshigu kərə yi tətälna hyi, ba hyi dläwuri ta, kərə mbärsar hyi ta'yi ari. **2** Lagu ndäshigu kə nga hyi uya mbädau, ma hyi säbiya bäbalu ndär kərə yi tətälna hyi. Ma a'yi da abängä mai, mbärsar hyi a däri sä kurthläu. **3** Ära sära yi dläwuri ca nga yi nər hyi ar viya sä kərə ndiya änga mänähäu, abär Kärsiti a təri ärya bikär män, änggär kərə läkakadä Hyal nana. **4** Abär, nji hadäna nyi, ayukudä pida makäru ba ji hya'ari sara vir tau, änggär kərə läkakadä Hyal nana, **5** ba ji canä nyi kərnyi anä Kefasu ba anä cama säsä kumo apä mäthlä kau. **6** Ayukudä kau, kē ji cabiya kərnyi anä wazha ama kərə a ndiya gharu tufu äga zämäu, gängä wu pama nda a'yi nda änga pi ba'anä kabängäkəu, alaga kē alenyi nji a tər kau. **7** Ba ji canä nyi kər anä Yakubu ba anä patär cama säsä'yar, **8** ayukudä nyi patäu, ba ji cabiya da kər tsu, nayi ndära gära tsä'a ya kyaga lari nyi. **9** Ära nayi nga ndiya änga kushu wu pama cama säsä'yar patäu, änga a'yi a kyau nja ngga da cama säsä mai, ärya yi lər bwaßwatä gagadäu anä dabä dzä njir nu nä Hyal. **10** Äma lagu mayiwakur nä Hyal nga yi sära ya ga nyi kau, änga mayiwakur nyi anä da, a'yi sä kurthlä mai. Awau, a mälər yi thlär a ndiya nda patäu, alaga kē a'yi nayi ngä mäl thlär kē änga kərda mai, äma mayiwakur nä Hyal kərə a'yi änga yi kau. **11** Äma a'yi da vanyi sä mai, tara nayi alaga nanda ngä tətälna ndäshigu kau, ca ngä sära hyi hänggäri äni. **12** Ä da nja vər tətälna ndär Hyal abär Kärsiti a hya'ari sara vir tau, ya lagu mani ngä alenyi nja vər na abär hya'ari sara vir tau a'yi mai ya? **13** Maja bär hya'ari sara vir tau a'yi mai, a cabiyari abär Kärsiti a'yi hya'ari sara vir tē mai. **14** Maja bär Kärsiti a'yi hya'ari sara vir tē mai, tətälna ndär Hyal

kæra mæna vær mæl patə sə kurthlə ngau, əŋga abangə tsu ngə mbərsar hyi. **15** A biya banga kau, a dar mən ənggər njir lə sakida nə fati ar kæra Hyal, arya mən lər sakida ar kæra Hyal abər ji hya'ana Kərsiti sara vir tau. Ama naja a'yi hya'ana nyi sara vir tə mai, ma jijiri nji a'yi wu hya'ari sara vir tə mai. **16** Maja bər nji tətə a'yi wu hya'ari sara vir tə mai, Kərsiti tsu a'yi hya'ari sara vir tə mai. **17** Əŋga maja bər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai, mbərsar hyi a dari sə kurthləu əŋga tsu, tsu hyi wu bikər hyi. **18** Maja abangau, patər njira tə wu Kərsiti a sar nda. **19** Maja bər fər kər kæra ara mən wu nggyabiya nə kabangəkau nga nyi wacu, a dar mən sər təhudəu a ndiya patər nji. **20** Ama Kərsiti a hya'ari ja sara vir tau, naja ngə sə nə daramwa wu pama njira tau. **21** Ənggər kæra tə shili lagu ndə zəməu, abangə tsu ngə hya'ari a vir tə shili lagu ndə zəməu. **22** Ara ənggər kara mən tətə patə wu Adamu, abangə tsu kalar ndəra wu Kərsiti ju hya'ari əŋga pi. **23** Ama nju nda hya'ana kalar ndə sara vir tə ma pəci nyi də. Kərsiti ngə daramwa nə hya'ari sara vir tau. Ar pəcira ju nda sha shida wu duniya, abangə tsu ju sa hya'ana njira nənyi. **24** Ayukudə kə ngə jomə ndəl a dzəgwa shili, ar pəcira ju lər təlkur anə Hyal tada, ayukudə ji sana təl təl'yar, əŋga njir səm təlkur ba patər njir dənəma. **25** Arya kəl Kərsiti dumwa əŋga səm təlkur kəl ma ji fiya patər dawa nyi'yar əgya kida hiya ja. **26** Dawa kæra ju nda tsiya ayukudə patəu, ca ngə tau. **27** Arya tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə Hyal abər, Hyal “a fiyari kalar sə əgya kida hiya ja.” Ənggər kæra ləkakadə nana, “Kalar sau” a fiyar nji əgya kida ja. A cabiyari abər a'yi dabə əkkə'yi Hyal əŋga kərnyi ngə əgya kida Kərsiti mai, ama Hyal ngə fiya kalar sau əgya kida Kərsiti. **28** Ama, ar pəcira Hyal fiya kalar sə a gya kida dənəma təlkur nə zər nyi, zər nyi tsu ba ja fuwa kərnyi a gya kida dənəma təlkur nə Hyal, aga Hyal ja də a dar kæra patər sau. **29** Maja bər kabangəkə hya'ari sara vir tə a'yi mai, mi ngə nji ka nda mələ, njira nji hər nda bəbətizəma ar viya nji tətə? Maja bər nji tətə a'yi ndu hya'ari sara vir tə mai, ara mi nga nju məl bəbətizəma arya nda? **30** Əŋga anə kərmən, arya mi nga mən wu fə kərmən a miya tə arya ndər Hyal kalar pəci ka? **31** Jijiri nga yu na anə hyi wazha ama, ənggər kæra ya vær bwasə əŋga hyi wu Kərsiti Yesu Thlagər mən, bama əŋga bama nga yi əŋga tə kalar pəci. **32** A vu məlmə Afisa nji shili əŋga par kəpəl anə də ənggər sər tagəu, ba yi pana pa nyi. Maja bər aga kərdə nga yi məl, mi ngu nda də akkəri də? Maja bər nji tətə

a'yi wu hya'ari sara vir tə mai, ya, “Ta'yi mənə gu mini nə səm əŋga sa, arya əzəgə ma vanyi ba mənə sa tau.” **33** Nja sara ngguta hyi mail “Arya nggya əŋga nji papatagəu wu dla əŋga nggya papatagəu.” **34** Sha mau a shili wu hangəkələr hyi, ba hya piyari məl bikau. Ara alenyi nji wu pama hyi a'yi wu sənbiya Hyal mai. Yu na sə kə anə hyi abangə aga hya gu səli. **35** Ama ba vanyi ndə a yiwa abər, “Abari nga nju hya'ana nji tətə sara vir ta? Wa thləmə culi dzə kæra ndu hya'ari əna?” **36** Wa thləmə najaka dzakura? A'yi hyu səni abər kalar sərə nji thləkana, a'yi wu tsə mai, kəl ma ji tə kwatahə wa? **37** Ar pəcira gu thləka sau, a'yi dzə kæra wu nda nggya nga gu thləka mai, ama culi nga gu thləka, alaga culi uhi əndəga vanyi sə paməu. **38** Ama Hyal ngə wu lə dzau anə culi kau, ənggəra ju yiwu ja də. Anə kalar culi tsu ba ja nə nyi culi dzə kæra tsa'a aga ja. **39** A'yi patər kumər dzə ngə zəmə mai. Pamə ngə kumər dza nji, pamə ngə nə ma'wi, əŋga pamə ngə nə 'yagə'yar, ba nə kalfi tsu pamə nga nyi. **40** Sə paməpamə a'yi gangə kæra Hyal məliya a dəməlmau, əŋga paməpamə tsu wu duniya. Ama kadakadarkur nə sərə a dəməlmau pamə nga nyi ara kadakadarkur nə sərə wu duniya. **41** Kadakadarkur nə pəci pamə nga nyi, ətsu kadakadarkur nə hya pamə nga nyi, abangə tsu ngə kadakadarkur nə shashilga'yar, əŋga tsu paməpamə ngə kadakadarkur nə shashilga a mwara vanyi shashilga. **42** Abangə nga nyi tsu əŋga hya'ari sara vir tau. Dzə kæra nju thləkana a gyu'yi wu diya, ama ma ji hya'ari, ju hya'ari əŋga pi kæra gərə tau. **43** Nju thləkana nyi a gyu'yi gərə əŋga kadakadarkur, ama ba ja hya'ari əŋga kadakadarkur. Nju thləkana a gyu'yi gərə əŋga dənəma, ama ba ja hya'ari əŋga dənəma. **44** Nju thləkana nyi əŋga kumər dzə nə ndəndəkur, ama ba ja hya'ari əŋga dzə nə mambəl. Ənggər kæra dzə nə ndəndəkur a'yi, dzə nə mambəl a'yi tsu. **45** Abangə nga nyi tsətsəfəu, abər, “Ndə nə tanggərma Adamu, də ndə əŋga pi.” Adamu nə yukudu tsu, naja ngə mambəl nə lə pi. **46** Ndə nə mambəl a'yi shili tanggərma mai, ama ndə nə kumər dzau, ayukudə ta ndə nə mambəl dzəgwa shili. **47** Ndə nə tanggərma shili sara wu bəbər, ama ndə nə məthləkura nyi shida sara dəməlmau. **48** Ənggər kæra ndəra biya sara wu bəbər kau, abangə tsu ngə kalar njira biya sara wu dza ja, bəbər nga nda. Ənggər kæra ndəra sara dəməlmau, abangə tsu ngə kalar njira a dəməlmau. **49** Ənggər kæra mən pabiya ndəra sara wu bəbər, abangə tsu nga mən wu nda pabiya ndəra

shida sara a dæmælmæu. **50** Særa yu na anæ hyi wazha ama, ca ngæ kumær dzæ ænga mashi a'yi wu uya fa'a ki næ tælkur Hyal mai. Abangæ tsu dzæ kæra wu diya, a'yi wu fa'abiya ki ænga dzæ kæra gæra diya mai. **51** Nggara mau, yu nar hyi særa dædæwa! A'yi patækura mæn ngu nda tæ mai, ama nju nda bælana dza mæn patæu, a ndu dzæ mafæliyangæ, **52** ænggærna, ænggær kæra ndæ wu dæ maci ænga li, ma nji nda mbædiya tælæmæ næ jomæ ndæl. Tælæm wu nda mbædiya dzau, ba nji tæta wu Kærsiti a hya'ari ænga pi gæra kudæu, njira tsu ænga pi ar pæci ta, ba nda bælana dzau. **53** Særa wu diya, kæl ji hær dzæ kæra gæra diya. Særa wu tæ tsu, kæl ji bælær dzæ ænga særa gæra tau. **54** Ar pæcira dzæ kæra wu diya nda har dzæ kæra gæra diya, ænga dzæ kæra wu tæ har dzæ kæra gæra tau, ar pæci ta ngæ ndær kæra tsætsæfæ wu dæ jiri, abær, “A sæmkur nji tælkur ar kæra tau.” **55** “Kara nagæ tau, æmani ngæ sæm tælkur nga? Tau, æmani ngæ dæ nga?” (Hædæs 986) **56** Dæ næ tau, ca ngæ bikau, ænga dænæma næ bikau, ca ngæ dlædæu. **57** Ama usaku anæ Hyal! Naja ngæ næ mæn sæm tælkur lagu Thlagær mæn Yesu Kærsiti. **58** Agabangæu, zamær 'wa dæ 'yar, hya ta'yi pir ænga dænæma cumu. A sara vanyi sæ a jahæna hyi mai. Cumu hya lær kærhyi aga mæl thlær næ Thlagæu, ærya hyu sæni abær nærdzær hyi wu Thlagæu, a'yi wu dæ sæ kurthlæ mai.

16 Ndær ar kæra tsæm sæ anæ nji cici næ Hyal, ta'yi hya mæl ænggær kæra yi nar nyi anæ dæbæ dzæ njir nu 'yar kæra wu Galatiya nda mæl. **2** Kalar pæci tanggærma næ sugu, kalar ndæ ja kyaga fiya tsa'a sara wu særa ji uya sara wu uya nyi, aga ma yi sha shili kæl hæri særa 'yi fwatæu, a'yi kæl nji dzægwa tsæm sæ mai. **3** Ar pæcira yi sha shili, yu sa sæwa njira hyi hænggæri ænga cama tsætsæfæ ar kæra nda, aga nda sa hæri læ sæ dlæwa dzær hyi a vu Urshalima. **4** Ma hyi lari a dæri tsa'a aga ya ma'yi tsu ba nda læbiya dæ. **5** Yu bæra nda sha shili ara hyi ayukudæ yi bæbiya bæu wu Masidoniya, ærya lagu Masidoniya nga yu ma'yi. **6** A sæn dæ yu nda sækari ækkæ'yi hyi, ma wu sæn dæ ba mænæ hæbiya vuya kæ ækkæ'yi hyi, aga hya dlæwar dæ wu bæ dæ kau, kalar vira yu ma'yi a ndari. **7** A'yi yiwu dæ ngæ ya lari hyi ba ya tæra biya mai, awau, dæfuwa yu yiwu ya sækari ækkæ'yi hyi, ma Hyal hænggæri. **8** Ama yu sækari ænggau wu Afisa kæl ma pæcir Pentikosu shili. **9** Arya madiya lagu næ mæl madiya thlær a pahæri anæ dæ, ama dawa gangæ a vær da laguwa nyi. **10** Ma Timathlawusu shili, hya næ nyi nggya papalkær wu

hyi, ærya ndær mæl thlær Hyal nga ja tsu ænggær nayau. **11** A sara hya didæ nyi mai, hya sæwa nyi wu lagu ænga hudæ pærtæu aga ja sha shila ara yau. Yu vær sækæ nyi, nanda ækkæ'yi wazha ama 'yar. **12** Særa ya sæn na ar kæra Apolusu, ca ngæ ya vær kædi nyi ænga jirkur aga ja nda tular hyi, naja ækkæ'yi wazha ama, ama naja a'yi wu yiwu ja shili kabangækæ mai, ama ju nda shili ma ji uya lagu. **13** Hya nggya lili'u, hya ciya dzæ wu mbærsær hyi, hya dæ ænga mba dæfu, hya dæ ænga dænæma. **14** Kalar særa hyu mæl hya mæl ænga yiwukur. **15** Wazha ama hya sæni abær njir kir Sætifanusu nanda ngæ njir nu næ tanggærma næ 'yi'yir Akaya, a lær nda kær aga mæl thlær anæ nji cici gæ Hyal. **16** Ya vær kædi hyi, aga hya lær kærhyi anæ culi nji ænggær kau, ænga patær njira dæbær kær ænga hyi wu thlær kau, ænga dænæmar nda. **17** Hudæ ya pidari ænga shilir Sætifanusu, ba Focinatusu ba Achayikusu, ærya ndæ dla ænga dlæwa dzæ ænga særa cæja ara hyi. **18** Arya ndæ mbæbiya mambæl dæ ænga nær hyi tsu. Culi nji ænggær kau hya gænggær nda sæli. **19** Dæbæ dzæ njir nu 'yar næ 'yi'yir Asæya a vær usa hyi. Akwila ænga Pærsila, ænga dæbæ dzæ njir nu kæra wu kir nda, nda vær usa hyi gagadæ wu Thlagæu. **20** Patær wazha ama 'yar kæra ænggau nda vær usa hyi. Hya usær dzæ ænga bærpæ dzæ næ yiwukur kæra cicæu. **21** Nayi Bulusu nga vær tsæfæ usa dzæ kæ ænga tsa yau. **22** Patær njira gæra yiwu Thlagæu, bægæ nda dæ nji shishi'wau. Thlagæu, shili. **23** Ta'yi mayiwakur næ Thlagæu Yesu a nggya ænga hyi. **24** Yiwudæ dæ anæ hyi papatæu, wu Kærsiti Yesu. Amina.

2 Kwaranthli

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwur hudā Hyal ənga zamər mən Timathlawusu kəra ənga yau. Cama kau, anə dəbə dze njir nu kəra wu Kwaranthli, dəbə ənga patakura nji cici gə Hyal kəra wu patər 'yi'yir Akaya. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Fal anə Hyal, dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, Tada nə dəgal təhudəu ənga Hyal nə patər səsəku dəfu. **4** Naja ndəra wu səsəkuya dəfuwa mən wu pəcira mən wu patər bwaḃwatau, aga mənə sən səsəkuya dəfuwa njira wu kalar culi bwaḃwatau ənga səsəku dze kəra mən uya sara ara Hyal. **5** Ara ənggəra mən wu lar bwaḃwatau ənggər kəra Kərsiti lari, abangə tsu lagur Kərsiti ngə səsəku dəfur mən sara ara Hyal wu nyabiya dzau. **6** Ma 'ya wu bwaḃwatau, aga hya uya səsəku dəfu ənga hya uya mbədə ngau. Ma 'yi uya səsəku dəfu, aga hya uya səsəku dəfu ngau, kəra wu məliya hya dā njira wu sən cinapi wu bwaḃwata kəra hya vər sa ənggər kəra 'ya vər sa tsu. **7** Fərkər 'ya ənga hyi a ciyar dzau, arya 'yu sənə abər ənggər kəra hyi lar bwaḃwata dəbə əkkə'yi 'ya, abangə tsu nga hyu nda uya səsəku dzau əkkə'yi 'ya. **8** Wazha ama, na'ya a'yi wu yiwu hya nggya ənga gəra sənbiya sər kəra bwaḃwata kəra 'yi tərabiya a gwa wu 'yi'yir Asəya mai. A lar 'ya bwaḃwata gəgadə kəra ndiya dənəmar 'ya, ma 'yu nggani 'yu nda tini piya 'ya a gwa. **9** Pakatəu, ma 'yi nggani a thlanar 'yar nji numa nə tau. Ama səkə dā aga 'ya highiḃəri abər a'yi 'ya vər nggya ənga dənəmar kər'ya mai, ama 'ya vər nggya ənga dənəmar Hyal, ndəra ənga dənəma nə hya'ana nji sara vir tau. **10** Naja ngə ndəra mbəliya 'ya sara wu miya tə nə dəmwa'yu, ənga ju nda mbəlbiya 'ya. Naja ndəra 'yi fər kər wu ja, abər ju nda dumwa ənga mbəl 'ya, **11** ənggəra hyu dumwa ənga kədi Hyal anə 'ya. Lagu kə ngə nji gangə wu nda lər usaku anə Hyal arya 'ya, arya barka kəra Hyal ləri anə 'ya lagur nggari kədi nə nji gangəu. **12** Kabangəkau, kəja sər bwadzər 'ya, abər, dənga nə dəfuwa 'ya vər lə sakida anə 'ya abər nggyabiyar 'ya ənga njir duniya ənga nggyabiyar 'ya ənga hyi nggya cici ngau, ənga nggya dəfu pathlu sara ara Hyal, maja ma nggya kəra mən nggya əkkə'yi hyi. 'Yi məl abangau, a'yi lagu hahangəkur nə njir duniya mai, ama lagu mayiwakur nə Hyal. **13** Ara a'yi 'yu tsəfə anə hyi sərə hyi gəra sən jiga ba hya nggabiya

mai. Ama cim dā ca ngə, **14** ənggər kəra hyi nggabiya 'ya kukushu kabangəkau, hyu nda nggabiya gəgadəu, kəra wu məliya hya bwaḃzau wu 'ya ənggər kəra 'yu bwaḃzau wu hyi tsu ar pəcir shidar Thlagə Yesu. **15** Arya papalkər dā ju dā abangau, a yiwur yau aga ya nda tular hyi tanggərma aga hya bəra uya dləwuri barka nə məthləkura nyi. **16** A yiwur yi aga ya tular hyi ar lagur ma'yi a vu Masidoniya, ənga ma ya bəra vər sha shili ara hyi sara wu Masidoniya, ba hya dzəgwa səwa dā a vu Yahudi. **17** Ar pəcira yi mbiya abangau, a'yi yi dənga sər kəri wa? Əndəga hyu nggani yi məl abangə lagur dənga sər njir duniya ya, abər yu sən na “Angə,” ənga ya bəra na, “Awau” ya? **18** Ama ənggər kəra Hyal ndə tsa'a miya dəfu ngau, abangə nga nyi tsu abər ndər kəra 'yi nar hyi kau, a'yi “Angə” ənga “Awau” mai. **19** Arya Zər Hyal, Yesu Kərsiti, kəra nayi ənga Silasu, ba Timathlawusu tətəlna ndər nyi anə hyi ar kəri, a'yi “Angə” ənga “Awau” mai, ama wu ja cumu “Angə” ngau. **20** Arya alaga yidawu ngə alkawal kəra Hyal məliya wu Kərsiti, “Angə” nga nyi, a nyabiyar ja patəu. Lagu nyi nga mən wu sən na, “Amina” aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal. **21** Kabangəkau, Hyal ngə məliya na'ya əkkə'yi hyi ta'yi wu Kərsiti. Naja ngə pənggər mən mal kəra cabiya abər a dəmbiya mənər ja, **22** ji fiya mətəmə nə thlagəkur nyi ar mən, ba ji fuwa Mambəl nyi a gu dəfuwa mən aga sər zhu dzau, kəra wu nə mən fər kər nə uya sərə wu shili. **23** A nggar yi thləmər Hyal, naja ngə sakida dā, abər aga ya tsərpər hyi, ngə dā nayi a'yi bəra sha a vu Kwaranthli mai. **24** A'yi 'ya vər ca dənəma ar kəra mbərsar hyi mai, ama 'ya vər məl thlər ənga hyi aga hya nyabiya dze ənga hudə pipida, arya lagu mbərsar hyi nga hyi ciya dze gəra kənggədau.

2 Agabangau, kə yi fuwa wu dəfuwa yi abər tsu yu bəra nda tula hyi kəra wu shili ənga hudə kyakyar anə hyi mai. **2** Ara ma yi məliya hyi hudə kyakyaru, wa ngə hyau kəra wu nda səsəkuya dəfuwa ya? A'yi kəl nahyi kəra yi məliya hyi hudə kyakyar kau. **3** Yi tsəfəri hyi abangə tsu kadəu, aga ma yi shili aga sa tula hyi, nayu uya hudə kyakyar sara ara njira kyaga pina hudə yi mai. Arya a'yi yi ənga kər papal wu hyi papatəu, abər mən wu nda dəḃau wu caguli dā əkkə'yi hyi. **4** Yi tsəfə səkə anə hyi arya wu bwaḃwatau ənga hudə kyakyar gəgadə nga yi a gwa, ba tsu ənga sələm gəgadə ngə wu liya yau. Nayi a'yi tsəfə anə hyi aga ya məliya hyi hudə kyakyar mai, ama aga hya

sənbiya tədəbəkura yiwukur da anə hyi. **5** Ma ndə a'yi kəra məliya sər shili ənga hüdə kyakyaru, a'yi nayi nga ji məliya nyi hüdə kyakyar mai, ama lagu batiti patəkura hyi nga ji məliya huda hyi kyakyaru lagu pampamu. A'yi yu yiwu ya cakə unau wu ndər kə mai. **6** Culi ɓwaɓwatə kəra nji nə nyi, kəra ji lari sara ara badəgala nji a ɗar tsatsa'a anə nyi. **7** Kabangəkau, a ɗar tsa'a hya təfəbiya nyi ənga hya səsəkuya dəfuwa ja ara ja sara nyabiya dzə ənga madiya hüdə kyakyaru. **8** Agabangau, yu kədi hyi, aga hya cabiya nyi yiwukurər hyi anə nyi gagaɗau. **9** Səra da yi tsəfər hyi najaka cama tsətsəfə kau, ca ngə aga ya dzəbiya hyi ya sənbiya tara njir bəlar səra yu na anə hyi wu kalar sau. **10** Kalar ndəra hyi təfəbiya, nayi tsu a təfəbiya nyir yau. Səra yi təfəbiya, ma sə a'yi kəra tsa'a aga ya təfəbiya, a təfəbiya nyir yau wu mwar Kərsiti arya hyi. **11** Yi məl abangau, a sara Shatan kəra mən wu səni dabar nyi a uya lagur ngguta vi. **12** Ar pəcira yi ma'yi a vu Turuwasu a vuwa tətəlna ndəshigu Kərsiti, ba yi vuwa thləwa Thlagə a pahənar lagu anə da a vuna. **13** Alaga abangə huda yi a'yi pipida mai, arya nayi a'yi thləwa zamə da Tayitusu a vuna mai. Agabangau, ba yi nar nda mənə pida jaməu, ba yi tərabiya sə da a vu Masidoniya. **14** Ama usaku anə Hyal ndəra vər tədəmwə nə səm təkur anə 'ya lagu Kərsiti. Ənga lagur 'ya tsu nga ja vər tətəlna ndər məsahəu nə sənbiya sə ar kəra Kərsiti ba'amani ənggər pə burdi. **15** Ara na'ya anə Hyal ənggər sə kisə nə Kərsiti wu pama njira uya mbəɗau ənga njira ar lagur ma'yi a nda sa. **16** Anə njira ar lagur nda sa a ɗar 'ya ənggər shuni kəra wu shili ənga tau. Anə njira uya mbəɗə tsu a ɗar 'ya ənggər shuni məsahəu kəra wu shili ənga pi. Wa ngə ndəra tsa'a aga hə najaka culi thləra? **17** A'yi 'ya ənggər alenyi nji gangə kəra shabiya ndər Hyal ənggər sər shafəli mai, ama pamə nga 'ya, wu dənamar Kərsiti nga 'yu ndər wu mwar Hyal ənga jirkur, ənggər njira Hyal ngə səwa nda.

3 Kabangəkau, a cabiyari abər a mbar 'ya fal kər'ya anə hyi wayi ya? Əndəga hyu yiwu aga 'ya səwa cama tsətsəfə kəra nə fal 'ya anə hyi əndəga sara ara hyi, ənggər kəra alenyi nja vər məl kə ya? **2** Nahyi ənga kərhyi ngə cama tsətsəfər 'ya, kəra tsətsəfə ar dəfuwa 'ya, kəra nji papatəu wu səni ənga ndu sən jigana. **3** A cabiyar hyi abər cama tsətsəfə nga hyi sara ara Kərsiti, kəra ca ngə səra biya ənga kər sara wu thlər kəra nji ngga 'ya aga məl. Cama kau, a'yi kəra nji tsəfəri ənga sər tsəfə sə mai, ama ənga Mambəl

Hyal kəra ənga pi. A'yi kəra nji tsəfəri ar tsəka mai, ama ar dəfuwa ndapi. **4** A'yi 'ya ənga najaka papalkur kər wu mwar Hyal lagu Kərsiti. **5** Na'ya a'yi cabiya abər nənəkur 'ya nga 'yi sən məliya kalar sə mai, ama nənəkurər 'ya sara ara Hyal nga nyi. **6** Naja ngə məliya 'yi da nji nənə nə məl thlər ar viya njir məl thlər nə alkawal mbamba nə mafəliyəngəu, a'yi ar kəra dladə kəra tsətsəfə mai ama ar kəra Mambəl, arya dladə kəra tsətsəfə wu sən tsiya ndau, ama Mambəl wu sən lər pi. **7** Kabangəkau, thlər məl kəra dladə Musa shili əni wu shili ənga tau, dladə kəra nji tsəfəri ar tsəka, wu shili ənga kadakadarkur. Kadakadarkur kəra məliya njir Izirayila a'yi wu sən tsamə du bama Musa mai, arya mbəmbəla nyi, alaga kə gərpə nga ju gərpə kau. **8** Ma abangə ja, thlər məl Mambəl a'yi a ndiya ənga kadakadarkur wa? **9** Ma thlər məl dladə kəra wu shili ənga tau, ca ngə ənga kadakadarkur abangau, abari ngə kadakadarkur nə thlər kəra wu shili ənga tsapəkur a'yi a ndiya nyi gagaɗə wa? **10** Pakatəu, səra ənga kadakadarkur dādəm a'yi ja kabangəkə ənga kadakadarkur mai, ma nji gələbiya nyi ənga madiya kadakadarkur kəra shili wu nə mafəliyəngə kau. **11** Ma səra wu gərpə dzə kə wu shili ənga kadakadarkur abangau, abari ngə dəgalkura kadakadarkur nə səra gərə hal ka? **12** Agabangau, ta da a uyar 'ya sər fər kər abangau, ca ngə məliya a ɗar 'ya nji gərə hivər a miya ta. **13** Na'ya a'yi ənggər Musa mai, ndəra mbuya bama ja ənga sər bakə dzau, a sara njir Izirayila a lari ənggərə kadakadarkur kau a vər gərpə dzau. **14** Ama dəngar nda a ɗari ɓaɓalu. Arya ba'anə shili ar pəci kə əshina sər mbu bama ta tsu a'yi ənga nda ma nju jiga alkawal mbamba nə hahal ta. Nji a'yi həna mai, ara kəl wu Kərsiti nga nju sən həna wacu. **15** Ba'anə shili ar pəci kə əshina, ma nju jiga dladə Musa, sər mbu a'yi kəra wu mbuya dəfuwa nda. **16** Ama ar kalar pəci kəra ndəra shabiya dzə a shili anə Thlagəu, ba nja həna nyi sər mbu bama ta. **17** Kabangəkau, Thlagə Mambəl ngau, ənga kalar vira Mambəl Thlagəu ari, a ndəna a uyar nji kambəkur. **18** Namən njira nji pahəna nda bama nda patəu, mən wu ca mbəmbəlkur nə kadakadarkur nə Thlagəu ənggər mbəmbəl kəra wu biya sara wu doragalu, ənga mən wu bəlar dzə a shili wu nggya kəra pəbiya kadakadarkur nə Thlagə kəra a vər cakau, kəra wu shili sara ara Thlagəu, ndəra Mambəl ngau.

4 Agabangau, ta da a uyar 'ya thlər mäl lagu tēhuda dza nē Hyal, ca ngə dā dza 'ya a'yi tēnakər mai. **2** Kuji a ndiya anə 'ya, 'ya piyari mäl sərə dādəwa sərə wu sən shili ənga səli. 'Ya piyari səsəli ənggər ngguta vi ənga alaga thla fati ənga ndər Hyal, ama 'ya cabiya nda jirkur ar babal. Lagu kə ngə kalar ndə wu nda dā sakida nē jirkurər 'ya a dumwar Hyal. **3** Ma dā ndər Hyal kərə 'yu tətəlna a dār sə dādəwa, a dār ja sə dādəwa anə njira ar lagur nda sa. **4** Naja hyal nē nggyabiya nē kabangəkau, ngə dar dəngar nda, njira gərə mbərsa, a sara nda lar mbəmbəlkur Ndəshigu nē kadakadarkur Kərsiti. Naja ndərə pabiya Hyal. (aiōnios g165) **5** Ara na'ya a'yi a vər tətəlna ndər ar kərə kər'ya mai, ama ar kərə Yesu Kərsiti, abər, naja ngə Thlagəu, ənga na'ya ənga kər'ya ar viya mafar hyi arya Yesu. **6** Arya Hyal nana, abər “Ta'yi mbəmbəl a mbəl sara vu kuthləu,” naja ngə məliya mbəmbəla nyi a mbəl wu dəfuwa mən aga ja nē mən mbəmbəl sənbiya ar kərə kadakadarkur Hyal kərə a vər mbəl ar bama Kərsiti. **7** Ama a'yi 'ya ənga najaka bərbakur wu 'ya, na'ya kərə ənggər təm 'yi'yi, aga cabiya abər dənama kərə ndiya patəu sara ara Hyal nga nyi, ama a'yi sara ara 'ya mai. **8** Nja vər ciciđə 'ya lagu pampaməu, ama alaga abangə na'ya a'yi bəraghinakər mai. A'yi 'ya ənga təkəkər, ama alaga abangə dza 'ya a'yi tēnakər mai. **9** Nja vər dā 'ya, ama alaga abangə Hyal a'yi piyari 'ya mai. Nja vər dladla 'ya a gyu'yi, ama na'ya a'yi dlanakər mai. **10** Cimu nga 'ya a miya tau, culi tē nē Yesu, aga tsu nggyabiya Yesu a cabiya dza wu 'ya. **11** Ma tsu 'ya ənga pi, nju lər 'ya cimu anə tau arya Yesu, aga nggyabiya nyi a cabiya dzau wu dza 'ya kərə wu tau. **12** Agabangə tsu, tə a vər mäl thlər wu 'ya, ama pi a vər mäl thlər wu hyi. **13** Tsətsəfə nga nyi, abər, “A hənggər yau, ca ngə dā yi ndər.” Ənga najaka mambəl nē mbərsa nga 'yi hənggəri ca ngə dā 'yi ndər abangə tsu. **14** Ara 'yu sənī abər, ndərə hya'ana Thlagə Yesu sara vir tau, ju nda hya'ana mən əkkə'yi Yesu tsu, ba ja dzəgwa lər 'ya əkkə'yi hyi wu mwa nyi. **15** Patə sə'yar kə dā aga ja shili ənga akkəri anə hyi nga nyi, aga mayiwakur Hyal a tətəlnakər a nda anə nji gangəu. Lagu kə nga nju nda lə usaku gagadə anə Hyal, aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal. **16** Agabangau, dza 'ya a'yi tēnakər mai, alaga kə kumər dza 'ya vər hal kau, ama cimu ngə mambələr 'ya wu cakau wu mafəliyangəkur kalar pəci. **17** Ara zəzərə bwaḃwatə kərə 'ya vər sa kabangəkə kau, nē pəci kushi ngau, kərə wu nda pəbəri 'ya aga kadakadarkur kərə gərə

kudau, kərə wu ndiya patər bwaḃwatə kərə 'ya vər sa. (aiōnios g166) **18** Agabangau, na'yu fər liya 'ya ar sərə 'yu lari ənga li mai, ama ar sərə li gərə lari. Ara sə kərə li wu lari wu tərabiya, ama sərə li gərə lari wu nggya ba'anuwa. (aiōnios g166)

5 Kumər dza mən ənggər kwapatə kərə mənə vər nggya a gwa wu duniya. A sənər mən abər, ar pəci kərə nji ndzana kumər dza kau, kə mən tau, mənə nda uya vanyi dza a dəməlmau. Dza həhər kərə gərə kudau sara dagə Hyal kərə ji həriya ənga kərnyī, a'yi tsa ndə ngə hər mai. (aiōnios g166) **2** Kabangəkau, mən wu ngguli cimər hari dza nē nggya a dəməlmau, ənggər kərə mən wu cim kar ha mafəliyangəu. **3** Ma nji pədəwa mən wu dza mafəliyangə kau, nju thləwa mən turusu mai. **4** Ma tsu mən wu dza nē duniya kau, mən wu ngguli ara culi bwaḃwatə kərə mən a gwa. Ara a'yi aga nja təkəbiya mən ənga kumər dza kə mai, ama aga nja bəlana mən ənga dza kərə sara a dəməlmau, aga dza kərə wu tau a bələbiya dza ənga pi ba'anuwa. **5** Arya Hyal ənga kərnyī ngə pabər mən aga najaka bəla dzau, ca ngə Hyal nē mən Mambəl nyi ar viya sər zhu aga wa sən zəgəu. **6** Ca ngə sərə dā a'yi mən cimu ənga papalkur kər ənga mən wu sənī abər ma pəci kərə mən wu dzau, a dār mən nadəu ara Thlagəu. **7** Nggyar mən lagur mbərsa nga nyi, a'yi lagur sərə li wu lari mai. **8** A'yi 'ya ənga papalkur kər, ətsu a ndiya anə 'ya, 'ya təkəbiya dza ənga dzau, aga 'ya nggya ənga Thlagəu. **9** A dəri sər cimər dəfuwa mən aga mən a pina huda ja, alaga tsu mən ənga pi alaga tətə mən. **10** Patəkura mən mənə nda kabə a mwar pathla numa nē Kərsiti. Ənggau, kalar ndu sa dləwuri akkəri kərə tsa'a aga sərə mələ ja wu pəcira ja wu dzau, alaga sə mənəhəu ənga sə dididi. **11** Ta dəri mən wu sənī sərə nju ngga ənga hivər Thlagəu, a dəri tsa'a mənə hələr hangəkala nji aga nda nu. Sərə mən aga nyi ar babal nga nda anə Hyal, ənga abangə nga yu nggani abangə nga nyi wu dəfuwa hyi. **12** A'yi kər'ya nga 'ya vər fal anə hyi tsu mai, ama 'yu nē hyi lagu aga hya bwadza ənga 'ya, aga hya dā njira wu sən shadəwa anə kalar njira wu bwadzau wu sərə nju lari ənga li a mwara sərə a gyu dəfu. **13** Ma kərə 'ya a bəlar dzau, bəla kər kau, aga Hyal nga nyi. Ma kuyatsəkər nga 'ya aga hyi nga nyi. **14** Arya yiwukur Kərsiti ngə tsətsəkər 'ya, arya a hənggər mən abər ji tau arya nji patəu, agabangau, patə mən ngə tau. **15** Ji tau arya nji patəu, aga njira ənga pi tsu ndu bəra nggya aga kərnda mai,

ama anə ndəra tau ənga ji bəra hya'ari arya nda. 16 Agabangau, mbari a shilar pəci kə əshina tsu 'yu bəra tsamə nji ənggər kəra duniya vər tsamə mai. Abangə nga 'yi saya tsamə Kərsiti parangəu, ama tsu 'yu bəra məl abangə mai. 17 Agabangau, kalar ndəra wu Kərsiti ndə mafəliyangə ngau. Nggyabiya hahal a tərabiyari, ətsu nggyabiya mafəliyangə a shiliri. 18 Sə'yar kə patə sara ara Hyal nga nda, Hyal kəra basəwa 'ya ənga kərnyī lagu Kərsiti ənga ji nə 'ya thlər nə basəwa nji ənga Hyal. 19 Hyal a vər basəwa duniya a shili ara ja lagur Kərsiti, a'yi ju jiga bikər nji ar kəra nda mai, ənga a nə mənər ja cama nə basəwa nji a shila əgya ja. 20 Na'ya ngə cama dəgəci nə Kərsiti, Hyal ənga kərnyī nga vər kədi aga nja dləwuri nyi lagur 'ya. Ca ngə sərə dā 'ya vər kədi hyi barka kəra Kərsiti ənga kərnyī, hya basəwa də ənga Hyal. 21 Kərsiti a'yi saya məliya bikə mai, ama kə Hyal məliya nyi ndər bikau arya mən. Lagu kə nga mən dā nji tsapə ənga Hyal.

6 Ənggər ndər məl thlər nə Hyal, 'yu kədi hyi, nahyi njira dləwuri mayiwakur nə Hyal, a sara hya piyari ja dā sə kurthlə mai. 2 Arya ji na, “Ar pəcira pəci dā a dər tsa'a, a nggar ngər yau, ənga ar pəcir mbəda nji dā, a dləwana ngər yau.” Yu nar hyi, kabangəkau ngə pəcir pəci dā a dər tsa'a, ənga kabangəkau ngə pəcir mbəda. 3 Na'ya fə tsəka thlə hi anə kuvwar 'ya mai, ara thlər Hyalər 'ya a sara uya vazau. 4 Səra tsa'a ca ngə, ənggər mafa Hyal, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal wu kalar lagu, ja dā, wu səsə'wu sau, ənga wu bwaḃwatəu, ənga wu kwakwadəkur dzau, ənga wu wuthləwuthləkur, 5 ənga wu dəgə kəra nju dəgau, ənga nggya wu fursəna, ənga nggya wu bwaḃwatə nə njir gwazhivi, ənga thlər kwakwadəu, ənga pida lili'u, ba ənga nggya ənga wubau. 6 Ətsu, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal ənga dəfu cicau, ənga nggabiya sau, ənga mba dəfu, ənga ki'wakur, ənga wu Mambəl Cicau, ənga yiwudzə nə jijiri, 7 ənga wu ndər jiri, ənga wu dənama nə Hyal, ənga balmi nə tsapəkur wu tsi mazəm ənga tsi matsal. 8 Ənga tsu, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal wu lagu kadakadarkur, ənga lagu sə səsəli, ənga ndər nə fal ənga ndər nə na 'ya. Nji dədur nga 'ya, ama nju lar 'ya ənggər nji fafati. 9 Na'ya nji ngau kəra nju səni, ama kə 'yi dā ənggər njira nji gərə səni. A miya tə nga 'ya, ama mbəmbədə nga 'ya. Nji dəgə 'ya, ama nji tsiya 'ya mai. 10 Na'ya ənga hudə kyakyaru, ama cimu cacaguli nga 'ya. Dədali nga 'ya, ama 'yi məliya nji ndə dā njir

gəna. Na'ya nji gərə sau, ama a'yi 'ya ənga kalar sau. 11 Nahyi njir Kwaranthli, sə a'yi kəra 'yi dəwana ara hyi mai, ənga tsu a cabiyar hyir 'ya yiwukur gagadau. 12 A'yi na'ya ngə piyari hyi mai ama nahyi ngə piyari 'ya. 13 Ya vər ndər kau anə hyi ənggər kəra tada wu ndər anə wazha nyi, nahyi tsu hya cabiya dā yiwukur. 14 Hya sara dābə kər ənga nji kəra gərə njir nu mai. Ndə tsapəu a sən nggya ənga ndə shishi ya? Əndəga mi ngə sər dābər pama mbəmbəl ənga kuthla? 15 Kərsiti ya, bazhiya Shatan ngə ya? Alaga njir nu ənga njira gərə nu, bazhi nga nda ya? 16 Ənga mi nga sən dābəya ki Hyal ənga kata? Arya namən ki Hyal ngau, ənggər kəra Hyal nana, “Yu nggya əkkə'yi nda, ba ya bəu əkkə'yi nda, ənga yu dā Hyalər nda ba nda dā nji dā.” 17 “Agabangau, biya mau sara wu nda, hya təkəbiya dzau, əngwar Thlagəu. Hya sara tsəkwa sərə gərə cici mai, ba ya nda sa dləwuri hyi. 18 Ənga yu nda dā tada anə hyi, ənga hyu nda dā wazha dā ənga ku'yi dā, əngwar Thlagəu, ndə Dəgal Dənama.”

7 Bazhir 'wa dā 'yar, ta dā a nə mənər nji alkawal'yar kau, ta'yi mənə cina kalar didi kəra wu səni diyaḃəna dza mən ənga mambələr mən. Ta'yi mənə nyabiya də wu cicikur wu lagu hivər Hyal. 2 Cabiya mə yiwukur anə 'ya wu dəfuwa hyi, arya sə a'yi kəra 'yi ndzana nyi anə ndə mai, na'yi gwazhiri hangəkala ndə mai, ənga tsu ndə a'yi kəra 'yi diya nyi mai. 3 A'yi yi na abangə aga ya nə hyi vazə mai, ama ənggər kəra yi saya nar hyi ta, abər sə a'yi kəra wu sən təkəbiya mən mai, alaga tau ənga mbəda. 4 A'yi yi ənga papalkur kər wu hyi. Yu bwaḃdə ənga hyi, ənga a fiya dər hyi dəfu gagadau. Wu bwaḃwəter 'ya patəu, a'yi yi nyinyau ənga hudə pipida. 5 Arya ar pəcira 'yi vu wu Masidoniya, na'yi uya bəlsar mai, arya nji tsətsəbwarir 'ya wu kalar lagu, pəpa ngə zəwar 'ya, ənga hivər ngə wu ta 'ya. 6 Ama Hyal ndəra wu səsəkuya njira wu bwaḃwatəu, a səsəkuya 'yar ja ənga shilər Tayitusu. 7 A'yi arya shili nyi kə nga yi caguli waci mai, ama səsəku dəfu kəra hyi fuwa nyi a gwa. Ji nar 'ya ənggərə hya vər cim lar dā, ənggərə hudə hyi ndzau ənga sərə dā, ənga tsu ənggərə hyi mbiya dā ndəl wu yiwudzau, kəra məliya hudə yi pipida a ndiya kəra parangəu. 8 Nja na ma, abər cama tsətsəfə kau, a ndzanar hudə hyi, ama yu thlə nggara'wa nyi mai, alaga kə a thlər yi nggara'wa nyi, arya wu səni yi abər cama tsətsəfə kau a ndzanari hudə hyi ama nə pəci kushi ngau. 9 Ama kabangəkau, a'yi yi ənga caguli ənga hudə

ndzəndzə kəra cama tsətsəfə kə məliya hyi mai ama a'yi yi ənga caguli abər wu nda nə hyi dəfu nə tubi. Hudə ndzəndzər hyi, Hyal ngə məliya nyi abəngə tsu, aga a'yi na'ya ngə məliya hyi vanyi sə mai. **10** Hudə ndzəndzə sara ara Hyal wu məliya ndə a tubi ba ja uya mbəda, sər thlə nggəra'wu a'yi a gwa mai. Ama hudə ndzəndzə kəra duniya wu shili əni, wu shili ənga tau. **11** Tsamiya mə sərə hudə ndzəndzə sara ara Hyal kə məliya hyi gəyi. Ji məliya aga hya da ənga kwakwadə mashi nə məl sərə tsa'a, ənga ənggəra hyi nərdzə aga hya cina kərhyi wu vazau. Ji məliya hyi hya da ənga hudə ndzəndzəu, ənga hivər. Ji məliya hyi hya cim lar da, ənga kwakwadə mashi. Ji məliya hyi hya da njir yiwu nja məl sərə tsa'a. Lagur sərə mələ hyi a cabiyari abər a'yi hyi ənga vazə mai. **12** Alaga kau, a tsəfər hyir yau, a'yi arya vanyi ndə ndzana vanyi sə mai, alaga ndəra nji ndzana nyi sau, ama aga hya ləri anə kərhyi wu mwar Hyal abər nahyi nji ngau kəra ənga kwakwadə mashi aga 'ya. **13** Lagu sə'yar kau nga 'yi uya tsətsəku dəfu. Cakau ar kəra tsətsəku dəfur 'ya, a'yi 'ya ənga caguli arya hudə pipida kəra Tayitusu a gwa. Arya mambəl nyi a dəri camə lagu sərə hyi məliya nyi. **14** Alaga ma yi nar nyi abər yi bəwadzə ənga hyi, nayi gu səli wu mwar hyi mai. Ənggər kəra kalar sərə 'yi nar hyi jiri nga nyi, patər sərə 'yi bəwadzə əni ar kəra hyi anə Tayitusu tsu jiri nga nyi patəu. **15** Tayitusu a vər yiwu hyi gagadau, ar cakar cakau kalar pəcira ji dəngari ənggəra hyi bəlari ndər nyi. Hya dləwuri nyi ənga hudə pathləu wu gənggər nyi səli. **16** A'yi yi ənga hudə pipida arya a'yi yi ənga papalkur kər kəra nyinyau wu hyi.

8 Kabəngəkəu, wazha ama 'yu yiwu hya sənbiya sərə mayiwakur Hyal a vər məl wu pama dabə dzə njir nu paməpamə kəra wu Masidoniya. **2** Wu madiya bəwəwatə kəra nda a gwa, a'yi nda ənga hudə pipida kəra təkəri ndə uya tsi papahau aga lər sau wu nggya dafalir nda. **3** A lar yi ənga liya yau, ndə ləri lər sər nda tsa'a aga dənəmar nda, zada ma ja ndiya sərə ara nda, ndə ləri ənga yiwur nda. **4** Nanda ənga kərnda nga vər kədi 'ya gagadau aga 'ya jigəwa nda wu pama njir lə sə lələu anə nji cici gə Hyal. **5** Sərə ndə ləri ba ji ndiya sərə 'yu nggani ndu ləri, arya tanggərma ndə lər kərnda anə Thlagəu ənga anə 'ya wu yiwukur hudə Hyal, kadivira ndə dzəgwa lə sə lələr nda. **6** Arya kau, kə 'yi dzəgwa kədi Tayitusu aga ja dumwa ənga dləwu lər sər hyi, mara naja ngə dzəguya, ba'a

shili ar kudiyə lər sər hyi. **7** Ənggər kəra hyi a dər a dumwa ənga məl kalar sau, sə ənggər mbərsa, ənga ndər, ənga sən sau, ənga cim məl sə mənəhəu, ənga ca yiwukur anə 'ya, ta'yi hya da a dumwa ənga lə sə lələu. **8** A'yi ca nga yu ca hyi a gwa ənga hathlə mai, ama yu yiwu ya dzəgabiya jirkura yiwur hyi kəra hyu ca lagur gələbiya nyi lagur yiwukur lə sə nə alenyi nji. **9** Arya hyu səni mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti, alaga kə ndər bərba nga ja, ama arya hyi kə ji da ndə dafali, aga nahyi kəra nji dafali hya da njir gənna lagur dafalikur nyi. **10** Kəja sawara da kəra ndiya anə hyi patəu, wu najaka sau. Hunau, nahyi ngə njira dzəguya lə sə nə tanggərma, a'yi lər sə waci mai, ama a'yi hyi ənga dəfu lə sau. **11** Kabəngəkəu, hya duya thlər kəra hyau, aga dəfu cim nə mələ nyi kau, ja shili tsa'a ənga cim duya nyi, ənggər kəra dənəmar hyi mbari. **12** Ma dəfu lər sə a'yi ara hyi, Hyal wu nda dləwuri lər sər hyi. Arya lər sə a kyaga da tsa'a ənga sərə ara gau, a'yi sərə gərə ara gə mai. **13** A'yi 'yu yiwu 'ya fənggər hyi sə tədəbəu ba 'ya dləwana alenyi nji nda tsar yambadə mai, ama nda da kakaləu. **14** Ar pəci kə əshina, gəngəkur sər hyu nda dləwar nda wu ghar nda, abəngə tsu gəngəkur sər nda wu nda dləwari hyi wu ghar hyi. Aga kalar sə a ma'yi kakaləu. **15** Ənggər kəra ndər Hyal kəra tsətsəfə nana, “Naja ndəra tsəmiya gəngəu wu da gəngə gagadə anə nyi mai, naja ndəra tsəmiya kushu tsu a'yi wu təwa gagadə anə nyi mai.” **16** Usaku anə Hyal arya ji fuwa wu dəfwa Tayitusu aga ja dləwari hyi ənggər kəra ya vər yiwu ya məl. **17** Tayitusu a'yi dləwənggəri ənga kədir 'ya aga ja shili waci mai, ama ji dləwənggəri ənga caguli, yiwu hudə ja nga ju yiwu ja shili. **18** Kəja 'yu səwa zamə kə ənga ja, naja kəra fiya thləmə wu dabə dzə njir nu pamə paməu arya tətəlndəshigu məsahə kəra ju məl. **19** A'yi najakə waci mai ama dabə dzə njir nu paməpamə ngə cadəbiya nyi aga ja ləbiya 'ya ənggəra 'yu hə sə lələ kəra 'yi tsəmiya. Lər sə kəra 'yu lau aga lə kadakadarkur anə Thlagəu, aga ca anə Thlagəu ənggəra 'ya ənga dəfu mənəhəu aga dləwa nji. **20** 'Ya vər hwi a sara nja vazəya 'ya ar kəra lagura 'yu təkə lə sə lələ kəra nji ləri gəngəu. **21** Yiwur 'ya ca ngə aga 'ya məl sərə tsa'a, a'yi sərə tsa'a wu mwar Thlagə waci mai ama patə əkkə'yi wu mwar nji. **22** Kəja 'ya səwa dabə ənga nda zamər mən kəra 'yi dzəgabiya nyi lagu paməpamə gəngəu kəra 'yi thləwa nyi ənga jiri abər dəfu a miya ta ja wu kalar sau aga thlər Hyal, naja tsu a nər ja dzau arya papalkur kər

nyi wu hyi. **23** Tayitusu nanyi bazhi mæl thlær dā ngau wu pama hyi, abangə tsu, alenyi wazha ama kəra a vər mæl thlær əkkə'yi ja kau, nərnda ar viya dābə dzə njir nu paməpamə nga nda aga ja shili ənga kadakadarkur anə Kərsiti. **24** Agabangau, hya canə nyi yiwudzər hyi anə njī kau ənga sərə dā 'yu bwadzə wu hyi, aga dābə dzə njir nu pampam kau, nda lari.

9 A'yi mbari ya bəra dəngar hyi ar kəra dləwa dzə njī cici gə Hyal mai. **2** Ara wu səni yi ənggəra hya vər yiwu dləwa njī ənga caguli, kəra təkəri ma, yu bwadzə ənga hyi anə njir Masidoniya. Ya vər na anə nda abər mbar hunau ba'anə shili ar kabangəkau, nahyi njir Akaya nga vər yiwu hya lər sau. Hufə hamər hyi a tsəkur badəgala njī aga nda mæl sau. **3** Kəja tsu yu səwa hyi wazha ama kau, a dəgya hyi aga bwadzər 'ya ənga hyi wu thlær kau a sara dā sə kurthləu. Wu yiwu yi aga hya nggya ənga bəbathlə dzau, ənggər kəra yi saya na hyu nda dā ta. **4** Ma yi shili əkkə'yi njir Masidoniya, ma ndə sə thləwa hyi papatagəu, yu nda gu səli aya fal kəra ya vər fal hyi anə nda, a'yi kəl nayi ngə gu səli kə waci mai ama patə əkkə'yi hyi. **5** Agabangau, tsam dā a mbari ya kədi wazha ama aga nda nda tular hyi kwatahəu ənga nda nda duya pabər sə ar kəra lə sə lələ kəra hyi saya məliya alkawal ta. Aga ja dā lər sə ngau ənga dəfu pathləu a'yi lər sə kəra ənga caca nyi mai. **6** Hya dəngari ja, kalar ndəra thləkana culi kushu, ju nda gəm sə zəzəwa kushu. Ama ndəra thləkana culi gangəu, ju nda gəm sə zəzəwa gangəu. **7** Kalar ndə ja ləri tsa'a aga sərə dəfuwa ja nə nyi, aya Hyal a vər yiwu ndər lə sau ənga dəfu pathləu. **8** Hyal wu sən fənggər hyi mayiwakur nyi gagadau wu kalar sau, aga wu kalar pəci, hyu nda uya sərə hyu yiwu patəu, ənga aga hya nyabiya dzau ənga mæl kalar thlær mənəhəu. **9** Ənggəra njī tsəfəri abər, “Ju sən lə sə lələ nyi anə patər njir gha ənga tsi papahau, tsapəkur nyi a nggyari ba'anuwa.” (aion g165) **10** Hyal ndəra wu lə culi anə ndər thləka, naja ngu lə sər səm anə ndər səm. Abangə tsu, Hyal wu lər hyi culi nə thləka ar kər ar kər ba valər hyi a nyabiya dzau ənga ba ja nyabiya hyi ənga fa'a sə zəzəwa nə tsapəkur. **11** Hyu nda dā njir gənna wu kalar lagu, aga hya dā njir lər sə ənga tsi papahau wu kalar pəci. Lagur 'ya tsu, lər sə tsi papahər hyu nda shili ənga usaku anə Hyal. **12** Lər sə kau, a'yi kəl dləwa njī cici gə Thlagəu nga ju mæl waci mai, ama ətsu wu shili ənga madiya usaku anə Hyal wu lagu pampaməu. **13**

Aya lagu lə sər hyi, nga hyi cabiya kərhyi njī gə Hyal. Agabangau, nju nda gənggər nyi səli anə Hyal ara ənggəra hyi bəlar ndər Hyal, ənga sərə hyu nana ar kəra ndəshigu nə Kərsiti, ənga lə sər hyi anə nda ənga anə kalar njī ənga tsi papahau. **14** Wu kədi Hyalər nda anə hyi, ndu nda dəngar hyi wu dəfuwa nda, aya madiya madiya mayiwakur nə Hyal kəra ji cabiya hyi. **15** Usaku anə Hyal aya lə sə lələ kəra ji ləri kəra njī gəra sən dəgabiya.

10 Lagur ki'wakur ənga səsə'wu sə nə Kərsiti, nayi Bulusu ənga kərdə, ndəra nju ngga “Ndə səsəli,” ma yu wu mwar hyi, ama “Ndə u'ul li” ma a'yi yi a mwar hyi mai. **2** Ya vər kədi hyi, ar pəcira yi shili, a'yi mbari abər kəl yi sa uləna hyi li ənggər kəra yi nggani ya mæl anə alenyi njī mai, njira wu nggani abər 'ya vər nggya ənggər kəra njir duniya wu yiwu. **3** Alaga kə mənə vər nggya wu duniya, par mən a'yi ənggər kəra njir duniya vər mæl mai. **4** Balmir mən a'yi ənggər nə njir duniya mai. Ama pamə nga nda, a'yi nda ənga dənəma nə Hyal kəra wu dlana patər dənəma nə təkur nə dawa. **5** Mən wu wushina kalar sərə wu kəpal ənga kalar dənga bwaḃwadzə kəra wu kar sənbiya sə ar kəra Hyal. Ba mənə dzəgwa mbiya kalar dənga aga ja shili ənga bəlar ndər Kərsiti. **6** A'yi 'ya a yi ta'ya, aga 'ya nə nyi bwaḃwatəu anə kalar ndəra vər bəlna ndər Hyal, ma bəlar ndər Hyalər hyi a nyabiyar dzau. **7** Hya tsam sərə liya hyu lari! Ma ndəra ənga papalkur kər na abər nə Kərsiti nga ja, ja tsambiya mənəhəu abər na'ya tsu ma nə Kərsiti nga 'ya. **8** Ma dā 'yi fər zər bwadzau ənga dənəma təkur kəra Thlagə nə 'ya, sə a'yi kəra wu shili ənga sə səsəli anə dā a gwa mai. Aya dənəma təkur kəra ji nə dā kau aga hər hyi nga nyi a mwara dla hyi. **9** A'yi yu yiwu ya gərahəya hyi ənga cama tsətsəfə dā 'yar mai. **10** Aya alenyi nju na, “Cama tsətsəfə'yar nə Bulusu kau, kwakwadəu ənga dzadzau nga nda, ama ma a'yi ja ənga kərnyī a'yi ja ndə kwakwadə mai, ənga ndər nyi tsu a'yi ar viya vanyi sə mai.” **11** Culi njī kə a kyaga səni abər pampamkur a'yi wu pama sərə 'yi tsəfəya ma a'yi 'ya mai, ənga sərə 'yu mæl ma 'ya 'yi. **12** Na'ya sən gəla ənga jiga kər'ya ənga njira hər kərnda ar viya vanyi sə mai. Njira tsu, nda a vər gəla kərnda ənga kərnda, ənga ndu təkə kərnda ənga kərnda, nanda a'yi njī hahangə mai. **13** Na'ya a'yi wu nda bwadzə a ndiya sərə 'ya kyaga dā mai, ənga a'yi 'yu piyari bwadzər 'ya a tərabiya a biya banga vi kəra Hyal fiya anə 'ya mai, vi kəra ji fiya patə əkkə'yi anə

hyi. **14** Nahyi ənga kərhyi ma ar viya vira Hyal nə 'ya nga hyi aga ya məl thlər a gwa, ca ngə sərə də na'yi ma'yi a biya banga fa ənga culi mai ar pəcira 'yi shili ənga ndəshigu nə Kərsiti anə hyi. **15** Bwadzər 'ya a'yi a ndiya sərə tsatsa'a mai ənga a'yi sərə tsəkwar thlər alenyi nji mai. Ama cimar 'ya ca ngə mbərsar hyi a dumwa ənga hau, abangə tsu thlərər 'ya wu pama hyi, a dumwa ənga cakau gagadau. **16** Aga 'ya dabaga tətəlna ndəshigu a ndu 'yi'yir məlmə kəra a biya banga hyi. Ama a'yi yu yiwu 'ya bwadzə ənga sərə alenyi nji məlna wu 'yi'yir nda mai. **17** Ama “Bəgə njira wu bwadzau nda bwadzau wu Thlagəu.” **18** Ara a'yi ndəra wu fal kərnyi ngə Thlagəu wu dləwunggəri əni mai, ama ndəra Thlagəu ənga kərnyi ngu fal nyi.

11 Yu cim hya mbiya dəfu ənga zər dzakur də. Alaga kau, a'yi hya vər məl kau. **2** Ya vər də shishi arya hyi culi shishikur nə Hyal. A mbabiya hyir yi alkawal nə hə dzau, nə hə sal zəməu, naja ngə Kərsiti. Aga ya sa nər hyi nyi ar viya zəkwalalagə kəra cicau. **3** Ama hivər də ca ngə ja sara də ənggər kəra pabə ənga tsətsəlkur nyi nggutana Hawawu a gu fa wu ta, ja sara bəlana dəngar hyi ara lər kərhyi nyinyau ənga cicau anə Kərsiti. **4** Ara ma vanyi ndə shili ji sa nar hyi ndər ar kəra vanyi Yesu pamə a mwara Yesu kəra 'yi nar hyi kau, alaga hyi dləwuri vanyi mambəl a mwara kəra hyi dləwuri kau, ənga alaga vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra hyi dləwuri kau, ba hyi dləwunggəri ənga nda kusakusa, ama a'yi a ki abangə mai. **5** Nayi a'yi nggani abər njira nju ngga ənga “cama səsə nggunggurəm'yar” a ndiya də ənga vanyi sə mai. **6** Tara a'yi nji hwathliya də wu lagur sən ndər mai, ama wu səni yi sau. A cabiya hyir 'ya sə'yar kə ar babal wu kalar lagu. **7** A dər yi ndər bikə ma yi həya kər aga ya hya'ana hyi lagur tətəlna hyi ndəshigu nə Hyal kə kurthlə ya? **8** A dəri ənggər yi mbəliya sə ara alenyi dəbə dze njir nu pampam ma ndə lə sə ləlau, aga ya dzəgwa məl thlər əni anə hyi. **9** Ar pəcira yi ənga hyi yu ghar sau, ama nayi a'yi fənggər hyi ghar sə də ar kəra hyi mai, ara wazha ama kəra shili sara wu Masidoniya ngə nə də kalar sərə yu yiwu wu ghar sə də. Ar pəci ta nayi fənggər hyi ghar sə də mai, abangə nga yu dumwa ənga məl. **10** Ənggər kəra jirkur nə Kərsiti a'yi wu yau, ndə a'yi wu 'yi'yir Akaya kəra wu sən kar də ara bwadzə də kə mai. **11** Mi ngə də yu na abanga? Ara nayi a'yi wu yiwu hyi mai ya? Hyal wu səni abər yu yiwu hyi. **12** Ama yu bəra dumwa ənga məl sərə ya vər məl aga ya

kar “cama səsə nggunggurəm'yar” ara bwadzə abər thlər kəra nda vər məl kakal ənga nər 'ya. **13** Ama culi nji kau, cama səsə fəfati nga nda, njir ngguta vi, njira wu fiya kərnda ənggər cama səsə nə Kərsiti. **14** A'yi sə dədəgur mai, alaga Shatan ənga kərnyi a fiyar ja kərnyi ənggər waladi nə mbəmbəl. **15** Agabəngau, a'yi sə dədəgur ngə ma njir məl thlər anə nyi shabiya kərnda aga njir məl thlər nə tsapəkur mai. Ama wu jomə ndəl ndu nda dləwuri sərə tsa'a aga thlərər nda. **16** Ya bəra nar hyi, ndə a sara fə də aga ndə dza mai. Ama ma hyi lar də ənggər dza, ya, ta'yi hya həri də abəngau, aga ya uya lagur zər bwadzau. **17** Wu bwadzə də ar kəra kərdə, a'yi ya vər ndər ənggər Thlagə nga vər ndər mai, ama ənggər ndə dza. **18** Ta də nji gangə a vər bwadzər nda ənggər kəra njir duniya, ta'yi nayi tsu ya bwadzau. **19** Nahyi ənga caguli nga hya vər nggya ənga nji dza, arya nji hahangə nga hyi. **20** Ənga jiri tsu, hyu sən nggya ənga njira wu fuwa hyi wu mafakur, ənga alaga njir shishibə hyi, ənga alaga njir diya hyi, ənga alaga njir ca gaurur anə hyi, ənga alaga njir dəgə hyi wu bama hyi. **21** A dəri sə səsəli anə də ya hənggəri abər arya kukufəkurər 'ya ngə də na'yi məliya sə'yar kə mai. Ama ma vanyi ndə cabiya salkur, ba ji bwadzau ənga vanyi sau, nayi ma yu məliya abangə tsu. Ənggau, yu ndər ənggər ndə dza. **22** Ma nanda njir lbrani, nayi ma abəngau. Ma nanda njir Izirayila, nayi ma abəngau. Ma nanda culi lbrahimu, nayi ma abangə tsu. **23** Ma nanda njir məl thlər Kərsiti, nayi nga ndiya nda patəu. (Ya vər ndər kau ənggər ndər thləkau.) A mələr yi thlər a ndiya nda patəu, a fuwa dər nji wu fursəna aga gangəu, a dləwuri yi dəgə ənga wudə aga gangəu, ənga a gwar yi wu miya tau ar kər ar kər. **24** Aga təfu ngə njir Yahudiya dəgə də ənga wudə makər kumunyi apə ədlau. **25** Aga makər nga nji dəgə də ənga wudə liyangə. Nji vavaka də nə tsa ənga tsəka aga zəməu. Aga makər ngə kwambwal mbuya dze ənga yau. Yi həna vu'yi ənga pəci a gwar tsadau, kadivira nji kətiya də. **26** Wu bəbə də patəu, a bər yi ənga asar pampaməu a gwar dəl, ənga yi tadəu wu tsa njir dālagu. A lar yi asar wu tsa njir Yahudiya zamə də 'yar, ənga njira a'yi njir Yahudiya mai. A nyir yi ənga gu asar wu huda məlmau, ənga miya tagəu, ənga tsu a nyir yi ənga gu asar a gwar tsadau, ba ətsu a nyir yi ənga gu asar wu tsa wazha ama nə fəfati. **27** A mələr yi thlər gagadau wu bəwbwatə gagadau, ənga a nyir yi ənga pida lili'u. A nggyar yi ənga wubəu ba hili nə pəci gangəu, ənga a nggyar yi nə pəci gangə gəra

səm sər səm. A nggyar yi turusu, ənga a nggyar yi ar yambadəu. **28** A biya banga kalar sau, wu kalar pəci a'yi yi ənga dəfu tədəbəu, aga ya sən dəbər kəra dəbə njir nu papatəu. **29** Ma ndə a'yi ənga tətəwakur, nayi ma yu nggar tətəwakur nyi kau. Ma vanyi ndə məliya bikau, ba ja fuwa da wu ndzə hüdə gagadəu. **30** Ma a dāri kəl yi bwadzau, ba ya bwadzə ənga tətəwakur da. **31** Hyal ənga dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ndəra anə nyi ngə fal ba'anuwə, wu səni abər a'yi fati nga yu thla mai. (aiōn g165) **32** Ar pəcira yi wu Damasəkasu, ar pəcir təlkur Aristasu ngə gwamna dana miya gwar məlmau aga nja mbar da. **33** Ama kə bazhi da 'yar həya da a gya wu tsəla lagu liya mahwal nə məlmau aga ya mbəlbiya dzə wu tsa ja.

12 Kəl ya dumwa ənga bwadzə alaga kə sə a'yi nju uya a gwa mai kau. Kabangəkau, yu dumwa ənga ndər ar kəra sən zəgəu ənga mətəkər kəra yi uya sara ara Thlagəu. **2** Yu səni vanyi ndə a'yi wu Kərsiti nji saya hər nyi a dəməlmə nə makəru wu fa kumo apə fodə kəra tərabiya kau. Tara wu kumər dzau ənga tara wu mambəl, nayi wu sən mai, ama kəl Hyal ngu səni. **3** Ənga yu sən ndə kau, tara wu kumər dzau ənga tara wu mambəl, nayi wu sən mai, ama Hyal wu səni, **4** nji hər nyi a dəməlməu. A dənə ji nggari sərə nji gərə sən dəgabiya ənga miya, sərə a'yi nji piyari nyi anə ndə ja nana mai. **5** Yu sən bwadzə arya culi ndə ənggər kau, ama a'yi arya kərda mai, ama kəl arya tətəwakur da. **6** Ma sən da yu bwadzau, a'yi wu sən məliya da ya da ndə dza mai, arya yu nda na sərə jijiri. Ama ba yi piyari bwadzau, ara nayi yu yiwu nja hər da a ndiya sərə ya aga nyi mai, lagur sərə yu na ənga sərə yu məl. **7** Ara ya sara da ndər bwadzau, arya gangəkura mətəkər kəra yi uya, ba nji fuwa da shiləgə wu dzau, kəra da ənggər shikədi. Naja cama shatan ngau, aga ja nə da bwaḃwatəu, a sara ya da ndər bwadzau. **8** Aga makər ya vər kədi Hyal aga ja həna da shikədi kau. **9** Ama ba ji na anə da, abər, “Mayiwakur da a citə ngə ri, ara dənəma da wu nyabiya dzə wu tətəwakur ngau.” Agabangau, yu bəra cakəri bwadzau wu tətəwakur da ənga caguli aga dənəma Kərsiti a nggya wu yau. **10** Ca ngə sərə da wu Kərsiti yu caguli ənga tətəwakur da, ənga ma nju nggəl da ənga ma yi wu bwaḃwatəu ba ənga wu nggyabiya dzadzau. Arya ma yu tətəwakur ba ya da ənga dənəma. **11** A dār yi ndə dza, ama nahyi ngə məliya da yi da abangau. Nahyi ngə tsa'a aga faliya da. Alaga kə nayi a'yi ar viya vanyi sə mai, a'yi da abər

“cama səsə nggunggurum” nər hyi 'yar kau, a ndiya da mai. **12** Hyal a cabiyari abər nayi cama səsə jijiri nga yau, lagur mətsam ənga sə dədəgər kəra yi məlna wu pama hyi, wu mba dəfu da. **13** Lagu mani nga yi cabiya abər nahyi a'yi kakal ənga alenyi dəbə dzə njir nu maya? Əndəga ara yi nggəl ara dləwu dləwa dzə ara hyi ya? Ya, ba hya təfəbiya da najaka bikau. **14** A pabər yi dzə aga ya nda tular hyi nə makərkura nyi, ama nayu yiwu ya nda da kar tədəbəu anə hyi mai. A'yi sər hyi nga yu yiwu mai, ama nahyi ənga kərhyi. Arya a'yi da tsa'a wazha nga hə tədəbəkər nə njir ya mai, ama njir ya nga hə tədəbəkər nə wazha. **15** Abangau, ənga hüdə pipida nga yu tsiya sərə ara yau, dəbə ənga kərda aga ya dləwar hyi. Ma yu ca yiwukur anə hyi gagadəu, ba hya dzəgwa gənna yiwukurər hyi anə da ya? **16** Hyu dləwunggəri abər nayi saya da kar tədəbə anə hyi mai. Ama vanyi ndu sən na abər yi nggutana hyi, ba ənga yi səmku hyi ənga fati. **17** Hyu nggani yi səmku hyi lagur njira yi səwa hyi kə ya? **18** Yi kədi Tayitusu aga ja ma'yi a ndəra hyi, ənga yi səwa vanyi zamər mən ənga ja. Hyu nggani abər Tayitusu səmku hyi ya? A'yi 'yi məl thlər wu mambəl zəmə ənga 'yi nu lagu zəmə ənga ja wa? **19** Əndəga hyu nggani abər 'yu kətə kər'ya ar kəra sərə 'yu məl wu mwar hyi ya? Hyal ngə sakidar 'ya abər 'ya vər thla jiri wu Kərsiti. Patər sərə 'yu məl, sər cakə hyi ngə bazhir 'wa da 'yar. **20** Ara hivər da ya sara tini thləwa hyi ənggər kəra yu yiwu, ənga nahyi ma hya sara tini thləwa da ənggər kəra hyu yiwu hya lari da. Hivər da ca ngə ya sara shili ya sa thləwa nju pa, ənga ca shishikur, ənga kwakwadə dəfu, ənga yiwu kər, ənga ndza thləmə, ənga na ndau, ənga bwadzau, ba ənga gwazhi vi. **21** Yu hivər ara ma yi bəra sha shili, ba Hyal a sa fuwa da wu səli wu mwar hyi. Yu hivər a sara hüdə ya sa ndzau ma yi sa lar badəgala hyi, tsu hyi wu nggya nə bikau ənggər nə dədəmə ta, tsu hyi gərə tubi, njir məl sə gərə kyau ənga njir məl səsukur, ənga njir suna nə shi'wau kəra ndə fuwa kərnda a gwa.

13 Najakə ngə shili da a sa tula hyi nə makərkura nyi. “Kalar ndər ja da tsa'a, ma ji biya sara wu miya sakida məthləu alaga makəru.” **2** Ar pəcira yi shili nə məthləkura nyi, a saya tədər yi himiya njir məl bikau ənga alenyi nji aga nda piyari məl bikau. Kabangəkau, yu bəra tədər himiya hyi alaga kə nayi a'yi yi ənga hyi kə mai. Ar pəcira yi bəra sha shili ənga kərda nayi wu sa hyi njir bikə mai. **3** Ta dāri

hyu yiwu hya uya sakida kəra cabiya abər Kərsiti nga vər ndər lagu dā. Ya, kəja sakida, a'yi ja tətəwa lagur məl thlər ənga hyi mai, ama a'yi ja ənga dənama wu pama hyi. **4** Aga nja nggya ənga sənbiya abər, nji dlakəya nyi arya kukufəkur nyi, alaga abəngau, a'yi ja ənga pi wu dənamar Hyal. Agabəngə tsu, alaga kə mən kukufu wu ja kau, ama lagu dənama Hyal a'yi mən ənga pi ənga ja aga thlər kəra 'ya vər məl wu hyi. **5** Hya tsambiya kərhyi mənəhəu tara tsu hyi wu mbərsa. Hya dumwa ənga dzəbiya dzau. A'yi hyu səni abər Kərsiti Yesu a vər nggya wu hyi wa? Ma nahyi a'yi wu səni abəngə mai, a cabiyari abər a dlar hyi wu dzəbiya dzə kau. **6** Ənga cim dā abər hyu nda sənbiya abər a səmkur 'ya najaka dzau. **7** Ama 'ya vər kədi Hyal a sara hya məliya sərə a'yi tsatsa'a mai. A'yi aga nja lari abər a səmkur 'ya dzə kə mai, ama aga hya dā njir məl sərə tsatsa'a, alaga kə nju nda nggani abər dladla nga 'ya. **8** Ara 'yu nda nu sərə jijiri, a'yi 'yu bəra məl sərə dawa ənga ja mai. **9** Caguli nga 'yu caguli wu kukufəkur 'ya, ənga nahyi a'yi hyi ənga dənama. Kədi Hyalər 'ya ca ngə hya dā njira nyabiya dzau. **10** Ca ngə sərə dā yi tsəfəya hyi najaka cama tsətsəfau ar pəcira a'yi yi əkkə'yi hyi mai, aga ma yi shili, ya sara sa ndər ənga tsa anə hyi, ara dənama nə təlkur kəra Thlagə nə dā nə hər ngau, a'yi aga ya dlana hyi mai. **11** Wu yukudā sə patəu, wazha ama, kəl vanyi pəci. Hya gal nyabiya dzau, ənga hya nggar kədi dā, ənga hya dləwunggəri ənga kərhyi, ənga hya nggya jaməu. Lagu kə ngə Hyal ndər yiwudzau ənga nggya jaməu, ju nggya əkkə'yi hyi. **12** Hya usar dzau ənga bərpə dzau nə yiwukur kəra cicau **13** Nji cici gə Hyal patə nda vər usa hyi. **14** Bəgə mayiwakur nə Thlagəu Yesu Kərsiti, ənga yiwukur Hyal, ənga dābə dzə nə Mambəl Cicau, ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

Galatiya

1 Cama tsətsəfau sara ara Bulusu, cama səsə nə Yesu. A'yi nji ənga alaga ndə ngə sə də mai. Ama Yesu Kərsiti ənga Hyal Tada ngə sə də, ndəra hya'ana nyi sara vir tau. **2** Na'ya ənga patəkura wazha ama kəra ənga yau, nga vər sə cama kau, anə patəkura njir nu, njira wu Galatiya. **3** Mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Dərmən Hyal ənga Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **4** Yesu Kərsiti lər kərnyī arya bikər mən, aga ja mbədana mən sara ara nggyabiya dəmwa'yi kau, ənggəra Hyalər mən wu yiwu. (aion g165) **5** Bəgə kadakadarkur a nggya nə nyi ba'anuwa. Amina. (aion g165) **6** Səra hya vər məl kau a dərī sər hivər gagadəu anə də. Wu pəci kushu ənggər kau, kəja hya piyar nu ndəra nggar hyi lagu mayiwakur Kərsiti, ka təkəri hyi nu vanyi ndəshigu mafəliyāngəu. **7** Ya, vanyi ndəshigu pamə a'yi mai. Yi nar hyi abangau, ara alenyi nju hya hangəkala hyi, ndu nərdzə aga nda bəlana jirkur nə ndəshigu nə Kərsiti. **8** Ama yu na anə hyi, ma vanyi ndə a'yi wu pama 'ya kəra wu shili ənga vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra 'yi nə hyi kau, alaga waladi kəra sara dəməlmə ngau, bəgə nda nyi a də ndə shishi'wau! **9** Ənggər kəra 'yi nar hyi tsu kadəu, yu bəra nar hyi abangə tsu, abər kalar ndəra bəra nar hyi vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra hyi dləwuri kau, bəgə ja də ndə shishi'wau! **10** Hyu nggani yu gal dləwu dzau ara nji əndəga ara Hyal ya? Əndəga yu gal aga nja fal də ya? Awau! Maja hudə nji nga yu yiwu ya pina, nayi də ndər məl thlər Kərsiti mai. **11** Wazha ama, yu yiwu hya sənī abər ndəshigu kəra yi tətəlna anə hyi kau, a'yi sara ara ndə nga nyi mai. **12** Nayi dləwuri sara ara ndə mai. Ənga ətsu a'yi ndə ngə highibə anə də mai. Yesu Kərsiti ənga kərnyī ngə cabiya də. **13** A nggari hyi culi nggyabiya də kəra dədəməu, wu sər nu nə njir Yahudiya, ənggəra yi nə nyi bwaḃwatə gagadə anə njir nu Hyal ənga jirkur. Kəra təkəri yu yiwu aga ya tətəlna kəra njir nuwur nda. **14** Nahyī tsu, a sənər hyi ənggəra yi nu səra njir Yahudiya wu nu. Yu ndiya badəgala njir Yahudiya njira 'yi hə wu nu sər ciji ənga nda ənga dəfu hamu. **15** Ama Hyal wu mayiwakur nyi, ji cadəbiya də kadivira nji ya də. Ənga ətsu ji ngga də, ba ji **16** pahəna liya yau aga ya lari Zər nyi. Ənga aga ya tətəlna ndəshigu məsahəu anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Ar pəci ta, nayi gal səmana ara ndə mai, **17** ənga tsu nayi ma'yi a vu Urshalima a vu gya njira də cama səsə a mwara yi mai. Ənggərna

ba yi ma'yi a ndar 'yi'yir njir Arabiya, ənggau ba yi sha shili wu məlmə Damasəkasu. **18** Kəl ayukudə fa makəru, ba yi ma'yi a vu Urshalima aga ya vuwa lari Kefasu, naja ngə Simanu Biturusu. Ətsu kə yi məliya pida kumou apə təfu nga ja. **19** Ar pəci ta, nayi lari alaga ndə zəmə wu pama cama səsə mai, kəl Yakubu zamiya Thlagəu. **20** Ənga jiri yu nar hyi wu mwar Hyal, səra ya vər tsəfau anə hyi kau, a'yi fati mai. **21** Ayukudə tsu, kə yi ma'yi a ndar 'yi'yir Səriya, ənga 'yi'yir Silisiya. **22** Ama ar pəci ta, njir nu Kərsiti kəra a'yi wu 'yi'yir Yahudi, nandə wu sən də bama ənga bama kwatahə mai. **23** Nanda tsu a nggar nda, nji na, “Ndəra dədəmə ji lər bwaḃwatə anə 'ya, kabəngəkau, kəja ju na ndər mbərsa ar kəra ndər kəra dədəmə ju dzal!” **24** Kə ndə fal Hyal arya səra ji məl lagu də.

2 Ayukudə fa kumou apə fəḃəu, yi bəra sha a vu Urshalima. Wu pəci kau, nayi ənga Barnabasu ngə ma'yi, ba tsu 'yi həri Tayitusu. **2** Yi ma'yi a ndara nda ara Hyal ngə cabiya də wu mətəkər aga ya ma'yi. Ta yi nda, ba yi nda bə əkkə'yi alenyi njir tədəmwə nə njir nu Yesu, ba yi cabiya nda zhizhir nda ar kəra ndəshigu kəra yi tətəlna anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Yi cabiya nda najaka sau, aga ya sənbiya abər nayi ənga nda a hənggər 'ya ar kəra thlər kau, ənga a sara nərdzə də wu thlər kəra ya vər məl ənga kəra yi məlna a də sə kurthləu. **3** Alaga bazhi bə də Tayitusu kəra ndər Gərikə ngau, nji a'yi ciwa nyi aga nja thlana nyi pəlzha mai. **4** Ndər ar kəra thla pəlzha kə hya'ari sara ara njir nu nə fafati kəra shili dədəwa. Ndə shili wu pama 'ya aga nda sa tsambiya nggyabiyar 'ya wu Kərsiti Yesu, aga nda bəra shabiya 'ya aga mafa. **5** Ama alaga kushu na'yi hənggəri ənga nda mai, arya 'yu yiwu 'ya tsərpər hyi jirkura ndəshigu kau. **6** Ama alaga njir tədəmwər nda, nandə cakəri sə ar kəra səra yi highibə kə mai, (wu dənga də alaga wa nga nda, patə lagu zəmə nga nda anə də, arya Hyal wu ca pampaməkur mai). **7** Nanda ənga kərnda tsu a lar nda ənggəra Hyal hənggəri ji nə də thlər tətəlna ndəshigu anə njira gəra a'yi njir Yahudiya mai, ənggər kəra ji nə nyi anə Biturusu thlər tətəlna ndəshigu anə njir Yahudiya. **8** Kəja Hyal kəra məl thlər lagur Biturusu aga məl thlər anə njir Yahudiya, naja tsu ngə məl thlər lagu də aga ya də cama səsəu anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **9** Ənggəra ndə lar ənggəra Hyal cabiya də mayiwakur nyi abangau, ba Yakubu, ənga Biturusu, ba Yahwana hənggəri ənga yau. Nanda kəra

njir tādāmwa anə njir nu Yesu, ndə dləwur 'ya əŋga Barnabasū əŋga hudə zəməu. 'Yi həŋggəri wu pama 'ya aga 'ya ma'yi a ndəgya njira a'yi njir Yahudiya mai, əŋga nanda tsu nda ma'yi a ndəgya njir Yahudiya. 10 Kəl kə ndə dəŋgari 'ya abər 'ya sara fari əŋga nji dādali kəra wu pama nda mai. Alaga kə tsu kadəu ya vər cim ya məl abangau. 11 Ar pəci kəra Biturusu shili wu məlmə Antakiya, kə yi kughiya nyi a du bama ja, arya sər mələ ja a'yi tsa'a mai. 12 Tsu kadəu ju səm sər səm əŋga njir nu Yesu njira a'yi njir Yahudiya mai. Ama ayukudə shilər njira Yakubu səwa a shili wu Antakiya, kə Biturusu tsana dzau, ji dā paməu. Ji məl abangau arya ju hivər njira wu yiwu nja thlana nyi pəlzha anə njira a'yi njir Yahudiya mai. 13 Abangə ma alenyi njir Yahudiya njir nu Yesu məl culi najaka ngguta vi əŋggər nə Biturusu kau. Sər mələ nda kə tsu ma, ka bəlana hangəkala Barnabasū. 14 Ama ta yi lari sər mələ nda a'yi wu nu jirkur nə ndəshigu mai, kə yi kughiya Biturusu wu mwar nji patəu, “Nagau, ndər Yahudiya ngau, ama kəja gu nggya əŋggər njira a'yi njir Yahudiya mai. Nagə a'yi wu nggya əŋggər njir Yahudiya mai. Aga mi nga gu ca njira a'yi njir Yahudiya mai, aga nda nu sər ciji nə Yahudiya ka?” 15 “Alaga kə namən njir Yahudiya ngau lagur ya, a'yi njira gərə njir Yahudiya njir bikə mai, 16 wu sən mən abər ndə a'yi a sən uya nggya tsapəu wu mwar Hyal lagur nu dladə mai, kəl ma ji mbərsa əŋga Yesu Kərsiti. Agabangau, namən ma a lər mən kərmən anə Kərsiti Yesu, aga mənə dā nji tsapəu wu mwar Hyal lagur mbərsa əŋga Kərsiti ama a'yi lagur nu dladə mai. Arya ndə a sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladə mai. 17 Ama ar pəcira mən wu yiwu mənə dā nji tsapəu wu mwar Hyal lagur mbərsa wu Kərsiti, ama ba nji thləwa mən əŋga kərmən njir bikau. Kə a cabiyari abər Kərsiti wu tsətsəku aga nja məl bikə ya? Awau, alaga kushu! 18 “Ama ma yi bəra hər sərə ya yi vakana tsu kadəu a cabiyari abər nayi ndər bəl dladə ngau. 19 Lagu nu dladəu, a dər yi tətəu anə dladəu, aga ya nggya nə Hyal. 20 A dlakəya dər nji əŋga Kərsiti. Kabangəkau, a'yi mbəmbədə nga nyi mai, ama Kərsiti ngu nggya wu yau. Najaka nggya kəra yu nggya wu kumər dzau, nggya nə mbərsa əŋga Zər Hyal, ndəra yiwu dā ba ji tau arya yau. 21 Nayi wu piyari mayiwakur nə Hyal mai. Arya ma ndu sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladəu, ka cabiyari abər tər Kərsiti a dər sə kurthləu.”

3 Nahyi njir Galatiya, thləkə wu tə hyi ya? Əndəga vanyi ndə gwadər kəra hyi ya? Kəja ar babal nga yi cabiya hyi Yesu Kərsiti ndəra tə ar wu dladlakau. 2 Kabangəkau, yu yiwu ya yiwar hyi vanyi sau. Mambəl Hyal shida ar kəra hyi arya hyi nu dladə ya, əndəga ara hyi həŋggəri əŋga ndər kəra hyi nggari ya? 3 Kabangəkau, thləkə wu tə hyi ya? Kəja hyi dzəguya wu Mambəl, ama kəja hya bəra jamuya wu ndəndəkur! 4 Ya, culi d̥waḃwatə paməpamə kə hyi səsə'wuri kau, a dər sə kurthlə ya? A'yi a kyau, abangə mai. 5 Hyu nggani Hyal nə hyi Mambəl nyi, əŋga ju məl sə dədəgur'yar wu pama hyi ara hyu nu dladə ya, əndəga ara hyi həŋggəri əŋga ndər Kərsiti kəra hyi nggar ya? 6 Tsamiya mə nggyar Ibrahimu ja. Nji tsəfəri abər, “Arya Ibrahimu mbərsa əŋga Hyal, kə Hyal jigəwa nyi ar viya ndə tsapəu.” 7 Hya sənbiya abər njira həŋggəri əŋga Hyal, nanda ngə culi Ibrahimu. 8 Ləkakadə nə Hyal a nanari tsu kadəu, abər, Hyal wu nda məliya njira a'yi njir Yahudiya mai a uya nggya nə tsapəkur lagur mbərsa. Arya tsu kadəu, Hyal nar nyi anə Ibrahimu lagu ndəshigu, abər, “Lagu ngau, ngə patər 'yi'yi wu nda uya barka.” 9 Hyal fəŋggər nyi barka anə Ibrahimu arya mbərsa nyi, agabangə kalar ndəra mbərsa əŋga Hyal, ju nda fəŋggər nda barka dābə əŋga Ibrahimu. 10 Kalar njira wu nggani abər nu dladə nə Musa ngu məliya tsapəu, a dər nda nji shishi'wau. Ara ndər Hyal kəra tsətsəfə nana, abər, “Kalar ndəra gərə nubiya patər sərə tsətsəfəu, wu Ləkakadə nə dladəu, a dər ja ndə shishi'wau.” 11 Ar babal nga nyi, ndə a'yi a sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladə mai, arya tsətsəfə nga nyi abər, “Ndə tsapəu, wu uya mbədau lagur mbərsa.” 12 Sər dābəri nu dladəu əŋga mbərsa a'yi mai. Əŋggər kəra nji tsəfəri, “Kalar ndəra nubiya patər sərə nji nana wu dladəu, ju mbədau laguwa nyi.” 13 Kərsiti a bəliya mən ri sara wu shi'wu nə dladəu. Arya tsətsəfə nga nyi abər, “Kalar ndəra nji dlakəya ar wu dladlakau, a dər ja shishi'wau.” 14 Kərsiti a bəliyar nji aga njira a'yi njir Yahudiya mai a uya barka nə Ibrahimu, aga mənə uya Mambəl kəra Hyal məliya alkawal lagur mbərsa. 15 Wazha ama, bəgə ya nar hyi karapə ar kəra sərə hyi tsəliya. Ma alkawal kəra nji mbiya, nji fuwa tsi a gwa, əŋga nji həŋggəri ni, ndər sən pəlna əŋga ja cakəri a'yi mai. 16 Agabangau, alkawal ngə Hyal məliya əŋga Ibrahimu ba culi nyi. A'yi nji tsəfəri abər, “Culi nyi'yar mai,” kəra wu cabiya abər nji gangə ngau. Awau, ama ji na “Culi ngau,” kəra cabiya ndə zəmə ngau, ca ngə

Kərsiti. 17 Səra yu na ca ngə, dladə kəra shili ayukuda fa gharu fodəu ənga makər kumou nyi nə alkawal, a sən məliya alkawal kəra Hyal mbiya wu pama ja ənga İbrahimu ja də sə kurthlə mai. 18 Maja abər nju uya barka kau, lagur nu dladəu, naji bəra da lagur alkawal mai. Hyal nə nyi barka anə İbrahimu lagur alkawal kau. 19 Ma abangə ja, aga mi ngə Dladə shila? Nji shili ənga Dladə aga ja cabiya mən bikər mən ar babal, kəl pəcira alkawal kəra wu shili lagu culi İbrahimu kə nyabiya dzau. Dladəu, waladi'yar ngə shili ni, lagur ndər ta'you wu pama Hyal ənga nji. 20 Ndər ta'yi wu pama nji ənga Hyal, a sən da ja ta'yi ar kəra ndə zəmə mai, ama Hyal zəmə nga ja. 21 Dəm ya, dladə wu da dawa ənga alkawal Hyal ya? Awau, alaga kushu! Arya maja abər dladə wu sən shili ənga pi, tsapəkur ma nju sən uya lagu dladəu. 22 Ama tsətsəfə nga nyi wu Ndər Hyal, abər, duniya patə mafa bikə nga nda. Səkə da abangə aga səra nji hər alkawala nyi lagur mbərsa wu Yesu Kərsiti, nja ləri anə njira hənggəri. 23 Divira mbərsa shili, dladəu, a mbiya mən ri wu fursəna, lagur biya a'yi mai, kəl lagur mbərsa ənga Yesu cabiya dzau. 24 Nji fuwa mən wu tsa dladəu aga ja hər mənə ndəgya Kərsiti. Lagu kau, nga mən wu uya nggya tsapəu, wu mwar Hyal lagur mbərsa. 25 Kabangəkə tsu, pəcir mbərsa a shiləri, tsu mən a'yi əgyakida dladə mai. 26 Lagur mbərsa wu Kərsiti Yesu ngə patakura hyi nggya wazha Hyal. 27 Abangə tsu nahyi njira nji məliya hyi bəbətizama, a dər hyi nə Kərsiti, sər mələ hyi ja da sər mələ Kərsiti. 28 Agabangau, pampaməkur a'yi mai wu pama njira njir Yahudiya ənga njira a'yi njir Yahudiya mai. Ətsu njira mafa ənga kambər nji mai, ənga mala ənga sal. Patəkura hyi nji zəmə nga hyu Kərsiti Yesu. 29 Ma tsu nə Kərsiti nga hyi, a dər hyi culi nə İbrahimu, ətsu hyu nda dləwuri sər fa'a ki kəra Hyal məliya alkawala nyi.

4 Səra yu na ca ngə, ar pəcira ndər fa'a ki ar viya zər ngau, a'yi ja pamə a mwa ara mafa mai, alaga kə naja ngə ənga ki kə papatəu. 2 Əgya kida njira hə nyi ənga njira dənyi fuwa kar nyi wu tsa nda ba'anə shili ar pəcira dənyi fiya. 3 Abangə nga nyi tsu anə mən, ar pəci kəra mən tsu wazha divira Kərsiti cabiya dzau, namən ənggər mafa anə səra a vər səm təkur ar kəra duniya. 4 Ama wu pəci kəra Hyal pabəri nyabiya dzau, kə Hyal səwa Zər nyi. Ji shili lagu mala. Nji ya nyi əgyakida dənəma nə dladəu, 5 aga ja bəliya njira əgyakida dladəu, ənga ja shabiya mən ar viya

wazha Hyal. 6 Arya namən wazha Hyal, ca ngə Hyal səwa Mambəl Zər nyi wu dəfuwa mən, aga ja nə mən dənəma nə ngga Hyal, "Abba, Tada!" 7 Kabangəkəu, tsu nahyi a'yi mafa mai, ama wazha nga hyi. Ta dər wazha nga hyi, Hyal wu nda məliya hya da ndər fa'a ki. 8 Dədəməu, ar pəcira hyi gəra sən Hyal, hyu səm mafakur anə katə'yar, kəra gəra ar viya sau. 9 Ama kabangəkə kəra hyu sən Hyal, əndəga Hyal ngu sən hyi. Mi ngə da hyu bəra sha a ndəgya kida təkur kəra gəra ənga dənəma? Sə gəra kər nga nda, mi ngə da hyu yiwu hya bəra sha aga mafar nda? 10 Kəja hyu lər kərhyi aga bəla alenyi pida'yar ənga hya'yar, ənga pəci paməpamə ba fa'yar. 11 Səra hyu məl kau a nə dər dənəga sau, ara a dər ənggər patər bwaəwatə kəra yi sa ar kəra hyi kau sə kurthləu ngau! 12 Yu kədi hyi wazha ama, hya nggya ənggər nayau. Arya nayi ənga kərda ənggər nahyi nga yau. Sə a'yi hyi ndzana da mai. 13 A sən hyi shiləgə kəra uya da, naja ngə məliya lagu kəra yi həri hyi ndəshigu nə tanggərma. 14 Alaga kə shiləgə kau da sər bəwakər dədəgaləu anə hyi, alaga abangəu nahyi didəna da mai, ənga hyi nggəl ara dləwu da mai. Hyi dləwuri da ənggər waladi sara ara Hyal, ənggər Kərsiti Yesu ənga kərnyi. 15 Hyi da ənga caguli gagadəu ar pəci ta! Kabangəkə ya, əmani ngə cagulir hyi ta? Pakatə ar pəci ta, wu sən yau, abər hyu sən təkudəbiya liya hyi, ba hya nə da! 16 Ya, hyi shabiya da dawar hyi arya yi nar hyi jiri ya? 17 Nji'yar kau, ndu yiwu nda kəghibiya hyi, ama a'yi wu mənəhəkur mai. Ndu yiwu nda təkəbiya hyi ənga yau, aga patər dəngər hyi nda sha a ndəgya nda. 18 Ma dəngər nji mənəhə nga nyi, a dər mənəhə cimu nda cabiya yiwu wu gau, a'yi kəl pəcira yi ənga hyi waci mai. 19 Nahyi wazha da, kəra yi bəra dər tsəkər ya nda, kəl Kərsiti ciya dzau wu dəfuwa hyi. 20 Cim da ya nggya ənga hyi ba'anə kabangəkəu, ba ya bəlana dāha yau, arya a'yi yi ənga dənəga sə gagadəu ar kəra hyi! 21 Nahyi, hya nar da, nahyi njir yiwu nu dladəu, a sənbiyar hyi sara dladəu wu na ya? 22 Tsətsəfə nga nyi abər İbrahimu a'yi ja ənga wazha shili məthləu, pathləu, zər kəra nji ya lagu mala mafa, ənga vanyi tsu lagu kambər mala. 23 Zər kəra ji yabiya ənga mala mafa kau, nji yabiya nyi lagura nji tsəliya. Ama zər kambər mala kau, nji yabiya nyi lagur alkawal kəra Hyal mbiya. 24 Najakau, karapə ngau, məthləkə'yi kə məthləu kə cabiya alkawal mbamba məthləu. Hajaratu ngə cabiya ndər ya mafa, naja ngə alkawal mbamba nə Mə Sənəyu. 25 Kabangəkəu, Hajaratu a nggyari

ar viya Mə Sənyu kəra wu 'yi'yir Arabiya. Naja ngə ar viya məlmə nə Urshalima kabangəkau, aya naja əngə wazha nyi patə mafa nga nda. **26** Ama Urshalima kəra a dəməlməu, kambər ndə ngau, ətsu naja ngə mər mən. **27** Tsətsəfə nga nyi abər, “Ga də əngə hüdə pərtəu, nagə mala kəra gəra ya. Ga wau nə caguli, nagə ndəra gəra nggari kwakwadə nə ya. Arya wazha mala hya a dəri nda gangəu. A ndiyar nda mala mayiwa.” **28** Kabangəkau, wazha ama, Hyal a məliya mən ri ənggər Ishaku, wazha nə alkawal. **29** Ar pəci ta tsu zər kəra nji ya wu lagur kəra nji tsəliya, ji nə nyi bwaḃwatə anə zər kəra nji ya əngə dənəma nə Mambəl Hyal. Abangə nga nyi ba'anə kabangəkau. **30** Ama tsətsəfə nga nyi wu Ləkakadə nə Hyal abər, “Ga kədləna mafa kau əngə zər nyi, ara zər mafa kau a'yi wu təkə sər fa'a ki əngə nə zər kambər mala mai.” **31** Agabangau, wazha ama, a'yi mən wazha mala mafa mai, ama namən wazha kambər mala ngau.

5 Aga nggya kambəkur ngə sərə dā Kərsiti pəliya mən, aya kau kəl hyi ta'yi əngə dənəma, a sara hya bəra shabiya kərhyi anə bwaḃwatə nə mafakur dladə mai. **2** Hya nggar dā. Nayi Bulusu yu na anə hyi, ma hyi hənggəri nja thlana hyi pəlzha, najakə wu ca abər Kərsiti a'yi əngə akkəri anə hyi mai. **3** Yu bəra dəngəri hyi abər kalar ndəra hənggəri ja nu dladə nə thla pəlzha, yau, a dəri anə nyi tsa'a ja nu patər sərə dladə nana. **4** Nahyi kəra wu nərdzau hya uya tsapəkur wu mwar Hyal lagu nu dladəu, a dəri, a thlənar hyi kərhyi sara wu nu Kərsiti ja. A sanar hyi dzau ara mayiwakur Hyal. **5** Ama lagur Mambəl əngə mbərsa nga mən wu səkə dabə əngə fər kər aga Kərsiti a nə mən tsapəkur nyi. **6** Arya ma mən wu Kərsiti Yesu, alaga pəlzha, alaga gəra pəlzha, a'yi vanyi sə mai. Ama sərə mənə tsamə, ca ngə mbərsa mən kəra wu cabiya dzə lagur yiwudzau. **7** Tanggərma hya vər dumwa gagadau. Wa ngə kar hyi ara nu nə jijira? **8** Kadzangə ngguta vi kəra shili anə hyi, a'yi sara ara Hyal kəra ngga hyi kə ngə mai. **9** Ənggər kəra nju sən na, “Thləlamə kəra kushu a sən məliya macikəl ja thləthlau.” **10** Papalkur kərdə wu thlər Thlagəu, a hənggər yi abər nahyi bəra nu vanyi dāhə pamə a ndiya nədā mai. Ətsu kalar ndəra wu hya'a hangəkala hyi, ju nda sa bwaḃwatəu, alaga wa nga ja. **11** Wazha ama, ma ba'anə kabangəkau, yu tətəlna ndər Hyal abər aga nja thla pəlzha, ya, mi ngə dā ba'anə kabangəkə tsu nju lə bwaḃwatə anə dā? Ma yu dləwa

nji abər a dəri tsa'a nja thla pəlzha, ndər dā ar kəra tər Kərsiti ar wu dladlakə a'yi a bəra sən dā sər thlə hi anə kalar ndə mai. **12** Ar kəra njira wu hya hangəkala hyi abər kəl nji thlana hyi pəlzha, kuji anə nda nyi nja thlabiya nyi aga məci'u sal! **13** Nahyi, wazha ama, a ngga hyir nji aga kambəkur ar kəra dladəu. Hya hangəkala a sara dā kambəkur hyi kau, ja dā nə sər cim nə kumər dzau. Ar viya kau, bəgə kambəkur hyi, ja dā kəra wu həri hyi a ndu yiwu məl thlər nə yiwudzau. **14** Arya patəkura dladəu, a dabər nju dāhə zəməu, ca ngə, “Ga yiwu təwul ngau ənggər kərngau.” **15** Ama ma hyu par kərhyi əngə hyu nggal kərhyi ənggər ma'wi tagəu, hya nggya əngə hangəkala ja, ma a'yi mai patəkura hyi, hyu sanakər! **16** Sərə yu yiwu ya na kau, ca ngə hya nə nyi lagu anə Mambəl Hyal ja lə hyi. Ma hyi məl abangau nahyi wu nda nggya wu ndəndəkur mai. **17** Arya nggya nə ndəndəkur dawa nga ja anə Mambəl, Mambəl tsu, dawa nga ja anə nggya nə ndəndəkur. Culi najaka nggya tsu dawa nga nda əngə kərnda. Ca ngə dā nahyi wu sən məliya sərə hyu yiwu hya məl mai. **18** Ma Mambəl Hyal ngu lə hyi, nahyi a'yi hyi əgya dladə mai. **19** Sər mələ ndər bikau, ar babal nga nda. Nanda ngə səsukur, əngə məl sə gəra kyau, **20** əngə məl thlər katəu, əngə dəshakur, əngə piyari shishir dza kuvwar nda, əngə pa wu pamə əngə dā shishi əngə tsu dəfu, əngə yiwukər ba təkəbiya dzau, əngə hya hangəkala nji, **21** əngə shishikur, ba əngə sa sə sasa, əngə alenyi sə kəra papa 'yar kə tsu. Yu kughi anə hyi, ənggər kəra yi nar hyi tsu kadəu, abər njir məl najaka sau, nandə wu gwu təkur Hyal mai. **22** Ama wazha kəra Mambəl wu ya, nanda ngə yiwudzau, əngə caguli, əngə hüdə pərtəu, ba səsə'wu sau, əngə hangəkalkur, ba mənəhəkur, əngə tsa'a miya dəfukur, **23** ba bətsəkur kər, ba tsu sha yi anə sərə kumər dzə wu yiwu. Sə'yar kau, a'yi dawa anə dladə mai. **24** Patəkura njira nə Kərsiti Yesu ngau, a tsəyar nda nggyabiya nə ndəndəkur əngə sə dəmwa'yi'yar paməpamə kəra dza ndu yiwu. **25** Ta dā Mambəl ngə nə mən pi, bəgə Mambəl tsu ja ləbiya mən wu kalar nggyar mən. **26** A sərə mənə dā njir hakər mai, alaga njir tsətsəbwar kərnda, əndəga njir dā shishi kərnda.

6 Wazha ama, ma nji lar vanyi ndə a vər məl bikau, nahyi kəra nyinyau əngə Mambəl Cicau wu pama nda, bəgə hya shabiya nda a shili əngə hangəkala. Ama hya məl abangau əngə hangəkala tsu, ara a vər sha zamər hyi a shili wu lagu, ba hya tədau a gwu dzau.

2 Hya dləwar kuvwar hyi lagur hə bwaḃwatər nda. Lagu kə nga hyu nyabiya dladə nə Kərsiti. 3 Ma vanyi ndu nggani abər vanyi sə nga ja, ama a'yi ja vanyi sə mai, ngguta kərnyi nga ju məl. 4 Bəgə kalar ndə ja dzəgabiya sər mələ ja. Ma də mənəhəu, ənggau ja sən bwasau ənga sərə ji məliya ənga kərnyi, ama a'yi ja gələ kərnyi ənga vanyi ndə mai. 5 Arya tsa'a nga nyi anə kalar ndə ja hanggər thlər nyi. 6 Kalar ndəra nji highiḃər nyi ndər Hyal, kəl ja təkəya sə mənəhə kərə ara ja ənga ndəra highiḃə anə nyi. 7 A sara hya ngguta kərhyi mai, ndər sən canə nyi dabar anə Hyal a'yi mai. Kalar sərə ndə thləkana, ca nga ju gəm. 8 Ma ndə thləkana wu sə suna nə kumər dzau, sərə ju nda gəm ca ngə tau. Ma ndə thləkana wu sərə Mambəl wu yiwu, sərə ju nda gəm ca ngə pi kərə gərə kudau. (aiōnios g166) 9 Agabangə a sara mənə hədə ənga məl mənəhəkur mai, arya ar pəci kakalə mənəu nda fa'a sə nə barka ma mən gərə ta'yi ar lagu. 10 Arya kau, kalar pəci kərə mən ənga lagu, ta'yi mənə məl mənəhəkur anə nji patəu, ja də ma anə wazha ama kərə wu Kərsiti. 11 Kabangəkau, hya tsamiya culi tsəfə dədəgal kərə yi məl anə hyi ənga pələ yau! 12 Nji kə wu yiwu kəl nja thlana hyi pəlzha kau, ndu yiwu nja lar nda ar viya vanyi sau. Ndu məl anə hyi abəngau, arya ndu hivər sa bwaḃwatə kərə ndu sa lari arya highiḃə ar kərə wu dladlakə nə Kərsiti. 13 Alaga njira nji thlana nda pəlzha ma, nandə wu bəlari dladə mai. Nanda ndu yiwu nda thlana hyi pəlzha aga nda hya kər abər nanda ngə səwa nji thlana hyi pəlzha. 14 Ama alaga kushu nayi wu hya'a kər mai, kəl ənga wu dladlakə nə Thlagər mən Yesu Kərsiti. Arya lagur tə nyi ar wu dladlakau ngə sər duniya tənəkər wu yau, nayi tsu a tənər yi kər ənga sər duniya. 15 Pəlzha, gərə pəlzha a'yi nda sə mai, sə dəgal ca ngə nda də ndə mafəliyangə. 16 Jaməkur ənga təhudəkur nda nggya ənga patər njira wu nu sər bəla kau, nanda ngə njir Izirayila nə Hyal. 17 Ayukudə nyi wazha ama, a sara vanyi nda bərə fuwa də wu dənga vanyi sə mai, arya məcavidī kərə ar dza yi kau, a cabiyari, abər nayi nə Yesu ngau. 18 Wazha ama, bəgə mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti a nggya ənga mambələr hyi. Amina.

Afisa

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwu hudə nə Hyal, anə nji cici gə Hyal kəra wu Afisa, njir məl thlər tsa'a miya dəfu wu Kərsiti Yesu. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Barka a nggyari anə Hyal, dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ndəra fənggər mən barka sara dəməlməu. Naja ndəra fənggər mən barka ənga kalar culi barka maməmbəl wu Kərsiti. **4** Ara Hyal cadəbiya mən arya Kərsiti, kadivira ji dzəguya duniya. Ji cadəbiya mən aga mənə də cicau ənga gəra vazau wu mwa nyi. Arya yiwukur nyi, **5** ji mbiya tsu kadəu aga mənə də ar viya wazha nyi lagu Yesu Kərsiti, ənggəra ju pina hudə ja ənga yiwu hudə ja. **6** Ji məl abangau aga mənə sən fal Hyal ara kadakadarkur mayiwakur nyi. Mayiwakur kau, ji nə mən kurthləu lagu zər nyi, ju yiwu nyi. **7** Lagur pə mashi Kərsiti nga mən uya bəlbiya dzau sara wu mafakur, ca ngə təfəbiya dzə sara wu bikau. Ji məl abangə tsa'a aga gangəkur mayiwakur nə Hyal, **8** kəra ji pənggər mən gagadəu ənga patər hahangəkur ba sənbiya sau. **9** Wu məliya hudə Hyal pipida, ca nga ji məliya mən aga mənə sənbiya yiwu hudə ja kəra dədəwa, kəra ji nyabiya wu Kərsiti. **10** Naja kə ngə yiwu hudə Hyal kəra ju nda nyabiya ma pəca nyi də. Ju nda tsəmiya kalar sə kəra a dəməlməu ənga wu duniya əgyakidə dənəmar Kərsiti. **11** Wu Kərsiti tsu nga 'yi də sər fa'a ki nə Hyal. Ji mbabiya 'ya abangau tsu kadəu, ənggər kəra ji pədləya wu dəfwa ja. Naja Hyal ndəra vər məl kalar sə kakal aga yiwur hudə ja. **12** Ji məliya abangə aga na'ya njira fər kər ənga Kərsiti tanggərma, 'ya fal kadakadarkur nyi. **13** Ənga nahyi tsu, lagu Kərsiti nga hyi nggari ndər jiri, ndashigu kəra mbədana hyi. Ma ga hənggəri ba Hyal a sa nə hyi Məmbəl Cici kəra ji hər alkawala nyi abər ju nə hyi. Məmbəl Cici kə wu nggya mətsam nyi ar hyi. **14** Məmbəl Cici ngə sər zhu kəra cabiya abər Hyal wu nda nə mən sər fa'a ki, kəl pəcira Hyal wu nda bəliya nji nyi. Sə'yar kə də patəu aga shili ənga fal nə kadakadarkur nyi. **15** Arya kau, ənggəra yi nggari ar kəra mbərsar hyi wu Thlagə Yesu ənga yiwudzə kəra ara hyi anə patər nji cici gə Hyal, **16** nayi piyari lə usaku anə Hyal arya hyi mai, ar kalar pəci kəra yu kədi Hyal. **17** Kədi Hyal də anə hyi ca ngə Hyal nə Thlagər mən Yesu Kərsiti, Tada kəra ənga kadakadarkur, ja nə hyi məmbəl nə

hahangəkur ənga ja cabiya hyi Hyal aga hya cakəri səni nyi. **18** Kədi Hyal də tsu ca ngə tsu aga ja nyabiya dəfuwa hyi ənga mbəmbəl aga hya nggabiya sə ar kəra fər kər kəra nji ngga hyi a shili a gwa, aga hya sənbiya gangəkura kadakadarkur nə sər fa'a ki kəra nji fiya anə nji cici gə Hyal. **19** Ənga tsu ya vər kədi Hyal anə hyi, aga hya nggabiya madiya dəgalkura dənəmar Hyal kəra ara mən, namən njira hənggəri ənga ja. Dənəma kau, sə zəmə nga ja ənga madiya dənəma, **20** kəra Hyal hya'ana Kərsiti sara vir tə əni. Dənəmar Hyal kə ngə nə nyi vir nggya mənəhəu ar tsi mazəma Hyal a dəməlməu. **21** A dənə ngə Kərsiti a vər səm təlkur ar kəra təltəl'yar, ənga məmbəl tədəmwə, ənga məmbəl dənəma təlkur, ənga məmbəl dənəma, ba ənga ar kəra kalar thləm kəra nji ləri wu zaman əshina kau ənga zaman kəra a vər shili. (aiōn g165) **22** Hyal a fiyari kalar sə əgyakidə təlkur nə Kərsiti, ənga ji məliya nyi ji də kər a dar kəra kalar sau, aga ja də sər akkəri anə dəbə dzə njir nu. **23** Dəbə dzə njir nu kau, ca ngə dza Kərsiti nga nyi. Wu dəbə dzə njir nu kau, Kərsiti a nyabiyar dzau, ənggər kəra naja ənga kərny a nyabiyari kalar sau.

2 Dədəm nji tətə nga hyi ara sər mələ hyi kəra dəmwa'yu ənga bikər hyi 'yar. **2** Nahyi, hyi nggya wu bikə dədəməu, ar pəcira hyu nu lagu nə njir duniya kau, ənga hya vər nu shatan, təl məmbəl dəmwa'yu. Naja ngə məmbəl kəra a vər məl thlər wu dəfuwa njira nggəl ara bəlar sərə Hyal wu na. (aiōn g165) **3** Abangə nga mən patə dədəməu, mənə vər nu sərə dza mən wu yiwu nə bikə bikau, ca ngə cimər mən ənga dəngər mən. Arya kə nga mən də njir hə hudə ndzəndzə nə Hyal ənggər kalar ndau. **4** Ama ara gangəkura təhudə nyi ənga yiwudzə nyi anə mən, **5** alaga ta, a dər mən nji tətəu wu bikə ta, ba ji məliya mən, mən də ənga pi ənga Kərsiti. Lagu mayiwakur nə Hyal nga hyi uya mbədəu. **6** Ənga ji hya'ana mən sara vir tau ənga Kərsiti ba ənga ji nər mən vir nggya ənga Kərsiti a dəməlməu arya Kərsiti Yesu. **7** Hyal məl abangau, aga ar pəci kə zəgəu, ju cabiya nyi anə nji dəgalkura madiya mayiwakur nə nyi kəra cabiya dzau anə mən ar babal wu yiwukur nyi lagur Kərsiti Yesu. (aiōn g165) **8** Ara lagur mayiwakur Hyal nga hyi uya mbədəu, lagur mbərsar hyi. Nahyi a'yi asən hər dləva nyi mai, ama lə sə kurthlə ngau, sara ara Hyal. **9** Mbədəu a'yi sərə nju uya lagur məl sə mənəhə ngə mai, agabangau, ndər sən hwavi ar kəri a'yi tsu mai.

10 Arya namən səra Hyal həriya ngau. Ji məliya mən mafəliyangə wu Kərsiti Yesu, aga mənə dumwa ənga məl sə mənəhə kərə ji fuwa wu lagu tsu kadəu aga mənə məl. 11 Agabangau, dəngara mau ənggəra hyu nggya dādəməu. Nahyi a'yi njir Yahudiya lagur ya mai. Njir Yahudiya kərə wu ngga kərnda, “njira nji thlana nda pəlzha”, nanda ngə njira vər ngga hyi, “njira gərə thla pəlzha.” Ama pəlzhar nda kərə nju məl ənga tsi ngau, a'yi wu tsəkwər dəfuwa nda mai ama a biyar kumər dzau. 12 Dəngara mau abər dādəm tətəkə nga hyi ənga Kərsiti, nahyi njira a'yi njir Izirayila mai, ənga məthləpi nga hyi anə alkawal mbamba nə Hyal. Wu duniya kau, a'yi hyi ənga fər kər mai, ba a'yi hyi ənga Hyal tsu mai. 13 Ama kabangəkau, wu Kərsiti Yesu, nahyi njira dādəm nadəu, a hər hyir nji ləhəu a shili, lagur mashi Kərsiti. 14 Ara Kərsiti ngə nggya jaməkurər mən, naja ndərə dābəya njir Yahudiya ənga njira a'yi njir Yahudiya mai ndə dā culi nji zəməu. Naja ngə dlana dawakur kərə təkəbiya nda. 15 Ji lər dza ja aga ja dazhina dladə nə highibə Musa kərə nyinyau ənga sər bəla. Ji məl abangau, aga ja dābaga məliya culi nji mafəliyangə zəməu wu kərnyi sara wu culi nji pampam məthləu. Lagu kau, nga ji shili ənga nggya jamə wu pama nda. 16 Ji məl abangə tsu wu dzə zəmə kau, aga ja basəwa nda gyapəu anə Hyal, lagur tə nyi a dar wu dladlakau. Lagu kə nga ji həna dawa kərə a'yi wu pama nda dādəməu. 17 Ji shili aga ja sa tətəlna ndəshigu nə nggya jaməkur anə hyi, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai, njira nadə ara Hyal. Abangə tsu a tətəl nar ja ndəshigu nə nggya jaməkur anə njir Yahudiya, nanda njira ləhəu. 18 Ara lagu nyi nga mən gyapəu, nga mən uya shili ara Tada lagu Mambəl Hyal zəməu. 19 Agabangau, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai, a'yi hyi bəra dā nji shishili mai ənga tsu a'yi hyi bəra dā məthləpi mai. Ama a dar hyi nji zəmə əkkə'yi nji cici nə Hyal, ənga a dar hyi njir ki nyi. 20 Ki nyi kau, nji həriya ar vi fə hi hər nə cama səsə'yar ənga nabi'yar. Tsəka hada nə hər kau, Kərsiti Yesu ənga kərnyi ngau. 21 Naja ngə ndərə səbiya hər kau ar vi zəməu, ənga naja ngu nda məliya hər kau ja hau, aga ja dā vi cici nə Thlagəu. 22 Ənga wu ja tsu nga nji həriya hyi dābə əkkə'yi njir Yahudiya, aga hya dā ki kərə Hyal wu nggya a gwa lagu Mambəl nyi.

3 Agabangau, nayi Bulusu, nayi ndərə nji fuwa wu fursənə ara nu Kərsiti Yesu arya hyi, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai. 2 A hənggər yau, abər a nggar

hyi ənggəra Hyal wu lagu mayiwakur nyi nə dā thlər kau nə dləwar hyi. 3 Najakə ngə sə dādəwa kərə canə dā kər lagur mətəkər, ənggər kərə yi tsəfəri anə hyi ndər yidawu. 4 Ma ga jiganari, gu nggabiya səra yi səni, səra a'yi dādəwa ar kərə Kərsiti, 5 kərə a'yi canə nyi kər anə njir zaman zaman kərə tərabiya kə mai, ənggər kərə ji canə nyi kər lagu Mambəl Hyal anə cama səsə nyi'yar ənga nabi nyi'yar kərə cicau. 6 Najaka sə dādəwa ca ngə, abər, lagur ndəshigu kə ngə njira a'yi njir Yahudiya mai wu uya sər fa'a ki ənga njir Yahudiya, ənga a dar nda nji zəmə wu dābə dzau, ba ənga ndu sa səm alkawal dādabə kərə Hyal məliya wu Kərsiti Yesu. 7 Yi dā mafa nə ndəshigu kau, lagur mayiwakur nə Hyal kərə yi dləwuri lagur məl thlər dənəma nyi. 8 Alaga kə nayi nga ndiya ənga kushu wu pama patər nji cici nə Hyal, nji nə dā najaka mayiwakur aga ya tətəl na ndəshigu anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Ndəshigu kau, ca ngə barka dādəwa kərə nji gərə sən walbiya wu Kərsiti. 9 Nayi tsu ya cabiya anə kalar nji ar babal lagu kərə ji pabəri nə məl sə dādəwa nyi, sə kərə Hyal dəwana wu kərnyi fa gangə kərə tərabiya kau, ndərə naja ngə məliya kalar sau. (aiōn g165) 10 Dənga nyi ənga najaka mayiwakur ca ngə, lagur dābə dzə njir nu, nji a cabiya gangəkura hahangəkur nə Hyal anə mambəl mambəl kərə a vər səm təkur ənga dənəma dənəma təkur'yar kərə a dəməlmau. 11 Kə darkər ənggər kərə Hyal mbiya tsu kadəu, kərə ji nyabiya wu Kərsiti Yesu Thlagər mən. (aiōn g165) 12 Wu ja ənga lagur mbərsa wu ja nga mənə səni shili əgya Hyal ənga dəfu zəməu ba gərə hivər. 13 Agabangau, yu kədi hyi, a sara dza hya tə arya bwaḇwatə kərə yi a gwa arya hyi mai, naja ngə kadakadarkur hyi. 14 Arya kau, yu bəliya undi wu mwar Dərmən, 15 naja ndərə patər njira a dəməlmau ənga njira wu duniya biya sara wu ja. 16 Ya vər kədi nyi, abər sara wu gangəkur kadakadarkur nyi aga ja nyabiya hyi ənga dənəma wu dəfuwa hyi lagu Mambəl nyi, 17 aga Kərsiti a nggya wu dəfuwa hyi lagur mbərsa. Ba ənga yu kədiyau, aga hya ciya hi wu yiwudzau, 18 aga hya uya dənəma dābə ənga patər nji cici gə Hyal, aga hya nggabiya culi dlabəkura yiwukur nə Kərsiti, ənga tægukura nyi, ənga dzəgaməkura nyi a gya, ba ənga dzəgaməkura nyi a də. 19 Ənga tsu yu bəra kədi Hyal aga hya sən yiwukur nə Kərsiti kərə tərabiya a biya banga patər sən sau, aga hya nyabiya dzau wu nyinyikur nə Hyal. 20 Kadakadarkur a nggyari anə Hyalər mən, ndərə dənəma nyi a vər

məl thlər wu mən a ndiya səra mən wu kədiyau, ənga səra mən wu dənga. **21** Kadakadarkur a nggyari anə nyi wu dəbə dzə njir nu ənga wu Kərsiti Yesu, wu zaman paməpamə patəu, ba'anuwa! Amina. (aiōn g165)

4 Agabangau, nayi ndəra wu fursəna arya nu Thlagəu, yu kədi hyi aga hya nggya nə nggyabiya kəra kyau ənga ngga kəra nji ngga hyi. **2** Cumu hya nggya njira gəra hakər, ənga nji shishi'wu dəfu, ənga nji səsə'u sau, ba ənga njir səsə'u kuvwar nda wu yiwudzau. **3** Hya nərdzau, aga hya səbiya dəbər kərər hyi kəra Mambəl nə hyi lagur nggya nə jaməkur kəra dzəbiya hyi. **4** Dzə zəməu ngau, ənga Mambəl zəməu, ənggər kəra nji nggar hyi a shili wu fər kər zəməu. **5** Thlagə zəməu ngau, ənga mbərsa zəməu, ba ənga tsu bəbətizəma zəməu. **6** Hyal zəməu ngau, Diya kalar ndau, ndəra ar kəra kalar ndau, lagu nji patəu, ənga wu nji patəu. **7** Ama anə kalar ndə wu pama mən, Kərsiti a nə nyi ri lə sə lələu tsa'a ənggər kəra ji lari. **8** Ənggəra ndər Hyal nana, “Ənggəra ji ma'yi a dar madzəgaməu, ji fa'ari njira nji mbari patə əkkə'yi ja, kə ji lər sə lələu anə nji nyi.” **9** Mi ngə sə kə cabiya, “Ji ma'yi a də” ka? A cabiyari abər tanggərma ji ma'yi a gyu'yi! **10** Naja ndəra ma'yi a gyu'yi ngə ma'yi ta a dəməlmau, aga ja nyabiya kalar sərə ji məliya. **11** Naja ngə ləri sə lələ paməpamə anə nji. Lə sə lələ alenyi nji, cama səsau, ənga alenyi nji tsu, nabi, ənga alenyi nji tsu, tətəlna ndər Hyal, ənga alenyi nji tsu, bəla nji ənga maləmə. **12** Ji məl abangau, aga nji kə a dəbaga pabəri nji cici nə Hyal, aga məl thlər nyi, aga həbiya dza Kərsiti. **13** Nju dumwa ənga məl abangau, kəl mənə də nji zəmə wu mbərsa, ənga nji zəmə wu sənbiya Zər Hyal. Ba mənə də njira nəbiya dzau, njira təkəri nggya nyinyau nə Kərsiti. **14** Nji məl abangə ara mənə sara bəra sha aga wazha yididəu, alaga njira nju tətəl ənga hangəkala nda, njira njir highibə paməpamə wu shabiya hangəkala nda ənggər sərə məla majigwal, njira njir dabar tsu ndu sən nggutana nda ba nda səmku nda ənga fati. **15** Ar viya kau, kuji kə mənə nana sərə jiri wu yiwukur. Lagur na jiri kə nga mənəu hə wu ja wu kalar sau, naja kəra ar viya kər anə njir nu Kərsiti. **16** Sara ara ja ngə patər dzə dəbiya dzau, ənga ji səbiya nda lagur dləwa dzə nə bəlatəu. Ba ji məliya nda ndə hau, ənga həriya dzau wu yiwukur, ənggər kəra kalar gashal gashal dzə a vər məl thlər nyi. **17** Nggara mau, yu na anə hyi, ənga yu cakər na anə hyi wu thləmə Thlagəu, tsu hya bəra nggya

ənggər njira gəra sən Hyal mai, njira fuwa dəngər nda wu sə kurthləu. **18** Dəfuwa nda nyinyi nga nyi ənga kuthləu, kəra kar nda ara sən nggabiya sə Hyal. Arya bəbalkura dəfuwa nda ənga arya gəra sənkurər nda, ba nji təkəbiya nda ənga pi kəra Hyal ngə wu lau. **19** Ara gəra səlikurər nda, ba ndə lər kərndə anə səsukur, ba də kəl kalar sə zhizhigər nga ndu məl cumu. **20** A'yi culi səkə nga hyi highibəri ar kəra Kərsiti mai. **21** A hənggər yi abər a nggar hyi sə ar kəra ja, ənga a highibər hyir nji jiri ar kəra Yesu. **22** Sərə nji highibər hyi ca ngə hya piyari nggyabiya nə ndəndəkur kəra hyi a gwa dədəməu, nggyabiya dididi kəra wu shili ənga suna paməpamə kəra nggutana hyi. **23** A kyau, hya piyari Mambəl Hyal ja shabiya dəngər hyi a də mafəliyangəu. **24** Hya hari nggyabiya mafəliyangə kəra Hyal məliya kəra a papa kərny, nggyabiya kəra cabiya dzə wu nggya tsapəkur ənga nggya cicikur. **25** Agabangau, hya piyari thla fati, hya nggya njir thla jiri anə kuvwar nda, arya namən, nji zəmə nga mən. **26** A sara huda hyi a ndzə ja fuwa hyu məl bikə mai. A sara ndzə hudər hyi a kar pəci a gya tədə mai. **27** A sara hya nə nyi lagu anə shatan mai. **28** Ndər həl ja sara dumwa ənga həl mai, ama ja də ndər məl thlər tsapəu ənga tsa ja. Abangə nga ju sən uya sərə ju dləwari njira gəra ənga sau. **29** Ndər gəra kyau a sara biya sara wu miya hyi mai, ama kəl ndər kəra wu dəbaga məliya nji nda hau wu Kərsiti, tsa'a ənggər sərə ndu yiwu. Lagu kə ngə ndər hyi wu də ənga dləwa dzau anə njira wu səhimi. **30** Ətsu a sara hya məliya huda Mambəl Cici nə Hyal a ndzə mai, ara naja ngə mətəsam kəra cabiya abər nə Hyal nga hyi ar pəcir bəlbiya dzau. **31** Kəl hya təkəbiya dzə ənga də shishi, ənga za'wu dəfu, ənga hudə ndzəndzau, ənga bwari, ənga ndza thləmə, ba ənga səbə ndə wu hudəu. **32** Hya də ku'ya anə kuvwar hyi, ənga hya təhudə əgya kuvwar hyi, ənga hya təfəbiya kuvwar hyi ənggər kəra Hyal təfəbiya hyi lagur Kərsiti.

5 Ta hyi də wazha kəra Hyal wu yiwu, kəl hya fa'abiya hi culi nggyabiya nə Hyal. **2** Hya nggya nggyabiya nə yiwudzə ənggər kəra Kərsiti cabiya mən yiwudzau, kəl ta ji lər kərny arya mən, ar viya sə lələ kəra kisu ənga sadaka anə Hyal. **3** Ama wu pama hyi, nja sara nggari alaga ənga əngwa abər nju məl səsukur, ənga kalar culi sə zhizhigər, ənga suna mai, arya a'yi kyau anə nji cici nə Hyal mai. **4** Abangə tsu ndər gəra səli, ənga ndər hyahya, ənga ndər dzadzə, a'yi a ki ənga hyi mai. Ar viya kə hya dumwa ənga usaku anə Hyal.

5 Ara pakatə hyu səni, abər ndər məl səsukur, əngə ndər nggya zhizhigər, əngə ndər toma, ndəra kakal nga ja əngə ndər nu katəu, nanda a'yi wu uya fa'a ki əngə təlkur Kərsiti əngə Hyal mai. 6 Vanyi ndə ja sara nggutana hyi əngə ndər papatagə mai, arya culi nggyabiya kə ngə hudə ndzəndə nə Hyal wu shili ar kəra njira gəra bəlar ndər nyi. 7 Agabangau, hya sara dabə kər əngə nda mai. 8 Ara dədəm wu kuthlə nga hyi, ama kabangəkau, a uyar hyi mbəmbəlkur lagur Thlagəu. Nahyi, hya nggya ar viya nji mbəmbəl. 9 Arya mbəmbəl kau, ngu shili əngə thlər mənəhəu, əngə nggya tsapəu, əngə nggya jijiri. 10 Hya gal lagura hya daḃaga pina hudə Thlagə ari. 11 Hya təkəbiya dzau əngə thlər kuthlə kəra gəra kətiya hyi, kuji hya məliya ja da ar babal. 12 Ara wu da sə səsəli ma nja ndər ar kəra sərə ndu məl ar dəwa. 13 Ar pəcira nji dla əngə kalar sə wu mwar mbəmbəl, kalar sə wu da ar babal. 14 Arya mbəmbəl ngə wu məliya kalar sə ja da ar babal. Ca ngə sərə da ji na, “Hya'ari wu ghanyi nagə ndəra wu ghanyi, hya'ari sara vir tau, ba Kərsiti a mbəlna mbəmbəl nyi a gyar gau.” 15 Agabangau, hya nggya əngə hangəkəl wu nggyabiyar hyi. Hya sara nggya ənggər nji dza mai, ama hya da nji hahangəu. 16 Hya məl thlər əngə kalar pəci kəra hyi uya aga məl sə mənəhəu, ara pəci kəra mən a gwa kau, pəci dəmwa'yi ngau. 17 Agabangau, hya sara da nji dza mai, ama hya sənbiya sər yiwu hudə Thlagəu. 18 Hya sara nyi əngə pədlə mai, kəra wu məliya hya da njir cim məl yambədəkur. Ama hya kyaga nyabiya dzə əngə Mambəl Hyal. 19 Hya ndər wu pama hyi sara wu Zabura, əngə hya na sara wu ləkakadə na, əngə na mambəl mambəl. Hya dumwa əngə na nə fal Thlagəu əngə dəfuwa hyi papatəu. 20 Əngə cumu hya lər usaku ar kəra kalar sə anə Hyal Tada wu thləmər Yesu Kərsiti Thlagər mən. 21 Hya lər kərhyi anə kuvwar hyi wu lagur gənggər nyi səli anə Kərsiti. 22 Nahyi mathləkə'yi kəra əngə shili, hya lər kərhyi anə shilər hyi ənggər anə Thlagəu. 23 Ara sal ngə kəra mala nyi, ənggər kəra Kərsiti ngə kəra dabə dzə njir nu nyi. Naja əngə kərnyi ngə ndər mbədə dabə dzə njir nu nyi kəra ca ngə dza ja. 24 Ənggər kəra dabə dzə njir nu wu lər kər anə Kərsiti, abangə tsu nahyi mathləkə'yi hya lər kərhyi anə shilər hyi, wu kalar sau. 25 Nahyi shili, hya canə nyi yiwukur anə mathləkə'yir hyi ənggər kəra Kərsiti canə nyi anə dabə dzə njir nu nyi. Ji ləri piya ja ar viya ja, 26 aga nda da nji cici anə Hyal lagur cina nda əngə 'yimi lagur

ndər Hyal. 27 Ji məliya abangə aga ar pəcira ju nda lər dabə dzə njir nu anə kərnyi, ndu da nji gumaguma kəra ji cina casəu, gəra didi alaga hahashau, ama cici əngə gəra vazau wu mwa nyi. 28 Abangə tsu, ngə shili, a ca yiwukur anə mathləkə'yir nda, ənggər kəra ndu yiwu dza nda. Kalar ndəra canə nyi yiwukur anə mala nyi, kərnyi nga ju yiwu. 29 Ara ndər piyari shishir dza kərnyi a'yi mai, ama ja pabəri dza ja əngə ja nə nyi sər səm, ənggər kəra Kərsiti wu pabə dza dabə dzə njir nu nyi. 30 Ara namən ngə gashal gashal dza ja. 31 Ənggər kəra ja tsətsəfau, abər, “Arya abangau, ndə sal wu piyari dənyi əngə mənəyi, nda da sə zəmə əngə mala nyi, nanda mathlə ndu da ar viya ndə zəməu.” 32 Səkə sə dədəwa ngə kəra dzadzau ara nggabiya. Ama ya vər ndər, aga ya cabiya sərə wu pama Kərsiti əngə dabə dzə njir nu nyi. 33 Agabangau, kalar ndə sal, ja cabiya yiwukur anə mala nyi ənggər kəra ju yiwu kərnyi, əngə kalar mala tsu, ja gənggər nyi səli anə sal nyi.

6 Wazha, bəlara mau ndər njir yar hyi arya Thlagəu, arya sə tsatsa'a ngau. 2 Dladə nə tanggərma kəra Hyal ləri dabə əngə alkawal, ca ngə, “Ga gənggər nyi səli anə dəngau əngə məngau, 3 aga ja nə ngə nggya jaməu əngə fa gəngə wu duniya.” 4 Nahyi tada'yar, hya sara məliya hudə wazhar hyi ja ndə mai, ama hya hər nda lagur highibə əngə hwathlə nda wu Thlagəu. 5 Nahyi mafa'yar, hya bələri sərə thlagər kir hyi wu duniya na hya məl əngə gənggər nda səli ba əngə hya həya nda kər. Hya məl thlər anə nda əngə hudə zəmə ənggər kəra hya məl anə Kərsiti. 6 Hya məl sərə ndu yiwu a'yi wu liya nda waci mai, aga hya da dlədləu wu mwar nda mai, ama hya məl thlər ar viya mafa'yar nə Kərsiti, ba hya məl sər yiwu hudə Hyal sara wu dəfwa hyi. 7 Hya məl thlər anə nda əngə dəfuwa hyi papatəu, ənggər anə Thlagəu, ama a'yi anə ndə mai. 8 Hya dəngəri abər Thlagə ngu nda lə akkəri anə kalar ndə arya sə mənəhə kəra ji məliya, tara naja mafa əngə alaga zər hudə ki. 9 Nahyi thlagər ki'yar, hya məl anə mafar hyi abangə tsu wu kalar lagu. Hya sara gərahə nda mai, arya hyu səni abər Thlagər hyi zəmə nga nyi a dəməlmau, əngə naju ca pampamkur mai. 10 Ndər nə kudiya, hya da nənau wu Thlagəu, lagur dəgalkur dənəma nyi. 11 Hya har patər kar pa kəra Hyal nə hyi, aga hya sən ta'yau, hya pana kalar dabar kəra shatan wu shili əni. 12 Ara par mən a'yi əngə njira əngə kum əngə mashi mai, ama əngə mambəl səm təlkur nə dəmwa'yikur, əngə dənəma

talkur, əŋga dənama nə kuthləu wu duniya, ba əŋga mambəl mambəl dəmwa'yi'yar kəra a dəməlmau. (aion 9165) **13** Agabangau, hya har patər kar nə par hyi kəra Hyal nə hyi, aga kalar pəci kəra nə dəmwa'yi shili, hyu sən ta'yau, aga ayukudə pa kau, tsu hyi tata'yi piru. **14** Agabangau, hya ta'yi piru. Bəgə jirkur ja dā sər mba sara hyi, hya mbiya sara hyi əni bəbalu. Bəgə tsapəkur ja dā ləgutə liyangə kəra hyu hari aga par hyi. **15** Bəgə pabə dzə nə tətəlna ndəshigu nə nggya jaməkur ja dā ɸiɸir har hyi. **16** Ayukudə kau, bəgə mbərsa ja dā ləgə kəra hyu həri, aga hya tsiya u'u nə hafə sara ara ndə dəmwa'yu. **17** Bəgə mbədau ja dā dara liyangə kəra hyu hari. Əŋga bəgə ndər Hyal, ja dā katsakər anə hyi. Katsakər kau, Mambəl Hyal ngə nə hyi. **18** Əŋga hya kədi Hyal cumu wu dənama nə Mambəl Hyal, əŋga hya kədi culi pampaməu. Arya kau, hya dumwa əŋga tsamə lagu cumu wu capi, ma hyu kədi Hyal anə nji cici gə Hyal patəu. **19** Nahyi tsu hya dumwa əŋga kədi Hyal anə dā, aga Hyal a fuwa ndər nyi wu miya yau. Nayi tsu ya dzəgwa ndər anə nji gəra əŋga hivər aga ya dabaga tətəlna sə dəɸəwa nə ndəshigu. **20** Arya ndəshigu kau, nga yi dā cama dəgəci kəra wu fursəna. Hya kədi Hyal anə dā aga ya dumwa əŋga tətəlna ndəshigu kə gəra əŋga hivər ənggər kəra ya kyaga məl. **21** Tikikusu, zamər mən kəra mənəu yiwu, mafa Thlagə kəra wu məl thlər nyi tsa'a miya dəfu, wu nda nar hyi kalar sau, aga hya sənbiya jaməkura yau, əŋga sərə yu məl. **22** Yu sə nyi a nda nə hyi aga najaka sau, aga hya dabaga sənbiya sərə 'yi a gwa, əŋga aga ja tsətsəkur dəfuwa hyi. **23** Wazha ama, bəgə nggya əŋga hudə pərtəu, əŋga yiwu dzau, ba mbərsa sara Hyal Tada əŋga Thlagə Yesu Kərsiti, ja nggya əŋga hyi. **24** Bəgə mayiwakur ja nggya əŋga patər njira wu ca yiwukur, yiwukur gəra kudau, anə Thlagər mən Yesu Kərsiti. Amina.

Fəlipi

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu ənga Timathlawusu, mafa'yar nə Kərsiti Yesu, anə patər nji cici gə Hyal wu Kərsiti Yesu kəra wu Fəlipi, dəbə əkkə'yi njir tədəmwa ənga njir məl thlər paməpamə anə dəbə dzə njir nu. **2** Bəgə mayiwakur ənga hüdə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Ya vər lə usaku anə Hyal ar kalar pəci kəra yi dəngari ənga hyi. **4** Cimu, ənga hüdə pipida nga ya vər kədi Hyal da anə hyi. **5** Ya vər lə usaku anə Hyal arya hyi ənggəra hyi dəbə kər ənga yau, wu lagur tətəlna ndəshigu mbəri ar pəci nə tanggərma ba'anə kabangəkau. **6** A yi ənga papalkur kər abər naja kəra dzəguya thlər mənəhə wu hyi kau, ju nda dumwa əni kəl ma ji nda nyabiya dzə ar pəcira Yesu Kərsiti wu nda sha shida. **7** Tsatsa'a nga nyi ya dənga ar kəra hyi ənggər kau, ta da yu yiwu hyi gagadau, arya patəkura hyi a dər mən wu cir zəmə wu mayiwakur nə Hyal ənga yau, alaga ma yi wu fursəna, alaga ma ya vər hal ənga cabiya jirkura ndəshigu. **8** Hyal ngə sakida da ənggəra ya vər cim aga ya lar hyi patəu ənga ca yiwukur nə Kərsiti Yesu. **9** Kədi Hyal da ca ngə, bəgə yiwudzər hyi a dumwa ənga cakə gagadau wu sənbiya sə ar kəra Hyal ənga kalar nggabiya sə kəra a vu Hyal. **10** Kə wu nda dləwar hyi aga hya dəbaga walbiya sərə ndiya ənga mənəhəu, aga ar pəcira Kərsiti wu nda shili ju sa thləwa hyi cicau ənga gərə vazau. **11** Nahyi tsu, hyu da nyinyau ənga nggya nə tsapəkur kəra nju uya lagur Yesu Kərsiti, kəra wu shili ənga kadakadarkur ba ənga fal anə Hyal. **12** Wazha ama, yu yiwu hya səni abər sə'yar kə da ənga yi kau, ndə da aga cakəri tətəlna ndəshigu. **13** Arya kau, a dər ar babal anə njir bəla pathla ənga nji patəu abər nggya da wu fursəna, arya Kərsiti nga nyi. **14** Arya fursəna kəra yi a gwa kau, a məliyarı badəgala wazha ama wu Thlagəu da ənga tsətsəku dəfu aga tətəlna ndər Hyal gərə ənga hivər. **15** Jijiri, alenyi nji tsu nda vər tətəlna ndəshigu Kərsiti wu shishikur ənga madəkur, ama alenyi nji ənga dənga nə mənəhəu. **16** Njira ənga dənga mənəhə kau, ndu tətəlna ndər kə wu yiwukur, ara ndu sən abər nggya da wu fursəna arya hal ar kəra ndəshigu ngau. **17** Alenyi nji ta tətəlna ndəshigu nə Kərsiti, wu yiwu kərnda, a'yi nə jijiri mai. Cimər nda ngau, aga ya bəra lar bəwabwətə wu fursəna. **18** Ama ar viya mi nga ja? Sə mənəhə kəra a gwa ca ngə, wu kalar lagu, tara lagu fafati, ənga

tara lagu jijiri, ndəshigu nə Kərsiti a tətəlnəkər. Arya kau nga yi ənga hüdə pipida. Angəu, yu dumwa ənga hüdə pipida, **19** ara yu səni lagur kədi Hyalər hyi ənga dləwa dzə nə Mambəl Yesu Kərsiti, sərə darkər ənga yi kau, wu nda shili ənga sər mbəlbiya da. **20** Yu cim ənga fər kər wu dəfuwa yau, ya sara fuwa kərda wu səli wu thlər Thlagəu, ama ya fiya nyi dəfu anə kərda gagadə kabangəkau, ənggər kəra cumu, aga Kərsiti ja uya kadakadarkur wu yau, alaga mbəmbədəkura yau ənga tətəkura yau. **21** Ara anə da, mbəmbədəkura yau Kərsiti ngau, tətəkura yi tsu akkəri ngau. **22** Ama, ma da tsa'a ya nggya mbəmbədəu, a nggyari ya məl thlər kəra ənga dləwa dzau. Ama mani nga ya həbiya a gwa? Nayi a'yi a sən mai! **23** Ənga jijiri dənga da a təkəbiyar dzə bwata məthləu. Sərə yu yiwu ca ngə ya sha a ndəgya Kərsiti aga 'ya nda nggya ənga ja, kəra ca nga ndiya ənga mənəhəu. **24** Ama a ki ya nggya mbəmbədəu, ara ca nga ndiya anə hyi. **25** Ara a yi ənga papalkur kər abər yu nggya əkkə'yi hyi papatəu aga hya cakər hau ənga hüdə pipida wu mbərsar hyi. **26** Agabangau, ma yi bəra sha shila ara hyi, hyu sa uya sər bəwadə wu Kərsiti Yesu lagu sərə ja vər məl wu yau. **27** Alaga mi ngə sərə da, ta'yi hya nggya tsatsa'a ənga sərə wu shili ənga kadakadarkur anə ndəshigu Kərsiti. Agabangau, alaga yi shili ənga kərda aga ya sa lar hyi, ənga alaga yi nggari cama ar kəra hyi, ta'yi ja da abər a ciyar hyi dzə wu mambəl zəməu, ənga məl thlər hyi arviya ndə zəməu arya mbərsa wu ndəshigu. **28** A sara hya hivər ara njir da shishir hyi mai. Nggya gərə hivər hyi a cabiyari abər nju nda sana nda, ama anə hyi mbədə ngau sara ara Hyal. **29** Ara mayiwakur kəra nji nə hyi arya Kərsiti, a'yi aga mbərsa waci wu ja mai, ama aga hya nda lar bəwabwətə arya ja, **30** ta da hya vər sa bəwabwətə ənggər kəra yi tərabiya a gwa, kəra ba'anə əshina tsu yi a gwa.

2 Ta da a'yi hyi ənga vanyi tsətsəku dəfu arya dəbə kər kəra a'yi ara hyi wu Kərsiti, ta da səsəkuya dzə a'yi ara hyi wu yiwukur nyi, ta da dəbə dzau a'yi ara hyi nə mambəl, ta da yiwukur ənga təhudə a'yi nyinyau wu dəfuwa hyi, **2** ta'yi hya məliya caguli da a nyabiya dzau lagur nggya wu dənga zəməu, ənga hya cabiya yiwukur anə kuvwar hyi, ənga hya da wu mambəl zəməu ənga cim zəməu. **3** A sara hya məl sə wu yiwu kərhyi ənga hakəra hyi mai. Ama, hya tina kəra hyi, hya tsamə kuvwar hyi adabanga hyi. **4** A sara hya tsamə kərhyi ənga yiwu hüdə kərhyi wacu

mai, ama tsu, hya tsamə yiwu hudā kuvwar hyi. 5 Ta'yi hangəkala hyi a dā ənggər nə kərsiti Yesu: 6 Naja kəra Hyal nga ja, ama na ji hər kərnyī kakal ənga Hyal sərə ja kyaga səbiya bəfal mai, 7 ama kə ji hər kərnyī aya vanyi sə mai, kə ji həri nggyabiya mafa, nji yabiya nyi apapa ndau. 8 Ənggəra ji shili wu dzau ənggər ndau, ba ji tina kərnyī kə ji bəlar ndər ba'anə tau, tə kəra ar wu dladlakau. 9 Agabangau ba Hyal fiya nyi a dar vira ndiya ənga dəgal gagadau, ji dzəgwa nə nyi thləmə kəra ndiya kalar thləmə, 10 abər ar nggar thləmə Yesu, kalar ndə wu nda bəliya undi a gyu hudə nyi, undi kəra a dəməlmau ənga undi kəra a gyu 'yi, ba undi kəra a gyu ndəla 'yi'yi, 11 kalar miya tsu, ja nana abər Yesu Kərsiti Thlagə ngau, aga lə kadakadarkur anə Hyal Tada. 12 Agabangau, bazhir 'wa dā 'yar, ənggər kəra hya vər bəlar ndər dā cumu, ma a'yi yi əkkə'yi hyi, ta'yi hya dumwa ənga məl a ndiya ta alaga ma yi shəwəngəu. Hya dumwa ənga məl thlər ənga hivər Hyal ba ənga tsədza u aga hya nyabiya sə ar kəra mbədər hyi. 13 Ara Hyal nga vər məl thlər nyi wu dəfuwa hyi, aga yiwu nə dəfuwa hyi ənga məl thlərər hyi ja dā sə mənəhəu nə pina hudā ja. 14 Kalar sərə hya məl, a sara hya məl ənga ngunguni alaga ənga kəpal mai, 15 aga hya dā njira gərə ənga vazau, ənga nji cicau, wazha Hyal kəra gərə ənga nggyabiya dididi wu zaman məməlam kau. Zaman kau, hya vər mbəl a gwa ənggər shashilga a ndu duniya, 16 ma hyi səbiya ndər nə pi bəbalu. Hya məl abangau, aga ya uya sər bəwadza u ar pəcir shili Kərsiti, aga thlər dā ta, ənga pərapəra dā ta, a'yi a dā sə kurthlə mai. 17 Ama alaga ma ji mbari abər nji wu sən hər dā aga sər hə sadaka, kə nji pənggər dā a gya gərə sadaka thlərər hyi ənga mbərsar hyi, a'yi yi ənga caguli ba hudə pipida gagadau ənga hyi patəu. 18 Abangə tsu, hya dā ənga caguli ba hudə pipida ənga yau. 19 A'yi yi ənga fər kər wu Thlagə Yesu aga ya səwa hyi Timathlawusu kajəngəkau, aga ya dā ənga fə dəfu ma yi nggar sə ar kəra hyi. 20 Nayi sayi uya ndə ənggər naja kəra cabiya hyi yiwu dəngwadəngwa mai. 21 Arya patə nda sərə hudā nda vər yiwu nga ndu məl, a'yi nə Yesu Kərsiti ngə mai. 22 Ama a sənər hyi ənggəra Timathlawusu cabiya ndəkura ja, hyu səni ənggəra 'yi məl thlər ənga ja ənggər zər ənga dənyi wu thlər ndəshigu kau. 23 Naja nga ya vər dənga ya səwa hyi nyi, ma yi lari kalar sə a ma'yiri tsatsa'a ənga yau. 24 Hənggər dā wu Thlagəu, abər wu nda səkar mai, yu shili ənga kərdə. 25 Ama a mbari kəl ya

bəra səwa hyi Ipafəraditusu, zamə dā, bazhi məl thlər dā, bazhi par thlər dā, ndəra tsu cama ngau, ndəra hyi səwa aga ja sa dləwa dā. 26 Pakatəu, ju cim aga ja lar hyi patəu, ənga ja vər dənga hyi gagadau ara hyi nggari abər ji dā gərə ngga. 27 Pakatəu, a dar ja gərə ngga, ləhə a miya tau. Ama kə Hyal təhudə əgya ja, a'yi kəl na ja waci mai, ama ba nayau, a sara hudə ndzəndzə dā, a dā gagadau. 28 Agabangau, cim dā ya bəra səwa hyi nyi, aga ma hyi bəra lari nyi, hyu dā ənga caguli, nayi tsu dənga sə dā wu gənnə dzau. 29 Agabangau, hya dləwur nyi ənga caguli wu Thlagəu. Hya gənggər nyi səli anə culi nji ənggər kau. 30 Arya ji dā citə a miya tau ara thlər Kərsiti. Ji lər piya ja aga dləwa dā, dləwa dzə kəra hyi gərə sən məliya dā.

3 Joməya nyi wazha ama, hya nggya ənga hudə pipida wu Thlagəu. Tsəfə sə kau, a'yi bəra dā sə biləbila anə dā ya tsəfər hyi najaka sə mai, ama aga ja kətiya hyi nga nyi. 2 Hya hangəkəl ənga hya'yar kau, njir məl sə dəmwa'yī'yar kau, njir thla cicir dza nji abər ndu thla pəlzha kau. 3 Ara namən ngə pəlzha thlathla nə jiri, namən kəra a vər dləwə Hyal lagu Mambəl Hyal, njira ənga kadakadarkur wu Kərsiti Yesu, namən njira gərə fər kər ənga dənəma ndəndəkur. 4 Alaga kau, a'yi yi ənga patər sərə ndə a kyaga fər kər ni wu ndəkur. Ma ndə a'yi wu nggani abər sər fər kər nyi a'yi wu ndəkur, yu ndiya nda nyi nadəu. 5 Ar pəcir ya dā pida cisu nga nji thlana dā pəlzha, ndər Izirayila nga yau, sara wu culi gə Benjamenu, ndər Ibrani, Ibrani kəra gərə mida, ma aga lagur nu dladau, ndər Farisi nga yau. 6 Ma aga nə kwakwadəkur mashi nə thlər nu dladau, a lər yi bəwabwətə anə dabə dzə njir nu, ma aga tsapəkur nə lagu dladau, sər vazə dā a'yi mai. 7 Ama patər sərə tsa'a aga dā sər akkəri anə dā, kabəngəkau a dāri sə dididi anə dā, aya Kərsiti. 8 A'yi najakə waci mai, ama kalar sə a dāri sə dididi anə dā, aya madiya gəngəkura sənbiya Kərsiti Yesu Thlagə gə dā, ndəra aya ja nga yi tini kalar sau. Arya yi fiya kalar sə ənggər sə ar dzəgau, aga ya dabaga uya Kərsiti, 9 ənga aga ya dā wu ja. Yi məl abangau, aga ya uya tsapəkur nə Hyal kəra nju uya lagur mbərsa, mbərsa wu Kərsiti, a'yi tsapəkur kəra nju uya lagur nu dladə mai. 10 Yu yiwu ya sən Kərsiti ənga dənəma nə hya'ari nyi sara vir tau, ənga dabər dzau wu sa bəwabwətə nyi, aga ya dā ənggər naja wu tə nyi. 11 Aga alaga abari ya jigəwa dzau wu njir hya'ari sara vir tau. 12 A'yi cabiya abər a dār yi kalar sərə ya kyaga dā aga nyi mai, alaga abər a nyabiyar yi dzə cicipə mai. Ama sə pathlə kəra ya

vər məl, ca ngə, yu nərdzau, yu jahə kərdə a ndumwa aga ya səbiya sərə Kərsiti Yesu mbar də aga nyi. **13** Wazha ama, a'yi yi lar kərdə abər a səbiyar yi nədə mai. Ama sə pathlə kərə ya vər məl, ca ngə ya fari ənga sərə tərabiya patəu, aga ya nərdzau aga ya uya sərə a dumwa. **14** Yi cakəri nərdzau a dumwa, a da dləwu akkəri nə səmku təlkur, akkəri kərə Hyal ngga də aga nyi, akkəri kərə a dəməlmau lagu Kərsiti Yesu. **15** Ta'yi patakura mən kərə nənau wu mambəl, mənə kyaga də ənga dəngabiya sə abangau. Ma ndaliya hyi a'yi ənga nggabiya sə paməu, ta'yi Hyal a cabiya hyi sərə tsa'a ar babal. **16** Sə dəgal kərə a'yi, ca ngə, ta'yi mənə dumwa ənga məl sərə mən highibəri. **17** Wazha ama, hya dəbiya dzə əkkə'yi nji aga hya fa'abiya hiya nggyabiya də, ənga hya tsamə ənga hangəkəl njira vər nu nggyabiya kərə 'yi highibər hyi. **18** Ənggər kərə yi wuraga na anə hyi dədəməu, yu bəra nar hyi wayu ənga sələm, nji gangə a vər dawa nə wu dladlakə nə Kərsiti. **19** Kudiyar nggyabiyar nda ca ngə tə nə dəngwadəngwa. Hyalər nda tsu, ca ngə sər gu ta nda. Kadakadarkur nda, ca ngə məl sə səsəli. Dəngar nda patəu, ar kərə sər duniya. **20** Ama namən, njir təlkur Hyal nga mən. Namən wu vəvər nga mənə vər səkə ndər Mbədəu sara dəməlmau, naja ngə Thlagər mən Yesu Kərsiti. **21** Naja ndərə ənga dənəma nə sən hər kalar sau, a shili əgya kida dənəma nyi. Ənga dənəma nyi tsu, ju nda shabiya dza mən kərə tətəwa kau, aga ja də ənggər dza ja kərə ənga kadakadarkur.

4 Agabangau, zamə də 'yar, nahyi kərə yu yiwu, a'yi hyi wu dəfuwa yau cumu, nahyi ngə caguli də ənga dara təlkur kərə yu nda uya nə akkəri thlər də, ya vər kədi hyi aga hya ciya dzə wu Thlagəu, nahyi bazhir 'wa də 'yar. **2** Ya vər tədə himiya Iwudiya ənga Sintiki, aga nda gwabiya dzau ara nji gə Thlagəu nga nda. **3** Nagə tsu, ndər məl thlər də nə jijiri, ya vər kədi ngau aga ga dləwar mathləkə'yi kau, ara a sar nda bəwəwatə ənga yau a vər tətələnə ndəshigu, bə Kələmetu tsu ənga alenyi bazhi thlər də 'yar, nanda kərə thləmər nda tsətsəfə a wu Ləkakədə nə pi. **4** Hya nggya ənga caguli wu Thlagəu cumu. Ya bəra zhabiya nar hyi, hya nggya ənga caguli. **5** Bəgə munyar hyi a cabiya dzau anə kalar ndau. Hya sənbiya abər shilir Thlagəu a dəri ləhəu. **6** A sara hya bəla kərhyi arya kalar sə mai, ama hya nar nyi kalar sau anə Hyal lagur kədi Hyal ənga kədi nə bəwakər ənga lə usaku. **7** Lagu kau ngə Hyal wu nda nə hyi hudə pərtəu kərə ndiya kalar nggabiya sau, ənga ju nda bəlar dəfuwa

hyi ənga dəngar hyi wu Kərsiti Yesu. **8** Jomə ndəla nyi patəu, wazha ama, kalar sərə jijiri, ənga kalar sərə nja hakərə nyi, ənga kalar sərə tsapəu, ənga kalar sərə cicau, ənga kalar sərə wu shili ənga yiwudzau, ənga kalar sərə nja cicimau, ənga kalar sərə ndiya ənga mənəhəu, aləga kalar sərə dlədləvau, hya dəngabiya sə ar kərə nda patəu. **9** Hya məl thlər ənga kalar sərə hyi highibəri, ənga sərə hyi dləwuri, ənga kalar sərə hyi nggari ara yau, ənga tsu kalar sərə hyi lari ara yau, aga Hyal kərə nə hyi hudə pərtəu ja nggya ənga hyi. **10** Nayi ənga caguli gəgadəu wu Thlagəu ara a bəra hya'abiyar hyi yiwu də wu dəfuwa hyi. Pakatə a sənər yau abər hya vər yiwu də, ama nahyi uya lagu kərə hya sən cabiya də mai. **11** A'yi ara ghar sə kərə yi a gwa nga ya vər na abangə kə mai, arya a highibər yi nggya nə fiya dəfu anə kərdə wu kalar nggyabiya kərə yi a gwa. **12** A sənər yau ənga nggyabiya nə ghar sau, ənga a sənər yau ənga nggyabiya ndər sə də a'yi. A highibər yi ənggərə ya sən fiya dəfu anə kərdə wu kalar pəci, aləga ya vər səm ənga aləga yi ənga wubəu, aləga sə a'yi ənga sə a'yi mai. **13** A sən məliya yi kalar sau lagu nyi ndərə nə də dənəma. **14** Aləga abangau, a məliyar hyi mənəhəu ənggərə hyi dləwar də wu pəcira yu bəwəwatəu. **15** Nahyi njir Fəlipi a sənər hyi, ar pəcira yi dzəguya thlər nə ndəshigu kau, dəbə dzə njir nu a'yi aləga pathləu kərə dəbər kər ənga yau lagur lə sau ənga dləwu mai, kəl nahyi wacu ar pəcira yi piyari Masidoniya. **16** Ar pəcira yi wu Tasalonika, a nyir hyi ənga sə sər dləwa dzau anə də ar kər ar kər. **17** A sara hya nggani abər lə sə ləlau nga ya vər kədiyau ara hyi mai, ama lagur uya barka nga ya vər pəhə anə hyi. **18** A kina dər nji ki sau kərə nja kyaga kina də patəu, a ndiya sərə nja kyaga ki də. A dləwuri yi kalar sərə yu yiwu, ta də a dləwur yi lə sə kərə hyi səwa Ipafəraditusu əni. Lər sə lələ kau, lə sə dədəzə kisə ngau, sadaka kərə Hyal wu yiwu kərə wu pina hudə ja. **19** Hyal də tsu, ju nda nə hyi kalar sərə hyu ghari, sara wu gangəkura kadakadarkur bərba nyi wu Kərsiti Yesu. **20** Bəgə kadakadarkur anə Hyalər mən ənga anə Dərmən a nggya bə'anuwa. Amina. (aion g165) **21** Hya usar mən patər nji cici gə Hyal kərə wu Kərsiti Yesu. Wazha ama kərə 'ya əkkə'yi nda, nda vər usa hyi. **22** Patə nji cici gə Hyal nda vər usa hyi, nji cici nə ki Kayisaru nga ndiya ənga usa hyi. **23** Bəgə mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti a nggya ənga mambələr hyi. Amina.

Kolosi

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwur hudā Hyal, əŋga sara ara zamər mən Timathlawusu, 2 a nda nə wazha ama kəra cica u əŋga njir məl thlər tsa'a miya dəfu wu Kərsiti wu Kolosi. Bəgə mayiwakur əŋga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən anə hyi. 3 Cumu 'yu lə usaku anə Hyal, Dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ar pəcira 'yu kədi Hyal arya hyi. 4 Ara a nggar 'ya ənggəra hyi mbərsa wu Kərsiti Yesu ba ənggəra hyu ca yiwukur anə patər nji cici gə Hyal. 5 Sara da hyi məl abangau, ca ngə arya fər kərər hyi əŋga sərə Hyal fiya hyi a dəməlmau. Fər kərər hyi kə shili ar pəcira hyi nggari ndər jiri, sara wu ndəshigu kau. 6 Ndəshigu kau, wu dumwa əŋga ya nggya mənəhəu wu nggyabiya nji, əŋga ju cakə tətəlnəkər a ndu hudā duniya. Ju nda da ənggər kəra ji məliya wu dəfuwa hyi ar pəci kəra hyi nggari ndəshigu mayiwakur nə Hyal ba hyi nggabiya jirkura nyi. 7 Hyi highibəri jirkura nyi sara ara Ipafərasu, bazhir 'ya wu məl thlər kau, kəra 'yi cabiya nyi yiwukur, naja kəra a vər məl thlər Kərsiti kau, tsa'a miya dəfuwa ja ar viya 'ya. 8 Naja ndəra nar 'ya ar kəra culi yiwukur kəra a'yi ara hyi wu Mambəl. 9 Ca ngə sərə da, ar pəcira 'yi nggar ndər kau, na'yi saya ta'yi əŋga kədi Hyal arya hyi mai, 'yu kədi Hyal aga ja nə hyi səni yiwu hudā ja, lagur hahangəkur nə Mambəl əŋga nggabiya sə nə Mambəl patəu. 10 Lagu kə ngə bər hyi wu nda da bə tsa'a aga Thlagəu, əŋga hyu da njir pina hudā ja wu kalar lagu, əŋga hyu da njir məl nggyabiya mənəhəu, wu kalar thlər kəra hyu məl, əŋga tsu hyu cakə wu sənbiya Hyal. 11 Bəgə Hyal ja cakər hyi dənəma patə sara wu dənəma nə kadakadarkur nyi aga hya uya dəfu nə səsə'u sə əŋga mba dəfu ba caguli wu kalar sau. 12 Nahyi tsu hya dumwa əŋga lə usaku anə Tada, ndəra nə mən dənəma nə uya sər fa'a ki nə nji cici gə Hyal wu təlkur nə mbəmbəl. 13 Ara a mbəlbiyar mənər ja sara wu dənəma nə kuthləu, a shili wu təlkur nə Zər 'wa nyi. 14 Kəra lagu nyi nga mən uya bəlbiya dzau əŋga təfəbiya bikər mən. 15 Kərsiti ngə ndəra pabiya Hyal, Hyal kəra nji gərə sən lari əŋga li, naja ngə yarma ar kəra kalar sərə Hyal məliya. 16 Ara lagu nyi nga nji məliya kalar sau, sə kəra a dəməlmau əŋga sə kəra a gyu 'yi, sə kəra li wu lari əŋga sə kəra li gərə lari, tətəl'yar əŋga njir dənəma əŋga njir nabiya ka məlna. Kalar sə kəra nji məliya, nji məliya nda anə nyi əŋga lagu

nyi. 17 Kərsiti nga dumwar kalar sau, lagu nyi tsu ngə kalar sə kəra nji məliya səbiya dzau. 18 Naja ngə ar viya kər nə dzau, ca ngə dəbə dzə njir nu. Naja ngə dzəgwar kalar sau, əŋga naja ngə tanggərma ndəra hya'ari sara vir tau, aga ja da sə tanggərma wu kalar sau. 19 Ara hudā Hyal pipida gagadau, nga ji nyabiya Hyalkur nyi wu ja. 20 Lagu nyi nga ji bəsəwa kalar sə anə kərny. Lagur pə mashi nyi a dar wu dladlakau nga ji məliya nggya jaməu, wu pama ja əŋga sə kəra nji məliya kəra a dəməlmau əŋga kəra a gyu 'yi. 21 Dədəm nadə ngə pama hyi əŋga Hyal, əŋga tsu dawa nga hyi əŋga ja, lagur dəngər hyi əŋga sər mələ hyi. 22 Ama kabangəkau, Hyal a bəsəwa hyi ri lagur tər Kərsiti wu kum əŋga mashi. Ji məl abangə aga ja shili əŋga hyi a shili wu mwa nyi, ba ji dzəgwa lər hyi cici gərə əŋga didi əŋga gərə vazau anə kər nyi. 23 Kəl hya dumwa wu mbərsar hyi əŋga hya ta'yi pir wu jirkur, gərə kənggədau wu fər kər, kəra hyi dləwuri sara wu ndəshigu. Najaka ndəshigu kəra hyi nggari, ca nga nji tətəlna a ndu duniya papatəu, kəra nayi Bulusu ngə Hyal məliya ndər məl thlər kau. 24 Kabangəkau, wu caguli nga yau, arya bəwəwatə kəra ya vər sa arya hyi. Lagur najaka bəwəwatə nga yu nyabiya bəwəwatə kəra Kərsiti sa arya dza ja, kəra ca ngə dəbə dzə njir nu. 25 Hyal a nə da ri dənəma yi da ndər məl thlər anə dəbə dzə njir nu lagur tətəlna ndəshigu nyinyau anə hyi. 26 Najaka cama kəra ya vər tətəlna anə hyi kau, sə ngə kəra dədəwa, kəra Hyal dəwana anə njir zaman kəra tərabiya, ama kabangəkau, a cabiyar nyir ja anə nji cici gə Hyal. (aiōn g165) 27 Anə nda ngə Hyal cadəbiya aga ja məliya nda səni bərbakur nə kadakadarkur nə sə kəra dədəwa wu pama njira a'yi njir Yahudiya mai, abər Kərsiti wu hyi ca ngə fər kər nə kadakadarkur. 28 'Yu tətəlna cama ar kəra Kərsiti əŋga 'yu kughiya əŋga highibər nyi anə kalar ndau, əŋga patər hahangəkur 'ya, aga 'ya ləri kalar ndər nu cicipəu wu Kərsiti. 29 Ca ngə sərə da yu nərdzə əŋga patər dənəma nyi kəra ji nə da kəra wu məl thlər wu yau.

2 Yu yiwu hya səni ənggəra yi nərdzə arya hyi əŋga arya njira wu Lawudekiya, əŋga arya njira gərə saya lar da. 2 Cim da, ca ngə yiwudzə ja dəbər nda əŋga nda uya tsətsəkudzə wu dəfuwa nda aga nda uya bərba nə nggabiya sə gagadau, lagu kə nga ndu uya sənbiya sə dədəwa nə Hyal, kəra ca ngə Kərsiti əŋga kərny, 3 ndəra wu ja ngə patər kadakadar hahangəkur əŋga nggabiya sə dəwanəkər. 4 Yu na sə'yar kə anə hyi

a sara vanyi ndə a nggutana hyi əŋga ndər səkwa vi. **5** Alaga kə a'yi yi əŋga hyi li əŋga li mai, ama a'yi yi əŋga hyi wu mambəl. A'yi yi əŋga hudə pīpida əŋggəra yi nggari nggyabiyar hyi əŋga ta'yir hyi wu mbərsa wu Kərsiti. **6** Ta də a dləwuri hyi Yesu Kərsiti ar viya Thlagər hyi, kəl hya dumwa əŋga nggyar hyi wu ja. **7** Hya ciya dzau əŋga hya həriya kərhyi wu ja, hya də nənau wu mbərsar hyi kəra nji highiḃər hyi əŋga hya nyabiya dzə wu lə usaku gagadau. **8** Hya nggya əŋga hangəkəl, hya sara piyari nja nggutana hyi lagur kəpal kəra gəra kər mai, kəra wu shili lagur sən sə njir duniya əŋga dənama nə mambəl nə duniya, ama a'yi sara ara Kərsiti mai. **9** Ara wu Kərsiti ngə patər Hyalkur nə Hyal nggya wu dzə nə ndəkur nyi. **10** Agabangə nga nji nə hyi aga hya nyabiya dzau wu ja, naja kəra a vər səm təlkur ar kəra njir dənama əŋga njir səm təlkur. **11** Wu ja nga nji thlana hyi pəlzha, ama a'yi culi pəlzha kəra nju thla əŋga tsi mai, ama pəlzha kəra Kərsiti əŋga kərnyī ngə məliya, lagur thlathlana nggyabiya ndəndəkur wu hyi. **12** Ar pəcira nji məliya hyi bəḃətizəma, nji hadəna hyi daḃə əŋga Kərsiti əŋga hyi hya'ari daḃə əŋga ja, lagur mbərsar hyi wu dənama nə Hyal ndəra hya'ana Kərsiti sara vir tau. **13** Dəḃəm tətə nga hyi wu bikər hyi, əŋga gəra təkəbiya dzər hyi əŋga nggyabiya bikau, ama kə Hyal məliya hyi, hyi də əŋga pi daḃə əŋga Kərsiti ara a təḃəbiya mənər ja bikər mən patəu. **14** Ji məliya abangau, lagur kəkəḃəna sə tsətsəḃə kəra nji tsəḃəya aga sakida ar kəra mən abər a bəlнар mən dladau. Kə ji həna sə tsətsəḃə nyi nadəu, ba ji dlakəya ar wu dladlakau. **15** Kə ji mbəliya kar pa nə dənama'yar əŋga njir səm təlkur nə mambəl 'yar. Kə ji fuwa nda wu səli ar babal ar pəcira ji səmku təlkur ar kəra nda a dar wu dladlakau. **16** Agabangau, hya sara piyari ndə ja məliya hyi numa ar kəra səra hyu səm alaga səra hyu sa mai. Abangə tsu, hya sara piyari ndə ja məliya hyi numa lagur bəla mini, əŋga Hya Mafəliyangə əŋga bəla pəcir Bəlsar nə sugu. **17** Ara sə'yar kə patə shangguda səra a vər shili ngau. Kərsiti nga kərnyī ngə jirkura nyi. **18** A sara hya piyari kalar ndər həya kər nə fati əŋga ndər dləvə waladi a diya hyi mai, aga nda kar hyi ara səm təlkur mai. Culi nji kau, wu ndər gangə ar kəra mətəkər kəra ndu lari, əŋga nggyabiyar nda nə bikau wu məliya nda, ndu də njir hakər gagadau. **19** Culi ndə kau, a'yi dləḃər kərnyī əŋga Kərsiti mai, ndəra naja ngə kər nə dzau. Naja ngə ndəra səḃiya patər daḃə dzə njir nu, kəra ca ngə dza ja, kəra dləḃəḃər

mən əŋga ja lagur məḃəla ja əŋga bəlata ja, aga mənə hau əŋggəra Hyal wu yiwu mənə hau. **20** Ta də a tər hyi daḃə əŋga Kərsiti, əŋga a təkəbiya hyir ja sara wu dənama nə duniya, mi ngə də tsu hyu nggya əŋggər nahyi njir duniya ka? Mi ngə də hyu bəra lər kərhyi anə səra ndu na, sə kəra əŋggər, **21** “Hya sara səḃə najaka sə wu tsa hyi mai, hya sara dāha najaka sə mai əŋga hya sara tsəkwa najaka sə mai” ya? **22** Culi najaka sər bəla, sər highiḃə ngə kəra gəra səkari arya nji mbiya nda lagur dladə nə ndəkur. **23** Əŋga jiri, culi najaka sər bəla, a'yi ja əŋga sər pabiya səra wu shili əŋga hahangəkur. Nanda ngə, dləvə caca kəra ndə fəŋggər nyi anə kərnda, əŋga həya kər fafati, əŋga tsu lə ḃwaḃwatə anə kumur dzau. Ama jirkura nyi, sər bəla kau, a'yi a sən shili əŋga dənama nə səm təlkur ar kəra dənama nə suna ndəndəkur mai.

3 Ta də a hya'ana hyir nji a shili wu pi mafəliyangə daḃə əŋga Kərsiti, hya fər liya hyi ar səra a dəməlmau, vira Kərsiti a vər nggya ari, ja vər nggya ar tsi mazəm nə Hyal. **2** Hya fər dəŋgar hyi ar səra a dəməlmau, ama a'yi ar səra wu duniya kə mai. **3** Ara a tər hyi, əŋga piya hyi daḃəwa nga nyi əŋga Kərsiti wu Hyal. **4** Ar pəcira Kərsiti wu nda cabiya dzau, ndəra naja ngə piya hyi, nahyi tsu hyu nda cabiya dzə əŋga ja wu kadakadarkur nyi. **5** Agabangau, kəl hya pəna suna sər duniya wu dəfuwa hyi, sə əŋggər səսukur, əŋga nggya dedəḃəkur, əŋga suna dididi, əŋga nggyabiya dəmwa'yu, əŋga suna sə ndau, kəra kakalə əŋga nu katəu. **6** Arya culi sə'yar kə ngə hudə ndzəndzə nə Hyal wu shili ar kəra njira gəra bəlar ndər nyi. **7** Nahyi əŋga kərhyi abangə ngə culi nggya kəra hyi nggya a gwa dəḃəməu. **8** Ama kabangəkau, kəl hya təkəbiya dzə əŋga culi nggyabiya kau. Hya piyari ndzə dəfu, əŋga kwakwadəkur dəfu, əŋga səḃə ndə wu dəfu, əŋga ndza thləmə, əŋga ndər kəra gəra kyau sara wu miya hyi. **9** Hya sara thla fati anə kuvwar hyi mai, ta dəri a piyari hyi nggyabiya dəḃəmə əŋga səra mələ nda, **10** əŋga ta dəri a hər hyi nggyabiya mafəliyangəu. Nggyabiya kau, nggabiya nyi a bəra dəri mafəliyangə aga ja də əŋggər ndəra məliya nyi. **11** Əŋggau, ca pampamkur a'yi mai, alaga ndər Gərikəu, alaga ndər Yahudiya, əŋga ndəra nji thlana nyi pəlzha, alaga ndəra nji gəra thlana nyi pəlzha, əŋga njira nggyabiyar nda əŋggər nə ma'wi, əŋga njir miya tagəu, əŋga mafa, alaga njira a'yi mafa mai, ama Kərsiti ngə sə patəu, əŋga naja ngə wu kalar sə patəu. **12** Agabangau, ta Hyal a dəmbiya

hyi ri aga hya da nji nyi, aŋga tsu hya da nji cici nyi aŋga njira ju yiwu gagaɗau, ta'yi hya da njir tɛhɛɗɛu, aŋga nji hangɛkal, aŋga nji hɛya kɛr, aŋga nji ki'wa, ba aŋga njir mba dɛfu. **13** Hya sɛsɛ'wuri kuvwar hyi, aŋga hya tɛfɛbiya nyi anɛ nji kalar sɛra ndɛ ndzana hyi. Hya tɛfɛbiya nyi anɛ nji aŋggɛr kɛra Thlagɛ tɛfɛbiya hyi. **14** Adabanga sɛ'yar kɛ patɛu, sɛra ndiya patɛu ca ngɛ hya ca yiwukur anɛ kuvwar hyi, aya yiwukur ngɛ wu shili aŋga daɓɛr kɛr kɛra tsa'a. **15** Bɛgɛ huɗɛ pɛrtɛ nɛ Kɛrsiti kɛra ji nɛ hyi a sɛm tɛlkur wu dɛfuwa hyi. Hya mɛl abangɛ ara Hyal ngɛ ngga hyi aga hya nggya aŋga hya mɛl thlɛr wu jamɛkur ar viya nji zɛmɛu. Aŋga hya dumwa aŋga lɛ usaku anɛ Hyal. **16** Hya piyari ndɛr Kɛrsiti a nyabiya dzɛ wu dɛfwa hyi gagaɗau. Aŋga hya dumwa aŋga highiɓau aŋga tɛɗɛ himi anɛ kuvwar hyi wu patɛr hahangɛkur. Aga ma hyu thlɛ na Zabura, aŋga na tsɛtsɛfɛ nɛ Hyal, aŋga alenyi na pamɛpamɛ nɛ Mambɛl, ja dila aŋga usaku anɛ Hyal wu dɛfuwa hyi. **17** Kalar sɛra hyu na aŋga hyu mɛl, hya mɛl wu thlɛmɛr Thlagɛ Yesu, hyu lɛ usaku anɛ Hyal Tada lagu nyi. **18** Nahyi mathlɛkɛ'yi, cumu hya lɛr kɛrhyi anɛ shilɛr hyi. Sɛra hya kyaga mɛl ngau, aŋggɛr kɛra tsa'a wu Thlagɛu. **19** Nahyi shili, hya ca yiwukur anɛ mathlɛkɛ'yir hyi, aŋga hya sara da nda mai. **20** Nahyi wazha, hya mɛl kalar sɛra njir yar hyi nar hyi, aya sɛra wu pina huɗa Hyal ngau. **21** Nahyi tada'yar, a sara hya ndza huɗa wazhar hyi mai, ara kɛra nda a sara hur. **22** Nahyi mafa'yar, hya mɛl kalar sɛra tarkir hyi nar hyi hya mɛl. Hya sara mɛl sɛra tsa'a wu liya nda wacu aga nda daɓaga faliya hyi mai, ama hya mɛl sɛ aŋga dɛfu zɛmɛ cumu, ara nahyi njir hivɛr Thlagɛ ngau. **23** Kalar sɛra hyu mɛl, hya mɛl aŋga dɛfwa hyi patɛu, aŋggɛr njira wu mɛl sɛ anɛ Thlagɛu, ama a'yi aŋggɛr anɛ nji mai. **24** Hya mɛl thlɛrɛr hyi mɛnahɛu, ara hyu sɛni abɛr Thlagɛ ngu nda nɛ hyi sɛr fa'a ki, akkɛri kɛra ji thlana ju nɛ nyi anɛ nji. Hya mɛl abangɛ ara Thlagɛ Kɛrsiti nga hyu nu. **25** Kalar ndɛra dumwa aŋga mɛl sɛ dɛmwa'yu, nju nda kina nyi akkɛri dɛmwa'yikur nyi, ara Hyal wu tazhira mai.

4 Nahyi tarki, hya mɛl sɛra tsa'a anɛ mafar hyi 'yar gɛra aŋga tazhira ara hyu sɛni abɛr a'yi hyi aŋga Thlagɛu a dɛmɛlmau. **2** Hya dumwa aŋga kɛdi Hyal cumu, ma hya vɛr kɛdi Hyal, hya tsam aŋga hangɛkal aŋga hya lɛr usaku. **3** Aŋga hya kɛdi Hyal aya 'ya tsu, aga Hyal a nɛ 'ya lagura 'ya dumwa aŋga tɛtɛlna ndɛr dɛwadɛwa ar kɛra Kɛrsiti, aya nyi nga yi wu fursɛna.

4 Hya kɛdi Hyal aya yau, aga ya daɓaga cabiya ndɛr kɛra dɛɗɛwa ar babal aŋggɛra ya kyaga mɛl. **5** Hya da aŋga hahangɛkur wu sɛra hyu mɛl ɛkkɛ'yi njira a'yi njir nu mai. Hya mɛl thlɛr aŋga kalar pɛci kɛra hyi uya. **6** Cumu, kalar ndɛrɛr hyi ja da wu sɛmana aŋga amaya'yi, aga hya uya lagur shadɛwa kɛra mɛnahɛu anɛ kalar nji. **7** Tikikusu wu nda nar hyi patɛr sɛ ar kɛra yau. Naja zamɛ huɗa mɛn ngau, kɛra wu mɛl thlɛr tsa'a miya dɛfu aŋga tsu naja mafa nɛ Thlagɛ daɓɛ aŋga 'ya. **8** Sɛra da yu sɛ nyi a nda anɛ hyi ca ngɛ aga hya nda sɛnbiya patɛr sɛra a vɛr ɓau ar kɛra 'ya, aŋga aga ja tsɛtsɛkur dɛfuwa hyi. **9** Ju shili aŋga zamɛ nɛ huɗa 'ya ndɛr mɛl thlɛr tsa'a miya dɛfu, ca ngɛ Onisimusu ndɛra pathlɛ wu pama hyi. Ndu sa nar hyi kalar sɛra a vɛr da aŋga 'ya. **10** Arisitakusu, ndɛra aŋga yi wu fursɛna wu sɛ usa dzɛ nyi anɛ hyi, abangɛ tsu ngɛ Markusu sɛgɛya Barnabasus. Markusu, ndɛra gɛ nggar ndɛr ar kɛra ja, agabangau, ma ji shili, ba ga dlɛwuri nyi. **11** Jashuwa, ndɛra nju ngga aŋga Jastusu wu usa hyi tsu. Nanda ngɛ nji makɛr wu pama njir nu kɛra njir Yahudiya kɛra a'yi aŋga yau wacu, ndu mɛl thlɛr tɛlkur Hyal aŋga yau aŋggau. Nanda tsu, a sɛsɛkuyar nda dɛfuwa yau. **12** Ipaɛrasu, ndɛ pathlɛ wu pama hyi aŋga ndɛr mɛl thlɛr Kɛrsiti Yesu wu usa hyi tsu. Cumu nga ja vɛr kɛdi Hyal aya hyi aŋga huɗa zɛmɛu aga hya ciya dzau wu patɛr yiwu huɗa Hyal, nɛnau aŋga papalkur kɛr. **13** A'yi yi aŋga sakida, abɛr ju mɛl thlɛr gagaɗɛ aya hyi aŋga njir Lawudekiya aŋga Hirapolisu. **14** Bazhir mɛn kɛra mɛn wu yiwu gagaɗau, naja ngɛ ligɛta Luka aŋga Dimasu, nda vɛr usa hyi. **15** Hya usar mɛn wazha ama kɛra wu Lawudekiya aŋga kwamɛr mɛn Nimifasu aŋga daɓɛ dzɛ njir nu kɛra wu daɓɛ wu ki nyi. **16** Ayukuda nji jigana hyi najaka cama tsɛtsɛfau, ba hya sɛwa nyi anɛ njir Lawudekiya aga nja jigana nda tsu. Nahyi tsu nja jigana hyi kɛra nji sɛwa nyi anɛ njir Lawudekiya. **17** Hya nar nyi anɛ Aricipusu aga ja mɛl aŋga hangɛkal aga ja nyabiya thlɛr kɛra Thlagɛ nɛ nyi aga ja mɛl. **18** Nayi Bulusu aŋga kɛrɗa ngɛ tsɛfɛr hyi najaka cama nɛ usa dzau aŋga tsa yau. Hya dɛngari abɛr tsu yi wu fursɛna mbamba. Mayiwakur nɛ Hyal ja nggya aŋga hyi. Amina.

1 Tasalonika

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, ənga Silasu, ba ənga Timathlawusu. A nda nə dəbə də njir nu wu məlmə Tasalonika, kəra nə Hyal Tada ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti. Mayiwakur ənga hüdə pərtəu anə hyi. **2** Cumu nga 'yu lə usaku anə Hyal arya hyi patəu, ənga 'yu ngga thləmər hyi wu kədi Hyalər 'ya. **3** 'Yu dumwa ənga dənga ar kəra hyi wu mwar Hyalər mən ənga Dərmən, ar kəra thlərər hyi nə mbərsa, ənga thlər yiwukur kəra hyu məl wu dzau, ənga cinapir hyi wu fərkərər hyi wu Thlagər mən Yesu Kərsiti. **4** Wazha ama kəra Hyal wu yiwu, a sən 'ya abər Hyal ngə cadəbiya hyi, **5** arya ndəshigur 'ya a'yi shili anə hyi ənga dāhə waci mai, ama tsu ənga dənəma, ənga Mambəl Cicau, ənga jiri tata'yi pir. Arya wu sən hyi ənggəra 'yi nggya wu pama hyi aga dləwa dzər hyi. **6** Hyi dā njir fa'abiya hiya 'ya ənga njira fa'abiya hiya Thlagəu. Alaga wu bwaḃwatə gagadəu, kə hyi dləwuri cama sara ara 'ya ənga hüdə pipida lagur Mambəl Cicau. **7** Lagu kə nga hyi dā njira nju fə li ari anə patər njir nu wu 'yi'yir Masidoniya ənga Akaya. **8** Arya sara ara hyi ngə cama Thlagə tətəlnəkər, a'yi wu 'yi'yir Masidoniya ənga Akaya waci mai, ama anə kalar njira sənbiya sə ar kəra mbəsar hyi wu Hyal ba'amani. Agabəngau, sə a'yi 'ya bəra sən na ar kəri mai. **9** Arya nja nyi ənga kərnda nga vər lə sakida ənggəra hyi dləwur 'ya. Nja nyi nar 'ya ənggəra hyi təkəbiya dza ənga katər hyi 'yar, ba hyi sha shili əgya Hyal, Hyal jijiri kəra ənga pi. **10** Ndə nana tsu, ənggəra hyi nggya aga səkə shidar Zər nyi sara dəməlmau, ndəra Hyal hya'ana nyi sara vir tau, ca ngə Yesu, ndəra kətiya mən ara numa nə hüdə ndzəndə Hyal kəra wu shili.

2 Nahyi ənga kərhyi wazha ama, hyu səni abər ndar 'ya a ndəgya hyi a'yi dā sə kurthlə mai. **2** Ama alaga kə a lar 'ya bwaḃwatəu ənga didə wu məlmə Fəlipi, ənggər kəra hyu səni, ama ənga tsətsəku dəfu nə Hyalər mən, a nə hyir 'ya ndəshigu, wu pəkəura bwaḃwatər 'ya wu tsa dawa. **3** Arya ndər Hyal kəra 'yu məl kau, a'yi shili sara wu mbərza ənga dadam dəfu mai, alaga 'yi nərdzau aga 'ya nggutana hyi mai. **4** Ama 'yu ndər ənggər njira Hyal dlənggəri ənga nda, kə ji fuwa ndəshigu wu tsa nda. A'yi 'ya njira wu yiwu nda pina hüdə nji mai, ama Hyal ndəra wu dzəbiya dənga dəfwa nji. **5** Ənggəra hyu səni, ndər 'ya a'yi ndər məsahə ar miya mai, ətsu a'yi 'ya ənga ngushi ar

kəra bama nə dəwa sunakur mai. Hyal ngə sakidar 'ya. **6** Na'ya a'yi gal fal ara nji mai, alaga sara ara hyi ənga sara ara alenyi nji mai. Ar viya cama səsə nə Kərsiti, tsa'a nga nyi, 'ya sən na hya səmənə 'ya. **7** Ama 'yi nu hyi ənga hangəkəl ənggər kəra ama a vər lə hangəkəl anə zər mamanji. **8** Arya 'yu yiwu hyi gagadəu, ca ngə dā ənga caguli nga 'yi nə hyi ndəshigu patə əkkə'yi kər'ya. A'yi tətəlnə ndər Hyal kə waci mai, ama ənga caguli 'yi lər kər'ya ara njir dəfwa 'ya nga hyi. **9** Pakatə wazha ama, hyu dəngari ənga thlər dzadzau kəra 'yi məl wu'yi ənga pəci ara 'ya sara fənggər hyi bwaḃwatəu arya ndəshigu anə kalar ndaliya hyi. **10** Nahyi ngə sakida, nahyi njir mbərsa, ənga Hyal ngə sakida tsu, ar kəra culi nggyabiya kəra 'yi cabiya hyi, nggyabiya nə cicikur, ənga nə tsapəkur, ba ənga nggyabiya gəra vazau. **11** Ənggər kəra hyu səni, abər 'ya vər nu kalar ndaliya hyi ənggər kəra tada a vər nu ənga wazha nyi. **12** 'Yi tsətsəkuya hyi, ənga 'yi səsəkuya hyi, ba ənga 'yi kədi hyi aga hya nggya nggya tsatsa'a aga təlkur Hyal, ndəra ngga hyi a vu təlkur nyi ənga kadakadarkur nyi. **13** Arya abəngau, 'yu usaku anə Hyal cumu, arya ar pəcira hyi dləwuri ndər Hyal kəra hyi nggari sara ara 'ya, hyi dləwuri ənggər ndər Hyal ama a'yi ənggər ndər ndə mai. Pakatu ndər Hyal ngau, kəra a vər məl thlər nyi wu dəfwa hyi, nahyi njira mbərsa. **14** Nahyi ja, wazha ama, hya fa'abiya hiya dəbə də njir nu Hyal paməpamə kəra wu Yahudi, njira wu Kərsiti Yesu. Ənggər kəra hyi lar bwaḃwatə wu tsa njir məlmər hyi, tangə ənggər ta ngə dəbə də njir nu 'yar lar wu pəla njir Yahudiya. **15** Njir Yahudiya ngə tsəya Thlagə Yesu ənga nabi'yar tsu, ənga tsu ndə kədləna 'ya, kə sə ndzana hüdə Hyal, ba ndə dā dawa ənga nji patəu! **16** Ndu nərdzau aga ka 'ya ara tətəlnə ndər Hyal anə njira a'yi njir Yahudiya mai, a sara nda uya mbədau. Lagu kə nga ndə cəkəri kyakiwa bikər nda. Ama kəja hüdə ndzəndə Hyal a shidari ar kəra nda. **17** Ama, wazha ama, ar pəcira nji təkəbiya mən əkkə'yi hyi nə pəci kushu, təkə nə kumər dza ngau, a'yi nə dəfu mai. A vər cim nga 'ya, ənga 'yu nərdzau aga 'ya lar hyi bama ənga bama. **18** A ciwar 'ya wu kər aga 'ya shili əgya hyi, nayi Bulusu, yi nərdzau aga ya shili, nərdə dā a'yi aga zəmə mai, a'yi aga məthlə tsu mai, ama ba shatan kar 'ya. **19** Mi ngə sər fər kərər 'ya, ənga sər cagulir 'ya, ənga tsu dara təlkur nə kadakadarkur 'ya wu mwar Thlagər mən Yesu ar pəcir shida nya? A'yi

nahyi ngə wa? 20 Jijiri, nahyi ngə kadakadarkurər 'ya ənga cagulir 'ya.

3 Agabangau, ta da na'yu sən mbiya dəfu mai, ba 'yi lari a dəri tsa'a nja piyar 'ya wu Athlinu na'ya zhizhir 'ya. 2 'Yi səwa hyi Timathlawusu zamər mən, ənga zamə məl thlər Hyal, ndər tətəlna ndəshigu nə Kərsiti aga ja cakər hyi dənəma ənga tsətsəkər hyi wu mbərsər hyi. 3 Ji məl abangau, a sara vanyi nda sara kənggədər dzau ara culi najaka bwaḇwatə kəra hyi a gwa. Arya hyu səni tsu kadə nga nji nana abər kəl mən tərabiya a gwa. 4 Pakatəu, ar pəcira a'yi 'ya əkkə'yi hyi, a nar hyir 'ya abər nju nda da 'ya. Abangə tsu nga nyi darkər ənggər kəra hyi səni. 5 Arya kau, ta da nanyi sən mbiya dəfu mai, ba yi səwa aga ya yiwabiya ar kəra mbərsər hyi. Yu hivər ara ndər dzə kau, ja sara dzəbiya hyi ba hədar 'ya a da sə kurthləu. 6 Ama kəja Timathlawusu a shiliri kabangəkau sara ara hyi, ji sa nar 'ya sə mənəhə ar kəra mbərsər hyi ənga yiwukər kəra hyu ca. Ji bəra nar 'ya ənggəra a'yi hyi ənga dənga cacaguli ar kəra 'ya ənga ənggəra hyu cim nə lar 'ya ənggər kəra 'yu cim nə lar hyi. 7 Agabangau, wazha ama, wu patər bwaḇwatə ənga da paməpamə kəra 'yi sa, a uyar 'ya səsəku dəfu arya mbərsər hyi. 8 Kabangəkə ja, a dər 'ya nji mbəmbədau, ta da a ta'yir hyi jijiri wu Thlagəu. 9 Wa thləmə culi usaku, kəra 'ya sən nə nyi anə Hyal, arya madiya caguli kəra 'yi uya wu mwar Hyal arya hya? 10 Vu'yi ənga pəci nga 'ya vər nərdzau wu kədi Hyal aga 'ya lar hyi li ənga li aga 'ya nyabiya vira hyi təwa wu mbərsa. 11 Bəgə Hyalər mən ənga Dərmən ənga kərny, ba ənga Thlagər mən Yesu ja pahəna 'ya lagu aga 'ya shili əgya hyi. 12 Bəgə Thlagə a məliya yiwukurər hyi a cakau, a dumwa dumwa anə kuvwar hyi ənga kalar ndau ənggər kəra 'ya vər yiwu hyi. 13 Bəgə ja tsətsəkər dəfuwa hyi aga hya da nji gəra vazau, ənga hya da nji cicau wu mwar Hyalər mən ənga Dərmən wu pəcir shidar Thlagər mən Yesu dabə ənga nji cici nyi patəu.

4 Ayukudə sə patə wazha ama, 'yu kədi hyi ənga 'yu tsətsəku hyi aga hya nggya nə pina hudə Hyal ənggər kəra hya vər nggya kabangəkau. 'Yu cakər kədiyau aga hya bəra cakər dumwa ənga məl abangə wu Thlagə Yesu. 2 Arya hyu səni tədə himiya hyi kəra 'yi məl kə wu dənəma təkər nər Thlagə Yesu ngau. 3 Yiwu hudə Hyal ngau, hya nggya cicau ənga hya hwi ara səsukur. 4 Kalar ndə wu pama hyi ja səni ənggəra ja nggya ənga kərny, ja nggya cicau ənga ja səbiya

ndəkər nyi, 5 a'yi wu lagur suna səsukur ənggər kəra njira gəra sən Hyal wu məl mai. 6 Wu najaka sau, a sara ndə a ndza sə alaga diya zamə nyi mai, arya Thlagəu wu nda nə nyi anə kalar ndə bwaḇwatə nə kalar bikə nyi ənggər kəra 'yi nar hyi, ənga 'yi kughiya hyi tsu kadə ta. 7 A'yi aga nggya dedəbə ngə Hyal ngga mən mai, ama aga mənə nggya cicau. 8 Agabangau, kalar ndəra nggəl ara dləwu ndər kau, a'yi ndər ndə nga ji piyari mai, ama ndər Hyal nga ji piyari, Hyal ndəra nə hyi Mambəl Cici nyi. 9 Ar kəra yiwu dzə wazha ama tsu, a'yi kəl yi bəra tsəfər hyi ar kəri mai, arya ndər Hyal a highibərər hyi ri hya yiwu kuvwar hyi. 10 Pakatəu, hya vər ca yiwukur anə wazha ama wu 'yi'yir Masidoniya, ama cimər 'ya wazha ama, ca ngə hya dumwa ənga yiwudzau ar cakau ar cakau. 11 Hya nərdzau aga hya nggya jaməu, ənga hya sara fə miya hyi a vu ndər nji mai, ənga hya məl thlər ənga dənəmar hyi ənggər kəra 'yi highibər hyi. 12 Hya məl abangə aga hya da njira nju gənggər nda səli wu mwar njira gəra njir nu, ənga hya sara da njir nggya aga ndə mai. 13 Wazha ama, na'yu yiwu hya nggya ənga gəra sən sə ar kəra njira tau wu Kərsiti mai, ənga hya nggya wu hudə kyakyaru ənggər njira gəra ənga fər kər mai. 14 Mara a hənggər mən abər Yesu a təri, kə ji hya'ari, abangə tsu a hənggər mən abər Hyal wu nda shabiya njira tə wu Yesu a shida əkkə'yi ja. 15 'Yu ndər kau anə hyi ənggər kəra ndər Thlagə nana abər, namən kəra a'yi ənga pi kabangəkau, ar pəcir shidar Thlagər mən, a'yi mən wu nda hya'ari tanggərma a mwara njira tə mai. 16 Arya Thlagə ənga kərny wu nda shida sara dəməlmau ənga ngga dədəgaləu, ənga dāha dədəgal nə madiya waladi, ənga mbədə tələmə nə Hyal. Ənggau, njira tə wu Kərsiti, nanda ngu dzəgwa hya'ari tanggərma. 17 Ayukudə ndə hya'ari, namən kəra ənga pi mən wu dzəgwa hya'ari. Nja dzəgwa hər mən a dəməlmau a du dlama, aga mənə da bə əkkə'yi Thlagər mən a dəməlmau. A ndəna, mənə dzəgwa dumwa ənga nggya ənga Thlagəu ba'anuwa. 18 Agabangə ja, hya fiya nyi dəfu anə kərhyi ənga najaka ndər.

5 Wazha ama, ar kəra pəci ənga saka nə shilər Thlagəu, a'yi mbari 'ya tsəfəri hyi sə ar kəri mai, 2 arya nahyi ənga kərhyi hyu səni abər pəcir Thlagər mən wu nda da ənggər shilər ndər həl əvu'yi. 3 Ar pəcira nja vər na, “Nggya jaməu ənga hudə pərtə a shiliri,” kukuthlə ba bwaḇwatə nə sa a shili ar kəra

nda, änggär kära ya shili anə mala hudu ma päcir ya nyi a shiliri. Lagur mbədäbiya dzə a'yi mai. **4** Ama nahyi wazha ama a'yi hyi wu kuthlə mai, änga päci kə a'yi a sən shili ar kəra hyi kukuthlə änggär ndər həl mai. **5** Nahyi patəu, wazha nə mbəmbəl ngau, änga wazha nə päci tsu. Namən a'yi njir vu'yi alaga njir kuthlə mai. **6** Agabangau, a sara mənə dā njir gu ghanyi mai, änggär kərə alenyi nja vər məl mai. Bəgə mənə nggya lili'u aga mənə tsamə änga mənə nggya bəbathlə dzau. **7** Arya njira wu gu ghanyi, əvu'yi nga ndu gwa. Njira wu sa sə sasa tsu, əvu'yi nga ndu sa, ba ja thləkəna nda. **8** Ta dā nə puci nga mən, ta'yi mənə tsamə änga mənə nggya bəbathlə dzau. Bəgə mbərsa änga yiwudzau nda dā ləgutə liyangə har mən, änga fər kər nə mbədə tsu ja dā dara liyangə har mən. **9** Arya Hyal a'yi jigəwa mən wu njir hudə ndzəndzə nyi mai, ama aga mənə uya mbədau lagur Thlagər mən Yesu Kərsiti. **10** Kərsiti ndərə tau arya mən, aga mənə dā änga pi änga ja, alaga lili'u mən alaga mən wu ghanyi. **11** Agabangə hya fiya nyi dəfu anə kərhyi, änga hya dumwa änga dləwa kuvwar hyi änggär kərə hya vər məl kau. **12** Kabangəkau, 'yu kədi hyi wazha ama, hya gənggər nyi səli anə njir məl thlər änga jirkur wu pama hyi, ca ngə njir tədəmwär hyi wu Thlagəu, njir lə sawara anə hyi. **13** Hya səbiya nda lagur hakəra nda gagadau wu yiwukur arya thlərər nda. Hya nggya jamə wu pam änga kalar ndau. **14** 'Yu tədə himiya hyi wazha ama, hya kughiya ndər nggya hadəwa, änga hya fiya nyi dəfu anə njir hivər, änga hya dləwar nji tutuwa dənəma, ba änga hya mba dəfu änga kalar ndau. **15** Hya hangəkəl hya sara ki dəmwa'yikur änga dəmwa'yikur mai, ama hya dumwa änga mənəhəkur cumu anə kuvwar hyi änga kalar ndau. **16** Hya nggya änga caguli cumu. **17** Kədiya mə Hyal gərə tsəwa. **18** Hya lə usaku anə Hyal wu kalar sau, arya ca ngə sər yiwu hudə Hyal anə hyi wu Kərsiti Yesu. **19** Hya sara kakana ndər nə Məmbəl mai. **20** Hya sara didə ndərhaha mai. **21** Dzəgəbiya mə kalar sau, hya səbiya bəbalu sərə mənəhəu. **22** Kwaya mə nadu ara məl sə dəmwa'yu. **23** Bəgə Hyal änga kərny, ndər lər hudə pərtəu, ja thləna hyi cici patəu. Bəgə mambələr hyi, änga dəfuwa hyi änga kumər dza hyi a nggya gərə änga vazau ba'anə shilar päcir shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti. **24** Ndərə nggya hyi kau, ndə tsa'a miya dəfu ngau, ju nda nyəbiya sərə ji nana. **25** Wazha ama, kədiya mə Hyal anə 'ya. **26** Usara mə wazha ama patə änga bərpə dzə kərə cicau. **27** Yu kədi

hyi änga thləmər Thlagəu, hya jigəna cama tsətsəfə kau anə patər wazha ama. **28** Bəgə mayiwakur Thlagər mən Yesu Kərsiti ja nggya änga hyi. Amina.

2 Tasalonika

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, ənga Silasu, ba ənga Timathlawusu. A nda nə dəbə dza njir nu kəra wu məlmə Tasalonika, kəra nə Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti. **2** Bəgə mayiwakur ənga huda pərtəu sara ara Hyal Tada ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Kakal nga nyi 'ya na usaku anə Hyal cumu aga hyi, nahyi wazha ama, ara mbərsar hyi a vər cakə gagaɖau, ənga yiwu kəra hya vər yiwu kərhyi a vər cakau. **4** Agabangau, 'ya vər ɓwasau ənga hyi wu dəbə dza njir nu Hyal paməpamə aya səsə'wu sə ənga mbərsar hyi wu patər ɖa dza paməpaməu ənga nggya dzadzau kəra hya vər səsə'wuri. **5** Kalar sə'yar kau ca ngə cabiya numa nə Hyal tsa'a nga nyi, aya kau nja nda jigəwa hyi wu njira a ɖari kakal nda gwu təkur Hyal kəra hya vər sa ɓwaɓwatə aga nyi. **6** Hyal ndə tsapə ngau, ju nda kina ənga ɓwaɓwatə anə njira vər lə ɓwaɓwatə anə hyi. **7** Ənga tsu, ju nə hyi ɓəlsar, nahyi kəra a vər sa ɓwaɓwatə əkkə'yi na'ya tsu ma Thlagə Yesu cabiya kər sara dəməlməu wu u'u mbəmbau ənga waladi nyi'yar. **8** Ju sa nə nyi ɓwaɓwatə anə njira gəra sən Hyal ənga njira piyari nu ndəshigu nə Thlagər mən Yesu. **9** Ndu nda sa ɓwaɓwatə kəra gəra kudau, ənga na ndu nda ləri bama Thlagəu ənga kadakadarkur nə dənəma nyi mai. (aiōnios g166) **10** Sə'yar kə wu nda ɖa, ar pəcira ji shida, aga nji cicau ndu sa nə nyi kadakadarkur, patə njira hənggəri ndu nda gənggər nyi səli. Ənggau, patə əkkə'yi nahyi, ara a hənggər hyi ənga sakida kəra 'yi nar hyi. **11** Ənga najaka sə a wu kər, 'ya vər kədi Hyal anə hyi cumu, aga Hyalər mən ja jigəwa hyi wu ngga nyi, ənga dənəma nyi nga ju nda nyabiya kalar sə mənəhə kəra hyi məl ənga kalar sərə dəfuwa hyi nər hyi lagur mbərsar hyi. **12** 'Ya vər kədi Hyal kau, aga nja nə nyi kadakadarkur anə thləmə Thlagər mən Yesu wu hyi, ənga nahyi tsu, hyu uya kadakadarkur wu ja. Sə kə wu ɖər kər lagur mayiwakur nə Hyalər mən ənga Thlagə Yesu Kərsiti.

2 Ar kəra shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti ənga sa ɓər mən papatəu əkkə'yi ja, 'ya vər kədi hyi wazha ama, **2** a sara hya gərahə wu dəfuwa hyi kusakusa mai alaga həngəkala hyi a hya'ari mai, abər pəcir shilər Thlagəu a kuda shiliri mai. Ma vanyi, abər vanyi ndə a nar hyi ri abəngau, lagur ndər haha, alaga cama tsətsəfau, alaga ndər papahəu, alaga nja na abər cama

ngau sara ara 'ya. **3** A sara hya piyari kalar ndau a nggutana hyi alaga abari mai, ara pəci ta 'yi shili mai, kəl ma gəra nggandərkur kə ɖa kwatahəu, ənga ma ndər hya'a həngəkəl ta cabiya dzau, naja ngə ndəra nji fiya nyi aga sa. **4** Naja ngə ndəra wu tsamə kərnyi ənga kadakadarkur, ju nda pari kalar sərə nju ngga ənga Hyal, ənga kalar sər dləvau. Ju nda fiya kərnyi ar vir nggya wu ki Hyal, ənga ju fiya kərnyi ar viya Hyal. **5** Nahyi a'yi a dəngari wa, yu na sə'yar kau anə hyi ar pəcira mən ar vira zəməu? **6** Kabəngəkau a sən hyi sərə a vər kar nyi, aga kəl ma pəci nyi a ɖari nga ja dzəgwa cabiya dzau. **7** Ara ndər hya'a həngəkəl kə a vər məl thlər dəɖəwa kabəngəkau, a nggyar ja dəɖəwa kəl ma ndəra vər kar nyi ara biyar babal kə ɓana dzau. **8** Ba ndər hya'a həngəkəl ka dzəgwa cabiya dzau, ndəra Thlagəu Yesu wu nda tsiya nyi ənga sə pi sara wu miya ja, ənga ja dzəgwa wushina nyi ənga kadakadarkur nə shili nyi. **9** Ndər hya'a həngəkəl kau, ju nda shili ənga dənəma sara ara shatan, ja dzəgwa sana liya nji ənga məl sə dəɖəgur ənga mətəsam pəmpaməu. **10** Ənga ja nda nggutana njira ar lagu sasa ənga kalar sə dəmwa'yi kəra wu səkwa dzau, ara ndə piyari yiwu jiri kəra wu nda kətiya nda. **11** Arya najaka sə ngə Hyal a nda shabiya həngəkala nda aga nda hənggər ənga fatiya nyi, **12** aga abəngə nju nda thlana nda numa patəu, ara na ndə hənggəri ənga jirkur mai, ama ndə yiwu dəmwa'yikur. **13** Kakal nga nyi 'ya lə usaku anə Hyal cumu aya hyi, nahyi wazha ama kəra Thlagə a yiwu, ara Hyal ngə cəɖəbiya hyi aga hya ɖa wu nji tanggərma kəra uya mbəɖə lagur Mambəl, ca ngə məliya hyi cici ənga lagur hənggəri wu jiri. **14** Aga kə nga ji ngga hyi, lagur ndəshigu 'ya kəra 'yi nə hyi, aga hya uya kadakadarkur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti. **15** Agabangau, wazha ama, hya ciya dzau ənga hya səbiya highiɓə 'yar kə 'yi nə hyi kau, alaga ənga miya ba lagur cama tsətsəfau. **16** Bəgə Thlagər mən Yesu Kərsiti ənga kərnyi ba Hyal Tada, kəra cabiya mən yiwukur, ja nə mən tsətsəku dəfu kəra gəra kudau ənga fər kər mənəhəu. (aiōnios g166) **17** Bəgə ja nə hyi tsətsəku dəfu, ənga ja nə hyi dənəma wu patər sə mənəhəu kəra hyu məl ənga sərə hyu na.

3 Wu joməya nyi, wazha ama, 'ya vər kədi aga hya kədi Hyal anə 'ya. Hyə kədi Hyal aga ndəshigu nə Thlagəu a tətəlnəkər kusakusa, ənga aga ja ɖa ənga kadakadarkur, ənggər kəra ji shili anə hyi. **2** Ənga tsu hya kədi Hyal, aga nja kətiya 'ya ara nji dəmwa'yu

ənga nji shishi, ara a'yi kalar nji ngə ənga mbərsa
 mai. **3** Ama Thlagə ndə tsa'a miya dəfu ngau, ju nda
 nə hyi dənama, ənga ja kətiya hyi ara nji dəmwa'yu. **4**
 A mbərsar 'ya ənga Thlagəu abər hya vər məl sərə 'yi
 na aga hya məl, ənga tsu hya dumwa ənga məl nda. **5**
 Bəgə Thlagəu ja tsəkwar dəfuwa hyi aga hya sənbiya
 yiwukur nə Hyal, ənga səsəu sə lagur Kərsiti. **6** Wazha
 ama, 'ya vər na anə hyi wu thləmə Thlagər mən Yesu
 Kərsiti, abər hya təkə ənga kalar zamə hədəwa, ənga
 naja a'yi wu yiwu məl thlər ənga sərə hyi highiḃəri
 ara 'ya mai. **7** Nahyi ənga kərhyi, a sən hyi ənggər
 kərə kikyau hya fa'abiya hiya sərə 'yi məl. Wu pəcira
 'ya əgya hyi na 'ya a'yi nggya dzafə mai. **8** Ənga tsu
 na'ya a'yi wu səm sər səm nji gərə kina mai. Ama a sar
 'ya ḃwafwatə vu'yi ənga puci a vər məl thlər, aga 'ya
 sara də sə tədəḃə anə hyi. **9** Sərə də 'yi məl abangau,
 ara a'yi 'ya gərə dənama nə yiwa aga hya dləwar 'ya
 mai, ama aga 'ya də sər fə li kərə hyu fa'abiya hiya nyi.
10 Wu pəcira mən ar vira zəməu, a nar hyir 'ya abər
 ma ndə nggəl ara məl thlər, a sara nja lə sər səm anə
 nyi mai. **11** 'Yi na abangə ara 'yi nggari abər alenyi nji
 wu hyi, nji hədəwa ngau, thlər məl a'yi ara nda mai,
 kəl nggya aga jiḃa njir məl thlər. **12** Culi najaka nji 'ya
 vər tədə himiya nda ənga nə nda sər ḃəla wu dənama
 nə Thlagə Yesu Kərsiti aga nda məliya kərnda, nda
 məl thlər aga nda uya dəfə kərə nda səm. **13** Nahyi
 tsu, wazha ama, a sara hya hədə ənga məl sərə tsa'a
 mai. **14** Kalar ndəra nggəl ara nu sərə 'yi nana a gwar
 cama tsətsəfə kau, hya fər li mənəhəu ar ja. A sara hya
 dəḃər kər ənga ja mai, aga ja gu səli. **15** Ama a sara
 hya fiya nyi ar viya dawa mai, ama hya tədə himiya
 ja ar viya zər ama. **16** Bəgə Thlagə ənga kərnyi ndər
 lə hudə pərtəu, ja nə hyi hudə pərtə cumu wu kalar
 lagu. Bəgə Thlagə ja nggya ənga hyi patəu. **17** Nayi
 Bulusu ngə tsəfə najaka usa dzau ənga tsa yau. Kə
 ngə sakida nə kalar cama tsətsəfə də. Ənggər kə nga
 yu tsəfau. **18** Bəgə mayiwakur nə Thlagər mən Yesu
 Kərsiti ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

1 Timathlawusu

1 Sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur ngga nə Hyal ndër mbəda mən ənga Kərsiti Yesu ndër fə dəfu anə mən, **2** Nga vər tsəfə anə Timathlawusu zər də nə jiri wu lagur mbərsa. Mayiwakur ənga təhudəu ənga jaməkur sara ara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Thlagər mən a nggya ənga gau. **3** Ənggəra yi tsətsəkur ngau ar pəci kəra ya vər ma'yi a ndu Masidoniya, yu yiwu ga bəliya sar kushu wu Afisa aga ga kughiya njir highibə nə fati aga nda piyari. **4** Ga nar nda abər a sara nda hə hangəkalər nda a ndəgya pumungutu'yar kəra gərə ənga kər ba ənga jiga thləmər ciji'yar, kəra tsu kudiyə nyi a'yi mai. Arya culi najaka sə wu shili ənga kəpal wacu, ar viya thlər Hyal kəra wu shili lagur mbərsa. **5** Səra najaka ndër ar kəri ca ngə yiwudzau, kəra wu shili lagu dəfu cicau, ənga dāhə nə dəfu kəra a vər cabiya abər a'yi mən ənga bikə mai, ba ənga tsu mbərsa kəra pakatəu. **6** Alenyi nji a thlənar nda dzə sara ara najaka jiri, kəra təkəri ndə shabiya dzau, ndu nu ndër paməpamə nə kurthləu. **7** Ndu yiwu nda də maləmə nə dladəu, ya kəja nandə wu səni səra ndu ndër arya nyi kə mai, alaga səra ndu na anə nji gərə ənga hivər. **8** A sən mən abər dladə sə mənəhə ngau, ma nji məl thlər ni tsatsa'a. **9** Namən tsu wu səni abər dladəu, nji lər nyi anə nji cici mai, ama anə njira gərə bəla dladəu, ənga nji batal, ənga njira gərə hivər Hyal, ənga njir bikə tsu, ənga njira gərə cicau, ba ənga njira gərə nu Hyal, ənga njir tsa dərnda ənga mər nda ba ənga njir tsa nji, **10** ənga tsu njir məl səsukur, ənga shili kəra wu pida ənga shili kuvwar nda ənga mathləkə'yi kəra wu pida ənga kuvwar nda, ənga njir həl nji, abangə tsu njir thla fati, ənga njir lə sakida nə fati, ənga kalar səra pamə ənga highibə nə jirkur. **11** Abər najaka highibə nə jijiri wu shili lagu ndəshigu dlədləvə nə Hyal kəra ənga barka, kəra ji fuwa də wu tsa yi aga ya tətəlna. **12** Yu usa Kərsiti Yesu Thlagər mən, ndəra nə də dənəma aga məl thlər kau, arya ji hər də ndəra nja fər kər ni, ənga ji cadəbiya də a shili wu thlər nyi. **13** Alaga kə dādəmə nayi ndër vazə Hyal ngau, ndër ka thlər nyi ara bəu, ənga tsu ndër dida nyi. Ama wu sə'yar kə patə kə yi uya tuhudu ara Hyal ara yi məl nda wu gərə sənkur ənga gərə mbərsa. **14** Mayiwakur nə Thlagər mən nyabiya də gangə gagađau, dābə ənga mbərsa ba ənga yiwudzə kəra a'yi wu Kərsiti Yesu. **15** Nđer kəra yu nda na kau, ndër kəra nja fiyafə əni ngau,

kəra tsa'a nja dləwuri patəu, abər, “Kərsiti Yesu shili wu duniya aga mbəda njir bikau,” wu pama nda patə nayi nga ndiye ənga bikau. **16** Ama ənggau ca ngə də Hyal cabiya də tuhudu nyi, nayi ndəra ndiye ənga bikau, aga Kərsiti Yesu a cabiya munya nyi aga ya də ndër ca lagu anə kalar ndəra wu nda hənggəri ənga ja nga ndu uya pi gərə kudəu nə ba'anəuwa. (aiōnios g166) **17** Bəgau dəgalkur ənga dləvau nda nggya nə ngau təl gərə kudəu nə ba'anəuwa, ndəra gərə ənga kudiyə, ndəra gərə nju ləri, ətsu nagə ngə Hyal zəmə wacu nə ba'anəuwa! Aminu. (aiōn g165) **18** Timathlawusu, zər də, yu lə ndër kau anə ngau ar kəra ndër kəra nabi'yar nana ar kəra gau dādəməu, aga lagur nu nda, gu nda də ndër məl thlər mənəhəu gagađau. **19** Nagə tsu ga səbiya mbərsa ngau ənga dāhə nə dəfu kəra mənəhəu, arya alenyi nji a tsiyari mbərsar nda lagur nggəl ara nu dāha dəfuwa nda. **20** Wu pama nda ca ngə Himaniyasu ənga Alegəzanda, njira yi lər nda anə shatan aga nda highibəri nda sara dida ndër Hyal.

2 Sə tanggərma, yu tsətsəku ngau, aga nja dumwa ənga kədiyau, ənga ndër ənga Hyal, ənga nja dumwa ənga usa Hyal arya nji patəu. **2** Nja kyaga məl abangə ar viya təltəl'yar patəu, ənga patər njira a miya thlər dādəgaləu. Nja məl abangə tsu aga mənə uya nggya jaməu ənga hudə pipida wu hivər Hyal ba ənga nggya cicau wu mwar Hyal. **3** Naja kau mənəhə nga nyi, ənga tsu Hyal ndër mbəda mən wu nggəri məsəhəkura nyi, **4** ndəra wu yiwu patəkura nji nda uya mbəda, ənga nda shili wu sənbiya jirkur. **5** Arya Hyal zəmə ngau, ndəra wu pama Hyal ənga nji tsu zəmə ənga ja, ndə kau, naja ngə Kərsiti Yesu. **6** Naja ngə lər kərnyi aga ja pəliya nji patəu. Najakə ngə cama kəra Hyal ləri anə duniya ar pəci kəra kakaləu. **7** Aga kə ngə Hyal cadəbiya də cama səsau ənga tsu ndër tətəlna ndër Hyal. Yi də maləmə highibəu anə patər njira a'yi njir Yahudiya mai, ar kəra mbərsa ənga jirkur. Jiri nga yu na a'yi fati mai. **8** Yu yiwu shili ar kalar vi nda har tsi a dəməlmau wu cicikur, wu kədi Hyal, a'yi ənga dəfu ndzəndə mai, ba a'yi ənga kəpal wu dəfu mai. **9** Yu yiwu tsu mathləkə'yi nda hari kar kəra tsa'a, lugutu kəra kyau, a'yi ənga gangəkur məl shishir kər mai. Ənga tsu a sara nda ha kar dinairi mai, ba ənga thladla ənga kar nə gənna gangə mai. **10** Ama nda nggya ənga nggyabiya mənəhəu kəra wu kyaga mathləkə'yi kəra cabiya kərnda abər nanda njir hivər Hyal ngau. **11** Bəgə mala ja dləwuri najaka

highibau wu hangəkal nyi ba əŋga həya kər nə jijiri. **12** Nayi nə nyi lagu anə mala ja highibə anə ndə sal mai. Nayi tsu nayi nə nyi lagu anə mala ja səm təlkur a dar kəra shili mai, bəgə ja nggya zəməu. **13** Arya Hyal məliya Adamu tanggərma divira Hawawu. **14** A'yi Adamu ngə shatan nggutana mai, ama mala nyi nga ji nggutana, ba ji dā ndər bikau. **15** Ama mathləkə'yi ndu nda uya mbədaū lagur ya wazha, ma ndə sən dumwa əŋga mbərsa, əŋga yiwudzau, əŋga cicikur dabə əŋga tsərpər kər.

3 Kəja ndər kəra nja fər kər əni, kalar ndəra vər cim ja nggya ndər tədəmwa anə njir nu, a cimər ja thlər kəra mənəhəu. **2** Ndər tədəmwa ja nggya ndəra gəra əŋga səra nja vazə nyi ni a dumwar nji, ja dā ndər mala zəməu, ndər bəlar kərny, ndər dəfu mənəhəu, ndəra əŋga hangəkal mənəhəu, ndər dləwu mathləpi, ndəra wu sən highibau gagadəu. **3** Najaka ndau a'yi ja ndər nyi əŋga padlə mai, əŋga a'yi ja ndər gal pa mai, ama ndə hangəkal, əŋga tsu a'yi ndər tsətsəbwari mai, ətsu a'yi ndər yiwu gəŋna gagadə mai. **4** Pakatəu kəl ji dā ndəra sən səbiya ki nyi mənəhəu, ju məliya wazha nyi nda məl səra ju na əŋga nda gəŋgər nyi səli wu kalar lagu. **5** (Ma ndau a'yi a sən əŋgəra ja bəu əŋga njir ki nyi mai, abari nga ja sən bə əŋga njir nu Hyala?) **6** A sara ja dā ndəra dzəgwa dā ndər nu Hyal mai, ara bəwadzau a nda səwa nyi ba nja məliya nyi numa kəra nji məliya nyi anə shatan. **7** Ndər tədəmwa ja dā ndəra nja ndər mənəhəu ar kəra ja wu mwar njira a'yi njir nu mai, a sara dā sər səli, əŋga ja tədau a gu ləbam shatan. **8** Abangə tsu njir dləwa pubu, pakatə nda nggya njira nju gəŋgər nda səli, a'yi njir pə miya məməthlu mai, əŋga tsu a'yi njir nyi əŋga padlə mai, əŋga njir suna gəŋna mai. **9** A mbari anə nda, nda səbiya jirkura mbərsar nda əŋga kər papaləu. **10** Sə tanggərma nja dzəbiya nda, əŋgau, ma nja 'yi thləwa nda əŋga vanyi vazə mai, bəgə nda dā njir dləwa pubu. **11** Abangə tsu mathləkə'yir nda, nda dā njira nju gəŋgər nda səli, a'yi njir ndər nə gwadəvi mai, ama njira tsərpəri kərnda, əŋga wu kalar sau, nja fər kər əŋga nda. **12** Ndər dləwa pubu kəl ji dā ndər mala zəməu, əŋga ju sən səbiya wazha nyi əŋga njir ki nyi mənəhəu. **13** Njir dləwa pubu kəra wu məl thlər nda mənəhəu, ndu uya thləmə mənəhəu anə kərnda, ndu ndər gəra hivər ar kəra mbərsar nda wu Kərsiti Yesu. **14** Ar pəci kəra ya vər tsəfə cama tsətsəfə kau a nda anə ngau, yu fə dəfu abər yu shili əgya

gau a səkari kushu. **15** Ama ma a'yi yi shili kadə mai, ga nggya əŋga səni əŋgəra mənə kyaga nggya wu pama nji gə Hyal, kəra ca ngə dabə njir nu nə Hyal mbəmbədəu, ca ngə shimal əŋga fə hya jirkur. **16** A'yi əŋga təkəkər mai, sə kə mənə vər nu kau dəgal nga nyi: Kərsiti cabiya kərny wu kumər dzau, Mambəl cabiya nyi ndər jiri. Waladi'yar lari nyi, nji tətəlna ndər nyi wu duniya. A həŋgəri nji əŋga ja wu duniya patəu, Hyal həri nyi a dəməlməu wu kadakadarkur.

4 Kəja Mambəl Cicau a vər ca ar babal abər wu kudiyar pəci, alenyi nju nda səna mbərsar nda ar viya njir nu ba nda hər hangəkala nda a ndəgya mambəl ngguta vi əŋga highibə nə fati nə mambəl dəmwa'yi'yar. **2** Highibə kau wu nda hya'ari lagur nji batal njir thla fati kəra dahə dəfuwa nda a təri, əŋgər səra nji hilina əŋga liyāgə kwakwadəu. **3** Culi nji kau ndu ka hə dzau, əŋga tsu səm alenyi sər səm. Ətsu, Hyal ngə məliya sər səm kau aga njira mbərsa əŋga tsu njira wu sənbiya jirkura nyi nda dləwuri əŋga usaku. **4** Arya kalar səra Hyal məliya mənəhə nga nyi, əŋga tsu a sara nja piyari sə mai ma a dləwuri nji əŋga usaku, **5** ara a cinar nji lagur ndər Hyal əŋga lagur ndər əŋga Hyal. **6** Ma ga highibər sə'yar kau anə wazha ama, gu nda dā ndər məl thlər Kərsiti Yesu kəra mənəhəu. Nagə ndəra hau wu ndər kau nə mbərsa əŋga tsu highibə nə mənəhəu kəra ga vər nu ba'anə əshina kau. **7** Ga sara bukər ngau əŋga kəbəkwa təu əŋga pumungutu gəra kər, kəra gəra əŋga dləwa dzau. Ama ga hwathliya kəŋgau ga nggya əŋga dəfu nə Hyalkur. **8** Alaga kau, hwathlə dzə nə kumər dzau a'yi əŋga akkəri tsapə mai, ama ga nggya əŋga dəfu nə Hyalkur ca nga ndiya əŋga akkəri wu kalar lagu. Ara najakau, wu shili əŋga barka kabangəkau ba əŋga tsu nggya kəra wu nda shili. **9** Najakə ngə ndər kəra nja fər kər ni, əŋga tsu a təkəri nja dləwuri əŋga hudə zəməu. **10** Aga kau 'ya vər nərdzau, 'ya vər məl thlər ara a fuwar 'ya dəfuwa 'ya wu Hyal kəra əŋga pi, ndəra ca ngə ndər mbədə patər nji, njira ma a həŋgər nda jiri əŋga ja. **11** Ga highibə sə'yar kau, əŋga ga nar nyi anə kalar ndau ja məl səra gu na. **12** A sara ga həŋgəri nda didana ngau ara nagə zər baduwari mai, ama ga cabiya kəŋgau sər highibəu anə njir nu lagur ndər ngau, əŋga nggyabiya ngau, əŋga yiwudzə ngau, əŋga mbərsa ngau, ba əŋga tsu nggya cici ngau. **13** Kadivira ya shili, ga dumwa əŋga jiga ndər Hyal kəra tsətsəfau anə ndapi, əŋga tətəlna ndər Hyal ba əŋga highibə tsu. **14** A sara ga piyari

barka nā sən sau kəra Hyal nā ngə kə mai, kəra ji nā ngau lagur cama sara ara Hyal ar pəci kəra daḅə dzər njira nggurəm fənggər ngə tsi. **15** Ga məl sə'yar kau əngə jirkur, ga lər kərngau papatəu anə nda, aga kalar ndau ja ləri ənggəra ga vər cakau. **16** Ga ḅəlar kərngau əngə highiḅə ngau gagadau. Ga dumwa əngə məl thlər 'yar kau əngə hudə zəməu, ara ma gə məl abəngau, gu nda mbədāna kərngau əngə njira wu səhimi ngau.

5 A sara ga kughi anə ndəra dəgal a ndiya ngau əngə hudə ndzəndzə mai, ama ga ndər anə nyi ənggər anə dəngau. Wazha baduwari tsu ga kughiya nda ənggər anə zamə ngau. **2** Anə mathləkə'yi hahal tsu ga ndər ənggər anə mə ngau, anə ku'yi tsu ga ndər ənggər anə kwamə ngau, əngə cicikur dəfu nə jiri. **3** Ga ləri dəgalkur anə mathləkə'yi təsal, njira əngə jiri njir dləwa nda a'yi mai. **4** Ama ma mala təsal a'yi əngə wazha əngə ciji, bəgə nda dzəguya highiḅəri sərə sər nur nda na aga nda məl anə njir kir nda. Lagu kau nga ndu nda kina anə njir yar nda dləwa dzau kəra ndə uya sara ara nda. Culi kau, mənəhəu nga nyi anə Hyal. **5** Mala təsal nə jijiri, kəra ndər dləwa nyi a'yi mai, ju fiya dəfuwa ja wu Hyal, ba ja dumwa əngə ndər əngə Hyal ju gal dləwa dzau sara ara ja vu'yi əngə pəci. **6** Ama mala təsal kəra wu nggya aga səm məsəhəkur wacu, tətə nga ja, alaga kə tsu ja 'yi əngə pi kau. **7** Ga nə nyi najaka cama anə njir nu, aga nda dā njira gərə əngə sər vazau wu mwar nji. **8** Kalar ndəra gərə sən səmənə nji nyi, ma na ma njir ki nyi, a ḅəlnar ja mbərsa nyi, najaka ndau a ndiyar ja ndəra gərə əngə mbərsa əngə dāmwa'yu. **9** Mala təsal a'yi kari nja jigəwa nyi pathləu wu pama mathləkə'yi təsal mai, kəl ma fa nyi a ndiyari fa kwakumunyi Ba tsu ar pəci kəra sal nyi tsu əngə pi a nggyar ja mala tsapəu anə nyi. **10** Əngə nju sən nyi əngə sər mələ ja mənəhəu. Əngə mala kəra həri wazha nyi wu lagu mənəhəu, əngə ju dləwu məthləpi. Əngə ju məl thlər anə nji cici gə Hyal, ba tsu ju dləwa njira wu yiwu dləwa dzau. Əngə ji ləri kərnyi aga məl kalar sərə mənəhəu. **11** Ama mathləkə'yi təsal kəra tsu yidəḅəu, nja jiga nda wu nji kə mai. Arya ar pəci kəra cim nə kumər dzau təkəbiya hangəkala nda əngə Kərsiti, ba nda gal lagur hə sal. **12** Lagu kau nga ndu dla əngə numa anə kərnda, ara a ḅəlnar nda alkawal nə tanggərma. **13** A'yi kə ma waci mai, ama ndu highiḅəri nggya nggashu, əngə ndu ḅəḅau a ndu ki nji. A'yi kə waci mai, ama daḅə əngə na ndau, əngə ndu ndora ba na sə kəra gərə kyau. **14**

Cimə dā, mathləkə'yi təsal kəra tsu nda yidəḅə nda hər sal, nda ya wazha, nda səḅə kir nda. Ara nda sara nə nyi anə dawar mən lagu nə ndər dāmwa'yi ar kəra mən. **15** Ara alenyi mathləkə'yi təsal nər nda a shar nda tsu kadəu, nda vər nu shatan. **16** Ma mala kəra əngə mbərsa a'yi əngə mathləkə'yi təsal wu ki nyi, ja dləwar nda, a sara nja nə nyi ḅwaḅwatə anə njir nu. Lagu kau ngə njir nu Yesu wu nda uya lagur dləwa njira mathləkə'yi təsal nə jijiri. **17** Njira nggurəm nə njir nu kəra wu məl thlər nda mənəhəu, a kyau nja gənggər nda səli gagadəu, ma na njira thlər nda ca ngə tətəlna ndər Hyal əngə highiḅəu. **18** Ara ndər Hyal kəra tsətsəḅə nana, “A sara nja fuwa njuwangə wu miya thla zəwa ar pəci kəra ja vər məl thlər mai,” əngə tsu “Ndər məl thlər a kiri nja nə nyi sərə nə nyi.” **19** A sara ga səhimi əngə vazə ar kəra ndə dəgal nə njir nu mai, kəl ma gə nggari wu miya sakida a dā məthlə əngə alaga makəru. **20** Njira məliya bikau, ga kughiya nda ar babal, aga alenyi nja gərəhəu. **21** Wu mwar Hyal əngə Kərsiti Yesu əngə waladi'yar cacadau, ya vər kughi anə ngau, ga nu highiḅə'yar kau gərə əngə tazhira abər gu yiwu vanyi ndau a ndiya alenyi nji. **22** A sara ga kusa əngə fə tsi nə barka ar kəra ndə mai. Ətsu a sara ga fuwa kərngau a gu bikə nə alenyi nji mai. Ama ga ḅəlar kərngau cicau. **23** A sara ga dumwa əngə sa 'yimi hyalagəu waci mai, ama ga tuwari 'yimir wur inabi kəra mwushu kushu ara səhudə ngə kau, əngə tsu ara hwəhwafəkur ngə kau. **24** Bikə nə alenyi nji ar babal nga nda, kəra kalar ndu səni sərə nda a gwa divira nja thləna nda numa. Ama bikər alenyi nji dāḅəwa nga nda kəl wu yukudə nga ndu nda biyar babal. **25** Abəngə tsu thlər kəra mənəhəu ar babal nga nda, alaga ma a'yi nda ar babal mai, nandə wu sən dəwanəkər mai.

6 Patər njira vər səm mafakur, nda kyaga ləri dəgalkur anə tarkir nda kəra tsa'a, ara nja sara ndər nə dida anə thləmər Hyal nga highiḅər mən. **2** A sara mafa'yar kəra tarkir nda njir nu Yesu ngau, nda nggəl ara lə dəgalkur anə nda, ara nanda zamər nda mai. Ar viya kau, kuji kə mafa'yar kau ḅəra cakəri mbiya dəfu nda məl thlər nda mənəhəu ara tarkir nda njira wu nu Yesu ngau, njira wu uya barka sara wu thlər nda əngə tsu tarkir nda wu yiwu nda. Sə'yar kau nga gu highiḅəu əngə ga tsətsəku dəfuwa nda aga nda məl. **3** Kalar ndəra wu highiḅəu, highiḅə nə fati, əngə a'yi ju hənggəri əngə highiḅə nə mənəhə nə Thlagər mən

Yesu Kərsiti ənga highiḃə nə Hyalkur mai, **4** naja ndər ḃwasau ənga ndəra gəra sən sau. Naja tsu ju nggya ənga dəfu nə dəmwə'yikur ənga ju yiwu kəpal ənga shasha ndər ar kəra ndər 'yar, kəra wu shili ənga shishikur, ənga madəkur, ənga nggəl ndau ba ənga dənga dəmwə'yi kəra gəra kər, **5** ənga kəpal gangə ənga njira dəngar nda a dəri nə kurthləu, njira jirkur a piyari ndari. Nanda ngə njira wu nggani abər nu Hyal ca ngu shili ənga uya gənna. **6** Gəra ənga təkəkər! Uya akkəri a'yi gangə gagadau anə njira wu hivər Hyal ənga hudə pipida ənga səra ara nda. **7** Arya sə a'yi mən shili ni wu duniya kə mai, ənga sə a'yi mənə sən biya ni tsu mai. **8** Ama ma a'yi mən ənga sər səm ənga kar ha, kə ma a citəri. **9** Ama njira wu yiwu nda də njir bərba ndu gwu dzau ənga ləbam shatan. Ndu yiwu sə dzadza ənga suna suna paməpamə nə kurthləu, ca ngə dla ənga sə ndzəndzau ənga ndə sanakər. **10** Arya yiwu gənna naja ngə nggilang ənga patər səra dəmwə'yu. A vər gal gənna ənga kusa ngə alenyi nji tana lagur mbərsar nda, kəltə ndə fuwa kərndə wu hudə ndzəndzə gangə gagadau. **11** Ama nagau, ndə nə Hyal, ga hwinakər nadəu sara ara sə'yar kə patəu. Nagə tsu ga fuwa kər wu gal səra mənəhəu, ənga nə Hyalkur, ənga mbərsa, ənga yiwudzau, ənga səsə'wuri sau ba ənga hangəkalkur. **12** Ga pana pa nə mənəhəu, ca ngə pa nə mbərsa. Ga səḃiya pi, pi gəra kudau kəra ca ngə Hyal ngga ngau aga nyi ar pəci kəra gə nana ənggəra gə mbərsa a ndumwar sakida gangə gagadau. (aiṯnios g166) **13** Yu kughiya ngau wu mwar Hyal kəra nə nyi pi anə kalar sau, ənga Kərsiti Yesu, kəra ar pəci kəra ja vər lə sakida wu mwar təl Buntusu Bilatusu ji nana ndər kəra jiri, **14** abər ga səḃiya sə kə yi nar ngə kau gəra ənga sər dəḃa ənga səra nja nggəliya kəl pəci kəra Thlagər mən Yesu Kərsiti shili ari. **15** Naja ngə Hyal wu nda həri a shili wu pəci nə kərnyi. Hyal kə ngə ndər barka ənga naja ngə ndəra ndiya ənga dənəma patəu, naja ngə təl nə tətəl ənga Thlagər thlagə'yar. **16** Naja wacu ngə gəra tau, ənga ju nggya wu mbəmbəl kəra ndər sən ləhəri a'yi mai. Naja nga nji gəra saya ləri ənga ndər sən ləri nyi a'yi mai. Anə nyi ngə kadakadarkur ənga təkur ba'anuwa. Aminu. (aiṯnios g166) **17** Ga nar nyi anə njira ənga gənna wu duniya kabangəkau, abər a sara nda ḃwadzə nə mai, ənga nda sara fə dəfuwa nda ar gənna kəra wu ḃəliya sar mai. Ama nda fər dəfuwa nda anə Hyal ndəra wu nə mən kalar sau ənga tsi bangəu aga nggyar mənə dā məsəhəu. (aiṯn g165) **18** Ga nar nda aga nda məl səra

mənəhəu, ənga nda cakəri məl thlər kəra mənəhəu, ənga nda pahəna tsa nda aga dləwa kuvwar nda. **19** Lagu kau ənga ndu nda fiya akkərər nda a dəməlmau kəra wu nda də ənggər sər fə hyi kəra ndu nda nggya ar kəri wu fa kəra wu shili kau, aga nda nda uya pi kəra ca ngə pi nə jijiri. **20** Timathlawusu, ga ḃəlari səra Hyal fuwa wu tsa gau. Ga həḃiya kərngau sara wu ndər kəra papatagau nə dida ndər Hyal, ənga highiḃəu kəra nju nggani abər sənbiya sə ngau ama ndər fati ngau. **21** Lagur nu najaka highiḃəu, ngə alenyi nji təkəbiya dzau ənga mbərsar nda. Bəgə mayiwakur nə Hyal a nggya ənga hyi.

2 Timathlawusu

1 Cama tsətsəfau sara ara Bulusu, Cama səsə nə Kərsiti Yesu kəra Hyal cadəbiya. Hyal ngə səwa da aga ya nana ndər ar kəra alkawal nə pi kəra wu Kərsiti Yesu. **2** A nda nə Timathlawusu, zər hudā yau. Mayiwakur, əngə təhudəu, ba jaməkur sara ara Hyal Tada əngə Kərsiti Yesu Thlagər mənə nggya əngə gau. **3** Yu usaku anə Hyal, kəra ya vər səm mafakur anə nyi, ənggər kəra əji dā'yar sara vər məl. Yu səm mafakur anə nyi əngə kər papaləu. Ya vər dəngə ngau cumu ma yu ndər əngə Hyal vu'yi əngə pəci. **4** Ma yi dəngari əngə pə sələm ngau, ba ya cim aga ya lar ngau, aga ya nyabiya dzau əngə hudə pipida gagadāu. **5** Yi dəngari əngə mbərsa ngau nə jijiri, kəra a'yi ara əji ngə mala Loyisu ba əngə mə ngau Yunisu. A sən yau abər mbərsa kau a'yi ara gə tsu. **6** Agabangau, ca ngə sərə dā yu dəngari ngau aga ga mbəbiya u'u wu barka nə Mambəl kəra Hyal nə ngau ar pəci kəra yi fənggər ngə tsi nə barka. **7** Ara Hyal a'yi nə mən mambəl nə hivər mai, ama mambəl nə dənəma, əngə nə yiwudzau, ba nə kəkəya kər tsu. **8** Agabangau, ga sara səli ara lə sakida ar kəra Thlagər mən mai, əngə tsu ga sara səli ar kəra yau ndərə nji fuwa wu fursəna arya ja mai. Ama ga dābəri kər əngə yau wu sa bəwəwə, arya ndəshigu məsəhəu, kəra wu shili wu lagu dənəma nə Hyal. **9** Naja ngə mbədāna mən əngə ji ngga mən aga mənə nggya cicau. Najaka ngga a'yi arya vanyi sə mənəhəu kəra mən məliya mai, ama ara sərə ji mbiya wu mayiwakur nyi. Najaka mayiwakur, kəra Hyal nə mən ngau lagu Kərsiti Yesu kadivira duniya dzəguya dzau. **(aiōnios g166)** **10** Ama kabəngəkau najaka mayiwakur a cabiyar dzau lagur shida nə ndər mbədā mən, Kərsiti Yesu. Naja ngə ndərə sana liya tau əngə ji nə mən pi, pi nə gərə kudāu lagur ndəshigu. **11** Wu lagu ndəshigu kau ngə Hyal cadəbiya dā aga ya dā ndər tətələnə ndər Hyal əngə cama səsəu ba əngə maləmə tsu. **12** Ca ngə sərə dā ya vər sa bəwəwə kəra ya vər sa kau. Ama alaga abəngau səli wu tə dā mai, ara a sən yau ndərə yi hənggəri əngə ja, ba əngə gərə kəpal ju sən bəlari sərə ji fuwa wu tsa yau ba'a shili ar pəci ta. **13** Sərə gə nggari sara ara yau, ga səbiya ar viya highibə nə tsapəu. Ga məl abəngau wu mbərsa əngə yiwudzau wu Kərsiti Yesu. **14** Ga səbiya ndəshigu kə bəbalu kəra Hyal fuwa wu tsa gau, əngə tsu ga səbiya əngə dləwa dzau nə Mambəl Cicau kəra a vər nggya wu mən. **15** Gu sən abər kalar ndau wu

'yi'yir Asəya a piyar dā ri, patə əkkə'yi Fejilusu əngə Hamojinisu. **16** Bəgə Thlagəu a canə nyi təhudəu anə njir ki Onesiforusu, arya ciməu ju tsətsəkuri dəfuwa yau, əngə naji səli ara nayi ndər fursəna mai. **17** Ar viya abəngau, ənggərə ji shili wu Roma, ba ji gu gal dā bəkəbəkəu kəltə ji thləwa dā. **18** Bəgə Thlagəu a canə nyi təhudəu gagadāu ar pəci ta, pəci kəra Yesu bərə nda sha shida aga numa. A sənər hyi culi vala dza pəməpəmə kəra ji nə dā ar pəci kəra yu Afisa.

2 Nagə tsu zər dā, ga dā nənau lagu mayiwakur nə Hyal kəra a'yi wu Kərsiti Yesu. **2** Patər sərə gə nggari ya vər na wu mwar sakida gangəu, ga highibər nyi anə njira nju fiyafə əngə nda aga nda highibər anə alenyi nji. **3** Ar viya soja tsapəu nə Kərsiti Yesu, ga səsə'wuri bəwəwə əngə 'ya. **4** Soja kəra a vər məl thlər nyi a'yi a kyaga fuwa kərnyi wu vanyi thlər mai, ama wu dəfuwa ja, ja pina hudā ndərə dəgal a dar kəra ja. **5** Abəngə tsu, lagur pərə pərə nə hwi, ndər səmku nuba nə hwi a'yi mai, kəl ma ji hwi tsa'a əngə sər bəla nə hwiya nyi na. **6** Ndər zəwa əngə jiri, naja ngə kyaga dzəguya səm sər hudā fa nyi nə tanggərma. **7** Ga dəngə sə'yar kə ya vər na kau, arya Hyal ngu nda nə ngə nggabiya nda patəu. **8** Ga dəngari əngə Yesu Kərsiti, sara wu culi gə Dawuda, ndərə hya'ari sara vir tau. Najakə ngə ndəshigu dā. **9** Arya ndəshigu kau əngə ya vər sa bəwəwə, ba'anə shili ar mba ar sə'yi liyangə dəgə ndə batal. Ama ndər sən mbiya ndər Hyal a'yi mai. **10** Agabəngə yi səsə'wuri sə'yar kə patə arya nji dādəm njir nu Yesu, aga nanda tsu nda uya mbədau lagur Kərsiti Yesu əngə nda gu kadakadarkur nə ba'anuwə. **(aiōnios g166)** **11** Kəja ndər kəra nja fiyafə əni. Ma mən tə əngə ja, mənə nda nggya əngə pi əngə ja. **12** Ma mən səsə'wuri bəwəwə arya ja, mənə nda səm təlkur əngə ja. Ma mən kəpalnə sənə nyi, naja ma ju nda kəpalnə sənə mən tsu. **13** Ma namən ngə nji kəra ji gərə fiyafə ni, ama ju nggya ndərə mənə fiyafə ni, ara naja a'yi ndər miya məthlə mai. **14** Ga dumwa əngə dəngar nda sə'yar kau. Ga kughiya nda wu mwar Hyal ar kəra shasha ndər abər a'yi əngə akkəri mai, ama kəl ndza njira wu səhimi nda wacu. **15** Ga nərdzau aga ga cabiya kərngau anə Hyal ar viya ndər məl thlər kəra Hyal dləwuri. Ga dā ndər məl thlər kəra wu sən həbiya kərnyi sara wu səli wu mwar Hyal. Ga dā ndərə wu sən highibəri sərə jiri. **16** Ga təkəbiya dzau əngə ndər papatagəu nə dida ndər Hyal, ara njira fuwa kərnda a gwagwa, ndu dumwa əngə ma'yi nadəu əngə gərə hivər Hyal. **17** Highibər nda

wu tətəlnakər ənggər gyakəma. Wu pama nda ngə culi nji ənggər Himaniyasu ənga Fəlayitusu, **18** njira piyari lagu jiri. Ndu na abər hya'ari sara vir tau a tərabiyari, lagu kau nga ndu ndzana mbərsa nə alenyi nji. **19** Alaga abangau fə hyi bəfal nə Hyal a ta'yiri ba'anuwa. Hyal ənga kərnyi a fəri mətəmə ar kəra fə hyi bəfal nyi kau, kəra wu na, abər, “Thlagəu wu səni njira nə nyi ngau,” ənga “Kalar ndəra wu na abər naja nə Thlagəu, kəl ji piyari məl sərə dəmwa'yu.” **20** Wu ki dəgal əhya səm sau a'yi kəra nji məliya sara wu əndzau ənga thladla, alenyi tsu sara wu wu, ənga sara wu 'yi'yi tsəkwaəu. Alenyi nə məl thlər mənəhəu ənga alenyi tsu nə thlər kəra dididi. **21** Ma ndəra cina kərnyi sara ara sə dididi'yar kau, ju də kar thlər kəra mənəhəu, kəra cicau, kəra ənga vala dzə anə thlagə nyi, kəra nji məliya cipəu aga məl kalar thlər kəra tsapəu. **22** Ga hwinakər nadəu sara ara sərə wu dla ənga suna nə səsukur nə wəzhakur. Ga fuwa kər wu gal sərə wu dla ənga mənəhəkur, ənga mbərsa, ənga yiwudzau ba ənga jaməkur dabə ənga njira wu ngga thləmə Thlagəu sara wu dəfu pərtəu. **23** A sara sa dabər hyi ənga kəpəl nə kurthlə ənga ndər dididi mai, ara wu səni gau abər culi kau a dla ənga bwari wacu. **24** A'ya kyaga mafa Hyal ja də ndər bwari mai, ama ja kyaga də ndər təhudəu əgya kalar ndau, ənga ja də ndər sən highibəu ənga ndəra gərə ndzə dəfu. **25** Njira wu kəpəl ənga ja, kəl ja ndər anə nda ənga hangəkəl, tara ba Hyal a nə nda lagu nə tubi nda sənbiya lagu nə jiri. **26** Aga nda dabəga sha a shili wu hangəkələr nda, aga nda biya sara wu ləbam nə shatan, ndəra mbar nda aga nda məl sərə ju yiwu.

3 Ama ga kyaga səni, abər ar pəcir kudiyar duniya, nggyabiya wu nda də dzadzau gagadəu. **2** Ara nju nda də njir yiwu kərnda, ənga njir yiwu gənna, ənga njir fə kərnda, ənga njir bəwadzau, ənga njir nggəl nji, ənga njira gərə gənggər nyi səli anə njir yar nda, ənga njira gərə na usaku, ba ənga njira gərə hivər Hyal. **3** Ənga tsu njira gərə yiwudzau, ənga njir səbə ndə wu ta, ənga njir ndza thləmə ndau, ənga njira gərə sən bəlar kərnda, ənga nji shishi, ba ənga njira gərə yiwu sə mənəhəu. **4** Ətsu ndu də njir thlə hya ndau, ənga njir məl sə ənga kusa, ənga njira nyabiya dzau ənga kərnda, ənga njir yiwu duniya a ndiya yiwu Hyal. **5** Abangə tsu ar babal ndu məl sə ənggər njir nu Hyal, ama wu lagur nggyabiyar nda ndu kəpalna dənəma nə Hyal. Culi nji kau, ga sara dabə kər ənga nda mai! **6**

Wu pama nda tsu, alenyi nji a'yi kəra wu gal lagur wu ki nji aga nda vuwa nggutana mathləkə'yi kəra a'yi hahangə mai, ənga mathləkə'yi kəra ma'yiri nadəu wu bikau ənga tsu suna sə dəmwa'yi'yar paməpamə hənə hangəkələr nda. **7** Nanda ngga mathləkə'yi kəra cumu ndu highibə sau, ama nandə wu sən təkəbiya wu pama jiri ənga fati mai. **8** Ənggərə Janusu ənga Jambərasu nggal ara məl sərə Musa wu na, abangə tsu ngə nji kə nggəl ara nu sərə jiri. Nanda njira dəngar nda a təwari, agabangə mbərsa kəra ndu highibə kau nə ngguta nji ngau. **9** Ama sər mələ nda kau wu nda ma'yi nadə mai, ara ənggərə dzakura Janusu ənga Jambərasu də ar babal, abangə tsu ngə nər nda wu nda də anə kalar ndau. **10** Kabangəkau Timathlawusu, wu sən gə sau ar kəra highibə də patəu, ənga culi nggyabiya də, ba ənga sərə yu nggya aga nyi, ənga mbərsa də, ba ənga culi munya də ənga yiwukur kəra yu ca ba səsəu sə də. **11** Wu sən gə tsu culi bəwəwə paməpamə kəra yi səsə'wuri wu məlmə Antakiya, ənga Ikoniya, ba ənga Lisətəra, ama wu sə'yar kə patə kə Hyal həbiya də a gwa. **12** Ənga jiri, kalar ndəra wu yiwu ja nggya nə Hyalkur wu Kərsiti Yesu kəl ji dəri bəwəwə. **13** Ama nji batal ənga njir ngguta nji nər nda kəl cakə ngə ndu cakau wu dəmwa'yikur, ndu ngguta nji ənga nju ngguta nda tsu. **14** Ama nagə nə ngau, ga dumwa ənga highibə kəra gə nggari ənga ga mbərsa ni, ara wu səni gə njira highibər ngə sə'yar kau. **15** Ga dəngari ar pəci kəra gə tsu zər ənga ga vər highibə sərə tsətsəfə wu Ləkakadə cicau nə Hyal, kəra wu sən highibər ngə lagur uya mbədau lagur mbərsa ənga Kərsiti Yesu. **16** Patəkura sərə tsətsəfə wu Ləkakadə cicau sərə Hyal nana ngau, mənəhə ngə nyi aga highibəu ənga aga kughi ənga fə sə wu lagu ba ənga hwathlə nju lagu tsapəu, **17** aga kalar ndə nə Hyal ju də hwəhwathlau aga məl thlər wu kalar lagu kəra mənəhəu.

4 Yu na anə ngau wu mwar Hyal ənga wu mwar Kərsiti Yesu, ndəra wu sa məl numa anə njira ənga pi ba nji tətəu, ənga ətsu ju sha shili ju sa ciya təlkur nyi. **2** Ga tətəlnə ndər Hyal, ga dumwa ni ar pəci kəra ja məsəhəu ənga pəci kəra ja a'yi məsəhə mai. Ga tədar himiya nda, ənga ga kughiya nda, ba ənga tsu ga tsətsəkur dəfuwa nda lagur mba dəfu ənga highibəu. **3** Arya pəci a vər shili kəra nju nda səya himi anə highibə nə tsapə mai. Ama ar viya kau kəl nu sərə dəfuwa nda wu yiwu, agabangə ndu kəbiya mələmə

gangəu kəra wu nda nar nda kəl səra himiya nda wu yiwu nda nggari wacu. **4** Ndu nda dari himiya nda ara nggari səra jiri ba nda dzəgwa pahəna himiya nda aga səhimi kəbəkwaṭə pampaməu. **5** Ama nagə nə ngau, ga tsərpər kərngau mənəhəu wu kalar sau, ga səsə'wuri kalar ɓwaḃwaṭə, ənga ga məl thlər nə ndər tətəlna ndər Hyal, ənga ga nyabiya thlər ngə cicipəu ar viya mafa nə Hyal. **6** Arya nayi nə ɗa ya vər dumwa ənga pəsau nə piya yau, ənga tsu pəcir tə ɗa a ɗari ləhəu. **7** A panar yi pa kəra mənəhəu, a hwinar yi hwi pəra pəra ɗa jaməu, ənga tsu nayi pəna mbərsa ɗa mai. **8** Kabangəkau, akkəri tsapəu kəra cabiya abər a pinar yi huɗa Hyal a vər sə kə ɗa. Thlagə ndər numa tsapə ngu sa nə ɗa akkəri kau, ar pəcir numa. A'yi anə ɗa nga ju sa lə akkəri kə waci mai, ama anə kalar ndəra vər səkə pəcir shili nyi ənga huɗə haməu. **9** Timathlawusu, ga nərdzau ga shili əgya yau ənga kusa. **10** Ara Dimasu a piyar ɗari aya ju yiwu sər duniya kə ji ma'yi a vu Tasalonika. Kərisensu a ma'yiri a vu 'yi'yir Galatiya, ənga Tayitusu tsu a ma'yiri ja a vu 'yi'yir Dalmatiya. (aiŋn g165) **11** Kəl Luka zhizhi nyi ngə hiyau ənga yau. Ga marma Markusu ma gu shili, ara naja ənga vala dzau anə ɗa wu thlər ɗa. **12** A səwari yi Tikikusu a vu Afisa. **13** Ar pəci kəra gu shili, ga mar ɗa gwada ɗa kəra yi piyari wu tsa Kapusu wu məlmə Turuwasu, ga fa'ari ɗa ləkakadə ɗa a shili, majama nə ci'yar ta. **14** Alegəzanda ndər dlə liyangə ndzana thlər ɗa gagadau. Hyal Thlagəu ngu nda kibiya sə kə ji məliya kau. **15** Nagə ma ga hangəkəl ənga ja, aya ju ca dawakur ənga cama kəra mən shili ni kau. **16** Ar pəci kəra nji hər ɗa a shili wu mwar njir pathla, ndə a'yi kəra nu ɗa mai, ndə shini ɗa yi patəu. Kədi Hyal ɗa, ca ngə ja təfəbiya nda bikər nda patəu. **17** Ama kə Thlagəu nggya ənga yau, ji cakər ɗa dənama, aga lagu ɗa ngə ndəshigu məsahə kau wu nda tətəlnakər anə nji ar babal, aga njira a'yi njir Yahudiya mai nda nggari tsu. Naja ngə həbiya ɗa sara wu miya tau wu miya ləvari. **18** Thlagəu wu nda həbiya ɗa sara wu kalar sə ɗəmwə'yu, ba ja hər ɗa jaməu a shili wu təlkur nyi. A nə nyi ngə kadakadarkur ba'anuwa. Aminu. (aiŋn g165) **19** Ga usar ɗa Pərsila ənga Akwila ba ənga njir ki Onesiforosu. **20** Irastusu nə nyi, tsu ja wu Kwaranthli, ənga yi piyari Tərafimusu a vu Miletusu gəra ngga. **21** Ga nərdzau ga shili ənggau divira biyargwa. Yubulusu ənga Fudensu ənga Layinusu ba Kəlaudiyasu ənga patər wazha ama nda a vər usa ngau. **22** Thlagəu ja nggya ənga mambəl ngau. Ta'yi mayiwakur a nggya ənga hyi.

Tayitusu

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu mafa Hyal ənga cama səsau nə Yesu Kərsiti aga tsətsəkür mbərsa nə njira Hyal cadəbiya nda, ənga aga sənbiya jirkur nə Hyalkur **2** mbərsa ənga sən sau a nggyari lagur fər kər nə pi gərə kudau, kərə Hyal, kərə gərə fati məliya alkawal tsu wu dzuguya pəci. (aiōnios g166) **3** Wu pəci tsatsa'a nyi nga ji cabiya də lagur tətəlna ndər nyi, kərə ya vər tətəlna, kərə tsu naja ngə ndərə fuwa a gwu tsa yau lagur Hyal ndər mbədə mən. **4** Anə Tayitusu, zar də nə jiri wu mbərsa kərə a'yi ara mən patəu. Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ndara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Ndər Mbədə mən, ja nggya ənga gau. **5** Səra də yi piyari ngau a vu Kəretu ca ngə, aga ga dəwuya kalar səra hyau, ənga tsu aga ga fiya njira nggurəm a wu kalar məlmau ənggər kərə yi nar ngau. **6** Kikikura nyi njira nggurəm ja də ndərə njir gərə sən vazəya, ndə mala zəməu, ndərə wazha nyi wu hənggəri ənga ja, ənga naja a'yi nju səni nyi ənga nggya papatagəu, ənga gərə bəlar ndər mai. **7** Ta dər ndər tədəmwa njir nu ja də ndə gərə vazau, ndə gərə də ndə kurthlu, ndə gərə kakafə dəfu, ənga ndə gərə sa sə sasa, ənga ndə gərə kura vi, ba ənga ndə gərə səm dlərbau. **8** Ama ja də ndər dləwu məthləpi, ndər yiwu səra mənəhəkür, ndərə kəkəya kərny, ndərə ənga jirkur wu dəfuwa ja, ndə cicau, ba ənga ndərə hwathliya kərny. **9** Ja də ndərə səbiya ndər Hyal jijiri bəbalu ənggər kərə njir highiḃər nyi, aga ja tsətsəkuri njir patəu lagur highiḃə nə jiri, aga ja bəbəlna highiḃə kərə dawa a vər highiḃau. **10** Arya njir gwazhivi a'yi nda gangəu, njir ndər gərə kər, njir sukwa vi, nja na njir kərə a vər ngga kərndə njir thlathla pəlzha kau. **11** A mbari nja bəgəya nda ara nda sara ndzana hangəkala njir ənga highiḃə dəmwə'yir nda kərə ndu məl, aga səm dlərbau. **12** Pathlə wu pama nabir nda a nanari abər, “Njir Kəretunu, njir thla fati ngau cumu, njir shishi, njir hədəwa, njir wuraga dəfau.” **13** Najaka sakida jijiri nga nyi. Agabangau, ga kughiya nda gagadəu, aga nda də nənau wu mbərsar nda, **14** aga nda piyari səhimi pumungutu fati nə njir Yahudiyat, ənga nda piyari nu sər bəla kərə njira piyari jiri fiya. **15** Anə njira ənga dəfu cicau, kalar sau cici nga nyi. Ama anə njira ənga dəfu dedeḃəu, njira gərə mbərsa, sə cicau a'yi mai. Dəngar nda ənga dəfuwa nda patə dedeḃəu nga nda. **16** Ar cici miya nga nda vər na abər ndu sən Hyal, ama sər məla nda a kəpəlnari. A dər nda sə zhizhigər,

ənga njir gərə bəlar ndər, ənga nanda tsu ndu sən məl sə mənəhə mai.

2 A fiyar kər anə ngau ga highiḃə səra tsatsa'a ənggər kərə highiḃə nə jijiri nana. **2** Ga highiḃər nyi anə shili njira ngggurgurəm aga nda kəkəya kərndə, nda nggya wu hangəkala nda, nda hwathliya kərndə, nda thləya hi wu jirkur ənga mbərsa, ənga yiwukur, ba ənga səsə'u sau. **3** Abangə tsu, ga highiḃər nyi anə mathləkə'yi ngggurgurəməu aga nda də ənga gənggər səli wu nggyabiyar nda, a'yi njir ndza thləmə ənga njir sa pathlə mai, ama aga nda highiḃə sə mənəhə anə njir. **4** Aga nda dzəgwa highiḃər nyi anə wazha mathləkə'yi aga nda yiwu shilir nda ənga wazhar nda. **5** Nda də njira kəkəya kərndə, njira cicau, njira tsərpər kir nda, njira tsapəu, njira lər kərndə anə shilir nda, ara nja sara didəna ndər Hyal. **6** Abangə tsu, ga tsətsəku wazha shili aga nda kəkəya kərndə. **7** Wu kalar sau, ga cabiya kərngau abər ndərə nju sən highiḃər sə mənəhəu ara ja ngau. Ga highiḃə ənga jirkur dəbə ənga kwakwadə mashi, **8** ənga ga nana səra jiri, səra njir gərə sən uya sər nggəl a gwa. Ara njir dawa nda sara uya lagur ndər dididi ar kərə mən. **9** Ga highiḃər nyi anə mafa'yar nda bələri ndər thlagər kir nda wu kalar sau, nda də njira nju nggar mənəhəkür nda. Nda sara kəpal wu pam əkkə'yi nda mai, **10** a sara hya həl nda mai, ama nda cabiya abər njira nju fiyafə ənga nda ngau, lagu kə nga nju ləri mənəhəkura highiḃə ar kərə Hyal ndər mbədə mən. **11** Ara mayiwakur nə Hyal kərə shili ənga mbədəu, a cabiyar kər anə kalar ndau. **12** Mayiwakur kau, a highiḃər mənər ja aga mənə piyari nggya nə gərə sən Hyal, ənga mənə piyari nggya suna suna nə duniya kau, aga mənə kəkəya kərmən, mənə də njir jijiri wu dəfu, ba ənga mənə də njir Hyal hyal wu najaka duniya. (aiōn g165) **13** Mənu nggya abangau, ənggər kərə mənə vər səkə nyabiya dzə fər kər nə barka kau, ca ngə cabiya dzə nə kadakadarkur nə Hyalər mən, ndə dəgal ənga ndər mbədə mən Yesu Kərsiti. **14** Ndərə lər kərny aga ja bəlbiya mən sara wu kalar shishikur, aga ja thləna mən anə kərny, aga mən də njir nyi, njira wu caguli aga məl sə mənəhəu. **15** Sə'yar kau nga səra ga highiḃər nda, ga tsətsəkuri njira vər nggar ngau, ga kughiya nda ənga patər dənəma. Ga sara piyari vanyi ndə ja didəna ngə mai.

3 Ga dəngar nyi anə njir aga nda lər kərndə anə tələr ndə əkkə'yi njir səbə 'yi'yi. Bəgə nda də njir bəlar

ndər, ənga nda da njir məl kalar səra mənəhəu, 2 a sara nda na ndər dididi anə ndə mai, nda da njir nggya jaməu dabə ənga səhimi ndau, nda da njir tina kər anə kalar ndau. 3 Dədəməu nji dza nga mən, nji gəra bəlar ndər, njira nji nggutana, kə mən dzəgwa da mafa anə kalar sə suna suna pampaməu, mən nggya njir səbə ndə wu dəfu, ənga da shishi. Nji piyari shishir dza mən ənga mən piyari shishir dza nji tsu. 4 Ama ta mənəhəkər ənga yiwukur nə Hyal Ndər mbəda mən cabiya kər, 5 ba ji mbədana mən, a'yi ara thlər tsapə kəra mən məliya mai, ama arya təhudə nyi. Ji mbədana mən lagur pəra kəra ji pərana mən kəra nə mən yabiya dzə ənga nggya mafələng lagur Mambəl Cicau. 6 Mambəl Cici kə nga nji pənggəri a shidar kəra mən lagur Yesu Kərsiti ndər mbəda mən. 7 Ji məl abəngau aga mənə da nji gəra bikau wu mwar Hyal lagur mayiwakur nyi, aga mənə da njir fa'aki nə pi gəra kudəu kəra mənə vər fərkər aga nyi. (aiōnios g166) 8 Ndər kau, ndər jijiri ngau. A yiwu yau ga cəkər ndər ar kəra sə'yar kə gagadəu, aga njira hənggəri ənga Hyal nda hənəkəl aga nda lər kərndə aga nda məl səra mənəhəu. Mənəhə ngə sə'yar kə gagadəu, ənga wu lə akkəri anə kalar ndə tsu. 9 Ama ga həbiya kəra gau, sara wu kəpal gəra kər, ənga jiga sə ciji ciji, ənga kəpal ar kəra dladəu, arya sər dləwar dzə a'yi a gwa mai. 10 Ga kughiya ndər tətəl kər nji, ca ngə sə tanggərma kəra məl, ga bəra kughiya nə məthləkura nyi, ayukudə nyi ba ga təkə ənga ja. 11 Ga səni abər culi najaka ndau sasa nga ja, a məliyar ja numa anə kərnyi lagur bikə nyi. 12 Ma gə ləri a səwa ngər yi ndəliya ki Artimasu ənga Tikikusu, ga nərdzau aga ga sa thləwa da wu Nikapolisu, ara yu yiwu ya həbiya vuya a ndənə. 13 Ga məl thlər ənga dənəma ngə patəu aga ga dləwəri Zinasu, lawuya kau, nanda gyapəu ənga Apolusu aga nda gu lagu. Ga ləri abər sə a'yi kəra ndə tini mai. 14 A mbari, njir mən nda highibəri lər kərndə aga məl thlər kəra mənəhəu, nda da njira wu sən uya sə anə kərndə ənga nda njir kətiya nji ma thlər hya'ari. Nda sara da nji pəpəltə mai. 15 Patər njira 'ya əkkə'yi nda, nda vər usa ngau. Ga usar njira vər yiwu mən wu mbərsa. Bəgə mayiwakur nə Hyal ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

Fəlimonu

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu ndəra wu fursəna
arya Kərsiti Yesu, ənga Timathlawusu zamər mən,
A nda nə Fəlimonu bazhi hudə mən ənga ndər məl
thlərər mən, **2** ənga anə kwamər mən Afiya, ənga
Archipusu bazhi wu ɓwaɓwatər mən, ənga anə daɓə
dzə njir nu kəra a wər kaɓə wu ki ngau. **3** Bəgə
mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən
ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti ja nggya ənga hyi. **4**
Ya wər usaku anə Hyal cumu kalar pəcira ya wər kədi
Hyal anə ngau, **5** arya a nggar yi ar kəra mbərsa ngau
wu Thlagə Yesu ənga yiwukur ngau anə patər nji
cici gə Hyal. **6** Ya wər kədi Hyal aga hya da nənə wu
nggya wu cir zəmər hyi wu mbərsa, aga hya nəbiya
dzə wu sənbiya sə wu kalar sə mənəhə kəra mən əni
wu Kərsiti. **7** Yiwukur ngau a nə da ri hudə pipida
ənga tsətsəku dəfu, arya nagau, zamə da, a tsətsəkur
gə dəfuwa nji cici gə Hyal. **8** Agabangau, arya kau,
a sən ta'yi yau wu Kərsiti aga ya cuwa ngə ga məl
səra kakal ga kyaga məl, **9** alaga abangau, ya wər kədi
ngau wu yiwukur. Nayi Bulusu, ndəra dəgal hahal
ənga kabangəkau ndər fursəna arya Kərsiti Yesu, **10**
ya wər kədi ngau arya zər da Onisimusu, ndəra da zər
da ar pəcira yi wu fursəna. **11** Dədəməu, a'yi ja ndər
kətiya ndə mai, ama kabangəkau, a dar ja ndər kətə
ma gypə ma. **12** Ya wər sə nyi a ndəra gau, naja ndəra
wu dəfuwa yau. **13** A yiwur yau aga ya səbiya nyi əgya
yau, aga ja məl thlər ar viya gau anə da, ar pəcira yi
wu fursəna arya tətəlna ndəshigu. **14** Ama nayu yiwu
ya məl kalar sə ənga gəra hənggəri ngə mai, aga kalar
mənəhəkur kəra gə məl ja da sə yiwu hudə gau, a'yi sə
caca mai. **15** Ma vanyi səra da hyi təkəbiya dzə ənga ja
nə pəci kushi kau, aga ga bəra sən dləwur nyi, hya
nggya nə ba'anuwa ngau. (aiōnios g166) **16** Ga dləwur nyi,
a'yi ar viya mafa mai, ama ar viya səra ndiya mafa, ar
viya zamə kəra gu yiwu. A yiwu nyir yi gagadau, anə
ngə tsu, ga yiwu nyi a ndiya kəra ya wər yiwu nyi,
gypə wu ndəndəkur ənga zamə wu Thlagəu. **17** Ma
gə hər da ar viya bazhi daɓə kər, dləwur nyi ənggər
kəra ga dləwur da. **18** Ma ji məliya ngə səra dəmwa'yu,
alaga ga wər nu nyi məl nə kalar sau, ba ga fəri a dar
kəra yau. **19** Nayi Bulusu, nayi nga wər tsəfə najaka
sau ənga tsa yau, yu nda kina ngau, a sara nja na ya
wər nu ngə məl nə pi nə Hyal kəra gə uya lagu da mai.
20 Zam da, ya wər cim aga ya uya akkəri ara gau lagu
Thlagəu. Ba ga dzəgwa pina hudə yau wu Kərsiti. **21**

A'yi yi ənga papakur kər ənga bəlar sə ngau, ca ngə da
yi tsəfə najaka sau anə ngau, ara a sənər yau, gu nda
məliya a ndiya kəra yi nar ngau. **22** Sə zəm kəra ya wər
na, ca ngə ga fiya da vir pida, ara ya wər dənga abər
nju shabiya da a shili ara hyi arya kədi Hyalər hyi. **23**
Ipafərasu, bazhi fursəna da arya Kərsiti Yesu, ja wər
usa ngau. **24** Abangə tsu Markusu, ənga Aristakusu,
ənga Dimasu, ənga Luka bazhi məl thlər da, nda wər
usa ngau. **25** Bəgə mayiwakur nə Thlagə Yesu Kərsiti
ja nggya ənga mambələr hyi. Amina.

Ibrani

1 Dədəməu, Hyal ndərna ndər anə əjir mən'yar lagu pampaməu ənga tsu ar pəci pampaməu lagu nabi'yar. **2** Ama ar kudiyar pəci kau, ja vər ndər anə mən lagu Zər nyi. Lagu Zər nyi ngə Hyal məliya kalar sə wu duniya. Naja tsu nga ji cadəbiya aga ja dā ndər fa'a ki nyi. (aiōn g165) **3** Naja ngə mbəmbəl nə cabiya kadakadarkur nə Hyal ənga tsu naja ngə pabiya nggyabiya Hyal. Ja vər səbə kalar sə lagu ndər nyi kərə ənga dənəma. Ayukudə ji cina mən bikər mən, ba ji nggya gya ar tsi mazəma Ndəra Dlədləvə gagadə a dəməlmau. **4** Lagu kə tsu nga ji uya vir nggya kərə a ndiya nə waladi'yar ənggər kərə ji uya thləmə kərə ndiya nər nda ənga dəgaləu. **5** Arya tsu, wa ngu pama waladi'yar kərə Hyal saya na anə nyi, abər, “Nagə Zər Da ngau, Əshina, a dər yi Dənga”? Ənga tsu, Hyal na, “Yi wu nggya tada anə nyi, ənga ju nggya zər anə dā”? **6** Ama ta ji səwa məkəji nyi a shida wu duniya, ba ji na, “Patər waladi'yar nə Hyal nda dləvə nyi.” **7** Ənga ar kərə waladi nyi'yar tsu, ba ji na, “Ju sən shabiya waladi nyi'yar majigwal kərə wu sau, ənga njir məl thlər nyi tsu kyara u'u.” **8** Ama ar kərə Zərə nyi, kə ji na, “Tsəkafə ngau, Hyal, wu nggya ba'anəwa, zəwa təlkur ngau ca ngə nggya nə tsapəu. (aiōn g165) **9** Gu yiwu tsapəkur, ənga gə piyari dəmwa'yikur. Arya kə Hyal, ca ngə Hyal ngau, hana ngau adabanga ghakər ngə'yar lagur dəwa ngə mal nə dəfu pərtəu.” **10** Kə ji bərə na, “Wu dzəguya, Thlagəu, gə fiya hya duniya, ba gə məliya dəməlmə'yar ənga pəla gau. **11** Sərə gə məliya, ndu nda sanakər, ama gu nggya ba'anəwa. Ndu nda halnakər ənggər ləgutə hahal. **12** Gu nda pədiya nda ənggər kadəmbul, ənga tsu gu nda bəla nda ənggər nju bəla kari. Ama a'yi gə nə ngə cumu gərə bəla; gangəkura fa ngau, wu sən kudə mai.” **13** Ənga anə waladi mani ngə Hyal saya na anə nyi, “Nggya lagu tsi mazəma yau kəl yi fiya dawa ngə'yar a gyi gya kida hiya ga”? **14** Agabəngau, waladi'yar ngə njir məl thlər nga nda wacu, kərə Hyal səwa aga dləwari njira wu nda fa'a ki nə mbədau.

2 Agabəngau, kəl mənə səya himi mənəhə anə sərə mən nggari, ara mənə sərə sha a gyu yukudə saməu. **2** Cama kərə Hyal nana lagu miya waladi'yar a nggyari, ənga kalar ndəra bələnə ənga nggəl ara məl thlər əni, nju nda nə nyi bwaḃwatə kərə tsa'a aga sərə ji ndzana. **3** Ma abəngə ja, ma mən piyari

najaka mbədə kərə dəgal, lagu mani nga mənə nggani mənə sən uya mbədə? Najaka mbədə kərə Thlagə ənga kərnyə ngə dzəguya ndər ar kərə nyi tanggərma. Njira nggar ndər nyi kau, nanda ngə cabiya mən abər ndər nyi kə jijiri nga nyi. **4** Hyal ənga kərnyə ngə ləri sakida ar kərə nər nda sakida lagur ləri mətsam'yar ənga sə dədəgur'yar ənga məl sə dədəgur'yar pampaməu, ənga lə sə lələ'yar kərə ji ləri lagu Məmbəl Cici ənggərə ju yiwu. **5** A'yi anə waladi'yar ngə Hyal nə nda səm təlkur ar kərə zaman kərə a vər shili ənga kərə mənə vər ndər ar kəri kə mai. **6** Ama a'yi tsətsəfə ar vanyə vi kərə vanyə ndə lər sakida, ji na, “Mi ngə nda gu bwanə nyi kər anə kərngau ənga ja, ənga zər ndə kərə gu dənga ənga ja? **7** Gə məliya nyi a gya bənga waladi'yar nə pəci kushu, Gə nə nyi kadakadarkur ənga dəgalkur, **8** ənga gə fuwa kalar sə əgyakida dənəma nyi.” Ta Hyal fuwa kalar sə əgyakida ja, vanyə sə a'yi kərə Hyal gərə fiya əgyakida ja mai. Ama aləga abəngau, kabəngəkau tsu mən gərə ləri nji fiya kalar sau əgyakida ja. **9** Ama mənə ləri Yesu, ndəra nji məliya a gya bənga waladi'yar nə pəci kushu, kabəngəkau, a fənggər nyir nji kadakadarkur ənga dəgalkur, ara bwaḃwatə kərə ji ləri lagur tau. Ji məl abəngau, aga lagur mayiwakur nə Hyal ji dāhar tau, aya kalar ndau. **10** Hyal ngə məliya kalar sau, ənga tsu lagu nyi ngə patər sə dā. Hyal ngə nggar wazha gangəu aga nda uya kadakadarkur. Agabəngau, a dər tsa'a anə ndəra pəhənə lagur uya mbədau, ja nyabiya dzə lagur lar bwaḃwatəu. **11** Agabəngau, ndəra məliya nji cicau ənga njira ji cina, wazha tada zəmə nga nda. Arya kə ngə Yesu a'yi dā ənga səli ja ngga nda ənga wazha ama mai. **12** Ji na anə Hyal, “Yi wu hə'u thləmə ngau anə wazha mada, Yu fal thləmə ngau wu dāḃər nji.” **13** Ji bərə na, “Yi wu fər kər ənga ja.” Kə ji bərə na wayu, “Kəja yau, ənga wazha kərə Hyal nə dā.” **14** Ta dā wazha kau, kum ənga mashi ngau, naja tsu kəl ta ji dā kum ənga mashi ənggər nanda. Ji məl abəngau, aga lagur tə nyi ba ja səmku təlkur ar kərə ndəra ənga dənəma ar kərə tau, naja ngə shatan. **15** Lagu kə nga ji pəliya njira mbamba wu mafakur nə hivər tau, wu patər nggyabiyar nda. **16** Aga jiri a'yi anə waladi'yar ngə Yesu shili ənga dləwa dzə mai, ama anə culi gə Ibrahimu. **17** Agabəngau, a mbari kəl ja dā ənggər nə wazha mənəyi, aga ja dā pubu kərə ndiya ənga dəgaləu, kərə ənga təhudəu ənga kərə wu məl thlər Hyal tsa'a miya dəfu. Ba ja dzəgwa hənə bikər nji lagur lər piya ja aga sər hə sadaka. **18** Ta dā naja ənga kərnyə a lar ja bwaḃwatəu,

ar pəcir dzə nyi, a dər ja tsa'a aga ja dləwar njira gwu dzau.

3 Agabangau, nahyi wazha ama nji cicau, nahyi njira Hyal ngga, hya hə dənga ar kəra Yesu ndəra naja ngə ndə səsau, ənga pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nə mbərsa kəra mənəu lə sakida ar kəri. **2** Tsa'a miya dəfu nga ja anə ndəra cadəbiya nyi, ənggər kəra Musa məl thlər nyi tsa'a miya dəfu wu pama nji gə Hyal. **3** A thləwar nji Yesu a ndiya Musa ənga kadakadarkur, ənggər kəra ndər hər ki a ndiya ki ənga kadakadarkur. **4** Arya kalar ki ndə ngə həriya nyi, ama ndəra həriya kalar sau, ca ngə Hyal. **5** Musa ndər məl thlər tsa'a miya dəfu ngau, ndər məl thlər ar viya mafa wu ki Hyal, a lər ja sakida ar kəra sərə wu nda da a ndumwa. **6** Ama Kərsiti ndə jijiri nga ja, ndəra vər məl thlər ənggər Zər ar kəra ki Hyal. Namən ngə ki Hyal, ma mən sən dumwa ənga fə dəfu ba nggya ənga fər kər wu sərə a vər shili. **7** Agabangau, ənggər kəra Mambəl Cici na, “Əshina, ma hyi nggari daha ja, **8** hya sara da ənga dəfu baʔal mai ənggər kəra hyi məliya ar pəcir hya'a hangəkal, ar pəcir dzə a gwar tagə mashi. **9** A guna ngə əjir hyi dzəbiya ənga gələbiya da, ənga ndə lari sərə yi məliya nə fa fodə kumunyi. **10** Ca ngə da hudə yi ndzəndzə ənga naja ta zaman, ba yi na, ‘Cumū nga ndu shində yi wu dəfuwa nda, nanda a'yi wu səni lagu da'yar mai.’ **11** Wu hudə ndzəndzə da, yi səmku fəla; ‘Nandə wu sa gwu bəlsar da mai.’” **12** Hya nggya ənga tsamə, wazha ama, ara nja sara thləwa bikau ənga gərə hənggəri wu dəfuwa hyi kəra wu məliya hyu shini yi anə Hyal Ndəra ənga Pi. **13** Ar pəci kəra nju ngga ənga “Əshina” hya tədər himiya kərhyi, ara kalar ndu pama hyi a sara da ənga dəfu baʔal lagur ngguta vi nə bikau. **14** Namən njir dəbər kər ənga Kərsiti ngau, ma mənəu ta'yi wu mbərsa kəra mən uya tanggərma ənga dənəma ba'a ndar kudiya duniya. **15** Ənggər kəra nji na, “Əshina ma hyi nggari daha ja, hya sara da ənga dəfu baʔal mai ənggər kəra hyi məliya ar pəcir hya'a hangəkal.” **16** Wa 'yar ngə nggar ndər Hyal ənga kə ndə bəra hya'ana nyi hangəkal ta? A'yi njira Musa həbiya sara wu Masaru wa? **17** Ənga wa 'yar ngə hudə Hyal ndzə nə fa fodə kumunyi ya? A'yi ənga njira məliya bikə, ba ndə dlədlə ba ndə tənəkər a gwar tagə mashi ta wa? **18** Ənga wa ngə Hyal səm fəla abər nanda a'yi wu gwu səhəda nyi maya? A'yi ənga njira nggəl ara bəla ndər nyi wa? **19**

Agabangau, a lari mən abər aya gərə mbərsar nda, nga ndə tini gwu səhəda nyi.

4 Agabangau, ta alkawal nə gwu bəlsar nyi a'yi ba'a shilar pəci kə əshina, kəl mənə bəla ənga jirkur, ara ja sərə da pathlə wu pama hyi ja tini gwa. **2** Ətsu, a nggar mən ndəshigu, ənggər kəra ndə nggəri, ama ndər kəra ndə nggar kau, a'yi da ənga akkəri anə nda mai, aya nanda a'yi dəbər ənga mbərsa mai. **3** Kabangəkau, namən nji kəra hənggəri ngə gwu bəlsar nyi, ənggər kəra Hyal nana, “Wu hudə ndzəndzə da, yi səmku fəla; ‘Nandə wu sa gwu bəlsar da mai.’” Hyal nana abangau, alaga kə ji kudəna thlər nyi tsu kadu ar dzəgwar duniya. **4** Arya ar vanyi vi ji ndər ar kəra pəci nə mədəfəkura nyi, abər, “Ar pəci nə mədəfəkura nyi, Hyal bəliya sar sara ara thlər nyi patəu.” **5** Ama ar vi kə tsu ji bəra na, “Nandə wu sa gwu bəlsar da mai.” **6** Agabangau, a nggyari ba'anə kabangəkau anə alenyi nji nda gwa wu bəlsar ta, ama nanda njira nggar ndəshigu kə tsu kadu nandə uya gwa mai, aya nandə a'yi bəlar ndər Hyal mai. **7** Kəja, Hyal bəra fiya vanyi pəci kəra ji ngga ənga, “Əshina,” ji ndər kau, lagur miya Dawuda ayukuda fa gangəu, ənggər kəra nji nana tsu kadu abər, “Əshina ma hyi nggari daha ja, Hya sara da ənga dəfu baʔal mai.” **8** Maja abər Jashuwa nə nda bəlsar nə Hyal, Hyal a'yi bəra ndər ar kəra vanyi pəci kəra wu shili mai. **9** Kə a cabiyari ba'anə kabangəkau, pəci a'yi nə bəlsar anə nji Hyal. **10** Agabangau, kalar ndəra gwu bəlsar nə Hyal, a gwar ja wu bəlsar sara wu thlər nyi, ənggər kəra Hyal bəliya sar sara wu nənyi. **11** Arya kau, kəl mənə nərdzau, aga mənə uya gwu bəlsara nyi, a sara vanyi nda tini gwa, aya mən gərə bəlari ndər Hyal ənggər njira tərəbiya. **12** Ara ndər Hyal mbəmbədə nga ja, ənga dənəma, naja ndiya kalar katsakər miya məthləu, ju sən tsaviya dzə ba ja vuwa təkəbiya vira pi ənga mambəl bə ari, ənga tsu pama mədəla ənga sahwa, ju sən tətəkəbiya dənga ənga dəfu. **13** Sə a'yi kəra nji məliya, kəra da dədəwa ara Hyal mai, ara kalar sə ar babal nga nyi anə nyi. Patər sə hyahya ar babal nga nyi wu mwa nyi, ndəra mənəu nda ləri sər mələ mən wu mwa nyi. **14** Ta da a'yi mən ənga madiya Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ndəra ma'yi a dumwar Hyal, naja ngə Yesu Zər Hyal, bəgə mənə ta'yi ar kəra sərə mən hənggəri. **15** Ara Pubu kəra ndiya ənga Dəgal kəra a'yi ara mən kau, a'yi ndəra gərə ənga təhudu əgya njir tətə dənəma ngə mai, awau, naja ngə ndəra nji dzəbiya wu kalar

lagu kəra nji dzəbiya mən, ama naji məliya bikə mai. **16** Agabangau, ta'yi mənə shili ləhəu wu dzer tsəkafə nə Hyal ənga dəfu zəməu, aga mənə uya təhudə nyi ənga tsu ja canə mən mayiwakur nyi kəra wu nda dləwar mən ar pəci kəra mən wu yiwu dləwa dzau.

5 Kalar pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, ndə ngau nji cadəbiya nyi sara wu nji, nji fiya nyi aga ja tədəmwə anə nji ar kəra sərə nə Hyal, aga ja ləri sə nə nji anə Hyal ba nga tsu həna sadaka ar kəra bikər nji. **2** Naja ndərə wu sən bə ənga njira gərə sən sau nji sasa, arya naja ənga kərnyə a'yi ja wu kumər dzə kəra tətəwa. **3** Agabangau, a dəri tsa'a ja həna sadaka, a'yi arya bikər nji waci mai, ama ara naja ma ndər bikə nga ja. **4** Ndər sən hər kərnyə a dar vi dəgal kə a'yi mai, kəl ma Hyal ngə ngga nyi a dari, ənggər kəra nji ngga Haruna. **5** Abangə tsu, Kərsiti a'yi hər kərnyə a dar vi dəgal aga ja dā Pubu kəra ndiya ənga Dəgal mai, kəl ta Hyal hər nyi, kə ji na anə nyi, “Nagə Zər Də ngau, Əshina a dər yi Dəngau.” **6** Ənggərə ji bərə na ar vanyə vi, “Nagə Pubu ngau nə ba'anuwə, kəra lagur Malkizadakəu.” (aiōnios g165) **7** Ar pəcira Yesu tsu wu duniya, ju kədi Hyal ənga kədi dābə ənga bəwakər ənga tiwi gagadə dābə ənga sələm, anə ndərə ənga dənəma ndərə wu sən mbəliya nyi sara wu miya tau. Arya naja ndər hivər Hyal, kə Hyal nggari kədi nyi. **8** Alaga kau, Yesu zər Hyal ngau, ji highiḃər bələr sə lagur bəwəwatə'yar kəra ji sa. **9** Lagu kau, ngə Hyal nyabiya nyi aga ja dā lagu nə uya mbədə nə ba'anuwə anə patər njira bələr sərə ji na. (aiōnios g166) **10** Arya kə ngə Hyal fiya nyi ji dā Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ənggər nə Malkizadakəu. **11** Sə a'yi gangəu kəra 'ya kyaga na ar kəra sə'yar kau, ama dzadzau nga nyi 'ya sən gələbiya nda, arya nahyə a'yi yiwu hya nggəbiya sə ar kəra ndəshigu kə kusakusa mai. **12** Alaga kə pəci kə əshina, hya kyaga nda dā maləmə highiḃəu, kwalaga abangau, hya vər yiwu vanyə ndə a bərə highiḃə anə hyi sər nu nə tanggərma ar kəra Ndər Hyal wayu. Sərə tsa'a aga hyi ca ngə u'wa, ama a'yi sər səm kəra bəbal mai. **13** Arya kalar ndərə u'wa ngə sər səm nyi, zər mamanji nga ja, naji dā tsa'a aga dləwu highiḃə ar kəra tsapəkər mai. **14** Ama sər səm kəra bəbalu, nə njira həhə ngau, ca ngə njira hwathliya kərnda aga nda təkəbiya sərə mənəhəu ənga sərə dəmwa'yu.

6 Agabangau, kəl mənə həbiya dzau adabanga highiḃə nə tanggərma kəra mən dləwuri ar kəra Kərsiti, aga mənə dumwa ənga bərə nggəbiya highiḃə nyi, a

sərə mənə sha a gyu yukudu lagur highiḃə ar kəra tubi sərə wu sərə wu shili ənga tau, ba nə mbərsa anə Hyal, **2** ba nga highiḃə ar kəra bəbətizəma dābə ənga fə tsi, ənga hya'ari sərə a vir tau, ba gwu numa kəra gərə kudau. (aiōnios g166) **3** Namən wu dumwa ənga nggəbiya highiḃə nyi ma Hyal yiwu. **4** Wu nda dā sə gərə dā, anə njira dāhari mbəmbəl nə Hyal, ənga njira dāhari lər sə lələ nə Hyal, ba njira dāhari Məmbəl Cicau **5** ənga njira dāhari məsəhəkər Ndər Hyal, ənga dənəma nggyəbiya zaman kəra wu shili, (aiōn g165) **6** ma ndə tana ar lagu, ndər sən shəbiya nyi a shili aga ja tubi a'yi mai. Lagur nggyəbiyar nda kau, nga ndu bərə dləkəya Zər Hyal nə məthləkura nyi, ba nda dzəgwa pəlna nyi pəzhi ar sugu. **7** 'Yi'yi ma kəra a vər sə 'yimir par ar kər ar kər, ju nda tsəbiya sə thləthləkə'yar kəra wu nda dā akkəri anə njir zəwa nyi, Hyal wu nda fənggər barka anə 'yi'ya nyi. **8** Ama ma 'yi'yi kə a vər tsə shikədi ənga jigwaləu, a'yi ja ənga akkəri mai, Hyal wu nda shi'wuna nyi ba nja nggyina nyi wu yukuda nyi. **9** Alaga kə mən na abangau, bəzhir 'wa dā 'yar, a hənggər 'ya abər alenyi sərə ndiya ənga məmənəhə kəra a vər shili anə hyi ar kəra mbədau. **10** Hyal a'yi ndə gərə tsapə mai. Naja a'yi wu nda fəri ənga thlərər hyi ənga yiwu kəra hyu ca anə Hyal, lagur dləwa dzə wu yiwukur anə nji cici nyi mai, ənggər kəra hya vər məl kabəngəkəu. **11** Sərə 'yu yiwu gagadau, ca ngə, abər, hya nggya wu kwəkwədəkər wu thlərər hyi ba'anə shili ar joməya ndəl, aga fərkər hyi a sa nyabiya dzau. **12** Hya sərə dā nji hədəwa mai, ama hya fa'əbiya hiya njira wu fa'əbiya ki ənga sərə Hyal məliya alkawala nyi lagur mbərsa ənga mba dəfu. **13** Ar pəci kəra Hyal məliya alkawal anə Ibrahimu, vanyə ndə a'yi kəra a ndiya nyi kəra ja səm fəla ənga thləmə nyi mai, ba ji səmku fəla ənga kərnyə. **14** Kə Hyal na, “Jijiri yu fənggər ngə barka, yu məliya culi ngə gangəu.” **15** Agabangau, lagur səkəbiya wu mba dəfu ngə Ibrahimu dləwuri nyabiya dzə nə alkawala nyi. **16** Jijiri nju səm fəla ənga ndərə wu ndiya nda, ənga səm fəla ca ngu shili ənga hənggəri kəra gərə ənga kəpal. **17** Arya Hyal wu yiwu ja cabiye nggyəbiya nyi kəra gərə bələr dzə ar babal anə njir fa'a ki nə alkawal, kəl ta ji bərə jigəbiya ənga səm fəla. **18** Hyal məl abangau, aga səm fəla nyi ənga alkawal nyi, nda nyabiya dzau. Ənggər kəra mən wu səni abər Hyal wu thlə fati mai. Ma mən hwi a ndu dəla nyi, mən wu nggya ənga fə dəfu aga mənə səbiya bəbalu fər kər kəra ji nə mən. **19** Fərkər kəra mən əni kau, ənggər

mæca tæghə pi kəra wu tæghər mən bəbalu. Ənga fər kər kə nga mən wu tərabiya a biya banga kadəmbul nə vi cici nə ki Hyal. 20 Yesu ngə gwa wu mwar mən ənga ji gwa ar viya mən. A dər ja a nə mən Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ənggər nə Malkizadakəu. (aiōn g165)

7 Najaka Malkizadakəu, naja ngə təl nə Salemu, ənga tsu pubu nə Hyal Kəra Di. Ji bə ənga Ibrahimu ar pəci kəra Ibrahimu a vər sha shili sara vər pa ənga təltəl'yar kəra ji səmku təlkur ar kəra nda, ba ji fənggər nyi barka. 2 Kə Ibrahimu nə nyi pathləu wu kumou nə kalar sərə ji fa'ari sara a gwa miya pa. Tanggərma, sərə thləmə kə cabiya ca ngə, "Təl nə tsapəkur." Ənga naja tsu "Təl nə Salemu," kəra cabiya, "Təl nə jaməkur." 3 Naja a'yi ənga njir ya mai. A'yi ja ənga culi kəra ji biya a gwa mai. A'yi ja ənga pəcir ya ənga pəcir tə mai. Naja tsu ənggər Zər Hyal, kəra nggya aga pubu ba'anuwə. 4 Hya tsamiya culi dægalkura ja! Kwalaga əjiya əjir mən Ibrahimu tsu nə nyi pathləu wu kumou nə kalar sərə ji fa'ari sara a gwa miya pa! 5 Ətsu highiḃə Musa a nana ri, abər kalar ndər Lawi kəra dā pubu, a dər tsa'a ja dləwuri pathləu wu sə kumou sara ara njī, alaga kə njī kə zamər nda ngə 'yar, ənga tsu nanda ma culi gə Ibrahimu nga nda. 6 Ama Malkizadakəu, ndəra a'yi biya sara wu culi njī gə Lawi mai, a dləwuri ja pathləu wu sə kumou sara ara Ibrahimu, ba ji fənggər nyi barka, naja ndəra njī nə nyi alkawala nyi'yar. 7 Gəra ənga kəpal ndəra wu fə barka naja ndiya ndəra njī fənggər nyi barka. 8 Kəja njir Lawi njir dləwu pathləu wu sə kumou, ndu tau. Ama Malkizadakəu nə nyi ndəra dləwuri pathləu wu sə kumou sara ara Ibrahimu, njī lər sakida ar kəra ja abər naja a'yi tə mai. 9 Nju sən na abər Lawi ənga kərnyī, ndəra culi nyi ngə njir dləwu pathləu wu sə kumou, a lər ja nə nyi pathləu wu sə kumou lagu Ibrahimu, 10 ara ar pəci kəra Malkizadakəu bə ənga Ibrahimu, Lawi tsu ja wu dza əjiya əji nyi. 11 Kəja dladə Musa a cabiyari anə njir Izirayila abər kalar pubu ja biya sara wu culi gə Lawi. Maja abər thlər pubu'yar nə culi gə Lawi wu məliya njī a dā njī tsapəu, sər bəra dā nja dla ənga vanyi pubu pāmə lagu Malkizadakəu a'yi mai, kəra a'yi lagu Haruna mai. 12 Arya ma njī bəlana lagur fə ndu pubukur, kəl nja bəlana dladə tsu. 13 Naja ndəra nja vər ndər ar kəri kau, Thlagər mən ngau, naja ji biya sara wu culi pāməu, culi kəra gəra saya məl thlər nə pubu. 14 Kadzakadzangə nga nyi, abər Thlagər mən biya sara wu culi gə Yahuda,

laguwa culi kə tsu Musa a'yi ndər ar kəra nda lagu pubukur mai. 15 Najaka ndər tsu a biyari ar babal gagadau, ar pəci kəra vanyi ndə bəra biya pubu pāmə ənggər kəra Malkizadakəu, 16 ndəra dā pubu, a'yi lagu dladə ənga culi kəra ji biya sara a gwa mai, ama lagu dənama nə pi gəra kudau. 17 Arya njī lər sakida ar kəra ja abər, "Nagə ngə pubu nə ba'anuwə, kəra lagur Malkizadakəu." (aiōn g165) 18 Njī hənə dladə kəra dādəməu, ara gəra dənamakur nyi ənga dləwa dza nyi. 19 Arya dladə Musa a'yi kakalə ja məliya sə tsatsa'a mai, ama kabangəkau, fər kər a'yi kəra wu hər mən ləhə a shila dzər Hyal. 20 Hyal nyabiya sə kau, lagur səm fəla. Patər njira gu thlər pubu a'yi lagur səm fəla mai. 21 Ama ndə kə dā pubu lagur səm fəla ar pəci kəra Hyal na anə nyi, "Thlagəu a səmku fəla, naja a'yi wu bəla dənga nyi mai, 'Nagə pubu ngau, nə ba'anuwə.'" (aiōn g165) 22 Arya najaka səm fəla ngə Yesu nggya ar viya sər mbabiya nə alkawal mbamba kəra ndiya ənga mənəhəu. 23 Pubu'yar nə dādəməu, ndə dā gangə ara tə ngə kar nda ara dumwa ənga thlər nda parangəu. 24 Ama Yesu ngə pubu nə ba'anuwə, arya naja ənga kərnyī a'yi ja ənga pi ba'anuwə. (aiōn g165) 25 Agabangau, a'yi ja cumu ənga dənama nə mbədana njira shili ləhəu wu dzər Hyal lagu nyi, ara a'yi ja cumu ənga pi ba ju dumwa ənga kədi Hyal anə nda. 26 Culi najaka pubu kəra ndiya ənga dəgal nga mənəu yiwu, ndə kəra cicau, ənga ndəra gəra bikau, gəra ənga məcavidi, ənga ndəra njī həbiya sara wu njir bikau ba njī hənə nyi adabanga dəməlmə'yar. 27 A'yi ja ənggər pubu kəra ndiya ənga dədəgal ta mai, arya a'yi mbari kəl ja lər sadaka kalar pəci mai, tanggərma arya bikə nyi, ənga arya bikə nə njī. Naja ji lər sadaka nyi zəmə pir ar pəci kəra ji lər kərnyī. 28 Arya dladə Musa ngə məliya nju cadə pubu kəra ndiya ənga dədəgal'yar sara wu njī ənga tətəwakur nda. Ama alkawal Hyal kəra shili dafə ənga səm fəla ngə cadəbiya Zər nyi kəra naja ngə tsatsa'a ba'anuwə. Alkawal kau ca ngə kəra shili ayukudə dladəu. (aiōn g165)

8 Səra mənəu yiwu mənə na ca ngə, a'yi mən ənga pubu abangau, pubu kəra ndiya ənga dəgal kəra a vər nggya ar tsi mazəma tsəkafə nə Ndə Dəgal Dənəma a dəməlməu. 2 Ndəra vər məl thlər ar vi kəra ndiya ənga Cicau, kwapatə kəra jijiri kəra Thlagə ənga kərnyī ngə liya ama a'yi ndə mai. 3 Kalar pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, njī fiya nyi aga hə sadaka ənga lə sə ləlau, agabangau, najaka pubu kəra ndiya ənga dəgalə

tsu, a mbari kəl ja lər sau. **4** Maja abər wu duniya nga ja, ju sən dā pubu mai, ara tsu kadu pubu'yar a'yi kəra a vər lə sau ənggər kəra dladə nana. **5** Səra pubu'yar ka vər məl a wu vi cici nə Hyal kau, tangə ənggər səra nja vər məl a dəməlmau. Ca ngə səra Hyal kughiya Musa aga ja həriya kwapatə anə Thlagəu, ənggər kəra ji cabiya nyi. Ji na, “Ga tsamə ənga hangəkal, aga ga liya kakalə ənggər kəra yi cabiya ngau, a du mə ta.” **6** Ama thlər kəra Yesu dləwuri a ndiyari nər nda, arya alkawal mbamba kəra naja ngə tsupamə kəra ndiya hahala nyi ta, arya alkawal mbamba nyi nji mbiya ar alkawal kəra ndiya. **7** Maja abər alkawal mbamba nə tanggərma a'yi tuwa mai, a'yi nju bəra gal nə məthləkura nyi kəra ndiya mai. **8** Ta Hyal lari bikər nda, ba ji na, “Pəci wu shili, əngwar Thlagəu, yu nda məliya alkawal mbamba nə mafəliyangə ənga njir Izirayila, ba ənga tsu culi Yahuda. **9** A'yi culi alkawal mbamba kəra yi məl ənga əjir nda'yar mai, ar pəci kəra yi mbar pəla nda aga ya həbiya nda sara wu 'yi'yir Masaru, arya nanda a'yi ta'yi ənga alkawal dā mai, ca ngə dā yi təkə ənga nda, əngwar Thlagəu. **10** Najakə ngə alkawal mbamba kəra yu sa məl ənga njir Izirayila, ayukudə pida'yar kau, əngwar Thlagəu, yu fuwa highiḃə dā wu dəfuwa nda. Yu tsəfəri wu hudə nda. Yu nggya Hyalər nda, nanda tsu ndu nggya nji dā. **11** A'yi kəl ndə a highiḃə anə təwul nyi mai, alaga zamə nyi, ju na, ‘Ga sən Thlagəu,’ Arya kalar ndu sa sən dā, dzəguya ar kusha nda ba'anə dəgala nda. **12** Ara yu sa təfəbiya nda bikər nda a'yi tsu yu bəra dəngari ənga sə ndzəndzər nda mai.” **13** Ta Hyal ngga kau, ənga alkawal mbamba mafəliyangəu, a cabiyari abər nə tanggərma ta a hiliri ba ji hal. Səra hil ənga səra hal wu səkar mai, ba ja tərabiya kabangəkau.

9 Alkawal mbamba nə tanggərma a'yi ja ənga səra nja kyaga məl nə dləvau. Alkawal mbamba nə tanggərma kə tsu, vi a'yi a gwa kəra cici kəra nji həriya wu duniya. **2** Nji pədləya kwapatəu, wu kwapatə kau, kə nji təkəya bwata məthləu. Ar bwata nə tanggərma sər səḃə pitəlla a'yi, ənga təmbəl, ba ənga ləgu macikəl kəra nji nə nyi anə Hyal. Bwata kau, nga nju ngga ənga Vi Cicau. **3** Ayukudə kadəmbul nə məthləkura nyi, vanyi vi a'yi kəra nja ngga ənga Vi kəra ndiya ənga Cicau. **4** Ar bwata nə məthləkura nyi bagadi a'yi nə əndzə nə nggyi sə kisu, ənga akwati alkawal mbamba kəra nji hədiya ənga əndzau. Akwati kau, kəja səra a gu gwa, pəla əndzə nə fə mana, ənga

dəla nə Haruna kəra thlau, ba nga tsəka kəra alkawal mbamba kə tsətsəfə ari. **5** A dar kəra akwati alkawal mbamba kau, shanggudi həhər nə carabiyaməu a'yi kəra wu cabiya kadakadarkur nə Hyal. Nanda ngə məliya shanggudi anə sər hədə miya akwati kau, kəra nju ngga ənga vir nggya təhudu. Namən a sən ndər ar kəra sə'yar kə kwatahə mai. **6** Ma nja fuwar sə wu lagu ənggər kau, ba pubu'yar a gu bwata tanggərma ənggər kəra ndu wuraga məl thlər nda. **7** Ama kəl pubu kəra ndiya ənga dəgal ngu gu bwata məthləkura nyi kəra gwa gwa, zəmə wu fa. Naja sən gwa gəra ənga mashi mai, aga təfəbiya bikə nyi ənga kəra nji məliya ənga gəra sənkur nda. **8** Lagu kə ngə Mambəl Cici cabiya abər, lagur gwu Vi kəra Ndiya ənga Cicau a'yi pəhənəkər kwatahə mai, ma tsu bwata tanggərma tsu ta'yiu. **9** Sə'yar kə patə aga nda gələbiya nggyabiya əshina, kəra wu cabiya abər lə sau ənga hə sadaka a sən shili ənga nggyabiya nə kər papal anə njir dləvə Hyal mai. **10** Sə'yar kau, ar kəra səm ənga sa ba ənga ci dzau nga nda wacu. Thlər kau, a biyar babal nga nda wacu, kəl ta Hyal nda canə mən lagur məl thlər nə mafəliyangəu. **11** Kəja Kərsiti a shiliri ənggər Pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nə sə məmənahə'yar kəra a'yi kabangəkau. Ji shili, kə ji sa gu kwapatə kəra ndiya ənga dəgaləu, ənga kəra ndiya ənga tsatsa'a, a'yi kəra nji həriya ənga tsi mai, kəra cabiya a'yi nə duniya kə mai. **12** Ji gwu vi kəra ndiya ənga Cici kau, aga zəmə pathləu. Naja a'yi gwa ənga mashi ku'yar ənga nə wazha thla mai, ama ənga mashi nyi nga ji gwa, kəra ji bəliya mən əni nə ba'anuwa. (aiōnios g166) **13** Mashi nə ku'yar, ənga thla'yar ba ənga bəbər nə mbəhuləu, nju u'uci sə'yar kə a ndar njira gəra cicau, aga ja məliya nda cicau a biyar cicir dzau. **14** Ma abangə ja, mi nga mənə sən na ənga mashi Kərsiti kəra wu ndiya nda pata? Ndəra gəra ənga məcavidī, lagur dənamar Mambəl Cici nə ba'anuwa nga ji lər kənyī aga sadaka kəra tsatsa'a anə Hyal. Ji məl abangau, aga ja cina dəngar mən sara ara sər məla mən kəra dəmwa'yū kəra wu shili ənga tau aga mənə dā njir dləvə Hyal mbəmbədau. (aiōnios g166) **15** Agabangau, Kərsiti naja ngə ndəra wu ta'yi wu pama nji ənga Hyal wu najaka alkawal mbamba kəra mafəliyangəu. Aga kalar njira nji ngga ba nda dləwuri alkawal nə fa'a ki nə ba'anuwa kəra Hyal məliya alkawala nyi. Ta dā a tər ja, tə nyi bəliya nda sara wu bikər nda kəra ndə məliya wu pəcir alkawal nə tanggərma. (aiōnios g166) **16** Ma ndə məliya alkawal ar kəra sər fa'a ki, fa'a kiya nyi wu nyabiya

dza ma nja lar tətəkura ja. 17 Arya alkawal fa'a ki a'yi ja ənga dənama mai kəl ma nda nyi a təri, ca ngə gyiwuliya məliya səkə a'yi mai ma tsu nda nyi ənga pi. 18 Ca ngə sərə da alkawal mbamba nə tanggərma a'yi nji hənggəri əni mai, kəl lagu mashi. 19 Ca ngə sərə da Musa nana anə nji papatəu sər məl kərə a'yi wu dladəu, kə ji həri mashi wazha thla ənga nə ku'yar, ba ji dəbəri ənga 'yimi. Ənga ji hər sasa'wa əpa əpa, kə ji pədiya a yar hyali wur hisopəu aga ja dzəgwa uci mashi təmahəu a ndar kərə Ləkakadə pəpədəu ba a ndar kərə nji papatəu əni. 20 Kə ji na, “Najakə ngə mashi nə hənggəri ənga alkawal mbamba kərə Hyal ləri hyi hya bəlari.” 21 Abangə tsu ji u'ucina masha nyi ar kərə kwapatə kau, ba tsu ar kərə patər kar thlər nə kwapata nyi ar pəcir dləvau. 22 Ənga jiri dladə nə Musa a cabiyari abər kəl nja cina zada kalar sau ənga mashi. Ma a'yi nji pəna mashi mai təfəbiya bikə a'yi mai. 23 Sə'yar kə nda nggya shanggudi həhər nə sərə a dəməlmau, a mbari nda da cicau, lagur hə sadaka 'yar kərə wu duniya. Ama sərə a dəməlmau, ənga kərnda a mbari nda da cicau, lagur hə sadaka kərə ndiya patəu. 24 Arya Kərsiti ənga kərnyı a'yi gwu Vira ndiya ənga Cicau, kərə ndapi ngə həriya mai, kərə ndə həriya a papa nə jijira nyi. Awau, ji ma'yi, ji da gwu vira ndiya ənga cicau a dəməlmau ənga kərnyı, a dəgya Hyal arya mən. 25 Ənga a'yi ji da gwu vira ndiya ənga cicau a dəməlmau aga ja nda lər kərnyı ar kər ar kər mai, ənggər kərə pubu kərə ndiya ənga dəgal wu duniya kərə gwu Vira ndiya ənga Cicau fa nga fa ənga mashi nə ma'wi a'yi ənga mashi nyi mai. 26 Ma abər abangə nga nyi, Kərsiti wu bəra lar bəwəwatə ba ja tə aga gangəu, dzəguya ar ndəla duniya shili ar əshina. Ama shili nyi aga zəməu, aga nji patəu, ba anə kudiyar duniya, ji lər sadaka nə kərnyı aga təfəbiya bikər nji. (aiōn g165) 27 Ənggər kərə Hyal fiya aga nda tau aga zəmə pathləu, ayukudə tə nyi kəl səkə numa nə Hyal, 28 abangə tsu nga nji lər Kərsiti aga zəməu, aga ja sa həna bikər nji gangəu. Naja tsu wu bəra sa shili nə məthləkura nyi, aga sa təfə bikə mai, ama aga ja sa nə nyi mbədəu anə njira wu caguli ənga shili nyi.

10 Dladə Musa sə ngau kərə ənggər shangguda sə mənəhə kərə a vər shili, ama a'yi cabiya abər naja ngə sə jijiri kə mai. Ca ngə sərə da dladə nyi a'yi a sən məliya patər njira dla ləhə wu dzər Hyal nda nggya cici lagur hə sadaka gərə bəla kərə nju məl fa ga fa kə mai. 2 Maja abər dladə Musa a'yi ja ənga

dənama, tsu nju bəra dumwa ənga hə sadaka kə ya? Maja abər njir hə sadaka kau, ndu sən uya nggya cicau aga zəməu, tsu dənga nə dəfuwa nda wu bəra bəwakər ara bikər nda mai. 3 Ama hə sadaka kau, lagur dəngar nda bikər nda ngau, fa ənga fa. 4 Arya a'yi a sən da mashi thla'yar ənga nə ku'yar a sən həna bikə mai. 5 Agabəngau, ənggərə Kərsiti shili wu duniya, ji na, “Hə sadaka ənga lə sə'yar ngə wu yiwu mai, ama kumər dzə nga gə pabəri anə da. 6 Hə sadaka nə nggyi sau ənga nə həna bikau ngə wu nggar məsəhəkur nda mai. 7 Kə yi na, ‘Kəja yau, Hyal, yi shili aga ya sa məl sərə gu yiwu, ənggər kərə ja tsətsəfau ar kərə yau wu ləkakadə tsətsəfə nə Hyal.’” 8 Tanggərma ji na, “Hə sadaka, ənga lə sə'yar, ənga sadaka nə nggyi sau, ənga sadaka nə hə bikau, ngə wu yiwu nda mai, ənga ngə a'yi wu nggar məsəhəkur nda mai.” Ji na abəngau, alaga kau, Dladə Musa ngə na nja bələr sə'yar kau. 9 Ji bəra na, “Kəja yau, yi shili aga ya sa məl sərə gu yiwu.” Ca ngə, a fiyar nji sə nə tanggərma ar thlərpau, aga nja dzəgwa ciya nə məthləkura nyi. 10 Lagur sərə Hyal wu yiwu ca ngə tsu a məliya mənər ja cicau, lagu hə sadaka nə dza ja kərə Yesu Kərsiti ləri aga zəmə pathləu, kərə gərə ənga cakau. 11 Wu kalar pəci, kalar pubu wu ta'yi ju məl thlər nyi, ju dumwa ənga hə sadaka'yar kərə gərə bəla dzə kau, ar kər ar kər kərə gərə ənga dənama nə həna bikə'yar. 12 Ama ta Kərsiti ləri sadaka aga zəməu, nə ba'anəuwa arya bikə'yar, ba ji dzəgwa nggya ar tsi mazəm nə Hyal. 13 Tsu wu pəci ta ja vər səkə nja sa fiya dawa nyi'yar a gyi gya kida hiya ja. 14 Arya hə sadaka zəmə kə ji məliya kau, kə ji shabiya njira nji cicina nda, nda nggya tsatsa'a ba'anəuwa. 15 Mambəl Cici lər sakida ar kərə mən ar kərə sə'yar kau. Tanggərma, ji na, 16 “Kəja alkawal mbamba kərə yu nda məl ənga nda, ayukudə pəci kau, əngwar Thlagəu. Yu nda fuwa dladə da wu dəfuwa nda, ba ya dzəgwa tsəfəri wu dəngar nda.” 17 Ji bəra cakəri, ji na, “Bikər nda ənga ndza sər nda tsu yu bəra dəngar nda mai.” 18 Ar pəci kərə nji təfəbiya bikər nda'yar, tsu vanyi hə sadaka arya bikə a'yi mai. 19 Agabəngau, wazha ama, a'yi mən ənga kər papal jijiri nə gwu Vira Ndiya ənga Cicau lagur mashi Yesu. 20 Naja tsu ji pəhəna mən lagu mafəliyəngə kərə mbəmbədəu, lagur kadəmbul kərə ca ngə kumər dza ja. 21 A'yi mən tsu ənga pubu kərə dəgal a vər səm təlkur ar kərə ki Hyal. 22 Agabəngau, bəgə mənə shili ləhə wu dzər Hyal ənga dəfu jijiri, ba ənga mbərsa kərə gərə ənga kəpal. Mənə shili

əŋga dəfu kəra nji cina sara wu sə səsəli, ba əŋga kumər dzə kəra nji cina əŋga 'yimi caməu. **23** Bəgə mənə ta'yi tandar ar fə dəfu, kəra mənə vər lə sakida ar kəri, ara ndəra məliya mən alkawal ndər məl sə tsa'a miya dəfu ngau. **24** Mənə tsətsəkuri kuvwar mən lagura nda cabiya yiwukur əŋga məl thlər kəra mənəhəu. **25** Mənə sara piyari shili wu daḃə dzə nə dləwə mai, ənggər kəra alenyi nja vər məl. Ar viya kau, kuji mənə dumwa əŋga tsətsəku dəfuwa mən, mənə dumwa əŋga məl abangau ənggər kəra mən lari abər Pəcir shilər Thlagər mənə dari ləhəu. **26** Ma mən dumwa əŋga məl bikə nə gərə nggandərkur, ayukudə mən dləwuri sənbiya sə nə jijiri, tsu vanyi hə sadaka nə bikə a'yi mai. **27** Ar viya kau, sərə hiyau ca ngə səkə wu tsədzau əŋga hivər arya numa əŋga u'u kəra kwakwadə gagaḃau kəra wu nda səmku njira dawa əŋga Hyal. **28** Kalar ndəra a'yi bəlari dladə Musa mai, nju tsiya nyi, təhudə a'yi mai, lagur sakida nji məthləu əŋga alaga nji makəru. **29** Kalar ndə kəra didana Zər Hyal, əŋga ji didana mashi alkawal mbamba kəra ca ngə cina nyi, əŋga ji bəra nggəliya Mambəl Cici nə mayiwakur, numa nyi nga kyaga ḃa a ndiya əŋga ḃwaḃwatə gagaḃau. **30** Arya mən wu səni ndəra na, “Kiyau, nə ḃa ngau, yu nda kibiya.” Kəji bəra na, abər, “Thlagə ngu nda məl numa anə nji gə nda.” **31** Sər lə hivər ngau, ma ndə təḃau a gwu tsa Hyal kəra əŋga pi. **32** Hya dəŋgari əŋga pəc'i'yar kəra tərabiya. Ayukudə hyi uya lar mbəmbəlkur nə Hyal, ba hyi səsə'wuri əŋga jijiri, əŋga hyu papa əŋga ḃwaḃwatəu. **33** Vanyi pəc'i nju nggəl hyi ar babal, əŋga nju lə ḃwaḃwatə anə hyi wu mwar nji. Əŋga vanyi pəc'i tsu hyu daḃər kər əŋga njira wu lar culi ḃwaḃwatə kau. **34** Hyi cabiya təhudu anə njira nji mbiya wu fursəna, nahyi tsu hyi cabiya hudə pipida, ayukudə nji fa'ari karər hyi, arya hyu səni abər a'yi hyi əŋga sər fa'a ki kəra ndiya əŋga mənəhəu kəra wu nggya ba'anuwa. **35** Agabangau, hya sara piyari dənəma nə dəfuwa hyi mai, arya ju nda shili anə hyi əŋga akkəri dəgaləu. **36** A kiri hya dumwa əŋga səsə'wu sau, ara məl abangau, hyu nda məliya sərə Hyal wu yiwu. Ayukudə kə tsu ba hya dləwuri sərə nji məliya hyi alkawala nyi. **37** Arya a'yi a səkari mai, “Ndər shili ju shili, naji wu səkari mai. **38** Ama ndə tsapəu ḃa ju nda nggya lagur mbərsa. Ama ma ji sha a gyu yukudə, mambəl ḃa a'yi wu caguli əŋga ja mai.” **39** Ama namən a'yi culi njira wu sha a gyu yukudə, ba nda sanəkər mai, ama njira əŋga mbərsa ba ndə uya mbəḃau.

11 Mbərsa naja ngə nggya əŋga fiya dəfu ar kəra sərə mən fər kər əni, əŋga fə dəfu ar kəra sərə li gərə sən lari. **2** Lagur mbərsa ngə nji dəḃəm uya fal ara Hyal. **3** Lagur mbərsa nga mən sənbiya abər lagur daha Hyal nga nji məliya patər duniya, kəra ḃa a'yi sərə nju lari a'yi dərəkər lagur sərə ar babal mai. (aion g165) **4** Lagur mbərsa ngə Habila ləri anə Hyal sər lau kəra a ndiya nə Kayinu əŋga mənəhəu. Əŋga məl abangə nga ji uya fal ara Hyal abər naja ndə tsapəu, wu pəc'i kəra Hyal dləwur lər sə nyi. Alaga kə Habila a tər kau, tsu ja vər ndər anə mən lagur mbərsa. **5** Lagur mbərsa nga nji hər Enoku, ara ja sara ḃə əŋga tau. Nji tsu a'yi lari nyi mai, arya Hyal a hər nyi ri. Kadivira nja hər nyi, a ləri nji sakida ar kəra ja abər a pinar ja dəfuwa Hyal. **6** Sə a'yi a sən pina hudə Hyal mai, kəl mbərsa wacu, arya kalar ndəra shili əgya Hyal kəl ji hənggəri abər Hyal a'yi, ətsu ju lə akkəri anə kalar njira wu gal nyi əŋga jirkur. **7** Lagur mbərsa ngə Nəhu, ayukudə Hyal kughiya nyi ar kəra sərə tsu nji gərə lari, nga ji bəlari, ba ji məliya kwambwal aga ja kətiya njir ki nyi. Lagu kə ngə numa mbar njir duniya, ba ji dzəgwa ḃa ndər fa'a ki nə tsapəkər kəra nju uya lagur mbərsa. **8** Lagur mbərsa ngə Ibrahimu bələr ndər Hyal aga ja ma'yi a ndar vanyi 'yi'yi kəra Hyal məliya nyi alkawal abər wu ḃa sər fa'a ki nyi ar pəcira ji ngga nyi. Naja tsu ba ji bələr ndər Hyal ba ji mbar lagu alaga kə naja sən vira ju ma'yi a ndar mai. **9** Lagur mbərsa nga ji nggya ənggər məthləpi ar 'yi'yi kəra Hyal məliya nyi alkawala nyi. Ji nggya wu kwapatəu, naja əŋga Ishaku ba Yakubu, njir fa'a ki alkawal ta wayu daḃə əŋga ja. **10** Ji nggya najaka culi nggya arya ji fiyafə ar kəra məlmə kəra nji fiya hiya nyi. Hyal əŋga kərnyi ngə gwabiya ba ji hər iya nyi. **11** Lagur mbərsa ngə Hyal nə nyi dənəma nə ya zər anə Ibrahimu, alaga kə a halər ja gagaḃau ar pəca nyi. Saratu tsu naja ciri nga ja. A hənggər ja abər Hyal ndəra nja fər kər əni ngau, əŋga ndər səḃiya alkawal nga ja. **12** Agabangau, lagu ndə zəmə kəra a halər ja citə a miya tau, nga nji ya culi kəra gangə gagaḃau ənggər shashilga a dəməlmau, əŋga ənggər məshi'wa a miya tsadau kəra nji gərə sən jigabiya. **13** Patər nji kau, ndə tə wu mbərsar nda, nanda a'yi dləwuri sərə Hyal məliya nda alkawala nyi kwatahə mai, ndə lari a vər shili tsu nadə wacu ama ba ndə dləwuri əŋga hudə pipida ara ndə səni abər nanda məthləpi nga nda wu duniya. **14** Njira wu lə najaka sakida a cabiyari ar babal abər nda a vər gal 'yi'yi kəra nər nda. **15** Maja abər nda a vər dəŋga sə ar

kæra 'yi'yi kæra ndæ piyari, a shar nda agyu yukudû. 16 Ar viya kau, kæ ndæ fær li ar mælmæ kæra ndiya ænga mænahæu, ca ngæ 'yi'yi kæra a dæmælmæu. Ca ngæ dæ Hyal a'yi gu sæli ara dæ Hyalær nda mai. Jijiri, a pabær ndar ja mælmæ mænahæ aga nda. 17 Lagur mbærsa ngæ Ibrahimu, ar pæcira Hyal dzæbiya nyi, nga ji lær Ishaku aga hæ sadaka ænga ja. Naja ndæra dlæwuri alkawal kau, a pabær ja kærnyi aga ja lær zær nyi zæmæ piru, 18 alaga kau, Hyal a nar nyi ri, abær, “Lagur Ishaku ngæ nju nda jigæwa culi ngau wu nji.” 19 Ibrahimu tsu, a dængabiyar ja abær pakatæu, Hyal wu sæn hya'ana ndæ tætau. ænga karapau, nja sæn na abær ji dlæwuri Ishaku sara wu miya tau. 20 Lagur mbærsa ngæ Ishaku fænggær nyi barka anæ Yakubu ænga Isuwa ar kæra nggyabiyar nda kæra a ndumwa. 21 Lagur mbærsa ngæ Yakubu fænggær nyi barka anæ gyapækura wazha Yusufu ar pæcira ja vær biyar pi. ænga ætsu ji dlæwæ Hyal ænggæra ji tæghær dzæ a gyar zæwa bæ nyi. 22 Lagur mbærsa ngæ Yusufu, ndær ar kæra biyar njir Izirayila sara wu 'yi'yir Masaru, ar pæcira ja læhæ a miya tau. ænga tsu ji lær sær mæl ar kæra dæhi nyi. 23 Lagur mbærsa ngæ njir ya Musa dæwana nyi næ hya makæru ayukudæ nji yabiya nyi. Ndæ mæl abangau ærya ndu sæni abær sal yaya nga ja. ænga nanda a'yi hivær dladæ tæl kæ mai. 24 Lagur mbærsa ngæ Musa piyari nja ngga nyi ænga zær kwar Fira'auna, ar pæcira ji hau. 25 A ndiya anæ nyi ja lar dæwæwatæ ænga nji gæ Hyal, a mwara nggya wawahæ næ pæci kushu wu bikau. 26 Wu tsam nyi, a ndiya anæ nyi ja lar dæwæwatæ ærya Kærsiti, kæra ndiya nggya wawahæ næ 'yi'yir Masaru, ærya ja vær fær li ar kæra ækkæri kæra a vær sækæ nyi a ndumwa. 27 Lagur mbærsa ngæ Musa piyari 'yi'yir Masaru, gæra hivær hudæ ndzændæ tæl. Ji sæsæ'wuri ærya ji tsamæri ar dza ja ndæra nji gæra lari ænga li. 28 Lagur mbærsa nga ji bæleri Lardur næ Vælna, ænga ji u'ucina mashi ara waladi næ dlæ wazha næ tanggærma næ njir Masaru ja sara tsækwar wazha njir Izirayila. 29 Lagur mbærsa ngæ njir Izirayila tærabiyar ar 'yi'yi u'ulæ wu Tsadæ Dæzæu. Ama ta njir Masaru nærdzau aga nu nda, ba ndæ sa a gwar tsadau. 30 Lagur mbærsa ngæ mahwal næ mælmæ Yariko dla, ayukudæ nji zæwar nyi næ pida mædæfau. 31 Lagur mbærsa ngæ Rahapæu, zæwar ta, naji tæ ækkæ'yi nji gæra nggar ndær mai, ærya ji dlæwur mæthlæpi njir tsamæ mælmæu. 32 Mi nga ya uya ya bæra na? Pæci a'yi ara yau ya ndær ar kæra Gidiyanu, ænga Barakæu, ænga Samsonu, ænga Jafæta, ænga Dawuda, ænga Samuyalu ba tsu nabi'yar. 33 Lagur mbærsa ngæ

nji kæ sæmku tælkur ar kæra tæltæl'yar, kæ ndæ mæl særa tsatsa'a, ænga ndæ dlæwuri sæ'yar kæra nji mæliya nda alkawal, ænga ndæ hahædiya miya lævara nyi'yar, 34 ænga ndæ ta'yina dænama næ u'u, ænga ndæ gæbana miya katsakær. Kukufækur nda ba sha aga dænama, ænga ba ndæ dæ ænga dænama a gwa miya pa ba ndæ kækædlæna soja'yar næ 'yi'yi pampamæu. 35 Mathlækæ'yi dlæwuri nji tætær nda kæra nji hya'ana ænga pi. Nji dzæbiya nda ænga dæwæwatæu, ama kæ ndæ nggæl ara sha ara nu Hyal aga nja dzægwa sæya nda. Ndæ fuwa kærnda wu fær kær wu pi kæra a ndiya ayukudæ hya'ari sara vir tau. 36 Alenyi nji, nji didæna nda ænga nji dægæ nda ænga wudæ, alenyi nji tsu, nji mbiya nda ar gangæ ænga alenyi tsu, nji fuwa nda wu fursæna. 37 Nji tsiya nda ænga tsækæ vavaka, nji thlæthlæwa nda bwata mæmæthlæu ænga hænggya thla wu, ba nji bæra tsæya nda ænga katsakær. Alenyi nju bæu ænga kar har nda ci tæmahæu ænga næ ku. ænga ndæ nggya wu gha ænga dæwæwatæu ba ænga nggya dædæli. 38 A dær nda mænahæu ara nggya wu duniya kau, ndu dæbæu wu tagæ mashi ænga mæ'yar, ænga thlæl'yar ba ænga ka'u kæra a gyiwu 'yi. 39 Patækura nji kau, Hyal a læri sakida næ fal ærya mbærsar nda, ama patækura nda nandæ dlæwuri særa nji mæliya alkawala nyi mai. 40 Arya Hyal a pabæri særa a ndiya ænga mænahæu anæ mæn. Dænga nyi tsu ca ngæ nda sara dæ cicipæu gæra ænga mæn mai.

12 Agabangau, ta dæri sakida dlamir nji gangæ gagadæ zæwar mæn kau, ta'yi mæna zæzædæna kalar særa wu sæn kar mæn, ænga kalar bikæ kæra wu sæn sæbiya mæn dæbalu. Ta'yi mæna hwi kæra mæna miya nyi kau ænga cikær. 2 Ta'yi mæna fær liya mæn ar kæra Yesu, ndæra naja ngæ mætæghæ ænga ndæra nyabiya mbærsar mæn. Arya hudæ pipida kæra nji fiya aga sækæ nyi, ba ji sæsæ'wuri dlækæ næ wu dladlakau, naja a'yi tal sæ sæsælikura nyi mai. Arya kau, ja vær nggya ar tsi mazæm næ tsækæfæ Hyal. 3 Hya dængari ænga patær dæwæwatæ kæra ji sæsæ'wuri sara wu tsa njir bikau, agabangau, bægæ najaka sæ a cakær hyi dænama a sara hya hædæ ba kæra hya hur mai. 4 Wu par bikær hyi, a'yi tækæri hya pæna mashir hyi mai. 5 ændæga kæra hyi færi ndær næ fæ dæfu kæra Hyal nana ta ya, kæra ji na anæ hyi ænggær wazha nyi ta ya? “Zæda, a sara ga shabiya hwathlæ næ Thlagæ aga ja dæ sæ mæmælam mai, a sara ga hurkær ma ji kughiya ngæ mai. 6 Arya Thlagæ wu hwathlæ kalar ndæra ju yiwu, ænga ju læ dæwæwatæu anæ kalar ndæra ji hæri

aga zər niy.” 7 Hya səsə'wuri bwaḇwatə kəra hya vər sa, ənggər hwathlə ngau. Lagu kə ngə Hyal wu məl ənga hyi ənggər wazha niy nga hyi. Zər a'yi kəra dənyi a sən hwathliya niy mai ya? 8 Ma Hyal a'yi hwathliya hyi ənggər kəra ja vər hwathlə wazha niy mai, a cabiyari, abər nahyi a'yi wazha huda ja mai, ənga nahyi a'yi wazha niy jijiri mai. 9 A'yi najakə waci mai, a'yi mən ənga dərman nə kumər dzau, njira wu hwathlə mən, namən tsu ba mənə gənggər nda səli. Ya, a'yi mənə kyaga gənggər niy səli anə Dərman nə mambəl ma ju hwathlə mən, aga mənə daḇaga uya pi wa? 10 Dərman nə kumər dzə wu hwathlə mən nə pəci kushu ənggər kəra ndu mbari. Ama Hyal wu hwathlə mən aga dləwa mən, aga mənə uya cicikur ənggər nə niy. 11 Patər hwathlə wu shili ənga tau anə kumər dzə nə pəci kushu, ama a'yi məsahəkur mai. Ama ayukuda niy patəu, ju shili ənga tsapəkər ənga hudə pərtəu anə patər njira niy hwathliya. 12 Agabəngau, hya ndidəbiya tsa hyi kəra həhədə ənga undiya hyi tsu kəra gərə ənga dənəma. 13 Hya tsənə lagur bər hyi aga ma kadal wu bə ari ja sara uya shilgəu, ama ja uya jaməkər. 14 Hya məl kalar sərə hyu səni aga hya uya nggya jaməu ənga niy patəu, ba ənga hya nggya cicau. Ma a'yi ənga nggya cici mai, ndər sən lar Thlagə a'yi mai. 15 Hya nggya ənga hangəkəl a sara hya tini mayiwakur nə Hyal. Hya nggya ənga hangəkəl a sara ndaliya hyi a da ənga hudə ndzəndzau kəra wu shili ənga bwaḇwatəu ba ja bəsiya dadəmgana. 16 Hya nggya ənga hangəkəl ara ndaliya hyi a sara da ndə səsəu alaga ndə gərə hivər Hyal ənggər Isuwa, ndərə dələnə nggya nə ya tanggərma niy arya sər səm nə cala zəməu. 17 Ayukuda niy patəu, a yiwur ja aga dənyi a nə niy nənya barka, ama ba ji kədlənə niy. Naji bərə uya pəci nə pabəri pama nda mai, alaga kə ji kədi ənga tiwi ənga sələm kau. 18 Nahyi a'yi shili əgya madiya mə nə Sənayu kəra nju sən tsəkware mai, alaga əgya u'u kəra a vər mbə gagadau, alaga əgya kuthlə kiyaikiyar sitəu, alaga əgyakida dləma dəgal. 19 Alaga mbidə tələmə, ənga dāhə kəra ndə nggari, kə njira nggar kə kədiyau, abər tsu sə a'yi nja bərə na anə nda mai. 20 Ndə kədi abəngau arya nandu sən səsə'wuri sərə Hyal nar niy anə Musa mai, abər, “Alaga ma'wi ngə tsəkware mə dəgal kau, kəl nja tsəya niy ənga tsəka vavaka.” 21 Musa ənga kərniy, ayukuda ndə lar sə hihivər kau, kə ji dzəgwa na, “Dza yi patə wu tsədzau ara hivər.” 22 Ama a shilir hyi əgya madiya Mə nə Səhiyona, ənga məlmə nə Hyal kəra ənga pi,

ca ngə Urshalima kəra a dəməlmau. Hyi shili əgya madiya dlamir waladi kəra kabau gəngə gagadau wu caguli. 23 Hyi shili əgya daḇə dzə njir nu, yarma Hyal njira thləmər nda a'yi tsətsəfə a dəməlmau. Hyi shili əgya Hyal ndərə wu numa anə kalar ndau. Hyi shili əgya mambəl nə niy tsapəu, njira niy shabiya nda niy cicau. 24 Hyi shili əgya Yesu ndərə naja ngə alkawal mafəliyəngə kəra ta'yi wu pama Hyal ənga niy niy. Ətsu hyi shili əgya mashi kəra niy ucina, kəra a vər ndər mənəhəu a ndiya mashi Habila. 25 Hya nggya ənga hangəkəl, a sara hya piyari səhimi ndərə wu ndər kə mai. Hya sənbiya abər njir Izirayila kəra piyari dləwu kughi Musa wu duniya nandə uya mbədə mai. Ya, abari nga niy dzəgwa da anə njira piyari kughi nə ndərə sara dəməlma? 26 Ar pəci ta tsu, dāha Hyal kənggədər duniya. Ama kabəngəkəu, ji məliya alkawal abər, “Yi wu bərə nda kənggədər duniya, a'yi kəl duniya waci mai, ama daḇə ənga dəməlmau wayu.” 27 Sərə “bərə” aga niy ca ngə patər sərə Hyal məliya wu nda kənggədər dzau ba nda sanəkər, aga kalar sərə gərə sən kənggədər dzau ba nda nggya. 28 Agabəngau, ta dəri a uyar mən təlkur kəra gərə kənggədər dzau, bəgə mənə nggya ənga usaku, ba ənga dləvə Hyal kəra kyau wu hivər niy ənga gənggər niy səli. 29 Arya Hyalər mən u'u ngau kəra wu nggyi kalar sau.

13 Hya dumwa ənga ca yiwukur anə kuvwar hyi ənggər wazha ama. 2 A sara hya piyari dləwu məthləpi mai, arya lagu kə ngə alənyi niy dləwuri waladi'yar gərə ənga sənər nda. 3 Hya dəngari ənga njira wu fursənə, ənggər nahyi ma a ndənə nga hyi əkkə'yi nda. Hya dəngari tsu ənga njira niy nə nda bwaḇwatəu, ənggər nahyi ma, wu kwakwadə niy nga hyi əkkə'yi nda. 4 Hya gənggər niy səli anə hədzau, patəkura hyi, ənga hya nggya ənga cicikur wu hədzau. Arya Hyal wu nda numa anə kalar niy səsəu. 5 Hya sara nə niy dəfuwa hyi anə yiwu gənna mai, ama hya nggya ənga hudə pipida ənga kalar sərə ara hyi. Arya Hyal nana, “Ba'anuwə nayu piyar ngə mai, jijiri nayu sənə ngə mai.” 6 A sən na mən gərə ənga təkəkər, abər, “Thlagəu ndər dləwa da ngau, nayu hivər mai. Mi ngə nda sən məliya da?” 7 Hya dəngari ənga njir tədəmwa anə hyi, njira highibər hyi ndər Hyal. Hya tsambiya sə wu nggyabiyar nda aga hya fa'abiya hiya sərə ndə məl wu mbərsar nda. 8 Yesu Kərsiti, ənggər kəra ja na, abəngə nga ja əshina, ənga ba'anuwə. (aiōn q165) 9 Agabəngau, a sara highibə nə fati paməpamə a həna

hangəkala hyi mai. A dār tsa'a mēna uya tsətsəku dəfu lagur mayiwakur nə Hyal, ama a'yi lagur nu sər ciji ar kəra sər səm mai. Sə'yar kə tsu a'yi nda ənga dləwa dzə anə njir bəlar nda mai. **10** Namən tsu a'yi mən ənga bagadi kəra alaga pubu'yar kəra wu məl thlər ar bagadi dədəm ta, a'yi nda ənga dənama nə səm səra nji thlana ar bagadi kə mai. **11** Pubu kəra ndiya ənga dəgal ju gwa ənga mashi ma'wi a gwar vira Ndiya Ənga Cicau ənga kəbə kwatə nə təfə bikau, ama kumkuma ma'wiya nyi'yar nju biya ngyina a biyar ya məlmau. **12** Abangə tsu ngə Yesu a lari bwaḃwatəu ənga ba ji tau, a biyar ya məlmau aga ja məliya nji nyi cicau lagur mashi nyi. **13** Agabangə tsu, bəgə mēna ma'yi a ndəgya ja, a biyar ya məlmau, aga mēna biya səsə'wuri dida vi kəra ji səsə'wuri. **14** Arya məlmə kəra wu duniya kəra mēna gwa kau a'yi wu nda səkari parangə mai, ama mēna dumwa ənga tsamə məlmə kəra a vər shili. **15** Agabangau, bəgə mēna kəbə kwatə nə fal anə Hyal lagur Yesu cumu, fal kəra wu lər sakida ar kəra kadakadarkur nə thləmə nyi. **16** A sara hya fari məl mənəhəkur ənga dləwa njira vər ghar sə mai. Sə'yar kə ngə kəbə kwatə kəra wu pina hudə Hyal. **17** Hya bəlar səra njir tədəmwar hyi wu na, ənga hya nu səra ndu na. Thlərər nda ngau, aga nda bəlar mambələr hyi, ənga nanda tsu ndu nda jigabiya thlərər nda anə Hyal. Hya bəlar ndərər nda aga thlər nda a dā ənga hudə pidapida, a'yi ənga hudə tədəbə mai, arya kau, a'yi wu shili ənga akkəri anə hyi mai. **18** Hya kədi Hyal anə 'ya. A sən 'ya abər papal ngə kəra 'ya ənga cimər 'ya, 'ya nggya tsatsa'a cimu wu kalar səra 'yu məl. **19** Yu kədi hyi, hya nggya ənga kədi Hyal aga ya uya sha a shili əgya hyi kajangəkau. **20** Bəgə Hyal nə hudə pərtəu ənga kərnyi, Hyal kəra lagur mashi nə alkawal mbamba kəra hya'ana Thlagər mən Yesu sara vir tau, ndər bəla dəgal nə təmahəu, ja nə hyi hudə pərtəu. (aiōnios g166) **21** Hyal ənga kərnyi, ja nyana hyi ənga kalar səra mənəhəu, aga hya nu səra ju yiwu lagur Yesu Kərsiti. Bəgə kadakadarkur a nggya nənyi ba'anuwa. Amina. (aiōn g165) **22** Yu kədi hyi wazha ama, hya mbiya dəfu ənga kughi dā, arya a'yi sə gangə nga yu tsəfə anə hyi mai. **23** Yu yiwu hya səni abər a pəliyar nji zamər mən Timathlawusu sara wu fursəna. Ma ji sən shili kadu, ba ya shili ənga ja aga ya sa lar hyi. **24** Hya usar njir tədəmwar hyi ənga patər njir nu. Wazha ama sara wu 'yi'yir Italiya nda vər usa hyi. **25** Bəgə mayiwakur Hyal a nggya ənga hyi patəu.

Jamisu

1 Nayi Yakubu ngə sə cama tsətsəfə kau, nayi mafa Hyal ənga nə Thlagə Yesu Kərsiti, anə culi njir Izirayila kumo apə məthləu, kəra tətəlna dzə a ndu duniya. Ya vər usa hyi. **2** Wazha ama, hya həri ənga hudə pərtəu, kalar ɓwaɓwatə paməpamə kəra hyi wu tərabiya a gwa. **3** Hya məl abangau, ara hyu səni abər ɓwaɓwatər hyi dzəbiya mbərsar hyi ngau. Lagu kə nga ju cakəri hyi səsə'wu sau. **4** Kəl hya piyari səsə'wuri sər hyi ja nyabiya thlər nyi, aga hya hə mənəhəu ənga hya nyabiya dzə cicipəu, ənga sə a'yi hyu ghari mai. **5** Ma ndaliya hyi ghari hahangəkur, ba ja kədi ara Hyal, ndəra wu lə gərə ənga tazhira anə nji patə gərə ənga dida, ba ja nə nyi. **6** Ama kəl ja kədi ənga mbərsa, gərə ənga təkəkər, ara ndər təkəkər ənggər kənggədər 'yimir dəl ənga ja kəra yambadə a vər dlə nyi nga ju shashabiya nyi. **7** A sara ndə kau a dənga abər ju sən dləwuri sau sara ara Thlagə mai. **8** Naja ndə kər məməthlu ngau, ndəra nji gərə sən fiyafə ni. **9** Kalar ndər nu kəra dādali, ja dā ndər fəkər nyi abər Hyal a fənggər nyi ri barka dəgaləu. **10** Abangə tsu ndər nu ndər bərba ja dā ndər fəkər abər Hyal a həya nyi ri a gya, ənga ju nda tərabiya ənggər mbəmbəla wu. **11** Arya ma pəci biya ji mbəl gagadau, ba ja məliya wanya ul, ba mbəmbəla nyi a pənəkər, ba mənəhəkur nyi a ndzau. Abangə tsu ngə ndər bərba wu nda tənəkər a vər məl sugu nyi. **12** Barka anə ndəra cinapi wu pəcir dzau, ara ma ji sən ta'yau, ju nda uya akkəri nə pi kəra Hyal hər alkawal anə njir yiwu nyi. **13** Wu pəcir dzau, ndər na abər, “Hyal nga vər dzə dā,” mai. Ara Hyal naji wu sən dzə kalar ndə mai, ənga tsu nju sən dzə Hyal ənga dəmwa'yikur mai. **14** Ndau ju gwu dzau ma suna nyi nggutana nyi, ba ji pətəri nyi. **15** Ma hudə nə suna a həri, ba ja yabiya bikau. Bikə tsu ma ja nyabiyar dzə gagadau, ba ja yabiya tau. **16** Zamər 'wa dā 'yar, hya sara ngguta kərhyi mai. **17** Kalar sərə mənəhəu ənga sərə nyinyau sara dəməlmə nga nyi. Ndu shida sara ara Hyal Tada ndəra məliya pəci, ənga hya ba shashilga'yar. Naja ngə ndəra gərə bəla dzau ənggər kəra shanggudi wu bəla dzau. **18** Hyal ngə hənggəri, ba ji nə mən pi kəra gərə kudau lagu ndər nyi kəra jiri, aga mənə dā njira wu ndiya wu culi sərə ji məliya patəu. **19** Zamər 'wa dā 'yar, hya nggari, kalar ndau, ja dā ndər səhimi ndər kusakusa, ama a'yi ndər ndər kusakusa mai, ənga tsu a'yi ndər ndzə hudə kusakusa mai. **20** Ara ndzə hudə ndau, a'yi

ju sən məliya nggyabiya tsapəu kəra Hyal wu yiwu mai. **21** Agabangau, hya piyari məl sərə dəmwa'yi ənga kalar sərə wu shili ənga bikau ar kər ar kər, ba hya həya kəra hyi hya dləwuri ndər Hyal kəra ji thləkana wu dafuwa hyi, kəra wu sən mbədana hyi. **22** Hya sara ngguta kərhyi ənga səhimi ndər Hyal wacu mai, ama hya məl thlər ənga sərə hyu nggari. **23** Kalar ndəra wu səhimi ndər Hyal ama naji wu məl thlər ni mai, kakalə nga ja ənga ndəra tsamiya bama ja a gwar doragalu, **24** ama ənggərə ji shana bama ja sara ar viya nyi, ba ji fari sərə ju pa. **25** Ama ndəra ndiya ənga barka naja ngə ndəra lər kərnyi aga jiga ənga səhimi highibə dladə mənəhəu nə Hyal ənga hangəkəl, dladə kəra wu pəlbiya ndə sara wu bikau. Ndə kau, a'yi dā ndər səhimi wacu mai, ama ndər məl thlər ənga sərə ju ngga. Ndə kau ndər barka ngau wu kalar sərə ju məl. **26** Ma ndə na abər ndər nu Hyal nga ja ənga jiri, ama naji sən bəlari miya ja mai, kərnyi nga ju ngguta, ənga nu Hyal nyi sə kurthlə ngau. **27** Nu Hyal kəra Dərmən Hyal hənggəri abər cicau nga jiri, ca ngə, nja tsamə wazha məsətau ənga mathləkə'yi təsəl wu ɓwaɓwatər nda, ənga ndəra piyari diyaɓa kərnyi ənga didi nə duniya.

2 Wazha ama, nahyi njira hənggəri ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti ndər kadakadar, hya sara ca pampaməkur mai. **2** Mənə na abər vanyi ndər bərba kəra hari kari mənəhəu ənga ndə dādali kəra hari kari dididi ndə shili ar vira hyu kabə ari. **3** Ma hyi nar nyi anə ndər bərba, “Kəja vir nggya mənəhəu ga nggya ari,” ama kə hyi nar nyi anə ndə dādali kau, “Ta'yi nə ngau a ndəna,” ma a'yi abangə mai, “Ba ga nggya a gyu 'yi.” **4** Məl abangau a'yi hyi cabiya pampaməkur wa, əndəga? Ənga a'yi hyi məlna nda numa kəra gərə ki wa, əndəga? **5** Siya dā mə himi wazha ama nə hudə yau, Hyal a'yi dəmbiya njir dādali wu liya njir duniya ji məliya nda njir bərba nə mbərsa wa, əndəga? Ənga a'yi nanda ngə Hyal dəmbiya aga njir fa'a ki nə təkur Hyal kəra ji hər alkawal anə njir yiwu nyi wa, əndəga? **6** Ama nahyi hyu didana nji dādali. A'yi njir bərba ngə nə hyi ɓwaɓwatə ta wa, a'yi abangə wa? A'yi nanda ngə njir fa'a hyi a ndumwar njir pathla ta wa, əndəga? **7** A'yi nanda ngə njir ndər nə diyaɓa thləmə kəra ndiya ənga mənəhəu, thləmə kəra nji sənbiya hyi ni kə wa, əndəga? **8** Maja abər hyu sən bəlari dladə nə Hyal kəra tsətsəfau wu ləkakadə nyi, kəra na, “Ga yiwu tuwul ngau ənggər kərngau,” sə tsapəu nga hyu məl. **9** Ama ma hyu ca

pampaməkur anə alenyi nji, bikə nga hyu məl. A dəri hyi njir bəl dladə nə Hyal. **10** Ara kalar ndəra bəlari dladə'yar kə patəu, ama ba ji tuwa ara bəlari zəməu, a tuwari ja ara bəlari patəkura nyi. **11** Ara naja kəra na, “Ga sara məl səsukur mai,” ngə bəra na, “Ga sara tsa ndə mai.” Ma nagau a'yi wu məl səsukur mai, ama gwu tsa ndau, a dəri gə ndəra gəra sən bəlari dladəu. **12** Agabangau, səra hyu na ənga səra hyu məl, hya dəngari abər hyu nda ta'yi wu mwar Hyal nja məliya hyi numa ənga dladə kəra məliya hyi, hyi də kambər nji. **13** Ar pəcir numa nə Hyal, njira gəra ənga təhudəu, Hyal wu nda məliya nda numa gəra ənga təhudəu tsu. Ama njir təhudə, Hyal wu nda təhudə əgya nda ar pəcir numa. **14** Wazha ama, ma ndə na abər naja a hənggəri ja, ama thlər mənəhəu nə cabiya a'yi mai, mi ngə mənəhəkura nya? Gə nggani culi najaka mbərsa a sən nə nyi pi ya? **15** Məna na, vanyi ndər nu a'yi, tara sal tara mala kəra gəra ənga sər ha ənga sər səm. **16** Ma ndaliya hyi na anə nyi, “Ma'yi sə ngə wu jaməkur ənga Hyal a fənggər ngə barka nə sər səm ənga sər ha,” ama sə a'yi ji məliya nyi mai, mi ngə mənəhəkura nya? **17** Abangə tsu, mbərsa ənga kərny i gəra ənga thlər mənəhəu wu nu nyi, tətə nga ja. **18** Ama ba vanyi nda na, “Hənggəri jiri ara gau, ama nayi nə də thlər mənəhəu nga ara yau.” Cabiya də mbərsa ngau gəra ənga thlər mənəhəu, ba ya cabiya ngə nə də lagu thlər mənəhəu kəra yu məl. **19** Gəu hənggəri abər Hyal zəmə nga ja. Mənəhə nga nyi! Alaga wazha shatan ənga kərnda ma a hənggəri nda abər abangə nga nyi, dabə ənga tsədza. **20** Nagə ndə dza, gu yiwu nja canə ngə səra cabiya abər mbərsa gəra ənga məl thlər mənəhəu sə kurthlə ngə ya? **21** Dəngari ənga əjir mən Ibrahimu, mi ngə də Hyal ngga nyi ənga ndə tsapa? A'yi arya thlər mənəhəu kəra ji məlna, ənggəra ji pina Ishaku ar vir thla sau aga ja həna sadaka ənga ja wa, əndəga? **22** A lari gə ənggəra mbərsa nyi ənga məl thlər mənəhəu nyi a vər bə lagu zəməu. Hənggəri jiri nyi a nyabiyar dzau lagur sə mənəhəu kəra ji məlna. **23** Ənggau, səka nyabiya ri səra tsətsəfau kəra na, “Ibrahimu hənggəri ənga Hyal, kə Hyal jigəwa nyi ar viya ndə tsapəu,” arya kə nga nji ngga nyi bazhiya Hyal. **24** A lari hyi ja abər lagu thlər mənəhəu ngə ndu uya tsapəkur, ama a'yi lagur mbərsa waci mai. **25** Abangə tsu, ngə Rahapəu fwakya ta uya də ndə tsapəu a dumwar Hyal arya thlər mənəhəu, ənggəra ji dəwana njir sa tsamə hudə məlmər nda, nga ji səwa nda lagu pamə wa, a'yi abangə wa? **26** Agabangau, ma

ndə gəra ənga mambəl wu ja tətə nga ja, abangə tsu mbərsa gəra ənga thlər mənəhəu tətə nga ja tsu.

3 Wazha ama, a sara nji gangə wu pama hyi a də njir highibə mai, ara hyu səni abər njir highibə nga nju nda məl numa anə nda ənga jirkur. **2** Namən patə vanyi pəci mənəu məl səra a'yi tsa'a mai. Ama ndəra gəra saya ndzana sau, lagur səra wu biya wu miya ja, naja ndə cici ngau, ənga ju sən tsərpər piya ja. **3** Ma mən fuwa lidzang wu miya tagu aga ja məl səra mənəu yiwu, mənəu sən shabiya dza ja patə a ndar lagura mənəu yiwu. **4** Ətsu, mənə dənga ar kəra kwambwal kəra dəgaləu. Alaga kə kwambwal dəgal nga ja gagadə kau, kəra kəl yambadə dədəgal nga sən jahəna nyi ar kəra 'yimi, ama zər zəwa kushu ngə ndər dlə kwambwal wu jahə nyi ni a ndar vira ju yiwu ja ma'yi a ndari. **5** Abangə ngə kiyar tsu, sə kushu nga ja ar dza ndau, ama sər bwasə wu hya'ari gangə gagadə ara ja. Dəngari səra kiyara u'u kushu a sən məliya nyi anə kubur tagəu ma ji mbari u'u. **6** Kiyara ndau, ənggər u'u nga nyi. Naja nga ndiya kalar sə ar dza ndau ənga dəmwa'yu. Kiyar wu sən ndzana ndau, ənga ju sən ndzana nggyabiya ndau. Kiyar ənga kərny i ba nja dzəgwa nggyina nyi wu u'ur kətsa. (Geenna g1067) **7** Patəkura culi ma'wi tagəu, ənga 'yagə'yar, ənga sər tədə ənga ta ba sər 'yimi 'yar, ndu sən fuwa nda wu lagu. Ndə tsu a fuwa ndari wu lagu. **8** Ama kiyara ndau, ndər sən fuwa nyi wu lagu a'yi mai. Kiyar sə dəmwa'yi ngau səra ndə gəra sən fuwa wu lagu. Naja nyinyau nga ja ənga mindal nə tsa ndau. **9** Ənga kiyara mən nga mən wu fal Thlagə ənga Dərmən. Ənga kiyara mən tsu nga mən wu shi'wa nji kəra Hyal məliya a papa kərny i. **10** Sara wu miya zəmə ngə fal ənga shi'wa wu biya. Wazha ama, a'yi a kyau abangə mai. **11** A sən uya nji 'yimi məsəhəu ənga nə nunur sara wu mandəli zəmə ya? **12** Wazha ama, a sən dəmər nji mangwara ar wur gwəwa ya? Əndəga a sən nər nji gwəwa ar wur bəla ya? Abangə tsu 'yimi mandəli nunur a'yi a ləri 'yimi məsəhə mai. **13** Wa ngə ndə tsətsəl ənga wu sənbiya sə wu pama hya? Bəgə ja cabiya lagur nggyabiya nyi kəra mənəhəu, ənga məl thlər kəra mənəhəu lagur həya kər kəra shili lagu tsətsəlkur. **14** Ama ma dəfuwa hyi nyinyi ənga shishikur ənga hyu yiwu kərhyi, a sara hya bwasə ənga tsətsəlkur kə mai, ara jirkur a'yi a gwa mai. **15** Culi najaka tsətsəlkur a'yi shida sara ara Hyal mai. Ama tsətsəlkur kau sara wu duniya nga nyi, ənga shatan ama a'yi nə Mambəl Hyal mai. **16** Arya

vira shishikur ənga yiwu kərngau a'yi, əna nga gu thləwa njir gwadəvi ənga njir məl sə dəmwə'yu. 17 Ama tsətsəlkur kəra shida sara ara Hyal, tanggərma cici nga nyi, ənga wu gal nggya jaməu, ənga gəra yiwu kərnyı, ənga ju həya kər, ənga nyinyau ənga təhudəu, ənga ju məl thlər paməpamə mənəhəu, ənga gəra tazhira ba ənga jirkur. 18 Njir gal nggya jaməu ngə njir məl sərə wu cakə jaməkur, ca ngu shili ənga nggya tsapəu.

4 Mi ngu dla ənga pa ənga bwari wu pama hya? A'yi suna dəmwə'yi kəra wu pa wu dəfuwa hyi ngu dla ənga nda wa, a'yi abangə wa? 2 Hyu cim sau ama nahyi wu uya mai. Ca ngə də hyu tsa nji. Sərə ara nji ma, hyu cim gagadəu, ama nahyi wu uya mai. Ca ngə də hyu bwari ənga hyu pa. Nahyi wu uya mai ara nahyi wu kədi ara Hyal mai. 3 Ar pəci kəra hyu yiwa, nahyi wu uya mai, ara nahyi wu yiwa ənga dənga dəmwə'yu, aga hya tsəya anə kərhyi wacu. 4 Nahyi ya, ənggər nji səsu nga hyi. A'yi hyu səni abər bazhikur ənga duniya dawakur ənga Hyal ngə wa? Kalar ndərə wu yiwu ja də bazhiya duniya a dər ja dawa nə Hyal. 5 Hya sara nggani abər sə kurthləu ngə mai, ngə ndər Hyal kəra tsətsəfə kə na abər, “Hyal fuwa mambəl wu mən, ca ngə də ju cim ənga jirkur aga mənə nggya nə nyi wacu.” 6 Ama Hyal ngə canə mən mayiwakur nyi gagadəu. Ca ngə də ndər Hyal kəra tsətsəfə na: “Hyal wu cicina ndər hə kər ama ju ca mayiwakur anə njira həya kər.” 7 Agabangə hya lər kərhyi anə Hyal. Ba hya nggəl ara məl thlər ənga sərə shatan wu na, ba ja kwaya a dzər hyi. 8 Hya shili ləhəu wu dzər Hyal ba ja shili ləhəu wu dzər hyi tsu. Nahyi njir bikau hya piyari bikər hyi, nahyi nji dəfu məməthlu hya cina dəfuwa hyi. 9 Hya ndzə hudəu ənga hya tiwi ənga sələm ara bikər hyi. Bəgə ngushir hyi a sha aga sə'yinggu, cagulir hyi tsu ja sha aga hudə kyakyaru. 10 Hya həya kər a gya wu mwar Thlagəu, ba ja nda hər hyi a di. 11 Wazha ama, hya sara də kuvwar hyi mai. Kalar ndərə ndər dəmwə'yi ar kəra ndau ənga ji na abər zamə nyi a'yi mənəhə mai, ndər dəmwə'yi nga ju məl ar kəra dladə nə Hyal ənga tsu ju na abər dladə nə Hyal a'yi mənəhə mai. Ma gə na abər dladə Hyal a'yi mənəhə mai, nagə bəlar mai, ama a məlnar gə numa ar kəri. 12 Hyal zhizhiniy ngə ndər lə dladəu ənga ndər məl numa. Naja ngə ndərə sən mbədəna ənga ja tsəya. Ama nagau, wa nga ga, ga məl numa anə kuvwa ngə? 13 Siya də mau himi nahyi njira wu na, “Ma a'yi əshina mai əzəgəu, yu ma'yi a ndu məlmə

kau ma a'yi mai məlmə ta. A ndəna yu nda həna fa pathləu, ya dəl ənga ya dəlna aga ya məliya gənnə.” 14 Ya kəja nahyi wu sən sərə wu sa də əzəgə mai. Hya dəngari piya hyi, kəra ənggər kunjigərpa nga nyi, ga lari əmudlau ama a səkari kushu a sari. 15 Sərə hya kyaga na ca ngə, “Ma Hyal piyari mən, mənəu də a'yi ənga pi, mənəu sa məl abangəu ənga abangəu.” 16 Ama kəja hyi kəl bwasau ar kəra sərə hyu yiwu hya məl. Culi nggyabiya kau dəmwə'yi nga nyi. 17 Agabangə kalar ndərə sən sə mənəhəu kəra ja kyaga məl, ama ba ji nggəl ara məl, anə nyi bikə ngau.

5 Səya də mə himi, nahyi njir bərba, hya tiwi ənga hya wau ara bwaḃwatə kəra a vər shili ar kəra hyi. 2 Gənnar hyi wu nda ndzənəkər, ənga kəthla wu nda dzədzədəna zhaḃir hyi. 3 Dinairir hyu nda mbar vuyavuya. Ənggər kə vuyavuya ndzana gənnar hyi kau, abangə nga ndu nda nggya sakida ar kəra hyi ənga ndu nda nggyina dza hyi ənggər u'u. Ara dzakura hyi, hyi tsəmiya kar kə anə kərhyi wu kudiyar duniya. 4 Nggara mau! Gənnə njir məl thlər anə hyi ar far hyi kəra hyi nggəl ara kyau a vər tiwi wu mwar Hyal. Tiwi nə njir məl thlər fwahəu ar far hyi a gwari wu himiya Hyal Thlagəu. 5 Ar pəci kəra hyi wu duniya a nggyar hyi kəl səm məsahəu ara nahyi njir bərba, kəl sərə hyu yiwu nga hyu məl. Hyi məliya kərhyi nggənggəthlau ənggər thla kəra nji nyabiya aga sa tsa. 6 Hyi məlna numa kəra gəra kyau anə ndə tsapəu, ba hyi tsəya nda, njira gəra ndzana hyi sau. 7 Wazha ama, hya nggya ənga munya ba'anə pəcir shilir Thlagəu. Hya tsamiya ənggərə njir zəwa wu səkə ənga munya ənggərə 'yi'yir nda wu shili ənga sər fwahəu ayukudə par a shiliri. 8 Nahyi tsu, hya nggya ənga munya ba'anə pəcir shilir Thlagəu kəra a dəri ləhəu. 9 Wazha ama, hya sara ngunguni ar kəra kuvwar hyi mai, ara nja sara nda məliya hyi numa. Kəja ndər numa a dəri ləhəu a biya miya ki. 10 Wazha ama, hya highiḃəri culi munya nə nabi'yar kəra ndər wu thləmər Thlagəu, njira səsə'wur sau ar pəcir bwaḃwatər nda. 11 Ənggərə mən wu səni abər njir barkə ngə njira səsə'wuri sə ba'anə kudiyə. A nggari hyi ənggərə Ayuba səsə'wuri bwaḃwatə ənga sərə Thlagəu sa məliya nyi wu yukudə. Naja Thlagəu nyinyau nga ja ənga yiwukur ba təhudəu. 12 Wazha ama, adabanga sə patəu, hya sara səm fəla ma hyu hə alkawal mai. Ənga tsu hya sara səm fəla ənga dəməlmə mai alaga ənga gyiwu 'yi mai ba ənga kalar sə mai. Bəgə əngər hyi ja də “Əngəu,” ənga awur hyi

ja dā “Awau,” ara hya sara uya numa sara ara Hyal. **13** Nda 'yi wu pama hyi kəra wu ɔwaɔwatə ya? Ja ndər əŋga Hyal. Ndə a'yi wu pama hyi wu ɔaguli ya? Ja thlə na nə fal Hyal. **14** Ndə a'yi wu pama hyi gəra ngga ya? Ja nggari njira nggurəm nə njir nu, aga nda sa kədi Hyal ar kəra ja əŋga nda ɔəsiya nyi əŋga mal wu thləmər Thlagəu. **15** Kədi Hyal kəra nji kədiyau ar kəra ja wu mbərsa wu məliya nyi jaməu. Hyal əŋga kərnyi ngu məliya nyi jaməu. Ma ji məliya bikə ma, Hyal wu təfəbiya nyi. **16** Agabangə hya nana bikər hyi anə kuvwar hyi, əŋga hya kədi Hyal ar kəra kuvwar hyi aga hya uya jaməkur kumər dzau. Kədi Hyal nə ndə cica wu mwar Hyal əŋga dənama nga nyi ba wu məl thlər gagadau. **17** Iliya ndə ngau ənggər namən. Ji kədi Hyal əŋga jirkur abər par a sara tədə mai. Agabangə par a'yi tədə mai nə fa makəru əŋga hya kwa. **18** Kə ji ɔəra kədi Hyal wayu, ba par təda, kə 'yi'yi ləri barka nə sə zuwazuwa. **19** Wazha ama, ma zəma hyi piyari lagu jiri, ama kə zəma hyi shabiya bama ja shilara Hyal, **20** hya səni abər, kalar ndəra shabiya ndər bikau a shili wu jiri, a mbədāna nyir ja ara gwu u'ur kətsa əŋga a uyar ja Hyal təfəbiya nyi bikə nyi alaga abari gangəkura nyi.

1 Biturusu

1 Cama tsətsə sara ara yau, nayi Biturusu, cama Səsə nə Yesu Kərsiti. A nda nə njira Hyal cadəbiya, njira vər nggya məthləpikur wu 'yi'yir nji, nanda ngə njira tətəlna dzə a ndu 'yi'yi Pontusu, Galatiya, Kapadokiya, Asəya, ənga Bethləniya, 2 nanda ngə njira nji cadəbiya ənggər kərə Hyal Tada sənbiya tsu kadəu, lagur thləbiya nda aga thlər cicau lagu Mambəl aga hya da njir bəla ndər Yesu Kərsiti ənga hya da nji cicau lagu mashi nyi kərə nji 'wu'wucir nggər hyi. Ta'yi mayiwakur nə Hyal ənga nggya jaməu ja nggya nərhyi gagaɖau. 3 Fal a nggyari ana Hyal Tada ənga Diya Thlagər mən Yesu Kərsiti! Naja kərə lagur madiya təhudə nyi, nga ji nə mən pi mafəliyangəu, a shili wu nggyabiya nə fərkər lagur hya'ana Yesu Kərsiti sara vir tau. 4 Ji məl abangau, aga mənə uya sər fa'aki kərə gərə ndzau, ənga gərə dəzau, kərə nji fiya hyi a dəməlmau, 5 sər fa'aki kau, ca ngə pi gərə kudau kərə nərhyi, nahyi nji kərə Hyal wu dənəma nyi, ja vər bəla anə hyi lagur mbərsar hyi, kərə a vər shili wu joməya zaman. 6 Arya kə nga hya vər nggya ənga hucə pipida gagaɖau, alaga kə pəci kushu, hyu uya hucə ndzəndzə lagur dzəbiya dzə nə da kərə wu shili anə hyi wu lagu paməpaməu. 7 Najaka bwaɖwatə tsu aga ja cabiya jirkura mbərsar hyi ngau, ənggər kərə nju thlə əndzə wu u'u, alaga kə ju ndzau, ama mbərsar hyi a ndiyar əndzə nadəu, arya mbərsar hyi kau, a shiliri ənga fal ənga kadakadarkur ba ha kər anə Yesu Kərsiti. 8 Alaga kə nahyi saya lar nyi mai kau, ama hyu yiwu nyi. Alaga kə nahyi a'yi a vər lari nyi kabangə kə mai, ama patə hyi a hənggər hyi ənga ja, kə hyi nyabiya dzau ənga madiya hucə pipida kərə nji gərə sən dəgabiya, 9 arya hya vər uya mbədə nə piya hyi, ca ngə sərə da hyi fər mbərsar hyi wu Kərsiti. 10 Nabi'yar kərə ndər ar kərə mayiwakur kərə wu sa shili ənga mbədə anə hyi kau, a ɖar nda aga nda walbiya ləkakadə gagaɖau ənga dəngar nda patəu, aga nda nggabiya sə ar kərə mbədə kau. 11 Ndu yiwu nda sənbiya tara pəci a nuwa ənga tara abari ngə sərə Mambəl Kərsiti nar nda wu nda da kə wu da. Sərə Mambəl Kərsiti nar nda kə ca ngə bwaɖwatə kərə ju nda sa ənga kadakadarkur kərə wu shili ayukudə nyi. 12 Mambəl a cabiya nda ri, abər a'yi aga kərnda nga nda vər ndər kə mai, ama nda vər ndər ar kərə hyi, ar pəcira nda vər ndər arya sərə nji nar hyi, njira vər tətəlna ndəshigu anə hyi lagur Mambəl Cicau kərə nji səwa sara dəməlmau.

Alaga waladi'yar a cimər nda aga nda sənbiya sə ar kərə mbədə nə Hyal anə mən. 13 Wazha ama, arya sə mənəhə kərə Hyal məliya hyi kau, hya mbiya dzə aga məl sərə tsa'a, hya kəkəya kərhyi, ənga hya fuwa fərkərər hyi patəu wu mbədə kərə Hyal wu nda nə hyi wu Yesu Kərsiti ar pəcira ji cabiya dzə anə nji patəu ar pəcir shili nyi. 14 Ta hyi da wazha ama njir bəlar ndər, a sara hya bəra fuwa kərhyi wu suna paməpamə nə kumər dzə ənggər kərə hya vər nggya dəɖəm ta mai, ar pəcira hya vər nggya wu gərə sən Hyal ta. 15 Ama ta da ndəra ngga hyi ndə cici ngau, nahyi tsu kəl hya da nji cicau wu kalar sərə hyu məl. 16 Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər “Kəl hya nggya cicau arya nayi Hyal ndə cici ngau.” 17 Arya hyu ngga nyi “Tada,” ma hya vər kədi Hyal, naja ndər məl numa anə kalar ndə tsa'a aga sərə mələ ja, a'yi ənga tazhira mai. Hya kyaga nggya ənggər məthləpi wu duniya kau, hya nggya wu hivər Hyal kərə cabiya abər hyu gənggər nyi səli. 18 Arya a sənər hyi abər a'yi ənga sərə wu ndzə nga nji bəliya hyi mai, sə ənggər thladla alaga əndzə mai, nji bəliya hyi sara wu nggya papatagə kərə hyi highibəri sara ara əjir hyi. 19 Ama Hyal mbədəbiya hyi sara wu nggya papatagə ta lagur pə mashi jigajiga nə Kərsiti kərə ənggər zər gam kərə gərə ənga vazau alaga ənga ndzə ar dzau. 20 Naja ngə Hyal cadəbiya aga ja tau aga mbədə mən, kadivira ji məliya duniya. Hyal məliya najaka sə lagur səwa Kərsiti a shili wu duniya aga sa dləwar hyi. 21 Lagu nyi nga hyi hənggəri ənga Hyal ndəra hya'ana nyi sara vir tau, ji nə nyi kadakadarkur, aga mbərsar hyi ənga fərkərər hyi ja nggya wu Hyal. 22 Ta da a cinar hyi kərhyi lagur bəlar jirkur nə ndər Hyal aga hya da njir ca yiwukur anə kərhyi, yiwa mə kərhyi gagaɖau sara wu dəfwa hyi. 23 Arya Hyal a nə hyiri lagur nggya mafəliyangə, a'yi sara vu nggyabiya kərə wu tə mai ama sara vu nggyabiya kərə wu nggya ba'anəwa. Hyal a məliyar nggyabiyar hyi mafəliyangə lagur cama nə ndər nyi kara wu lər pi nə ba'anəwa. (aiōn g165) 24 Arya tsətsəfə ga nyi wu ndər Hyal, abər, “Patər ndapi ənggər sar nga nda, ənga kalar kadakadarkurər nda ənggər mambəla wu nga nda; sar wu ul mambəla wu tsu wu pəpau, 25 ama ndər Thlagəu a ta'yi ba'anəwa.” Najakə ngə ndər kərə njir nu Thlagəu, tətəlna nahyi. (aiōn g165)

2 Ta a ɖari Hyal a nə hyiri lagu nə nggya mafəliyangə ənggər wazha nyi, hya sara məl sərə wu takasiya ndə

mai, alaga thlafati aga ngguta ndə mai, kwadashima, shishikur, ənga na ndə pampaməu. **2** Ənggər zər mamənji wu caguli aga sa u'wa, ta'yi hya də njira wu caguli aga ndər Hyal aga hya dəbaga hau wu mbəfər hyi. **3** Kəl hya məl abangau, ta a dər hyi abər Thlagə Yesu mənəhə nga ja. **4** Ənggəra hyu shili əgya Yesu Kərsiti, ndəra ənggər tsəka mbəmbədəu, kəra nji piyari kau, ama Hyal a cadəbiya nyi ri ənga nə nyi kadakadarkur. **5** Nahyi tsu ənggər tsəka mbəmbədə nga hyi ənggər naja, həhər nga hyi ənggər Ki Hyal aga hya də dəbə dʒə pubu'yar cicau, aga hya lər sadaka dlədləwu anə Hyal lagur Yesu kərsiti. **6** Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, “Kəja ya vər la tsəka wu məlmə Səhiyona, tsəka kəra cacadə dlədləvau, ənga kalar ndəra hənggəri ənga ja, naju nda gu səli mai.” **7** Agabangau, anə hyi nahyi njira hənggəri, tsəka kau wu shili ənga dləvau anə hyi, ama anə njira nggəl ara hənggəri ənga ja, ənggər kəra tsətsəfau wu ndər Hyal, abər, “Tsəka kəra njir hər didana a dəri tsəka təghə hər.” **8** Ənga tsətsəfə nga nyi tsu, “Naja tsəka kəra wu shili nga thlə hi anə nji ənga naja ngə tsəka kəra məliya nja dlanakər.” Ndu thlə hi ara ndə nggəl ara bəlar ndər Hyal, kəra ca ngə sərə mbamba tsu kadəu aga nda. **9** Ama nahyi njira Hyal dəmbiya ngau, nahyi njira Hyal dəmbiya aga hya də pubu nə təlkur nyi, nahyi nji kəra Hyal fiya aga dləvə nyi, nji gə Hyal nga hyi, aga hya nar nyi anə alenji sə mənəhəu kəra ji məliya hyi, naja ndəra həbiya hyi sara wu kuthləu a shili wu mbəmbəl dədəgür nyi. **10** Dədəməu, a'yi hyi nji gə Hyal mai, ama kabangəkau, a dər hyi nji nyi ara hyi hənggəri ənga ja. Dədəməu, nahyi a'yi uya təhudə Hyal mai, ama kabangəkau a dər hyi njira uya təhudə nyi. **11** Nahyi bazhir 'wa də 'yar, ənggər nji shishili ənga məthləpi nga hyi wu duniya, yu kədi hyi, aga hya hwinəkər sara ara sərə wu shili ənga bikau kəra hya vər papa əni wu dəfuwa hyi. **12** Bəgə nggyabiyar hyi wu pama njira a'yi wu sən Hyal mai, a də mənəhəu, alaga ma ndə na nahyi njir məl sə dəmwa'yū, ndu sən ləri sər məla hyi kəra mənəhəu, ba nda dləvə Hyalər hyi ar pəcir shili nyi. **13** Hya lər kərhyi lagur məl thlər ənga sərə kalar njir səm təlkur kəra nji ciya wu pama nji ar kəra hyi wu na, alaga naja ngə təl dəgaləu. Hya məl abangə aga gənggəri nyi səli anə Hyal. **14** Anə gwamna tsu, hya məl thlər ənga sərə ndu na, arya nanda ngə njira Hyal fuwa hyi wu pəla nda, aga nda hwathləya njira gərə nggar ndər, ənga nda faliya njira wu nggar ndər. **15** Arya sərə Hyal wu cim ngau, ya

məl sərə mənəhəu. Lagu kə nga hyu hədiya miya njir ndər puyiu kəra wu biya sara wu miya nji dza. **16** Hya nggya ənggər njira wu kambəkür kərnda, ama hya sara piyari kambəkür kau, ja də lagu kəra hyu məl sə dəmwa'yi ngə mai, ama kəl hya nggya ar viya mafa Hyal. **17** Hya gənggər nyi səli anə kalar ndau, ənga hya cabiy. a nyi yiwükür anə kuvwar hyi njir nu, ənga hya gənggər nyi səli anə Hyal, ba ənga tsu hya lər dəgalkür anə təl. **18** Nahyi mafa'yar, hya lər kərhyi anə tarkir hyi ənga hudə zəməu, a'yi njir məl sə mənəhə anə hyi waci mai, ama ətsu hya məl sərə mənəhəu anə njira wu məl sə dididi anə hyi. **19** Arya wu pina hudə Hyal ma ndə wu səsə'u sa bəwəwatə gərə vazə nyi a'yi aara naja nə Hyal. **20** Ama mi ngə sər bəwasər hyi ma nji dəgə hyi arya sər məla hyi kəra didida? Ama ma arya məl sə mənəhə nga nji dəgə hyi kakal nga nyi wu mwar Hyal. **21** Arya Hyal ngga hyi aga hya lar bəwəwatə ənggər kau, arya Kərsiti ma a sar ja bəwəwatəu anə hyi aga ja cabiya hyi abər nahyi tsu wu nda lar bəwəwatəu. **22** “Naja a'yi saya məliya bikə mai, ənga sər ngguta vi a'yi wu miya ja mai.” **23** Ənggəra ndə nggənggəl nyi naji shabiya nda ənga nggəl mai. Ənggəra ji sa bəwəwatəu, naja a'yi pəhəna miya nə gərəh nda nə kibiya mai. Ama ba ji lər kərnyi anə Hyal ndəra wu məl numa nə jijiri. **24** Naja ənga kərnyi ngə hər bikər mən wu dza ja a dar wu dladlakau aga mənə shabiya nyi yi anə bikau ba mənə də njir məl sərə tsatsa'a. Lagur takasə kəra nji takasə nyi ta nga mən uya shilgəbiya dzau. **25** Kadivira hyi də njir nu Kərsiti, ənggər təmahəu sasa nga hyi, ama kabangəkə kə hya njir nu nyi a shar hya shili əgya ja ndər bəla, ənga ndər tsam nggyabiyar hyi.

3 Ənggər kəra yi na anə mafa ta, nahyi məthləkə'yi tsu, kəra njir nu Kərsiti, hya lər kərhyi anə shilir hyi aga ma aleniyi shili a'yi wu pama nda kəra gərə hənggər ənga ndər Hyal ndu sən kəthləbiya nda a shili, arya sər məla məthləkə'yir nda, ba nda hənggəri ənga Hyal. **2** Ar pəcira shilir nda ləri nggyabiyar hyi kəra jijiri ənga ənggəra hyu gənggər səli anə nda ba nda də njir nu Kərsiti. **3** A sara bəthlə dʒər hyi nə gumagumkür a də sərə nju ləri ənga li mai, sə ənggər ləm kər ənga ha sərə nji məliya sara wu əndzau ba ənga kar ha nə gənna gəngəu. **4** Kuji gumagumakürər hyi ja də sara wu dəfuwa hyi, naja ngə gumagumakür kəra gərə dəzau, naja ngə nggya nə həya kər, ənga nggyabiya jaməu əkkə'yi nji, nanda ngə nggyabiya

kæra mēnahə gagadāu wu mwar Hyal. 5 Arya lagur nggyabiya kə ngə mathləkə'yi kəra wu nu Hyal əŋga fiya fər kərər nda wu Hyal dādəm mēliya nggyabiya nda mēnahə gagadāu wu mwar Hyal lagur lər kərnda anə shilir nda. 6 Ənggər kəra Saratu, mala kəra bəlar ndər sal nyi, Ibrahimu, əŋga ngga nyi əŋga thlagə dā. Nahyi tsu, ku'yi nyi ngau nə jiri, ma hyi məl sərə tsatsa'a gəra əŋga hivər kalar sau. 7 Ənggər kə tsu shili, hya nggya əŋga mathləkə'yir hyi əŋga nda wu dāfuwa hyi, hya fiya nda əŋga gənggər səlī arya nanda nji tətəwa, ta dā wu cir zəmə nga hyi wu sər fa'aki nə mayiwakur nə pi. Hya məl abangə a sara vanyi sə a kar kədi Hyalər hyi. 8 Ayukudā ndər kau, yu na anə hyi patəu, bəgə hya nggya əŋga dābər kər, əŋga hya nggya əŋga təhudəu əgya kərhyi əŋga hya ca yiwukur anə kuvwar ara nahyi zamə əŋga hya ca ku'wukur anə kuvwar hyi, ba əŋga hya həya kər. 9 Hya sara kyi dēmwa'yikur anə njira mēliya hyi dēmwa'yikur mai alaga hya nggəl njira nggəliya hyi mai. Ama hya dā nji fə barka arya aga məl sə mēnahə ngə Hyal ngga hyi aga hya dā njir dləw barka ara ja. 10 Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal, “Kalar ndəra wu yiwu nggyabiya mēnahəu, əŋga ju yiwu ja nggya cacaguli, kəl ja kar kiyara ja ara ndər dēmwa'yu əŋga miya ja ara thlafati. 11 Kəl ja piyari məl sərə dēmwa'yu ja məl sərə mēnahəu; əŋga kəl ja gal nggya jaməu əŋga kalar ndau əŋga ja nərdzə gagadāu aga nggaya jaməu. 12 Arya Thlagəu nga vər bəla nji tsapəu, əŋga himiya ja papahau aga səhimi sərə ndu kədi nyi. Ama Thlagə wu sha bama anə njir məl sə dēmwa'yi mai.” 13 Wa ngu sən mēliya sə dididi anə hyi ma hyi ciya kər aga məl sərə mēnahə? 14 Ama ma hyu sa bwaḃwatəu arya məl sə tsapəu, a uyar hyi barka ara Hyal. Agabangau, hya sara hivər dawar hyi ənggər nanda mai, əŋga hya sara gərahə arya sərə ndu məl anə hyi mai. 15 Ama wu dāfuwa hyi, hya ha kəra Kərsiti ar viya Thlagər hyi. Hya nggya papabau cumu aga hya uya sərə hya sən shaduwa anə ndəra a vər yiwa hyi ar kəra fər kər kəra hyi əni wu Kərsiti. Ama ga shaduwa nyi wu bətsəkər kər ba əŋga gənggər səlī. 16 Ətsu hya nggya əŋga dəngar hyi cica, aga njira wu ndər dēmwa'yi ar kəra thlər mēnahər hyi kəra hyu məl wu Kərsiti nda gu səlī arya sərə ndu na. 17 Ma yiwu huḃa Hyal ngau, a ndiya əŋga mēnahəu, aga hya sa bwaḃwatə arya məl sərə mēnahəu a mwara sa bwaḃwatə arya məl sə dēmwa'yu. 18 Arya kərsiti tau aga zəməu arya bikə nə nji patəu. Naja ndə tsapə tau arya nji tsapəu

əŋga nji gəra tsapəu, aga ja hər hyi a shili anə Hyal. Nji tsiya nyi wu kumər dzau ba ji hya'ari əŋga pi lagu Mambəl. 19 Əŋga mambəl kəra hya'ana nyi sara vər tau ngə ləbiya nyi a vwar vira nji fiya mambəl nə nji tətə ari ba ji wuwa tətəlna nda ndər Hyal ar kəra hya'ari nyi sərə vir tau. 20 Mambəl'yar kə ngə mambəl njira kadəu nggəl ara bəlar ndər Hyal, alaga kə Hyal a munyari əŋga nda ar pəcira Nəhu a vər hər kwambwal ari. Ar pəci ta, nji diyawu waci ngə uya mbədau lagu 'yimi, nji cisu wacu. 21 'Yimi ta ar pəcir Nəhu ta ngə cabiya culi bəḃətizəma kəra mbədana hyi kabəngəkə tsu, ama mbədə kəra hyi uya kau, a'yi lagur ci didi əŋga 'yimi sara ar dza hyi nga hyi uya mai, ama lagur yiwa sara ara Mambəl Hyal ja cina dəngar hyi. Bəḃətizəma kəra mbədana hyi kau, ji məl abangə lagur hya'ari Yesu Kərsiti sara vir tau. 22 Naja ndəra hya'ari sara vir tau a ma'yiri ja a dəməlmau, naja ngə ndəra a vər nggya ar tsi mazəma Hyal. A dənə nga ja vər səm təlkur ar kəra waladi'yar əŋga təltəl'yar əŋga njir dənəma, ba əŋga njir dənəma təlkur papatəu əŋga ndə fiya kəra nda əgya kida ja.

4 Ta dā hyu sənī abər Kərsiti a lar bwaḃwatə arya mən wu kumər dza ja, agabangau zamḃa 'yar, ta'yi hya nggya əŋga dəŋga abangau, aga hya sən səsə'wuri bwaḃwatə wu dzau, arya kalar ndəra lari bwaḃwatə wu dza ja, a ndiyar ja dənəma bikau. 2 Arya najakau, tsu ju dumwa əŋga nggya suna suna nə ndəndəkər nə kumər dzə kəra wu nda bəliya nyi mai, ama ju məl sərə pina huḃa Hyal wacu. 3 Arya a sanar hyi pəci gangə dādəmə a vər məl sərə njira gəra sən Hyal wu yiwu məl, sə ənggər nggya nə səsəkər, əŋga suna nə kumər dzau əŋga sa sə sasa, əŋga yiwu nggya wawahə gəra kər, ba əŋga nu katəu, kəra sə zhizhigər ngau. 4 Ənggəra tsu hyu bəra dābə kər əkkə'yi nda wu məl sə dādəmwa'yi mai, ba ndə lari ənggər sə dādəgur ngə anə nahyi kəra biya sara wu nda, ca ngə dā ndu nyabiya hyi əŋga nggəl. 5 Ama ndu nda ləri sakida sər mələ nda əŋga miya nda anə ndəra a nggyar tsa'a aga məl numa anə njira əŋga pi əŋga nji tətəu. 6 Ca ngə sərə dā nji tətəlna ndəshigu anə njira əŋga pi əŋga nji tətəu, aga Hyal a dābaga məl numa anə nda ənggər nə njira wu kumər dzau, ama aga nda nggya aga Hyal wu mambəl əŋga Hyal. 7 Pəcir kudiyə nə kalar sau a dər ləhəu. Agabangau, kəl hya dəngabiya sə mēnahəu, əŋga hya kəkəya kərhyi aga hya dābaga sən kədi Hyal. 8 Sərə ndiya sa'yar kə patəu, ca ngə hya

ca yiwukur anə kuvwar hyi gagadau, arya yiwukur wu dazhəna bikə gangə kəra nji məliya. **9** Hya da njir dləwu məthləpi anə kuvwar hyi ənga tsi məməthləu. **10** Kalar ndə wu pama hyi ja məl thlər ənga kalar culi lə sə lələ kurthlə kəra Hyal nə nyi aga dləwa kuvwa nyi. Wu lagu kə nga hyu nda məl thlər ənga lə sə lələ nə Hyal mənəhəu. **11** Kalar ndəra lə sə lələ nyi, ca ngə tətəlna ndər Hyal, bəgə ja na sərə Hyal na aga ja na. Kalar ndəra lə sə lələ nyi, ca ngə məl thlər anə nji, bəgə ja məl thlər ənga dənəma kəra Hyal nə nyi aga wu kalar lagu nja lər fal nyi anə Hyal lagu Yesu Kərsiti. Bəgə kadakadarkur ənga dənəma ja nggya ba'anuwa. Amina. (aiōn g165) **12** Nahyi Bazhi 'wa da 'yar, ja sara da sə dədəgür anə hyi ma hyi sa bwaḃwatə ar pəcir dzəbiya dza mai, a sara hya dənga a bər vanyi sə mafəliyəngə nga vər da anə hyi mai. **13** Ama arya kau, hya caguli ara hyu sa bwaḃwatə daḃə ənga Kərsiti, ara ar pəcira nju nda cabiya kadakadarkur nyi, hyu nda nyabiya dzə ənga caguli gagadau. **14** Hyal ngə wu fənggər hyi barka jijiri ma nji nggənggəl hyi arya nahyi njir nu Kərsiti, arya Mambəl kadakadarkur kəra ca ngə Mambəl nə Hyal ja nggya ənga hyi. **15** Ma nji nə hyi bwaḃwatəu, ja sara da ara nahyi njir tsa ndə mai, alaga njir həl ənga alaga njir batal paməpaməu, ənga alaga njir fə miya a vu ndər ndau. **16** Ama ma hyu sa bwaḃwatə arya nahyi njir nu Kərsiti, ja sara da sə səsəli anə hyi mai, ama hya fal Hyal ara nju ngga hyi njir nu Kərsiti. **17** Pəci ta kəra Hyal wu nda məl numa anə nji a dər, ənga ju nda dzəgwa məl numa kə wu ki nyi. Ma da ar mən njir nu nyi nga ju dzəgwa, mi ngu nda da ənga njira gərə dləwuri ndəshigu nə Hyala? **18** Ənggər kəra ja tsətsəfə wu ndər Hyal, “Ma da dzadzau anə nji gə Hyal nda uya mbəḃəu, mi ngu nda da ənga njira gərə hivər Hyal, ndu dumwa nga nggya wu bika?” **19** Agabəngau, patər njira wu sa bwaḃwatə ənggərə Hyal wu yiwu ja da, nda bəra dumwa ənga lər kərndə anə Hyal ndəra məliya nda ənga nda dumwa ənga məl sərə mənəhəu.

5 Kabəngəkə ya vər tsəfə anə hyi njir tədə mwa ənga yu kədi hyi arya sər bwaḃkər kəra vər bwaḃkər anə daḃə dzə nə njir nu. Nayi tsu ndər tədə mwa ngau ənggər nahyi ndəra lari sa bwaḃwatə nə Kərsiti ənga tsu ndəra wu nda dləwuri kadakadarkur kəra Hyal wu nda cabiya mən. **2** Yu kədi hyi, hya bəla nji gə Hyal kəra wu tsa hyi. Arya nji nə hyi thlər nə bəla nda ənggər kəra njir bəla a vər bəla fəgər nda. Hya

sara tədə mwa anə nda ara nji ciwa hyi a gwa mai. Ama hya tədə mwa anə nda ara yiwur hudə hyi nga hyi hənggəri hya məl abəngə ənggər kəra Hyal wu yiwu hya məl. Hya sara məl thlərər hyi aga hya uya gənnə waci mai. **3** A sara hya ca dənəma anə njira nji fuwa wu pəla hyi mai, ama kəl hya da sər fə li kəra ndu fa'abiya hiya nyi. **4** Ar pəcira Kərsiti ndər bəla kəra dəgal wu nda cabiya kər ar babal, hyu nda uya mitawal nə kadakadarkur kəra gara dazau. **5** Abəngə tsu nahyi wazha baduwari, hya həya nyi kər anə njira nggurum. Patəkura hyi kəl hya nggya ənga həya kər anə kuvwar hyi, arya, tsətsəfə nga nyi abər, “Hyal wu papa njir bwaḃzau, ama ju ca ku'yakur anə njira ənga həya kər.” **6** Agabəngau, hya da ənga həya kər əgya kida dənəmar Hyal, aga ja nda həna hyi ma pəca nyi a dər. **7** Hya fuwa patər sərə wu bəla hyi wu tsa Hyal ba hya far ani ara ju yiwu ja dləwar hyi. **8** Hya kəkəya kərhyi, ənga hya nggya papahə li, arya dawar hyi, shatan, kəra ənggər ləvari kəra vər hwavi kəra vər gal ndəra ja daḃəga dāhu. **9** Hya ka nyi ara shili ara hyi, hya ta'yi ənga dənəma wu mbərsa, ara hyu sənə abər zamər hyi'yar kəra a ndu duniya patə a vər sa culi najaka bwaḃwatə kəra hya gwa kau. **10** Ama Hyal ndər ca ku'yakur anə nji patəu, naja ndəra ngga hyi aga hya da wu cir zəmə ənga Kərsiti wu kadakadarkur nyi nə ba'anuwa. Ayukudə hyi lar bwaḃwatə nə pəci kushu, ju sa bəra shabiya hyi a shili ara kərnyi, ba ja məliya hyi bəbalu, ənga tata'yi pir, ba ənga gərə kənggəḃəu. (aiōnios g166) **11** Səm təlkur a nggyar nə nyi ba'anuwa. Amina. (aiōn g165) **12** Silasu ngə dləwar da yi tsəfəri najaka cama tsətsəfəu, ndəra zəmə məl thlər tsa'a miya dəfu, yi tsəfər hyi sə yidəu aga ya tsətsəkür dəfuwa hyi ar kəra mbərsar hyi ənga yu yiwu ya bəra nar hyi abər ku'yakur Hyal kəra ju ca anə mən jiri nga nyi ənggər kəra yi nar hyi ta. Hya dumwa ənga hənggəri wu ja. **13** Nanda njir nu Kərsiti kəra wu Babilanu, njira nji cadəbiya əkkə'yi hyi, nda vər usa hyi, abəngə tsu zər da Markusu wu usa hyi. **14** Hya usar kuvwar hyi ənga bərpə dzə nə yiwukur. Bəgə Hyal a nə hyi hudə pərtə patəu wu Kərsiti. Amina.

2 Biturusu

1 Sara ara Simanu Biturusu, ndər məl thlər Yesu Kərsiti əngə cama səsau, A nda nə nji, njira yau tsapəkur nə Hyalər mən əngə ndər mbəda mən Yesu Kərsiti, njira dləwuri mbərsa kəra duduru ənggər nər mən kau. **2** Bəgə mayiwakur əngə hufə pərtə ja nggya nər hyi lagur sənbiya Hyal əngə Yesu Kərsiti Thlagər mən. **3** Hyal wu hyalkur nyi a nər mən ri ja kalar sərə mən wu yiwu aga nggyabiya əngə nggya hyalkur, lagur sənbiya nyi, ndəra ngga mən a vu kadakadarkur nyi əngə mənəhəkur nyi. **4** Lagu kə ngə ji nə mən alkawal dədəgal əngə duduru, aga lagur nda ngə mən wu dzəgwa da wu cir zəmə wu nggyabiya nə hyalkur aga mənə sən nggwadəna kər ara nggya dəmwa'yu nə duniya kəra suna paməpamə a'yi a gwa. **5** Agabangau, hya nərdzau, hya cakər nyi anə mbərsar hyi mənəhəkur, əngə anə mənəhəkur tsu sənbiya sau, **6** əngə anə sənbiya sə tsu, kəkəya kər, əngə anə kəkəya kər tsu cinapi əngə anə cinapi tsu nggya hyalkur, **7** əngə nggya hyalkur tsu yiwu zaməkur, əngə yiwu zaməkur tsu hangəkalkur əngə hangəkalkur tsu hangəkəl zaməkur, əngə hangəkəl zaməkur yiwudzau. **8** Ara ma sə'yar kə a'yi wu dəfuwa hyi gagadau, ndu kar hyi ara nggya gərə kətər dzau əngə gərə cakər dzau wu sənbiya sə ar kəra Thlagər mən Yesu kərsiti. **9** Ama kalar ndəra tini uya culi najaka sau, a dər ja ndər tsamə sə lələfuru əngə ndə ləfau. Əngə a farər ja abər a cina nyir nji sara ara bikə nyi kəra tərabiya. **10** Agabangau, wazha ama, hya nərdzau aga hya nyabiya nggar hyi əngə cadər hyi kəra nji məliya hyi. Ara ma hyi məl abangau, nahyu sən dla tsu mai. **11** Lagu kə tsu ngə hyu nda uya dləwu nə jijiri a vu təlkur Thlagə əngə ndər mbəda mən Yesu Kərsiti. (aiōnios g166) **12** Agabangau, cumu ngə yu bəra dəngar hyi ar kəra sə'yar kau, alaga kə hyu sənbiya nda kau, əngə ciyar hyi hi wu jirkur kəra a'yi ara hyi kabangəkau. **13** Yu nggani a dər tsa'a ya bəra dəngar hyi ar kəra sə'yar kau, ma tsu yi əkkə'yi hyi wu dzə kau, **14** arya yu səni abər pəcir təkəbiya dzau əngə kumər dzə kau, a dər ləhəu, ənggər kəra Thlagə Yesu Kərsiti cabiya də. **15** Agabangau, yu məl kalar sərə yu sən məliya aga ya ləri abər hyu nda dumwa əngə dəngari sə'yar kau, alaga ar pəcira yi piyari najaka dzau. **16** Ar pəcira 'yi nar hyi ar kəra dənəma əngə shilir Thlagər mən Yesu Kərsiti, a'yi pumungutu tsədlatsədlə sara vu hahangəkur nə ndə ngə 'yi nar

hyi mai, ama sərə 'yi ləri əngə liya 'ya ngau. **17** Ara a'yi 'ya tata'yi əna ar pəcira ji dləwuri ha kər əngə kadakadarkur sara ara Hyal Tada, ar pəcira 'yi nggari dāhə dədəgal sara dəməlməu kəra a vər na, “Naja kau, Zər da ngau, yu yiwu nyi gagadau, əngə ja tsu, huda ya pidari.” **18** Na'ya əngə kər'ya ngə nggar dāhə kə sara a dəməlməu, ar pəcira 'ya əkkə'yi ja ar dar mə cicau. **19** Əngə tsu 'yu səni abər ndər nə nabi'yar kəra ndə də jijiri. Nahyi tsu hya nərdzau, hya səya nyi himi ənggər kəra mbəmbəl wu mbəl wu kuthlə wacikal vi, kəl ma shashilga disha wur vi tsu mbəl wu dəfuwa hyi. **20** Sə tanggərma hya səni wu dəfuwa hyi abər vanyi ndərhaha a'yi wu ndər Hyal kəra sara wu dəngə ndə ngə nyi shili mai. **21** Ara ndərhaha a'yi wu shili sara wu dəngə ndə mai, ama ndə ngu na ndərhaha sara ara Hyal lagur Məmbəl Cici kəra wu ləbiya nyi.

2 Ama nabi fati a'yi nda gangəu wu pama nji ənggər kəra nju uya njir highiḡə fati wu pama hyi, ndə həlwa dzə wu hyi əngə dəngə dididi. Ka mbəri ndə shabiya yi anə ndəra kətiya nda ara tau, ndə dzəgwa uya tə anə kərndə **2** Nji gangə tsu wu nda nu lagur gal məsəhəkur wu lagu gərə səlikur. Lagu kə tsu ngə alenyi nji wu nda shini nyi yi anə jirkur. **3** Wu lagur sunar nda, mələm'yar dəbə dzə ndu nda shili əngə dāhə məsəhə nə fatir nda. Alaga kə a thləna ndar nji numa tsu kadəu, əngə ndəra wu nda dləna nda papabə ngə ja **4** Arya Hyal a'yi piyari məl numa anə waladi'yar ar pəcira ndə məliya bikə mai, ama kəl ta ji vakuwa nda a gu u'ur kətsa, ji jahuwa nda a gwar vi dzəgam kəra ndiya əngə dzəgamu. A ndəna ngə ndu nggya ndu səkə pəcir numa. (Tartaroḡ g5020) **5** Ma də naja a'yi sələkər anə nji dədəm wu pəcira ji sana duniya əngə 'yimi mai, ama kəl Nəhu ndər tətəlna ndəshigu nə tsapəkur əngə alenyi nji mədəfau **6** Ma də Hyal sana mələmə Sodomu əngə Gwamwara lagur nggyina nda əngə u'u ba ndə sha aga bəbər, əngə ji məliya nda ndə də sər highiḡəu anə njir məl bikau, njir məl sərə gərə kyau. **7** Ma ji kətiya Lotu, ndə tsapəu, ndə kəra a vər nggya wu pama nji shishi kəra zəwar nyi. **8** (ara naja ndə tsapəu, kəra a vər nggya wu pama njir məl sərə gərə kyau, vu'yi əngə pəci uya diyadiyabəkur nə mambəl lagur sərə ju ləri əngə ju nggari ndu məl). **9** Ya ma abangə ngə nyi, lagu kə ngə mən səni abər Hyal a'yi ja əngə sən ənggəra ju sa həbiya nji tsapə nyi'yar sara wu ḡəwəwətau, ma njir məl dəmwa'yikur tsu, wu dumwa əngə məl dəmwa'yikur ba'anə pəcir numar

nda. 10 Kə jiri nga nyi anə njira lər kərnda aga məl sərə ngga məsahə anə kumər dzə lagur məl səsukur ənga nggəl ara məl sərə njir tədəmwa wu na. Nji kau, nji u'ul li ənga bəfal kərngau, nji gərə səli ənga njira gərə hivər njira adabanga nda. Ndu sən nggəl njira nji gərə ləri ənga li. 11 Ama alaga waladi'yar kərə ənga dənəma gagadə kau, a sən shili ənga vazə anə njira vər nggya wu mwar Thlagə mai. 12 Ama nji kau, ndu ndər nə dida ar kərə sərə ndə gərə nggabiya. Nanda ənggər sər tagə nga nda, njira gərə ənga dənga, njir məl sərə dza nda wu yiwu wacu, njira nji yabiya aga nja mbar nja tsiya nda ənggər sər tagə nga ndu nda kudau. 13 Ətsu ənggər kərə ndə lər bwaḃwatə anə nji abangə tsu nga nju nda nər nda bwaḃwatəu. Dəngar nda ənga sə mənəhəu, ca ngə məl səsukur əpuci. Nji vavazə nga nda aya sər mələr nda dididi nga nyi, ma ndu sa ənga səm sər səm ənga hyi, dəngar nda dəmwa'yi nga nyi. 14 Cumu dəngar nda lagu səsukur nga nyi, nandu piyari məl bikə mai, ndu dumwa ənga ngguta njira gərə ənga dənəma wu mbərsar nda. Nanda njir suna ngau, njira nji shi'una. 15 Ndə piyari lagu kərə ta'yu ndə dzəgwa nu lagu Balamu zər Biyaru, ndəra wu yiwu gənna gagadau lagur məl sə dəmwa'yu. 16 Ama nji kughiya nyi ara məl sə dəmwa'yu, kəl kwara kərə gərə saya ndər pahəna miya ji ndər ənga dāha ndau, aga ja kar nabi ara məl sə dididi ənggər nabi wu thləkau. 17 Najaka njir thla fati a'yi nda ənggər dəl nə 'yimi kərə ulnakər, ənga ənggər kunjigərpa kərə yambadəu a vər kədlau. Hyal ənga kərnyə a piyar ndari vir nggya kərə ndiya ənga kuthlə gagadau. 18 Ara nji kau, lagur sə dididi ənga ndər məməlaməu kərə ndu na, ənga cim nə məl səsukur ənga məl sə gərə səli nga ndu nggutəna njira ənga dzau nga ndə biya ara wu nggyabiya nə bikau. 19 Ndə məliya nda alkawal nə nggya kambau, ama nanda ənga kərnda tsu nda mafa anə sər mələ nda. 20 Ma nda piyari məl sə dəmwa'yi nə duniya ara ndə səni Thlagə ndər mbədə mən Yesu Kərsiti, ama ba ndə bəra sha a nda məl sə dəmwa'yu, ndu nda dā dididi a ndiya ta nda dədəm ta. 21 Kuji anə nda ma nanda a'yi saya sənbiya lagu nə nggya nə tsapəkur tsu kadə mai, ara a sənbiyar nda ba nda dzəgwa bəra sha ara məl sə ənga ndər cici nə Hyal. 22 Arya karapə kə jiri n/ga nyi abər “Hya a shari ju nadə sərə ji tapərana” ənga “Fəshiu kərə nji pərana a bəra shari a gu tsukwaḃə nyi.”

3 Bazhir 'wa dā 'yar, najakə ngə tsəfə dā nə məthləkura nyi anə hyi. Gyapə yi tsəfəri aga ya bəra fuwa dənga nə jijiri wu dəfuwa hyi. 2 Yu yiwu hya bəra dəngari ənga ndər nabi'yar kərə tərabiya tsu kadəu, ənga ndər kərə Thlagə ənga ndər mbədə mən nar mən lagu miya cama səsə nyi'yar. 3 Sə tanggərma, hya dā ənga səni, abər wu jomər duniya njir ngguta nju nda shili, ndu nda dumwa ənga məl sə dididi kəl sərə ndu yiwu nga ndu məl. 4 Ndu nda na, “Ya əmani ngə alkawal nə shili nyi kə ja? Kəja əjir mən'yar a piyar duniya ama tsu sə a vər ma'yi kakal ənggər kərə saya dā, sə a'yi kərə bəlar dzə mai.” 5 Ama kəja kərə nda a fari abər lagu ndər Hyal ngə kalar sərə nji məliya a dəməlməu ənga a gyu 'yi, nji həbiya nda sara wu 'yimi ənga lagu 'yimi. 6 Lagu 'yimi ətsu nga nji tuzhina duniya nə zaman ta. 7 Lagu culi ndər ta tsu nga nji piyari dəməlməu ənga duniya nə kabangəkau wu nda sanakər ənga u'u, kərə Hyal piyari aga ja səkə pəcira nju nda məl numa anə njir məl sə dəmwa'yu. 8 Ama a sara hya far najaka ndər bazhir 'wa dā'yar mai, pida pathləu ənga Hyal ənggər fa duburam nga nyi, ətsu fa duburam ənggər pida pathlə nga nyi. 9 Thlagəu, a'yi wu far ənga alkawal nyi ənggər kərə alenyi nju dənga wu ndəndəkur kə mai. Munya nga ju məl ənga hyi, ara na ja a'yi wu yiwu ndə zəmə a sanakər mai, ama aga kalar ndə ja uya pi. 10 Ama pəcir shili Hyal wu nda dā ənggər shilir ndər həl gərə nju səni. Dəməlmə wu nda sanakər dāḃə ənga wu gagadau, kalar sərə a'yi a gwagwa wu nda ngyinəkər ənga u'u. Duniya ənga sərə wu ja patəu wu nda ndzau. 11 Ma dā mbar kalar sə nga nju nda ndzana lagu kə abangau, wa thləm culi nji kərə hya kyaga dā? A kyau hya dā nji cicau, njir məl sərə Hyal wu yiwu, 12 ənggərə hyi wu səkə pəcir shilir Hyal ənga hya kusar shili nyi. Pəci ta ngu nda shili ənga u'u nə nggyi duniya ənga kalar sərə a gwa. 13 Ama ənggər kərə ju nyana alkawal nyi, mən wu səkə shilir dəməlmə mafəliyangəu ənga duniya vir nggya nə tsapəkur. 14 Agabangau, bazhir 'wa dā 'yar, kərə yu yiwu, ta dāri hyu səkə shilir najaka sau, hya nərdzau aga nja thləwa hyi gərə ənga sərə nja vaziya hyi ari ənga nggya ənga hudə pərtəu ənga ja. 15 Hya dəngari sərə dā Thlagər mənə vər səsə'u mən ca ngə aga kalar ndə a uya mbədəu. Abangə ngə zamər mən Bulusu ndəra mən wu yiwu tsəfər hyi lagu tsətsəlkur kərə Hyal nə nyi. 16 Cimu nga ju ndər ar kərə culi sə'yar kau, lagu cama tsətsəfə nyi'yar. Wu tsəfə nyi'yar alenyi ndər a'yi kərə dzadzau mənə sənbiya nda, kərə

njira gəra təkəbiya sau, ənga njira gəra ta'yibiya dzau
ənga dənama wu mbərsar shasha sərə ndəra nyi wu
na lagur sərə ndu yiwu, lagu kə nga ndu uya tau anə
kərnda. 17 Agabangau, bazhir 'wa da 'yar, ta da a
sənbiyar hyi abangau, kəl hya nggya ənga hangəkal a
sara highibə nə fati a məliya hya dlanakər wu mbərsar
hyi. 18 Ama hya cakər hau wu yiwukur ənga sənbiya
Thlagər mən Yesu Kərsiti. Anə nyi ngə kadakadarkur
kabangəkau ənga ba'anuwa tsu. Amina! (aiōn g165)

1 Yahwana

1 Naja kəra tsu wu dzuguya duniya a'yi ja, kəra a nggari 'ya, əŋga a lar 'ya əŋga liya 'ya, əŋga a tsambiyar 'ya tsu, əŋga a tsəkwar 'ya əŋga tsa 'ya, sə kau ca nga 'ya vər na ar kəra ndər nə pi. **2** Pi kau, a cabiyar kər ar babal, a lar 'ya, əŋga a sakidar 'ya tsu, əŋga ca nga 'ya vər hə'wau anə hyi abər naja ngə Ndər Pi nə ba'anuwə, kəra əŋga Tada nga ja, a canə 'yar ja dzau. (aiōnios g166) **3** Najaka hə'wa sə kəra 'ya vər məl anə hyi a nggari 'ya, əŋga a lari 'ya tsu, aga nahyi tsu, hya sa daβər dzə əŋga 'ya. Daβə dzər mən tsu ara Tada əŋga Zər nyi Yesu Kərsiti nga nyi. **4** Najaka tsəfə kəra 'yi tsəfə anə hyi aga cagulir 'ya a nyabiya dzau. **5** Najakau ca ngə cama kəra 'yi nggari sara ara ja, na'ya tsu, 'yi hə'wuna hyi, abər Hyal ngə mbəmbəl, kuthləu a'yi wu ja alaga kushi mai. **6** Agabangau ma mən na abər mənə vər daβər dzə əŋga Hyal, ama tsu mənə vər bau wu kuthləu, a cabiyari abər njir thla fati nga mən, namən a'yi a vər nu jiri mai. **7** Ma mən nggya wu mbəmbəl, ənggər kəra ja wu mbəmbəl, a vər nggya mən wu daβə dzə əŋga kərmən, mashi Zər nyi Yesu tsu, ja cina mən sara wu kalar bikau. **8** Ma mən na abər bikə a'yi ara mən mai, kərmən nga mənə vər ngguta, jiri tsu a'yi wu mən mai. **9** Ma mən nana bikər mən anə Hyal, naja ndə tsa'a miya dəfu ngau, əŋga naja ndə tsapə ngau, ba ja təfəbiya mən bikər mən, ja dzəgwa cina mən sara wu kalar dəmwa'yikurər mən. **10** Ma mən na abər namən a'yi məliya bikə mai, a cabiyar mən abər Hyal ndər thla fati nga ja, əŋga ndər nyi tsu a'yi a wu dəfuwa mən mai.

2 Nahyi wazha də, ya vər tsəfə najaka tsəfə anə hyi a sara hya məl bikau. Ama ma ndau a'yi kəra məliya bikau, ndər hal a'ya mən a'yi wu mwar Tada, naja ngə Yesu Kərsiti ndəra tsapəu. **2** Naja ngə lər kər nyi nə sadaka nə hə bikər mən, a'yi nər mən waci mai, ama ətsu nə duniya patəu. **3** Ma mən bəlar dladə nyi, a cabiyari abər a sən nyir mən. **4** Ma ndəra na, abər, “Yu sən Hyal,” ama naju bələri dladə nyi mai, najaka ndau, ndər thlafati ngau, jirkur tsu a'yi a wu ja mai. **5** Ama ma ndəra a vər nu sərə ndər Hyal nana, yiwukur Hyal a nyabiyar dzau wu ja. Lagu kə nga mənə səni abər a'yi mən wu ja. **6** Kalar ndəra na abər a'yi ja vər nggya wu Hyal, a fiyar kər kəl ji bə ənggər nə Yesu. **7** Nahyi bazhir 'wa də 'yar, a'yi dladə mafələng nga ya vər tsəfə anə hyi mai, ama dladə dədəm kəra

hyi dləwuri tsu kadə ta ngau. Ndər bəla nə dədəm kə ca ngə cama kəra hyi nggari. **8** Alaga abangau, dladə mafələng nga ya vər tsəfə anə hyi, jirkur nyi a lar nji wu ja əŋga wu hyi tsu, a'ya kuthlə a vər tərabiya əŋga mbəmbəl na jijiri a vər mbəl nga ja. **9** Kalar ndəra na abər wu mbəmbəl nga ja, ama naja a'yi wu yiwu zamə nyi mai, a cabiyari abər tsu ja wu kuthləu. **10** Ama kalar ndəra vər yiwu zamə nyi, wu mbəmbəl nga ju nggya, sər məliya ja thlər hi a'yi tsu mai. **11** Ama kalar ndəra piyari shishir dza zamə nyi wu kuthlə nga ja, əŋga ju bau wu kuthləu. Naja a'yi wu səni vira ju ma'yi a ndar mai, a'ya kuthlə kə a ləfəna nyi ri. **12** Wazha həda yau, yu tsəfə anə hyi, ara a təfəbiya hyir nji bikər hyi a'ya thləmə nyi. **13** Nahyi tada'yar, yu tsəfə anə hyi, ara hyu sənbiya nyi ndəra divira dzəgwa duniya. Nahyi wazha shili, yu tsəfə anə hyi, ara a səmkur hyi təlkur ar kəra ndə dəmwa'yi kau. Nahyi wazha baduwari, yu tsəfə anə hyi, ara a sənər hyi Tada. **14** Nahyi tada'yar, yu tsəfə anə hyi, ara a sənbiya nyir hyi, ndəra divira dzəgwa duniya. Nahyi wazha shili, yu tsəfə anə hyi, ara njir dənama nga hyi, əŋga ndər Hyal a'yi wu dəfuwa hyi, əŋga a səmkur hyi təlkur ar kəra ndə shishi ta. **15** A sara hya yiwu duniya, alaga sərə a gwa mai. Ma ndəra vər yiwu duniya, yiwukur nə Tada a'yi wu dəfuwa ja mai. **16** Ara kalar sərə a wu duniya, sə ənggər suna nə kumur dzau, əŋga sərə li wu cim, əŋga bwasə əŋga sərə ara gau, a'yi wu shili sara ara Tada mai, ama sara wu duniya. **17** Duniya əŋga kalar sərə wu ja kəra nji wu cim ndu tərabiya, ama ndəra wu məl thlər əŋga yiwur həda Hyal, a'yi ja əŋga pi nə ba'anuwə. (aiōn g165) **18** Nahyi wazha həda yau, pəci nə kudiyar duniya nga mən a gwa, əŋga ənggərə hyi nggari abər dawa nə Kərsiti a vər shili, alaga kabəngəkau, dawa Kərsiti a shilir nda gangəu. Lagu kə nga mən wu sənbiya abər wu kudiyar duniya nga mən. **19** Sara wu mən nga ndə biya, ama jiri nanda a'yi nər mən mai. Ara maja bər nər mən nga nda, tsu nda əkkə'yi mən. Ama ma'yir nda a cabiyari abər ndə a'yi kəra wu pama nda kəra nər mən mai. **20** Ama nahyi nər hyi Ndə Cici kə a cadəbiya hyi ri ja, əŋga papatəkura hyi a sənər hyi jirkura nyi. **21** Nayi a'yi wu tsəfə najaka tsəfə anə hyi a'ya nahyi gərə səni jiri mai, ama ara hyu səni, ba tsu hyu səni abər jirkur wu yabiya fati mai. **22** Wa ngə ndər thlafati ka? Naja ngə ndəra kəpalna abər Yesu ngə Kərsiti. Culi ndə kə ngə dawa Kərsiti, ndəra kəpalna sən Tada əŋga Zər nyi. **23** Kalar ndəra kəpalna

səni Zəra nyi, naja a'yi sən Tada mai. Ama kalar ndəra hänggəri, ji nana abər Yesu ngə Zəra nyi, a'yi ja ənga Tada. **24** Bəgə sərə hyi nggari tanggərma ta a nggyari wu dəfuwa hyi. Ma a nggyari wu dəfuwa hyi, nahyi tsu a nggyar hyi wu Zər ənga Tada. **25** Kəja alkawal kərə ji hər mən, abər a'yi mən ənga pi gərə kudəu. (aiōnios g166) **26** Yu tsəfə najaka sə anə hyi ar kərə njira wu yiwu nda səkwana hyi. **27** Ama nahyi, cadə kərə hyi uya sara ara Mambəl Cici a nggyari wu hyi, ənga a'yi kəl hyi bəra gal vanyi ndə aga highiḃə anə hyi mai. Ama Mambəl kərə ji nər hyi wu highiḃər hyi kalar sau, ara highiḃə nyi jijiri nga nyi, sə fafati a'yi a gwa mai. Ənggər kərə ji highiḃər hyi, abangə tsu hya nggya wu ja. **28** Kabangəkau, nahyi wazha huḃa yau, hya dumwa ənga nggya wu Kərsiti, aga ma ji shashili hivər a'yi wu sa mbar mən ənga mənə gu səli mai. **29** Ma hyu səni abər ndə tsapə nga ja, hyu səni abər kalar ndəra wu məl sərə tsa'a zər Hyal nga ja.

3 Abar ngə gangəkura yiwukur kərə Tada cabiya anə mən, kərə nja dzəgwa ngga mən ənga wazha Hyalal Pakatə ca nga mən. Sərə ḃa duniya a'yi wu sən mən mai, ca ngə ara nandu sənbiya nyi mai. **2** Nahyi bazhir 'wa ḃa 'yar, kabangəkə wazha Hyal nga mən, ənga sərə mən wu nda ḃa a ndu mwa tsu, a'yi cabiya dzə ar babal kwatahə mai. Ama mənə səni abər ma Kərsiti sa cabiya dzau, mənə nda ḃa ənggər naja, ara mənə nda lar nyi ənggər kərə ja. **3** Kalar ndəra fərkər ənga Kərsiti, ju cina kərnyī ənggər kərə ja cici kau. **4** Kalar ndəra wu məl bikau, a bəl nar ja dladəu. Ənga jiri, məl bikə ca ngə nggəl ara bəla dladəu. **5** Ama a sən hyi abər Yesu shili aga ja sa həna bikər mən. Ənga bikə a'yi wu ja mai. **6** Kalar ndəra vər nggya wu Kərsiti, naja a'yi wu dumwa ənga məl bikə mai. Kalar ndəra dumwa ənga məl bikau, naji saya lar Yesu mai, ənga naju səni nyi tsu mai. **7** Nahyi wazha huḃa yau, a sara hya piyari ndə ja nggutəna hyi mai. Kalar ndəra wu məl sərə tsa'a, naja ndə tsapə ngau, ənggər kərə Kərsiti tsapəu. **8** Kalar ndəra vər dumwa ənga məl bikə nə shatan nga ja, arya shatan nga a vər dumwa ənga məl bikə mbar dzəgwar duniya. Sərə ḃa Zər Hyal shida wu duniya ca ngə aga ja sa wushina thlər shatan. **9** Kalar ndəra ar viya zər Hyal naja a sən dumwa ənga məl bikə mai, arya pi mafələng sara ara Hyal a'yi wu ja. Naju sən dumwa ənga məl bikə mai, ara naja ar viya zər Hyal. **10** Kəja ənggərə mən a sən tsaməri njira ar viya wazha Hyal ənga njira ar viya wazha shatan.

Kalar ndəra gərə məl sərə tsa'a, naja a'yi zər Hyal mai. Abangə tsu ngə ndəra gərə ca yiwukur anə zamə nyi. **11** Kəja cama kərə hyi nggari tsu kadəu, abər mənə ca yiwukur anə kuvwar mən. **12** A sara hya ḃa ənggər Kayinu mai, naja ndəra nə shatan ngau, kə ji tsiya zamə nyi. Mi ngə sərə ḃa ji tsiya zamə nya? Ara sər mələ ja dəmwa'yi nga nyi, ama sər mələ zamə nyi tsapə nga nyi. **13** Zaməḃa'yar, ja sara ḃa sə dədəgur anə hyi mai, ma njir duniya piyari shishir dza hyi. **14** A sən mən abər a biyar mən sara wu miya tau a shili wu pi, ara mənə ca yiwukur anə zamər mən 'yar. Ama ndəra gərə ca yiwukur, wu tə nga ju nggya. **15** Kalar ndəra piyari shishir dza zamə nyi, ndər tsa ndə nga ja. A sən hyi tsu abər kalar ndər tsa ndau, a'yi ja ənga pi gərə kudə wu ja mai. (aiōnios g166) **16** Kəja ənggərə mənə səni tara mi ngə yiwudzau, ənggərə Yesu Kərsiti lər piya ja arya mən. Abangə tsu kəl mənə lər piya mən arya zamər mən 'yar. **17** Ma ndəra a'yi ənga kalar sərə ju yiwu ba ji lari zamə nyi wu ghar sau, ama naji dləwar nyi mai, abar ngə yiwukur Hyal a sən ḃa wu dəfuwa ja? **18** Nahyi wazha huḃa yau, a sara mənə ca yiwukur ar cicir miya waci mai, ama ənga kalar sər mələ mən ba ənga jirkur. **19** Kəja ənggərə mənə səni abər namən wu jirkur, ba ənggərə mənə cabiya abər a'yi mən ənga kər papal wu mwar Hyal, **20** kalar pəcira dəfuwa mən cabiya mən abər namən a'yi məliya sərə kakal mai. Ara Hyal a ndiya dəfuwa mən, ənga ju sən kalar sau. **21** Nahyi bazhir 'wa ḃa 'yar, ma dəfuwa mən cabiya mən abər namən a'yi məliya sərə kakal mai, a'yi mən ənga kər papal wu mwar Hyal, **22** ənga mənə dləwuri sara ara ja kalar sərə mənə vər kədiyau, arya mənə bəlari dladə nyi'yar, ənga mənə məl sərə wu pina huḃa ja. **23** Ənga kə ngə dladə nyi, abər mənə hänggəri ənga thləmər Zər nyi Yesu Kərsiti, ənga mənə ca yiwukur anə kuvwar mən ənggər kərə ji nana wu dladə nyi. **24** Kalar njira wu bəlari dladə nyi, wu ja nga ndu nggya, ənga naja tsu wu nda. Kəja ənggərə mənə səni abər ju nggya wu mən, mənə sənbiya lagu Mambəl kərə ji nə mən.

4 Nahyi bazhir 'wa ḃa 'yar, hya sara hänggəri ənga kalar mambəl mai, ama hya dzəgabiya mambəla nyi'yar aga nja lari tara sara ara Hyal nga nda. Arya nabi nə fafati 'yar a biyar nda gangə wu duniya. **2** Kəja ənggərə hyu sən tsaməri abər Mambəl Hyal ngə kau. Kalar mambəl kərə hänggəri abər Yesu Kərsiti shili wu kumər dzau, sara ara Hyal nga nyi. **3** Ama kalar

mambəl kəra gəra hənggəri abər Yesu sara ara Hyal nga ja, najaka mambəl, dawa Kərsiti ngau, kəra hyi nggari abər ju shili, ya kabangəkau a'yi ja wu duniya. 4 Nahyi, wazha huda yau, nə Hyal nga hyi ənga a səmkur hyi təlkur ar kəra nabi fati'yar, arya ndəra wu hyi kau a ndiyar ja ndəra wu duniya ənga dənama. 5 Nanda nə duniya nga nda, ca ngə sərə dā sərə wu biya sara wu miya nda, nə duniya ngau, ənga njir duniya tsu wu səhimi nda. 6 Namən nə Hyal nga mən. Kalar ndəra wu sən Hyal ndu səhimi 'ya, ama kalar ndəra a'yi nə Hyal mai, nandu səhimi 'ya mai. Lagu kə ngə mənəu sənbiya Mambəl nə jijiri ənga mambəl nə fafati. 7 Nahyi bazhir 'wa dā 'yar, bəgə mənəu ca yiwukur anə kuvwar mən, arya yiwukur sara ara Hyal nga nyi. Kalar ndəra wu ca yiwukur zər Hyal nga ja, ənga ju sən Hyal. 8 Kalar ndəra gəra ca yiwukur, naju sən Hyal mai, arya Hyal ngə yiwukur. 9 Lagu kə ngə Hyal cabiya yiwukur nyi wu pama mən, ji səwa Zər nyi kəra zəm pathlə a shili wu duniya, aga mənəu uya pi gəra kudau lagu nyi. 10 Kəja kə ngə yiwukur, a'yi namən ngə ca yiwukur anə Hyal mai, ama naja ngə cabiya mən yiwukur, ənga ji səwa Zər nyi aga ja dā sər thla sə nə hənə bikər mən. 11 Nahyi bazhir 'wa dā 'yar, ta Hyal cabiya mən yiwukur, a dāri tsa'a mənəu cabiya yiwukur anə kuvwar mən tsu. 12 Ndə a'yi kəra saya ləri Hyal ənga li mai. Ama ma mən ca yiwukur anə kuvwar mən, Hyal wu nggya wu mən, ənga yiwukur nyi a nyabiya dzə wu mən. 13 Lagu kau, nga mənəu səni abər mənəu nggya wu ja ənga naja tsu wu mən, arya a nə mənər ja Mambəl nyi. 14 Ənga a lar 'ya, ənga a lər 'ya sakida abər Tada a səwar Zər nyi aga ja sa dā ndər Mbəda duniya. 15 Kalar ndəra nana ənga miya ja abər Yesu Zər Hyal ngau, Hyal a vər nggya wu ja, ənga naja wu Hyal. 16 Ənga namən wu sən ənga mən hənggəri ənga yiwukur kəra Hyal a'yi əni anə mən. Hyal yiwukur ngau. Ma ndəra vər nggya wu yiwukur, wu Hyal nga ja a vər nggya, ənga Hyal wu ja. 17 Lagu kə ngə yiwukur nyabiya dzə wu pama mən, aga mənəu uya papalkur kər wu ja ar pəcir thla numa, arya ənggər naja nga mən wu duniya kau. 18 Hivər a'yi a wu yiwukur mai. Ama yiwukur kəra nyabiya dzə jijiri wu kədləna hivər, arya hivər a'yi ja ənga lə bəwəwətau. Kalar ndəra wu hivər, naju nyabiya dzə ənga yiwukur mai. 19 Mənəu ca yiwukur arya naja ngə cabiya mən yiwukur tanggərma. 20 Ma ndə na abər “Yu ca yiwukur anə Hyal,” ama ba ji piyari shishir dza zamə nyi, ndər thla fati nga ja. Arya kalar ndəra gəra

ca yiwukur anə zamə nyi kəra ju ləri ənga li, naja sən ca yiwukur anə Hyal kəra ji gəra ləri mai. 21 Ənga anə mənər ja najaka dladə, abər kalar ndəra ca yiwukur anə Hyal, kəl ji ca yiwukur anə zamə nyi tsu.

5 Kalar ndəra hənggəri abər Yesu naja ngə Kərsiti, zər Hyal ngə nda nyi, ənga kalar ndəra vər ca yiwukur anə tada, ju ca yiwukur anə zər nyi tsu. 2 Lagu kə ngə mənəu səni abər mənəu ca yiwukur anə wazha Hyal, lagur ca yiwukur anə Hyal ənga bəlar dladə nyi. 3 Yiwu Hyal ca ngə, ma mənəu vər bələri dladə nyi'yar. Dladə nyi'yar tsu a'yi tədəbə mai. 4 Ma ndəra zər Hyal nga ja, a səmkur ja təlkur ar kəra duniya. Mbəsar mən ngə məliya mən səmkur təlkur ar kəra duniya. 5 Wa ngə ndər sən təlkur ar kəra duniya ka? Kəl ndəra hənggəri abər Yesu ngə Zər Hyal. 6 Naja ngə shili lagur bəbətizəma 'yimi ənga pənə mashi, Yesu Kərsiti. A'yi lagur 'yimi wacu mai, ama lagur 'yimi ənga mashi. Mambəl ngə sakidar sə kau ara Mambəl ca ngə jiri. 7 Sə makər a'yi kəra ləri sakida, 8 nanda ngə Mambəl, ənga 'yimi ba mashi, nanda kə makər kau, sə zəm ngə dəngar nda. 9 A dləwu mən sakida nə nji, ama sakida nə Hyal nga ndiya patəu. Ara sakida nə Hyal ngau, kəra ji cabiya ar kəra Zər nyi. 10 Kalar ndəra hənggəri ənga Zər Hyal, sakida kau a'yi a gyu dəfuwa ja. Kalar ndəra gəra hənggəri ənga Hyal, a shabiya nyir ja aga ndər thla fati, ara naja a'yi hənggəri ənga sakida kəra Hyal ləri ar kəra Zər nyi kə mai. 11 Najakau ca ngə sakida nyi, abər Hyal a nə mən ri pi gəra kudau, pi kə tsu, wu Zər nyi nga nyi. (aiōnios g166) 12 Kalar ndəra ənga Zəra nyi, pi a'yi ara ja. Ma ndəra gəra ənga Zər Hyal, pi a'yi ara ja mai. 13 Ya vər tsəfə sə kau anə hyi, nahyi kəra hənggəri ənga thləmər Zər Hyal, aga hya səni abər pi gəra kudau a'yi ara hyi. (aiōnios g166) 14 Najakau, ca ngə papalkur kər kəra mən uya a dumwar Hyal, abər ma mən kədi kalar sau ənggər yiwu huda ja, ju nggar mən. 15 Ma mənəu səni abər ju nggar mən, kalar sərə mən kədi ara ja, a sənər mən abər a uyar mən. 16 Kalar ndəra lar zamə nyi a vər məl bikə kəra a'yi a təkər tə mai, ba ja kədi Hyal aga Hyal a nə nyi pi. Ya vər na sə kau anə njira bikər nda a'yi təkər nə tə mai. Bikə a'yi kəra təkər nə tau. Naya vər na abər ja kədi aga naja kə mai. 17 Kalar məl sə dididi bikə ngau, bikə a'yi kəra naja a'yi təkər nə tə mai. 18 A sən mən abər kalar ndə kəra zər Hyal nga ja, naja a'yi wu məl bikə mai, arya Zər Hyal nga vər bəlar nyi. Ndə shishi ta tsu a'yi a sən tsəkwar nyi

mai. **19** A sən mən abər wazha Hyal nga mən, duniya
kə tsu, wu tsa ndə shishi ta nga nyi. **20** A sən mən tsu
abər shilir Zər Hyal a sa nə mənər ja sənbiya sau, aga
məna sən nyi naja kəra ndə jijiri. Namən, a'yi mən wu
ja, naja kəra jijiri, naja Yesu Kərsiti Zər nyi. Naja ngə
Hyal nə jijiri ənga pi gəra kudau. (aiōnios g166) **21** Nahyi
wazha hudə yau, hya bəlar kərhyi ara nu katəu.

2 Yahwana

1 Sara ara ndəra degal nə dabə dzə njir nu, a nda
nə mala dəgal ki cacadau ənga wazha nyi kəra ya
vər yiwu ənga jirkur, a'yi nayi zhizhi dā nga vər yiwu
nyi mai, ama dabə ənga kalar njira wu sən jiri. **2**
'Yu yiwu hyi arya jirkur kəra a vər nggya wu mən
ənga ju nda nggya wu mən ba'anuwa. (aiōn g165) **3**
Bəgə mayiwakur, ənga təhudəu, ənga hudə pərtu sara
ara Hyal Tada ənga Yesu Kərsiti, Zər Tada nyi, nda
nggya ənga mən wu jirkur ənga yiwukur. **4** Huda yi
pipida gagadau ənga yi thləwa alenyi wazha ngau a
vər nu jiri, ənggər kəra Tada cuwa mən mənə məl.
5 Kabangəkau, mala dəgal, vanyi ndər mafəliyanga
nga ya vər tsəfə anə ngə mai, ama kəra ara mən tsu
dədəmə ta ngau. Ya vər na abər, mənə yiwu kərmən.
6 Ara yiwudzə kəra dudur ca ngə mənə bau wu bəlar
ndər Hyal. Ənggər kəra hyi nggari tsu kadəu, ca ngə
hya nggya wu yiwukur. **7** Njir sukwa nji gangə kəra
gəra hənggəri abər Yesu Kərsiti a'yi shili wu kumər
dzə mai, a tətəlnar nda dzə a ndu duniya. Kalar culi
najaka nji, njir sukwa nji ngau ənga dawa nə Kərsiti. **8**
Hya hangəkal ənga kərhyi hya sara sana sərə hyi məl
thlər aga nyi, ama aga hya uya akkəra nyi. **9** Kalar
ndəra cakər sau a dar kəra najaka highibəu, naja a'yi
ta'yi ar kəra highibə nə Kərsiti mai, Hyal a'yi ənga ja
tsu mai, kalar ndəra dumwa ənga highibə nə Kərsiti,
Tada ənga Zər nyi a'yi wu ja. **10** Kalar ndəra shili əgya
hyi, ma a'yi ji shili ənga najaka highibə mai, hya hə
nyi a vu kir hyi mai, ənga hya sara dləwu nyi mai.
11 Kalar ndəra dləwur nyi ju nda dā wu cir zəm wu
shishikur nyi kau. **12** Sə a'yi gangə kəra ya kyaga tsəfər
hyi, ama nayu yiwu ya bəra tsəfər nda mai, ama arya
kau, yu yiwu ya lar hyi bama ənga bama aga hudə
pipidar mən a nyabiya dzau. **13** Wazha kwamə ngə
kəra cacadə nda vər usa ngau.

3 Yahwana

1 Sara ara ndəra dəgal nə dəbə dzə njir nu, a nda nə Gayisu ndəra ya vər yiwu nyi nə jijiri. **2** Nagə bazhir 'wa də, ya vər kədi Hyal anə ngau aga jaməu wu kumur dzau, ənga kalar sə ja də mənəhəu, ənggər kəra mambəl ngə jaməu. **3** Hudə yi pipida gagadau ənggəra yi nggari sara ara alenyi zamər mən ənggəra gə nggya wu jirkur tsa'a miya dəfu, ənga bau wu jirkur. **4** Vanyi sə a'yi a ndiya ənga pina hudə yi gagadə ənggər ma yi nggari wazha də a vər nggya wu jirkur mai. **5** Nagə bazhir 'wa də, a'yi gə ənga məl thlər tsa'a miya dəfu wu kalar səra ga vər məl anə wazha ama, alaga kə nda məthləpi kau. **6** A nar nyir nda culi yiwukur ngau anə dəbə dzə njir nu. A dəri tsatsa'a aga ga səwa nda wu lagu ənggər kəra məl thlər Hyal cabiya. **7** Arya Thləmə kə nga ndə biya, tsu nda a'yi a vər gal dləwa dzə ara njira a'yi njir nu Hyal mai. **8** Arya kau, mənə kyaga thləwa culi najaka nji aga mənə məl thlər dəbə ənga nda wu jiri. **9** A tsəfər yau anə dəbə dzə njir nu, ama ba Diyatrifesu kəra yiwu ja ndiya kalar ndau ba ji nggəl ara nggar səra 'yi na. **10** Agabangau, ma yi shili, yu sa nana ndəla ja, aga kalar ndə a nggari culi na 'ya kəra ju məl. A'yi naja kə waci mai, kə ji bəra nggəl ara dləwu wazha ama, kə ji bəra kari njira wu yiwu nda dləwu nda, ənga ji kədləbiya nda sara wu dəbə dzə njir nu. **11** Nagə bazhi də, a sara ga fa'abiya hiya sə dəmwa'yi mai, ama ga fa'abiya hiya sə mənəhəu. Kalar ndər məl sə mənəhəu sara ara Hyal nga ja. Kalar ndər məl sə dəmwa'yi sara ara Hyal nga ja mai. **12** Kalar ndə a vər lə sakida mənəhə ar kəra Demetrisu arya jirkur nyi. Jiri ənga kərnyi ngə sakida nyi. Na'ya ənga kər'ya tsu ngə sakida nyi, nagə ənga kərngə tsu a sən gə abər sakidar 'ya jiri nga nyi. **13** Sə a'yi gangə kəra ya yiwu ya tsəfə anə ngau, ama naya yiwu ya tsəfə nda kabəngəkə mai. **14** Ya vər yiwu ya shili ənga kusa aga ma sa ndər bama ənga bama. Bəgə hudə pərtu ja nggya ənga hyi. Bazhi'yar kəra ənggau nda vər usa hyi. Ga usar patə bazhi'yar kəra ndəna patə.

Jiwudə

1 Cama tsətsəfəkə sara ara Jiwudə mafa Yesu Kərsiti ənga zamiya Yakubu, a nda nə njira nji ngga, njira Hyal Tada wu yiwu nda, nji kətiya ndalagur Yesu Kərsiti. **2** Bəgə təhudə, ənga hudə pərtəu, ənga yiwukur gagadə nda da nəh hyi. **3** Nahyi bazhir 'wa da 'yar, a yiwur yi gagadəu aga ya na tsəfər hyi ar kəra mbədə kəra a'yi anə mən patəu. Ama kə yi bəra lari a dāri tsa'a aga ya tsəfər hyi ənga ya nar hyi, abər hya nərdzau wu mbərsar hyi, kəra nji nə anə nji cici gə Hyal aga zəm wacu, gəra cakau. **4** Səra da yi na abangə kau, ca ngə alenyi nji a'yi kəra hələwa dzə a vu hyi, njira dədəməu a thlana ndar nji numa. Nji'yar kau, a'yi njir nu Hyal nga nda mai, nanda ngə njira shabiyar mayiwakur Hyal lagur səm gəra səlikur nə duniya ənga ndə kəpalna Yesu Kərsiti Thlagər mən. **5** Alaga abangau, wu sən hyi patəu, ama yu yiwu ya dəngar hyi ənggəra Thlagə mbəlbiya nji nyi sara wu Masaru, ama alaga kau, kə ji bəra dləna njira gəra mbərsa. **6** Ənga hya dəngari ənga waladi'yar kəra gəra bəlar miya thlərər nda, ənga ndə piyari vir nggyar nda. Nanda ngə Thlagə mbiya ənga əpa liyangə, kə ji fuwa nda a gyu kuthləu mbamba ba'anuwə, aga nda səkə pəci numa dəgal nə Hyal. (aiōnios g126) **7** Ənggər kəra Sodomu ənga Gwamwara ənga məlmə'yar kəra zəwar nda, lər kərnda anə səsukur ənga nggya dedebəu, a cabiyar nda anə nji ənggəra nji wu nda sa bwaḡwatəu wu u'u nə ba'anuwə. (aiōnios g166) **8** Abangə tsu ngə njir shuni'yar kə debəna dza kərnda, ənga ndə nggəl ara nu səra njir dənəma nə təlkur wu na, ənga nanda tsu ndə ndər didadidə ar kəra waladi'yar. **9** Ama alaga Mayikalū dəgal waladi, ar pəcira ndu pəpa ənga shatan a'ya dza Musa kəra tətəu, naja a'yi na ndər dididə anə shatan mai, ama səra ji na wacu, "Thlagə ja kughiya ngau." **10** Ama nji kau, nda vər ndər dididə ar kəra səra nda gəra nggəbiya, ənga səra ndu nggani lagur kumər dzau ənggər səra mələ sər shishi, sə'yar kə ngə wu nda dləna nda. **11** Sər təhudə anə nda, ara a hər nda sər mələ Kayinu, a kusar nda kər nda a vu nggyabiya Balamu lagur gal gənna, lagu kau dlənər nda kərnda wu hya'a hangəkəl culi nə Kora. **12** Najaka nji sə dididə nga nda wu hyi ma hya vər səm sər səm nə yiwukurər hyi, nda vər səm sər səm əkkə'yi hyi wu gəra səlikur ənga hivərkur. Nanda njir bəla ngau, kəra sər gu ta nda nga ndu sən wacu. Ənggər dlama kəra gəra tədə par nga nda, kəra wu thla ba yambadə

a tətəlna. Ənggər wu kəra gəra ya nga nda, wu kəra nji labiya ngilənga nda ba ndə tətənəkər shaushau. **13** Nanda ənggər dləgwamər 'yimi tsadau kəra a vər thləkau, sər mələ nda sər shili ənga səli ngau. Nanda ənggər shashilga kəra a vər bəbə sər nda, kəra kuthlə kiyakiyar situ nga vər səkə nda nə ba'anuwə. (aiōn g165) **14** Enoku, kəra naja ngə ndə mədəfəkura nyi sara ara Adamu, nana ndərhaḡa ar kəra nji kau, abər, "Kəja, Thlagəu a vər shili ənga nji cici nyi dubu duburam, **15** aga ja sa thlana nyi numa anə kalar ndau, ənga aga ja cabiya nyi anə kalar njira gəra wu nu Hyal patər sər mələ nda kəra dididə, kəra a'yi wu lagu nu Hyal mai, ənga kalar ndər dididə kəra njir bikau, nji gəra nu Hyal nana ar kəra ja." **16** Nji 'yar kau, njir ngunguni ngau, ənga njir gal bikə ndau, lagur dəmwə'yikur nda ca nga nda nu, njir bwasə ənga kərnda nga nda, ənga njir ndər sukwa nji aga nda fa'abiya sə wu tsa nji nga nda. **17** Nahyi bazhir 'wa da 'yar, hya dəngari səra cama səsə'yar nə Thlagər mən Yesu Kərsiti na dədəməu, abər nda da. **18** Ndə nar hyi abər, "Wu kudiyar pəci njir didə vi wu nda da a'yi, njira wu nu lagur kərnda, lagu kəra gəra nə Hyal." **19** Nji 'yar kau na nda ngə njira təkəbiya kəra hyi, njir yiwu məl sə wu ndəndəkur, ənga tsu Mambəl Hyal a'yi ara nda mai. **20** Ama nahyi bazhir 'wa da 'yar, hya hərya kərər hyi wu mbərsar hyi kau, kəra cici gagadəu, ənga hya kədi Hyal wu Mambəl Cicau. **21** Hyə tsərpər kərər hyi wu yiwukur nə Hyal, ənggər kəra hya vər səkə təhudə nə Thlagər mən Yesu Kərsiti aga ja hər hyi a shili wu pi gəra kudəu. (aiōnios g166) **22** Hyə təhudə əgya njira ənga kər məməthlu, **23** hyə mbədana alenyi nji lagur mbəlbiya nda sara wu u'u, alenyi nji hyə cabiya nda təhudəu, ama dafə ənga hivər, ənga piyari shishir dza nda a sara kar zhizhigər kəra ar dza nda a sara debəna hyi. **24** Anə ndəra ənga dənəma nə kar hyi ara dla, ənga ja lər hyi gəra ənga vazau wu mwar kadakadarkur nyi ənga hudə pida pida gagadəu, **25** anə Hyal kəra zəm Ndər Mbədə mən, kadakadarkur, ənga dəgalkur, ənga dənəma ba ənga dənəma təlkur nə nyi ngau, lagur Yesu Kərsiti Thlagər mən, tsu dədəməu, ba'anə kabangəkəu, ənga ba'anuwə! Amina. (aiōn g165)

Matakər

1 Matakər sara ara Yesu Kərsiti, kəra Hyal nə nyi aga ja canə nyi anə njir məl thlər nyi'yar, səra dar ləhəu kəl ju nda nyabiya dzau. Ji cabiya sə kau ar babal lagura ji səwa waladi nyi anə ndər məl thlər nyi Yahwana. **2** Yahwana ləri sakida ar kəra kalar səra ji lari, naja ngə, ndər Hyal ənga sakida kəra Yesu Kərsiti ləri. **3** Barka anə ndər jiga ndərhaħa sara ara Hyal kau, ənga barka anə njira nggari ba ndə fuwa wu dəfuwa nda səra tsətsəfau, ara pəcir nyabiya dzər nda patə a dər ləhəu. **4** Nayi, Yahwana, ngə ləri tsəfə kau, anə dəbə dzə njir nu wu məlmə paməpamə mədəfau wu 'yi'yir Asəya. Mayiwakur ənga nggya jaməkur sara ara Hyal ja nggya ənga hyi, Hyal ndəra a'yi əshina, ənga saya də, ənga ndəra wu nda shili, ba sara ara mambəl paməpamə mədəfau kəra a vər nggya wu mwar tsəkafə nə Hyal. **5** Ənga sara ara Yesu Kərsiti ndəra naja ngə fər kər nə jijiri, ndər lə sakida, ja nggya ənga hyi, naja ngə ndə nə tanggərma kəra hya'ari sara vir tau, ənga ndər səm təlkur ar kəra təltə'yar nə duniya. Naja ndəra cabiya mən yiwukur, ənga ndəra kətiya mən sara wu mafakur nə bikər mən lagur pəna mashi nyi. **6** Naja ngə məliya mən, mən də dəbə njir səm təlkur ənga pubu'yar, njir məl thlər anə Hyal ənga anə Dənyi. Anə nyi ngə kadakadarkur ənga dənəma ba'anuwə. Amina. (aiōn g165) **7** Tsama mau, kəja ju shili wu dlama sara dəməlmau. Kalar ndapi wu nda lar nyi, patə əkkə'yi njira tsatsaviya nyi ənga katsakər. Ənga patəkura njir duniya wu nda tiwi ərya ja. **8** Əngwar Hyal Thlagəu, "Nayi ngə Dzəgwa, nayi ngə Kudiyə. Nayi ngə ndəra a'yi əshina, ənga saya də, ənga ndəra wu bəra nda sha shili, Ndə dəgal dənəma." **9** Nayi Yahwana, zamər hyi, kəra wu cir zəmə əkkə'yi hyi wu sa bwaḃwatəu, ənga wu təlkur Hyal, ba ənga wu mba dəfu kəra nər mən wu Kərsiti Yesu. Nji kədləna də a gwar dzəgər dəl nə Patəmosu ərya ndər Hyal kəra yi tətəlna ənga sakida kəra yi ləri ar kəra Yesu. **10** Ar pəci nə Thlagəu, ənggəra Mambəl shida ar kəra yau, ba yi nggari dāhəu dəgal wu yukudə də ənggər mbidə tələmə, **11** kəra a vər na, "Tsəfəya ar ləkakadəu, səra gə lari ba gə səwa nyi anə dəbə dzə nə njir nu'yar mədəfau, kəra wu məlmə Afisa, ənga Səmarəna, ənga Pagamusu, ənga Tayatəra, ənga Sardisu, ənga Filadelfiya, ba ənga Lawudekiya." **12** Ba yi shabiya dzau aga ya lari ndəra vər ndər anə də. Ayukudə yi shabiya dzau, ba yi lari sər səḃə pitəlla

nə əndzəu mədəfau. **13** A gwar hada sər səḃə pitəlla paməpamə mədəfə kau, ba yi lari vanyi ndəu kəra a papa Zər Ndəu, ji hari ləgutə kəra wu gya hadiya hiya ja sərəpəu, ənga ji thla'ubiyə hāthla ja ənga takulagə nə əndzəu. **14** Kəra ja ənga shishir kəra ja a dar pərtə pwahəu ənggər əpur pa'wa, pərtə pwahəu ənggər mətəndili. Liya ja tsu wu mbəl dəgə kiyara u'u. **15** Hiya ja wu mbəl ənggər liyāngə shishi'wu kəra nji nənə wu thla, ənga dāha ja wu pa tsəkir shidar dəl. **16** Ji səbiya shashilga mədəfau wu tsi mazəma ja, ənga sara vu miya ja ngə katsakər cacadə miya wu biya. Bama ja tsu wu mbəl ənggər mbəl nə pəci ma pəci ta'yi kər. **17** Ta yi lari nyi, ba yi dla a gyu hudə nyi ənggər ndəra tətəu. Kə ji fər tsi mazəma ja a dar yau, ji na anə də, "Ga sara hivər mai, nayi ngə tanggərma ənga nayi ngə kudiyə. **18** Nayi ngə ndəra ənga pi. Nayi ngə ndəra tau, ama kəja yi ənga pi nə ba'anuwə. Nayi ngə ənga dənəma ar kəra tau, ənga ar kəra ki nə nji gə mambəl. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** Ga tsəfəri kalar səra gə lari, səra a'yi a vər də kabāngəkəu, ənga səra wu nggura də a ndu mwə. **20** Kəja səra dādəwa ar kəra shashilga'yar mədəfə kəra gə lari wu tsi mazəma yau, ənga sər jigə pitəlla nə əndzə mədəfə ta aga nyi: Shashilga'yar mədəfau, nanda ngə waladi'yar nə dəbə dzə njir nu'yar, wu məlmə paməpamə mədəfau ənga sər səḃə pitəlla mədəfau, ca ngə dəbə dzə njir nu'yar wu məlmə paməpamə mədəfau.

2 "Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dzə njir nu wu məlmə Afisa, abər, "Kəja cama sara ara ndəra səbiya shashilga'yar mədəfau wu tsi mazəma ja, ənga naja kəra a vər bəu wu pama sər jigə pitəlla nə əndzə mədəfau kə nana. **2** "Wu səni yi sər mələ gə patəu. A lari yi kwakwadəkura gu thlər kəra ga vər məl, ənga bwaḃwatə kəra ga vər səsə'wau. Yu səni abər nagə wu tsamə nji dāmwa'yi ənga li mai. Ənga gu tsambiya njira wu ngga kərndə cama səsəu ama a'yi nda abāngə mai. Ənga a sənbiyar gau, abər nə fati nga ndə. **3** A sən yau abər a nggyar gə ənga mba dəfu, ənga səsə'wu bwaḃwatəu gəra ənga hədə ərya thləmə də. **4** Ama kəja səra yi vāzəya ngə ni, a piyari gə yiwukur kəra a'yi ara gə tsu kadəu. **5** Ga dəngari ənggəra gə dādəməu divira ga dla a gyu yukudu! Ga tubi sara ara bikə ngəu, ga dumwa ənga məl səra ga vər məl mənəhə dādəmə ta. Ma a'yi gə tubi mai, yu shida, ba ya sa həna sər jigə pitəlla nə ngəu ar vir nggya nyi. **6** Ama kəja sər mələ gə kəra mənəhəu, gə

piyari sər mələ njir Nikolayitanu, ənggər kərə yi piyari tsu. 7 “Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dabə dze njir nu'yar. Anə kalar ndəra səmku təlkur, yu nda nə nyi danama nə səm yayar wu nə pi kərə ar wu nə pi ar fa wu nə Hyal. 8 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dze njir nu wu məlmə Səmarina abər, “Kəja cama sara ara ndəra tanggərma ənga kudiya, ndəra tau ba ji bəra da a'yi ənga pi. 9 Yu səni bwaḃwatə ngau ənga gha ngau, ama ndə dudur nga gau! Yu səni culi ndər dida vi kərə wu biya sara wu miya njira wu ngga kərnda njir Yahudiya nji dədəm nə Hyal, ama a'yi nda abangə mai, ama daḃə dzər nda, daḃə dze nə Shatan ngau. 10 Ga sara hivər a'ya culi bwaḃwatə kərə gu nda sa mai. Yu nar ngau, shatan wu nda sa vakuwa alenyi nju pama hyi a gwa fursəna, aga nja dzəbiya hyi. Hyu nda lari bwaḃwatə nə pida kumou. Ama ma hyi sən cinapi, hya nggya ənga fər kər wu mbərsar hyi, alaga ji dla ənga tau, nayi tsu, yu nə hyi dara təlkur nə pi. 11 “Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə daḃə dze njir nu'yar. Kalar ndəra səmku təlkur, naju lar bwaḃwatə ara tə nə məthləkura nyi mai. 12 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḃə dze njir nu wu məlmə Pagamusu abər, “Kəja cama sara ara ndəra ənga katsakər cacadə miya wu tsa ja. 13 Yu səni abər vira ga vər nggya a gwa, vira Shatan a vər səm təlkur nyi ari ngau. Alaga abangau, kə gə səbiya da ənga jirkur. Nagə a'yi shin da yi lagur mbərsa ngə mai, alaga ar pəci kərə nji tsəya Antipas wu pama hyi, ndəra lər sakida tsa'a miya dəfu ar kərə yau, ar vira Shatan wu nggya. 14 Alaga abangau, alenyi sə a'yi kərə yi vaziya ngau a gwa. Alenyi nji a'yi wu pama hyi kərə səbiya highiḃə nə Balamu, naja ngə ndəra highiḃər nyi anə Balakəu lagura ja məliya njir Izirayila nda məliya bikə ari, lagur səm sər səm kərə nji thlana anə katəu, ənga məl səsukur. 15 Abangə tsu a'yi hyi ənga njira səbiya highiḃə nə Nikolayitanu. 16 Agabangau, kəl ga tubi! Ma a'yi abangə mai, kəja yu shili ara gau ənga kusa, ba ya sa pana nda ənga katsakər kərə wu biya sara wu miya yau. 17 Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə daḃə dze njir nu'yar. Anə kalar ndəra səmku təlkur, yu nə nyi sara wu mana kərə dədəwa sara dəməlməu. Ənga tsu, yu nda nə nyi tsəka pərtəu kərə thləmə mafəliyangə tsətsəfəu ari, kərə kəl ndəra dləwuri tsəka nyi ngu nggabiya

wacu. 18 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḃə dze njir nu wu məlmə Tayatəra abər, “Kəja cama sara ara Zər Hyal, Ndəra ənga liya ja ənggər kyara u'u, ənga hiya ja tsu ənggər liyangə kərə nji nənə wu thla. 19 Yu səni sərə mələ gau, ənga yiwukur ngau, ənga mbərsa ngau. Yu səni dləwa dze ngau ənga səsa'wu sə ngau. Yu səni tsu abər sər məl ngə nə kabəngəkəu a ndiya ta dədəməu. 20 Alaga abangau, kəja sər vaze ngə kərə a'yi. Nagau, gə nə nyi lagu anə mala kərə nja ngga ənga Jazabelu, mala kərə wu ngga kərnyə ənga nabi mala. Lagur highiḃə nyi, ji məliya njir məl thlər da'yar gu məl səsukur ənga səm sər səm kərə nji thlana anə katəu. 21 Yi nə nyi pəci aga ja tubi sara ara səsukur nyi, ama kə ji nggəl ara piyari səsukur nyi. 22 Agabangau, yu nda nə nyi shiləgə dəmwə'yi gagadau, ənga kalar njira məl səsukur ənga ja, ndu nda lari bwaḃwatə gagadau. Yu nda məl anə nda abangau, ma ndə nggəl ara tubi nda piyari sər mələ ja. 23 Yu nda dləna wazha nyi. Daḃər njir nu patə wu nda sənbiya abər nayi ngə ndəra wu səni sərə wu dəfuwa ndau, ənga sərə ndu dənga patəu. Yu nda kina nyi anə kalar ndau tsa'a ənga sər mələ ja. 24 “Ama tsu ya 'yi ənga cama anə hyi, nahyi njira hiyau wu Tayatəra, nahyi kərə gərə nu highiḃə fati kau, ənga nu sə Shatan kərə ndu ngga ‘Sə Shatan kərə dədəwa.’ Tsu yu bəra cakə bwaḃwatə gagadə anə hyi mai. 25 Sərə a'yi, kəl hya səbiya mbərsar hyi bəbalu, kəl nayi bəra sha shili. 26 Anə patər njira səmku təlkur, ənga ndə bəlari ndər da ba'anə kudiya, yu nə nda dənəma sara ara dədə ar kərə njir duniya patəu. 27 “Nji wu nda səm təlkur ar kərə njir duniya ənga zəwa liyangəu, ənga nju nda pəpəthləna nda ənggər təm kərə nji həriya sara wu tsəkwaḃəu. 28 Ndu nda da ənga dənəma nə səḃə nji ənggər kərə yi dləwuri sara ara dədə, yu bəra nər nda shashilga nə mudlau. 29 Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə daḃə dze njir nu'yar.”

3 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḃə dze njir nu wu məlmə Sardisu abər, kəja cama sara ara ndəra səbiya mambəl'yar nə Hyal mədəfəu, ənga shashilga paməpamə mədəfəu. Yu səni sər mələ gə papatəu, gu tsamə kərngəu ənggər ndə mbəmbədə ngə gau, ama kəja tətə ngə gau. 2 Ga hya'ari sara wu ghanyil! Ga nərdzəu aga ga ta'yibiya sərə hyi kushu divira ja tau. A sənbiyar yau abər sər mələ gau, a'yi tsa'a wu mwar Hyal da mai. 3 Agabangau, ga dəngari sərə gə nggari ənga sərə gə hənggəri əni tanggərma,

ba ga bɛlari ɛnga ga tubi. Ama ma nagə a'yi hya'ari wu ghanyi mai, yu shili ɛnggər ndər həl kukuthləu, nagə wu nda səni pəci kəra yu nda shili ar mai.” 4 Alaga abangau, a'yi gə ɛnga alenyi nji kəra wu dabə dzə njir nu nə Sardisu kəra gəra dəbənə kar har nda. Ndu nda bau əkkə'yi yau wu kar pərtəu, ɛrya a dar nda tsa'a aga nyi. 5 Patər njira səmku tɛlkur yu nda har nda kar pərtəu. ɔnggəra ji dā patəu, nayu həbiya thləmər nda wu ləkakadə nə pi mai, ama yu nda hə'una nda wu mwar dədə əkkə'yi waladi nyi'yar abər nəda nga nda. 6 Kalar ndəra ɛnga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə dabə dzə njir nu'yar. 7 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dzə njir nu wu məlmə Filadelfiya abər, kəja cama sara ara ndəra cicau ɛnga jiri ndəra ɛnga sər pahə miya ki nə Dawuda. Səra ji pahəna ndər hadiya a'yi mai, ba tsu səra ji hadiya, ndər sən pahəna a'yi mai. 8 Wu səni yi sər mələ gə patəu, kəja ya pahənari miya ki kəra ndər sən hadiya a'yi mai. Yu səni dənama ngau tətəwa nga nyi, ama alaga abangau, kə gə bɛlari ndər dā, nagə a'yi shin dā yi mai. 9 Lara mau, yu nda ciwa kabə njir nu Shatan, nda sa bəliya undi wu mwa ngau, ɛnga ya məliya nda, nda sənbiya abər nagə ngə ndəra yu yiwu, nanda njir thla fati, njira wu ngga kərnda njir Yahudiya ama a'yi nda abangə mai.” 10 Arya gə bɛlari dlədə dā nə capi, yu nda sa kətiya ngau sara ara madiya pəcir dzə kəra a vər shili ar kəra duniya patə aga sa dzə njira wu duniya. 11 Yu shili gəra ɛnga səkari. Ga səbiya səra ara gau bəbalu, ara nja sara mbəliya akkəri ngau. 12 Kalar ndəra səmku tɛlkur, yu məliya nyi aga shimal nə Ki Hyal dā, naja bəra biya sara a gwa mai. Yu nda tsəfəya ar ja thləmə Hyal dā, ɛnga thləmər məlmə Hyal dā, naja ngə Urshalima mafəliyangə kəra wu shida sara də məlməu sara dara Hyal dā, ɛnga tsu yu tsəfəri ar ja thləmə dā kəra mafəliyangəu. 13 Kalar ndəra ɛnga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə dabə dzə njir nu'yar. 14 Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dzə njir nu wu məlmə Lawudekiya abər, “Cama kau, sara ara ndəra naja ngə Amina, ndəra naja ngə fər kər ɛnga sakida nə jijiri ɛnga ndər sən tɛlkur nə Hyal kəra məliya kalar sau. 15 Yu səni sər mələ gau, nagə a'yi gə shishi'wu mai, ya, a'yi gə kwakwadə tsu mai. Cimə dā ga kyaga dā pathləu wu pama nyi! 16 Ama kə gə dā məmələməu, kəra a'yi gə shishi'wu mai, ɛnga a'yi gə kwakwadə tsu mai, agabangau, yu təfəbiya ngau sara wu miya

yau! 17 Ara gu na, ‘Nayi ndər bərba ngau ɛnga a'yi yau ɛnga kalar səra yu yiwu.’ Ama nagə wu səni abər ndə dādali nga gə mai, ndə gəra ɛnga sə dur. Nagə sər təhudu, ndə ləfau, ɛnga ndə turusu. 18 Agabangau, yu nər ngə hangə aga ga dəlbiya ɛndzau sara ara yau, ɛndzə kəra nji thləna wu u'u aga ga dā ndər bərba. ɔnga tsu ga dəlbiya ləgutu pərtə nə ha sara ara yau, aga ga mbuya turusukur ngau ɛni, ara ga sara gu səli. ɔtsu ga dəlbiya mal pə wu li aga ga dabaga lar sau mənəhəu. 19 Patəkura njira yu yiwu, yu kughiya nda ɛnga yu hwathliya nda. Agabangau, ga nərdzə ga məl səra tsa'a ɛnga jiri ba ga tubi. 20 Səya mə himi! Kəja yi ta'yi a miya ki ya vər tsa. Kalar ndəra nggari dāha yau, ba ji pahəna miya ki, yu vwau ya vuwa nggya wu ja, ba 'ya səm sər səm ɛnga ja. 21 Kalar ndəra səmku tɛlkur, ju nda nggya ɛnga yau ar tsəkafə dā, ɛnggər kəra yi səmku tɛlkur ya vər nggya ɛnga dədə ar tsəkafə nyi. 22 Kalar ndəra ɛnga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə dabə dzə njir nu'yar.”

4 Ayukudə kau, ba yi tsamə, ba yi lari vanyi miya ki papahau a dəmələu. Dəhə ta yi saya nggari ɛnggər mbidə tələmə ta, ɛnga yi bəra nggari ja vər ndər anə dā, ju na, “Shida ɛnggau, ba ya sa canə ngə səra kəl ji dərəkər ayukudə kau.” 2 ɔnggərna ba Mambəl shida ar kəra yau, ba yi lari tsəkafə a dəmələu ɛnga vanyi ndau a vər nggya ari. 3 Ndəra vər nggya a dar tsəkafə kau, ju mbəl ɛnggər tsəka dəzə mənəhəu, kəra nja ngga ɛnga jaspa ba karneliyanu. Mbəmbəl shamba kəra zəwuya tsəkafə kau, a ya pata tsəka kəra wu mbəl ɛnggər səkwər kwa. 4 Tsəkafə paməpamə məthləkumunyi apə fodə ngə zəwari nyi, ɛnga njira nggurəm məthləkumunyi apə fwahəu nga vər nggya ar nda. Ndə bathlər dzau ɛnga kar pərtəu ɛnga dara tɛlkur nə ɛndzə ngu kəra nda patəu. 5 Sara ar tsəkafə kə ngə səm par wu biya ɛnga dərəghi par ba dlədə par. A dumwar tsəkafə kau, təsə u'u mədəfau a'yi a vər mbəl. Nanda ngə mambəl paməpamə mədəfau nə Hyal. 6 A dumwar tsəkafə kau, vanyi sə a'yi kəra ɛnggər dəl məshi'wa, kəra wu mbəl wilwilu ɛnggər tsəka pərtəu. A vwar hada ba zəwuya tsəkafə kau, ngə sə ɛnga pi fodəu. Li ngə sa nda hadiya nda a dumwa ɛnga a biyu yukudə. 7 Sə nə tanggərma wu sə ɛnga pi fodə kau, a ya pata ləvari, nə məthləkura nyi a ya pata thla zəwa, ɛnga nə makərkura nyi a pa bama ndau, ba nə fodəkura nyi tsu a ya pata dəgumbəla

kæra a vør mau. **8** Kalar zæma sê ænga pi fodê kau, a'yi nda ænga bægê kwa kwa ba li ngê zæwar nda patêu, a vu hudêu ænga a biyar ya nda. Vu'yi ænga pæci nga ndu dumwa ndu na, “Ndê cicau, ndê cicau, ndê cicau ngê Hyal Thlagêu ndê dægâl dænama! Ndæra a'yi ja dædæmæu, a'yi ja kabangækau, ænga ju bæra nda shili.”

9 Kalar pæci kera sê'yar kê ænga pi kê lê kadakadarkur, ænga dægalkur, ba ænga usaku anê ndæra vør nggya ar tsækafê kau, ndæra a'yi ænga pi ba'anuwæ, (aiðñ g165) **10** nanda njira ngguræm mæthlækumunyi apê fodê kau, wu bœliya undi wu hudê ndæra vør nggya ar tsækafê kau, ndu dlævê nyi, ndæra a'yi ænga pi ba'anuwæ. Ndu pina dara tælkur nda a dumwar tsækafêu, ndu na, (aiðñ g165) **11** “Nagê ngê dâ tsa'a aga dlævê, Hyal Thlagêr 'ya, dlæwuri kadakadarkur, ænga hakêr, ba ænga dænama, a'ya nagê ngê mœliya patêr sau, ænga a'yi nda ænga pi ara naga ngê mœliya kalar sêra gu yiwu patêu.”

5 Kê yi lari lækakadê pæpædæu wu tsi mazæma ndæra vør nggya ar tsækafê kau. Lækakadê pæpædê kau, a'yi ja ænga tsæfau a gwu hudæ nyi, ænga a biyar ya nyi, kera nji ghidæna miya nyi ænga mætsamê ghighidæu mædæfau. **2** Kê yi lari vanyi madiya waladi, kera hya'ana dahê dzædzægæmæu, ju ha'u sau, ju na, “Wa ngê dâ tsa'a aga ja tækudæna mætsamê ghighidê nê lækakadê ka, ba ja pahæna?” **3** Ama ndê a'yi kera dâ tsa'a a dæmælmau ænga wu duniya ba ænga wu ndæla 'yi'yi kera wu sæn pahæna lækakadê kê ænga ja tsamê sêra a gwa gwa mai. **4** Kê yi tiwi ænga sælêm gagadæu ara ndê a'yi kera dâ tsa'a aga ja pahæna lækakadê kau, ænga ja tsamiya sêra a gwa gwa mai. **5** Kê pathlæu wu pama njira ngguræm mæthlækumunyi apê fodê kê na anê dâ, “Ga sara tiwi mai! Lari, kœja Lævari nê culi Yahuda, sara wu nggilang nga Dawuda a sæmkur tælkur. Naja ngê ndæra dâ tsa'a aga ja pahæna lækakadê kau ænga mætsamê ghighidê mædæfê kau.”

6 Tæma, kê yi lari vanyi zêr gamæu, kera ænggêr nji tsæya, ama kœja ta'yi nga ja wu pama tsækafêu, ænga sê ænga pi fodêu, ba ænga njira ngguræm mæthlækumunyi apê fodê kau. A'yi ja ænga tælêmæ mædæfau ænga li mædæfau, nanda nga ar viya mæmbæl Hyal mædæfê kau, kera Hyal sæwa a ndu hudæ duniya patêu. **7** Kê Zêr Gamê kê hya'ari ji nda dlæwuri lækakadê pæpædê kau sara wu tsa mazæma ndæra vør nggya ar tsækafê kau. **8** Ta ji dlæwuri lækakadê pæpædê kau, tæma, kê sê ænga pi fodê kau, ænga njira ngguræm mæthlækumunyi apê fodê kê bœliya undi wu mwar Zêr Gamê kau. Kalar

ndu pama nda a'yi ja ænga sæmbæl, ænga ndu sæbê tasa'wu ændzæ nyinyau ænga sê kisæu, kera ca ngê kædi Hyal nê nji cici gê Hyal. **9** Kê ndê thlê na mafæliyangê, ndu na, “A dæri gê tsa'a ga dlæwuri lækakadê pæpædê kau ga tækudæna mætsama nyi ænga ga pahæna. Ara a tsæya ngêr nji, ænga mashi ngæu, nga gê bœliya nji anê Hyal, sara wu kalar culi ænga miya ænga 'yi'yi nê duniya pampamæu. **10** Kê gê shæbiya nda, ndê dâ njir tælkur ænga pubu'yar njir mæl thlêr anê Hyalêr mæn. ænga ndu nda sæm tælkur tsu ar kera duniya.” **11** Kê yi tsamê ba yi nggar dâha waladi'yar kera ndiya dubu duburam tata'yi kera zæwari tsækafê kau, ænga sê ænga pi fodê ta, ba njira ngguræm mæthlækumunyi apê fodê ta. **12** ænga ndu thlê na, ndu na, “Zêr gamê kera nji tsæya a dæri tsa'a ja dlæwuri dænama ænga bærбакur, ænga hahangækur, ænga nêrdzæu, ænga dægalkur, ænga kadakadarkur ba fall!” **13** Tæma, kê yi nggari kalar sê kera ænga pi a dæmælmau ænga kera a gyiwu 'yi, ba kera a gyu ndæla 'yi'yi ba ænga kera a gwu dæl, patækura sêra ænga nda vør thlê miya, ndu na, “Fal, ænga dægalkur ænga kadakadarkur ba dænama a nggyari anê ndæra vør nggya ar tsækafê nê tælkur ænga tsu anê Zêr Gamê ba'anuwæ!” (aiðñ g165) **14** Kê sê ænga pi fodê kê dlæwubiya, ndê na, “Aminal!” Kê njira ngguræm mæthlækumunyi apê fodê kê bœliya undi ndu dlævê nyi.

6 Kê yi lari Zêr Gamê tækudæna pathlê wu pama mætsamê ghighidê mædæfê ta, ba yi nggari pathlê wu pama sê ænga pi fodê ta a vør na, ænga dahê dlabêu kera ænggêr dlædæu, wu na, “Ba shilil!” **2** Ta yi tsamê, ba yi lari vanyi tagu pærtæu. Ndæra a dari sæbiya laga wu tsa ja, kê nji nê nyi dara nê tælkur. Ji biya ænggêr ndæra sæmku tælkur aga ja biya sæmku tælkur. **3** Ta Zêr Gamê tækudæna mætsamê ghighidê nê mæthlækura nyi, ba yi nggari sê ænga pi nê mæthlækura nyi wu pama sê ænga pi 'yar ta, wu na, “Ba shilil!” **4** Kê vanyi tagu sæbiya, tagu dæzæu. Ndêr dla nyi, nji nê nyi dænama aga ja kar nggya jamæu wu duniya, ænga ja mœliya nji, nda tsa kœrnda. A nê nyir nji madiya katsækêr. **5** Ta Zêr Gamê tækudæna mætsamê ghighidê nê makêrkura nyi, ba yi nggari sê ænga pi nê makêrkura nyi wu pama sê ænga pi 'yar ta, wu na, “Ba shilil!” Kê yi tsamê, tæma, kê yi lari vanyi tagu kyakyaru! Ndêr dlê tagu kau, ænga sêr tækê sê bama ænga bama wu tsa ja. **6** Kê yi nggar vanyi sau, kera wu pa dahæu sara wu pama sê ænga pi fodê ta, wu na, “Tasa'wu tækê

sə nə uhi pathləu nju nda dəl ənga gənna thlər nə pəkə pathləu. Tasa'wu təkə sə makər nə yedi nju nda dəl ənga gənna nə thlər pəkə pathləu. Ama hya sara ndzana mal zaitunu ənga 'yimir wur inabi mai." 7 Ta Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə fodəkura nyi, təma, kə yi nggari sə ənga pi nə fodəkura nyi wu pama sə pi 'yar ta, wu na, "Ba shili!" 8 Ənggəra yi tsamə, kəja vanyi tagu, pətəhulu! Ənga ndər dila nyi, thləmə nyi ca ngə tau, ənga vir nggya nji gə mambəl ngu nu nyi. Təma, kə nji nə nyi dənama ar kəra cifə pathləu nə fodəkura duniya, aga ja dləna nda ənga katsakər ba wuḃau, ba ənga shiləgə paməpamə ənga sər tagəu. (Hadēs q86) 9 Ta Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə təkukura nyi, kə yi lari a vu gya kidə bagadi kau, mambəl njira nji tsəya ariya ndər Hyal ənga sakida kəra ndə ləri. 10 Kə ndə hya'ana dāhə gagadau, ndu na, "Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənama, ndə cicau ənga tsu ndə jiri, kəl a nuwa nga gu nda məl numa anə njir duniya, ənga ga məliya njira tsəya 'ya nda kina mashir 'ya?" 11 Təma, kə nji nə nyi anə kalar ndu pama nda ləgutə pərtəu, kə nji nar nda aga nda səkari nə pəci kushu, kəl nji nyabiya gangəkura njir məl thlər kuvwar nda ənga zamər nda kəra nju nda tsəya ənggər kəra nji tsəya nda kə tsu. 12 Ənggə tsu, təma, yi lari Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə kwakura nyi. Kə 'yi'yi kənggədər dzau, kə pəci dā kiyakiyar sitəu ənggər nggusəmi, ba hya dā dəzəu tsu ənggər mashi. 13 Shashilga'yar tətəḃau a gyiwu 'yi ənggər kəra yayar wur kanda wu pəpau a gyiwu 'yi tsu ndə gəra nau ma yambadə dədəgal sau. 14 Təma, kə nji pəḃəna dəməlmau, ənggər kəra nju pəḃə buci, ənga kə nji fa'ana kalar mau ənga dzəgər dəl ar vir nggyar nda. 15 Kə təltəl'yar nə duniya ənga njir səm təkur, ənga njira nggurəm nə soja, ənga njir gənna, ba njir dənama, ənga mafa'yar ba ənga kambər nji dəwana kərnda wu thləthləl'yar ənga wu mə'yar. 16 Ndu ngga mə'yar ənga tsəka'yar ndu na anə nda, "Təḃa mau a gyar 'ya aga hya dəwana 'ya wu mwar ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ənga sara ara hudə ndzəndzə nə Zər Gamə kau. 17 Ariya pəci dəgal nə hudə ndzəndzər nda a shiliri, wa nga sən nda səsə'wura?"

7 Ayukudə sə'yar kau, təma, kə yi lari waladi'yar fodə tata'yiu ar hyaka duniya paməpamə fodəu, ba ndə kar yambadə ara sau wu duniya, ar 'yi'yi ənga ar dəl ənga alaga ar wu. 2 Kə yi bəra lari vanyi waladi a vər shida sara wu səbiyar pəci kəra a'yi ənga mətsamə

nə Hyal kəra ənga pi wu tsa ja. Ənga dāhə dəgal ji ngga waladi'yar ta fodəu, kəra nji nə nda dənama nə lə bwaḃwatə anə duniya ənga dəl tsu. 3 Əngwar waladiya nyi, "A sara hya lə bwaḃwatə anə duniya, ənga dəl ənga wu'yar kwatahə mai, kəl 'yi fər mətsamə ar hudəma njir məl thlər anə Hyal." 4 Kə yi nggari gangəkura njira nji fər nda mətsamə nə Hyal kau, nanda nji dubu gharu ənga dubu fodə kumunyi apə fodə ngau, sara wu culi kumo apə məthləu nə njir Izirayila. 5 Kəja ənggəra nji fər nda mətsamə kau, sara wu culi nji gə Yahuda 12,000, sara wu culi nji gə Rubenu 12,000, sara wu culi nji gə Gadu 12,000, 6 sara wu culi nji gə Ashiru 12,000, sara wu culi nji gə Nafətali 12,000, sara wu culi nji gə Manasa 12,000, 7 sara wu culi nji gə Simiyanu 12,000, sara wu culi nji gə Lawi 12,000, sara wu culi nji gə Isaka 12,000, 8 sara wu culi nji gə Zabulanu 12,000, sara wu culi nji gə Yusufu 12,000, sara wu culi nji gə Benjamenu 12,000. 9 Ayukudə kau, təma, kə yi tsamə ba yi lari dāḃə dzə nji cici gə Hyal gangə gagadau kəra nji gəra sən jigabiya. Ndə səbiya sara wu kalar culi ənga 'yi'yi ənga miya pampaməu, tata'yi nda wu mwar tsəkafəu, ba ənga wu mwar Zər Gamə kau. Ndə hari ləgutə pəpərtə patəu, ənga hyali hyifa ngu tsa nda. 10 Ndə hya'ana dāhəu dədəgaləu, ndu na, "Mbəḃau sara ara Hyalər mən, ndəra vər nggya ar tsəkafə kau ənga anə zər gama nyi!" 11 Waladi'yar kə patə tata'yi nda, ndə zəwar tsəkafə kau, əkkə'yi njira nggurəm ba sə ənga pi fodə ta. Kə ndə dila a gyiwu 'yi wu mwar tsəkafə kau, ndu dləvə Hyal, 12 ndu na, "Amina! Fal, ənga hakər, ənga hahangəkur, ənga usaku, ənga gənggər səli, ənga dənama, ənga dəgalkur a nggyari anə Hyalər mən ba'anuwa! Amina!" (aiōn q165) 13 Kə pathləu wu pama njira nggurəm kə yiwa dā, ji na, "Nji mani ngə hari ləgutə pəpərtə ka? Ənga sara mani nga nda ətsu wa?" 14 Kə yi shadəwa nyi, yi na, "Maləmə, nagə ngu ndiya ənga səni." Kə ji na anə dā, "Nanda ngə njira biya sara wu bwaḃwatə kəra kwakwadəu. Ndə cina ləgutər nda ənga mashi Zər Gamə kau, ba ji dā pərtə pwahəu. 15 Ca ngə dā, "Ndə tata'yau, wu mwar tsəkafə Hyal, ndu dləvə nyi vu'yi ənga pəci wu ki Hyal. Ənga ndəra vər nggya ar tsəkafə kə wu nda mbuya nda əgyakidə kwapatə nyi. 16 Tsu ndu bəra ngga wuḃə mai, alaga hili mai. Kwakwadəkur nə pəci wu nda mbəl a gyar kəra nda mai, ənga alaga kwakwadəkur nə vitəku mai. 17 Zər gamə kəra vwar hada tsəkafə kau, ngu nda dā ndər bəlar nda, ja dzəgwa ləbiya nda a ndar vira ənga

'yimi mandəli mbəmbədaŋ nə lə pi gəra kudau. Hyal ngu nda dana nda sələməŋ liya nda patəu."

8 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə mədəfəkura nyi kəra ar dar ləkakadə papədə kau, kə vi da diyu a dəməlmə nə reta saka pathləu. **2** Kə yi lari waladi'yar mədəfau kəra tata'yi wu mwar Hyal, təma, kə nji nə nda tələmə nə mbidə tugu mədəfau. **3** Vanyi waladi ənga kyi nə əndzau, ji shili ji sa ta'yi wu mwar bagadi kau. Nji nə nyi sə kisəu gangəu aga ja dəzə sau dabə ənga kədi Hyal nə nji cici gə Hyal patəu, a dar bagadi nə əndzə wu mwar tsəkafəu. **4** 'Yar nə sə dədəzə kisə kau, dabə ənga kədi Hyal nə nji cici gə Hyal hya'ari a dumwar Hyal, a dəməlməu sara wu tsa waladiya nyi. **5** Kə waladiya nyi hər kiya kau, təma, kə ji nyana ənga u'u sara dar bagadi kau, ba ji dzəgwa vakana nyi a gyu duniya. Kə sə'yar kə hya'ari, dlədə par, ənga dərəghi par, ənga səm par, ba ənga kənggədər 'yi'yi. **6** Kə waladi'yar kə mədəfau, ənga tələmə tugu'yar mədəfə pabər dzau, aga nda mbidiya mbidəu. **7** Ta waladi nə tanggərma mbidiya nə nyi, kə mətəndili ənga u'u gwəgwadə ənga mashi pəpau a shida wu duniya. Kə cifə pathləu wu makər nə duniya mbar u'u, ənga cifə pathləu wu makər nə wu'yar ənga sar'yar kəra kyakyaru nggyinakər tsu. **8** Ta waladi nə məthləkura nyi mbidiya nə nya tələmə tugu, kə sə tumu ənggər mau, kəra a mbar u'u, nji vakuwa a gwu dəl. Kə cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl sha aga mashi. **9** Kə cifə pathləu wu makər nə sərə ənga pi a gwu dəl tənəkər patəu, ənga cifə pathləu wu makər nə kwambwal'yar kəra a gwar dəl kə ndzənakər. **10** Ta waladi nə makərkura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, kə madiya shashilga kəra wu mbəl ənggər u'u təsəu, tədaŋ sara a dəməlməu a gyar cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl ənga 'yimi kəra wu ndəla sara gyu 'yi. **11** Thləməŋ shashilga kau, ca ngə madəwatəu. Kə ji shabiya cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl dā dəwatəu, ba nji gangə kəra təwar 'yimi kə tənəkər ara dəwatəkura nyi. **12** Ta waladi nə fodəkura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, kə cifə pathlə wu makər nə pəci, ənga hya, ba shashilga'yar jibar dzau, kəltə cifə pathləu wu makər nə mbəmbələr nda sha aga kuthləu. Mbəmbəl nə cifə pathləu wu makər nə puci a'yi mai, abəngə tsu ngə vu'yi. **13** Ənggəra yi tsamə sau, ba yi nggari vanyi dəgumbəla kəra a vər mau a dar hada məlməu wu ngga ənga dāhə dədəgal, ju na, "Sər Təhudəu! Sər Təhudəu! Sər Təhudəu, anə

njira vir nggya wu duniya ar pəci kəra waladi'yar kə makəru wu nda mbidə tələmə tuguŋ nda kəra ndu yiwu nda mbidəu!"

9 Ta waladi nə təkukura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, ba yi lari shashilga kəra tədaŋ sara dəməlməu a shida wu duniya. Ba nji nə nyi sər pahə miya ki nə ka'u dzəgamə gagadə kau. (Abyssos g12) **2** Kə shashilga nyi pahəna miya ka'u kəra nji gəra sən təkəna ta, kə 'yar biya sara a gwa ənggər 'yar kəra wu biya sara ar vir thlə təm kəra dəgal gagadəu. Pəci ənga dəməlməu hadiya dzau ənga kuthlə ara 'yar kəra a vər biya sara wu ka'u kəra nji gəra sən təkəna ta. (Abyssos g12) **3** Sara wu 'yar ta, kə ndzəkwa shida a shida wu duniya, ənga nji nə nda dənəma nə da ənggər ədi'yar. **4** Kə nji nar nda, abər nda sara lə bəwabwətə anə sar ənga sə tsətsə'yar, ba wu'yar mai, ama kəl njira gəra ənga mətəsamə nə Hyal ar hudəma nda. **5** Nji a'yi nə nda dənəma nə tsa nji mai, ama aga nda takasəya nda wacu nə hya tufu. Ənga bəwabwətə kəra ndə lari ənggər da ədi nga nyi, kəra dəya ndau. **6** Ar pəci kau, nju gal tau ama nandə wu uya mai. Ndu nda cim nda tau ama ba ta hwinəkər ara nda. **7** Ndzəkwa nyi'yar ndu pa tagu kəra nji bathləŋ aga gwa pa. A dar kəra nda, ndə hari sə ənggər dara nə təlkuŋ kəra nji məliya sara wu əndzau, bama nda tsu wu pa bama nji. **8** Shishir kəra nda ənggər shishir kəra məthləkə'yi nga nyi, ənga hira nda tsu ənggər hira ləvari nga nyi. **9** Nji hadiya hāthla nda ənga ləgutə ha kəra nji məliya sara wu liyangə kyakyaru, ənga tsəkir bəga nda ənggər tsəkir tagu ənga keki tagu kəra a vər hwi a nda miya pa. **10** A'yi nda ənga shi'wu ənga hir da ənggər nə ədiyau, wu shi'wa nda dənəma a'yi, nə lə bəwabwətə anə nji nə hya tufu. **11** A'yi nda ənga təl kəra wu səm təlkuŋ ar kəra nda, naja ngə waladi nə ka'u dzəgamə gagadə ta, thləmə nyi wu miya njir Yahudiya ca ngə "Abadonə" ba ənga miya njir Gərikəu tsu ca ngə "Apoliyanə" kəra cabiya "Ndəŋ Ndzə Sau." (Abyssos g12) **12** Sər təhudə nə tanggərma a tərəbiyari, ama kəja tsu məthla nyi a vər shili. **13** Ta waladi nə kwakura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, ba yi nggari dāhə a vər biya sara ar miya cira bagadi nə əndzə kəra wu mwar Hyal. **14** Kə dāhə kə na anə waladi nə kwakura nyi kau, "Pəlna waladi'yar kə fodə kau, kəra nji biya nda a gwar dəl dəgal nə Yifəratəu." **15** Təma, kə nji pəliya waladi'yar kə fodə kau, kəra nji pabəri nda aga najaka saka ənga najaka pəci, ənga najaka hya ənga tsu najaka fa aga

nda dləna cifə pathləu wu makər nə ndapi. **16** Kəja soja'yar nə pa a dar ya tagu. A nar dar nji gangəkura nda, a kari nda njir pa dubu duburam gharu məthləu. **17** Wu mətakər də, kə yi lari tagu ənga njir dlə nda, ndə hari ləgutə liyangə kəra dədəzəu, ənga kəra ənggər zaragina, ənga tsu kəra nənanəna. Kalar tagu kau, ənga kəra ja ənggər nə ləvari, ənga sara wu miya nda ngə u'u wu biya ənga 'yar ənga u'u pərtə pwahəu wu shuni. **18** Ənga sər kudə nji kə makər kau, ngə cifə pathləu wu makər nə ndapi kəra a'yi wu duniya ngə kudər nda sara ara, nanda ngə u'u ənga 'yar ba ənga u'u pərtə pwahəu wu shuni kəra wu biya sara wu miya nda. **19** Dənəma nə tagu'yar kau wu miya nda ngə nyi ənga wu shi'wa nda. Shi'wa nda ənggər nə pabə'yar, kəra ənga kər kəra ndu lə bwaḇwatə anə nji əni. **20** Alenyi ndapi kəra hiyau ara tau sara ara sər dlə nji ta, kə ndə nggəl ara tubi ara sər mələ nda. Nanda a'yi piyari dləvə mambəl dəmwa'yi mai, ənga katə liyangə dəzər nda, ənga katə liyangə mbəl wilwilu ənga liyangə kyakyaru, ba sara wu tsəka ənga wu mai. Nanda ngə katə'yar kəra gərə sən lar sau, ənga nggari ba gərə sən ɓau. **21** Nanda tsu a'yi tubi ara tsa ndə mai ənga səm dəshakur ba məl səsukur ənga həl sə ndə mai.

10 Kə yi ɓəra lari vanyi madiya waladi a vər shida sara dəməlmau, kəra dləma zəwar nyi, ənga shamba adabanga kəra ja. Bama ja ənggər pəci, hiya ja tsu ənggər shimal u'u. **2** A'yi ja ənga zər ləkakadə pəpəḇau wu tsa ja kəra papahau. Kə ji fiya hi mazəma ja a gwar dəl ənga hi matsala ja ar 'yi'yi. **3** Ji səya mala wau kəra ma gə nggari dægə abər nə ləvari. Ənga ənggərə ji wau, ba dlədə paməpamə mədəfə kə dləwubiya. **4** Ənggərə dlədə paməpamə mədəfə kə dləwubiya, yu yiwu ya tsəfəya, ama ba yi nggari dāhə sara dəməlmə a vər na, “Ga hədiya sərə dlədə mədəfə kə nana, ga sara tsəfə mai.” **5** Kə waladi ta yi lari ta'yi a gwar dəl ənga ar 'yi'yi ta har tsi mazəma ja a dəməlmau. **6** Ba ji səmku fəla ənga thləmər ndərə a'yi ba'anuwa, ndərə məliya dəməlmau ənga sərə a gwa patəu, ənga duniya ənga sərə a gwa patəu, ənga dəl ənga sərə a gwa patəu, ji na, “Tsu vanyi sana pəci a'yi mai. (aiḇn g165) **7** Ama ar pəci kəra waladi nə mədəfəkura nyi wu nda mbədə tələmə tugu nyi, sərə a'yi dədəwa nə Hyal wu nda nyabiya dzau ar babal, ənggər kəra ji nana, anə njir məl thlər nyi, nabi'yar.” **8** Kə dāhə ta yi saya nggar ta, sara dəməlmə

ta, ɓəra ndər anə dā wayu, ji na, “Ma'yi, ga gwa həri zər ləkakadə papahə ta, kəra wu tsa waladi ta, kəra a'yi ta'yi a gwar dəl ənga ar 'yi'yi.” **9** Təma, kə yi ma'yi a ndəgya waladiya nyi, yi nda yiwa aga ja nə dā zər ləkakadə nyi. Əngwar ja anə dā, “Həri ba ga dāhu. Ju nda shabiya ta gau ja dā dəwatəu, ama wu miya gau wu nda dā nənəməu ənggər cidi.” **10** Kə yi dləwuri zər ləkakadə nyi, sara wu tsa waladiya nyi, ba yi dāhu. Ta yi fuwa a du miya yau ba ji dā nənəməu wu miya yau ənggər cidi, ama ta yi tasəya ba ji dā dəwatəu a gyu ta yau. **11** Kə nji nar dā, “Kəl ya ɓəra habiya ndər ar kəra nji paməpamə gangəu, ənga 'yi'yi 'yi'yi paməpamə ənga miya paməpamə ba ənga təl təl pampaməu.”

11 Nji nə dā zəwa təkə sau, kə nji na anə dā, “Ma'yi ga nda təkəri ki Hyal ənga bagadi nyi, ba ga dzəgwa jigabiya njir dləvə kəra a gwa gwa. **2** Ama ga sara təkə vi kəra a biyar ya ki Hyal mai, ga piyari, arya a nə nyir nji anə njira gərə sən Hyal. Ndu nda lər bwaḇwatə anə məlmə cici nə Hyal nə hya fədə kumunyi apə məthləu. **3** Yu nda səwa sakida dā'yar məthləu, njira har ləgutə sə'yinggu, yu nda nə nda dənəma nə habiya ndər nə pida dubu pathləu ənga gharu məthləu ənga kwakumunyi, ca ngə.” **4** Najaka njir lə sakida, nanda wur zaitunu məthləu ənga sər səḇə pitəlla məthləu kəra a vər ta'yi wu mwar Thlagər duniya. **5** Kalar ndərə wu yiwu ja nə nda bwaḇwatəu, ba u'u a biya sara wu miya nda ba ja sana dawar nda 'yar. Abangə tsu ngə kalar ndərə wu yiwu ja nə nda bwaḇwatə wu nda tau. **6** Nji kə a'yi nda ənga dənəma nə hədə dəməlmau ara par a sara təḇau ar pəci kəra nda vər habiya ndər Hyal. A'yi nda ənga dənəma nə shabiya 'yimi aga ja sha aga mashi ba aga nda lər u'u ar dza məlmə paməpamə gangəu ar kalar pəci kəra ndu yiwu. **7** Ayukudə ndə kudana lə sakidar nda, ba sər tagə kəra biya sara wu ka'u kəra nji gərə sən təkəna ta, ka sa pana nda. Ba ja səmku təlkur ar kəra nda, ənga ja tsəya nda. (Abyssos g12) **8** Nju nda piyari tətəkura nda ar babal wu hudə məlmə kəra nji dlakəya Thlagər nda a gwa. Nju gəla najaka məlmə ənga Sodomu ba Masaru. **9** Nə pida makər ənga reta ngə nji sara wu kalar culi ənga miya ba ənga 'yi'yi wu nda tsamə dza nji tətə nyi ama nandə wu piyari nja hədəna nda mai. **10** Njira vər nggya wu duniya wu nda gu caguli ara tər sakida'yar kə məthləu kau. Ndu nda lə sə wu pamə ara caguli, arya sakida'yar kə məthlə kau, a ləri nda bwaḇwatə gagaḇau anə njira wu

nggya wu duniya. **11** Ama ayukuda pida makər ənga reta, kə səpi nə lə pi shida sara ara Hyal, ba ji sa gwu nda, ba ndə hya'ari ar hiya nda, kə ndə bəra dā a'yi ənga pi. Kə hivər mbar njira lar nda. **12** Kə sakida'yar kə məthlə kə nggari dāhə dədəgal sara dəməlmə wu na, “Shida mə ənggau!” Kə ndə ma'yi a dəməlmə wu dlama, wu liya dawar nda ndu tsamə nda. **13** Ar pəci kau, kə kənggədə nə 'yi'yi gagadə dārkər, kə cifə pathləu nə kumo wu pama məlmə kə dlanakər. Nji dubu mədəfau ngə kudau arya kənggədər 'yi'yi kau, ba hivər mbar njira hyi mbəmbədau, ba ndə dzəgwa fal Hyal kəra a dəməlməu. **14** Sər təhudə nə məthləkura nyi a tərabyari, kəja sər təhudə nə makərkura nyi a vər shili ənga kusa. **15** Kə waladi nə mədəfəkura nyi mbidiya tələmə tugu nyi. Kə nji nggar dāhə dədəgal sara dəməlməu, a vər na, “Təlkur nə duniya a dəri təlkur nə Thlagər mən ənga nə Kərsiti nyi, ənga ju nda səm təlkur nyi ba'anuwa.” (aion g165) **16** Kə njira nggurəm məthləkumunyi apə fədəu, kəra a vər nggya ar tsəkafər nda a dumwar Hyal, ndə dla ar bama nda a gyu mwar Hyal, ndu dləvə nyi, **17** ndu na, “Yu usa ngau, Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənəma, ndəra a'yi ənga ndəra saya dā, arya a həri gau dənəma ngau kəra dəgaləu, ba gə dzəguya səm təlkur ngau. **18** Hudə njir duniya a ndzəri, ənga hudə ndzəndzə ngau a shiliri. Pəci a shiliri aga ga sa məl numa anə nji tətəu, ənga ba ga dzəgwa lər akkəri anə njir məl thlər ngau, nabi'yar, ənga nji cici gə Hyal, ba njira vər gənggər səli anə thləmə ngau, nji yidəfəu ənga nji nggunggurəm. Pəci a shiliri aga ga dləna njira dləna duniya.” **19** Kə ki Hyal a dəməlmə pahəna dzau, a gwu ki Hyal kau, ba nji lar akwati alkawal mbamba nyi. Kə mbəmbəl səm par dābə ənga dərāghi par, ba dlədə par ənga kənggədər 'yi'yi ba madiya mətəndili.

12 Kə nji lari vanyi madiya mətəmə a dəməlməu, vanyi mala nji hadiya nyi ənga pəci, ənga hya a gyi gya kida hiya ja ənga dara təlkur nə shashilga kumou apə məthləu wu kəra ja. **2** Mala kau ənga hudə nga ja, ja vər wau nə ya ara ar tsəkər ya nga ja. **3** Kə vanyi mətəmə bəra cabiya dzau a dəməlməu, vanyi pabər vuwa, kəra dəzəu ənga kər mədəfau ba tələmə kumou ənga dara təlkur mədəfau wu kəra ja. **4** Kə shi'wa ja tsəkəna cifə pathləu wu makər nə shashilga kəra a dəməlməu, a gyiwu 'yi. Kə pabər vuwa ta ta'yi wu mwar mala hudə kau, aga ja tasəya zər nyi kau, ma ja yari. **5** Kə mala kə yabiya zər nyi,

zər sal, naja ngu nda səm təlkur ar kəra njir duniya patə ənga zəwa liyangəu. Ama kə nji tsər zər nyi kau a dəməlməu a dəgya Hyal a dar tsəkafə nyi. **6** Kə mala kə hwinakər a ndar tagə mashi, vira Hyal pabəri nyi, vira nju nda nggya ənga ja nju bəla nyi nə pida 1,260. **7** Kə pa hya'ari a dəməlməu. Mayikalə ənga waladi nyi'yar pana pa ənga pabər vuwa ta, kə pabər vuwa ənga waladi nyi'yar pa ənga nda tsu. **8** Ama kə 'yi pabər vuwa a'yi nda ənga dənəma mai, kə nji səmkə təlkur ar kəra nda, təmə, ba ndə tini vir nggyar nda a dəməlməu. **9** Kə nji vakana pabər vuwa ta a gyiwu 'yi, naja ngə pabə dədəmə kəra nju ngga ənga təl shatan, ba ənga Shatan, ndəra nggutana duniya patəu. Nji vakana nyi a shida wu 'yi ənga waladi nyi'yar. **10** Kə yi nggari vanyi dāhə fwangə gagadəu sara dəməlməu, “Kabəngəkəu mbədau ənga dənəma ənga təlkur nə Hyalər mən a shidari, ənga dənəma təlkur nə Kərsiti nyi. Ara ndər cudəu a miya ndəla zamər mən 'yar, ndəra wu cudə ar kəra nda wu mwar Hyalər mən vu'yi ənga puci, a vakana nyir nji a gyiwu 'yi. **11** Ndə ndiya dənəma nyi ənga mashi Zər Gamə ba ənga ndər sakida kəra wu biya sara wu miya nda, nanda a'yi yiwu piya nda gagadə mai nanda a'yi hwi ara tə mai. **12** Agabəngəu, hya caguli nahyi kəra a dəməlməu ənga nahyi njira wu nggya a dənə! Ama sər təhudəu anə 'yi'yi ənga dəl, arya shatan a gyar ja a gya ara hyi! Nyinyi nga ja ənga dəfu arya ju səni abər pəci nyi gusə nga nyi.” **13** Ta pabər vuwa ta lari abər a vakuwa nyir nji a shida wu duniya, təmə kə ji kədlə mala ta yabiya zər sal ta. **14** Kə nji nə nyi bəgə məthləu nə madiya mbəmbəlmə anə mala nyi, aga ja mau a dar vira nji pabər nyi a gwar tagə mashi, vira nju nda bəla nyi ari nə pəci ənga pəci'yar ba ənga reta pəci, ara pabə ta a sara tsəkwar nyi. **15** Sara vu miya pabər vuwa ta ngə 'yimi wu biya ənggər nə dəl, aga ja hər mala kau ənga dənəma aga ja ma'yi ənga ja. **16** Ama kə 'yi'yi dləwar mala kau, lagur pahəna miya ja təmə, ba ji tasəya dəl kəra biya sara wu miya pabər vuwa ta. **17** Kə pabər vuwa ta nyabiya dzə ənga dəfu ar kəra mala kau, ba ji ma'yi, ji nda dzəgwa pa ənga alenyi culi mala kə patəu, njira wu bəlari dlədə nə Hyal, ənga ndə səbiya sakida nə Yesu ənga jiri.

13 Ənggau kə pabər vuwa ta ta'yi ar məshi'wa nə miya dəla nyi. Kə yi lari sər tagəu a vər biya sara wu dəl. Sər tagə kau a'yi ja ənga tələmə kumou, ba ətsu ənga kər mədəfau. A'yi ja ənga dara təlkur kumou ar tələmə nyi'yar, ənga ar kalar kər, sər didə

thlēmār Hyal a'yi ari. 2 Sər tagə kəra yi lari kau, wu pa ufwa wula, ama a'yi ja ənga hi ənggər nə cimjigəl, ənga miya tsu ənggər miya ləvari. Pabər vuwa ta nə nyi dənama nyi, ənga tsəkafə nyi ba ənga dənama nə təlkur nyi. 3 Pathləu wu pama kəra sər tagə ta dā ənggər ji uya mbəlgə nə tau, ama mbəlgə nə tə kau, ba shiləgəbiya dzau. Kə səkə dā sə dədəgər anə duniya patə ba ndə dzəgwa nu sər tagə ta. 4 Nju gənggər nyi səli anə pabər vuwa ta, ariya ji nə nyi dənama anə sər tagə kau, ənga nji tsu ndə gənggər nyi səli anə sər tagə kau, ndu yiwa ndu na, “Wa ngə ənggər sər tagə ka? Wa nga sən pa ənga ja?” 5 Nji nə nyi miya anə sər tagəu, aga ndər nə bwadzau ənga ndər nə dida Hyal, ənga nji piyari nyi ja ca dənama nyi nə hya fodə kumunyi apə məthləu. 6 Kə ji pahəna miya ja aga dida Hyal, ju dida thlēmār Hyal ənga vir nggya Hyal ənga njira vər nggya a dəməlmau. 7 Nji nə nyi dənama nə pa nji cici gə Hyal ənga ja səmku təlkur ar kəra nda. Kə nji nə nyi dənama ar kəra kalar culi, ənga nji, ənga miya ba 'yi'yi pampaməu. 8 Patər njira wu duniya wu gənggər nyi səli anə sər tagə kau, kəl njira thlēmār nda a'yi tsətsəfau divira duniya a dzəguya dzau wu ləkakadə pi nə Zər Gamə kəra nji thlana. 9 Ndəra ənga himi ngga bəgə ja nggari. 10 Ma ndəra wu kyaga dā mafa, mafakur nga ju nggya. Ma ndəra nju kyaga tsəya nyi ənga katsakər, ənga katsakər nga ju tau. Culi sə'yar kau, wu yiwu nji cici gə Hyal nda nggya ənga səsəu sau ba ənga mbərsa. 11 Kə yi bəra lari vanyi sər tagəu kəra biya sara wu 'yi'yi. A'yi ja ənga tələmə məthləu ənggər nə Zər Gamə, ama ju ndər ənggər nə pabər vuwa ta. 12 Ji məl thlər ənga patər dənama nə təlkur nə sər tagə tanggərma ta anə nyi. Ənga ji məliya duniya ənga njira a gwa gənggər nyi səli anə sər tagə nə tanggərma ta, kəra mbəlgə nə tə nyi ta a shiləgəbiyar dzau. 13 Ji məliya madiya mətsamə gangəu, kəta ji məliya u'u a shida sara a dəməlmau wu liya nji patəu. 14 Ariya dənama kəra nji nə nyi aga məl mətsamə nə sə dədəgər kəra ji məliya ar viya sər tagə nə tanggərma ta, ba ji nggutana njira wu duniya. Ji ciwa nda aga nda həriya sərə a papa sər tagə ta nji uya nyi ənga mbəlgə nə katsakər ama naja a'yi tə mai ta aga nda gənggər nyi səli. 15 Nji nə nyi dənama nə lə səpi anə sərə nji həriya kəra a papa sər tagə nə tanggərma ta, aga ja sən ndər, ənga ja tsəya patər njira nggəl ara gənggər nyi səli. 16 Naja tsu kə ji ciwa kalar ndau, ndə kushu ənga ndə dəgaləu, ndər gənna ənga ndəra gərə gənna, kambau ənga mafa, aga

nda dləwuri mətsamə kau ar pəl mazəma nda ma a'yi mai ar hufəma nda. 17 Ji məl abangau ara ndə a sara dəlbiya ənga dəlna sau, kəl ndəra ənga mətsamə kau, ca ngə ndaliya thlēmār sər tagə kau, ənga lamba nə thlēmə nyi. 18 Sə kau wu yiwu hahangəkur. Ma ndə a'yi ənga sənbiya, bəgə ja jigabiya lamba sər tagə kau, ara lamba nə ndapi ngau, lamba kau, ca ngə 666.

14 Ta yi tsamau, ba yi lari Zər Gamə ta'yi ar mə nə Səhiyona. Ənga ja, nji a'yi, nji duburam gharu ənga duburam fodə kumunyi apə fodəu kəra ənga thlēmə nyi ənga thlēmār dənyi tsətsəfau ar hufəma nda. 2 Kə yi nggari vanyi dāhə sara dəməlmau ənggər huhwir 'yimi ənga dlədər par. Dəha nyi a papa dāha səmbəl. 3 Nda vər thlə na mafəliyangəu a dumwar tsəkafə Hyal ənga a dumwar sə ənga pi fodə kau ba ənga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə ta. Ndə a'yi kəra wu sən highi bəri thlə na kə mai, kəl nji 144,000 kau, kəra Zər Gamə bəliya nda sara wu tsa duniya. 4 Nji ngau kəra gərə diya bəna dza nda ənga zawarkur, ndə nggya wu cicikur. Ndu nu Zər Gamə kalar vira ji ma'yi a ndari. A bəliya ndar nji, nanda ngə daramwa kəra nju lə anə Hyal ənga nə Zər Gamə. 5 Fati a'yi wu miya nda mai, ənga nanda a'yi vavazə mai. 6 Kə yi bəra lari vanyi waladi a vər mau a dəməlmau. A'yi ja ənga ndəshigu nə ba'anuwə kəra ju nda pəzau anə njira wu duniya. (Nanda ngə culi pampaməu, ənga miya pampaməu ənga nji pampaməu.) (aiōnios g166) 7 Ji na ənga dāhə dzədzəgaməu, “Hya hivər Hyal ənga hya gənggər nyi səli, ariya pəcir məl numa nyi a dəri. Dləvə nya mau ndəra məliya dəməlmau, ənga gyiwu 'yi, ənga tsadu ba ənga mandəli.” 8 Waladi nə məthləkura nyi nu nyi, ji sa na, “A dila ja! Madiya Babilanu a dlari, kəra məliya njir duniya nyabiya dzau wu səsukur nyi ənggər nyi padlau.” 9 Waladi nə makərkura nyi nu nda, kə ji na, ənga dāhə dzədzəgaməu, “Ma njira dləvə sər tagə kau, ənga sə a papa nyi kau, alaga njira dləwuri mətsamə nyi ar hufəma nda, ənga alaga ar tsa nda, 10 ju nda təwari 'yimir wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal, kəra nyinyau wu kyakiwa nə hudə ndzəndzə nə Hyal kəra əza'u. Nju nda nə nda bwa bwatə nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni a dumwar waladi cici 'yar ənga Zər Gaməu. 11 'Yar nə u'u bwa bwatər nda kau, hya'ari a dəməlma ba'anuwə. Bəlsar a'yi ara njira wu dləvə sər tagə ənga sə kəra wu pa nyi vu'yi ənga pəci mai, alaga njira dləwuri mətsamə nə thlēmār sər tagə kau.” (aiōn g165)

12 Sə kau, a cabiyari abər nji cici gə Hyal, njira wu bəlar ndər Hyal ənga jirkur wu Yesu kəl nda nggya ənga mba dəfu. 13 Kə yi nggari vanyi dāhə sara də məlməu a vər na, “Tsəfəya, barka anə njira tə wu Thlagəu, mbar kabangəkəu.” Əngwar Mambəl Hyal, “Pakətəu, a nggyar nda njir barka, arya ndu nda uya bəlsar sara wu thlər kwakwadəkur nda, ara sər mələ nda kərə mənəhəu wu nu nda.” 14 Ta yi tsaməu, təma, kə yi lari a dumwa dā dlama pərtəu, a du dlama kau, vanyi ndə a'yi kərə vir nggya “A papa Zər Nda” ənga dora təkur nə əndzə wu kərə ja ba məkalə səsəm wu tsa ja. 15 Kə vanyi waladi shida sara vu ki Hyal, ji sa ngga ndərə a'yi nggya wu dlama kau ənga dāhə dzədzəgaməu, “Həri məkalə ngau, ga fa'a sə əni, arya pəcir fa'a sə asi a dər, ara sər duniya a nəri.” 16 Ndərə a'yi nggya a du dlama kau, kə ji sər məkalə nyi a shida wu duniya, kə ji kwafəri sə əni a di. 17 Kə vanyi waladi bərə biya tsu sara du ki Hyal kərə dəməlməu, ənga vanyi məkalə səsəmau, wu tsa ja. 18 Vanyi waladi tsu kərə dəgala gərə u'u biya sara dar bagadi, kə ji ngga ənga dāhə dzədzəgaməu, ndərə ənga məkalə səsəm ara ja kau, “Həri məkalə səsəm ngə kau, ga səri ga kwafəya yayar wu kərə dar wu'yar kərə wu duniya patəu, arya a nər nda.” 19 Kə waladi ta səwa məkalə nyi a shida wu duniya, kə ji kwafəya kalar yayar wur inabi 'yar nə duniya, kə ji tsəmiya nda a gwu vir bəci yayar wur inabi nə hufə ndzəndzə nə Hyal 20 Nji ghighirabəna yayar wa nyi a biyar ya məlməu, a biyar vir bəci yayar wur inabi, kə mashi biya sara wu nda, wu dzəgwa ndədə dzau a gwar tagəu, dzəgamkura nyi pa kərə tagu, ənga tugukura nyi tsu melu gharu ənga cisu kumunyi.

15 Kə yi lari vanyi madiya mətəsamə a dəməlməu. Mətəsamə kau, ca ngə waladi mədəfəu ənga bwaḃwatə mədəfəu. Bwaḃwatə kau, ca ngə nə jomə ndəl, arya ənga nda nga nju nda nyabiya hufə ndzəndzə nə Hyal. 2 Təma, kə yi lari vanyi sə a papa tsadau kərə wu pa dəl kwalaba dadaḃə ənga u'u. Tata'yi a biyar ya tsadə kau, ngə njira səmku təkur ar kərə sər tagə ta, ba sər papa nyi ba ənga lamba thləmə nyi. Ndə səbiya səmbəl wu tsa nda kərə Hyal nə nda. 3 Nda vər thlə na nə Musa, mafa Hyal ənga thlə na nə Zər Gaməu. “Sər mələ gau, dədəgal nga nda gagadau ənga sə dədəgur nga nda, Ya, Hyal Thlagəu Ndə Dəgal Dənəma! Tandar ənga jiri ngə lagu ngau, təl nə ba'anəuwa. 4 Wa ngə gərə hivər nga, Thlagəu? Wa

ngə gərə dləvə dəgalkur nga? Kəl ngə ngə ndə cicau. Patər ndapi wu nda shili, ndu sa dləvə ngau arya thlər tsapəkur ngau a biyar ar babal.” 5 Ayukudə sə'yar kə patəu, təma, yi tsamə a dəməlməu, təma, kə yi lari ki Hyal ca ngə kwapatə nə sakida, papahau. 6 Sara vu ki Hyal kau, ngə waladi mədəfə ənga bwaḃwatə mədəfə kə biya. Ndə hari kar lilinu kərə wu mbəl wilwiləu, ənga ndə thlə'ubiya hathla nda ənga takulagə əndzə dlaḃəu. 7 Pathlə wu pama sə ənga pi fodə ta, nə nyi anə waladi mədəfə ta əgwa əndzə mədəfə kərə nyinyi ənga hufə ndzəndzə nə Hyal ndərə a'yi ja ba'anəuwa. (aiōn g165) 8 Ki Hyal kau, nyinyi nga nyi ənga 'yar kərə shida sara du kadakadarkur nə Hyal ənga dənəma nyi. Ndə a'yi kərə wu sən gwu ki Hyal kə mai, kəl ma bwaḃwatə waladi mədəfə kə joməya dzau.

16 Təma, kə yi nggari vanyi dāhə dzədzəgamə sara wu ki Hyal kərə a vər na anə waladi mədəfə 'yar kau, “Ma'ya mau, hya biya pəna əgwa hufə ndzəndzə Hyal mədəfə kau, a gyu duniya.” 2 Kə waladi nə tanggərma kə biya, kə ji biya pəna nə nya əgwa a gyu duniya. Kə mbəlgə pəziya dzə ar dza njira ənga mətəsamə nə sər tagə kau, ənga nda vər dləvə sərə a papa nyi. 3 Minu nyi, təma waladi nə məthləkura nyi shabiya əgwa nyi a gwar tsadau, təma 'yimi kərə a gwa sha aga mashi ndə tətəu, ba sərə a gwagwa kudə patəu. 4 Kə nə makərkura nyi tsu biya, kə ji biya shabiya nə nya əgwa a gu dəl'yar ənga mādəl'i'yar, kə 'yimi kərə a gwa sha aga mashi. 5 Kə yi nggari waladi kərə ənga dənəma ar kərə 'yimi a vər na, “Tsatsa'a ngə numa gau, Nagə ndə cicau, ndərə saya dā, naja ngə əshina, 6 Arya nja nyi a pənər nda mashi, mashi nji cici gə Hyal ənga mashi nabi'yar. Kəja ga nə ndari mashi aga nda sa, akkərə nyi ngə kəja.” 7 Kə yi nggari dāhəu sara dar bagadiya nyi, a vər na, “Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənəma! Numa ngau, jijiri ənga tsatsa'a nga nyi.” 8 Kə waladi nə fodəkura nyi pəna əgwa nyi a dar pəci, kə ji cakər nyi dənəma nə titi'wa nji ənga u'ur pəci. 9 Ndə titi'wanakər arya kwakwadəkura pəca nyi, ba ndə gu dida thləmə Hyal, ndərə ənga dənəma ar kərə bwaḃwatə'yar kə patəu, ama kə ndə nggəl ara tubi ənga fal Hyal. 10 Waladi nə təkukura nyi pəna nə nya əgwa a dar tsəkafə nə sər tagə kau, təma, kə təkur nyi hadiya dzə ənga kuthləu. Nji tsu nda vər dā hira nda ara bwaḃwatəu. 11 Ndə dumwa ənga dida Hyal arya bwaḃwatə kərə nda a gwa ənga shiləgə kərə ar dza nda, ama kə ndə nggəl ara tubi. 12 Waladi nə

kwakura nyi shabiya sɛra a gu ɛgwa nyi a gwu dɛl dɛgal Yifɛratɛsu, tɛma, kɛ 'yimi kɛra a gwa shi'wau, aga tɛl'ya r sara dɛ wu sɛbiyar pɛci uya lagur shida. **13** Kɛ yi lari mambɛl dɛmwɛ'y'i'yar makɛr kɛra a papa bwanja, biya sara wu miya pabɛr vuwa kau, ɛnga sara wu miya sɛr tagɛ kau, ba ɛnga sara wu miya nabi fati. **14** Nanda mambɛl dɛmwɛ'y'i'yar ngau, kɛra a vɛr mɛl sɛ dɛdɛgur. Nda vɛr biya aga nda ma'y'i a ndɛra tɛltɛl'yar nɛ patɛr duniya, aga nda tsɛmiya dzɛ aga sa pa ar pɛci dɛgal nɛ Hyal Dɛgal Dɛnɛma. **15** Hya dɛngari sɛra Yesu nana, abɛr, “Kɛja ya vɛr shili ɛnggɛr ndɛr hɛl! Ndɛr barka ngɛ ndɛra pabɛr kɛrnyi ju vɛr sɛkɛ shili dɛ ɛnga ji hari kari nyi camɛu, ara ja sara nggya turusu, nja lari tursukura ja.” **16** Tɛma, kɛ ndɛ tsɛmiya tɛl tɛl'yar kɛ patɛ a shili ar vi zɛmɛu, vira nju ngga ɛnga miya njir Yahudiya Amagidanu. **17** Waladi nɛ mɛdɛfɛkura nyi shabiya sɛra gu ɛgwa nyi a dɛmɛlmau. Kɛ dɛhɛ dzɛdzɛgamɛu, hya'ari sara ndar tsɛkɛfɛ wu ki Hyal ju na, “A dɛrɛl!” **18** Kɛ sɛm par ɛnga dɛraghi par ɛnga dlɛdɛ par ɛnga madiya kɛnggɛdɛr 'yi'yi kɛra gɛra saya dɛ ɛnggɛra ndɛ shili wu duniya. Kɛnggɛdɛ kau, madiya madiya kɛnggɛdɛr 'yi'yi ngau. **19** Najaka madiya mɛlmau, ba ji tɛkɛbiya dzɛ bwata makɛru, kɛ madiya mɛlmɛ nɛ 'yi'yi pamɛpamɛ dlanakɛr. Kɛ Hyal dɛngari ɛnga Babilanu madiya mɛlmau, ba Hyal nɛ nyi kyakiwa nyinyau ɛnga hudɛ ndzɛndzɛ nɛ Hyal aga ja sa. **20** Kalar dzɛgu dɛl sanakɛr ɛnga kalar mɛ'yar sanakɛr, nji a'y'i bɛra lar nda mai. **21** Sara dɛmɛlmau, kɛ madiya mɛtɛndili tɛtɛdɛu a shidar kɛra nji. Kɛ ndɛ dzɛgwa dida Hyal ariya bwaɛwatɛ nɛ mɛtɛndili kau. Bwaɛwatɛ nyi dzadzau gagadɛu.

17 Kɛ pathlɛ wu pama waladi mɛdɛfɛ kɛra nda ɛnga ɛgwa mɛdɛfɛ ta, shida ara yau, kɛ ji nar dɛ, “A ndau, aga ya sa canɛ ngɛ bwaɛwatɛ kɛra nju nda lɛri anɛ madiya zawar kɛra a vɛr nggya ar kɛra 'yimi kɛra gangɛu. **2** Naja ngɛ ndɛra tɛl'yar nɛ duniya mɛl sɛsukur ɛnga ja. Njir duniya patɛ a nyir nda ɛnga sɛsukur nyi ɛnggɛr njira padlɛ wu tsa nda.” **3** Kɛ waladi ta hɛr dɛ wu mambɛl a ndar tagɛ mashi, a ndɛna tɛma, kɛ yi lari vanyi mala a vɛr nggya ar sɛr tagɛ dɛzɛu. Sɛr tagɛ kau, a'y'i ja ɛnga thlɛmɛ nɛ dida Hyal tsɛtsɛfɛ ar dza ja. A'y'i ja tsu ɛnga kɛr mɛdɛfau ɛnga tɛlɛmɛ kumou. **4** Mala kɛ hari kar dɛdla dɛdla ɛnga maggɛdi maggɛdi, ɛnga ji hari ɛndzɛ kɛra wu mbɛl, ɛnga tsɛka dɛdur ba ɛnga handzɛlkwa. Tasau ɛndzɛ ngu tsa ja, nyinyau ɛnga kalar sɛra gɛra cicau

ɛnga sɛr mɛl sɛsukur nyi. **5** Kɛja thlɛmɛ dɛdɛwa kɛra tsɛtsɛfɛ ar hudɛma ja: “Babilanu madiya mɛlmau Mɛya zawar'yar ɛnga sɛ zhizhigɛr'yar nɛ duniya.” **6** A lari yi mala kɛ a nyir ja nyi papadlau, ɛnga mashi nji cici gɛ Hyal, mashi njira lɛri sakida ar kɛra Yesu. Ta yi lari nyi ba dɛ sɛr dɛdɛgur anɛ dɛ. **7** Kɛ waladi na anɛ dɛ, “Ara mi sɛ kɛ dɛ sɛ dɛdɛgur anɛ nga? Yu cabiya ngɛ sɛra ar dɛwa ar kɛra mala kau, ɛnga sɛr tagɛ kɛra ja vɛr dlɛ kau, kɛra ɛnga kɛr mɛdɛfau ba ɛnga tɛlɛmɛ kumou. **8** Sɛr tagɛ kɛra gɛ lari ta, a'y'i ja dɛdɛmɛu, ama tsu ja a'y'i mai. Ju nda biya sara wu ka'u kɛra nji gɛra sɛn tɛkɛna ba ja ma'y'i a ndar vira nju nda tsɛya nyi ari. Njira vɛr nggya wu duniya, njira gɛra ɛnga thlɛmɛr nda tsɛtsɛfɛ wu lɛkakadɛ nɛ pi, mbari ar dzɛguya duniya wu nda dɛ sɛ dɛdɛgur anɛ nda, ma ndɛ lar sɛr tagɛ kau, kɛra a'y'i dɛdɛm ama tsu ja a'y'i mai ama tsu ju bɛra nda sha shili. (Abyssos **g12**) **9** “Sɛ kau, wu gal hahangɛkur, Kɛr mɛdɛfɛ kau, madzɛgamɛ mɛdɛfɛ ngau, kɛra mala kɛ a vɛr nggya a dari. **10** Nanda tsu ar viya tɛl'yar mɛdɛfɛ ngau. Tɛfwa nda a dlanar nda kɛr, tsu pathla nda vɛr sɛm tɛlkur, ɛnga pathla nda tsu ji gɛra shili, ama ma ji nda shili, ju sa sɛm tɛlkur nɛ pɛci kushu. **11** Sɛr tagɛ kɛra a'y'i dɛdɛmɛu, ama a'y'i ja tsu mai, naja ngɛ tɛl nɛ cisakura nyi. Pathlɛ ja wu pama nda mɛdɛfɛ kau, ɛnga ja vɛr ma'y'i a ndar vira nju nda tsiya nyi ari. **12** “Tɛlɛmɛ'yar kɛ kumo kɛ gɛ lari kau, nanda ngɛ tɛl'yar kumou kɛra gɛra dlɛwuri vir sɛm tɛlkur nda kwatahɛu, ama ndu nda dlɛwuri zɛwa tɛlkur nɛ saka pathlɛ dɛbɛ ɛnga sɛr tagɛ kau. **13** Tɛl'yar kau, dɛngar nda zɛmɛ nga nyi, dɛnamar nda patɛ ɛnga sɛm tɛlkur nda ndu nda nɛ nyi anɛ sɛr tagɛ kau. **14** Ndu nda par pa ɛnga Zɛr Gamɛ kau, ama ba Zɛr Gamɛ kɛ a sɛmkur tɛlkur ar kɛra nda ariya naja ngɛ Thlagɛr thlagɛ'yar ɛnga Tɛlɛr tɛl'yar, ɛnga njira a'y'i ɛkkɛ'y'i ja, nanda ngɛ njira nji ngga, ɛnga njira nji cadɛbiya ɛnga njir nu kɛra ji fɛr kɛr ɛni.” **15** Tɛma, kɛ waladi kɛ na anɛ dɛ, “Yimi kɛra gɛ lar ta, vira mala zawar ta a vɛr nggya ari ta, nanda ngɛ nji ɛnga dlamir nji ɛnga 'yi'yi 'yi'yi 'yar ba ɛnga miya pampamɛu. **16** Sɛr tagɛ ɛnga tɛlɛmɛ kumo kɛra gɛ lari ta, ndu nda piyari shishir dza zawar kau. Ndu nda fadiya kar nyi ba nda piyari nyi turusu. Ndu nda dɛhu kumɛr dza ja ba nda nggyina sɛra hyau ɛnga u'u. **17** Arya Hyal nɛ nda dɛfu aga nda nyabiya sɛra ju yiwu lagur mɛliya aga nda nɛ nyi dɛnamar nda anɛ sɛr tagɛ kau, aga ja sɛm tɛlkur, kɛl pɛcira ndɛr Hyal wu nda nyabiya dzau. **18** Mala ta gɛ lari ta naja ngɛ

madiya mælmæ kæra a vør sëm tælkur ar kæra tæl'yar næ duniya."

18 Ayukudæ sæ'yar kæ patæu, ba yi lari vanyi waladi a vør shida sara a dæmælmæu. A'yi ja ænga dænæma næ sëm tælkur, ænga kadakadarkur nyi a vør mbæl ar kæra duniya patæu. **2** Ji ngga ænga dæhæ dægalæu, ji na, "A dlar ja, madiya Babilanu a dlari! A dær ja vir nggya anæ mambæl dæmwa'yi'yar pampamæu, ænga vir nggya anæ kalar mambæl diyadiyaðæ'yar, ænga vir nggya anæ 'yagæ dægur ænga diyadiyaðæ'yar, ænga vir nggya anæ kalar sær tagæu, kæra dægur ænga diyadiyaðæu. **3** Ara patær 'yi'yi ndæ wathliya dzau wu nggyabiya næ sæsukur nyi. Tæl'yar næ duniya patæ a mæliyar nda sæsukur ænga ja. Njir shafæli a mæliyar nda gænna wu ja lagur yiwu nggyabiya wawahæ nyi." **4** Kæ yi bæra nggari vanyi dæhæ sara a dæmælmæ a vør na, "Biya mau, nahyi nji dæ, sara wu ja! Ara hya sara gu bikæ nyi ara ðwæðwatæ nyi a sara uya hyi. **5** Ara bikæ nyi a vuyar dzæ ba a dæmælmæu. Kæ Hyal dængari ænga bikæ nyi. **6** Mæliya nya mau ænggær kæra ji mæliya. Kibiya nya mau aga mæthlæu særa ji mæliya. Wathliya nya mau aga mæthlæu kyakiwa dæmwa'yikur kæra ji wathliya hyi a gwa. **7** Næ nya mæ ðwæðwatæ ænga hudæ kyakyaru ænggær kæra ji hana kærny ænga nggya wawahæ nyi. Wu dæfuwa ja, ja vør ðwakær nyi, 'Yi wu nggya ænggær kwatam, a'yi yi mala tæsal mai, ænga a'yi yiwu sæ'yinggu mai.' **8** Agabangau, wu pæci pathlæu ðwæðwatæ wu nda nyabiya dzau, tau, ænga sæ'yinggu ba wuðau. U'u wu nda nggyina nyi, ænga Hyal Thlagæu ndæ dægal dænæma ngu sa thlana nyi numa." **9** Ma tæl'yar næ duniya kæra mæl sæsukur ænga nggyabiya wawahæ nyi ænga nda lari 'yar næ u'u kæra wu nggyi nyi, ndu nda tiwi ænga sæ'yinggu nyi. **10** Maja wu ðwæðwatæu, ndu ta'yi tsalæu ara ndu hivær nja sara dæðær nda wu ðwæðwatæ nyi, ænga ndu tiwi nyi. "Sær tæhudæu! Sær tæhudæu, madiya mælmæu, Babilanu, mælmæ kæra ænga dænæma! Wu saka pathlæu numa ngau a shiliri!" **11** Njir shafæli næ duniya wu nda tiwi ænga jiga tiwi ænga ja, ara tsu ndær nda dæl kar nda a'yi mai. **12** Tsu ndær nda dæl ændzau, ænga thladla ænga tsæka dæduru ænga handzælkwa ænga yadi lilinu ænga yadi dædla dædla ænga yadi pærapæradæu ba ænga kar maggædi maggædi, patæ ækkæ'yi alenyi wu la ki ænga alenyi sæ kæra nji mæliya sara wu hira ciwar ænga wu dæduru ænga liyangæ shishi'wu ba alenyi liyangæ ænga tsæka pæzi mai. **13** Øtsu ndær nda dæl kar næ sæ kisæu

ænga yaji ænga sær dæzæ hudæ umbwa ænga burdi dza wu ænga burdi dædægau ænga 'yimir wur inabi ænga mal wur zaitunu ænga æpou ænga uhi, ænga thla ænga tæmahæu ænga tagu ænga keki tagæu ænga mafa'yar ba ænga alenyi nji a'yi mai. **14** Ndu na anæ nyi, "Kalar sæ mænæhæu, kæra gu cim a tærabiyari, tsu gu bæra uya nda mai. Patær bærbakur ngau a tærabiyari, tsu gu bæra nda uya mai." **15** Njir shafæli kæra dælna nyi sæ'yar kæ uya ækkæri a gu bærbakur nyi ndu nda ta'yi tsalæu, ara ndu hivær nja sara dæðær nda wu ðwæðwatæ nyi. Ndu tiwi ndu sæ'yinggu, **16** ndu wau, ndu na, "Sær tæhudæu! Sær tæhudæu, madiya mælmæu, ndæra dædæmæu, a vør mba kadæmbul lilinu ænga lægutæ dædla dædla ænga lægutæ maggædi maggædi. Ndæra dædæmæu, a vør ha ændzæ wilwilu ænga tsæka dæduru ba ænga handzælkwa. **17** Wu saka pathlæu kalar bærbakur nyi kau wu nda sal' "Kalar njir dlæ kwambwal, ænga njira wu bæ a gwa, ænga njir mæl thlær a gwu nda ænga kalar njira vør mæl gænnar nda a gwar 'yimi, ndu nda ta'yi tsatsalæu. **18** Ma ndæ lari 'yar u'u kæra a vør nggyi nyi, ndu sæya mala wau, "Mælmæ a'yi saya dæ dægala abangæ nga nyi ya?" **19** Ndu nda tæwa 'yi'yi wu kæra nda, ndu tiwi ænga jiga tiwi, ndu na, "Sær tæhudæu, madiya mælmæu, vira njira ænga kwambwal ar tsadau, ænga ndæ mæliya gænna lagur bærbakur nyi! Wu saka pathlæu, kæja nja sana nyi ri! **20** Caguli mau ar kæra ja, dæmælmæu! Caguli mau nji cici gæ Hyal ænga cama sæsæ'yar ba ænga nabi'yar! Hyal a cabiya nyi ri numa næ shishikur nyi kæra ji mæl anæ hyi." **21** Kæ madiya waladi hæri vanyi madiya tsæka kæra ænggær bæra, kæ ji vakuwa a gwar tsadau, kæ ji na, "Ænga gwazhi vi ænggær kau, ngæ madiya mælmæ Babilanu, nga nju nda vakana nyi a gya, tsu nju bæra lari nyi mai. **22** Njir tsa sæmbæl ækkæ'yi njir thlæ na ænga njir mbidæ mbæla'wu, ænga aligata a'yi kæra nju bæra nggari wu gæ mai. Ndæ a'yi kæra wu bæra mæl thlær tsi kæra a'yi nju uya wu gæ mai. Dæhæ næ au ar bæra nju bæra nggari wu gæ mai. **23** Tsu nju bæra lari mbæmbæl næ pitælla wu gæ mai. Dæha sal kwanjili ænga kwanjili nju bæra nggari wu gæ mai. Njir sugu ngau, ca ngæ nji nggungguræm næ duniya. Lagur shavi ngau, nga gæ nggutana 'yi'yir duniya. **24** A gu ja ngæ mashi nabi'yar ænga næ nji cici gæ Hyal, ænga kalar njira nji tsæya wu duniya."

19 Ayukudæ kau, tæma, kæ yi nggari vanyi dæhæ a papa dæha dlamir nju wau a dæmælmæu, a vør na, "Fal Hyal! Mbædæu ænga kadakadarkur ænga dænæma

a nggyari anə Hyalər mən, 2 aya jiri ənga tsatsa'a ngə numa nyi. A thlana nyir ja numa anə madiya zawar ta ndəra diyaḅəna duniya ənga səsukur nyi. A kibiya ja ar ja mashi mafa nyi kəra nji tsəya.” 3 Wayu kə ndə ḅəra wau, ndə na, “Fal Hyal! 'Yar kəra a vər biya wu ja vər dəzə a dəməlmə ba'anuwa.” (aiōn g165)

4 Njira nggurəm məthləkumunyi apə fodəu ənga sə ənga pi fodə ta dla a gyu mwar Hyal ndu dləvə nyi, naja kəra a vər nggya ar tsəkafəu. Ndu dzəgwa tiwi, ndu na, “Amina, Fal Hyal!” 5 Kə ḁəhə hya'ari sara ar tsəkafəu, kə ji na, “Fal Hyalər mən, nahyi mafa nyi patəu, nahyi njira vər hivər nyi, nji dədəgal əkkə'yi njira kukushul!” 6 Kə yi nggar vanyi ḁəhə a papa ḁəha dlamir nji, ḁəhə ənggər dəl shida shida, ənggər ḁəha madiya dlədər par, a vər wau, “Fal Hyal! Arya Hyal Thlagər mən Ndə Dəgal Dənəma a vər səm təlkur. 7 Ta'yi mənə caguli mənə ḁə ənga hudə pipida mənə nə nyi kadakadarkur! Arya hədzəu nə Zər Gamə kau, a shiliri, kwanjili nyi a bathləri dzau. 8 Lilinu mbəmbəl camə nga nji nə nyi aga ja hari.” (Lilinu mbəmbəl camə ngə cabiya sər mələ nji cici gə Hyal kəra tsapəu.) 9 Kə waladi kə nar ḁə, “Tsəfəya, 'Barka anə njira nji nggəya aga mini hədzə nə Zər Gamə kau!” Ji ḅəra cakəri na, “Najakə ngə ndər Hyal kəra jijiri.” 10 Ta yi nggari abangau, təma, kə yi dla a gyu hudə nyi, aga ya dləvə nyi. Ama kə ji na anə ḁə, “A sara ga məl abangə mai! Ndə nga yi ənggər nagau, ndər məl thlər kuvwar ngau ba ənga zamər hyi kəra ləri sakida ar kəra Yesu. Dləvə Hyal! Arya ləri sakida ar kəra Yesu ca ngə ndərḁəha.” 11 Kə yi ləri dəməlmau papəhau, ənga a dumwa ḁə vanyi tagu pərtəu, kəra ndər dla nyi nju ngga nyi ənga Ndəra nju fər kər ni ənga Ndə jijiri. Ənga ju məl numa tsatsa'a ənga pa tsatsa'a. 12 Liya ja ənggər kyara u'u. A du kəra ja ngə dora nə təlkur gangəu. Thləmə a'yi kəra tsətsəfau ar ja, kəra ndə gəra səni kəl naja. 13 Kar kəra ar dza ja dzədzəgu nga nyi ənga mashi. Thləmə nyi ca ngə Ndər Hyal. 14 Soja'yar kəra a dəməlmau a vər nu nyi, ar tagu pəpərtəu, ənga ndə hari lilinu pərtə camə mənəhəu. 15 Sara vu miya ja ngə vanyi katsakər səsəm wu biya aga dliya duniya nə 'yi'yi pəmpaməu. “Ju səm təlkur ənga zəwa liyangəu.” Ju ndə ghəghiraḅəna vir ḅəci 'yimi wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal, Ndə Dəgal Dənəma. 16 Ar ləgutə nyi ənga ar 'ya ja thləmə a'yi tsətsəfau: Təl nə təl'yar ənga Thlagə nə thlagə'yar. 17 Kə yi ləri vanyi waladi ta'yi a dar pəci, ju ngga ənga ḁəhə dzədzəgamə anə kalar 'yagə'yar kəra a vər mau,

“Shila mau, hya kəbiya dzə ənggau aga madiya səm sər səm nə Hyal. 18 Hya sa səm kumər dza təl'yar ənga madiya soja'yar ənga madiya nji ənga tagu'yar ənga njir dlə ndə ənga kumər nji patəu, mafa ənga kambər nji, nji dədəgal ənga nji kukushu.” 19 Kə yi ləri sər tagə ta ənga təl'yar nə duniya ənga njir par ndə kəbiya dzə aga pa ndər dlə tagu kau ənga soja nyi'yar. 20 Ama kə ji mbari sər tagə kau ənga nabi fati kəra a vər məl sə dədəgur wu thləmə nyi. Ənga sə dədəgur kəra ji məl kau, ənga ji nggutana njira dləwuri mətsamə nə sər tagə kau, ənga ndə dləvə sərə a papa nyi. Gyapə ndə nga nji vakuwa a gu fa'a u'ur kətsa kəra pərtə pəwahəu wu shuni ənga pi. (Limnə Pyr g3041 g4442) 21 Alenyi njira hyau, kə ndər dlə tagu kau, tsəya ndə ənga katsakər kəra wu biya sara wu miya ja. Patər 'yagə'yar kəbiya dzə aga ndə sa nyabiya dzau ənga kumər dza ndə.

20 Ba yi ləri vanyi waladi sara a dəməlmə a vər shida ənga sər pəhə miya ka'u kəra nji gəra sən təkəna ənga əpa nə liyangə wu tsa ja. (Abyssos g12) 2 Kə ji mbari pabər vuwa ta, naja ngə pabə ḁəḁəmə ta, naja ngə təl nə mambəl ḁəmwə'yi'yar kəra nju ngga ənga Shatan, ba ji mbiya nyi ənga əpa liyangə nə fa duburam. 3 Ji vakuwa nyi a gyu ka'u dzəgam gagaḁə ta ba ji hədiya, təma, kə ji dzəgwa kuḅələri ba ji fər mətsamə ari aga ja kari nyi ara ḅəra ngguta nji kəl ma fa duburam kə tərabiya. Ayukuda kau, nju ḅəra siya nyi nə pəci kushu. (Abyssos g12) 4 Ba yi ləri tsəkafə'yar ənga njira vər nggya ar ndə, nji nə ndə dənəma nə təlkur aga ndə numa anə duniya. Kə yi ləri mambəl njira nji thlana kəra ndə aya sakidar ndə ar kəra Yesu ənga ndər Hyal. Nanda a'yi dləvə sər tagə kə mai ənga sərə wu papa nyi mai, ənga nandə dləwuri mətsamə nyi ar hudəma ndə alaga ar tsa ndə mai. Ndu ḅəra ḁə a'yi ənga pi ba ndə səm təlkur ənga Kərsiti nə fa duburam. 5 Alenyi nji tətə wu ḅəra shili wu pi mai kəl ma fa duburam kə kuḁəu. Najakə ngə hya'ari sara vər tə nə tanggərma. 6 Barka ənga cicikur anə njira uya hya'ari sara vər tə nə tanggərma, aya tə nə məthləkura nyi a'yi ənga dənəma ar kəra ndə mai. Ndu ḁə pubu'yar nə Hyal ənga nə Kərsiti, ndu səm təlkur ənga ja nə fa duburam. 7 Ayukuda fa duburam kau, nju ndə siya Shatan sara ar vira nji mbiya nyi ari. 8 Ba ja biya ma'yi a ndə ngguta nju hudə duniya ənga ḁəla duniya patəu. Ju tsəmiya Gogu ənga Magogu aga ndə sa pa. Gangəkura ndə ndu ḁə ənggər məshi'wa nə

miya dæl. **9** Ndə ɓau, ba ndə zəwari miya cira duniya patəu, əŋga ndə zəwar məlmə kəra Hyal wu yiwu, ca ngə kaɓə nji gə Hyal wu kwapatəu. Ama kə u'u shida sara dəməlmau ba ji sa səmku nda. **10** Shatan kəra nggutana nda ba nja vakuwa nyi a gu fa'a nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni, vira nji vakuwa sər tagə əŋga nabi fati ta a gwa gwa. Nju nda nə nda ɓwaɓwatə vu'yi əŋga pəci ba'anuwa. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Təma, kə yi lari madiya tsəkafə pərtəu əŋga ndəra vər nggya a dari. Dəməlmau əŋga gyiwu 'yi wu hwi ara ja, tsu vir nggya a'yi ara nda mai. **12** Kə yi lari njira kudau, nji yidəɗəu əŋga nji nggunggurəm tata'yi wu mwar tsəkafa nyi. Kə nji pahəna ləkakadə'yar. Kə nji ɓəra pahəna vanyi ləkakadəu, ca ngə ləkakadə nə pi. Nji məliya nyi numa anə njira kudau tsa'a aga səra mələ nda wu pəci kəra nda wu duniya ənggər kəra nji tsəfəya a gu ləkakadə'yar kau. **13** Kə tsadə ləri njira kudau wu nda ba tau əŋga nji gə mambəl tsu ləri njira tau wu nda. Kə kalar ndə, nju məliya nyi numa tsa'a aga səra ji məliya. (Hadēs g86) **14** Kə tau əŋga nji gə mambəl kə nji vakuwa nda a gu fa'a nə u'ur kətsa ca ngə tə nə məthləkura nyi. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Kalar ndəra nji gəra uya thləmə nyi wu ləkakadə nə pi kau, ba nja vakuwa nyi a gu fa'a nə u'ur kətsa. (Limnē Pyr g3041 g4442)

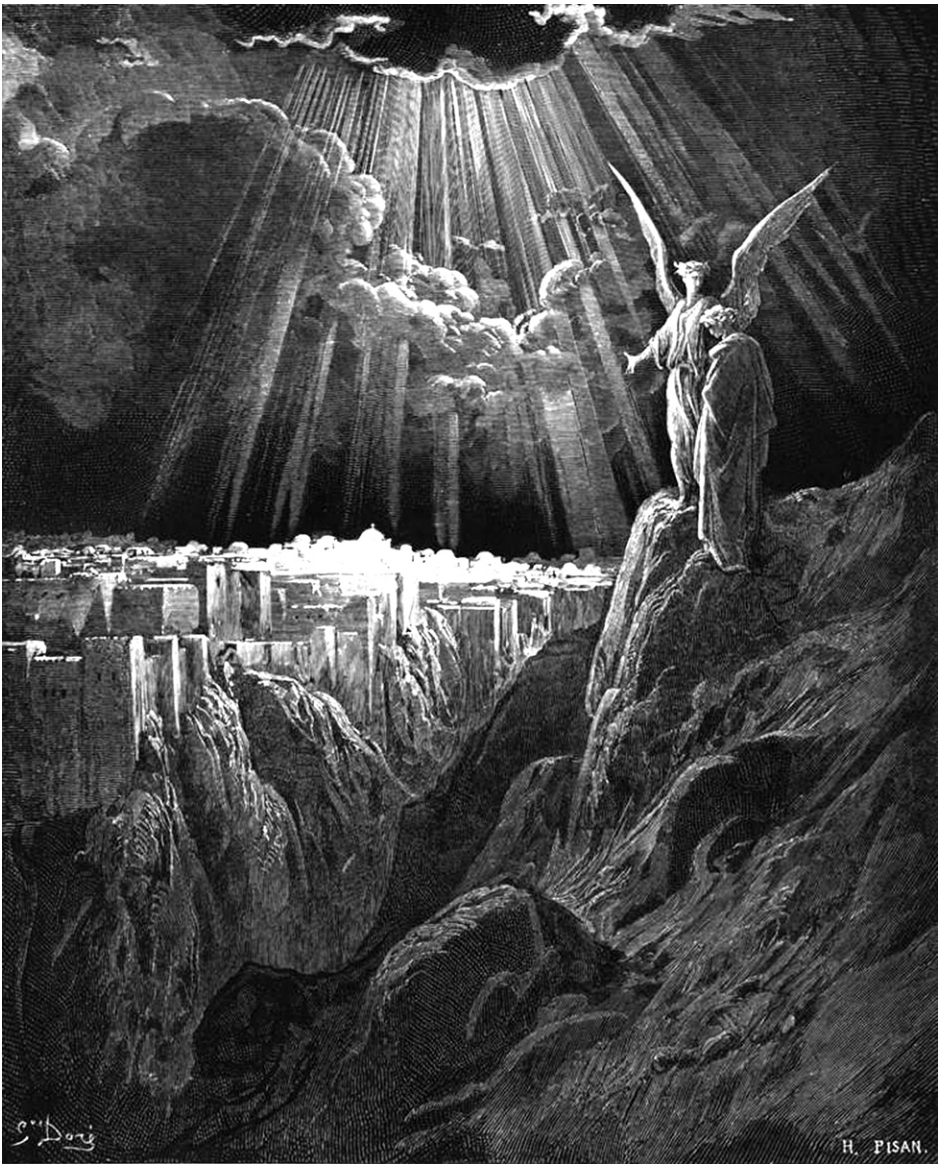
21 Kə yi lari dəməlmə mafəliyangə əŋga gyiwu 'yi mafəliyangəu, aya dəməlmə əŋga gyiwu 'yi nə tanggərma a tərəbiyari, tsu tsadu a'yi tsu mai. **2** Kə yi lari Məlmə Cicau, Urshalima mafəliyangə a vər shida sara a dəməlmau, sara dara Hyal ənggər kwanjili kəra ɓathlər dzə mənəhəu aga səkə salkwanjili. **3** Kə yi nggari vanyi dahə dzədzəgaməu sara dar tsəkafə kau, wu na, “Vir nggya Hyal a dari əkkə'yi nji, ju nggya əkkə'yi nda, ndu da nji nyi ba Hyal əŋga kərnyu wu nggya əkkə'yi nda ba ja da Hyalər nda. **4** Ju nda ɗana nda sələm wu liya nda. Tsu nju ɓəra tə mai, sə'yinggu a'yi alaga tiwi əŋga kwakwadəkur nggyabiya a'yi mai, ara sə ɗəɗəmə a tərəbiyari.” **5** Ndara vər nggya ar tsəkafə kə na, “Kəja ya vər məl kalar sə ja da mafəliyangəu!” Kə ji ɓəra na, “Tsəfəya sə'yar kə patəu, aya sə'yar kə gu sən fər kər əŋga nda əŋga jiri nga nda.” **6** Kə ji nar da, “A ɗari. Nayi ngə Aləfa əŋga Omega, Dzəguya əŋga Kudiya. Anə ndəra əŋga hili yu nə nyi 'yimir sa kurthləu, sara a vu mandəli 'yimi nə pi. **7** Ndəra səmku təlkur ju da ndər fa'a ki da. Ba ya da Hyal nyi əŋga ba ja da zər da. **8** Ama njir hivər əŋga

njira gəra hənggəri əŋga njir məl sə dedəɓəu əŋga njir tsa ndau əŋga nji səsə əŋga njir pipitima əŋga njir nu katəu ba əŋga njir fati, vir nggyar nda wu nda da wu fa'a nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni. Najakə ngə tə nə məthləkura nyi.” (Limnē Pyr g3041 g4442) **9** Pathlə wu pama waladi'yar mədəfə ta kəra əŋga əgwa mədəfə nyinyi əŋga ɓwaɓwatə mədəfə shida ka sa na anə da. “Shili, yu canə ngə kwanjila nyi, mala Zər Gamə kau.” **10** Kə ji həri da wu mambəl a dar vanyi madiya mə dzəgaməu, kə ji canə da Urshalima Məlmə Cici kau, a vər shida sara a dəməlmau sara dara Hyal. **11** Ju mbəl əŋga kadakadarkur nə Hyal, ju mbəl ənggər tsəka dudur kəra wu mbəl ənggər doragalə. **12** A'yi ja əŋga madiya mahwal dzəgam kəra zəwuya nyi əŋga miyar gwa kumo apə məthləu əŋga waladi'yar kumo apə məthləu əŋga ar kalar miyar gwa waladi pathləu. Ar kalar miyar gwa kau, nji tsəfəya thləmə culi nə njir Izirayila pathlə pathləu. **13** Miyar gwa makər a də Səbiyar Pəci əŋga miyar gwa makər a yi Gya Vuya əŋga miyar gwa makər a gwa Də Fwahəu əŋga miyar gwa makər a yi Gwa Tədə Pəci. **14** Nji həriya mahwal kau ar fəhi nə tsəka kumo apə məthləu, ar tsəka fəhi kau nga nji tsəfəya thləmə cama səsə'yar kumo apə məthlə nə Zər Gaməu. **15** Waladi kəra ndər anə da kau, sər təkə sə a'yi ara ja nə əndzə aga ja təkəri məlmə kau əŋga miyar gwa ba əŋga mahwala nyi. **16** Məlmə kau, tugukura nyi əŋga dlabəkura ja gharagə nga nyi. Ji təkəri əŋga sər təkə sə nyi, tugukura nyi melu 1,400 əŋga dzəgaməkura nyi ba əŋga dlabəkura nyi abangə tsu. **17** Dzəgaməkura mahwala nyi a kari hi 200, sər təkə sə nə nji kəra waladi kə a vər təkə sə əni. **18** Nji həriya mahwal kau əŋga tsəka jaspə əŋga məlmə nyi nji həriya əŋga əndzəu, kəra camə ənggər kwalaba. **19** Fə hiya mahwal kə nji ɓathləri əŋga kalar tsəka duduru. Nə tanggərma tsəka jaspə əŋga nə məthləkura nyi tsəka safayasu əŋga nə makərura nyi tsəka kalsidoni əŋga nə fədəkura nyi tsəka imiralədu **20** əŋga nə təfukura nyi tsəka sardonisu əŋga nə kwakura nyi tsəka karneliyanu əŋga nə mədəfəkura nyi tsəka kərisolatu əŋga nə cisəkura nyi tsəka ɓəryalu əŋga nə ədləkura nyi tsəka topasu əŋga nə kumokura nyi tsəka krisofəresu əŋga nə kumo asərtangəkura nyi tsəka jasinthləu ba əŋga nə kumo apə məthləkura nyi tsəka amithliyasu. **21** Miyar gwa kumo apə məthlə kau, ca ngə handzəlkwa kumo apə məthləu. Kalar miyar gwa kau, nju məliya nyi əŋga handzəlkwa pathləu. Lagu ɗəɗəgal nə huɗa məlmə kau, nji məliya nda əŋga

'yimir əndzau, kəra wu mbəl wilwilu ənggər kwalaba. **22** Nayi a'yi lar ki Hyal wu məlmə kə mai, arya Hyal Ndə Dəgal Dənəma ənga Zər Gamə nanda ngə ki Hyal nə məlmə kau. **23** Məlmə kə a'yi wu yiwu pəci ənga hya nda mbəl a gya gwa mai arya kadakadarkur nə Hyal ənga kərnyı ngu lə mbəmbəl anə nyi ənga Zər Gamə tsu naja ngə pitəlla nyi. **24** Ənga mbəmbəl nyi ngə njir duniya wu nda bər nda ənga təl'yar nə duniya wu nda shili ənga dlədləvəkur nda a vuwa gwa. **25** Pəci a'yi kəra nju nda hədiya miya miyar gwa'yar nə məlmə kə mai, ara vu'yi a'yi a ndəna mai. **26** Nju nda shili ənga kadakadarkur ənga dlədləvəkur nə njir duniya a vu məlmə kau. **27** Sa'yi kəra gərə cıcau, kəra wu nda gwa gwa mai, alaga ndər məl sə gərə səli ənga ndər ngguta nju nda gwagwa mai, kəl njira njı tsəfəya thləmər nda wu ləkakadə pi nə Zər Gaməu.

22 Kə waladi kə canə də dəl nə 'yimi nə pi, kəra wu mbəl wilwilu ənggər doragaləu, kəra a vər huhwi sara dar tsəkafə nə Hyal ənga nə Zər Gamə 2 a gyar hada lagu nə hada məlmau. Wu nə pi kau, dadakə ngə nggilanga ja ar ghimbila dəl kau. Wu kau, wu ya yayar wu kumo apə məthlə wu fa, ju ya wazha kalar hya. Hyali wu kau kundzəgə ngau aga shiləgə 'yi'yi pampaməu. **3** Tsu shi'wu nə Hyal wu bəra də wu məlmə kə mai. Tsəkafə nə Hyal ənga nə Zər Gamə wu nda də wu məlmə kau. Njir məl thlər nyi wu nda dləvə nyi. **4** Ndu nda lari bama ja. Thləmə nyi tsu wu nda də tsətsəfə ar hufəma nda. **5** Tsu vu'yi wu nda də mai. Tsu nju bəra nda yiwu vanyi mbəmbəl pitəlla alaga mbəl pəci kəra wu shili ənga mbəmbəl mai, arya Hyal ənga kərnyı ngu nda də mbəmbəl anə nda. Ndu nda səm təlkur ba'anuwa. (aiōn g165) **6** Kə waladi kə nar də, “Ndər kau, ndər kəra ndu sən fər kər əni ngau ənga ndər jiri ngau. Hyal Thlagəu, thlagər mambəl'yar nə nabi'yar, ngə səwa waladi nyi aga ja cabiya anə njir məl thlər nyi sərə wu nda də kajangəkau.” **7** “Nggara mau, kəja ya vər shida kajangəkau! Barka anə ndəra bəlari ndərhaha kau, kəra wu ləkakadə kau.” **8** Nayi Yahwana, Nayi ngə nggari ənga lari sə'yar kau. Ama ta yi lari, kə yi nggari, kə yi bəliya undi aga ya dləvə waladi kəra canə də sə'yar kau. **9** Ama kə ji nar də, “Ga sara məl abangə mai! Nayi ndər məl thlər kuvwar hyi ngau, nagə ənga zamə ngə'yar nabi'yar ənga kalar njira bəlari ndər ləkakadə kau. Ga dləvə Hyal!” **10** Kə ji nar də, “Ga sara ghidəna ndər nə ndərhaha nə ləkakadə kə mai, arya pəci a dəri ləhəu. **11** Ta'yi njir

məl sə dəmwa'yu nda dumwa ənga məl sə dəmwa'yir nda, njir məl sə gərə tsatsa'a tsu nda dumwa ənga məl sərə gərə tsatsa'a, njir məl sə tsapəu nda dumwa ənga məl sərə tsapəu, njı cıcau nda dumwa ənga məl sərə cıcau.” **12** “Nggara mau, kəja ya vər shili kajangəkau! Akkəri də a'yi ənga yau, ba ya nda nə nyi anə kalar ndə tsə'a aga sər mələ ja. **13** Nayi ngə Aləfa ənga Omega, Tangərma ənga Jomə ndəl, Dzəguya ənga Kudıya. **14** “Barka anə njira cina kar har nda aga nda uya lagur səm Wu Nə Pi, ba nda gwu hufə məlmə lagu miyar gwa. **15** Abiya ngə hya'yar ənga njir pipitima ənga njı səsu ənga njir tsa ndau ənga njir nu katəu ba ənga kalar njir yiwu fati ənga məl thlər fati. **16** “Nayi Yesu, a səwari yi waladi də aga ja nə ngə sakida kau aga ga nə nyi anə dəbər njir nu. Nayi ngə culi ənga nggyilanga Dawuda ənga nayi ngə shashilga vəlang.” **17** Mambəl ənga kwanjili kə na, “Shila mau!” Kalar ndəra nggar də, ta'yi ja na, “Shila mau!” Kalar ndəra ənga hili, ta'yi ja shili ənga kalar ndəra wu yiwu aga ja uya 'yimi nə pi, bəgə ja dləwuri kurthləu. **18** Yu tədə himiya kalar ndəra wu nggar ndər nə ləkakadə ndərhaha kau, ma ndəra cəkəri a dagəri, Hyal wu nda cəkər nyi bwaəwatə kəra Hyal nana wu ləkakadə nyi kau. **19** Ma ndəra gənnə ndər sara wu ləkakadə nə ndərhaha kau, Hyal wu nda həbiya nə nya nubwa nə məsahəkur sara wu wu nə pi ənga sara wu məlmə cici nə Hyal, ənggər kəra njı tsəfəri wu ləkakadə kau. **20** Ndəra lər sakida sə'yar kə na, “Angə, ya vər shili kajangəkau.” Amina, Shili, Thlagə Yesu. **21** Ta'yi mayiwakur nə Thlagə Yesu a nggya əkkə'yi njı cici gə Hyal patəu. Amina.

Kə yi lari Məlmə Cicau, Urshalima mafəliyangə a vər shida sara a dəməlməu, sara dara Hyal ənggər kwanjili kərə bathlər dzə mənəhəu aga səkə salkwanjili. Kə yi nggari vanyi dāhə dzədzəgaməu sara dar tsəkafə kau, wu na, “Vir nggya Hyal a dāri əkkə'yi nji, ju nggya əkkə'yi nda, ndu dā nji nyi ba Hyal ənga kərnyi wu nggya əkkə'yi nda ba ja dā Hyalər nda.”

Mətakər 21:2-3

Reader's Guide

Marghi South at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Marghi South at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Marghi-South---Marghi-South-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Romans 10:7
Mətakər 9:1
Mətakər 9:2
Mətakər 9:11
Mətakər 11:7
Mətakər 17:8
Mətakər 20:1
Mətakər 20:3

aidios

Romans 1:20
Jiwudə 1:6

aiōn

Matiwu 12:32
Matiwu 13:22
Matiwu 13:39
Matiwu 13:40
Matiwu 13:49
Matiwu 21:19
Matiwu 24:3
Matiwu 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Yahwana 4:14
Yahwana 6:51
Yahwana 6:58
Yahwana 8:35
Yahwana 8:51
Yahwana 8:52
Yahwana 9:32
Yahwana 10:28
Yahwana 11:26
Yahwana 12:34
Yahwana 13:8
Yahwana 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Kwaranthli 1:20
1 Kwaranthli 2:6
1 Kwaranthli 2:7
1 Kwaranthli 2:8
1 Kwaranthli 3:18
1 Kwaranthli 8:13
1 Kwaranthli 10:11
2 Kwaranthli 4:4
2 Kwaranthli 9:9
2 Kwaranthli 11:31
Galatiya 1:4
Galatiya 1:5
Afisa 1:21
Afisa 2:2
Afisa 2:7
Afisa 3:9
Afisa 3:11
Afisa 3:21
Afisa 6:12
Fəlipi 4:20
Kolosi 1:26
1 Timathlawusu 1:17
1 Timathlawusu 6:17
2 Timathlawusu 4:10
2 Timathlawusu 4:18
Tayitusu 2:12
Ibrani 1:2
Ibrani 1:8
Ibrani 5:6
Ibrani 6:5
Ibrani 6:20
Ibrani 7:17
Ibrani 7:21
Ibrani 7:24
Ibrani 7:28
Ibrani 9:26
Ibrani 11:3
Ibrani 13:8
Ibrani 13:21
1 Biturusu 1:23

1 Biturusu 1:25
1 Biturusu 4:11
1 Biturusu 5:11
2 Biturusu 3:18
1 Yahwana 2:17
2 Yahwana 1:2
Jiwudə 1:13
Jiwudə 1:25
Mətakər 1:6
Mətakər 1:18
Mətakər 4:9
Mətakər 4:10
Mətakər 5:13
Mətakər 7:12
Mətakər 10:6
Mətakər 11:15
Mətakər 14:11
Mətakər 15:7
Mətakər 19:3
Mətakər 20:10
Mətakər 22:5

aiōnios

Matiwu 18:8
Matiwu 19:16
Matiwu 19:29
Matiwu 25:41
Matiwu 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Yahwana 3:15
Yahwana 3:16
Yahwana 3:36
Yahwana 4:14
Yahwana 4:36
Yahwana 5:24
Yahwana 5:39
Yahwana 6:27
Yahwana 6:40
Yahwana 6:47
Yahwana 6:54
Yahwana 6:68

Yahwana 10:28
Yahwana 12:25
Yahwana 12:50
Yahwana 17:2
Yahwana 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Kwaranthli 4:17
2 Kwaranthli 4:18
2 Kwaranthli 5:1
Galatiya 6:8
2 Tasalonika 1:9
2 Tasalonika 2:16
1 Timathlawusu 1:16
1 Timathlawusu 6:12
1 Timathlawusu 6:16
2 Timathlawusu 1:9
2 Timathlawusu 2:10
Tayitusu 1:2
Tayitusu 3:7
Fəlimonu 1:15
Ibrani 5:9
Ibrani 6:2
Ibrani 9:12
Ibrani 9:14
Ibrani 9:15
Ibrani 13:20
1 Biturusu 5:10
2 Biturusu 1:11
1 Yahwana 1:2
1 Yahwana 2:25
1 Yahwana 3:15
1 Yahwana 5:11
1 Yahwana 5:13
1 Yahwana 5:20
Jiwudə 1:7
Jiwudə 1:21
Mətakər 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matiwu 5:22
Matiwu 5:29
Matiwu 5:30
Matiwu 10:28
Matiwu 18:9
Matiwu 23:15
Matiwu 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luka 12:5
Jamisu 3:6

Hadēs

Matiwu 11:23
Matiwu 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Kwaranthli 15:55
Mətakər 1:18
Mətakər 6:8
Mətakər 20:13
Mətakər 20:14

Limnē Pyr

Mətakər 19:20
Mətakər 20:10
Mətakər 20:14
Mətakər 20:15
Mətakər 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

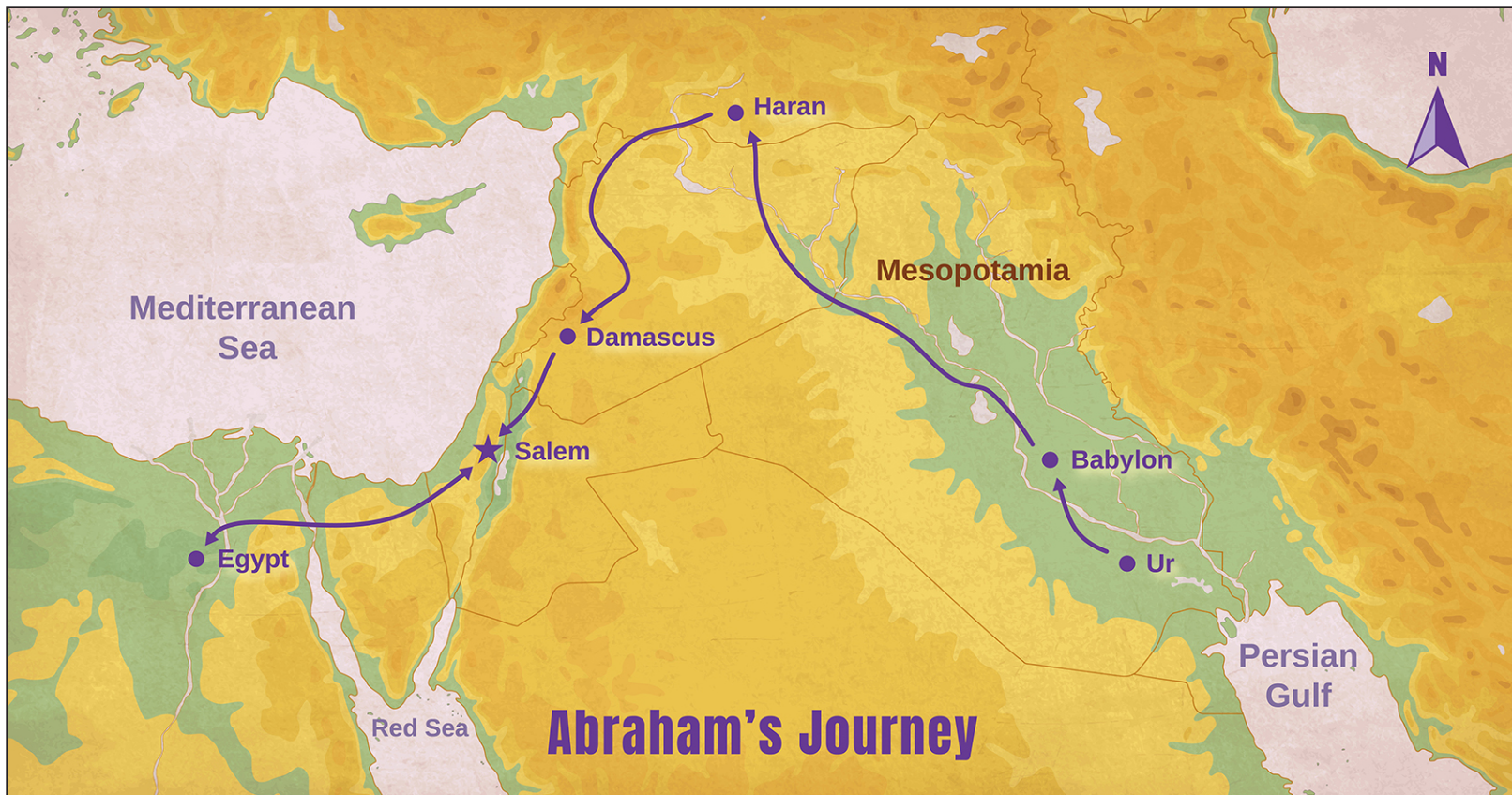
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Biturusu 2:4

Questioned

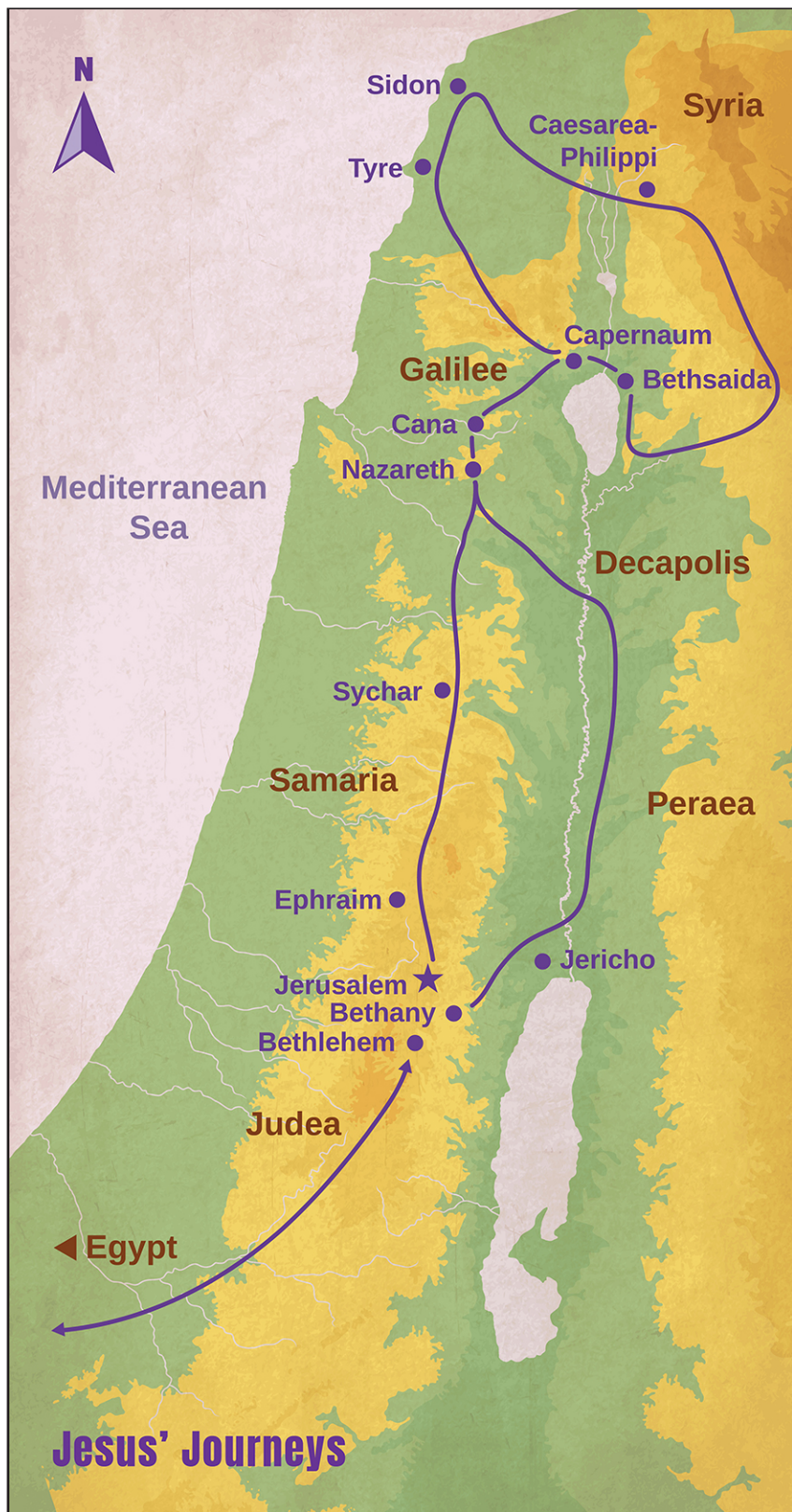
None yet noted

Lagur mbɔrsa ngɔ Ibrahimu ɔɔlar ndɔr Hyal aga ja ma'yi a ndar vanyi 'yi'yi kɔra Hyal mɔliya nyi alkawal abɔr wu da sɔr fa'a ki nyi ar pɔcira ji ngga nyi.
 Naja tsu ba ji ɔɔlar ndɔr Hyal ba ji mbar lagu alaga kɔ naja sɔn vira ju ma'yi a ndar mai. - Ibrani 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?			When?							
			Innocence		Fallen			Glory		
			Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth
Who?	God	Father	God's Perfect Fellowship	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21	
		Son			Pre-Incarnate, John 8:58		Incarnate, John 1:14			Paradise, Luke 23:43
		Holy Spirit			John 10:30		Everywhere, Psalm 139:7			Indwelling Believers, John 14:17
	Mankind	Living Mankind	No Creation	No Fall No Death Gen 1:31	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5					
		Deceased Believing Mankind			Blessed in Paradise, Luke 16:22					
		Deceased Unbelieving Mankind			Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13					
	Angels	Holy Angels	No people	No Unholy Angels Gen 1:31	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14			Rev 20:3		
		Imprisoned Angels	Gen 1:1		Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6			Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?	
		Fugitive Angels			Rebelling Against Christ		Thalaasa, Rev 20:13			
		First Beast Demon			Accusing Mankind		Lake of Fire Revelation 19:20			
		False Prophet Demon			1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Abyss Revelation 20:2			
		Satan								

Destiny

Marghi South at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Agabangau, ma'ya mau, hya nda məliya njir duniya patə aga nda da zəmbəlma da, hya hər nda baḡətizəma wu thləmər Tada ənga Zər ba ənga Mambəl Cicau.

- Matiwu 28:19